

รายงานฉบับสมบูรณ์

การเปรียบเทียบอิทธิพลการค้าและการลงทุนของจีนใน CLMV
Chinese Influence of Trade and Investment in CLMV

โดย นิสิต พันธมิตร และคณะ

เดือนเมษายน ปี พ.ศ.2562

สัญญาเลขที่ RDG6010041

รายงานฉบับสมบูรณ์

การเปรียบเทียบอิทธิพลการค้าและการลงทุนของจีนใน CLMV
Chinese Influence of Trade and Investment in CLMV

คณะผู้วิจัย	สังกัด
1. รศ.ดร.นิสิต พันธมิตร	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. ผศ.ดร.พรชัย วิสุทธิศักดิ์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ผศ.ดร.จิระ บุรีคำ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
4. นายชยาภัทร วารีนิล	สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ฝ่ายนโยบายและความสัมพันธ์ข้ามชาติ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานฉบับนี้เป็นของผู้วิจัย วช. - สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

การปรากฏตัวของจีนในประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง อันได้แก่ ประเทศเวียดนาม ลาว เมียนมา กัมพูชา และไทย มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า โดยเป็นไปตามหลักของผลได้จากการค้าและความร่วมมือระหว่างประเทศที่เป็นแรงผลักดันทางเศรษฐกิจ เพื่อมุ่งสู่ความแข็งแกร่งด้านการเมืองและความมั่นคงของกลุ่มประชาคมอาเซียนที่จะมีการรวมตัวกันอย่างเต็มตัวเกิดขึ้นอย่างชัดเจน แม้จะมีประเทศหลักอย่างญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรปหรืออียู เข้ามาทำการค้าการลงทุนในภูมิภาคนี้ก่อนหน้านี้มากแล้วก็ตาม แต่ภายหลังจากการประกาศใช้นโยบาย One Belt One Road เป็นนโยบายเชิงกลยุทธ์ของจีนในการขยายธุรกิจไปยังต่างประเทศและช่วยพัฒนาการค้าและการลงทุนทั่วโลก ความคิดริเริ่มของ One Belt One Road เป็นเสมือนกับร่มเงาที่ใหญ่ที่สุดของการก้าวไปในต่างประเทศของจีนในแนวทางเดียวกัน เป็นการแสดงถึงศักยภาพขนาดใหญ่สำหรับผู้ประกอบการจีนที่จะเดินทางไปทั่วโลก

การศึกษาในครั้งนี้จึงต้องการที่จะตอบคำถามที่ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างจีนผ่านการค้าและการลงทุน ตั้งแต่ก่อนและภายหลังจากการประกาศใช้นโยบาย OBOR หรือ Belt and Road Initiative (BRI) ภายหลังจากใช้ชื่อ BRI ในปลายปี พ.ศ.2556 กับประเทศในภูมิภาคแม่น้ำโขง 4 ประเทศที่ประกอบได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมา และกัมพูชา หรือที่เรียกว่าในประเทศ CLMV ว่าเกิดจากปัจจัยใดที่เป็นตัวผลักดัน (Push Factor) และปัจจัยใดที่ดึงดูด (Pull Factor) ให้มีการรุกคืบเข้ามาของจีน ตลอดจนการเข้ามาของจีนเข้ามาในรูปแบบใด พบกับอุปสรรคและปัญหาอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ในแต่ละประเทศทั้ง 4 ประเทศ นอกจากนี้จะมีความรู้ว่าการค้าแต่ละประเทศได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์จากการรุกคืบเข้ามาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การค้า การลงทุน สังคม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาตินั้น มีการดำเนินบทบาทอย่างไรในการที่จะปกป้องรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศตน รวมทั้งรักษาความสัมพันธ์กับกลุ่มเศรษฐกิจที่มีทั้งเศรษฐกิจภายในกลุ่มอาเซียนและบทบาทกับประเทศนอกกลุ่มความร่วมมืออย่างจีนนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจ

สำหรับประเทศไทยการใช้นโยบายใดที่จะสะท้อนถึงการเตรียมพร้อมสำหรับการรับมือกับปัญหา หรือไทยจะอาศัยความได้เปรียบจากการเข้าไปของจีนใน CLMV มาปรับเปลี่ยนเป็นนโยบายเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับประเทศไทยและภูมิภาค และทันต่อการเปลี่ยนแปลง

คณะวิจัยจึงต้องขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้ให้ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และสละเวลาที่มีค่ายิ่งต่อคณะวิจัย ซึ่งได้แก่ สกว. โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศ.ดร.อิสรา ศานติศาสน์, ผศ.ดร.ไพรัช กาญจนการุญ, ท่านพิริยะ เข้มพล เอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง, นายวิฑิต เก้าวพัฒนาสุข กงสุลใหญ่ ณ นครเฉิงตู, เจ้าหน้าที่จากสถานทูตไทย ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน, สถาบัน China ASEAN Research Institute (CARI) มหาวิทยาลัยกวางซี, Chinese Academy of Social Sciences China, ASEAN-China Center, สภาธุรกิจไทยในประเทศ CLMV, ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ, Institute of World Economics and Politics (IWEP), Vietnam, คณาจารย์และกัลยาณมิตรทางวิชาการจากประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เวียดนาม และเมียนมา เป็นอย่างยิ่ง

รองศาสตราจารย์ ดร.นิสิต พันธมิตร
หัวหน้าคณะวิจัย
เมษายน 2562

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาถึง อิทธิพลทางการค้าและการลงทุนในประเทศ CLMV ที่ประกอบด้วย 4 ประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม โดยใช้การวิเคราะห์โดยการหารูปแบบของการค้าและการลงทุนของจีนในกลุ่มประเทศ 4 ประเทศดังกล่าว นั้น ประกอบด้วย 3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย ได้แก่ 1) เพื่อเปรียบเทียบการขยายอิทธิพลทางการค้าและการลงทุนของจีนในแต่ละประเทศทั้ง 4 ประเทศ ว่ารูปแบบของการขยายอิทธิพลของจีนนั้นที่เข้ามามีในรูปแบบใด จีนมองเห็นสิ่งใดถึงเข้ามาในประเทศแต่ละประเทศ และเมื่อเข้าไปแล้วพบกับอุปสรรค ปัญหา อย่างไรบ้าง 2) การขยายอิทธิพลเข้ามาของจีนในแต่ละประเทศ (CLMV) ก่อให้เกิดประโยชน์หรือผลเสียอย่างไรในประเทศอย่างไร ประการสุดท้าย 3) การรुकืบดังกล่าวของจีนใน CLMV นั้น ประเทศไทยจะได้ประโยชน์อย่างไรโดยผ่านโครงการนโยบายเส้นทางหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road, OBOR)

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ 1) เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยการใช้สถิติข้อมูลการค้าแบบทวิภาคี (Bilateral Trade) ของประเทศจีนกับประเทศใน CLMV แต่ละประเทศ 2) ด้านคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยการวิจัยเอกสารด้วยการทบทวนงานที่เกี่ยวข้องทั้งไทยและต่างประเทศ การทบทวนวรรณกรรมของนโยบาย OBOR ที่ใช้เป็นนโยบายหลักในการช่วยเชื่อมโยงจีนกับโลก รวมถึงการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการขยายอิทธิพลของจีนในประเทศ CLMV ทั้งของต่างประเทศ และไทย และ 3) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้ด้านบริบทการค้า การลงทุนของจีน ในประเทศ CLMV ผ่านกรอบการศึกษาของการสอบทานถึงการขยายอิทธิพลโดยการมุ่งจับประเด็น 4 ระดับของนโยบายของ OBOR 4 ด้านประกอบด้วย (1) Physical Level ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (2) Institutional Level ได้แก่ การแก้ปัญหาอุปสรรค อำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation) ความร่วมมือทางด้านภาครัฐและทางด้านการเอกชน ลดอุปสรรคการค้า (3) Financial Level ได้แก่ การจัดหาหรือการระดมทุน และ (4) Mental Level หรือ People Level ได้แก่ การศึกษา การสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจระหว่างชาวจีนกับประชาชนในแต่ละประเทศถึงการแลกเปลี่ยนสังคม วัฒนธรรม โดยนำมาใช้เพื่อการลงพื้นที่ในประเทศจีน และทั้ง 4 ประเทศ ทั้งนี้มีการออกแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีลักษณะเป็นทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ จะมุ่งเน้นที่การตอบคำถามวิจัยประเภท อย่างไร และเพราะเหตุใด ข้อมูลที่ได้มาจะอยู่ในรูปแบบสัมภาษณ์ บันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการศึกษา สรุปได้ว่า

การค้าการลงทุนและโครงการต่าง ๆ ใน CLMV มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามความเสี่ยงทางการเมืองและความไม่แน่นอนยังคงเป็นปัจจัยที่ท้าทายต่อนักลงทุนจีนและต่างประเทศ ภาครัฐบาลหนุ่ภาครัฐวิสาหกิจจีน บริษัท ภายใต้การควบคุมการประเมินความเสี่ยงและการกำหนดนโยบายของการไปลงทุนในต่างประเทศ (Outward Foreign Direct Investment: OFDI) ที่ทันสมัย และแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นปัจจุบัน

เช่น การออกกฎหมายการห้ามการลงทุนใด ๆ ที่ไม่มีเหตุผลอันควร (Irrational Investment) ที่ทำการระบุประเภทของการลงทุนที่เข้าข่ายออกมาอย่างชัดเจน เป็นต้น โดยผลการศึกษาในแต่ละประเทศ พบว่า

เวียดนาม

ในเวียดนาม ภายหลังจากการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตเป็นปกติอีกครั้งในปี ค.ศ.1991 การค้ากับจีนแม้จะมีมูลค่าเพิ่มขึ้น แต่เวียดนามมีสัดส่วนของการขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ มีการนำเข้าสินค้าทุนนำเข้าจากจีนเพื่อส่งออก โดยมีจีนเป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุดในการนำเข้าของเวียดนาม รองลงมา คือ เกาหลี และญี่ปุ่น ส่วนการขยายตัวของการลงทุนในเวียดนามของจีนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้แม้ว่าการลงทุนของจีนในเวียดนามมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่การลงทุนของบริษัทจีนในเวียดนามยังคงไม่แนบสนิทหากเทียบกับประเทศญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เวียดนามนั้นได้แบ่งแยกเรื่องของการความสัมพันธ์หลายระดับ เช่น ระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล เป็นต้น เรื่องธุรกิจ มีการรักษาสมดุลทางเศรษฐกิจของจีนกับประเทศอื่นที่เข้ามาลงทุนในประเทศเวียดนาม การประท้วงของชาวเวียดนามต่อการร่างกฎหมายปรับกฎระเบียบเพื่อดึงดูดการลงทุนของต่างชาติในเขตเศรษฐกิจพิเศษใหม่ 3 แห่ง (ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้) โดยร่างกฎหมายใหม่รัฐบาลจะอนุญาตให้ผู้ลงทุนต่างชาติเช่าที่ดินได้นาน 99 ปี (เดิม 70 ปี ไม่มีการต่อสัญญา) ที่มีการมองว่าเป็นกระแสความกังวลและต่อต้านนักลงทุนจีนในเวียดนาม ซึ่งปัจจุบันเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ หลังเหตุการณ์ประท้วงทำให้รัฐบาลชะลอการพิจารณากฎหมายดังกล่าวออกไป ขณะที่ประเทศจีนซึ่งเป็นนักลงทุนรายใหญ่ที่สุดของเวียดนามให้ความสนใจลงทุนในเขตเศรษฐกิจใหม่นี้ กำลังกังวลกับกระแสการต่อต้านนักลงทุนจีนในเวียดนาม ซึ่งเคยเกิดขึ้นมาแล้วเมื่อปี พ.ศ.2557 ชาวเวียดนามหลายพันคนก่อเหตุความรุนแรงต่อต้านจีน และจุดไฟเผาโรงงานของนักลงทุนจีนและฮ่องกง อย่างน้อย 15 แห่งใน 22 จังหวัด จากทั้งหมด 63 จังหวัดทั่วประเทศ จึงกลายเป็นความเสี่ยงที่นักลงทุนจีนต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน จีนเข้ามาลงทุนทำรถไฟไฟฟ้า แต่ได้มีความล่าช้าอยู่ในปัจจุบัน และไม่สามารถแสดงความสำเร็จด้านกายภาพเหมือนกับกัมพูชา และลาว

เมียนมา

หลังจากรัฐบาลเมียนมาเปิดเสรีนโยบายการค้าเพื่อกระตุ้นการลงทุนจากต่างประเทศในปี พ.ศ. 2531 ตั้งแต่นั้นมาการค้าทวิภาคีระหว่างจีน – เมียนมา มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องจนถึงต้นศตวรรษที่ 21 ในปี พ.ศ.2544 รัฐบาลจีนได้เปิดตัวนโยบาย "Go Global" ซึ่งเป็นนโยบายที่ส่งเสริมการลงทุนของบริษัทในประเทศ จากนั้นในช่วงปี พ.ศ.2548-2553 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในเมียนมาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประเด็นหลักประการหนึ่งคือการที่จีนได้กลายมาเป็นผู้บริโภครถพญากรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดในโลก เนื่องจากเมียนมาอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติจึงทำให้ประเทศจีนสนใจที่จะเข้ามาลงทุน อย่างไรก็ตามกลุ่มสิทธิมนุษยชนยังแสดงความกังวลเกี่ยวกับโครงการลงทุนของจีน ต่อจากนั้นโครงการลงทุนขนาดใหญ่สองแห่งจากประเทศจีนประสบปัญหาร้ายแรง ได้แก่ เชื้อน Myitsone และเหมืองทองแดง Letpadaung ส่งผลให้เงินลงทุนจากบริษัทจีนลดลง แม้ว่าจีนจะยังคงเป็นนักลงทุนรายใหญ่ที่สุดของเมียนมา แต่บริษัทจีนบางแห่งอาจยังคงรอพัฒนาการทางการเมืองอย่างใกล้ชิด การลงนามในความร่วมมือ China-Myanmar Economic Corridor ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่จีนพยายามที่จะกลับมาจับบทบาทสำคัญ ทั้งด้านการเป็นตัวกลางของการเจรจากับชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลทหาร และล่าสุดเนื่องจากการที่รัฐบาลเมียนมามีปัญหาด้านความชอบธรรมในการ

จัดการความรุนแรงกับชาวโรฮิงยาในรัฐยะไข่ ที่ทำให้ประเทศตะวันตกและนานาชาติอาจพิจารณาการลงโทษทางเศรษฐกิจ ยิ่งทำให้บทบาทของจีนมีภาพที่เด่นชัดในความสัมพันธ์แบบแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

กัมพูชา

ประเทศจีนมีสองสถานะสำคัญต่อประเทศกัมพูชา คือ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศรายใหญ่ที่สุด และเป็นผู้ที่เข้ามาลงทุนในกัมพูชามากที่สุด ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ถนน และสะพาน ตลอดจนจีนได้ผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโต จากความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชาและจีน 60 ปีที่ผ่านมา กัมพูชาและจีนฉลองครบรอบ 60 ปี มีการค้าทวิภาคีระหว่างจีนกับกัมพูชาเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในปี พ.ศ.2557 กัมพูชามีบริษัทรัฐวิสาหกิจของจีนประมาณ 1,000 ราย และบริษัทเอกชนที่ได้รับการสนับสนุน โดยทั่วไปแล้วรัฐวิสาหกิจของจีนส่วนใหญ่ลงทุนในโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำ การก่อสร้างสาธารณูปโภค การทำเหมืองแร่และโครงการขนาดใหญ่อื่น ๆ ที่มีความสำคัญระดับชาติ ในขณะที่บริษัทเอกชนจีนลงทุนด้านการผลิตเสื้อผ้า การสื่อสาร อิเล็กทรอนิกส์ การเกษตร การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมอาหาร ภาคการผลิตเสื้อผ้าได้ดึงดูดนักลงทุนจีนเป็นจำนวนมากโดยมีการลงทุนในจีนมากกว่าครึ่งหนึ่งในอุตสาหกรรมสิ่งทอ กัมพูชาและจีนมีการลงนามในข้อตกลงบันทึกความเข้าใจแบบทวิภาคีทั้งหมด 19 ฉบับ และนโยบาย China Ready มีเป้าหมายเพื่อให้ นักท่องเที่ยวชาวจีนจำนวน 2 ล้านคนเดินทางมาเยือนกัมพูชา การปรากฏตัวของเศรษฐกิจของจีนอาจทำให้เกิดความไม่พอใจต่อประชาชนระดับรากหญ้า หากโครงการลงทุนและโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ชุมชนท้องถิ่นบางแห่งได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของการลงทุนของจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งถิ่นฐานและการขูดเค้นการเสื่อมสภาพของสิ่งแวดล้อมและการแย่งชิงที่ดิน เช่น จังหวัดสีหนุวิลล์เป็นธุรกิจของคนจีนแทบทั้งหมด ส่งผลให้เกิดอาชญากรรมที่มาจากคนจีนที่เข้ามาลงทุนและพำนักรวมเพิ่มขึ้นก็ตาม อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุนของจีนในกัมพูชาแบบแน่นแฟ้นที่สุดใน 4 ประเทศ แม้จะมีความไม่ราบเรียบในการทำธุรกิจของเอกชนที่เผชิญกับอุปสรรคการค้าและลงทุนในประเทศของกัมพูชา เช่น การมีกลุ่มทุนกัมพูชา หรือการพบกับค่าใช้จ่ายนอกเหนือไปจากการลงทุนโดยปกติ เช่น ค่าใช้จ่ายพิเศษเพื่อให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ลาว

แม้ไทยมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจลาวมากกว่าจีนและเวียดนามรวมกัน โดยกว่าครึ่งของการส่งออกของลาวถูกส่งไปยังประเทศไทยและเกือบร้อยละ 70 ของสินค้าที่นำเข้าเข้ามาในประเทศลาวเกิดขึ้นในประเทศไทย การเจริญเติบโตของมูลค่าการค้า การส่งออกและการนำเข้าสินค้านี้ระหว่างจีนและลาว ปี พ.ศ.2554-2556 พบว่ามูลค่าการค้าของทั้งสองประเทศมีอัตราการเติบโตที่สูงมาก เมื่อวิเคราะห์ถึงโครงสร้างสินค้านำเข้าและส่งออกแล้ว พบว่าสินค้าที่จีนส่งออกไปยังลาว ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ผ่านกระบวนการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินทุนและเทคโนโลยีสูงในการผลิต เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักร ยานพาหนะ อากาศยาน และสินค้าอุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งเป็นสินค้าที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้มาก ในขณะที่สินค้าที่จีนนำเข้าจากลาวส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าขั้นปฐมภูมิและวัตถุดิบที่ไม่ได้สร้างหรือสร้างมูลค่าเพิ่มได้น้อย และยังไม่ค่อยมีสินค้าที่ผ่านกระบวนการผลิตทางด้านอุตสาหกรรม ปรากฏการณ์เช่นนี้เป็นผลมาจากลาวยังมี

อุตสาหกรรมการผลิตค่อนข้างน้อย ขาดแคลนเงินทุนและเทคโนโลยีในการผลิต จึงต้องพึ่งพาการนำเข้าสินค้าที่ผลิตจากประเทศต่าง ๆ มาใช้ภายในประเทศ แต่เนื่องด้วยลาวอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและแร่ธาตุนานาชนิด ซึ่งเป็นสิ่งที่ประเทศจีนกำลังขาดแคลนและต้องการเป็นจำนวนมาก จึงเป็นผลให้ลาวส่งออกสินค้าขั้นปฐมภูมิและวัตถุดิบไปยังจีนเป็นจำนวนมากในแต่ละปี

สรุปความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีน – ลาว ประกอบไปด้วย 8 หัวข้อ ได้แก่ (1) ความช่วยเหลือด้านการแสดงสินค้า (2) โครงสร้างพื้นฐาน (3) ด้านการสื่อสาร (4) การลงทุน (5) การไฟฟ้าพลังน้ำ (6) การทำเหมืองแร่ (7) การเกษตร และ (8) การค้า

ความสัมพันธ์ระดับประเทศจีน – ลาว มีความยินดีและให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์อันดีระหว่างทั้งสองประเทศ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีการขยายตัวและตระหนักในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ลาวและจีนตกลงที่จะเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว โดยมีโครงการความร่วมมือที่โดดเด่นที่สุดระหว่างสองประเทศ ได้แก่ ดาวเทียม Lao Sat-1 และรถไฟลาว – จีน โดยทั้งสองประเทศยังคงจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเฉลิมฉลองครบรอบ 55 ปีของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศ ลาวและจีนยังเห็นพ้องให้ภาคส่วนต่าง ๆ จากทั้งสองประเทศทำงานร่วมกันเพื่อรวม NSEDP (National Social and Economic Development Plan: NSEDP) ฉบับที่ 8 ของประเทศลาวและ NSEDP ของจีนฉบับที่ 13 เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ “One Belt, One Road” และนโยบายของลาวในการเปลี่ยนจากประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเลไปเป็นประเทศจุดเชื่อมต่อในภูมิภาค

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาจีนเป็นหนึ่งในแหล่งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของลาวซึ่งเป็นแหล่งลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ที่ลงทุนในหลายภาคส่วน ได้แก่ เชื้อเพลิงไฟฟ้า พลังงานน้ำ เหมืองแร่ การค้าและบริการ วัสดุก่อสร้าง เกษตรกรรม และปศุสัตว์ เป็นต้น ในปี พ.ศ.2556 มีบริษัทในจีนประมาณ 700 แห่งที่ดำเนินธุรกิจอยู่ในประเทศลาว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจเอกชน บริษัทจีนส่วนใหญ่ที่ดำเนินงานในประเทศลาวมาจากมณฑลยูนนาน ซึ่งเป็นมณฑลเดียวของจีนที่มีพรมแดนติดกับประเทศลาว ทั้งนี้มีปัจจัยที่ทำให้จีนมาลงทุนในลาว ได้แก่ ปัจจัยแรก คือ มีการเมืองที่มั่นคง และปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม สังคม กล่าวคือ มีชายแดนทั้งสองประเทศเชื่อมต่อไปมาหาสู่กันได้สะดวกส่งผลให้มีโครงการทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กเข้ามาลงทุน

ไทย

สำหรับประเทศไทยนั้นเรื่องการค้าและการลงทุนกับจีนยังคงดำเนินอยู่เป็นปกติ สำหรับรัฐบาลไทยในปัจจุบัน แม้จะมีความเชื่อมั่นกับจีนในลักษณะที่มองว่าจะเกิดประโยชน์กับการมีความสัมพันธ์กับจีนดีมาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็มีคามระมัดระวังในลักษณะที่ไม่ให้เกิดการรุกรานของจีนที่ทำให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์ของไทยเป็นหลัก การเข้ามามีบทบาทของการค้าและการลงทุนของจีนนั้นได้เข้ามาทุกภาคส่วนทั้ง ภาครัฐวิสาหกิจ ภาคธุรกิจ นักท่องเที่ยว นักศึกษา โดยปัจจุบันมีการศึกษาวิเคราะห์ถึงความพึงพอใจ หรือสำรวจความพอใจถึงการยอมรับถึงบทบาทของการลงทุนจีนโดยสถาบันคลังสมองของจีน การหาช่องทางการเข้าถึงในลักษณะของการร่วมมือมากขึ้นทางด้านการศึกษาและวิจัย การทำผ่าน Soft Power ด้านการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม บ้านพี่เมืองน้อง การออกมาแสวงหาการลงทุนของมณฑลแต่ละมณฑลผ่านมหาวิทยาลัย

ผ่านกลุ่มนักธุรกิจที่มุ่งมาหาไปถึงโอกาสของการค้าและการลงทุน โดยผ่านมหาวิทยาลัยในไทย หรือภาคธุรกิจอื่นที่ตอบสนองกลุ่มผู้บริโภคจีนภายนอกประเทศ เช่น ที่พักอาศัย โรงพยาบาล ที่สำคัญคือมีการตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่มีกลุ่มของธุรกิจจีนมาลงทุน การพยายามที่จะโยงกับกลุ่มอุตสาหกรรมจีนที่มีความถนัดของแต่ละมณฑลเข้ากับจุดแข็งของไทย การพยายามหาผู้เล่นที่แท้จริง (Real Player) การพยายามที่จะทราบและเข้าใจกฎหมายการลงทุนของไทยในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของประเทศ CLMV จีนจึงมองไทยในลักษณะของประเทศที่เปรียบเหมือนเป็นผู้รับรองคุณภาพสินค้าจีน เหมือนกับที่อุตสาหกรรมของญี่ปุ่นลงหลักปักฐานในไทยมาตลอด จีนเองยังขาดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของการทำธุรกิจ การค้า การลงทุน ของประเทศ CLMV น้อยกว่า ญี่ปุ่น เกาหลี และไทย การที่จีนต้องการขยายการค้าและการการลงทุนในไทยเพิ่มมากขึ้น โดยมีไทยเป็นศูนย์กลางในการยอมรับของสินค้าที่มีมาตรฐานในประเทศ CLMV (Marketing Base) การที่จีนยังขาดองค์ความรู้ของประเทศเพื่อนบ้านน้อยกว่าการลงทุนของไทยในประเทศ CLMV ยังคงเป็นอุปสรรค และการยังมีช่องว่างทางธุรกิจที่ทั้งเอื้อและขัดขวางความเข้าใจถึงบทบาทของการลงทุนของจีนเองในไทยรวมถึงแผนการพัฒนาประเทศและยุทธศาสตร์ประเทศไทย ขณะเดียวกันยังคงมีความพยายามของจีนทุกภาคส่วนในการเข้าถึงความคืบหน้าของโครงการที่เป็นตัวแทนความสำเร็จของ OBOR ได้แก่ โครงการรถไฟไทย-จีน เป็นลำดับแรก โดยไทยเองสามารถปรับตัวโดยการเรียนรู้ไปกับจีนได้ ผ่านเครือข่ายความร่วมมือของไทยในประเทศในอาเซียนที่จะต้องพยายามหาว่าจะการเรียนรู้ด้านใดสามารถเพิ่มเติมได้บ้าง หรือใช้ฐานในการร่วมมือกัน โดยใช้จีนเป็นตัวอย่างและแบ่งปันการมองจีนในแนวทางที่เกิดประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง

วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

ประเทศไทยนั้นเป็นประเทศที่จีนพิจารณาเข้ามาลงทุนโดยอาศัยความสัมพันธ์แบบพี่น้องเพื่อสะดวกในการทำธุรกิจซึ่งหากประเทศไทยทำกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ถูกต้องกับการถือปฏิบัติสำหรับคนต่างชาติในการทำธุรกิจ ให้ผู้มาลงทุนทราบถึงข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ ต้องสามารถแยกระหว่างคนที่มีความศักยภาพที่แท้จริงออกมา รูปแบบของสถานศึกษาที่นักเรียนจีนศึกษาอยู่ควรเป็นหน่วยบ่มเพาะ เพื่อให้ทราบว่าจะใช้ให้เป็นประโยชน์ได้อย่างไร ทั้งนี้การที่จีนมีความเข้าใจในมิติต่าง ๆ ของประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงของตนเองน้อย ทำให้ไทยมีโอกาที่จะร่วมทุนสูง การเข้าไปควรจะต้องเป็นคู่ค้าที่ดีเพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกันซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับทั้ง 2 ฝ่าย การตั้งรับจำต้องมีจุดแข็ง ในปัจจุบันทางมหาวิทยาลัยของจีนนั้นถูกใช้เป็นจุดศูนย์กลางสำหรับการออกไปลงทุนยังต่างประเทศ ความต้องการเรียนรู้ระบบของกฎหมายด้านการค้าการลงทุน ว่าข้อกฎหมายใดทำได้ ทำไม่ได้ ความเสี่ยงของการทำการค้า การลงทุนคืออะไรในแต่ละประเทศ

ประเทศไทยนั้นมีจุดขายด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม ซึ่งยังคงเป็นจุดแข็ง การสร้างความตระหนักรู้ด้านวัฒนธรรมจะจับต้องอย่างไร การใช้แบบจำลองของประเทศญี่ปุ่น (Japanese Model) หรือ Soft Power ด้านสื่อ ด้านภาพยนตร์ แฟชั่น ในประเทศ CLMV ของไทยที่มีอิทธิพลสูง การทำให้เกิดความเข้าใจกับจีนรุ่นใหม่ ให้มาเรียนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมที่ประเทศไทย การเสริมจุดแข็งของคนไทยที่สามารถขายของได้แม้จะไม่ใช้สินค้า ต้องเป็นวัฒนธรรม ต้องมีชุมชน มหาวิทยาลัย การเรียนการสอนร่วมกับจีนเพื่อตอบโจทย์อย่างยั่งยืน ซึ่งปัญหานี้ต้องมีหน่วยงานที่ชี้แนะ ต้องตามข่าวและนำเสนอออกไปเพื่อเป็นการตั้งรับ ดังนั้นการที่ไทยจะ

ตั้งรับได้ไทยต้องแข็งแกร่งในทุกมิติอย่างแท้จริง รวดเร็ว ฉับไว การมีระบบของการตรวจสอบด้านนโยบายที่เกิดจากการทำงานร่วมกันในลักษณะของศูนย์กลางความร่วมมือ (Hub of Cooperation) ที่มาจากการสังเคราะห์ข้อมูล นโยบายที่มุ่งไปสู่การกำหนดนโยบายและลงมือปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ฉับไว เข้าใจบริบทปัญหาอย่างแท้จริง นั้น จำต้องอาศัยการสร้างฐานการเรียนรู้อย่างจริงจังและการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่อง

บทคัดย่อ

การศึกษาถึงอิทธิพลทางการค้าและการลงทุนในประเทศ CLMV ที่ประกอบด้วย 4 ประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม โดยใช้การวิเคราะห์โดยการหารูปแบบของการค้าและการลงทุนของจีนในกลุ่มประเทศ 4 ประเทศดังกล่าวนั้น ประกอบด้วย 4 วัตถุประสงค์ในการวิจัย ได้แก่ 1) เพื่อเปรียบเทียบการขยายอิทธิพลทางการค้าและการลงทุนของจีนในแต่ละประเทศทั้ง 4 ประเทศ ว่ารูปแบบของการขยายอิทธิพลของจีนนั้นที่เข้ามานั้นในรูปแบบใด มีอุปสรรค ปัญหา อย่างไรบ้าง และ 2) การขยายอิทธิพลเข้ามาของจีนในแต่ละประเทศ (CLMV) ก่อให้เกิดประโยชน์หรือผลเสียในประเทศอย่างไร และ 3) การรูกีบดดังกล่าวของจีนใน CLMV นั้น ประเทศไทยจะได้ประโยชน์อย่างไรโดยผ่านโครงการนโยบายเส้นทางหนึ่งเส้นทางหนึ่งถนน (One Belt One Road, OBOR)

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูล 3 วิธี คือ 1) เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยการใช้สถิติข้อมูลการค้าแบบทวิภาคี (Bilateral Trade) ของประเทศจีนกับประเทศใน CLMV แต่ละประเทศ และ 2) ด้านคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยการวิจัยเอกสารด้วยการทบทวนงานที่เกี่ยวข้องทั้งไทยและต่างประเทศ การทบทวนวรรณกรรมของนโยบาย OBOR ที่ใช้เป็นนโยบายหลักในการเชื่อมโยงจีนกับโลก รวมถึงการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการขยายอิทธิพลของจีนในประเทศ CLMV ทั้งของต่างประเทศและไทย และ 3) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้ด้านบริบทการค้า การลงทุนของจีน ในประเทศ CLMV โดยการมุ่งจับประเด็น 4 ระดับของนโยบายของ OBOR 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) Physical Level ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2) Institutional Level ได้แก่ การแก้ปัญหาอุปสรรค อำนาจความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation) ความร่วมมือทางด้านภาครัฐและทางด้านเอกชน ลดอุปสรรคการค้า 3) Financial Level ได้แก่ การจัดหาหรือการระดมทุน และ 4) Mental Level หรือ People Level ได้แก่ การศึกษา การสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจระหว่างชาวจีนกับประชาชนในแต่ละประเทศ ทั้งนี้มีการออกแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีลักษณะเป็นทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ จะมุ่งเน้นที่การตอบคำถามวิจัยประเภท อย่างไร และเพราะเหตุใด ข้อมูลที่ได้มาจะอยู่ในรูปแบบสัมภาษณ์ บันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การค้าการลงทุนและโครงการต่าง ๆ ใน CLMV มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงทางการเมืองและความไม่แน่นอนจะยังคงเป็นปัจจัยที่ทำลายต่อนักลงทุนจีนและต่างประเทศ ภาครัฐบาลหนนภาครัฐวิสาหกิจจีน บริษัท ภายใต้การควบคุมการประเมินความเสี่ยงและการกำหนดนโยบายของการไปลงทุนในต่างประเทศ (Outward Foreign Direct Investment: OFDI) ที่ทันสมัย และแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นปัจจุบัน เช่น การออกกฎหมายการห้ามการลงทุนใด ๆ ที่ไม่มีเหตุผลอันควร (Irrational Investment) ที่ทำการระบุประเภทของการลงทุนที่เข้าข่ายออกมาอย่างชัดเจน เป็นต้น โดยผลการศึกษาในแต่ละประเทศพบว่า

เวียดนาม ประเทศจีนซึ่งเป็นนักลงทุนรายใหญ่ที่สุดของเวียดนาม ให้ความสนใจลงทุนในเขตเศรษฐกิจใหม่นี้ กำลังกังวลกับกระแสการต่อต้านนักลงทุนจีนในเวียดนาม ซึ่งเคยเกิดขึ้นมาแล้วเมื่อปี พ.ศ.2557 จึงกลายเป็นความเสี่ยงที่นักลงทุนจีนต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน จีนเข้ามาลงทุนทำรถไฟฟ้า แต่ได้มีการความล่าช้าอยู่ในปัจจุบัน และไม่สามารถแสดงความสำเร็จด้านกายภาพเหมือนกับ กัมพูชา และลาว

เมียนมา หลังจากรัฐบาลเมียนมาเปิดเสรีนโยบายการค้าเพื่อกระตุ้นการลงทุนจากต่างประเทศในปี พ.ศ. 2531 ตั้งแต่นั้นมาการค้าทวิภาคีจีน - เมียนมามีการเติบโตอย่างต่อเนื่องจนถึงต้นศตวรรษที่ 21 ในปี พ.ศ.2544 รัฐบาลจีนได้เปิดตัวนโยบาย “Go Global” ซึ่งเป็นนโยบายที่ส่งเสริมการลงทุนของบริษัทในประเทศ จากนั้นในช่วงปี พ.ศ.2548-2553 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในเมียนมาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประเด็นหลักประการหนึ่งคือ การที่จีนได้กลายมาเป็นผู้บริโภครถพยาบาลธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดในโลก เนื่องจากเมียนมาอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติจึงทำให้ประเทศจีนสนใจที่จะเข้ามาลงทุน อย่างไรก็ตามกลุ่มสิทธิมนุษยชนยังแสดงความกังวลเกี่ยวกับโครงการลงทุนของจีน ต่อจากนั้นโครงการลงทุนขนาดใหญ่สองแห่งจากประเทศจีนประสบปัญหาร้ายแรง ได้แก่ เชื้อน Myitsone และเหมืองทองแดง Letpadaung ส่งผลให้เงินลงทุนจากบริษัทจีนลดลง แม้ว่าจีนจะยังคงเป็นนักลงทุนรายใหญ่ที่สุดของเมียนมา แต่บริษัทจีนบางแห่งอาจยังคงรอดูพัฒนาการทางการเมืองอย่างใกล้ชิด การลงนามในความร่วมมือ China-Myanmar Economic Corridor ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่จีนพยายามที่จะกลับมาแก้ปัญหาที่สำคัญ ทั้งด้านการเป็นศูนย์กลางของการเจรจากับชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลทหาร และล่าสุดการที่รัฐบาลเมียนมามีปัญหาด้านความชอบธรรมในการจัดการความรุนแรงกับชาวโรฮิงยาในรัฐยะไข่ที่ทำให้ประเทศตะวันตกและนานาชาติ อาจพิจารณาการลงโทษทางเศรษฐกิจ ก็ยิ่งทำให้บทบาทของจีนมีภาพที่เด่นชัดในความสัมพันธ์ที่แนบแน่นมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

กัมพูชา ประเทศจีนมีสองสถานะสำคัญต่อประเทศกัมพูชา คือ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศรายใหญ่ที่สุด และเป็นผู้ที่เข้ามาลงทุนในกัมพูชามากที่สุด ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ถนน และสะพาน ตลอดจนจีนได้ผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศกัมพูชาเติบโต จากความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชาและจีน ความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุนของจีนในกัมพูชาแนบแน่นที่สุดใน 4 ประเทศ แม้จะมีความไม่ราบเรียบในการทำธุรกิจของเอกชนที่เผชิญกับอุปสรรคการค้าและลงทุนในประเทศของกัมพูชา เช่น การมีกลุ่มทุนกัมพูชา หรือการพบกับค่าใช้จ่ายนอกเหนือไปจากการลงทุนโดยปกติ เช่น ค่าใช้จ่ายพิเศษเพื่อให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ลาว ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีน - ลาว ประกอบไปด้วย 8 หัวข้อ ได้แก่ (1) ความช่วยเหลือด้านการแสดงสินค้า (2) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (3) ด้านการสื่อสาร (4) ด้านการลงทุน (5) ด้านการไฟฟ้าพลังน้ำ (6) ด้านการทำเหมืองแร่ (7) ด้านการเกษตรและ (8) ด้านการค้า ลาวและจีนตกลงที่จะเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว โดยมีโครงการความร่วมมือที่โดดเด่น ได้แก่ ดาวเทียม Lao Sat-1 และรถไฟลาว - จีน ยังเห็นพ้องให้ภาคส่วนต่าง ๆ จากทั้งสองประเทศทำงานร่วมกันเพื่อรวม NSEDP (National Social and Economic Development Plan) ฉบับที่ 8 ของประเทศลาวและ NSEDP ของจีนฉบับที่ 13 เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ “One Belt, One Road” และนโยบายของลาวในการเปลี่ยนจากประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเลไปเป็นประเทศจุดเชื่อมต่อในภูมิภาค นอกจากนี้แล้วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาจีนเป็นหนึ่งในแหล่งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของลาวซึ่งเป็นแหล่งลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ที่ลงทุนในหลายภาคส่วน ได้แก่ เชื้อนไฟฟ้าพลังงานน้ำ เหมืองแร่ การค้าและบริการ วัสดุก่อสร้าง เกษตรกรรม และปศุสัตว์ เป็นต้น ทั้งนี้มีปัจจัยที่ทำให้

จีนมาลงทุนในลาวได้แก่ ปักจี้แรก คือ มีการเมืองที่มั่นคง และปักจี้ที่สอง คือ ปักจี้ทางวัฒนธรรม สังคม กล่าวคือมีชายแดนเชื่อมต่อไปมาหาสู่กันได้สะดวกส่งผลให้มีโครงการลงทุนทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก

ไทย ความเชื่อมั่นของไทยต่อจีนในด้านการลงทุนมีความสัมพันธ์กับที่ดีมาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็มีควมระมัดระวังต่อการรุกคืบการขยายการลงทุนของจีนที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากไทยเป็นหลัก จีนเข้ามามีบทบาททางการค้าและการลงทุนกับไทยในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐบาล ภาครัฐวิสาหกิจ (State-Owned Enterprise : SOE) ภาครัฐกิจ นักท่องเที่ยว นักศึกษา โดยปัจจุบันจีนมีการศึกษาวิเคราะห์ความพึงพอใจและสำรวจความพอใจของการยอมรับบทบาทของการลงทุนจีนโดยสถาบันคลังสมองของจีน โดยจีนเองได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการเข้ามาลงทุนในไทยโดยการหาช่องทางการเข้าถึงในลักษณะของการสร้างความร่วมมือทางด้านการศึกษาและวิจัยเพิ่มมากขึ้น ผ่านการดำเนินนโยบายแบบ Soft Power โดยใช้วาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม บ้านพี่เมืองน้อง การออกมาแสวงหาการลงทุนของมณฑลแต่ละมณฑลผ่านมหาวิทยาลัย ผ่านกลุ่มนักธุรกิจจีนที่ต้องการทราบถึงโอกาสของการค้าและการลงทุนในไทย ผ่านมหาวิทยาลัยไทยหรือภาครัฐกิจอื่นที่ตอบสนองกลุ่มผู้บริโภคจีนภายนอกประเทศ เช่น ที่พักอาศัย โรงพยาบาล เป็นต้น ไทยสนับสนุนการลงทุนภาคอุตสาหกรรมโดยตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่มีคลัสเตอร์ของจีนมาลงทุนและพยายามจะเชื่อมโยงกับกลุ่มอุตสาหกรรมจีนที่มีความถนัดในด้านต่าง ๆ ของแต่ละมณฑลเพื่อผนวกรวมเข้ากับจุดแข็งของไทย การพยายามหาผู้เล่นที่แท้จริง (Real Player) การพยายามที่จะทราบและเข้าใจกฎหมายการลงทุนของไทยในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของประเทศ CLMV ซึ่งจีนมองไทยว่าเป็นประเทศที่เหมือนกับเป็นผู้รับรองคุณภาพสินค้าจีนและจะมีอิทธิพลต่อประเทศรอบข้าง เหมือนกับที่อุตสาหกรรมของญี่ปุ่นลงหลักปักฐานในไทยมาตลอด แต่อย่างไรก็ตามจีนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งในเรื่องวัฒนธรรมการทำธุรกิจ การค้า การลงทุน ในแต่ละประเทศ CLMV ซึ่งความรู้ความเข้าใจนี้น้อยกว่าประเทศญี่ปุ่น เกาหลี และไทย ขณะเดียวกันจีนพยายามผลักดันโครงการรถไฟไทย-จีน ซึ่งจะเป็นเสมือนตัวแทนแห่งความสำเร็จของนโยบาย OBOR สำหรับการรุกคืบทางด้านการค้าและการลงทุนของจีนในคราวนี้ ประเทศไทยสามารถปรับตัวโดยการเรียนรู้ไปกับจีนได้โดยผ่านเครือข่ายความร่วมมือของไทยในประเทศอาเซียนที่จะต้องพยายามแสวงหาการเรียนรู้เพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหรือใช้ฐานในการร่วมมือกัน โดยนำจีนเป็นตัวอย่างและแบ่งปันการมองจีนในแนวทางที่เกิดประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง

Abstract

The study of Chinese influence on trade and investment in CLMV countries is investigated; including Cambodia, Laos, Myanmar, and Vietnam. The aim of the study is to: 1) compare and explain the Chinese influence on trade and investment in CLMV countries, in particular, in regards to outcomes, obstacles, and issues; 2) evaluate the pros and cons of Chinese influence on trade; and 3) synthesize how Thailand may benefit from Chinese trade influence in CLMV countries via the OBOR Policy.

This study collected data and analyzed them in 3 important ways, including: 1) quantitative analysis, using trade statistics in terms of bilateral trade; 2) qualitative analysis, using data collected from literature reviews in Thai and other languages, literature reviews of OBOR policy that connects China to other countries, as well as literature reviews that explain the influence of trade on CLMV countries; and 3) quantitative analysis of data collected via in-depth interviews with key informants, as well as participant observation.

The OBOR policy could be separated into 4 categories, including: 1) physical level, such as infrastructure; 2) institutional level, such as problem resolving, trade facilitation, cooperation with government and business, and reducing barriers to trade; 3) financial level, such as fundraising; and 4) mental level or people level, such as education, creating confidence of the populations of CLMV countries about Chinese involvement.

The primary objective of this research study was to find the trend of trade and investment in CLMV countries, as well as understand the challenges faced by Chinese and other investors due to instabilities that might arise from political situations. Nevertheless, the Chinese government advocates and supports Chinese business organizations towards outward foreign direct investment (OFDI). In addition, the Chinese government has demonstrated that it is able to promptly solve problems, for example, implementing laws and regulations to ban irrational investments, etc.

The primary conclusions that can be drawn from this study are the following:

Vietnam: China is currently the biggest investor in Vietnam, and is interested to invest in new economic areas. However that may be, China has some concerns about Vietnam's resistance, and thus has become more sensitive at detecting risk points that China investors should carefully consider. China mainly invests in infrastructure, such as electric trains, roads, etc. However, operations are slow. The China OFDI in Vietnam has not demonstrated to be as physically successful in the cases of Cambodia and Laos.

Myanmar: The Burmese government opened the Free Trade Area (FTA) to encourage FDI in 1988. After opening the FTA, bilateral trade between China and Myanmar grew and became stable up to the start of the 21st century. In 2001, the Chinese government created the policy “Go Global” to encourage OFDI. This policy aimed to speedily promote OFDI in Myanmar. Indeed, Myanmar was able to export many resources to China. However, China’s FDI in Myanmar became significantly unstable after the criticisms of 2 NGOs. The 2 biggest FDI issues were the Myitsone dam and the Letpadaung copper mine, which were slowed down and faced a series of problems. The incidences declined further Chinese investment. Nevertheless, China still remains the biggest investor in Myanmar. Indeed, the China-Myanmar Economic Corridor is an initiative that can be interpreted as an attempt at reconciliation between China and the Myanmar government, as well as Myanmar minorities. Currently, relations between China and Myanmar appear to be returning to its previous closeness.

Cambodia: China is one of the biggest investors in Cambodia, and has played a major role in the development of the country. In particular, infrastructure developments such as roads, railways, bridges, and airports. These activities have significantly contributed to Cambodia’s economic growth. The relationship between the Chinese and Cambodian government is the closest among CLMV countries. However, it should be noted, Chinese business organizations have to pay extra money to the Cambodian government for smooth operation or invest in Cambodia.

Laos: The economic relationship between China and Laos can be categorized as follows: (1) a show case of good practices; (2) infrastructure development; (3) business communication; (4) investment; (5) hydropower plants; (6) mining; (7) agriculture; and (8) trade. Both countries have signed an MOU that promises to cooperate on trade, investment, and travel. Two of the most outstanding outputs to come out of this good relationship include the satellite, Lao Sat-1, and the China-Laos high-speed railway. In accordance with Laos’s 8th National Social and Economic Development Plan (NSED), and China’s 13th National Social and Economic Development Plan (NSED) that relates to OBOR policies, the Laos government aims to change its reputation as a “Land Lock” country to a country of “Land Link” with its neighboring countries. Indeed, the past decade has shown that Laos has been chosen to be China’s FDI in many sectors, including hydropower plants, mining, trade, services, infrastructure development, etc. Important factors that have attracted Chinese investors to invest in Laos include stable politics and a strong culture, as well as a good geographical location to link CLMV countries.

Thailand: China has a significant influence over many Thai industries, including state-owned enterprises (SOE), local businesses, tourism, as well as the education sector. Recently,

China's think tanks have been conducting satisfaction surveys of China's FDI in order to find ways to improve research and education cooperation between Chinese and Thai organizations.

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทสรุปผู้บริหาร	(1)
บทคัดย่อ	(7)
Abstract	(10)
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ค
สารบัญรูปภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-6
1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	1-6
1.4 สมมุติฐานการวิจัย	1-7
1.5 วิธีการศึกษา	1-8
1.6 วิธีการเก็บข้อมูล	1-8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	2-1
2.1 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	2-1
2.2 แนวคิดและทฤษฎี	2-6
บทที่ 3 ยุทธศาสตร์ทางการค้าและการลงทุนของจีน	3-1
3.1 ยุทธศาสตร์การก้าวออกไปของจีน (Going Out Strategy)	3-1
3.2 โครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (The Belt and Road Initiative)	3-3
3.3 บทบาทของยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (The Belt and Road Initiative) BRI ต่อภูมิภาคอาเซียน	3-6
3.4 นโยบายการค้าของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	3-9
3.5 ความร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	3-12
บทที่ 4 ความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนจีน-อาเซียน	4-1
4.1 ความสำคัญทางการค้าจีน-อาเซียน	4-1
4.2 ความร่วมมือระหว่างจีน-อาเซียน	4-2
4.3 หุ่นส่วนเชิงยุทธศาสตร์	4-5
4.4 บทบาทของของจีนต่ออนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS)	4-5
4.5 บทบาทของไทยต่อจีน	4-10

บทที่ 5	บทบาททางการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศ CLMV	5-1
5.1	บทนำ	5-1
5.2	ประเทศกัมพูชา	5-1
5.3	ประเทศลาว	5-7
5.4	ประเทศเมียนมา	5-12
5.5	ประเทศเวียดนาม	5-18
5.6	ภาพรวมการค้าของจีน-CLMV	5-26
5.7	ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย	5-27
บทที่ 6	การลงทุนของจีนในประเทศ CLMV	6-1
6.1	การลงทุนของจีนในกัมพูชา	6-1
6.2	การลงทุนของจีนในลาว	6-17
6.3	การลงทุนของจีนในเมียนมา	6-24
6.4	การลงทุนของจีนในเวียดนาม	6-31
บทที่ 7	ปฏิริยาของประเทศ CLMV ต่อการเข้ามาลงทุนของจีน	7-1
7.1	ปฏิริยาของประเทศกัมพูชาต่อการเข้ามาลงทุนของจีน	7-1
7.2	ปฏิริยาของประเทศลาวต่อการเข้ามาลงทุนของจีน	7-5
7.3	ปฏิริยาของประเทศเมียนมาต่อการเข้ามาลงทุนของจีน	7-7
7.4	ปฏิริยาของประเทศเวียดนามต่อการเข้ามาลงทุนของจีน	7-9
บทที่ 8	สรุปและวิเคราะห์ผลการวิจัย	8-1
8.1	สรุปและวิเคราะห์ผลการวิจัย	8-1
8.2	การค้าการลงทุนของจีนใน CLMV ปัญหาและอุปสรรค	8-10
8.3	บทสรุป	8-48
8.4	ข้อเสนอเชิงนโยบาย	8-54
8.5	Flow Chart สรุปรูปแบบนโยบายของ BRI ใน CLMV	8-59
บรรณานุกรม		บรรณานุกรม-1
ภาคผนวก		ภาคผนวก-1

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1-1	มูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศในกลุ่มประเทศ CLMV (มูลค่าล้านเหรียญสหรัฐฯ)	1-1
ตารางที่ 1-2	มูลค่าการลงทุนในกลุ่มประเทศ CLMV ปี พ.ศ.2557 จากประเทศรายใหญ่ (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)	1-2
ตารางที่ 2-1	แสดงเปรียบเทียบความช่วยเหลือต่างประเทศสู่กัมพูชา (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)	2-4
ตารางที่ 2-2	การค้าไทยจีนในปี พ.ศ.2545-2555	2-6
ตารางที่ 2-3	บริษัท 10 อันดับนักลงทุนจีนในต่างประเทศในปี พ.ศ.2558	2-11
ตารางที่ 2-4	การเปรียบเทียบรัฐวิสาหกิจของจีนกับบริษัทเอกชน	2-12
ตารางที่ 2-5	ตัวอย่างกองทุนสนับสนุนการลงทุนของจีน	2-15
ตารางที่ 3-1	การค้าระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก, 2536-2554 (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)	3-10
ตารางที่ 3-2	การแบ่งปันผลกำไรของจีนกับอาเซียน China's profit-sharing strategy	3-10
ตารางที่ 4-1	การค้าระหว่างมณฑลยูนนานและกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS)	4-6
ตารางที่ 4-2	การลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศขาออก (ODI) ของมณฑลยูนนานในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS)	4-6
ตารางที่ 5-1	ตัวชี้วัดเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศกัมพูชา	5-2
ตารางที่ 5-2	การค้าของจีนและกัมพูชา ปี พ.ศ. 2554 – 2556	5-5
ตารางที่ 5-3	การส่งออกและนำเข้าสินค้าระหว่างจีนและกัมพูชาในปี พ.ศ.2559 (พันดอลลาร์สหรัฐฯ)	5-7
ตารางที่ 5-4	ตัวชี้วัดเศรษฐกิจที่สำคัญ	5-8
ตารางที่ 5-5	การส่งออกและนำเข้าสินค้าระหว่างจีนและลาว ในปี 2016 (พันดอลลาร์สหรัฐฯ)	5-11
ตารางที่ 5-6	ตัวชี้วัดเศรษฐกิจที่สำคัญ	5-12
ตารางที่ 5-7	การส่งออกและนำเข้าสินค้าระหว่างจีนและเมียนมาร์ ในปี 2016 (พันดอลลาร์สหรัฐฯ)	5-17
ตารางที่ 5-8	ตัวชี้วัดเศรษฐกิจที่สำคัญ	5-18
ตารางที่ 5-9	การส่งออกและนำเข้าสินค้าระหว่างจีนและเวียดนาม ในปี พ.ศ.2558 (พันดอลลาร์สหรัฐฯ)	5-25
ตารางที่ 5-10	การเปรียบเทียบการค้าของจีนกับประเทศ CLMV ปี พ.ศ.2554-2556	5-26
ตารางที่ 5-11	ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย (พ.ศ. 2526 - 2530)	5-27
ตารางที่ 5-12	ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย (พ.ศ. 2531 - 2535)	5-28

ตารางที่ 5-13	ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย (พ.ศ. 2536 - 2540)	5-29
ตารางที่ 5-14	ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย (พ.ศ. 2541 - 2545)	5-30
ตารางที่ 5-15	ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย (พ.ศ. 2546 - 2550)	5-31
ตารางที่ 5-16	ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย (พ.ศ. 2551 - 2555)	5-32
ตารางที่ 5-17	ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย (พ.ศ. 2556 - 2559)	5-33
ตารางที่ 6-1	แสดง 10 ประเทศนำเข้าส่งออกของเวียดนาม ในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2560	6-35
ตารางที่ 8-1	การเปรียบเทียบระหว่าง Going Out Policy ทั้ง 2 ระยะ	8-2
ตารางที่ 8-2	สัดส่วนภาคการลงทุนในต่างประเทศของจีน	8-3
ตารางที่ 8-3	ODI ของจีนในภูมิภาคต่าง ๆ	8-3
ตารางที่ 8-4	การลงทุนของจีนในอาเซียน	8-3
ตารางที่ 8-5	การประมาณความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐานในเอเชีย ปี ค.ศ.2016-2030	8-6
ตารางที่ 8-6	สรุปโครงการภายใต้ BRI ในกลุ่มประเทศอาเซียน	8-7
ตารางที่ 8-7	ผลประโยชน์ของจีนจาก Belt and Road Initiative	8-7
ตารางที่ 8-8	การลงทุนของจีนใน CLMV ปี 2016	8-10
ตารางที่ 8-9	ร้อยละการลงทุนโดยตรงจากจีนมายังกัมพูชาแบ่งตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (เฉลี่ยปี พ.ศ.2557-2559)	8-11
ตารางที่ 8-10	สัดส่วนการลงทุนของชาวต่างชาติในลาว ปี ค.ศ.2011-2015	8-18
ตารางที่ 8-11	การลงทุนโดยตรงของจีนในลาวแบ่งตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (เฉลี่ยปี 2014-2016)	8-19
ตารางที่ 8-12	ประเทศที่ลงทุนสูงสุดในเมียนมา	8-29
ตารางที่ 8-13	มูลค่าการค้าโดยตรงของจีนในเมียนมา ตั้งแต่ปี ค.ศ.2012-2016	8-29
ตารางที่ 8-14	ประเทศที่ลงทุนในเวียดนาม	8-37
ตารางที่ 8-15	การลงทุนของจีนในเวียดนามแบ่งตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ	8-37
ตารางที่ 8-16	ยอดขายรถยนต์ในเวียดนาม ปี ค.ศ.2013-2017	
ตารางที่ 8-17	การลงทุนโดยตรงจากจีนมายังไทยตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (เฉลี่ยปี พ.ศ.2557-2559)	8-42
ตารางที่ 8-18	การลงทุนสาขาต่าง ๆ ใน CLMV โดยนักลงทุนจีน	8-46
ตารางที่ 8-19	ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่ขัดขวางในการค้าการลงทุนของจีนใน CLMV	8-49
ตารางที่ 8-20	โครงการรถไฟไทย-จีน	8-51
ตารางที่ 8-21	อุตสาหกรรมเป้าหมายของไทย Thailand 4.0 และจีน Made in China 2025	8-53

ตารางที่ 8-22	อุตสาหกรรมเป้าหมายของไทย Thailand 4.0 และจีน Made in China 2025	8-53
---------------	---	------

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่ 1-1	เส้นทางสายไหมทางบกและทางทะเล	1-5
ภาพที่ 3-1	การลงทุนขาออกของจีน ในปี พ.ศ.2528 – 2558	3-1
ภาพที่ 3-2	วิวัฒนาการของ BRI	3-4
ภาพที่ 3-3	เส้นทางของโครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง	3-5
ภาพที่ 3-4	การพัฒนาเส้นทางหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางระหว่างจีน-อาเซียน	3-7
ภาพที่ 6-1	การลงทุน FDI ของจีนในประเทศกัมพูชา	6-2
ภาพที่ 6-2	แสดงเส้นทางสายไหมทางบกและทางทะเล	6-5
ภาพที่ 6-3	การลงทุนข้อตกลงความร่วมมือในโครงการของกองทุนพิเศษ LMC	6-8
ภาพที่ 6-4	การก่อสร้างสนามบินแห่งใหม่เสียมราฐ New Siem Reap International Airport หรือที่รู้จักในนาม NSRIA project (New Siem Reap International Airport)	6-10
ภาพที่ 6-5	ผู้นำกัมพูชาและผู้นำจีนเจรจาเพื่อดำเนินนโยบายระหว่างประเทศ	6-11
ภาพที่ 6-6	เขตเศรษฐกิจสีหนุวิลล์	6-12
ภาพที่ 6-7	Sihanoukville Autonomous Port	6-13
ภาพที่ 6-8	Development plan of the SSEZ	6-14
ภาพที่ 6-9	Hodo Group runs production lines in the SSEZ.	6-14
ภาพที่ 6-10	โครงการหลักของ OBOR ในลาว	6-21
ภาพที่ 6-11	ภาพ 2 ระเบียง 1 วง (Two Corridors and One Economic Ring)	6-34
ภาพที่ 6-12	มูลค่าสินค้าที่จีนนำเข้าจากเวียดนาม	6-35
ภาพที่ 6-13	มูลค่าสินค้าที่จีนส่งออกเวียดนาม	6-36
ภาพที่ 6-14	สถานที่ตั้งของจังหวัด Tien Giang ในประเทศเวียดนาม	6-38
ภาพที่ 6-15	บริษัทที่ตั้งฐานการผลิตใน Long Jiang Industrial Park	6-39
ภาพที่ 6-16	หน่วยงานที่เริ่มต้นได้รับกำไรภายในปีที่ก่อตั้ง	6-40
ภาพที่ 6-17	แสดงจำนวนแรงงานชาวเวียดนาม อายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป	6-41
ภาพที่ 7-1	แสดงการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวจีนในกัมพูชา	7-2
ภาพที่ 7-2	เส้นทางขนส่งมวลชนของรถไฟสาย Ben Thanh-Suoi Tien ของโฮจิมินห์ซิตี้ ครอบคลุม 19.7 กม. เชื่อมต่อใจกลางเมืองกับเขตตะวันออก	7-10
ภาพที่ 8-1	รูปแบบของนโยบาย BRI ใน CLMV	8-59
ภาพที่ 8-2	แนวทางการดำเนินนโยบาย BRI กับ CLMV	8-60

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การปรากฏตัวของจีนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงอันได้แก่ เวียดนาม ลาว เมียนมา กัมพูชา และประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า โดยเป็นไปตามหลักของผลประโยชน์และความร่วมมือระหว่างประเทศที่เป็นแรงผลักดันทางเศรษฐกิจ เพื่อมุ่งสู่ความแข็งแกร่งด้านการเมืองและความมั่นคงของกลุ่มประชาคมอาเซียนที่จะมีการรวมตัวกันอย่างเต็มตัวเกิดขึ้นอย่างชัดเจน การเติบโตทางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนของจีนไปยังประเทศอื่น ๆ ของโลกในแต่ละปีนั้นมีมูลค่ามหาศาล โดยจากสถิติของประเทศในกลุ่ม CLMV ได้แก่ กัมพูชา (Cambodia) ลาว (Laos) เมียนมา (Myanmar) และเวียดนาม (Vietnam) เป็นกลุ่มประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงต่อเนื่องกันมาหลายปี โดยเฉลี่ยแล้วไม่ต่ำกว่าร้อยละ 6 และด้วยศักยภาพของประเทศในกลุ่ม CLMV ที่เป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและมีจำนวนมาก ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน ค่าจ้างแรงงานไม่สูง และการบริโภคภายในประเทศขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนแต่ละประเทศมีมาตรการส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติอย่างจริงจัง ทำให้มีการลงทุนจากต่างประเทศหลั่งไหลเข้ามาในกลุ่มประเทศ CLMV เพิ่มขึ้นทุกปี กล่าวคือ การลงทุนจากต่างประเทศมีมูลค่า 11,364 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ.2553 เพิ่มขึ้นเป็น 13,222 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ.2556 ส่วนในปี พ.ศ.2557 ตัวเลขการลงทุนในภาพรวมลดลงเนื่องจากมีการลดลงของการลงทุนจากต่างประเทศในเมียนมา ซึ่งเป็นประเทศที่ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศมากที่สุดในช่วงที่ผ่านมา โดยมีเกาหลีใต้เป็นนักลงทุนรายใหญ่ที่สุดในเวียดนาม แต่จีนจะเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดในสปป.ลาว และกัมพูชา และเพิ่มบทบาทอย่างมากในเมียนมา ทั้งนี้การลงทุนส่วนใหญ่อยู่ในภาคอุตสาหกรรม โครงสร้างพื้นฐาน อสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง (ตารางที่ 1-1 และตารางที่ 1-2)

ตารางที่ 1-1 มูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศในกลุ่มประเทศ CLMV (ล้านเหรียญสหรัฐ)

ประเทศ	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559
กัมพูชา	783	892	1,557	1,275	1,727	1,701	2,280
สปป.ลาว	333	467	294	427	913	1,079	1,076
เมียนมา	2,249	2,058	1,354	2,621	946	2,824	2,989
เวียดนาม	8,000	7,519	8,368	8,900	9,200	11,800	12,600
รวม	11,364	10,936	11,574	13,222	12,786	17,405	18,945

ที่มา : ASEAN Investment Report 2018

ตารางที่ 1-2 มูลค่าการลงทุนในกลุ่มประเทศ CLMV ปี พ.ศ.2557 จากประเทศรายใหญ่ (ล้านเหรียญสหรัฐ)

ประเทศ	กัมพูชา	สปป.ลาว	เมียนมา	เวียดนาม	รวม
เกาหลีใต้	106.3	12.6	11.1	3,248.2	3,378.2
จีน	553.9	614.3	70.5	209.6	1,448.3
ฮ่องกง	136.2	48.2	113.4	1,280.1	1,577.9
สิงคโปร์	60.8	ไม่มีข้อมูล	578.5	1,219.5	1,858.8
ญี่ปุ่น	84.9	ไม่มีข้อมูล	37.7	969.2	1,091.8

ที่มา: ASEAN Secretariat, ASEAN FDI Database (July 2015)

อย่างไรก็ตาม ประเทศจีนได้ถูกมองว่าเป็นภัยคุกคาม การขยายอิทธิพลของจีนมาสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกิดขึ้นอย่างสันติ (Peaceful Rise) โดยการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นการทูตเชิงรุกด้วยการทำเขตการค้าหรือการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับอาเซียน รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและส่งเสริมการลงทุนในอาเซียน เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า อาเซียนหรือมหาอำนาจโลกอย่างสหรัฐอเมริกา และมหาอำนาจเอเชียอย่างญี่ปุ่น ต่างต้องการเข้ามาช่วงชิงการมีบทบาทในภูมิภาคนี้ ในขณะที่จีนเองก็มีความจำเป็นที่จะต้องขยายบทบาทและรักษาอิทธิพลไม่เพียงแต่การที่จะรักษาสถานะเดิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ยังคงต้องการเพิ่มบทบาทมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ประเด็นที่น่าจับตามองคือ อนาคตความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงที่เรียกกันว่า CLMV เกิดจากปัจจัยใดที่เป็นตัวผลักดัน (Push Factor) และปัจจัยใดที่ดึงดูด (Pull Factor) ให้มีการรุกคืบเข้ามาของจีน ตลอดจนการเข้ามาของจีนเข้ามาในรูปแบบใด พบกับอุปสรรคและปัญหาอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ในแต่ละประเทศทั้ง 4 ประเทศ นอกจากนี้จะมีความรู้ที่ประเทศแต่ละประเทศได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์จากการรุกคืบเข้ามาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การค้า การลงทุน สังคม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ นั้นมีการดำเนินบทบาทอย่างไร ในการที่จะปกป้องรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศตน รวมทั้งรักษาความสัมพันธ์กับกลุ่มเศรษฐกิจที่มีทั้งเศรษฐกิจภายในกลุ่มอาเซียนและกับบทบาทกับประเทศนอกกลุ่มความร่วมมืออย่างจีนนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากไทยเป็นประเทศที่อยู่รายรอบด้วยประเทศ CLMV การใช้นโยบายใดที่จะสะท้อนถึงการเตรียมพร้อมสำหรับการรับมือกับปัญหา หรือไทยจะอาศัยความได้เปรียบจากการเข้าไปของจีนใน CLMV มาปรับเปลี่ยนเป็นนโยบายเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับประเทศ และภูมิภาคได้อย่างเหมาะสม และทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในระยะสั้น ปานกลาง และระยะยาว

จะเห็นได้ว่าการรุกคืบในการลงทุนของจีนในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงมีแรงจูงใจในการเข้าลงทุนที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตามเป้าหมายหลักยังคงมุ่งเพื่อการแสวงหาตลาด แหล่งทรัพยากรและวัตถุดิบเป็นสำคัญ นอกจากนี้มีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่ถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ของจีนเพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมือง ความมั่นคงทางการเมือง และเสถียรภาพทางการเมืองเป็นเรื่องที่จีนให้ความสำคัญทั้งต่อตนเอง และประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มแม่น้ำโขง และปัจจัยสังคมและวัฒนธรรมเป็นเรื่องของการอาศัยสายสัมพันธ์ของเครือข่ายจีนโพ้นทะเลในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงที่มีความใกล้ชิดทางภูมิสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้หลักของการค้าและการลงทุนของจีนในต่างประเทศจะอยู่ภายใต้หลักการในเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติจีน (National Interest) และการลงทุนของจีนในอนุภูมิภาคได้เพิ่มขึ้นในช่วงหลังจากจีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก และเป็นช่วงของยุทธศาสตร์จีนในการออกไปแสวงหาการลงทุนใน

ต่างประเทศ จนทำให้เงินก้าวขึ้นมาเป็นบทบาทและมีอิทธิพลในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงมากขึ้นโดยวัดได้จากมูลค่าการค้ากับประเทศต่าง ๆ (ดังแสดงในตารางที่ 1-1 และ 1-2) นั้นพบว่ามูลค่าของเงินกับประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนที่รุกคืบเข้ามาในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงทั้ง 4 ประเทศ (CLMV) นั้นจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้า การจ้างงาน และกระแสการหมุนเวียนของเงินและการชำระหนี้ของเงินสกุลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเงินหยวนของจีน แต่การขยายตัวอย่างรวดเร็วก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งต่อประเทศดังกล่าวไม่มากนักน้อย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ ได้แก่ ถนน สิ่งปลูกสร้าง สาธารณูปโภค การจ้างงาน โครงสร้างการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น กระบวนการผลิตสินค้า และบริการที่นอกจากจะใช้เพื่อบริโภคภายในประเทศแล้ว ผลของการรุกคืบเข้ามาของจีนที่มุ่งเน้นไปยังการขยายเส้นทางออกไปทางถนนและทะเลภายใต้ใช้นโยบายแห่งชาติของจีนที่มีการประกาศอย่างเป็นทางการ คือ “One Belt One Road: OBOR”

นโยบายเส้นทางหนึ่งเส้นทางหนึ่งถนน หรือ “One Belt, One Road” หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า OBOR เป็นหัวใจหลักของการดำเนินนโยบายต่างประเทศจีนและส่งเสริมเศรษฐกิจของจีนด้วย นโยบายนี้เริ่มมาจากประธานาธิบดีของจีน “สี จิ้นผิง” (Xi Jinping) หรือผู้นำรุ่นที่ห้าของจีน นับจากยุคปฏิวัติวัฒนธรรมของจีน คำว่า One Belt, One Road หรือ อี้ไต้อี้ลุ่ (Yi Dai, Yi Lu) ซึ่งคำว่า Belt ในที่นี้ก็คือ Silk Road Economic Belt ที่ผู้นำจีนเคยขึ้นครั้งแรกในระหว่างการเยือนเพื่อนบ้านในเอเชียกลางระหว่าง วันที่ 3 ถึง 13 เดือนกันยายน พ.ศ.2556 ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง (Xi Jinping) ของประเทศจีน ได้เดินทางไปเยือน 4 ประเทศในเอเชียกลาง ได้แก่ คาซัคสถาน (Kazakhstan) เติร์กเมนิสถาน (Turkmenistan) อุซเบกิสถาน (Uzbekistan) และคีร์กีซสถาน (Kyrgyzstan) เพื่อร่วมประชุม “Shanghai Cooperation Organization Summit : SCO)” ซึ่งประธานาธิบดีสี จิ้น ผิง ได้นำเสนอนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ “Economic Belt along the Silk Road”

หลังจากนั้นในวันที่ 2 เดือนตุลาคม พ.ศ.2556 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้เดินทางไปเยือนประเทศอินโดนีเซีย ได้ปาฐกถาที่รัฐสภาของอินโดนีเซียถึงความร่วมมือทางเศรษฐกิจภายใต้กรอบ “China-ASEAN FTA” เป้าหมายคือ จีนกับอาเซียนจะร่วมกันผลักดันมูลค่าทางการค้า 1 ล้านล้านเหรียญในปี พ.ศ.2563 โดยมีนโยบายสำคัญที่นำเสนอในมื่ออยู่ 2 เรื่อง คือ (1) จีนจะจัดตั้งธนาคารการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน (Asian Infrastructure Investment Bank : AIIB) และ (2) สร้างความร่วมมือทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 (the Maritime Silk Road of the 21st century) ซึ่งจะมีกองทุนความร่วมมือทางทะเล (China-ASEAN Maritime Cooperation Fund) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายทั้งสอง (Silk Road and Maritime Silk Road) สามารถเรียกสั้นๆ หรือเป็นสโลแกนว่า “One Belt One Road : OBOR)” ของประเทศจีน

หลังจากนั้นในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2556 ก็มีผลักดันนโยบายดังกล่าวอย่างจริงจังในการประชุมคณะกรรมการกลาง ครั้งที่ 18 ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน

โดยนโยบาย OBOR เป็นการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานในแต่ละด้าน เพื่อที่จะนำไปสู่การค้า นโยบายและการแลกเปลี่ยนทางการเงิน เป้าหมายสุดท้ายคือประชาชน เส้นทางสายไหมมื่ออยู่ 2 เส้นทาง คือ 1) Silk Road Economic Belt หรือ เส้นทางสายไหม (เส้นทางทางบก) 2) Maritime Silk Road หรือ 21st Century

Maritime Silk Route Economic Belt มีการประกาศใช้เส้นทางสายไหมอย่างเป็นทางการของจีนที่ประเทศอินโดนีเซีย ปี พ.ศ.2556 เป็นเส้นทางที่เชื่อมระหว่างจีนกับอินโดนีเซีย โดยเชื่อมทางทะเล¹

เส้นทาง “One Belt” แบ่งออกเป็น 3 เส้นทาง ประกอบด้วย ทางรถไฟ จากจุดเริ่มต้นที่เมืองซีอาน (Xi An) มณฑลส่านซี (Shaanxi) ผ่านเมืองหลานโจว (Lanzhou) มณฑลกานซู (Gansu) เข้าเมืองอูรุมชี (Urumqi) เมืองหลวงมณฑลซินเจียง (Xinjing) เข้าชายแดน Alataw Port ผ่านคาซัคสถาน รัสเซีย เบลารุส (Belarus) โปแลนด์ เข้าเมืองดิสเบิร์ก (Duisburg) ประเทศเยอรมันเป็นระยะทางทั้งหมด 11,000 กม.

เส้นทางที่สองเชื่อมเมืองซีอานสู่อาเซียน เอเชียใต้ และมหาสมุทรอินเดีย (ทางถนนเดินทางได้อยู่แล้ว แต่ขณะนี้เร่งเส้นทางรถไฟ) และเส้นทางที่สามเชื่อมเอเชียกลาง อ่าวเปอร์เซีย (Persian Gulf) และทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

ส่วนเส้นทางทะเล “One Road” มี 2 เส้นทางคือเริ่มจากท่าเรือฉวนโจว (Quanzhou) ในมณฑลฝูเจี้ยน (Fujian) ผ่านทะเลจีนใต้ ผ่านอาเซียน ผ่านมหาสมุทรอินเดีย และจากท่าเรือ ฉวนโจว เข้าที่ทะเลจีนใต้ และทะเลใต้ (South Pacific)

โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้านของไทยที่ประกอบไปด้วย CLMV ก็คือ การที่ ในส่วนของสำหรับภูมิภาคทางใต้ของจีนนั้นได้กำหนดให้มณฑลกวางสี (Guangxi) และยูนนาน (Yunnan) เป็นประตูสู่อาเซียน มณฑลกวางสีนั้นมีชายแดนติดกับประเทศเวียดนาม เส้นทางนี้จะมีเส้นทางรถไฟสายคุนหมิง-สิงคโปร์ และมีด่าน Dong Dang ในจังหวัด Lang Son ของเวียดนามกับด่านห้วยอิ้วกวนของมณฑลกวางสี

ส่วนยูนนานมีชายแดนติด 3 ประเทศ คือ เมียนมา ลาว และเวียดนาม ตรงด่านมูเซอของเมียนมากับรัฐลี่ของยูนนาน จะมีเส้นทางรถไฟสายคุนหมิง-สิงคโปร์ เช่นกันผ่านเมืองมณฑลเหล่เข้าสู่ย่างกุ้ง ตรงเมืองมณฑลเหล่จะมีเส้นทางเชื่อมต่อไปยังด่านตามู (เมียนมา)-มอเรีย (อินเดีย) เข้าภาคอีสานของอินเดียนีคือระเบียงเศรษฐกิจจีน (ยูนนาน) เมียนมา (มณฑลเหล่) บังกลาเทศ และอินเดีย เรียกว่า “Bangladesh-China-India - Myanmar Economic Corridor” นอกจากนี้ยังมี “China-Pakistan Economic Corridor”

โดยหลักของการใช้นโยบาย OBOR นั้น รัฐบาลจีนได้แบ่งภารกิจออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. Physical Level เป็นการเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ต่างๆ ตามอาณาบริเวณที่เส้นทางสายไหมผ่าน

2. Institutional Level เป็นการเชื่อมโยงสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในแผนยุทธศาสตร์เพื่อขจัดอุปสรรคทางการค้า การอำนวยความสะดวกเพื่อการพัฒนา และลดค่าใช้จ่ายในการพัฒนาโครงการต่างๆ สร้างความเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาลแต่ละประเทศ

3. Financial Level การลงทุนพัฒนาโครงการโดยการหาแหล่งทุน และความร่วมมือทางการเงิน ได้แก่ ธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในเอเชีย (AIIB) และกองทุนเส้นทางสายไหม

4. Mental Level การสร้างความไว้วางใจในทุกระดับ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรม และสังคมในภูมิภาค

โดยเส้นทางสายไหมมีทางที่จะเชื่อมในแต่ละประเทศ ดังนี้

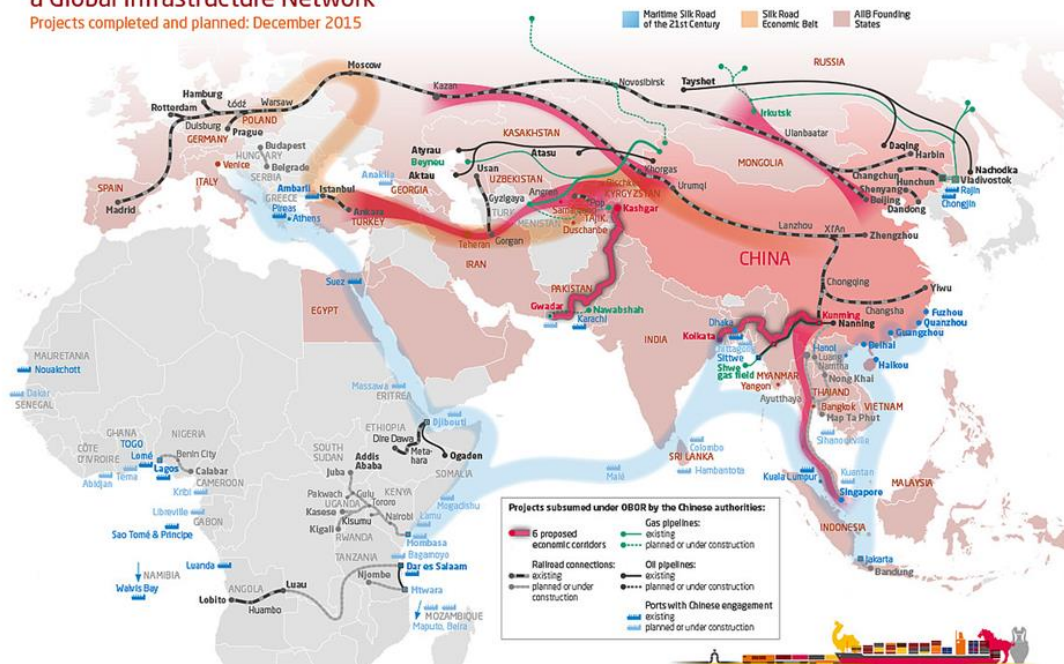
¹ อัคร พิศาลวานิช. (2015). ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย กรุงเทพฯธุรกิจ.

ภาพที่ 1-1 เส้นทางสายไหมทางบกและทางทะเล

MERICS China Mapping

One Belt, One Road: With the Silk Road Initiative, China Aims to Build a Global Infrastructure Network

Projects completed and planned: December 2015

ที่มา: <https://www.merics.org/en/merics-analysis/infographicchina-mapping/china-mapping/>

ซึ่งแม้ว่าจีนจะมีศักยภาพและการเติบโตของเศรษฐกิจที่เห็นประจักษ์และแสดงความพยายามที่จะใช้เส้นทางผ่านการเข้าไปในประเทศต่าง ๆ ตามเส้นทางสายไหมนั้นราบรื่น ไม่มีอุปสรรค หรือความร่วมมือที่ง่ายดายดังที่คิดไว้ เพราะผลที่เป็นรูปธรรมและตัวอย่างของการเข้ามาของจีนนั้นก่อให้เกิดความกังวลต่อการเข้ามาของจีนนั้นอาจมีจุดประสงค์อื่นที่อยู่นอกเหนือจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อิทธิพลทางการเมือง และการเมือง แม้ประธานาธิบดี Xi Jinping จะบรรเทาความกังวลด้วยการประกาศว่า การใช้นโยบาย OBOR นั้นจะไม่เกิดขึ้น (Three Nos) ได้แก่ การไม่แทรกแซงในกิจการภายในของประเทศอื่น ไม่ขยายอิทธิพลเหนือประเทศอื่น และไม่พยายามที่จะแสดงตนเป็นมหาอำนาจหรือมีพฤติกรรมครอบงำก็ตาม อย่างไรก็ตาม ผลของการใช้นโยบาย OBOR จะส่งผลต่อประเทศที่เป็นเส้นทางผ่านมายังอาเซียนอย่าง 4 ประเทศ ใน CLMV มีมากหรือน้อยเพียงใด ผลของการขยายอิทธิพลทางการเมืองและการลงทุนของจีนนั้น ส่งผลต่อประเทศ CLMV ทั้งผลดีและผลเสียอย่างไรเกิดผลกระทบอย่างไร และต้องปรับตัวอย่างไรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การเปรียบเทียบบทบาทการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศที่ติดต่อกับพรมแดนของประเทศทั้ง 4 ได้แก่ เมียนมา ลาว กัมพูชา และเวียดนาม จะเป็นตัวอย่างของการขยายอิทธิพลของจีนที่ชัดเจนในเชิงบริบทของพื้นที่ได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุผลสองประการคือ (1) การพัฒนาเป็นพื้นที่การรวมกลุ่มด้านการค้า การลงทุนขนาดใหญ่ อันส่งผลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจในระหว่างประเทศ และ (2) การใช้ประเทศในภูมิภาคนี้เพื่อเป็นประตูในการขนส่งสินค้า การขยายฐานการผลิต และปัจจัยการผลิตเข้าไปสู่ประเทศในภูมิภาคอาเซียนอื่น ๆ เช่น ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และสิงคโปร์

จากสถานการณ์ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวิจัยถึงรูปแบบของการขยายตัวอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนต่อพื้นที่อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายอิทธิพลทางการเมืองและการลงทุนในรูปแบบของผ่านความร่วมมือที่อยู่ภายใต้กรอบ OBOR ต่อ 4 ประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมา และ

เวียดนาม ซึ่งทั้งหมดมีพื้นที่ชายแดนทางบกติดต่อกับมณฑลยูนนานของจีน เพื่อตอบสนองต่อความรู้ความเข้าใจในประเด็นของการขยายอิทธิพลทางการค้า การลงทุนของจีน โดยใช้การวิเคราะห์โดยการหารูปแบบของการค้าและการลงทุนของจีนในกลุ่มประเทศ CLMV นโยบายที่รัฐบาลจีนใช้ในการกำหนด และทำกับการค้าและการลงทุนในแต่ละประเทศว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรในแต่ละประเทศ และหลังจากวิเคราะห์โดยใช้เศรษฐศาสตร์ในระดับจุลภาค และระดับมหภาค โดยใช้ข้อมูลของการค้าและการลงทุนของจีนในแต่ละประเทศใน CLMV โดยการนำเอากรณีบทบาทของการค้าและการลงทุนของจีนในแต่ละประเทศมาเปรียบเทียบกัน ซึ่งที่นอกเหนือจากบทบาทของการได้ประโยชน์จากการค้า การลงทุน แล้ว ยังต้องรวมถึงผลกระทบด้านลบที่เกิดจากการเข้ามาของจีนทั้งในรูปแบบของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมอีกด้วย ซึ่งการศึกษาเปรียบเทียบถึงบทบาทของจีนใน 4 ประเทศนั้น ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ข้อได้เปรียบ เสียเปรียบจากการที่จีนเข้ามามีอิทธิพลในมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การที่ประเทศไทยสามารถนำไปใช้ในเชิงนโยบายเพื่อที่จะกระทำการใดอันจะได้รับประโยชน์จากผลการศึกษาในครั้งนี้ คือ ไทยสามารถใช้เป็นนโยบายทางด้านการค้า การลงทุนในประเทศ CLMV ได้อย่างเกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่าย (Win for All) โดยสามารถเป็นกลยุทธ์ในประเทศ CLMV ได้อย่างชัดเจน เห็นผล โดยผลการศึกษาต้องสามารถชี้ชัดต่อประเทศไทยในด้านการค้า การลงทุนและภาคการผลิตอย่างไร ที่จะไม่ทำให้เกิดการเอาเปรียบหรือทำให้ประเทศที่เราเข้าไป (Host Country) เกิดการเสียประโยชน์จากการเข้ามาของการค้า การลงทุนของไทย

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อเปรียบเทียบการขยายอิทธิพลทางการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศทั้ง 4 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศลาว เมียนมา กัมพูชา เวียดนาม (CLMV) ว่ารูปแบบของการขยายอิทธิพลของจีนนั้นที่เข้ามานั้นในรูปแบบใด จีนมองเห็นสิ่งใดถึงเข้ามาในประเทศแต่ละประเทศ และเมื่อเข้าไปแล้วเจออุปสรรคปัญหา อย่างไรบ้าง

1.2.2 เพื่อศึกษาว่าการขยายอิทธิพลเข้ามาของจีนในแต่ละประเทศ (CLMV) ก่อให้เกิดประโยชน์หรือผลเสียอย่างไรในประเทศ CLMV

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงผลจากการรุกคืบดังกล่าวของจีนใน CLMV นั้น ประเทศไทยจะได้ประโยชน์อย่างไรได้บ้างจากการมีรูปแบบของการขยายอิทธิพลของจีนใน CLMV

1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 สร้างองค์ความรู้และฐานข้อมูลเกี่ยวกับผลของการขยายตัวของอิทธิพลของจีนในประเทศ CLMV

1.3.2 เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้องค์กรภาครัฐและเอกชนของไทยในการทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการค้า การลงทุน การปรับตัวให้พร้อมไปกับกระแสจีนภิวัตน์ (Chinalization) ที่กำลังรุกคืบและมีบทบาทที่สำคัญใน CLMV โดยเฉพาะการปรับยุทธศาสตร์เพื่อการรับมือกับการขยายอิทธิพลของจีนในไทย อันนำไปสู่การวางนโยบายของไทยที่มีต่อการค้าการลงทุนในประเทศ CLMV ให้เหมาะสม

1.3.3 เพื่อผลิตงานศึกษาวิจัยที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ภายใต้กับกระแสเงินภวทัศน์ ซึ่งงานวิจัยสามารถตอบโจทย์ที่สำคัญของไทยทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติการ และมีการติดตามข้อมูล ที่เป็นรูปธรรม

1.3.4 แนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินงาน (มีรายละเอียดสมมุติฐาน พื้นที่ที่ศึกษา และวิธีการวางแผนการดำเนินงานรวมทั้งวิธีวิจัย วิธีการเก็บข้อมูล

1.4 สมมุติฐานการวิจัย

1.4.1 สมมุติฐานด้วยความเชื่อว่าเงินกำลังขยายอิทธิพลเข้ามาในแต่ละประเทศ มีรูปแบบที่ทั้งเหมือนหรือแตกต่างกัน ทั้งนี้ต้องการหลักฐานว่าแต่ละประเทศโดยการสำรวจ สัมภาษณ์ และทบทวนวรรณกรรม รวมถึงสำรวจในลักษณะของการทำสัญญาของรัฐ และภาพของการเข้ามาของเอกชนจีนเข้ามาทำการค้า ลงทุนในแต่ละประเทศนั้นใช้หลักเกณฑ์อะไรในการเข้ามา พร้อมทั้งหาคำตอบว่าการลงทุนของจีนในอุตสาหกรรมในแต่ละประเทศใน CLMV รายประเทศนั้น ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไร โดยจีนเข้ามาทำการค้า และการลงทุนในอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันในประเทศ CLMV ในลักษณะที่แตกต่างกันอย่างไรเช่น จีนได้สัมปทานทำการตั้งโรงงาน หรือสัมปทานด้านการเกษตร หรือเช่าพื้นที่อย่างไร ลักษณะของการค้า ลงทุนกับคนท้องถิ่นทำในลักษณะไหน ในกลุ่มของนักลงทุนจีนในประเทศ CLMV พวกนี้มาจากไหนอย่างไร นโยบายที่เป็นการขยายอำนาจของจีนภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างกันกับประเทศแต่ละประเทศใน CLMV ทั้ง 4 ประเทศนั้นเกิดจากอะไร เพราะข้อตกลงอะไรเป็นพิเศษที่ประเทศดังกล่าวทำกับจีนหรือไม่ หรือถ้าไม่ใช่ปัจจัยใดที่ทำให้เกิดโครงการดังกล่าว และที่สำคัญจีนประสบปัญหา และอุปสรรค หรือประสบผลสำเร็จ

1.4.2 ข้อสมมุติฐานที่ว่าด้วยประเทศที่ขยายอิทธิพลเข้ามานั้นแตกต่างกันออกไปตามความเข้มข้นของกฎหมายการค้า การลงทุน หรือกฎหมายของประเทศว่าด้วยการประกอบอาชีพของคนต่างด้าว โดนข้อสมมุติฐานในข้อนี้มีความเป็นจริงมากน้อยเพียงใดที่ปัญหาของการเกิดปรากฏการณ์ของการขยายอิทธิพลของจีน ในลักษณะของ “นอมินี: Nominee” ขึ้นจริงหรือไม่ โดยจะทำการสัมภาษณ์จากผู้ประกอบการในแต่ละประเทศ CLMV ว่าได้เรียนรู้อะไร มีข้อดีข้อเสียอะไรบ้างจากเหตุการณ์ดังกล่าวหรือไม่อย่างไรเพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน ใน 4 ประเทศ

1.4.3 จีนมีการเตรียมความพร้อมในด้านของการสร้างองค์ความรู้ของประเทศเพื่อนบ้านผ่านศูนย์การศึกษาอาเซียนของมหาวิทยาลัยของเมืองที่เป็นศูนย์ของการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ศูนย์อาเซียนศึกษา กับมณฑลที่เป็นประตูการค้าติดต่อกับอาเซียน (ASEAN Gateway) ที่สำคัญ ได้แก่ มณฑลยูนนาน กวางสี เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาถึงกรอบของนโยบาย OBOR มาขยายผลอย่างไร ในเชิงของการศึกษากับงานด้านการศึกษาของประเทศ CLMV และประเด็นของการศึกษาภายใต้กรอบ OBOR นั้น มีทิศทางของงานศึกษาวิจัยในด้านใดบ้าง

1.5 วิธีการศึกษา

การสอบทานถึงการขยายอิทธิพลทางการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศทั้ง 4 ประเทศ CLMV โดยการมุ่งจับประเด็นนโยบายของ OBOR ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย

1.5.1 มิติด้านกายภาพ (Physical Level) ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

1.5.2 มิติด้านสถาบัน (Institutional Level) ได้แก่ การแก้ปัญหาอุปสรรค อำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade facilitation) ความร่วมมือทางด้านภาครัฐและทางด้านเอกชน ลดอุปสรรคการค้า

1.5.3 มิติด้านการเงิน (Financial Level) ได้แก่ การจัดหา หรือการระดมทุน

1.5.4 มิติด้านการสร้างควมไว้วางใจ (Mental Level) หรือ มิติด้านบุคคล (People Level) ได้แก่ การศึกษา การสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจระหว่างชาวจีนกับประชาชนในแต่ละประเทศถึงการแลกเปลี่ยนสังคม วัฒนธรรม

1.6 วิธีการเก็บข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพควบคู่กัน เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการศึกษาที่ครอบคลุมทุกด้านทั้งมิติของสถิติตัวเลขและการศึกษาเชิงลึก ดังนั้นแนวทางการศึกษาครั้งนี้ จึงประกอบไปด้วยวิธีการเก็บข้อมูลสองวิธี รายละเอียดดังนี้

1.6.1 การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยการใช้สถิติข้อมูลการค้าแบบทวิภาคี (Bilateral Trade) ของประเทศจีนกับประเทศใน CLMV แต่ละประเทศ หลังจากนั้นจึงทำการเปรียบเทียบข้อมูลกันตามลำดับทั้งก่อนและหลังของการประกาศใช้นโยบายเส้นทางสายไหม (One Belt One Road: OBOR) ในปี พ.ศ.2556

1.6.2 การศึกษาทางด้านคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยการวิจัยเอกสารด้วยการทบทวนงานที่เกี่ยวข้องทั้งไทยและต่างประเทศ (Literature Review นโยบายของจีนที่ส่งผลต่อการรุกคืบออกไปภายนอก ได้แก่ การผลักดันนโยบาย One Belt One Road เป็นนโยบายหลักในการช่วยเชื่อมโยงจีนกับโลก วัตถุประสงค์ของการใช้ การทบทวนข่าวสารของการที่จีนสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศต่างๆ ของโลกที่ใด ลักษณะของการขยายความร่วมมือกับประเทศต่างๆ นั้นทำในลักษณะใด การประยุกต์ใช้ กระทำอย่างไรบ้าง เช่น การใช้เส้นทางสายไหม ที่ประกอบด้วยมีเส้นทาง 2 ทางคือ Silk Road Economic Belt หรือเส้นทางสายไหมทางบก และเส้นทางสายไหมทางทะเล (Maritime Silk Road) หรือ 21st Century Maritime Silk Route Economic เส้นทางสายไหมทางบกและทางทะเลของจีน มีความเป็นมา และคืบหน้าในทางปฏิบัติอย่างไร ทั้งในยุโรป เอเชีย แอฟริกา เป็นต้น วิธีการ กระบวนการที่ทำให้การใช้นโยบาย OBOR นั้นมีองค์ประกอบที่มีมาพร้อมกันในลักษณะของการสถาบันการเงิน ได้แก่ การจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเงินเพื่อให้ความช่วยเหลือกับนโยบาย OBOR ได้แก่ ธนาคาร ธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ทุ่มมือ การให้เปล่า หรือการแลกเปลี่ยนเพื่อการได้มาหรือสิทธิสัมปทาน การเช่า รวมถึงการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงการขยายอิทธิพลของจีนในประเทศ CLMV ทั้งของต่างประเทศ และของไทยเพื่อทำให้การศึกษาในครั้งนี้มีความต่อเนื่องและสมบูรณ์

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้ด้านบริบทการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศ CLMV โดยใช้กรอบการศึกษา 4 กรอบ 4 ประเทศ มาใช้เพื่อการลงพื้นที่ในประเทศจีน และทั้ง 4 ประเทศ เพื่อการออกแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีลักษณะเป็นทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ จะมุ่งเน้นที่การตอบคำถามวิจัยประเภท อย่างไร และเพราะเหตุใด ข้อมูลที่ได้มาจะอยู่ในรูปแบบสัมภาษณ์ บันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และข้อความอื่น ๆ โดยข้อมูลเหล่านี้จะถูกจัดแยกเป็นหมวดหมู่ตามแนวคิดที่คล้ายคลึงกัน (Theme) กรอบในการตีความและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในงานวิจัยนี้ใช้วิธีวิเคราะห์แบบผสมผสาน (Bricolage) ซึ่งรวมเอาวิธีการวิเคราะห์หลากหลายวิธีโดยเน้นที่วิธีการตีความหมาย (Meaning Coding, Meaning Condensation, Meaning Interpretation) ผลลัพธ์จากขั้นตอนนี้ คือ บทวิเคราะห์อิทธิพลของการใช้นโยบาย OBOR ที่มีต่อประเทศ CLMV เป็นรูปแบบของการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการของการใช้นโยบายจากส่วนกลางคือ กรุงปักกิ่ง โดยอ้างอิงตามหลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแบบเชิงพรรณนา มาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ โดยทั้งนี้โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง หลังจากนั้นจึงใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากหน่วยงาน โดยการ (1) ทำการสัมภาษณ์ Think-Thank ของรัฐบาลจีนในสถาบันการศึกษา ประกอบไปด้วย Chinese Academy of Social Sciences กรุงปักกิ่ง เพื่อทราบถึงต้นทางของการใช้นโยบาย OBOR และศูนย์อาเซียนศึกษาของมหาวิทยาลัยกวางสี ยูนนาน รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลท้องถิ่นของ มณฑลกวางสี และมณฑลยูนนาน ในฐานะเป็น (2) สะพาน และ (3) ประตูของเส้นทางสายไหมที่มุ่งสู่ประเทศ CLMV เพื่อให้ทราบถึงบทบาทความสำคัญในการวางแผน การวิจัย การสร้างกลยุทธ์เพื่อการขยายการค้า และการลงทุนของจีนมาจากปัจจัยอะไร นโยบายการทํารวจ และการนำไปใช้เป็นนโยบายมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันอย่างไร และบทบาทดังกล่าว ในแต่ละประเทศที่จีนทำนั้นมีกระบวนการทำอย่างไร รวมถึงการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนรวมถึง Think Tank และสถาบันด้านอาเซียนหรือเอเชียศึกษา หรือสังคมศาสตร์ศึกษาของของแต่ละประเทศใน 4 ประเทศ CLMV ได้แก่ เวียดนาม ลาว พม่าและกัมพูชา โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) (4) หลังจากนั้นเป็นการนำมาประกอบกับผลทางสถิติจากการใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Approach) (5) นำเอาข้อเสนอแนะของทั้งหมด มาใช้ประกอบกันวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติข้อมูลการค้าแบบทวิภาคี (Bilateral Trade) ของประเทศจีนกับประเทศใน CLMV แต่ละประเทศ หลังจากนั้นจึงมาทำการเปรียบเทียบกันตามลำดับทั้งก่อนและหลังของการประกาศใช้นโยบายเส้นทางสายไหม (One Belt One Road: OBOR) ในปี พ.ศ.2556 (6) เรียบเรียงและนำเสนอด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ในรูปของการบรรยายเชิงพรรณนา โดยแบ่งข้อมูลออกเป็นส่วน ซึ่งประกอบไปด้วยการตอบวัตถุประสงค์ตามกรอบการศึกษาโดยการศึกษาเรื่องรูปแบบของการขยายอิทธิพลทางการค้า การลงทุนของจีนในประเทศ ลาว เมียนมา กัมพูชา และเวียดนาม (CLMV) โดยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ใน 4 มิติ ได้แก่

1. มิติด้านกายภาพ (Physical Level) ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
2. มิติด้านสถาบัน (Institutional Level) ได้แก่ การแก้ปัญหาอุปสรรค อำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade facilitation) ความร่วมมือทางด้านภาครัฐและทางด้านเอกชน ลดอุปสรรคการค้า
3. มิติด้านการเงิน (Financial Level) ได้แก่ การจัดหา หรือการระดมทุน

4. มิติด้านการสร้างความไว้วางใจ (Mental Level) หรือ มิติด้านบุคคล (People Level) ได้แก่ การศึกษา การสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจว่าจีนกับอาเซียน การแลกเปลี่ยนสังคม วัฒนธรรม มิติทางการค้า การลงทุนของจีนที่มีอิทธิพลต่อประเทศ CLMV

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการเปรียบเทียบอิทธิพลการค้าและการลงทุนของจีนใน CLMV (Chinese Influence of Trade and Investment in CLMV) ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับการค้า การลงทุนของประเทศจีนที่เข้ามามีอิทธิพลทางการค้าในประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม หรือที่เรียกว่า CLMV เพื่อให้เข้าใจกรอบความคิดที่สำคัญในงานวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อตอบโจทย์วิจัยและนำเสนอกฎเกณฑ์ของการค้าและการลงทุนของจีน

2.1 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 งานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับอิทธิพลจีนของไทย

สารสิน วีระผล¹ จิ้มก้องและกำไร: การค้าไทยจีน แปลจาก Tribute and Profit: Sino-Siamese Trade, ค.ศ.1652-1853 ของ ดร.สารสิน วีระผล ได้เสนอมุมมองอีกด้านหนึ่งของประวัติศาสตร์ไทยในการบันทึกเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ การติดต่อทางทะเลระหว่างประเทศจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวถึงธรรมเนียมจิ้มก้อง ว่าด้วยจักรพรรดิของจีนในสมัยโบราณถือตัวเองว่าเป็นราชาเหนือราชาทั้งปวง ว่าเป็น “ฮ่องเต้” หมายถึง โอรสแห่งสวรรค์แต่เรียกพระมหากษัตริย์ของรัฐอื่น ๆ ในชั้นที่ต่ำกว่าคือชั้น “อ๋อง” ถ้าหากรัฐใดต้องการติดต่อค้าขายกับจีน จีนจะถือว่าประเทศนั้นเป็นประเทศราช และหากไม่มีเครื่องราชบรรณาการไปจิ้มก้องหรือไปถวาย จักรพรรดิจีนจะไม่ยอมให้เรือของรัฐประเทศนั้น ๆ ได้เข้ามาติดต่อค้าขายด้วยเป็นอันขาด ดังนั้นสยามจึงต้องปฏิบัติตามแบบแผนธรรมเนียมการทูตจีนตามที่กำหนด คือสามารถนำเรือของสยามเข้าไปแค่เมืองกวางตุ้ง เพื่อแจ้งรายงานการการเดินทางเสียก่อน โดยที่ต้องจอดเรือรออยู่ที่กวางตุ้ง เพื่อให้ทางราชสำนักที่ปักกิ่งรับทราบก่อน จึงจะสามารถเดินทางต่อไปยังเมืองหลวงกรุงปักกิ่ง ดังนั้นการส่งคณะทูตไทยไปจิ้มก้องถึงเมืองจีนมีความหมายทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยพ่อค้าจากสยามสามารถแต่งสำเภาไปค้าขายและซื้อสินค้าจากประเทศจีนโดยได้รับการผ่อนปรนระเบียบกฎหมายอันเข้มงวด เช่น ได้รับการยกเว้นภาษี เป็นต้น และทำให้ประเทศจีนเป็นแหล่งระบายสินค้าขนาดใหญ่จากสยาม ส่วนทางด้านการเมือง สยามได้รับการยอมรับจากราชสำนักจีนในฐานะมิตรประเทศที่มีใช้ศัตรู และในทางต่างประเทศทำให้สยามได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติจากมิตรประเทศอื่น ๆ ที่ติดต่อค้าขายและมีสัมพันธ์อยู่กับจีน โดยใช้เมืองกวางตุ้งและกรุงปักกิ่งเป็นศูนย์กลาง สิ่งนี้แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างจีน - ไทยทางเศรษฐกิจที่มีมาอย่างยาวนาน

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา² ทำการศึกษาเรื่อง พลวัตของจีนในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและนัยต่อประเทศไทย ผลการศึกษาสรุปได้ว่า เกิดผลการพัฒนาอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS) ถือเป็นผลประโยชน์ของจีน เพราะมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการ

¹ สารสิน วีระผล, (2548). Tribute and Profit Sino-Siamese Trade 1652 – 1853 จิ้มก้องและกำไร การค้าไทย-จีน. บรรณาธิการ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. แปลโดย พรธณงาม เกษธรรมสาร; รัชชี่ อันโสภา; สมภาพ แลคโซ กรุงเทพมหานคร.

² สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน). (2558). พลวัตของจีนในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและนัยต่อประเทศไทย. สหมิตรปรินตติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด: กรุงเทพฯ.

พัฒนาพื้นที่จินตองใต้และตะวันตกเฉียงใต้โดยเฉพาะสองพื้นที่สำคัญ คือ มณฑลยูนนาน ซึ่งมีเมืองเอก คือ นครคุนหมิง และเขตปกครองตนเองชนชาติจ้วง กว่างซีซึ่งมีเมืองเอก คือ นครหนานหนิง ดังที่นายหูจิ่นเทา อดีตประธานาธิบดีของจีน ได้กล่าวไว้ในระหว่างการเดินทางเยือนมณฑลยูนนาน ในปี พ.ศ.2552 ว่าต้องการจะพัฒนาพื้นที่มณฑลยูนนานเพื่อใช้เป็น “เมืองหัวสะพาน” ในการเชื่อมโยงกับอาเซียนและเอเชียใต้สำหรับนครหนานหนิงได้รับการกำหนดยุทธศาสตร์ให้เป็น “ประตูสู่อาเซียน” รวมทั้งปัจจุบันยังเป็นเมืองสำคัญตามยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 ของจีนตามนโยบายของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง มีการเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (GMS) ยังช่วยให้ประเทศจีนได้ทั้งทรัพยากรและแหล่งพลังงานใหม่ ๆ เพิ่มเติม ดังเห็นได้จากการสร้างท่อก๊าซและน้ำมันจากเมือง Kyaukphyu (จ้าวผิว) ในเมียนมาเข้าสู่เมือง Ruili (รุ่ยลี่) ในมณฑลยูนนานของประเทศจีน ซึ่งปัจจุบันได้เปิดใช้ท่อส่งก๊าซแล้ว ทำให้ประเทศจีนมีความมั่นคงทางพลังงานมากขึ้นเนื่องจากสามารถลดการพึ่งพาการนำเข้าพลังงานโดยเฉพาะน้ำมันจากเส้นทางช่องแคบมะละกาซึ่งเป็นเขตอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาและพันธมิตร กรณีต่อมาคือการเข้าไปลงทุนใน สปป.ลาว สร้างเขื่อนพลังน้ำและเหมืองแร่ต่าง ๆ เพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจีน การเชื่อมต่อกับอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (GMS) ยังเป็นทางออกสู่ทะเลเส้นทางใหม่ของประเทศจีนเพราะพื้นที่ทางตะวันตกเป็นพื้นที่ที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล (Land Lock) ทำให้ที่ผ่านมามีทางออกสู่ทะเลเพียงด้านเดียว คือ ทางตะวันออก ดังนั้นยุทธศาสตร์สร้างทางออกสู่ทะเลด้านตะวันตกของประเทศจีนจึงช่วยให้มีทางออกสู่ทะเลมากขึ้น และทำให้การขนส่งสินค้ากับทางยุโรปหรือตะวันออกกลางไม่จำเป็นต้องใช้เส้นทางอ้อมช่องแคบมะละกาเพียงเส้นทางเดียวอีกต่อไป โดยรัฐบาลจีนได้เจรจาเพื่อพัฒนาการเชื่อมโยงด้วยระบบรถไฟที่จะพัฒนาไปสู่รถไฟความเร็วสูงกับประเทศในคาบสมุทรอินโดจีน โดยเฉพาะกับประเทศไทยและสปป.ลาว³ นอกจากนี้กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (GMS) สามารถเพิ่มช่องทางการค้าและขยายโอกาสในการเข้าถึงตลาดประเทศจีนตอนใต้มากขึ้น เนื่องจากสินค้าที่ส่งมาจากกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (GMS) ส่วนใหญ่เป็นสินค้าขั้นปฐมภูมิ สินค้าเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสามารถตอบสนองต่อความต้องการบริโภคของประชาชนชาวจีนที่เพิ่มสูงขึ้น อันเนื่องมาจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่พุ่งทะยานขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีนัยต่อประเทศไทยคือการที่ประเทศจีนได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (GMS) มากขึ้น นับเป็นทั้งผลดีและผลเสียในคราวเดียวกัน โดยข้อดี คือ จะทำให้เกิดการเชื่อมต่อทางภูมิภาคมากขึ้นซึ่งเพิ่มความสะดวกรวดเร็ว เนื่องจากได้รับแรงผลักดันจากรัฐบาลจีนในการเร่งเดินหน้าโครงการต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นดังจะเห็นได้จากโครงการเชื่อมโยงด้วยโครงข่ายรถไฟสมัยใหม่ ที่รัฐบาลจีนเจรจากับผู้นำประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย ในการเดินหน้าโครงการรถไฟความเร็วสูงไปจนถึงจัดสรรเงินทุนความช่วยเหลือทางเทคนิคเป็นจำนวนมากประกอบกับการขยายอิทธิพลเข้ามาของจีน ยังทำให้ไทยได้โอกาสที่จะอาศัยเทคโนโลยีและเงินทุนของจีน รวมทั้งประสบการณ์ความเชี่ยวชาญและความคุ้นเคยในพื้นที่มากกว่าไทย ในการร่วมกันขยายการลงทุนในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (GMS) และภูมิภาคอาเซียน การที่ประเทศจีนเข้ามามีบทบาทในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงโดยริเริ่มความร่วมมือขึ้นมาใหม่ชื่อ Lancang Mekong Cooperation (LMC) ก็เพื่อต้องการที่จะลบภาพของความร่วมมือใน GMS ที่มีธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) ภายใต้การสนับสนุนหลักโดยญี่ปุ่นมากขึ้น เป็นการท้าทายให้สินค้าไทยต้องปรับกลยุทธ์ด้านการตลาด เพื่อเตรียมพร้อมรับการแข่งขันจากสินค้านำเข้าของจีน ขณะเดียวกันการที่จีนเข้ามาลงทุนในด้านพลังงานและทรัพยากรในประเทศอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (GMS) มากขึ้น ย่อมส่งผลให้ความมั่นคงทางพลังงานของไทยลดลง เนื่องจาก

³ ในส่วนของไทยนั้นกำลังดำเนินการก่อสร้างในช่วงกรุงเทพมหานคร-ราชบุรี ส่วน ใน สปป.ลาวนั้นได้ก่อสร้างไปแล้ว มีกำหนดแล้วเสร็จอย่างสมบูรณ์ในปี 2021(ข้อมูล ณ วันที่ 17 มีนาคม 2562)

ประเทศไทยยังต้องพึ่งพาการนำเข้าพลังงานทั้งก๊าซและไฟฟ้าที่ผลิตจากในประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้น การที่ประเทศจีนเข้ามาลงทุนเพื่อหาแหล่งพลังงานในอนุภูมิภาคนี้ ทำให้ประเทศไทยต้องเตรียมพร้อมรับมือ

ยศ สันตสมบัติ⁴ ทำการศึกษาเรื่อง มังกรหลากสี: การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนและพันธกิจเผยแผ่อารยธรรมจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นงานวิจัยที่ให้ความสนใจในสัมพันธภาพระหว่างประเทศจีนกับประเทศลุ่มแม่น้ำโขง โดยเน้นความสำคัญของผลกระทบจากการลงทุน การค้า ความช่วยเหลือต่างประเทศ และการอพยพพลัดถิ่นของชาวจีนรุ่นใหม่เข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นำเสนอบทวิเคราะห์การเรืองอำนาจของประเทศจีนและผลกระทบต่อลุ่มน้ำโขงในห้วงเวลาสำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กว่าสามทศวรรษของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องของประเทศจีน ส่งผลให้ประเทศจีนก้าวขึ้นจากประเทศกำลังพัฒนาสู่สถานะมหาอำนาจผู้มั่งคั่ง จากรัฐอ่อนแอมาสู่มหาอำนาจที่มีผู้นำเข้มแข็งในยุคสีจิ้นผิง การเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดและเป็นเศรษฐกิจขนาดใหญ่เป็นอันดับสองของโลก ทำให้ประเทศจีนมีบทบาทสำคัญยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ บนเวทีเศรษฐกิจการเมืองระดับภูมิภาคและระดับโลก นับเนื่องแต่ปี ค.ศ.1997 เป็นต้นมา ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศจีนกับประเทศเพื่อนบ้านทางตอนใต้มีความแน่นแฟ้นเพิ่มขึ้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศลุ่มน้ำโขงกลับมีความซับซ้อนแฝงอยู่ในประเด็นทางสังคมวัฒนธรรมและการเมือง ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศจีนกับประเทศลุ่มแม่น้ำโขงและอาเซียนในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาการเป็นกัลยาณมิตรกับประเทศจีนของประเทศลุ่มแม่น้ำโขงบนพื้นฐานสถานะพึ่งพิงจีน ภายใต้เงื่อนไข 3 ประการที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น คือ

- (1) การขยายตัวของการค้า การลงทุน และความช่วยเหลือต่างประเทศ
- (2) การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนผ่านสัมปทานที่ดินและ โครงการขนาดใหญ่
- (3) การแพร่กระจายของวัฒนธรรมเศรษฐกิจที่มาพร้อมกับการหลั่งไหลของจีนอพยพรุ่นใหม่สู่ลุ่มแม่น้ำโขง

ในช่วงหลังภัยสึนามิในปี พ.ศ.2547 จีนได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในหลาย ๆ ประเทศในการพัฒนาประเทศขึ้นมาทั้ง กัมพูชา ลาว เวียดนาม เมียนมา ไทย และเข้าไปถึงทวีปแอฟริกาอีกด้วย และเป็นการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องตลอดมา ทั้งมีเข้าไปลงทุนในการพัฒนาประเทศที่เรียกได้ว่าด้อยพัฒนาให้มีสาธารณูปโภคเพิ่มมากขึ้นทั้งในลาว กัมพูชา เวียดนาม เมียนมา จนหลายประเทศเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจนในหลายประเทศ จีนใช้นโยบายในแบบการสร้างเขตเศรษฐกิจของตนเองขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ในอาเซียนแล้วนำนักลงทุน แรงงาน เข้าไปมีส่วนในการจัดการ เช่น การเข้าไปช่วยเหลือลาวในการสร้างถนนก็แล้วแต่แต่เป็นการลงทุนจากนักลงทุนจากประเทศจีนที่เข้ามารับเหมาและนำแรงงานเคลื่อนย้ายเข้ามาทำงาน และถนนที่จีนเข้าไปช่วยเหลือในการสร้างก็เอื้ออำนวยต่อการทำการค้าขายกับประเทศต่างในอาเซียน จึงได้ประโยชน์อย่างมากในการลงทุนสิ่งที่เป็นพื้นฐานในประเทศที่ถือได้ว่าเป็นประเทศด้อยพัฒนา ณ ตอนนั้นลาวเองก็ได้รับประโยชน์จากประเทศที่จะหาสินค้าที่เป็นจุดเด่นของตนเองเพื่อการส่งออกนั้นแทบจะไม่มี แต่เมื่อจีนเข้ามาช่วยเหลือในการสร้างเขื่อน โรงไฟฟ้าก็มีพลังงานเพื่อการส่งออกทำให้มีรายได้เข้าสู่ประเทศ และปัจจุบันนักลงทุนจากจีนเริ่มหลั่งไหลเข้ามาลงทุนเป็นจำนวนมากในประเทศลาว โดยใช้ลักษณะการเดินทางผ่านแดนแบบหนังสือผ่านแดนชั่วคราว โดยเฉพาะในเขตหลวงน้ำทาที่มีประชากรจีนอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีเขตกับจีนทำให้มีการเข้าออกได้ง่ายแต่นักลงทุนรุ่นใหม่หลาย ๆ คนให้ความเห็นไปทางเดียวกันว่าไม่ต้องการเช่นนี้แต่อยากทำการลงทุนและอยู่ถาวร ยิ่งในช่วงที่คาสีโนในเขตบ่อเต็นถูกสร้างขึ้นมาก ทำให้เขต

⁴ ยศ สันตสมบัติ. 2557. มังกรหลากสี : การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนและพันธกิจเผยแผ่อารยธรรมในอุษาคเนย์. วนิดาการพิมพ์. เชียงใหม่.

เศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็นเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก และภายหลังปี พ.ศ.2554 คาสโนก็ต้องปิดตัวลง ทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจีนไปสู่เขตบ่อแก้ว บริเวณสามเหลี่ยมทองคำซึ่งมีคาสโนอยู่เช่นกัน จีนและลาวถือว่ามีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ซึ่งแม้รัฐบาลของลาวเหมือนจะมีความมั่งคั่งสูงมากขึ้นแล้ว แต่ก็กล่าวได้ว่าลาวก็ยังคงไม่อาจขาดความช่วยเหลือจากจีนได้เลย อีกประการหนึ่งที่ลาวต้องพึ่งพาจีนอย่างมากคือการก่อสร้างทางรถไฟเชื่อมจีน - ไทย จนถึงสิงคโปร์ ที่คาดว่าใช้งบถึงร้อยละ 86 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของลาวซึ่งอยู่ที่ 8,300 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งจีนจะลงทุนในการก่อสร้างแลกกับที่ดินที่ติดกับรางรถไฟทั้งสองข้าง ซึ่งถือได้ว่าเป็นที่ดินอันเหมาะแก่การลงทุนเป็นอย่างมากในอนาคต

กัมพูชาถือได้เป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์สงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มาอย่างมากมาย จนในที่สุดเมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้ขึ้นครองอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จจีนและกัมพูชาก็มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นมากขึ้น โดยเฉพาะการที่กัมพูชาไม่สนใจการคว่ำบาตรของชาติตะวันตกและหันมาพึ่งพิงความช่วยเหลือจากจีน นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จีนถือว่าเป็นผู้ลงทุนและมีบทบาทอย่างมากในระบบเศรษฐกิจและการเมืองในกัมพูชา ซึ่งมีชาวจีนอาศัยอยู่มากกว่า 500,000 คน มีทั้งโรงเรียนจีนกระจายอยู่ทั่วประเทศ จีนให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาและซ่อมบำรุงต่าง ๆ ให้แก่กัมพูชาอย่างมากและมักจะซื้อแลกเปลี่ยนที่น้อย ต่างจากชาติตะวันตกที่แม้ให้ความช่วยเหลือแต่ก็จะข่มขู่ในการเปลี่ยนระบอบการปกครองของกัมพูชา จีนเริ่มการแข่งขันในการค้ากับกัมพูชาที่มีส่วนแบ่งตลาดส่วนใหญ่อยู่ที่ไทยและสหรัฐฯ แต่จีนเพิ่งบรรลุข้อตกลงในการเพิ่มมูลค่าการค้ากับกัมพูชาให้ได้ถึง 5,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ภายในปี พ.ศ.2560

ตาราง 2-1 แสดงเปรียบเทียบความช่วยเหลือต่างประเทศสู่กัมพูชา (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)

ประเทศ/องค์กร	2538	2543	2548	2553	2554	2465-2554	
						จำนวน	รวม %
ธนาคารโลก	29.6	32.69	37.83	56.91	95.97	795.07	6.6
ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (เอดีบี)	37.86	51.13	89.39	76.285	149.72	1,209.15	10.0
ประชาคมยุโรป	28.88	27.94	23.65	34.19	55.78	687.37	5.7
ญี่ปุ่น	112.40	106.02	111.66	146.02	120.63	2,081.28	17.2
จีน	3.12	2.61	46.63	138.15	210.73	863.70	7.1
สหรัฐอเมริกา	45.14	17.60	43.25	60.36	57.20	779.84	6.4
ฝรั่งเศส	62.23	27.80	24.44	23.20	19.96	554.68	4.6
เยอรมันนี	13.89	12.22	27.29	35.30	44.40	360.07	3.0
รวม	513.00	456.00	609.00	1,074.00	1,235.00	12,131.00	100

ที่มา: ยศ สันตสมบัติ. 2557. มังกรหลาภสี : การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนและพันธกิจเผยแผ่อารยธรรมในอุษาคเนย์. วนิดาการพิมพ์: เชียงใหม่.

แม้จีนจะให้ความช่วยเหลือแล้วคิดดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 2-3 ซึ่งสูงกว่าธนาคารโลกและธนาคารเพื่อพัฒนาเอเชีย แต่ก็เป็นที่พอใจสำหรับกัมพูชาในการกู้ยืม เนื่องจากการกู้ยืมจากจีนจะไม่มีเงื่อนไขในการปฏิรูปกฎหมายของประเทศ และยังไม่มีการกำหนดระยะเวลาคืนเรียกว่าปลอดเงื่อนไข เหตุที่จีนมองเห็นความสำคัญของกัมพูชา คือ การที่กัมพูชาจะเป็นประเทศที่จีนจะใช้เป็นฐานการผลิตเนื่องจากพื้นที่กัมพูชายังมีอยู่มาก และยังมีทรัพยากรที่รอการลงทุนของนักลงทุนจีนมาลงทุนอีกมากมาย และจะเป็นจุดในการขยายอำนาจจีนในกลุ่มน้ำโขง

โดยในกรณีของประเทศเวียดนาม ยศ สันตสมบัติ⁵ กล่าวว่า หากเปรียบเทียบความใกล้ชิดที่สุดในอาเซียนกับจีนถือได้ว่าเวียดนามมีความใกล้ชิดกับจีนเป็นอย่างมากและมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน แต่กลับยังมีปัญหากระทบกระทั่งกันหลายครั้งระหว่างจีนและเวียดนาม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของท่าที่แข่งกร้าวของจีนต่อกรณีพิพาทในทะเลจีนใต้ การใช้ประโยชน์ต่อน้ำโขงจากต้นน้ำจนส่งผลกระทบต่อเวียดนามจนเกิดการต่อต้านจีนของประชาชนชาวเวียดนามจนผลักดันให้เวียดนามพัฒนาสายสัมพันธ์กับสหรัฐฯ และประเทศอื่นมากกว่า เช่น รัสเซีย ญี่ปุ่นและอินเดีย จนทำให้จีนเริ่มมีความกังวลในความสัมพันธ์ของตนเองกับเวียดนาม แม้จะมีความตึงเครียดทางการเมืองระหว่างจีนและเวียดนาม แต่ในเรื่องเศรษฐกิจถือว่าจีนเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาของเวียดนามเนื่องจากการจะพัฒนาประเทศเวียดนามยังต้องการการลงทุนขนาดใหญ่หลายโครงการซึ่งส่วนใหญ่ก็หวังพึ่งพาจากนักลงทุนจีน ทำให้มีการเคลื่อนย้ายทั้งการลงทุนและแรงงานของจีนเข้ามาสู่เวียดนามมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง การที่มีเขตชายแดนติดต่อกันการทำการค้าแม้เวียดนามจะขาดดุลการค้ามาตลอดแต่การที่จีนเริ่มมีการเข้ามาลงทุนก็ส่งผลต่อเศรษฐกิจของเวียดนามเอง และการที่เวียดนามอยู่ในกลุ่มเศรษฐกิจประชาคมอาเซียนก็เป็นอีกส่วนหนึ่งในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ตระหว่างจีนและเวียดนาม ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนในบริเวณชายแดนจีนและเวียดนามที่มีประชากรรุ่นใหม่ของจีนย้ายเข้ามาทั้งเป็นแรงงานในเวียดนามและหาช่องทางในการทำการค้าขายในประเทศเวียดนาม เริ่มมีการเข้าพื้นที่ในการทำเกษตรมากขึ้นและแรงงานเมื่อมีการจ้างงานที่ได้รับใบอนุญาตในการทำงานตามระยะเวลาโครงการ เมื่อเสร็จโครงการก็ไม่ได้กลับออกไปแต่อยู่ในเวียดนามอย่างผิดกฎหมายและหาช่องทางในการทำมาหากินต่อไป

เมียนมาเริ่มมีความต้องการพึ่งพาจีนหลังจากเหตุการณ์ปราบปรามประชาชนอย่างรุนแรงในเหตุการณ์ 8888 ทำให้สถานะเมียนมาต่อชาติตะวันตกถือว่าลดน้อยลงอย่างมากจนเกิดการคว่ำบาตรจึงทำให้ความช่วยเหลือจากจีนมีความสำคัญมากขึ้น แต่การพึ่งพาของเมียนมาที่พึ่งพาจีนแตกต่างจากหลากหลายประเทศในอาเซียนอย่างมากคือการที่เมียนมาได้พึ่งพาจีนฝ่ายเดียวแต่กลับโน้มน้าวให้จีนสนับสนุนรัฐบาลของตนภายใต้การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน และการที่รัฐบาลเมียนมาให้ความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาประเทศของตนทำให้อิทธิพลการโน้มน้าวต่าง ๆ ในการปรับเปลี่ยนประเทศนั้นเป็นไปได้ยากและปัจจุบันเมียนมาเริ่มการกลับมาพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ มากขึ้นและมีความสัมพันธ์กับจีนถือว่าเป็นประเทศที่มีความสำคัญในเรื่องทางด้านการค้า การลงทุนอย่างมาก ซึ่งในปี พ.ศ. 2553 จีนได้ลงทุนในเมียนมามากถึง 12,300 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมีการลงนามมากถึง 36 โครงการ และกู้ยืมเงินจากจีน 765 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แม้เมียนมาจะมีปัญหาความขัดแย้งในประเทศตนเองมาโดยตลอดแต่สำหรับจีนแม้จะเข้าไปลงทุนในหลาย ๆ โครงการในหลายพื้นที่ก็ยังไม่มีการแทรกแซงในเรื่องของการเมืองแต่อย่างใด ซึ่งเป็นข้อดีในการลงทุนทำให้เมียนมายอมรับการสนับสนุนและการลงทุนจากจีนมากขึ้น และในแถบชายแดนระหว่างจีนและเมียนมามีการค้าขายกันมาอย่างยาวนานมากและถือเป็นพื้นที่เศรษฐกิจ อีกส่วนหนึ่งของเมียนมาจะเห็นสินค้าจีนมีอยู่ทั่วไปในประเทศเมียนมาถือว่าไม่ใช่เรื่องแปลก และเป็นเส้นทางของสินค้าจีนที่จะเข้ามาสู่ประเทศไทยซึ่งเป็นอีกตลาดหนึ่งได้ง่าย จีนยังมีความต้องการลงทุนอีกหลายอย่างมากในเมียนมาเนื่องจากยังมีแหล่งทรัพยากรทั้ง ก๊าซธรรมชาติ ป่าไม้ แร่ อีกมากมายที่รอการลงทุน

สำหรับประเทศไทยแม้จะไม่ได้มีความพึ่งพาจากจีนในการพัฒนาประเทศแต่ก็ถือว่าไทยและจีนต่างเป็นประเทศคู่ค้ากันมาโดยตลอดโดยความสัมพันธ์เริ่มมาจากความร่วมมือทางด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคงในอินโดจีนซึ่งมีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจอย่างมาก

⁵ อ้างแล้ว ยศ สันตสมบัติ. 2557.

ตาราง 2-2 การค้าไทยจีนในปี พ.ศ.2545-2555 (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)

ปี	ปริมาณการค้า	นำเข้าจากจีน	ส่งออกไปจีน	ดุลการค้า
2545	364,298.00	211,707.00	152,592.00	-59,115.00
2546	487,129.00	251,071.00	236,058.00	-15,013.00
2547	645,317.00	329,632.00	285,686.00	-43,946.00
2548	816,322.00	448,917.00	367,405.00	-81,512.00
2549	967,502.00	521,524.00	445,978.00	-75,546.00
2550	1,075,676.00	564,566.00	511,110.00	-53,256.00
2551	1,202,662.00	670,343.00	532,319.00	-13,8024.00
2552	1,134,903.00	586,143.00	548,760.00	-37,383.00
2553	1,454,023.00	775,391.00	678,632.00	-96,729.00
2554	1,722,039.00	930,826.00	791,212.00	-13,9614.00
2555	1,990,297.00	1,160,449.00	829,848.00	-33,0601.00

ที่มา : ตัวเลขรวบรวมจากธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงพาณิชย์ (กันยายน, 2556) (อ้างอิง ยศ, 2557)

ถือว่าการค้าไทย-จีนมีกันมาอย่างต่อเนื่องและการค้าที่เกิดขึ้นมีหลากหลายรูปแบบทั้งการนำเข้าส่งออก การค้าชายแดนที่มีมูลค่าสูงอย่างมาก การเข้ามาลงทุนของจีนแม้จะไม่ได้มีมากเหมือนในแถบประเทศเพื่อนบ้านของไทยแต่ก็มีการลงทุนจากจีนอยู่บ้าง และปัจจุบันถือได้ไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของประเทศจีนจีนอย่างมากมีการหลั่งไหลเข้ามาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง การที่จีนเล็งเห็นการลงทุนในไทยก็เนื่องจากการที่อาเซียนมีการรวมกลุ่มเศรษฐกิจประชาคมอาเซียนและไทยก็ถือเป็นจุดศูนย์กลางในการจะแผ่ขยายอำนาจของจีนต่อไปได้

ดังนั้นการแพร่ขยายอิทธิพลของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นมีการแพร่ขยายในรูปแบบของการค้าและการลงทุนต่าง ๆ และการใช้ความสัมพันธ์และการช่วยเหลือให้ประเทศเหล่านั้นพัฒนาตนเองขึ้นไปพร้อมกับจีน แต่จีนก็ไม่ได้ต้องการการจัดระเบียบการปกครองของประเทศที่เข้าไปช่วยเหลือ ลงทุน หรือไปปรับเปลี่ยนโครงสร้างของประเทศเหล่านั้นแต่กลับเข้าไปปรับเปลี่ยนการลงทุนของตนเองให้เหมาะสม รวมถึงวัฒนธรรมที่ถือได้ว่ามีความใกล้เคียงกันอย่างมากทำให้มีการทำความเข้าใจกันได้ง่ายยิ่งขึ้น และการที่ประชาชนคนจีนรุ่นใหม่เริ่มมีการกระจายถิ่นฐานการลงต่าง ๆ ไปมากขึ้นก็เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจในการก้าวสู่ประเทศมหาอำนาจ และกลายเป็นประเทศที่มีอิทธิพลมากในกลุ่มแม่น้ำโขง เห็นได้จากการเป็นศูนย์กลางในการแก้อุปพิพต่าง ๆ เช่น ข้อพิพาทระหว่างรัฐบาลเมียนมากับกองกำลังคะฉิ่น ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมาจีนมีความเจริญเติบโตอย่างมากด้วยกลไกต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้จีนและอาเซียนมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นไปเรื่อย และอย่างสร้างสรรค์

2.2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากต่างประเทศ

2.2.1 การพัฒนาทางด้านการค้าและการลงทุนในต่างประเทศของจีนก่อนการใช้นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

จากการสืบค้นและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถนำเสนอถึงนโยบายด้านการค้าและการลงทุนของจีนในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้านที่ชายแดนติดต่อกับจีน คือ C-L-M-V ยกเว้น

กัมพูชาที่แม้จะไม่มีชายแดนติดกับจีนแต่มีความสัมพันธ์ในลักษณะพิเศษและผลกระทบดังกล่าวมีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกัน โดยจากการสอบถามตามกรอบของ OBOR 4 องค์ประกอบได้แก่ Physical Level, Institutional Level, Financial Level และ Mental Level โดยการเก็บข้อมูลได้ผลที่เกี่ยวข้องดังนี้

Huang Wenbin and Andreas Wilkes (2010)⁶ ได้ศึกษาขั้นตอนในการพัฒนานโยบายการลงทุนในต่างประเทศของจีน (Stages in China's overseas investment policy development) กล่าวถึงความถี่ในการออกนโยบายการลงทุนในต่างประเทศของจีนนั้นมีการกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ของพวกเขาเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา ในสองช่วงแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 - 2544 ความถี่ของการออกนโยบายใหม่อยู่ในระดับต่ำประมาณ 4 ครั้งต่อปี ระบบการวางแผนทางเศรษฐกิจนำไปสู่กระบวนการบริหารจัดการที่เข้มงวด และการขาดทรัพยากรลงทุนส่งผลให้กิจกรรมการลงทุนมีจำกัด อย่างไรก็ตามการลงทุนในต่างประเทศก็ค่อย ๆ กลายเป็นจุดสำคัญในเศรษฐกิจของประเทศ และจีนได้พัฒนากลยุทธ์ออกนอกประเทศอย่างเป็นทางการ เนื่องจากการประกาศกลยุทธ์นี้ในปี พ.ศ.2543 ทำให้นโยบายเกี่ยวกับการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศจึงได้รับการเผยแพร่บ่อยครั้งมากขึ้น โดยเพิ่มขึ้นมากกว่า 15 ครั้งต่อปีตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 ซึ่งนโยบายส่วนใหญ่เหล่านี้ได้รับการออกแบบเพื่อเพิ่มการลงทุนในต่างประเทศ

กระแสการลงทุนในต่างประเทศของจีนในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาจนถึงปี พ.ศ.2559 สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ช่วงที่ 1 ปี พ.ศ.2522 - 2533 ระยะนี้สามารถแบ่งออกเป็นสองช่วง คือ พ.ศ.2522 - 2525 ซึ่งถือเป็นระยะเบื้องต้นที่จีนได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการถึงสถานะทางกฎหมายของการลงทุนระหว่างประเทศ และได้พยายามลงทุนในต่างประเทศ ในช่วงปี พ.ศ.2526 ถึง 2533 รัฐบาลจีนได้ให้การสนับสนุนการลงทุนในต่างประเทศอย่างจริงจัง และเผยแพร่นโยบายที่ดีหลายอย่างเพื่ออำนวยความสะดวกในกิจกรรมการลงทุนของบริษัท นโยบายเหล่านี้ยังได้วางรากฐานเบื้องต้นสำหรับระบบการบริหารการลงทุนในต่างประเทศในปัจจุบัน ในปี พ.ศ.2523 นั้นการประยุกต์ใช้นโยบายและขั้นตอนการอนุมัติที่เข้มงวดและซับซ้อนส่งผลให้บริษัทในประเทศขาดความกระตือรือร้นอีกทั้งนโยบายเหล่านี้เป็นรากฐานสำหรับระบบการจัดการการลงทุนในต่างประเทศของจีน

ระยะที่ 2 ช่วงปี พ.ศ.2534 - 2544 ระยะนี้สามารถแบ่งออกเป็นสองช่วงคือ พ.ศ.2534 - 2541 และ พ.ศ.2542 - 2544 ในช่วงแรกรัฐบาลจีนได้ประกาศนโยบายที่เข้มงวดหลายประการและเพิ่มการควบคุมการลงทุนขนาดใหญ่ ในช่วงที่สองได้มีการริเริ่มกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาความร่วมมือและการค้าระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจมากขึ้นและมีการเผยแพร่นโยบายต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นและเพิ่มการลงทุนในต่างประเทศและการประกอบธุรกิจ จากปี พ.ศ.2532 - 2535 การตอบสนองต่อเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างควบคุมไม่ได้ส่งผลให้เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยและอัตราเงินเฟ้อสูง ภายใต้สภาวะทางเศรษฐกิจเหล่านี้รัฐบาลจีนจึงเริ่มปรับระบบเศรษฐกิจ และดำเนินนโยบายเพื่อจำกัดการนำเข้า ส่งเสริมการส่งออก และควบคุมการลงทุนในประเทศ ในขณะเดียวกันก็ตระหนักว่าจำนวนของการลงทุนในต่างประเทศที่ล้มเหลวเพิ่มมากขึ้น และการขาดการควบคุมทำให้เกิดการสูญเสียที่ร้ายแรงต่อทุนของรัฐ ในปี พ.ศ.2534 สภารัฐมนตรีจึงได้ประกาศ “Opinion on the National Planning Commission Reinforcing Control of Overseas Investment Projects” เพื่อควบคุมระดับการลงทุนในต่างประเทศ⁷ ในช่วงนี้การลงทุนจากประเทศในยุโรปตะวันออกได้รับการ

⁶ Huang Wenbin and Andreas Wilkes. 2011. Analysis of China's overseas investment policies. Center for International Forestry Research. Indonesia.

⁷ Chen, H.-Y. 2007. "Evaluation on the China-ASEAN Free-Trade Area." Studies in Communism 27, no. 12: 1-7.

สนับสนุนเนื่องด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจและการเมืองซึ่งถือเป็นโอกาสที่ดีสำหรับเศรษฐกิจของจีน นอกจากนี้เชื่อว่าการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเหล่านี้จะช่วยให้อาณาเขตทางการเมืองของจีนดีขึ้นได้ จากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้ากับประเทศในเอเชียเป็นแรงกระตุ้นให้บริษัทจากประเทศจีนมีส่วนร่วมในการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนในภูมิภาคนั้น

ปี พ.ศ.2542 - 2544 นับเป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นการบ่มเพาะกลยุทธ์ออกนอกประเทศของจีน ส่งผลให้จีนเห็นถึงความสำคัญของการลงทุนในต่างประเทศ และเห็นศักยภาพจากการผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศทำให้รัฐบาลออกนโยบายมากขึ้น

หลังปี พ.ศ.2542 รัฐบาลจีนได้ประกาศนโยบายหรือกลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่สำคัญเรียกว่า “กลยุทธ์ออกนอกประเทศ” (Go Out Strategy) หรือ Going Global Strategy ซึ่งตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 10 (พ.ศ.2544 – 2548) เหตุผลที่สำคัญของการมีนโยบายนี้เกิดขึ้นหลังจากการที่จีนได้กลายเป็นประเทศที่มีเงินทุนสำรองเงินตราต่างประเทศมากที่สุดในโลกแล้ว โดยในขณะนั้นปี พ.ศ.2558 มีถึง 3.8 ล้านดอลลาร์ (ในปี พ.ศ.2520 จีนมีทุนสำรองระหว่างประเทศเพียง 2,300 ล้านดอลลาร์ ปี พ.ศ.2549 เงินทุนสำรองของจีนเพิ่มเป็น 1 ล้านล้านดอลลาร์)

การก่อตั้งสถาบันการเงินเพื่อสนับสนุนนโยบาย BRI เกิดขึ้นโดยการเตรียมการในช่วงนี้ (Financial level) ด้วยจำนวนเงินตราต่างประเทศที่มีอยู่มากมายมหาศาล รัฐบาลจีนจึงต้องนำเม็ดเงินดังกล่าวออกไปลงทุนบวกกับระยะหลังจีนได้ตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาต่าง ๆ (กองทุน China-ASEAN Investment Cooperation Fund (CAF)) ที่ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2553 Silk Road Fund ตั้งเมื่อ พ.ศ.2557 และ AIIB ตั้งเมื่อปี พ.ศ.2557 เป็นต้น เม็ดเงินเพื่อการลงทุนในต่างประเทศจึงมีมากขึ้น ทั้งการที่เศรษฐกิจจีนมีบทบาทสำคัญในปัจจุบันทั้งด้านการค้าและการลงทุนในตลาดโลก ยังส่งผลให้เงินหยวนกลายเป็นที่ยอมรับของตลาดโลกเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

นอกจากสาเหตุหลักของเม็ดเงินแล้วเหตุผลอื่น ๆ ที่มีนโยบาย (Go Out Strategy) มีอีก 4 สาเหตุ คือ

1. การออกไปลงทุนเพื่อแสวงหาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติใหม่ (Resource Seeking Investment) เช่น การลงทุนในน้ำมันก๊าซ และแร่ธาตุ
2. การลงทุนเพื่อแสวงหาเทคโนโลยี (Technology Seeking Investment)
3. การลงทุนเพื่อเสาะหาตลาดใหม่ (Market Seeking Investment) การเข้าไปตั้งโรงงานผลิตเสื้อผ้า รองเท้า เครื่องใช้ไฟฟ้าของจีน นอกจากจะใช้ประเทศนั้นเป็นฐานการผลิตแล้วยังใช้ประเทศนั้นเป็นตลาดใหม่อีกด้วย
4. การกระจายการลงทุนเพื่อลดความเสี่ยง

การสนับสนุนการดำเนินงานด้านการประกอบกิจการในต่างประเทศ การค้าขายนอกประเทศถือเป็นจุดสำคัญทางเศรษฐกิจที่สำคัญสำหรับจีนที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมต่อเศรษฐกิจของประเทศจีนเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามวิกฤตการเงินในเอเชียในปี พ.ศ.2540 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการส่งออกของจีน เนื่องจากในช่วงครึ่งหลังของปี พ.ศ.2541 ความต้องการของตลาดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลดลง เกิดความอ่อนค่าของสกุลเงินของประเทศเหล่านี้ทำให้ความสามารถในการแข่งขันของสินค้าจีนลดลงเนื่องจากค่าเงินหยวนค่อนข้างแข็ง ซึ่งในขณะเดียวกันก็ผลักดันให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ จีนได้พัฒนา

ยุทธศาสตร์เพื่อใช้ทรัพยากรแรงงานและวัตถุดิบจากต่างประเทศเพื่อขับเคลื่อนการส่งออก ซึ่งยุทธศาสตร์นี้ช่วยเพิ่มการลงทุนในต่างประเทศในทางอ้อม⁸

ซึ่งในปี พ.ศ.2544 ได้มีการจัดตั้งกลยุทธ์ออกนอกประเทศขึ้นใน “โครงการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11” ซึ่งเน้นความต้องการ 7 ประการดังนี้

- เพื่อสนับสนุนการลงทุนในต่างประเทศ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของจีน และขยายขอบเขตของรูปแบบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

- เพื่อพัฒนาโครงการในต่างประเทศ สร้างความร่วมมือในการให้บริการด้านแรงงาน ส่งเสริมให้บริษัทต่าง ๆ มีการแข่งขันในการผลิตสินค้าซึ่งจะช่วยส่งเสริมการส่งออกสินค้า บริการ และเทคโนโลยี

- เพื่อสนับสนุนบริษัทต่าง ๆ ในการสำรวจแหล่งทรัพยากรที่ขาดแคลนในต่างประเทศ และส่งเสริมการปรับโครงสร้างภาคการค้าทรัพยากร

- เพื่อสนับสนุนการใช้ทรัพยากรทรัพยากรสินทางปัญญาในต่างประเทศเพื่อจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาและศูนย์ปฏิบัติการในต่างประเทศ

- สนับสนุนบริษัทที่มีความสามารถในการพัฒนาการดำเนินงานข้ามชาติเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นสากล

- ปรับปรุงให้บริการด้านการลงทุนในต่างประเทศ และสร้างสภาพแวดล้อมการลงทุนที่ดีให้กับบริษัทผ่านระบบการเงิน การประกันภัย การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การเก็บภาษีทรัพยากรสินทางปัญญา กฎหมาย และระเบียบข้อบังคับ บริการข้อมูล และการบริหารจัดการการเข้า-ออก

- ปรับปรุงโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการและกลไกการควบคุม เพื่อควบคุมและกำกับดูแลการลงทุนในต่างประเทศ

นับเป็นจุดเริ่มต้นของกลยุทธ์ออกนอกประเทศ และการพัฒนาที่ครอบคลุมการลงทุนในต่างประเทศของจีน นอกจากนี้ยังกำหนดแนวโน้มสำหรับนโยบายใน 10 ปีที่ผ่านมาและเริ่มต้นขั้นตอนใหม่สำหรับการลงทุนจากต่างประเทศโดยจีน การสนับสนุนจากกลยุทธ์ใหม่นี้ทำให้การลงทุนในต่างประเทศขยายตัวอย่างมากและดึงดูดความสนใจอย่างที่ได้รับในปัจจุบันนี้

ระยะที่ 3 ปี พ.ศ.2545 - ปัจจุบัน ในปี พ.ศ.2545 ได้มีการประชุมสภาแห่งชาติครั้งที่ 16 ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ณ กรุงปักกิ่ง ในการประชุมครั้งนี้ประธานาธิบดี Jiang Zemin ได้ให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ออกนอกประเทศโดยเขาอธิบายว่าเป็น “เหตุการณ์สำคัญ” ภายในการปฏิรูปในระยะยาวของประเทศ และเป็นยุทธศาสตร์การเปิดเสรี เขาสนับสนุนบริษัทที่มีข้อได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการลงทุนในต่างประเทศเพื่อส่งเสริมการส่งออกสินค้า และการบริการด้านแรงงาน ซึ่งจากรายงานสภาแห่งชาติครั้งที่ 16 ประเทศจีนได้ปฏิรูประบบนโยบายการลงทุนในต่างประเทศ และเผยแพร่ชุดนโยบายเพื่อกระตุ้นการพัฒนาการลงทุนในต่างประเทศของจีน ด้วยการใช้นโยบายการแข่งขันนโยบาย จีนยังได้สร้างกฎระเบียบที่เข้มแข็งและมีมาตรการในการปรับปรุงผลกำไรของบริษัทต่างประเทศ

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา The Ministry of Commerce of the People's Republic of China: MOFCOM⁹ ในรายงานเน้นย้ำถึงความสำเร็จของจีนว่าจีนกลายเป็นหนึ่งในนักลงทุนที่สำคัญที่สุดในโลกในปี ค.ศ. 2015 กระแสการลงทุนขาออกอย่างเป็นทางการจาก Official Outward Foreign Direct Investment

⁸ Fang(1999)

⁹ MOFCOM et al (2016), 2015 Statistics Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment, Beijing: China Statistics Press

ประเทศจีนแต่ระดับสูงสุดเป็นประวัติการณ์ที่ 146 พันล้านเหรียญสหรัฐ¹ รองจากประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น การลงทุนครั้งนี้เข้าถึงทุกมุมโลก บริษัทจีนและสถาบันการเงินที่มีบทบาทในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาในทุกทวีป บริษัทจีนมีบทบาทในโครงการต่างประเทศ ตั้งแต่การวิจัย การออกแบบ ไปจนถึงการก่อสร้างและการดำเนินงาน ธนาคารจีนและกองทุนรวมลงทุนทำโครงการในต่างประเทศหลายโครงการโดยให้เงินกู้ยืมเงินต่างประเทศประกันภัยและการลงทุนในตราสารทุน

การลงทุนครั้งนี้เกิดขึ้นในหลายภาคส่วน รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงาน การขนส่ง การเกษตร การผลิต การก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ การค้า และอื่น ๆ การลงทุนครั้งนี้นำมาซึ่งโอกาสทางธุรกิจของจีน แต่ยังเป็นรายงานที่แสดงถึงความสำเร็จของจีนในด้านการเงิน (ในระดับ Financial Level) อย่างเบ็ดเสร็จแต่ก็ก่อให้เกิดข้อกังวลเกิดขึ้นภายในเวลาเดียวกัน คือ ปัญหาของด้านสิทธิมนุษยชน สังคม และสิ่งแวดล้อม ความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชน ความเสี่ยงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ชุมชนที่ได้รับความเสียหายจากการลงทุนของจีน และกลุ่มประชาสังคมที่พยายามสนับสนุนพวกเขามักประสบปัญหาในการได้รับข้อมูลโครงการ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาในประเทศที่ไปลงทุน

ในการตอบสนองต่อปัญหาเหล่านี้ จำนวนบริษัทจีนและนักการเงินที่เพิ่มขึ้นได้เริ่มใช้นโยบายและแนวทางด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมสำหรับการลงทุนในต่างประเทศของตน สถาบันของรัฐในจีนและกลุ่มอุตสาหกรรมก็ได้ออกแนวทางและมาตรฐานทั่วไปที่ใช้กับภาคเฉพาะและประเภทของบริษัทที่ทำงานในต่างประเทศ อย่างไรก็ตามหลายแนวทางเหล่านี้ไม่ได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวางและยังไม่มีที่ทราบแน่ชัดว่ามีการใช้งานอย่างไร

ผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อการลงทุนในการลงทุนในต่างประเทศของจีน อันได้แก่ เอกชนและรัฐวิสาหกิจ (ธนาคารนโยบาย ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารการลงทุนในสาธารณูปโภคพื้นฐานและผู้ที่มีส่วนสำคัญที่อาจมีส่วนร่วมในโครงการลงทุนของจีน โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ บริษัท การเงิน และหน่วยงานกำกับดูแลของเอเชีย และ สถาบันการเงินของรัฐและผู้กำหนดนโยบาย)

ผู้ที่มีส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเงินและการลงทุนในต่างประเทศของจีน ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการเงินและการลงทุนในต่างประเทศ ซึ่งรวมถึงหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานกำกับดูแลภายในประเทศจีน รัฐวิสาหกิจ และบริษัทเอกชน ธนาคาร กองทุนหุ้น บริษัทที่ทำการลงทุน และบริษัทประกันภัย

1. บริษัท สำหรับผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการลงทุน โดยบริษัทที่ดำเนินธุรกิจอยู่โดยปกติจะเป็นผู้มีส่วนสำคัญที่มองเห็นได้มากที่สุดในช่วงโครงการลงทุน โดยบริษัทต่าง ๆ อาจมีบทบาทเป็นเจ้าของโครงการหรือผู้ประกอบการ ในบางกรณีเจ้าของโครงการอาจเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ หรือในบางกรณีพวกเขาอาจทำสัญญาจ้างเหมาช่วงกับบริษัทอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการขนาดใหญ่และซับซ้อน เช่น เชื้อเพลิงไฟฟ้าพลังน้ำ บริษัทอาจทำงานด้วยตัวเองหรือร่วมทุนกับผู้อื่น

2. นักการเงินและนักลงทุน การลงทุนในต่างประเทศของจีนทำได้โดยการจัดหาเงินทุนและการลงทุนจากสถาบันต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงธนาคารนโยบายของจีน เช่น ธนาคารการพัฒนาแห่งชาติจีน (China Development Bank) และ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าจีน (China Exim Bank) ธนาคารพาณิชย์รายใหญ่ เช่น Bank of China และกองทุนหุ้น เช่น กองทุนความร่วมมือด้านการลงทุนจีน-อาเซียน (The China-ASEAN Investment Cooperation Fund) ในกรณีของโครงการที่มีขนาดใหญ่มากบางกลุ่มอาจให้การสนับสนุนทางการเงินทำงานร่วมกันเพื่อจัดหาเงินทุน

3. หน่วยงานกำกับดูแล กฎระเบียบเกี่ยวกับกระแสการเงินขาออกได้หย่อนลงในปีที่ผ่านมา ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกในการลงทุนในประเทศจีนเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีนักการเมืองจำนวนหนึ่งที่ยังคงมีบทบาทในกระบวนการอนุมัติ และบันทึกการลงทุนขาออก กำกับดูแล และส่งเสริมมาตรฐานที่ดีขึ้นโดยประกอบไปด้วยหน่วยงานระดับสูง เช่น สภารัฐมนตรีและคณะกรรมการพัฒนาและปฏิรูปแห่งชาติ กระทรวงพาณิชย์ และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม รวมทั้งหน่วยงานที่กำกับดูแลอุตสาหกรรม เช่น คณะกรรมการกำกับดูแลภาคธนาคาร เป็นต้น

ผู้ที่มีส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเงินและการลงทุนในต่างประเทศของจีน สามารถอธิบายรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. บริษัท บริษัทประเภทต่าง ๆ ของจีนที่ดำเนินกิจการในต่างประเทศในหลายภาคส่วน รัฐวิสาหกิจของจีนมีการรู้จักกันอย่างแพร่หลายทั่วโลกเช่นเดียวกับธุรกิจเอกชนของจีน ไม่เพียงแต่แบรนด์ของบริษัทใหญ่ ๆ ที่ได้รับการยอมรับจากทั่วโลก บริษัทขนาดเล็กและนักลงทุนรายย่อยก็ได้รับการยอมรับเช่นกัน

1.1 รัฐวิสาหกิจ จีนมีจำนวนรัฐวิสาหกิจมากกว่า 10,000 แห่ง แต่จากทั้งหมดนี้มีเพียง 100 แห่ง ที่เป็นของ “ส่วนกลาง” ซึ่งหมายความว่าอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานของรัฐในปักกิ่ง โดยรัฐวิสาหกิจที่เป็นของส่วนกลางจะมีขนาดใหญ่จ้างพนักงานหลายพันคนทั่วทั้งจีนและทั่วโลก สินทรัพย์และพอร์ตการลงทุนของโครงการเหล่านี้มักมีมูลค่ามหาศาล โครงการลงทุนที่ใหญ่ที่สุดในต่างประเทศของจีนมักใช้โดยรัฐวิสาหกิจกลาง โดยรัฐวิสาหกิจเหล่านี้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการดูแลและจัดการทรัพย์สินของรัฐซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารของสภารัฐมนตรี นอกเหนือจากรัฐวิสาหกิจส่วนกลางแล้วยังมีรัฐวิสาหกิจระดับรัฐอยู่เป็นพัน ๆ แห่ง ซึ่งบริษัทเหล่านี้มีขนาดการดำเนินงานตั้งแต่ขนาดเล็กที่ใช้งานอยู่ในพื้นที่เดียวไปจนถึงบริษัทขนาดใหญ่ที่มีโครงการทั้งภายในและภายนอกประเทศ รัฐวิสาหกิจของประเทศอยู่ภายใต้การบริหารของหน่วยงานระดับจังหวัดและท้องถิ่นของคณะกรรมการดูแลและจัดการทรัพย์สินของรัฐ

ในปี พ.ศ.2558 บริษัท ชั้นนำ 10 แห่งในด้านการลงทุนในต่างประเทศของจีนเป็นรัฐวิสาหกิจทั้งหมด (ดูเพิ่มเติมในภาคผนวก)

ตารางที่ 2-3 บริษัท 10 อันดับนักลงทุนจีนในต่างประเทศในปี พ.ศ.2558

Company	Main Area of Operations
1. China Mobile Communications Corporation	Telecommunications
2. China National Petroleum Corporation (CNPC)	Oil and gas
3. China National Offshore Oil Corporation (CNOOC)	Oil and gas
4. China Petrochemical Corporation (Sinopec)	Oil and gas
5. China Resources Co. Ltd.	Trade
6. China Ocean Shipping Company (COSCO)	Shipping and logistics
7. China Merchants Group	Transport, finance, real estate
8. China State Construction Engineering Corporation	Construction
9. China National Chemical Corporation (ChemChina)	Chemicals and fertilizer
10. China Minmetals Corporation	Mining and processing

ที่มา: Ministry of Commerce et al (2016), 2015 Statistics Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment, Beijing: China Statistics Press.

หลายรัฐวิสาหกิจมีบริษัทย่อยในเซี่ยงไฮ้ ฮองกง และในตลาดหุ้นต่างประเทศเพื่อดึงดูดเงินทุนส่วนตัว และเพิ่มโอกาสในการลงทุนในต่างประเทศ รัฐวิสาหกิจหลายแห่งในขณะนี้มีเว็บไซต์ทั้งภาษาจีนและภาษาอังกฤษ บางเว็บไซต์ก็เป็นภาษาอื่นในประเทศที่มีการดำเนินงาน หลายบริษัทตอนนี้ยังเผยแพร่รายงานประจำปีและรายงานความยั่งยืน รัฐวิสาหกิจหลายแห่งยังได้เริ่มลงนามในแนวทางปฏิบัติที่ดีทั่วโลก เช่น สหประชาชาติ นอกจากนี้คณะกรรมการดูแลและจัดการทรัพย์สินของรัฐได้ออกแนวทางขั้นพื้นฐานซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้องค์กรของรัฐปรับปรุงแนวทางปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเมื่อดำเนินการในต่างประเทศ

1.2 ธุรกิจเอกชน ในอดีตที่ผ่านมา รัฐวิสาหกิจมีอิทธิพลต่อการลงทุนขาออกของจีน แต่จำนวนบริษัทเอกชนที่ลงทุนในต่างประเทศกำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว ในแง่ของมูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศ บริษัทเอกชนโดยทั่วไปมีขนาดเล็กกว่าของรัฐวิสาหกิจ มีบริษัทเอกชนเพียงไม่กี่แห่งที่อยู่ในกลุ่มนักลงทุนต่างชาติ 20 รายของจีน บริษัทขนาดต่าง ๆ กำลังลงทุนนอกประเทศจีน ซึ่งรวมถึงบริษัทขนาดใหญ่ เช่น Huawei Technologies ซึ่งเป็นผู้ผลิตอุปกรณ์สื่อสารโทรคมนาคมรายใหญ่ที่สุดในโลก ตลอดจนนักลงทุนรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการในต่างประเทศ เช่น นิคมเหมืองแร่ หรือโรงงาน แม้ว่ารัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชนรายใหญ่จะเป็นนักลงทุนชาวจีนมากที่สุด แต่มีบริษัทในประเทศจีนจำนวนกว่าหลายพันแห่งที่ทำงานในต่างประเทศ บริษัทขนาดเล็กอาจเป็นเรื่องยากที่จะระบุ และมักมีข้อมูลสาธารณะน้อยมากเกี่ยวกับโครงสร้างหรือการดำเนินงานของบริษัทดังกล่าว การมองหาการร่วมทุนระหว่างรัฐวิสาหกิจกับบริษัทเอกชนในปัจจุบันนับเป็นเรื่องปกติสำหรับการร่วมมือของรัฐวิสาหกิจกับบริษัทเอกชนทั้งจีนและไม่ใช่จีน ตัวอย่างเช่น บริษัทอลูมิเนียมของรัฐวิสาหกิจจีนมีส่วนร่วมในการร่วมทุนกับบริษัทข้ามชาติของอังกฤษ - ออสเตรเลีย Rio Tinto ในสาธารณรัฐกินีประเทศแอฟริกา โครงการนี้ยังได้รับการลงทุนจากภาคเอกชนของธนาคารโลก International Financial Corporation (IFC) ในกรณีเช่นนี้อาจทำให้มีโอกาสมากขึ้นในการมีส่วนร่วมกับนักลงทุนชาวจีนผ่านพันธมิตรผู้ร่วมทุน

ตารางที่ 2-4 การเปรียบเทียบรัฐวิสาหกิจของจีนกับบริษัทเอกชน

State-Owned Enterprises	←Larger	Private Enterprises	Smaller→
ขับเคลื่อนด้วยกำไร แต่ยังได้รับอิทธิพลอย่างมากจากนโยบายและคำสั่งของรัฐ	ขับเคลื่อนด้วยกำไร และมุ่งเน้นตลาด	ขับเคลื่อนด้วยกำไร และมุ่งเน้นตลาด	
อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ผู้บริหารระดับสูงที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาล	การมุ่งเน้นตลาดหมายความว่า บริษัทเอกชนอาจมีพลวัตมากขึ้นกว่ารัฐวิสาหกิจ	อิทธิพลของรัฐมีน้อยหรือไม่มีเลย	
ภาคสำคัญที่สำคัญ ได้แก่ พลังงาน การทำเหมืองแร่ น้ำมันและก๊าซ โทรคมนาคมและการขนส่ง	รับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น นักลงทุนและคณะกรรมการ	อาจลงทุนในโครงการเดียว เช่น การเพาะปลูกหรือเหมืองขนาดเล็ก	
หลายบริษัทมีเว็บไซต์ในภาษาอังกฤษ (และภาษาอื่น ๆ ของประเทศที่มีการใช้งานอยู่)	อิทธิพลของรัฐจำกัดการตัดสินใจลงทุน	หลายบริษัททำงานในพื้นที่ชายแดนการลงทุนในโครงการเพื่อการส่งออกไปยังประเทศจีนหรือซื้อผลิตภัณฑ์จากผู้ผลิตในท้องถิ่น	
เว็บไซต์อาจรวมถึงรายงานประจำปี และแถลงการณ์ความรับผิดชอบต่อสังคม / ความยั่งยืนขององค์กร	มักมีเว็บไซต์เป็นภาษาอังกฤษโดยเฉพาะ หากมีการลงทุนในต่างประเทศ	ไม่ค่อยมีความรอบคอบในด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมในโครงการ หรือคู่ค้าในท้องถิ่น	
ตระหนักถึงความเสี่ยงด้านชื่อเสียงมากขึ้น แต่ยังคงลงทุนในโครงการที่มีความเสี่ยงสูง	เว็บไซต์อาจรวมถึงคำแถลงความรับผิดชอบต่อสังคม / ความยั่งยืนขององค์กร	บริษัท ขนาดเล็กที่ลงทุนในทรัพยากรต่าง ๆ เช่น การทำเหมืองแร่ขนาดเล็กมักใช้งานโดยละเมิดกฎหมายท้องถิ่น	

State-Owned Enterprises	←Larger	Private Enterprises	Smaller→
เริ่มต้นทำงานร่วมกับบริษัท เอกชน	สามารถโพสต์รายงานประจำปีและรายงานความยั่งยืนโดยเฉพาะได้ ถ้าบริษัทมีบริษัทย่อยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	มักไม่มีเว็บไซต์เป็นภาษาอังกฤษและเว็บไซต์ภาษาจีน	
รัฐวิสาหกิจหลัก ๆ กำลังลงนามในโครงการสิทธิมนุษยชนสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยสมัครใจ เช่น UN Global Compact	เป็นห่วงเรื่องภาพลักษณ์และแบรนด์ของ บริษัท	มักไม่ค่อยกังวลเกี่ยวกับชื่อเสียงของ บริษัท	
ในกระบวนการปฏิรูป การเปิดให้นักลงทุนเอกชนรวมทั้งนักลงทุนต่างประเทศ	ในบางกรณีอาจทำงานในกิจการร่วมค้ากับรัฐวิสาหกิจ	กิจกรรมบางครั้งไม่เป็นทางการ; การลงทุนอาจไม่ได้รับการจดทะเบียนออกจากประเทศจีนหรือเข้าประเทศเจ้าบ้าน	
เผชิญหน้ากับการตรวจสอบข้อเท็จจริงมากขึ้นนับตั้งแต่เริ่มต้นการปราบปรามการทุจริตของจีน	รัฐกำลังส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาลงทุนในต่างประเทศมากขึ้น	ไม่ทำให้รายงานเป็นแบบสาธารณะ ความโปร่งใสและการเข้าถึงข้อมูลมีจำกัด	

ที่มา : Adapted from Grimsditch; M. (2015); The Role and Characteristics of Chinese State-owned and Private Enterprises in Overseas Investments; Friends of the Earth US

2. นักการเงินและนักลงทุนจีน การลงทุนในต่างประเทศของจีนจะเป็นไปไม่ได้หากไม่มีเงินทุนสนับสนุนจากสถาบันการเงินในประเทศจีนหลายพันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งรวมถึงธนาคารนโยบายของจีน ธนาคารพาณิชย์และกองทุนรวมที่ลงทุน นอกจากนี้ธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในเอเชียของประเทศจีนได้เริ่มดำเนินการในปี ค.ศ.2016 หลายสถาบันที่กล่าวถึงในที่นี้มีหลักเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม หรือ ได้มีส่วนร่วมในการลงทุนอย่างรับผิดชอบซึ่งจะกล่าวถึงในบทสรุปเกี่ยวกับการลงทุนในต่างประเทศและการเงินของประเทศจีน

2.1 ธนาคารนโยบาย (Policy Bank) จีนมีธนาคารนโยบาย 3 แห่ง ได้แก่ ธนาคารการพัฒนาแห่งชาติจีน (China Development Bank) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าจีน (China Exim Bank) และธนาคารเพื่อการพัฒนาการเกษตรแห่งประเทศจีน (Agricultural Development Bank) บทบาทของนโยบาย คือ การสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลจีน โดยธนาคารการพัฒนาแห่งชาติจีน ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าเป็นแหล่งเงินทุนหลักของบริษัทจีนและได้สนับสนุนการลงทุนขนาดใหญ่ทั่วโลก

2.2 ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งชาติจีน ให้เงินทุนระยะปานกลางถึงระยะยาวสำหรับกิจกรรมและโครงการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศจีน ธนาคารมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวกในการลงทุนในต่างประเทศของจีนในโครงการที่ได้รับเงินกู้จากธนาคาร ได้แก่ โครงการท่อส่งก๊าซจีน – เมียนมา แผนแม่บทการผลิตถ่านหินของเวียดนาม เชื้อเพลิงฟอสซิล Stung Atai ในประเทศกัมพูชา การพัฒนาท่าเทียบเรือที่สำคัญในศรีลังกา และเหมืองแร่ทองแดง Las Bambas ในเปรู .

2.3 ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าจีน ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการส่งออกและนำเข้าผลิตภัณฑ์ของจีนช่วยบริษัทจีนในการทำสัญญาต่างประเทศ การลงทุนขาออกและส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศและการค้า เช่นเดียวกับธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศจีน ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าจีนเป็นแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศของจีน

2.4 การให้กู้ยืมของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าจีน ส่วนใหญ่นั้นเป็นไปเพื่อการค้า แต่ธนาคารยังรับผิดชอบการให้กู้ยืมเงินที่ให้สิทธิพิเศษของจีน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศของจีน ธนาคารได้ให้เงินกู้แก่โครงการต่าง ๆ ได้แก่ เชื้อเพลิงฟอสซิล Kamchay ในประเทศกัมพูชา โรงงาน

ถ่านหิน Port Qasim ในประเทศปากีสถาน และโรงกลั่นน้ำมันในประเทศคาซัคสถาน ในปี ค.ศ.2015 ธนาคารได้เซ็นสัญญากับบริษัทรถไฟแห่งประเทศไทยเพื่อสนับสนุนการขยายธุรกิจในต่างประเทศ

2.5 ธนาคารพาณิชย์ของประเทศจีน ธนาคารพาณิชย์ของประเทศจีนยังมีการดำเนินงานในต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “Big Four” ซึ่งรวมถึงธนาคารพาณิชย์และอุตสาหกรรมแห่งประเทศจีน (Industrial and Commercial Bank of China) ธนาคารแห่งประเทศจีน (Bank of China) ธนาคารเพื่อการก่อสร้างประเทศจีน (China Construction Bank) และธนาคารเพื่อการเกษตรแห่งประเทศจีน (Agricultural Bank of China) ทั้ง 4 ธนาคารพาณิชย์รายใหญ่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการในต่างประเทศที่มีชื่อเสียง เช่น โครงการท่อก๊าซธรรมชาติเฉวโนเมียนมา (ธนาคารพาณิชย์และอุตสาหกรรมแห่งประเทศจีนและ China Construction Bank) โครงการแร่เหล็ก Belinga ในประเทศกาบอง (Bank of China) และเหมืองแร่ทองแดง Rio Blanco ในเปรู (Bank of China, China Construction Bank, and Agricultural Bank of China)

2.6 ธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ ของจีนยังมีการดำเนินงานในต่างประเทศแต่ในระดับที่เล็กกว่า ในปัจจุบันมีธนาคารจีนรายเดียวเท่านั้นที่ได้ลงนามใน Equator Principles ซึ่งเป็นกรอบความสมัครใจของผู้ให้กู้เชิงพาณิชย์เพื่อใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับนโยบายด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมภายในของตัวเอง ธนาคารจีนรายเดียวที่ใช้หลักการนี้คือธนาคารอุตสาหกรรม (Industrial Bank) เพื่อไม่ให้สับสนกับธนาคารอุตสาหกรรมและพาณิชย์แห่งประเทศจีน ธนาคารอุตสาหกรรมไม่ได้เป็นนักลงทุนต่างชาติรายใหญ่เหมือนกับธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB)

2.7 ธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาคเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) เป็นธนาคารเพื่อการลงทุนพหุภาคีที่ริเริ่มขึ้นโดยประเทศจีนในปี พ.ศ.2556 ธนาคารได้เปิดตัวอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ.2016 และเริ่มประกาศโครงการเมื่อเร็ว ๆ นี้ เมื่อปลายปี พ.ศ.2559 ธนาคารมีสมาชิก 57 รายและมีทุนจดทะเบียนทั้งสิ้น 100 พันล้านเหรียญสหรัฐ จีนเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ที่สุดในธนาคารและถือหุ้นมากกว่าร้อยละ 28 AIIB มีสำนักงานใหญ่อยู่ในกรุงปักกิ่งและจะมุ่งเน้นการจัดหาโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานในเอเชียรวมถึงพลังงานการขนส่ง โทรคมนาคม การเกษตร การพัฒนาเมือง และโลจิสติกส์ เป็นต้น โครงการส่วนใหญ่ที่ทางธนาคารประกาศโดยกระทรวงการคลังได้มีการร่วมทุนกับสถาบันการเงินที่มีชื่อเสียงอื่น ๆ เช่น AIIB ร่วมทุนโครงการปรับปรุงเมืองในประเทศอินโดนีเซียกับธนาคารโลก และการร่วมทุนทางหลวงในปากีสถานกับธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย AIIB ได้พัฒนากรอบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมสำหรับการดำเนินงานของตนและมีนโยบายพื้นฐานอื่นอีกหลายอย่างที่มีแนวโน้มที่จะได้รับการปรับปรุง

2.8 กองทุนการลงทุน แหล่งเงินทุนที่สำคัญสำหรับการลงทุนในต่างประเทศของจีนเป็นเงินลงทุนที่รัฐสนับสนุน กองทุนต่าง ๆ มีการดำเนินงานทั่วโลก เช่น ในแอฟริกา ละตินอเมริกา รัสเซีย และเอเชีย เงินในกองทุนเหล่านี้มักมาจากธนาคารเพื่อการพัฒนาประเทศจีน ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าจีน และสถาบันและนักลงทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ กองทุนเหล่านี้แตกต่างจากธนาคารเนื่องจากมีแนวโน้มที่จะลงทุนในตราสารทุนในโครงการหรือบริษัทโดยการซื้อหุ้นมากกว่าการให้กู้ยืม

ตารางที่ 2-5 ตัวอย่างกองทุนสนับสนุนการลงทุนของจีน

กองทุน	ประเทศ / ภูมิภาคที่ใช้งาน	มูลค่า (พันล้านเหรียญสหรัฐ)
กองทุนเส้นทางสายไหม (Silk Road Fund)	ประเทศตามแนวเส้นทาง OBOR	40
China Insurance Investment Fund	จีนและประเทศตามแนวเส้นทาง OBOR	48
กองทุนความร่วมมือด้านการลงทุนจีน-อาเซียน (China-ASEAN Investment Cooperation)	อาเซียน	1
กองทุนเพื่อการฟื้นฟูประเทศจีน – แอฟริกา (China-Africa Development Fund)	แอฟริกา	4
กองทุน ลงทุน ร่วมจีน -รัสเซีย (Russia-China Investment Fund)	ยูเรเชีย	3
China-CEE Fund	ยุโรปกลางและยุโรปตะวันออก	2
South-South Cooperation Fund	ทั่วโลก	

ที่มา : Adapted from Grimsditch; M. (2015); The Role and Characteristics of Chinese State-owned and Private Enterprises in Overseas Investments; Friends of the Earth US

จากตารางที่ 2-5 เป็นการเลือกกองทุนการลงทุนจากจีนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐซึ่งกำลังดำเนินงานอยู่ทั่วโลก ตัวอย่างของ Silk Road Fund และกองทุนความร่วมมือในการลงทุนในจีน – อาเซียน

2.9 กองทุน Silk Road Fund ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2558 เพื่อสนับสนุนการลงทุนในประเทศต่าง ๆ ภายใน โครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางซึ่งเน้นโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ และโครงการที่ปรับปรุงการเชื่อมต่อในหลักการลงทุน กองทุนได้ระบุว่าจะมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมการพัฒนาที่เป็นมิตรและยั่งยืน “เคารพในมาตรฐานและบรรทัดฐานสากล และปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของประเทศจีนและประเทศเจ้าภาพ”

2.10 กองทุนหุ้นอื่น ๆ เป็นกองทุนที่สร้างขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา คือ กองทุนความร่วมมือการลงทุนในจีน - อาเซียน (China – ASEAN Investment Cooperation) โดยกองทุนมีเป้าหมายเพื่อการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน พลังงาน ธรรมชาติ และทรัพยากรในอาเซียน (สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) กองทุนนี้ตั้งขึ้นด้วยเงินลงทุน 1 พันล้านเหรียญสหรัฐ แต่มีเป้าหมายในการระดมเงินหมื่นล้านเหรียญสหรัฐ International Finance Corporation (IFC) เป็นผู้ถือหุ้นในกองทุนรวมและมีส่วนร่วมในการระดมทุนครั้งแรก 100 ล้านเหรียญสหรัฐ (หรือร้อยละ 10)

ซึ่งหมายความว่ากองทุนจะต้องใช้มาตรฐานผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมของ IFC ทั้งเงินลงทุน นอกจากนี้ในปี ค.ศ.2014 กองทุนยังได้จัดทำแนวทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมของตนเอง

2.2.2 ระเบียบและการกำกับดูแล ของการลงทุนในต่างประเทศของจีน

สถาบันของรัฐของจีนหลายแห่งมีบทบาทในการอนุมัติและการจัดการด้านการเงินในการพัฒนาประเทศของจีน ซึ่งประกอบด้วยสภารัฐมนตรี และหน่วยงานระดับสูง เช่น คณะกรรมการปฏิรูปและพัฒนาแห่งชาติ และคณะกรรมการกำกับดูแลและบริหารสินทรัพย์แห่งชาติจีน

กระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการขาย และกำกับดูแลการลงทุนขาออก และคณะกรรมการกำกับดูแลการธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบการกำกับดูแลภาคธนาคาร ทั้งนี้

หน่วยงานอื่น ๆ รวมทั้งกระทรวงคุ้มครองสิ่งแวดล้อมมีบทบาทในการพัฒนาแนวทางในการลงทุนในต่างประเทศ สถาบันเหล่านี้สรุปไว้ ดังนี้

คณะมนตรีแห่งรัฐ (State Council)

- ผู้บริหารอาวุโสที่สุดของจีน นำโดยนายกรัฐมนตรี
- ประกอบด้วยหัวหน้าหน่วยงานทั้งหมดและหน่วยงานรัฐบาลที่สำคัญ
- ต้องอนุมัติเงินลงทุนจากต่างประเทศมูลค่ากว่า 2 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ รวมไปถึงประเทศ ภูมิภาค หรืออุตสาหกรรมที่อ่อนไหว

คณะกรรมการการพัฒนาและปฏิรูปแห่งชาติจีน (National Reform and Development Commission)

- รับผิดชอบในการพัฒนาและใช้กลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับระดับชาติ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
- ต้องอนุมัติเงินลงทุนจากต่างประเทศมูลค่ากว่า 1 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ รวมไปถึงประเทศ ภูมิภาค หรืออุตสาหกรรมที่อ่อนไหว

คณะกรรมการบริหารสินทรัพย์แห่งชาติจีน (State-owned Asset Supervision & Administration Commission)

- อยู่ภายใต้สภาแห่งรัฐรับผิดชอบในการกำกับดูแลของรัฐวิสาหกิจ
- รับผิดชอบในการขึ้นการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ
- เผยแพร่แนวทางการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรโดยรัฐวิสาหกิจ

กระทรวงพาณิชย์ (Ministry of Commerce)

- รับผิดชอบในการกำหนดกลยุทธ์แนวทางและนโยบายในการพัฒนาการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
- กระทรวงและหน่วยงานท้องถิ่นต้องอนุมัติโครงการของประเทศ ภูมิภาค หรืออุตสาหกรรมที่อ่อนไหว การลงทุนอื่น ๆ จำเป็นต้องลงทะเบียนกับกระทรวงเท่านั้น

คณะกรรมการกำกับดูแลธนาคาร (China Banking Regulatory Commission)

- รับผิดชอบในการพัฒนากฎระเบียบสำหรับการกำกับดูแลสถาบันการเงินของจีน
- คณะกรรมการได้ออกแนวทางด้านเครดิตสีเขียว ซึ่งรวมถึงบทบัญญัติ สำหรับเงินทุนจากต่างประเทศของธนาคารจีน

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Ministry of Environmental Protection)

- รับผิดชอบด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในประเทศ ไม่มีการอนุมัติอย่างเป็นทางการหรือบทบาทในการตรวจสอบสำหรับการลงทุนในต่างประเทศ อย่างไรก็ตามได้ออกแนวปฏิบัติร่วมกับกระทรวงพาณิชย์ในเรื่องประสิทธิภาพของสิ่งแวดล้อมของบริษัทจีนที่ลงทุนในต่างประเทศ

หอการค้าจีนดูแลโลหะแร่และสารเคมี (Chinese Chamber of Commerce for Metals, Minerals and Chemicals)

- อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงพาณิชย์ ออกแนวทางในการรับผิดชอบต่อสังคมในการทำเหมืองแร่ในต่างประเทศและ และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานแร่

2.2.3 การปฏิรูปนโยบายด้านการเงินเครดิตและภาษีอากร (Inclusive Development International, 2557)

การจัดตั้งกลยุทธ์การก้าวออกไปของจีน (Going Out Strategy) พร้อมกับการจัดตั้งกองทุนหลายแห่งเพื่อสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศโดยบริษัทจีน เพื่อเพิ่มความหลากหลายของสถาบันการเงินจีนและนโยบายด้านภาษีมียุทธศาสตร์สำคัญในการระดมทุนการลงทุนจากบริษัทในต่างประเทศ

1. กองทุนพิเศษของรัฐบาล (Government Special Funds) กองทุนสำรองทรัพยากร (Resource Investment Fund) จีนเริ่มมีส่วนเกี่ยวข้องกับการลงทุนด้านทรัพยากรตั้งแต่เริ่มต้นยุทธศาสตร์ก้าวออกไป และได้ออกนโยบายเพื่อช่วยบริษัทในการสำรวจและการจำกัดทรัพยากรในต่างประเทศ ในปี ค.ศ. 2004 เพื่อเป็นการสนับสนุนบริษัทที่ลงทุนด้านทรัพยากรในต่างประเทศ และใช้ทรัพยากรจากต่างประเทศเพื่อพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ กระทรวงการคลังและกระทรวงพาณิชย์ของจีนได้ร่วมกันเผยแพร่ “การดำเนินการจัดหาเงินทุนล่วงหน้าสำหรับโครงการลงทุนด้านทรัพยากรในต่างประเทศและด้านเศรษฐกิจ และเทคนิค ความร่วมมือ” โดยรัฐบาลจีนได้จัดสรรเงินทุนพิเศษเพื่อชดเชยกับค่าใช้จ่ายก่อนการลงทุนของบริษัท นโยบายนี้ซึ่งเน้นทรัพยากรที่มีขนาดใหญ่ และขนาดกลาง โครงการความร่วมมือด้านเทคนิค โครงการที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ได้แก่ แหล่งทรัพยากรน้ำมันและทรัพยากรที่ไม่ใช่โลหะ และโลหะ ในปีค.ศ.2005 มีการเผยแพร่ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับนโยบายนี้ซึ่งได้ขยายขอบเขตของโครงการที่มีสิทธิ์และทำให้ขั้นตอนการได้รับทุนง่ายขึ้น

2. กองทุนพิเศษสำหรับการสำรวจความเสี่ยงด้านทรัพยากรเหมืองแร่ในต่างประเทศ (Special Fund for Overseas Mining Resources Risk Surveys) เพื่อสนับสนุนและแนะนำบริษัท และองค์กรสำรวจทางธรณีวิทยาในการสำรวจแหล่งแร่ในต่างประเทศ (ไม่รวมน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ) กระทรวงการคลังได้เผยแพร่วิธีการชั่วคราวสำหรับการสำรวจความเสี่ยงด้านทรัพยากรการเหมืองแร่ในต่างประเทศ ซึ่งให้ความสำคัญกับโครงการสำรวจเหมืองแร่ที่มีโอกาสและผลตอบแทนที่คาดว่าจะสูง วิธีการนี้มุ่งเน้นการประเมินผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและไม่จำเป็นต้องมีการประเมินปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

3. กองทุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีสู่ภายนอก (Outward Economy and Technology Cooperation Special Fund) เพื่อส่งเสริมให้บริษัทที่มีข้อได้เปรียบเทียบในการพัฒนาความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีภายนอกกระทรวงการคลังและกระทรวงพาณิชย์ได้เผยแพร่กองทุนเพื่อการจัดการความร่วมมือด้านเทคโนโลยี และความร่วมมือด้านเทคโนโลยีต่างประเทศ ซึ่งสนับสนุนบริษัทที่ดำเนินธุรกิจด้านการลงทุนในต่างประเทศ การร่วมมือด้านการเกษตร การประมง และการประมงในต่างประเทศ การจ้างงานจากภายนอก การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงจากต่างประเทศ และการออกแบบ และการให้คำปรึกษา โดยการจัดหาเงินทุนโดยตรงและให้ความช่วยเหลือด้านเครดิต

4 การสนับสนุนสินเชื่อ (Credit support) ในปี พ.ศ.2546 NDRC และสถาบันสินเชื่อเพื่อการส่งออกและนำเข้าของประเทศจีน (China's Export and Import Credit Institution) และ EXIM Bank ได้

ตีพิมพ์หนังสือเวียนเกี่ยวกับการสนับสนุนการลงทุนในต่างประเทศ ด้วยนโยบายนี้ NDRC และ EXIM Bank ได้จัดตั้งระบบเครดิตสำหรับการลงทุนในต่างประเทศ โดยนโยบายกำหนดว่า EXIM Bank จะใช้เงินจำนวนหนึ่งทุกปีจากแผนเครดิตสำหรับการส่งออกเพื่อสนับสนุนการลงทุนในต่างประเทศที่สำคัญ การลงทุนที่มีนัยสำคัญส่วนใหญ่ประกอบด้วยโครงการสำรวจในต่างประเทศเพื่อหาแหล่งทรัพยากรทดแทนที่ขาดแคลนในประเทศ การผลิตในต่างประเทศและโครงการโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถกระตุ้นการส่งออกสินค้า เทคโนโลยี อุปกรณ์ ผลิตภัณฑ์ และบริการด้านแรงงานในประเทศ โครงการวิจัยและพัฒนาในต่างประเทศที่สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีขั้นสูงระดับนานาชาติ การบริหารจัดการและทรัพยากรทรัพยากรพลังงาน ปัญหา และการรวบรวมและซื้อกิจการในต่างประเทศ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันระดับนานาชาติและขยายตลาดต่างประเทศ

ด้วยการเปลี่ยนจากระบบการอนุมัติไปเป็นระบบการให้อำนาจ ในปี พ.ศ.2547 นโยบายนี้ได้มีการปรับปรุงเพื่อให้ขั้นตอนต่าง ๆ ให้มีความสะดวกยิ่งขึ้นสำหรับบริษัทลงทุนในต่างประเทศ ในปี ค.ศ. 2005 เพื่อกระตุ้นให้บริษัทเอกชนลงทุนในต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์และธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า (EXIM Bank) ได้ประกาศในร่างราชกิจจานุเบกษาประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการประกันการนำเข้าและส่งออกเพื่อสนับสนุนบริษัทและบริษัทเอกชนในการพัฒนาตลาดต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนการลงทุนในต่างประเทศของบริษัทส่วนบุคคลขนาดเล็ก

ในปี พ.ศ.2548 ธนาคารการพัฒนาแห่งชาติจีน (CDB) และ NDRC ได้ตีพิมพ์หนังสือเวียนเรื่องการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่โครงการในต่างประเทศที่สำคัญ ด้วยนโยบายนี้ CDB และ NDRC ได้จัดทำแผนการสนับสนุนทางการเงินสำหรับโครงการต่างประเทศที่สำคัญในแต่ละปี ภายใต้แผนดังกล่าว CDB จัดให้มีโควตาเครดิตจากทุนหุ้นเพื่อเพิ่มความสามารถในการสนับสนุนโครงการลงทุนในต่างประเทศที่สำคัญ นอกจากนี้ยังให้บริการที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

กองทุนเพื่อการฟื้นฟูประเทศจีน - แอฟริกา (China-Africa Development Fund: CAD Fund) ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2549 ได้มีการประชุมสุดยอดความร่วมมือจีน - แอฟริกา (Forum on China-Africa Cooperation: FOCAC) ที่ปักกิ่ง โดยประธานาธิบดี Hu Jintao ในขณะนั้นประกาศว่าจีนจะดำเนินการ 8 มาตรการเพื่อสร้างความร่วมมือเชิงกลยุทธ์กับแอฟริกา โดยมาตรการที่ 3 คือ การจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูประเทศจีน - แอฟริกาเพื่อเข้าถึงเงินทุนมูลค่า 5 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนธุรกิจของจีนจากการลงทุนในแอฟริกา ในเดือนมีนาคม พ.ศ.2550 รัฐบาลจีนอนุมัติจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูประเทศจีน - แอฟริกา (CAD Fund) อย่างเป็นทางการโดยได้รับเงินสนับสนุนขั้นแรกจาก CDB โดย CAD Fund 2010 ได้ให้เงินลงทุน 4 พันล้านดอลลาร์ใน 35 โครงการ

ในด้านลักษณะของกองทุนนั้น จุดมุ่งหมายของ CAD Fund คือ การส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับแอฟริกาและพัฒนาเศรษฐกิจของแอฟริกา โดยเป็นการลงทุนโดยตรงกับผู้ประกอบการจีนที่เริ่มดำเนินการในแอฟริกาหรือวางแผนที่จะลงทุนในแอฟริกา CAD Fund พยายามสนับสนุนธุรกิจของจีนและแอฟริกาในการบรรลุเป้าหมายความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานรวมถึงการเสริมสร้างการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศในแอฟริกา CAD Fund ทำงานแตกต่างจากความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจไปยังแอฟริกาโดยไม่ได้รับการจัดสรรจากประเทศผู้รับ แต่ดำเนินการและเบิกจ่ายเงินให้กับบริษัทอย่างอิสระ CAD Fund ลงทุนในโครงการต่าง ๆ และต้องการผลตอบแทนจากการลงทุน ทั้งยังแตกต่างจากเครดิตที่ลงทุนร่วมกับวิสาหกิจในโครงการซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงของบริษัท ด้วยวิธีนี้ CAD Fund จะไม่เพิ่มหนี้ของประเทศในแอฟริกา มีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับแอฟริกา ดังนั้นจึงต้องมีการลงทุนและเป้าหมายการลงทุนทั้งหมดสอดคล้องกับ

กฎหมาย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ นโยบายคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และนโยบายการพัฒนาสังคมทั้งของประเทศจีน และประเทศเจ้าภาพการลงทุนในแอฟริกา

แนวทางการลงทุน CAD Fund มีการลงทุนในตราสารทุน แต่ในหลักการจะไม่ใช้สัดส่วนการถือหุ้นใหญ่ และยังมีการลงทุนในรูปแบบอื่น ๆ เช่น หุ้นบุริมสิทธิ ตราสารทุนแบบผสมผสาน หุ้นกู้แปลงสภาพ และเงินลงทุนในกองทุนอื่น ๆ

สำหรับกลไกการจัดการ CAD Fund ดำเนินการโดยยึดหลักระบบเศรษฐกิจแบบตลาดซึ่งจะรับผิดชอบต่อผลกำไรหรือขาดทุนของตนแต่เพียงผู้เดียว ภายใต้โครงสร้างการกำกับดูแลกิจการ CAD Fund CAD Fund แต่งตั้งพนักงานเฉพาะด้านสำหรับการจัดการ ยังให้บริการในการจัดการ ให้คำปรึกษา และให้คำปรึกษาด้านการเงินสำหรับบริษัทในจีน กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยกลุ่มผู้ประกอบการจีนที่มีกิจกรรมด้านการค้า และเศรษฐกิจในแอฟริกาหรือกำลังจะเข้าถึงแอฟริกาเช่นเดียวกับรัฐวิสาหกิจจีนที่กำลังลงทุนหรือจะลงทุน องค์กรในแอฟริกาสามารถระบุหุ้นส่วนชาวจีนได้

EXIM Bank และ CDB เป็นสถาบันทางการเงินที่สำคัญในการระดมเงินทุนจากต่างประเทศไม่เพียงแต่ในโครงการที่สำคัญเท่านั้น แต่ยังมีการลงทุนในโครงการขนาดเล็กด้วยนโยบายด้านภาษี

นโยบายการเก็บภาษีที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศฉบับแรกออกมาเรียกว่า “วิธีในการดำเนินการจัดเก็บภาษีกำไรจากต่างประเทศชั่วคราว” ซึ่งออกในปี พ.ศ.2538 กำหนดวิธีการยกเว้นภาษี และการลดหย่อนภาษีสำหรับการลงทุนในต่างประเทศ ด้วยการพัฒนายุทธศาสตร์ก้าวออกไปของจีนการบริหารงานของรัฐในการจัดเก็บภาษี (State Administration of Taxation: SAT) ได้ปรับปรุงระบบการจัดการภาษีอากรในต่างประเทศเพื่อสนับสนุนบริษัทที่ลงทุนในต่างประเทศ โดยในปี พ.ศ.2550 SAT ได้ตีพิมพ์เอกสารชื่อ “ความคิดเห็นในการใช้บริการและการจัดการด้านภาษี” ออกมาเผยแพร่

2.2.4 ข้อตกลงการลงทุน ในปี พ.ศ.2550 จีนได้ลงนามในข้อตกลงการลงทุนทวิภาคีและพหุภาคีกับประเทศต่าง ๆ มากกว่า 110 ประเทศ ซึ่งการลงนามนี้จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่บริษัทของจีนที่ลงทุนในต่างประเทศ ข้อตกลงเหล่านี้รวมถึงข้อตกลงการค้าเสรีจีน - อาเซียน (พ.ศ.2545) ข้อตกลงการค้าเสรีจีน - ปากีสถาน (พ.ศ.2546) ข้อตกลงการค้าเสรีจีน - ซิลี (พ.ศ.2548) ข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศเอเชีย - แปซิฟิก (พ.ศ.2548) ข้อตกลงการค้าเสรีจีน - นิวซีแลนด์ (พ.ศ.2556) ข้อตกลงการค้าเสรีจีน - สิงคโปร์ (พ.ศ. 2551) และ ข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างจีน - เปรู (พ.ศ.2552) ที่จีน - แอฟริกาฟอรัมในปี พ.ศ.2544 จีนแสดงความเต็มใจที่จะพัฒนาข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศในแอฟริกาเมื่อเงื่อนไขสมบูรณ์ เนื้อหาของแต่ละข้อตกลงขึ้นอยู่กับความต้องการและเงื่อนไขเฉพาะของแต่ละฝ่ายในข้อตกลง หน้าที่หลักของสัญญา คือ การส่งเสริมการค้าระหว่างหน่วยงานทางเศรษฐกิจ ยกเว้นข้อตกลงกับเปรูซึ่งมาตรา 162 กำหนดให้จีนสนับสนุนการศึกษาการฝึกอบรมและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการป่าอย่างยั่งยืนไม่มีข้อตกลงใดกล่าวถึงเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการทำป่าไม้อย่างชัดเจน

ด้านการบริการข้อมูล การทรวพณียได้ให้บริการข้อมูลเพื่ออำนวยความสะดวกแก่บริษัทต่าง ๆ ในกลยุทธ์ก้าวออกไป (Go Global) ในปี พ.ศ.2546 สำนักงานส่งเสริมการลงทุนจัดตั้งขึ้นภายใต้กระทรวงพาณิชย์ และมีการเปิดตัวฐานข้อมูลข้อมูลแผนการลงทุนในเว็บไซต์อย่างเป็นทางการของกระทรวง ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มข้อมูลและการสื่อสารสำหรับบริษัท และองค์กรทั้งในและต่างประเทศ ในปี พ.ศ.2549 ได้มีการออก “วิธีการชั่วคราวสำหรับการร้องเรียนของบริษัทจีนในต่างประเทศ” และได้มีการจัดตั้งศูนย์บริการข้อ

ร้องเรียนทางธุรกิจในต่างประเทศในกรุงปักกิ่งภายใต้ กระทรวงพาณิชย์เพื่อเป็นผู้รับผิดชอบในการให้บริการ แก้ปัญหาข้อร้องเรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายของบริษัทต่างประเทศ ซึ่งกำหนดการจัดการภายในสำหรับบริษัทจีนที่อยู่ในห้าพื้นที่ นอกจากนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 จีนได้ลงนามในข้อตกลงการเก็บภาษีหรือหลีกเลี่ยงข้อตกลงการ จัดเก็บภาษีแบบคู่กับกว่า 100 ประเทศซึ่งช่วยลดภาระของบริษัทต่างชาติและสนับสนุนการลงทุนของพวกเขา

คำแนะนำในการลงทุนในประเทศ เพื่อสนับสนุนการลงทุนในต่างประเทศของบริษัทและเพิ่มศักยภาพ ให้กับบริษัทต่าง ๆ ได้รับประโยชน์จากการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ MOFCOM ในปี พ.ศ.2546 ได้พัฒนา ชุดคำแนะนำ สภาพแวดล้อมการลงทุนของประเทศผู้รับบางแห่ง เช่น รายงานการค้าและการลงทุนของประเทศ และคู่มือการลงทุนและความร่วมมือภายนอกประเทศ ในปี พ.ศ.2547 พวกเขาให้ข้อมูลจำนวนมาก เกี่ยวกับกฎหมายการลงทุนและการค้า ที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบ นโยบาย ภาษีอากร ตลาด และโอกาสทาง ธุรกิจสำหรับบริษัทจีน นอกจากนี้ยังอธิบายปัญหาที่พบบ่อยในการลงทุนในต่างประเทศ เอกสารแนะนำบาง รายการระบุถึงภาคที่ได้รับการสนับสนุนจากประเทศผู้รับ เช่น ดัชนีคำแนะนำอุตสาหกรรมสำหรับการลงทุน ในต่างประเทศ ในปี พ.ศ.2546 และคู่มือการค้าในต่างประเทศ ในปี พ.ศ.2547 บริการข้อมูลเหล่านี้ได้ ครอบคลุมเกือบทุกประเทศทั่วโลก และช่วยลดต้นทุนการค้นหา ลดความเสี่ยงด้านการลงทุนสำหรับบริษัทของ จีน เอกสารแนะนำยังกล่าวถึงมิติด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายงานสภาพแวดล้อม การค้าและการลงทุนของประเทศ และคู่มือการลงทุนและความร่วมมือภายนอกประเทศ ตัวอย่างเช่น คู่มือ สำหรับสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก แสดงให้เห็นถึงกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศและให้คำแนะนำใน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศผู้รับ

มาตรการการฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อลดปัญหาการขาดบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรม กระทรวงพาณิชย์ได้ ริเริ่มแผนการฝึกอบรมความสามารถในการปฏิบัติงานข้ามชาติในปี พ.ศ.2550 และได้เผยแพร่ “ตำราการ บริหารจัดการความสามารถในการดำเนินงานข้ามชาติ” ในปี พ.ศ.2552 ซึ่งการฝึกอบรม และหนังสือเรียนได้ ช่วยให้การพัฒนาศักยภาพของบริษัทจีนที่ลงทุนในต่างประเทศ

2.2.5 การกำกับดูแลและมาตรการด้านกฎระเบียบ จากการออกนโยบายสนับสนุน จีนยังเพิ่มการ บริหารและกฎระเบียบของบริษัทที่ลงทุนในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 มีปัญหาหลาย อย่างเกิดขึ้นเนื่องจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนบริษัทที่ลงทุนในต่างประเทศ

การปรับปรุงระบบสถิติการลงทุนภายนอกแม้ “ความเห็นเกี่ยวกับคณะกรรมการวางแผนแห่งชาติที่ จะเสริมการควบคุมโครงการลงทุนในต่างประเทศ” ของสภารัฐมนตรีในปี พ.ศ.2534 ระบุว่าสำนักงานสถิติ แห่งชาติ (National Statistics Bureau, NBS) เป็นผู้รับผิดชอบด้านสถิติเกี่ยวกับการลงทุนในต่างประเทศ และควรรายงานต่อสภาแห่งรัฐเป็นประจำ เนื่องจากไม่มีรายงานสาธารณะอย่างเป็นทางการระหว่างปี พ.ศ. 2534 และ พ.ศ.2544 NBS และ MOFTEC ได้พัฒนาและระบบสถิติการลงทุนขาออก โดยได้รับการแก้ไข ภายหลังใน ในปี พ.ศ.2544 กระทรวงพาณิชย์ได้ร่วมมือกับชาวจีนในต่างประเทศเพื่อสร้างระบบตรวจสอบ ข้อมูลของประเทศการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีน ซึ่งช่วยให้มั่นใจได้ถึงความแม่นยำของข้อมูลการ ลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของจีนผ่านการตรวจสอบข้อมูลทั้งภายในและภายนอกประเทศ

2.2.6 ข้อมูลเบื้องต้นกฎหมายเกี่ยวกับการค้าการค้าและลงทุนประเทศจีน

1. กฎหมายว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (China International Trade Law)

กฎหมายว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้นอยู่บนพื้นฐานของคำสั่งเลขที่ 15 ของประธานาธิบดีแห่งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ปี พ.ศ.2547 (คำสั่งเลขที่ 15 / 2004)³ ซึ่งคำสั่งเลขที่ 15 พ.ศ.2547 ได้กำหนดกรอบการค้าระหว่างประเทศของประเทศจีนเพื่อให้เกิดการขยายการเปิดเสรี พัฒนาการค้าระหว่างประเทศและในขณะเดียวกันจะต้องมีการรักษาไว้ซึ่งวินัยของการค้าระหว่างประเทศ อาทิ การคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้ประกอบการค้าระหว่างประเทศ และสนับสนุนการยกระดับการพัฒนาอย่างมั่นคงของเศรษฐกิจการตลาดสังคมนิยมจีน⁴ โดยคำสั่งเลขที่ 15 ได้ระบุขอบเขตการบังคับใช้ของกฎหมายที่ครอบคลุมถึง 2 ขอบเขตโดยกว้างกล่าวคือ

- การค้าระหว่างประเทศ อันประกอบด้วย การนำเข้าหรือส่งออกสินค้า การนำเข้าหรือส่งออกเทคโนโลยี และการค้าบริการระหว่างประเทศ
- การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ⁵

เมื่อมีการระบุขอบเขตการบังคับใช้แล้ว คำสั่งเลขที่ 15 มีข้อบัญญัติที่สำคัญเกี่ยวกับการค้า โดยประกอบด้วย

- **หมวด 2 ผู้ประกอบการค้าระหว่างประเทศ** หมวด 2 นี้ได้ระบุผู้ประกอบการค้าระหว่างประเทศตามกฎหมายนี้ หมายถึง บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลใด ๆ ที่ประกอบกิจการการค้าระหว่างประเทศที่ได้จดทะเบียนอุตสาหกรรมพาณิชย์กรรม¹⁰ ซึ่งผู้ประกอบการค้าระหว่างประเทศที่นำเข้าส่งออกสินค้าหรือนำเข้าส่งออกเทคโนโลยี ต้องจัดตั้งไว้กับหน่วยงานกำกับการค้าระหว่างประเทศของสำนักนายกรัฐมนตรีประเทศจีน⁶ หากในกรณีที่หน่วยงานรัฐของจีนต้องการข้อมูลหรือเอกสาร ผู้ประกอบการค้าระหว่างประเทศต้องส่งมอบข้อมูลหรือเอกสารใด ๆ ที่เกี่ยวกับการ ดำเนินกิจการค้าระหว่างประเทศแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง⁸
- **หมวด 3 การนำเข้าส่งออกสินค้า และการนำเข้าส่งออกเทคโนโลยี** หมวดที่ 3 นี้มุ่งส่งเสริมการค้าโดยเสรีโดยวางหลักไว้ว่า การนำเข้าส่งออกสินค้าหรือเทคโนโลยีสามารถกระทำได้อย่างเสรี หากแต่อยู่ในสถานะ สถานการณ์ที่จำเป็นต้องมีการกำกับประเมินการนำเข้าหรือส่งออก หน่วยงานกำกับการค้าระหว่างประเทศของสำนักนายกรัฐมนตรีสามารถที่จะกำหนดและประกาศรายชื่อสินค้าที่สามารถนำเข้าส่งออกอย่างเสรีบางประเภทให้อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์การอนุญาตได้¹¹
- **หมวด 4 การค้าบริการระหว่างประเทศ** หมวดที่ 4 ได้ใช้กรอบข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศของจีนกับองค์การการค้าโลกด้านการค้าบริการมาจัดทำเป็นข้อกำหนดการค้า โดย

3 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) <

<http://english.mofcom.gov.cn/article/policyrelease/internationalpolicy/200705/20070504715845.html> เข้าถึง เมื่อ 9 ตุลาคม พ.ศ.2557

4 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 1 Article 1

5 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 1 Article 2

6 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 2 Article 8

7 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 2 Article 9

8 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 2 Article 13

9 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 2 Article 10

11 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 3 Article 15

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนจะปฏิบัติต่อภาคีหรือสมาชิกของสนธิสัญญาในด้านการเข้าสู่ตลาดและการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติในกิจการค้าบริการระหว่างประเทศบนหลักการเดียวกันตามพันธะหรือคำรับรองที่จีนได้ให้ไว้ในสนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ¹² หากแต่ว่าภายใต้เหตุการณ์จำเป็น รัฐบาลสามารถจำกัดหรือสั่งห้ามกิจการที่เกี่ยวกับการค้าบริการระหว่างประเทศได้¹³

- **หมวด 5 การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ** หมวดที่ 5 นั้นจัดให้มีการปกป้องการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการค้า โดยระบุว่า รัฐบาลจะต้องคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศหากมีการนำเข้าสินค้าที่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาและเป็นภัยต่อความเป็นระเบียบวินัยของการค้าระหว่างประเทศ ให้หน่วยงานกำกับการค้าระหว่างประเทศของสำนักนายกรัฐมนตรีสามารถกำหนดมาตรการห้ามการนำเข้าสินค้าได้¹⁴
- **หมวด 6 ความเป็นระเบียบวินัยของการค้าระหว่างประเทศ** หมวดที่ 6 จัดให้มีการรักษาวินัยในการค้าระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ในการค้าระหว่างประเทศจะต้องไม่มีการผูกขาดในการดำเนินกิจการค้าระหว่างประเทศ¹⁵ การฮั้วกันในการดำเนินการค้าระหว่างประเทศ¹⁶ การปลอมหรือเลียนเครื่องหมายแหล่งกำเนิดสินค้าที่นำเข้า การหลอกลวงการคืนภาษีส่งออก การลักลอบหนีภาษี และการหลบหลีกหรือหลีกเลี่ยงการตรวจโรค¹⁷
- **หมวด 7 การตรวจสอบการค้าระหว่างประเทศ** หมวดที่ 7 ให้อำนาจแก่หน่วยงานกำกับการค้าระหว่างประเทศของสำนักนายกรัฐมนตรีโดยลำพังหรือโดยร่วมกับหน่วยงานอื่น ในการกำหนดมาตรการตรวจสอบ อาทิกรณีนี้ที่ 1) การค้าระหว่างประเทศมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมภายในประเทศหรือกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมจีน 2) กรณีที่เกิดการกีดกันทางการค้าจากบางประเทศหรือเขตภูมิภาค 3) เพื่อความชัดเจนในการใช้มาตรการป้องกันการทุ่มตลาด การอุดหนุน การคุ้มครอง¹⁸
- **หมวด 8 การช่วยเหลือทางการค้าระหว่างประเทศ** หมวดที่ 8 กำหนดกรอบการช่วยเหลือทางการค้าระหว่างประเทศโดยอาศัยผลสรุปจากการตรวจสอบการค้าระหว่างประเทศได้ โดยจะช่วยเหลือผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบจากการค้าระหว่างประเทศที่ไม่เป็นธรรม เช่นการใช้ราคาต่ำกว่าปกติอย่างไม่สมเหตุสมผลในลักษณะที่เป็นการทุ่มตลาด จนทำให้เกิดความเสียหายในสาระสำคัญหรือเป็นภัยคุกคามแก่อุตสาหกรรมที่มีอยู่แล้วภายในประเทศ¹⁹
- **หมวด 9 การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ** หมวดที่ 9 เน้นการส่งเสริม การพัฒนาการค้าระหว่างประเทศ และวางระบบส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศให้สมบูรณ์ โดยให้รัฐบาล

12 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 4 Article 25

13 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 4 Article 26

14 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 5 Article 29

15 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 6 Article 32

16 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 6 Article 33

17 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 6 Article 34

18 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 7 Article 37

19 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 8 Article 40-41

จัดตั้งสถาบันการเงินเพื่อการค้าระหว่างประเทศ จัดตั้งกองทุนพัฒนาและจัดตั้งกองทุนลดความเสี่ยงทางการค้าระหว่างประเทศตามความต้องการของการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศ²⁰

- **หมวด 10 ความรับผิดชอบทางกฎหมาย** หมวดที่ 10 กำหนดบุคคลใดฝ่าฝืนบทบัญญัติ คำสั่งเลขที่ 15 2004 จะต้องได้รับโทษปรับ หรือให้เพิกถอนใบอนุญาตการนำเข้าส่งออก²¹
- **หมวดที่ 11 เพิ่มเติม** หมวดที่ 11 เพิ่มเติมประเด็นการควบคุมการนำเข้าส่งออกวัตถุทางศิลปวัฒนธรรมหรือการควบคุมการค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับอาวุธ วัตถุปฏิกิริยานิวเคลียร์ ซึ่งต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายอื่น ๆ²²

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนและการค้าในจีน (China Foreign Direct Investment Law)

เพื่อที่จะกระตุ้นการลงทุนจากต่างประเทศในประเทศจีน รัฐบาลได้เริ่มดำเนินการปรับปรุงกฎหมายเพื่อดึงดูดการลงทุน โดยตามงานศึกษาของวิบูลย์ ตั้งกิตติภาภรณ์ ในการลงทุนที่ประเทศจีน จะต้องมีการคำนึงถึง (1) ขอบเขตที่อนุญาตสำหรับนักลงทุนต่างชาติ (2) รูปแบบการลงทุน (3) วิธีการลงทุน

■ ขอบเขตที่อนุญาตสำหรับนักลงทุนต่างชาติ

ในด้านขอบเขตการส่งเสริม อนุญาต จำกัด หรือห้ามนักลงทุนต่างชาติลงทุนในกิจการที่ประเทศจีนนั้นอิงอยู่กับยุทธศาสตร์ แผนพัฒนา นโยบาย และเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นสำคัญ โดยหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการลงทุนจะทำการประกาศแนวทางชี้แนะการลงทุนสำหรับนักลงทุนต่างชาติไว้และจะทำการปรับเปลี่ยนทุก ๆ 2 ปี²³

■ รูปแบบการลงทุน ประกอบด้วย

1. กิจการร่วมทุน (ลักษณะหุ้นส่วนจดทะเบียน)
2. กิจการร่วมประกอบการ (ลักษณะร่วมค้าในรูปสัญญา)
3. กิจการทุนต่างชาติ
4. บริษัทจำกัด (ลักษณะถือหุ้น)

■ วิธีการลงทุน

- เงินสด นักลงทุนต่างชาติสามารถลงทุนส่วนของตนด้วยเงินสด หรือจะลงทุนในกิจการทั้งหมดด้วยเงินสด
- ทรัพย์สิน ผู้ลงทุนอาจลงทุนด้วย อาคาร เครื่องจักร วัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ ฯลฯ ตามกฎหมายทุนต่างชาติ มาตรา 3

20 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 9 Article 51-52

21 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 10 Article 60-61

22 Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004) Chapter 11 Article 67

23 วิบูลย์ ตั้งกิตติภาภรณ์, เอกสารประกอบโครงการสัมมนา เรื่อง “ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบและวิธีการค้าในประเทศจีน และมณฑลทางจีนตอนใต้” ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ (20 ธันวาคม พ.ศ.2545) และเรื่อง “กฎหมายว่าด้วยการลงทุนและการค้าในประเทศจีน” สถาบันฝึกอบรมการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์ (14 พฤษภาคม พ.ศ. 2546)

- ทรัพย์สินทางปัญญา นักลงทุนต่างชาติที่ประสงค์จะลงทุนด้วยสิทธิในเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร
- สิทธิในการใช้ที่ดิน ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญจีนบัญญัติไว้ว่า กรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของประเทศและมวลชน ดังนั้น การลงทุนด้วยการโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ในประเทศจีน แต่นักลงทุนสามารถลงทุนด้วยสิทธิในการใช้ที่ดินได้

3. กฎหมายต่อต้านการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมและต่อต้านการผูกขาด

ประเทศจีนได้พัฒนาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการต่อต้านการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม เริ่มตั้งแต่เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ.1993 โดยมติของการประชุมครั้งที่ 3 ของคณะกรรมการการประจำสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติสมัยที่ 8 เมื่อวันที่ 2 กันยายน ค.ศ.1993 ซึ่งกฎหมายต่อต้านการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมได้มีการปรับปรุงล่าสุดในปี ค.ศ. 2007²⁴ ทั้งนี้กฎหมายการแข่งขันพยายามรักษามีให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมซึ่งเป็นการที่ผู้ประกอบการมีพฤติกรรมที่สร้างอุปสรรคต่อการแข่งขันและระเบียบเศรษฐกิจของกฎหมายว่าด้วยการต่อต้านการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมกำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบการพฤติกรรมที่มีผลต่อการทำร้ายหรือทำให้ระบบการแข่งขันได้รับความเสียหาย อันได้แก่ การผูกขาด การสมรู้ร่วมคิดกันเพื่อพยายามการผูกขาด พฤติกรรมที่เป็นการจำกัดการแข่งขันและวิธีการแข่งขันที่ไม่ชอบธรรม²⁵ ในส่วนของหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการต่อต้านการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมนั้นคือ คณะกรรมการการแข่งขันแห่งประเทศจีนที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมได้²⁶

4. กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

ตามงานศึกษารายงานของศูนย์ความรู้เพื่อการค้าและการลงทุนกับจีน สำนักงานยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์²⁷ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ประกาศบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1994 โดยมติความเห็นชอบของการประชุมครั้งที่ 4 ของคณะกรรมการการประจำ สภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติ สมัยที่ 8 เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม ค.ศ.1993 ซึ่งขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายอยู่ในกรอบของ

- คุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภคในการซื้อใช้สินค้าหรือรับบริการที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตตามปกติ
- การผลิตหรือจำหน่ายสินค้าหรือการให้บริการของผู้ประกอบการที่เสนอต่อผู้บริโภคจะต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค
- การซื้อหรือใช้สินค้าเพื่อการผลิตด้านเกษตรกรรมของเกษตรกรย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค”²⁸

24 Anti-monopoly Law of the People's Republic of China (Adopted at the 29th meeting of the Standing Committee of the 10th National People's Congress of the People's Republic of China on August 30, 2007)

25 Anti-monopoly Law of the People's Republic of China 2007 Chapter 2-4

26 Anti-monopoly Law of the People's Republic of China 2007 Chapter 9

27 ศูนย์ความรู้เพื่อการค้าและการลงทุนกับจีน สำนักงานยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์

<http://www.chineselawclinic.moc.go.th/info/info_detail.php?idcont=6&idcontsub=16#>

28 อ้างแล้ว

โดยกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภคนั้นกำหนดหลักการในการทำการค้าที่ประกอบด้วย

- หลักการว่าด้วยความสุจริต เสมอภาคของการค้าระหว่างผู้ประกอบการและผู้บริโภค
- หลักการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ทางด้านร่างกายและทรัพย์สินอันชอบด้วยกฎหมายของผู้บริโภค
- หลักการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคมากกว่าผู้ประกอบการ
- หลักการว่าด้วยความรับผิดชอบร่วมกันของสังคมที่จะต้องคุ้มครองสิทธิประโยชน์อันชอบด้วยกฎหมายของผู้บริโภค”²⁹

ในส่วนของการรับผิดชอบการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภคนั้น จะมีโทษด้วยกันสามทางคือ

- “ความรับผิดทางแพ่ง การฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภคจนทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายทั้งร่างกาย ทรัพย์สิน สุขพลานามัย สิทธิส่วนบุคคล หรือชีวิต ผู้ฝ่าฝืนต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายทางแพ่ง
- ความรับผิดในทางอาญา การเสนอขายสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบการจนเป็นเหตุทำให้ผู้บริโภคได้รับบาดเจ็บแก่ร่างกายหรือถึงแก่ชีวิตอันเนื่องมาจากการใช้สินค้าหรือบริการนั้น ผู้เสนอขายจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาตามที่กฎหมายอาญาบัญญัติไว้
- ความรับผิดในทางปกครองและเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค และกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวกำหนดโทษทางปกครองและเศรษฐกิจไว้”

5. ข้อตกลงว่าด้วยเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ASEAN - China Free Trade Area : ACFTA)

นอกจากกฎหมายภายในของประเทศไทยแล้วยังมีกฎหมายการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญต่อการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีนโดยข้อตกลงระหว่างประเทศที่สำคัญคือ ข้อตกลงว่าด้วยเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ASEAN - China Free Trade Area : ACFTA)

- **กรอบความร่วมมือด้านการค้าสินค้าความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-จีน** ภายใต้ข้อตกลงอาเซียนและจีนจะต้องจัดให้มีการลดภาษีสินค้าส่วนแรก (Early Harvest Programme (EHP) ภายใต้พิกัดอัตราศุลกากรตอนที่ 01-08 ซึ่งเป็นสินค้าเกษตร โดยเริ่มต้นการลดภาษีในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.2004 และลดภาษีให้เหลือร้อยละ 0 ภายในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.2006 นอกเหนือจากสินค้า EHP การลดภาษีภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ครอบคลุมสินค้าส่วนใหญ่โดยแบ่งรายการสินค้าเป็น 2 กลุ่ม มากกว่านั้น จะต้องมีการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้าให้สมบูรณ์ภายในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2010 (สำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ และจีน) และให้เปิดเสรีสมบูรณ์ภายในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2016 สำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ (กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม) รวมทั้งให้มีการเจรจาจัดทำกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) ด้วย สินค้าเกษตรในพิกัดอัตราศุลกากร ตอนที่ 01-08 ได้แก่³⁰ (1) สัตว์มีชีวิต (2) เนื้อสัตว์ที่บริโภคได้ (3) ปลา สัตว์น้ำอื่น ๆ (4) ผลิตภัณฑ์นม ไข่ (5) ผลิตภัณฑ์อื่นจากสัตว์ (6) ต้นไม้และพืชมีชีวิต (7) ผัก (8) ผลไม้

29 อ้างแล้ว

30 กรมการค้าต่างประเทศ สำนักสิทธิประโยชน์ทางการค้า, 2554, คู่มือการใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้า ภายใต้ความตกลง อาเซียน-จีน

- **กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า³¹**

เป็นกฎหลักหรือกฎทั่วไปใช้กับทุกสินค้าภายใต้ข้อตกลงว่าด้วยเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน โดยมีหลักเกณฑ์ว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ที่ได้มาหรือผลิตขึ้นโดยใช้วัตถุดิบภายในประเทศทั้งหมด (Wholly Obtained Goods) หรือ
 2. ผลิตภัณฑ์ที่ได้มาหรือผลิตขึ้นโดยมิได้ใช้วัตถุดิบภายในประเทศทั้งหมด โดยมีสัดส่วนของวัตถุดิบที่มีถิ่นกำเนิดภายในกลุ่มประเทศภาคี (อาเซียนและจีน) ไม่น้อยกว่า 40% ของราคา F.O.B. หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า RVC 40% หรือมีสัดส่วนของวัตถุดิบที่มีถิ่นกำเนิดจากประเทศนอกภาคีอาเซียน-จีนน้อยกว่า 60%
- **กรอบความร่วมมือด้านการค้าบริการ** อาเซียนและจีนได้ตกลงเปิดเสรีด้านการค้าบริการให้ก้าวหน้ามากขึ้น โดยยกเลิกหรือลดมาตรการที่เป็นการเลือกปฏิบัติทั้งหมดระหว่างกัน และห้ามใช้มาตรการที่เป็นการเลือกปฏิบัติใหม่หรือมาตรการเลือกปฏิบัติที่มีเงื่อนไขมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ตกลงจะเปิดเสรีด้านการค้าบริการแบบค่อยเป็นค่อยไป หรือเรียกว่า “แบบก้าวหน้าเป็นลำดับ” (Progressively Liberalization)
- **กรอบความร่วมมือด้านการลงทุน** อาเซียน-จีน ได้ตกลงให้มีการส่งเสริมการลงทุน การตั้งนโยบายการลงทุนที่แข่งขันเปิดกว้างและมีความโปร่งใส โดยได้มีการเพิ่มเติมให้ครอบคลุมเรื่องการปกป้องการลงทุนประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ (1) การส่งเสริมและอำนวยความสะดวก (2) การให้ความคุ้มครองกับนักลงทุนของภาคีและเงินลงทุน โดยครอบคลุมทั้งการลงทุนทางตรงและการลงทุนในหลักทรัพย์

2.2.7 แนวคิดด้านบทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์จีน³²

ในทศวรรษ 1950-1960 จีนใช้ทฤษฎีสามโลก (Three World Theory) ของเหมาเจ๋อตงในการสร้างแนวร่วมระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นการใช้การเมืองในการสร้างแนวร่วมอย่างชัดเจน โดยจีนแบ่งประเทศอย่างอเมริกาเป็นอภิมหาอำนาจ จัดเป็นประเทศโลกที่หนึ่ง ประเทศแถบยุโรปเป็นโลกที่สอง และตัวเองเป็นโลกที่สาม มาถึงยุคนี้จีนใช้พลังทางเศรษฐกิจที่ตนมีอยู่มากเป็นตัวเชื่อมโยงแนวร่วมโดยใช้หลักการของการเอื้อประโยชน์ร่วมกัน

จากรายงานการเมืองของการประชุมสมัชชาของพรรคแห่งชาติ ในเรื่องการค้าเป็นที่ชัดเจนว่าจีนได้เปรียบดุลการค้า ในเรื่องของการลงทุนจีนมียุทธศาสตร์การลงทุนที่ค่อนข้างชัดเจนที่นำไปปรับใช้กับแต่ละประเทศ โดยยุทธศาสตร์แรกคือ (1) ลงทุนด้านเทคโนโลยีที่ตนเองขาดดุล (2) ลงทุนในเรื่องของอุตสาหกรรมผลิต (3) ลงทุนในเรื่องของพลังงาน (4) ลงทุนในด้านวัตถุดิบ (5) ลงทุนในเรื่องบริการและอื่น ๆ ซึ่งจากการประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 19 ไม่ได้เป็นการผูกขาดอำนาจในการเมืองจีนโดยสีจิ้นผิงเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นการผสมของอำนาจหลายฝ่ายในการเมืองจีน โดยสาระสำคัญในการประชุมในทิศทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศนั้นประเทศจีนยังคงเดินหน้าเปิดเสรีต่อไปผ่าน Belt and Road Initiative ทั้งด้านการค้า การเงิน การลงทุน ทั้งนี้ AIB จะไม่ช่วยสนับสนุนทางการเงินกับโครงการพัฒนาในประเทศจีน จะสนับสนุนการเงินแก่โครงการพัฒนานอกประเทศจีนเท่านั้น มีข้อยกเว้นเล็กน้อยในกรณีที่โครงการนั้นมีส่วนที่จะต้องเชื่อมโยงกับถนน ทางรถไฟ หรือเส้นทางคมนาคมที่ออกไปจากพรมแดนของจีนก็จะเข้าไปทำตรงนั้นด้วย เพราะฉะนั้นจีน

31 อ้างแล้ว

32 สุรเกียรติ์ เสถียรไทย, ทิศทางของจีน โลก และไทยภายหลังการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 19, (11 มกราคม 2561)

จึงต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า AIIB ไม่ได้ระดมเงินประเทศอื่นมาเพื่อพัฒนาประเทศจีน แต่เพื่อประโยชน์ของประเทศอื่น ๆ กว่า 60-70 ประเทศที่อยู่ในเส้นทาง BRI จะผ่านไป นอกจากนี้จีนจะดำเนินการเรื่องการเปิดเสรีในลักษณะของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจด้วย เริ่มตั้งแต่ความร่วมมือแม่โขง-ลานช้าง ที่มีเมียนมา ไทย ลาว เวียดนาม กัมพูชา และจีน คือเป็นประเทศลุ่มแม่น้ำโขงกับจีนเท่านั้นและยังดำเนินการต่อไปนโยบายเรื่อง Greater Bay Area ที่รวบรวมเอากวางตุ้ง ฮองกง มาเก๊า และเมืองท่าสำคัญอื่น ๆ ในบริเวณนั้นเข้าด้วยกัน เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจใหม่

ดังนั้นยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่กล่าวมาของจีน ไม่ว่าจะเป็น BRI AIIB การส่งเสริมบทบาทเงินหยวนในสากล และกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่จีนทำและจะทำกับภูมิภาคต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแม่โขง-ลานช้าง (LMC) RCEP และ FTAAP เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าจีนจะยังคงดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเปิดต่อไป

การประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์ ครั้งที่ 19 นี้ยังกำหนดทิศทางของแนวนโยบายที่จะใช้ในการบริหารประเทศต่อไปอีก 5 ปีข้างหน้าซึ่งแนวโน้มใหม่ด้านนโยบายจากคณะผู้นำใหม่ของจีนมีดังนี้ คือ

ด้านเศรษฐกิจ เน้นยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการเมือง เช่น ปักกิ่งจะเหลือไว้เป็นเพียงศูนย์กลางทางการเมือง วัฒนธรรม นวัตกรรม เทคโนโลยี และการต่างประเทศเท่านั้น ส่วนกิจกรรมอื่นของเมือง เช่น การเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและการศึกษาจะถูกย้ายออกไป และยังมีกระแสนับสนุนการพัฒนาในด้านใหม่ ๆ เช่น พลังงานทางเลือก การรักษาสิ่งแวดล้อม ยานพาหนะ พลังงานไฟฟ้า และปัญญาประดิษฐ์ (AI) รวมทั้งพัฒนาการผลิตในสาขาใหม่ ๆ เช่น เทคโนโลยีอวกาศและการต่อเรือ โดยสีจิ้นผิงได้ตั้งคนจำนวนมากจากวงการเหล่านี้ขึ้นสู่ตำแหน่งสำคัญ

ด้านการเมือง ความริเริ่มใหม่ ๆ ทางการเมืองในยุคที่สองของสีจิ้นผิง ที่น่าสนใจได้แก่ การปฏิรูปด้านกฎหมาย โดยที่สีจิ้นผิงและผู้นำมีมติให้จัดตั้ง Central Leading Group เรื่องหลักนิติรัฐ ตั้งคณะกรรมการการตรวจสอบทุจริตระดับชาติ เพื่อให้มีกลไกเชิงสถาบันในการเดินหน้านโยบายปราบปรามทุจริตอย่างจริงจัง

2.2.8 นโยบายเศรษฐกิจของประเทศจีน

นโยบายเศรษฐกิจของประเทศจีนนั้นประกอบไปด้วย 4 เสา คือ (1) การค้า (2) การลงทุน (3) การให้ความช่วยเหลือ และ (4) การให้เงินกู้ ซึ่งแนวนโยบายทางเศรษฐกิจปี พ.ศ.2561 ของจีน มีเป้าหมายในการสร้างสังคมที่มีความกินดีอยู่ดีรอบด้านในปี พ.ศ.2563 โดยยึดหลักก้าวหน้าอย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาและการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพสูง การวางนโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่เหมาะสมกับภาระปัจจุบันและรองรับอนาคต การส่งเสริมการปฏิรูปคุณภาพของสินค้าและบริการ การเพิ่มประสิทธิภาพของการผลิตและแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ การดำเนินมาตรการที่เป็นรูปธรรมเพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งของภาคอุตสาหกรรมการผลิตของจีน และการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมการผลิตให้มีความทันสมัยในระดับโลก พร้อมกับการดำเนินนโยบายปฏิรูปโครงสร้างด้านอุปทาน (Supply-side Structural Reform) และเร่งปฏิรูกระบบที่อยู่อาศัย (Housing System Reform)

นอกจากนั้นนโยบายทางเศรษฐกิจนี้ยังมีเป้าหมายเพื่อเอาชนะความท้าทายใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ (1) ความเสี่ยงทางการเงิน โดยนโยบายทางการเงินจะเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจสอบ ลดความเสี่ยง ป้องกันการเกิดฟองสบู่ และลดภาระหนี้ของรัฐบาลท้องถิ่นและรัฐบาลท้องถิ่น (2) ปัญหาทางมลพิษ โดยจะควบคุมการปล่อยมลพิษและดำเนินมาตรการอื่น ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม

2.2.9 พัฒนาการยุทธศาสตร์การพัฒนาของจีน

การพัฒนาประเทศของจีนนั้นแบ่งได้เป็น 3 ยุคได้แก่ ยุคแรกอยู่ในช่วงตั้งแต่หลักการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2492 จนถึงอัสัญกรรมของผู้นำยุคนี้ คือ ท่านประธานเหมา

เจ๋อ ตง หรือระหว่าง พ.ศ.2493-2519 ส่วนยุคที่สองได้แก่ ระยะเวลาของการขึ้นมามีอำนาจทางการเมืองอย่างถาวรของเติ้งเสี่ยวผิง ในปี พ.ศ.2520

1. การพัฒนายุคแรก เหม่าเจ๋อตง ได้ปรับปรุงและดัดแปลงยุทธศาสตร์คอมมิวนิสต์รัสเซียเพื่อยึดกุมมวลชนชาวนาจีน และขยายฐานมวลชนด้วยการนำเอาอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ที่เน้นความยุติธรรมทางสังคมและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นแนวนโยบายหลัก เหม่าเจ๋อตงเริ่มต้นการปฏิรูปประเทศด้วยการนำกระบวนการสังคมนิยมมาใช้ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งต้องอาศัยยุทธศาสตร์หลัก 3 ประการ คือ การสร้างดุลยภาพระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการพัฒนาสังคม การพึ่งพาตนเองให้ได้ และการกำหนดรูปแบบและวิธีการกระจายผลได้ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเท่าเทียมกัน จีนได้พยายามพัฒนาทั้งทางด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และด้านพาณิชยกรรม

การประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาแบบสหภาพโซเวียตภายใต้การนำของสตาลินซึ่งมีลักษณะเด่นคือการเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักอย่างเร่งรีบเพื่อสร้างความก้าวหน้าของเศรษฐกิจของจีนไม่ประสบความสำเร็จ เพราะจีนขาดแคลนปัจจัยรองรับต่อการสร้างอุตสาหกรรม และเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียตไม่ราบรื่นเนื่องจากการตีความและการประพฤติปฏิบัติตามอุดมการณ์มาร์กซิสม์-เลนินนิสม์ จนในที่สุดถึงขั้นแตกหักตัดความสัมพันธ์ต่อกัน และสหภาพโซเวียตตัดความช่วยเหลือทั้งหมดที่ให้กับจีน ทำให้จีนต้องปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาใหม่ภายใต้ชื่อว่า “การก้าวกระโดดครั้งยิ่งใหญ่” (พ.ศ.2501-2502) โดยต้องการเร่งการผลิตให้เป็น 2 เท่าจากที่ตั้งไว้ในแผน เป้าหมายที่มุ่งหวังของยุทธศาสตร์นี้คือความต้องการสร้างดุลยภาพระหว่างเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพแบบพื้นบ้านในชนบทกับการเร่งสร้างอุตสาหกรรมสมัยใหม่ในเมืองไปพร้อม ๆ กัน ความสัมพันธ์ระหว่างชนบทกับเมืองดังที่ออกแบบไว้เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาฉบับที่ 1 (พ.ศ.2497-2500) ได้ถูกแปรเปลี่ยนเป็นความสัมพันธ์ระหว่างภาคเกษตรกรรมกับภาคอุตสาหกรรมชัดเจนขึ้น กระบวนการตัดสินใจพัฒนาเศรษฐกิจเปลี่ยนจากวิธีการรวมศูนย์ที่ส่วนกลางมาสู่การกระจายอำนาจ โดยให้ประชาชนที่มีอาชีพหลักทางเกษตร คือ ชาวนาและเกษตรกรกับประชาชนที่มีอาชีพหลักทางอุตสาหกรรม คือกรรมกรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนา มีการจัดองค์กรเพื่อการดำเนินการตามยุทธศาสตร์นี้โดยเฉพาะเรียกว่าคอมมูน (Commune) ต่อมาระหว่าง พ.ศ. 2505-2508 บรรดาผู้นำจีนพยายามแสวงหาแนวทางการพัฒนาประเทศ เพราะแม้ผู้นำจะมีความเห็นพ้องต้องกันในการธำรงรักษาระบอบสังคมนิยมไว้ แต่ผู้นำก็มีความแตกแยกกันในเป้าหมายของการพัฒนาแต่ละมิติ ผู้นำพยายามต่อสู้กันในการเมืองอย่างรุนแรงเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองอย่างเบ็ดเสร็จเพื่อจะได้ใช้อำนาจทางการเมืองมาบังคับให้นำนโยบายการพัฒนาของฝ่ายตนมาปฏิบัติการต่อสู้นี้ปรากฏเป็นรูปธรรมอย่างรุนแรงที่เรียกว่า “การปฏิวัติทางวัฒนธรรมครั้งยิ่งใหญ่” (The Great Cultural Revolution พ.ศ.2509-2510) หลังจากการปฏิวัติทางวัฒนธรรมสิ้นสุดลง และสงครามเย็นเริ่มคลี่คลาย เกิดภาวะผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต และสาธารณรัฐประชาชนจีน จีนได้เริ่มมีการปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยหันไปใช้แนวทางสายกลางและเข้าสู่การพัฒนายุคที่สอง

2. การพัฒนายุคที่สอง เริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2520 เป็นการพัฒนาตามแนวนโยบายที่ทันสมัย (Four Modernization) ของเติ้งเสี่ยวผิงซึ่งเน้นการสร้างคามทันสมัยสี่ด้านคือ ทางเกษตร การศึกษา อุตสาหกรรม การทหาร ยุทธศาสตร์ของการบรรลุสี่ทันสมัย นำไปสู่การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากการเกษตรสู่การเกษตรและอุตสาหกรรมอย่างสมบูรณ์ และจากการประกอบกิจการโดยรัฐ เช่น วิสาหกิจต่าง ๆ มาสู่การลงทุนร่วมระหว่างการลงทุนจากต่างประเทศกับการลงทุนโดยรัฐ และนำไปสู่การเพิ่มการประกอบกิจการโดยภาคเอกชนมากขึ้นโดยลำดับ นับตั้งแต่ พ.ศ.2523 เป็นต้นมา นโยบายสี่ทันสมัยได้นำไปสู่ยุทธศาสตร์ที่จะ

ทั้งบทบาทของอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ในการสร้างแรงจูงใจทางการผลิตรวมทั้งลดบทบาทชาวนาในการพัฒนาเศรษฐกิจลง

ผลที่ตามมาของการใช้นโยบายสี่ทันสมัยที่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน คือ การขยายและการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบการคมนาคมขนส่ง การโทรคมนาคม ไฟฟ้า พลังงาน เป็นต้น มีการเติบโตของอุตสาหกรรมอื่น ๆ ภายในประเทศอย่างมาก ขณะเดียวกันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและการสร้างความทันสมัยก็ดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง เป็นการตอกย้ำฐานะความเป็นมหาอำนาจของจีนทั้งทางด้านการเมืองระหว่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ และด้านความมั่นคง

3. การพัฒนายุคปัจจุบัน เศรษฐกิจจีนมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วมากภายใต้นโยบายการปฏิรูปและการเปิดประเทศที่ดำเนินมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2521 โดยที่จีนเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 4 ของโลก เป็นรองแต่สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเยอรมนี รัฐบาลจีนมีเป้าหมายที่จะเน้นผลผลิตทางการเกษตรให้พอเพียงสำหรับการบริโภคภายในประเทศ ในขณะเดียวกันก็จะเน้นการพัฒนาด้านเทคโนโลยีระดับสูงด้วยซึ่งในช่วงระยะเวลา 40 ปี ของการปฏิรูปประเทศจีนนั้น ความเจริญรุ่งเรืองของจีนในยุคปัจจุบันนั้นเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ 40 ปีก่อน เมื่อเติ้งเสี่ยวผิง ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำรุ่นที่ 2 พร้อมกับนโยบายการสร้าง “ความทันสมัย” ผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดดจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรมที่ประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็วโดยมีปัจจัยสำคัญ 3 ประการคอยเกื้อหนุนนโยบายนี้ ได้แก่

(1) รัฐบาลจีนเป็นนักปฏิบัติและนักทดลองที่เลือกการปฏิรูปแบบค่อยเป็นค่อยไป

(2) จีนตอนเริ่มต้นพัฒนายังไม่มีกลุ่มผลประโยชน์คอยขัดขวางการปฏิรูปที่ถือเป็นผลลัพธ์ของการปฏิวัติวัฒนธรรมของท่านประธานเหมา

(3) การกระจายอำนาจการคลังให้รัฐบาลท้องถิ่นในระดับที่สูงที่สุดในโลกถึงร้อยละ 85 ของรายจ่ายภาครัฐส่งผลให้รัฐบาลท้องถิ่นต่างแข่งขันและกระตุ้นหรือร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ

4. ยุคของสี่จีนผิง (ขึ้นสู่การนำปี พ.ศ.2555 ถึงปัจจุบัน) ซึ่งเป็นการสืบทอดนโยบายมาตั้งแต่สมัยเติ้งเสี่ยวผิง ลำดับพัฒนาการทางความคิดของฝ่ายนำจีนสรุปได้ดังนี้ สมัยเหมาเจ๋อตง จีนวางตัวเป็นประเทศที่ปฏิเสธการปฏิวัติสังคมนิยมสำหรับโลกที่สาม ต่อต้านทั้งโลกสังคมนิยมที่นำโดยสหภาพโซเวียต และโลกทุนนิยมที่นำโดยจักรวรรดินิยมอเมริกา สมัยเติ้งเดินหนทางทุนนิยม เข้าร่วมเวทีโลกที่นำโดยสหรัฐ สมัยสี่จีนผิง จีนแสดงบทบาทในการดูแลเวทีโลกและขับเคลื่อนกระบวนโลกาภิวัตน์ โดยหลังจากที่ประธานาธิบดีหมายเลข 4 หูจิ่นเทาได้ใช้นโยบาย “เศรษฐศาสตร์อุปสงค์ (Demand-side Economics)” ด้วยการอัดฉีดเงินเข้าไปกระตุ้นการลงทุนและการบริโภคอย่างล้นหลามที่ถึงแม้จะทำให้เศรษฐกิจจีนในช่วงนี้มีการเติบโตอย่างรวดเร็วแต่ผลข้างเคียงอย่างทั้งปัญหาการผลิตเกินตัว โครงการก่อสร้างเกินความต้องการและปัญหาหนี้สินและการเพิ่มขึ้นของค่าแรงของแรงงานจีน ทำให้สี่จีนผิงได้ปรับเปลี่ยนนโยบายเป็น “เศรษฐศาสตร์อุปทาน (Supply-side Economics)” หรือที่ได้รับขนานนามว่า “สี่โคโนมิกส์ (Xiconomics)”³³ ที่มีแกนหลักอยู่ 3 แกนได้แก่

(1) การแก้ปัญหาการกำลังการผลิตและอสังหาริมทรัพย์ส่วนเกินผ่านนโยบายต่าง ๆ เช่น การควบรวมรัฐวิสาหกิจ การออกไปลงทุนในต่างประเทศ การเข้าซื้อสหราชอาณาจักรเพื่อมาบริหารจัดการเอง การกระตุ้นการย้ายถิ่นฐานของคนชนบทมาในตัวเมืองและนโยบายลูกสองคนที่จะช่วยเพิ่มอุปสงค์ในอนาคต

(2) การส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเอกชนเป็นหัวรถจักรในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่านนโยบายที่เข้ามาช่วยให้ธุรกิจ SMEs มีต้นทุนที่ต่ำลง เช่น การเพิ่มโอกาสเข้าถึงเงินทุนและการลดอัตราภาษีในกลุ่มธุรกิจที่รัฐบาลส่งเสริม

³³ Lu Mingfu, The China Dream: Great power thinking & Strategic posture in the post-American era (2015), CN Times Books

(3) การส่งเสริมนวัตกรรมและคุณภาพของผลิตภัณฑ์จีนซึ่งรัฐบาลจีนก็ได้ทำการศึกษาเทรนด์ในอนาคตและสรุปออกมาเป็นนโยบาย Made in China 2025 เพื่อส่งเสริมคุณภาพของอุตสาหกรรมเป้าหมาย 10 อุตสาหกรรมผ่านความช่วยเหลือต่าง ๆ พร้อมกับเป้าหมาย AI 2030 ที่ต้องการให้ประเทศจีนกลายเป็นผู้นำในวงการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ภายในปี 2030

ซึ่งนอกจากนโยบายการส่งเสริมอุปทานแล้ว รัฐบาลในยุคสีจิ้นผิงก็ยังคงนโยบายการลงทุนจากภาครัฐที่เพิ่มเติมคือการเลือกลงทุนที่ตรงจุด ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมที่ขาดแคลน การลงทุนในเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมในอนาคต โดยทั้งหมดนี้ก็เพื่อการสร้างการบริโภคภายในประเทศที่แข็งแกร่งผ่านระบบอุปทานที่มีผลิตผลและมูลค่าที่สูงขึ้น

2.2.4 แนวคิดสีจิ้นผิง สรุปได้ดังนี้คือ

(1) ความฝันของชาวจีน เป็นอุดมการณ์ร่วมของประชาชนและประชาชาติจีน เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ-การเมือง-สังคมจำนวนมาก และการก้าวเดินต่อไป โดยเฉพาะเยาวชนต้องกล้าฝัน (เสนอ พ.ศ.2555) ใจความสำคัญคือการคืนพลังหรือฟื้นฟูเยาวชนภาพของประชาชาติจีน ซึ่งรวมการปฏิรูปและการพัฒนาหลายด้านหลายประการไว้ด้วยกัน รวมทั้งด้านการทหาร

(2) การสร้างความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างมหาอำนาจที่สำคัญกับสหรัฐ เพื่อการยอมรับผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย การพึ่งพากันและการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกัน (เสนอ พ.ศ.2555) เมื่อถึงเดือนมกราคม 2560 ทรัมป์ที่กำลังเข้ารับตำแหน่งอย่างเป็นทางการ และที่ได้แสดงความท้อใจการแบกรับข้อขัดแย้งระหว่างโลกาภิวัตน์ที่เปิดโอกาสให้ชาติอื่นตักตวงความมั่งคั่ง ต้องการหันมาใช้ลัทธิกีดกันการค้าเพื่อสร้างงานและความปลอดภัยให้แก่สหรัฐ สีจิ้นผิงก็ได้ปาฐกถาในที่ประชุม “สมัชชาเศรษฐกิจโลก” ประกาศว่าโลกาภิวัตน์เป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ และก็ได้สร้างปัญหามากมายอย่างที่กล่าวกัน สีเน้นว่า “เราจำเป็นต้องส่งเสริมการค้าและการลงทุน การเปิดเสรีและการสนับสนุนโดยผ่านนโยบายเปิดประตู ปฏิเสธลัทธิกีดกัน” และลงท้ายว่า “(จีน) ไม่อิจฉาความสำเร็จของชาติอื่น และเราก็จะไม่บ่นว่าผู้อื่นที่ได้รับประโยชน์ เราต้อนรับทุกชาติขึ้นขบวนรถไฟด่วนแห่งการปฏิวัติของจีน”³⁴

(3) การรื้อฟื้นเยาวชนภาพของพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีความสำคัญระดับต้น เพราะพรรคเป็นผู้ธำรงรักษาและขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ-การเมืองของจีน ถ้าปราศจากการนำของพรรค ก็ไม่มีจีนที่มั่งคั่ง และเป็นประเทศพัฒนาแล้วเต็มตัวในอนาคต

โดย 5 เรื่องสำคัญที่สีจิ้นผิงทำในช่วงเป็นประธานาธิบดีจีน 5 ปี ได้แก่ (1) รักษาและขยายผลประโยชน์ของจีนในต่างประเทศ (2) จัดการกับเศรษฐกิจชะลอตัว (3) กำจัดเจ้าหน้าที่ทางการเมืองทุกระดับสูงและระดับล่าง (4) ทำให้ความตึงเครียดเกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกงเพิ่มสูงขึ้น (5) ยุตินโยบายลูกคนเดียว

ดังนั้นเมื่อมองถึงบริบทของประเทศจีนที่มีพัฒนาการของยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ผ่านมาในยุคต่าง ๆ และได้เห็นจุดเด่นของประเทศจีนพอสรุปได้ คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาของจีนนั้นได้มีการเปลี่ยนผ่านที่เห็นชัดเจน 3 ยุค คือ ยุคแรกเป็นการปฏิรูปประเทศด้วยการนำกระบวนการทัศน์สังคมนิยมมาใช้ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งต้องอาศัยยุทธศาสตร์หลัก 3 ประการ คือ การสร้างดุลยภาพระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการพัฒนาสังคม การพึ่งพาตนเองให้ได้ และการกำหนดรูปแบบและวิธีการกระจายผลได้ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเท่าเทียมกัน จีนได้พยายามพัฒนาทั้งทางด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และด้านพาณิชยกรรม ยุคที่สอง

³⁴ Anna Bruce-Lockhart, Top Quotes by China President Xi Jinping at Davos, 2017

เป็นการพัฒนาตามแนวนโยบายที่ทันสมัย (Four Modernization) ของเติ้งเสี่ยวผิง ซึ่งเน้นการสร้าง ความทันสมัยสี่ด้าน คือ ทางเกษตร การศึกษา อุตสาหกรรม การทหาร ยุคที่สามได้แก่ นโยบายการปฏิรูปและ การเปิดประเทศที่ดำเนินมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2521 โดยที่จีนเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 4 ของโลก เป็นรองแต่สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเยอรมนี รัฐบาลจีนมีเป้าหมายที่จะเน้นผลผลิตทางการเกษตรให้พอเพียง สำหรับการบริโภคภายในประเทศ ในขณะเดียวกันก็จะเน้นการพัฒนาด้านเทคโนโลยีระดับสูงด้วย ในขณะที่ จีนเพิ่งเข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) ได้เพียง 5 ปี ในปี พ.ศ.2549 จีนได้มีอัตราเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจจากร้อยละ 9.9 ในปี พ.ศ.2548 เป็นร้อยละ 10.7 สูงถึง 20.94 ล้านล้านล้านหยวน หรือ 2.68 ล้านล้านล้านดอลลาร์ สูงที่สุดในรอบ 11 ปี³⁵

³⁵ อภิญา รัตนมงคลมาศ, กระบวนการพัฒนาและยุทธศาสตร์ทางเลือกสาธารณะ หน่วยที่ 7 ยุทธศาสตร์การพัฒนาของสาธารณรัฐประชาชนจีน

บทที่ 3

ยุทธศาสตร์ทางการค้าและการลงทุนของจีน

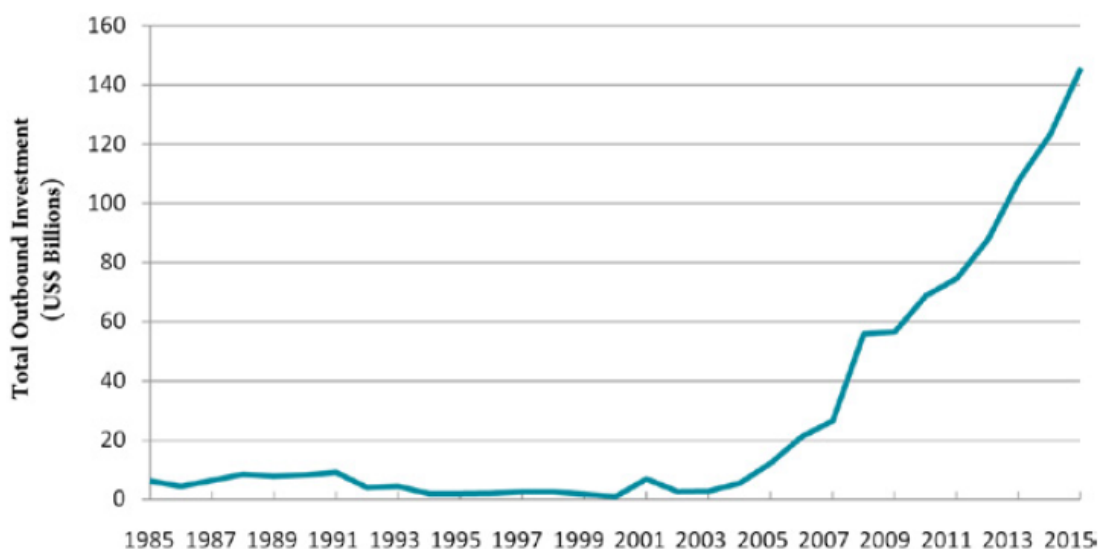
ในบทนี้เป็นการนำเสนอเนื้อหาว่าด้วยยุทธศาสตร์ของจีนทางการค้า การลงทุนในต่างประเทศ และการเงินของประเทศไทย รวมถึงการอภิปรายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ก้าวออกไป โครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง และโครงการความช่วยเหลือของจีนในต่างประเทศ ความร่วมมือทางการค้า และเศรษฐกิจระหว่างจีนกับภูมิภาคต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้

3.1 ยุทธศาสตร์การก้าวออกไปของจีน (Going Out Strategy)

เมื่อมองไปที่โครงการลงทุนในต่างประเทศของจีน ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่ครอบคลุมซึ่งกำลังผลักดันการลงทุนดังกล่าว ส่วนแรกของเนื้อหาจะอธิบายยุทธศาสตร์ “ก้าวออกไป” ของจีนโดยสังเกตแนวโน้มและแรงจูงใจในการลงทุนของจีนในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังกล่าวเกี่ยวกับโครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของรัฐบาลจีน ซึ่งกระตุ้นให้มีการลงทุนในต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นในปีช่วงปี ค.ศ.2013- 2018 ที่ผ่านมานี้ และในส่วนสุดท้ายกล่าวถึงความช่วยเหลือจากต่างประเทศของจีน

ในช่วงต้นปี พ.ศ.2543 จีนได้ใช้กลยุทธ์ “Going Out” ด้วยกลยุทธ์นี้รัฐบาลสนับสนุนบริษัทที่จะลงทุนในโครงการก่อสร้างในต่างประเทศ ส่งเสริมการค้า และการส่งออกสินค้า การบริการ เทคโนโลยี และการลงทุนในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ จีนได้ให้การสนับสนุนอย่างเข้มแข็งสำหรับการลงทุนในต่างประเทศ การจัดหาเงินทุน (เช่น เงินกู้ และเงินอุดหนุน) เงินตราต่างประเทศ แรงจูงใจด้านภาษี และบริการอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการลงทุน เป็นผลให้บริษัทจีนและนักการเงินได้กลายเป็นตัวแปรที่สำคัญ การลงทุนในต่างประเทศได้พุ่งสูงขึ้นตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2543 และยังคงเพิ่มสูงขึ้นไปในแต่ละปีโดยมีมูลค่าถึง 146 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี พ.ศ.2558

ภาพที่ 3-1 การลงทุนขาออกของจีน ในปี พ.ศ.2528 – 2558 (1985-2015)

ที่มา : UNCTAD (2014), MOFCOM (2016)

แรงจูงใจต่าง ๆ ที่อยู่เบื้องหลังการผลักดันของจีนเพื่อเพิ่มการลงทุนในต่างประเทศ เป้าหมายหนึ่งคือการเข้าซื้อกิจการของทรัพยากรเชิงกลยุทธ์และอุปกรณ์พลังงาน บริษัทเอกชนจีนยังพยายามที่จะเพิ่มการเข้าถึงทั่วโลกด้วยความสามารถด้านเทคนิคและความเชี่ยวชาญของพวกเขา ตลอดจนการสร้างบริษัทที่สามารถทำการแข่งขันในตลาดโลก ขณะที่เศรษฐกิจของจีนชะลอตัวรัฐบาลก็มีความพยายามเพิ่มขึ้นเพื่อกระตุ้นให้บริษัทต่าง ๆ ของจีนไปลงทุนในต่างประเทศ

การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจีนได้รับแรงหนุนจากการลงทุนในอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน แต่เป็นระบบเศรษฐกิจเย็นซึ่งมีความต้องการน้อยสำหรับผลอุตสาหกรรม เช่น คอนกรีต เหล็ก แก้ว และซีเมนต์ และมีการจ้างงานที่น้อยลงสำหรับบริษัทที่เริ่มก่อสร้าง รัฐบาลได้ตอบรับเรื่องนี้โดยการส่งเสริมให้บริษัทจีนลงทุนในต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการคมนาคมขนส่ง พลังงาน โทรคมนาคม การก่อสร้าง และเครื่องจักร

ในเดือนมีนาคม พ.ศ.2556 ซึ่งเป็นสัปดาห์แรกของการก้าวขึ้นสู่อำนาจของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง (Xi Jinping) เขาได้ประกาศ "หลักนิยมใหม่" หรือนโยบายใหม่ที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศจีน ที่เรียกว่า "ความฝันของชนชาติจีน" (Chinese Dream) โดยประธานาธิบดีสี จิ้นผิงได้กล่าวถึงนโยบายดังกล่าวในสุนทรพจน์ครั้งแรกของเขามีใจความตอนหนึ่งว่า "จีนจะต้องใช้ความพยายามอย่างสุดความสามารถในการมุ่งไปสู่อนาคตข้างหน้าดังที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ภายใต้ความยิ่งใหญ่ของระบอบสังคมนิยมและลักษณะเฉพาะตัวของชนชาติจีนรวมทั้งต่อสู้อย่างมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุประสงค์ตาม "ความฝันของชนชาติจีน" ในการฟื้นคืนชีพอย่างยิ่งใหญ่ (great rejuvenation) ของชาติจีน" นโยบาย "ความฝันของชนชาติจีน" ดังกล่าวที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง กล่าวถึงนั้นก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์มากมายซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่านโยบายนี้มีความคล้ายคลึงกับนโยบายดั้งเดิมของจีนเมื่อประมาณ 200 ปีก่อน เพราะนี่จะเป็นการนำความยิ่งใหญ่ของจีนในอดีต ทั้งด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม หวนกลับคืนมาสู่โลกยุคปัจจุบันอีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ก็ได้แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายของเขาในการนำพาประเทศจีนก้าวไปความยิ่งใหญ่ 2 ประการ ประกอบด้วย ประการแรกคือ การก้าวไปสู่ความเป็นสังคมที่มั่งคั่ง โดยประชากรทั้งในชุมชนเมืองและในชนบทมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีภายในปี พ.ศ.2564 หรือ ค.ศ.2021 ซึ่งเป็นห้วงเวลาแห่งการครบรอบ 100 ปี ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และประการที่สองคือ การก้าวไปสู่ความเป็นประเทศพัฒนาแล้วในปี พ.ศ.2592 หรือ ค.ศ.2049 ซึ่งเป็นวาระครบรอบ 100 ปี ของการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน

นายโรเบิร์ต ลอเรนซ์ คูนฮ์ (Robert Lawrence Kuhn) นักธนาคารและนักลงทุนตะวันตกได้เขียนถึงนโยบาย "ความฝันของชนชาติจีน" ที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศว่ามีเป้าหมาย 4 ประการ ประกอบด้วยประเทศจีนที่เข้มแข็ง (Strong China) โดยมุ่งสร้างความเข้มแข็งในทุกมิติคือเศรษฐกิจ การเมือง การทูต วิทยาศาสตร์ และการทหาร ประเทศจีนที่ศิวิไลซ์ (Civilized China) มุ่งเสริมสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมวัฒนธรรมที่รุ่งเรืองและศีลธรรมอันสูงส่ง ประเทศจีนที่เป็นปึกแผ่น (Harmonious China) มุ่งพัฒนาความสัมพันธ์หรือ "มิตรภาพ" (Amity) ระหว่างชนชั้นต่าง ๆ ของสังคม และความสวยงามตามแบบจีน (Beautiful China) มุ่งพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรกับสิ่งมีชีวิตและตั้งเป้าหมายการเป็นประเทศที่มีมลพิษต่ำ การก้าวไปสู่ "ความฝันของชนชาติจีน" ที่สี จิ้นผิงวางแผนเอาไว้มีกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน 2 ประการประกอบด้วย ประการแรกคือ ความมั่งคั่งด้านเศรษฐกิจ และประการที่สองคือความ

¹ ดูการวิเคราะห์เพิ่มเติมในบทที่ 8 ถึงความแตกต่างของนักลงทุนที่เป็น SOE และเอกชนจีน โดยหากเป็น SOE จะมุ่งออกมาลงทุนในประเทศที่กำลังพัฒนา หรือด้อยพัฒนา และหากเป็นเอกชนจีน เช่น บริษัทหัวเหว่ย หรือ ZTE มักจะไปลงทุนในกิจการในประเทศที่พัฒนาแล้วเพื่อหวังผลด้านการเป็นเจ้าของกิจการหรือ การเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย

แข็งแกร่งด้านการทหาร ซึ่งในห้วงเวลาที่ผ่านมามีโลกสามารถสังเกตเห็นการพัฒนาเศรษฐกิจและแสนยานุภาพทางกองทัพของจีนแบบก้าวกระโดดได้อย่างชัดเจน ในด้านเศรษฐกิจปัจจุบันจีนก้าวขึ้นมาอยู่ในอันดับที่สองของโลกรองจากสหรัฐฯ ด้วยเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ (Foreign Reserve) ที่มีมูลค่าถึง 3.8 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ ในช่วงปลายปี พ.ศ.2556 ที่ผ่านมา ซึ่งถือว่าสูงที่สุดในโลก ซึ่งการบริโภคพลังงานต่าง ๆ นั้นก่อให้เกิดการปลดปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงจนครใหญ่ ๆ ของจีน เช่น ปักกิ่ง เหนอเป่ย์และเทียนจิน ถูกปกคลุมไปด้วยฝุ่นละอองและหมอกควันหนาที่บสูงกว่าระดับปกติประมาณ 2 - 4 เท่าและส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจอย่างรุนแรงซึ่งการบริโภคพลังงานอย่างมหาศาลนี้เองทำให้จีนต้องการแหล่งพลังงานใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จึงเป็นสาเหตุให้จีนจึงพยายามแผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาในทะเลจีนใต้ การเคลื่อนตัวเข้ามาแสวงหาพลังงานในทะเลจีนใต้ของจีนไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับบางประเทศในสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนเท่านั้น หากแต่ยังส่งผลให้มหาอำนาจอื่นทั้งรัสเซีย สหรัฐฯ และญี่ปุ่น ถูกดึงเข้ามาเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงโดยเวียดนามและฟิลิปปินส์ ในลักษณะของการสร้างพันธมิตรเพื่อถ่วงดุลอำนาจกับจีน สถานการณ์เช่นนี้ไม่ส่งผลดีต่อนโยบาย "ความฝันของชาติจีน" ที่ประธานาธิบดีสีจิ้นผิง วางแผนเอาไว้

นอกจากนี้ยังได้ประกาศความมุ่งมั่นในการฟื้นคืนชีพ “เส้นทางสายไหม” ผ่านยุทธศาสตร์ One Belt One Road ที่จีนจะเข้าไปสนับสนุนและร่วมลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงจีนเข้ากับประเทศในทวีปเอเชียและยุโรปผ่านทั้งเส้นทางบนบก (Silk Road Economic Belt) และทางทะเล (Maritime Silk Road) ซึ่งเป็นการแสดงถึงความพร้อมของจีนในการเล่นบทบาทผู้นำของโลกโดยไม่ต้องพึ่งพิงชาติตะวันตก โดยที่วิธีการของจีนนั้นจะแตกต่างจากมหาอำนาจอเมริกาตรงที่จีนจะกำหนดเพียงแค่กรอบโครงการกว้าง ๆ และพร้อมที่จะเจรจากับประเทศที่เกี่ยวข้องโดยยืนยันว่าจีนจะไม่เข้าไปแทรกแซงนโยบายของประเทศนั้น ๆ เหมือนสหรัฐฯ และจีนยังไม่สนใจว่าประเทศนั้นจะมีการปกครองแบบไหนอีกด้วย ที่สำคัญยุทธศาสตร์นี้ยังเป็นการแก้ปัญหาภายในประเทศอย่างกำลังการผลิตส่วนเกินและการสร้างช่องทางการลงทุนใหม่

3.2 โครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative)

โครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของจีนมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มการเชื่อมต่อระหว่างจีนกับประเทศอื่น ๆ ที่เดินทางไปยังยุโรป เป็นโครงการส่งเสริมการพัฒนาด้านการขนส่งพลังงาน การค้า การสื่อสาร โครงสร้างพื้นฐาน และอื่น ๆ ความคิดริเริ่มนี้เป็นความต่อเนื่องของการผลักดันของจีนในการพัฒนาการเชื่อมต่อภูมิภาคและเส้นทางการค้าในการพัฒนาเครือข่ายระหว่างประเทศของบริษัทจีนและเป็นการเพิ่มการเข้าถึงตลาดโลก โดยในแง่ี้สามารถมองว่าเป็นขั้นตอนต่อไปของ “กลยุทธ์การก้าวออกไป”

ความคิดริเริ่มของโครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ (1) Silk Road Economic Belt หรือ เส้นทางสายไหม เป็นการขยายเศรษฐกิจผ่านระบบคมนาคมทางบก (2) Maritime Silk Road หรือ 21th Century Maritime Silk Route Economic Belt เป็นการขยายเศรษฐกิจผ่านระบบคมนาคมทางทะเล โดยเส้นทางสายไหมทางบกเชื่อมโยงกับจีนกับยุโรป ผ่านเอเชียกลาง และเอเชียตะวันตก และตะวันออกกลาง เส้นทางสายไหมทางทะเลเชื่อมต่อกับจีนกับยุโรป ผ่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ และแอฟริกา โดยวิสัยทัศน์ของจีนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางนี้มีวัตถุประสงค์การเชื่อมโยง 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ สาธารณูปโภคต่าง ๆ ถนน การคมนาคม
2. ด้านการค้า เพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้มีความก้าวหน้า
3. ด้านนโยบาย เพื่อเจรจานโยบายทางการค้า การลงทุน เศรษฐกิจ
4. ด้านการเงิน เพื่อการแลกเปลี่ยนทางการเงินต่าง ๆ
5. ด้านประชาชน เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง เพราะเชื่อว่าจะทำการค้าต้องเข้าถึงประชาชนของประเทศเหล่านั้น เนื่องจากการเข้าถึงเครือข่ายไม่สามารถสร้างเศรษฐกิจที่แท้จริงได้

วัตถุประสงค์หลักของนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ในปัจจุบันนับจากมีการประชุม Belt and Road Initiative: BRI ณ กรุงปักกิ่งระหว่างวันที่ 14-15 พฤษภาคม พ.ศ.2560 (2015) ได้มีการใช้คำว่า BRI เป็นครั้งแรกเพื่อให้เสมือนว่าประเทศที่เข้าร่วมดังกล่าวนี้จะเป็นเฉพาะประเทศที่อยู่ตามเส้นทางสายไหม และปรับภาพลักษณ์ของจีนเพื่อรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจในประเทศ หาทางระบายผลผลิตที่มีอยู่ในประเทศ โดยมีเป้าหมายประสงค์ทางเศรษฐกิจอยู่ที่การผลักดันธุรกิจก่อสร้างให้ลงทุนนอกประเทศ กระตุ้นการส่งออก ลดและกระจายความเสี่ยงด้านห่วงโซ่อุปทาน เป็นตัวดึงดูดการลงทุนภายในประเทศจีนฝั่งตะวันตก เนื่องจากจีนฝั่งตะวันตกได้รับการพัฒนาน้อยกว่าจีนฝั่งตะวันออก อีกทั้งจีนฝั่งตะวันตกมีการลงทุนน้อย ความเจริญต่ำ จีนจึงต้องการสร้างการลงทุนและความเชื่อมโยงไปยังอินเดีย คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน ไปยังยุโรปต่อไป

ภาพที่ 3-2 วิวัฒนาการของ BRI

ที่มา: <https://think.ing.com/bundles/chinas-belt-and-road-initiative/#>

โครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางนั้นไม่มีสมาชิกอย่างเป็นทางการและไม่ได้รับการประสานงานโดยหน่วยงานเดียว อย่างไรก็ตาม จีนให้การสนับสนุนแก่รัฐวิสาหกิจจีนเพื่อลงทุนในประเทศต่าง ๆ ภายใต้เส้นทางของโครงการโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริษัทที่ดำเนินงานในอุตสาหกรรมที่มีกำลังการผลิตเกินความสามารถในประเทศจีนและบริษัทที่เชี่ยวชาญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้ บริษัทเอกชนจีนยังมีความต้องการที่จะเพิ่มการลงทุนในประเทศที่มีภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่ในขอบเขตการเข้าถึงของโครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

ภาพที่ 3-3 เส้นทางของโครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

ที่มา : CCTV America (2015)

โครงการนี้อาจจะต้องใช้เงินจำนวนมหาศาลและนั่นหมายความว่า การจัดหาเงินทุนจะมาจากตัวเลขของแหล่งที่มา นักการเงินหลายคนได้ประกาศแผนการที่จะสนับสนุนการลงทุนนี้รวมทั้งนโยบายของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย รวมถึงธนาคารพาณิชย์อื่น เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย กองทุนเส้นทางสายไหม บริษัทลงทุนต่าง ๆ ของจีน และธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาคเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) ที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ซึ่งจะเป็นแหล่งเงินทุนแก่โครงการต่าง ๆ (ดูเพิ่มเติมบทที่ 8 ว่าด้วยการวิเคราะห์แหล่งที่มาของเงินทุนในโครงการ BRI)

ความช่วยเหลือของจีนที่ให้กับต่างประเทศ (Chinese Overseas Aid)

ตามรายงานล่าสุดที่จัดทำโดยรัฐบาลจีนในปี พ.ศ.2557 มากกว่าร้อยละ 50 ของความช่วยเหลือของจีนส่งไปที่แอฟริกา และเกือบร้อยละ 30 ส่งไปยังเอเชีย โดยความช่วยเหลือส่วนใหญ่จะเป็น สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน น้ำประปา สาธารณูปโภคอื่น ๆ และโครงการโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ รวมถึงโครงการด้านการคมนาคมขนส่งและการจัดหาพลังงาน จากความช่วยเหลือของจีนข้างต้น ความช่วยเหลือจากจีนถูกกระจายโดยใช้กลไกหลัก 3 ข้อ คือ

- (1) เงินอุดหนุน ได้แก่ เงินของขวัญ บริการ หรือสินค้าสำหรับโครงการเฉพาะที่ไม่จำเป็นต้องได้รับการชำระเงินใหม่
- (2) เงินกู้ปลอดดอกเบี้ย ได้แก่ เงินกู้ที่ต้องชำระคืนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ไม่มีดอกเบี้ย
- (3) เงินกู้ที่ให้อัตราดอกเบี้ยต่ำ ได้แก่ เงินกู้ที่ต้องชำระคืน แต่ในช่วงระยะเวลาการชำระหนี้และดอกเบี้ยที่ยาวนาน ต่ำกว่าอัตราตลาด

กระทรวงการต่างประเทศของจีนมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาในโครงการช่วยเหลือของจีนขณะที่กระทรวงการคลังมีหน้าที่ในการจัดการความช่วยเหลือจากต่างประเทศ และงบประมาณด้านความช่วยเหลือ

พหุภาคี กระทรวงพาณิชย์ดำเนินการโครงการช่วยเหลือผ่านทางกระทรวงไปยังต่างประเทศ ส่วนใหญ่ความช่วยเหลือของจีนตอนนี้มาในรูปแบบของเงินให้กู้ยืม การให้สินเชื่อพิเศษจากธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย และเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ โครงการที่จีนให้ทุนสนับสนุนมักดำเนินการโดยรัฐวิสาหกิจจีน (ทั้งรัฐวิสาหกิจและธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจะถูกส่งคืนภายหลัง)

ทั้งนี้ ความช่วยเหลือจากต่างประเทศของจีนได้เพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา แต่มีจำนวนน้อยกว่าการลงทุนขาออกของประเทศ

3.3 บทบาทของยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) ต่อภูมิภาคอาเซียน

ปัจจุบันจีนนับเป็นมหาอำนาจชาติหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อประชาคมโลกในทุกมิติ การเปลี่ยนแปลงของยุทธศาสตร์หรือนโยบายของจีนจะส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อระบบเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศและประชาคมโลก รัฐบาลจีนได้ประกาศยุทธศาสตร์ใหม่ที่เสนอการสร้างกรอบความร่วมมือและการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคซึ่งหนึ่งในวัตถุประสงค์ คือ ขยายความร่วมมือด้านมาตรฐานการค้าต่างประเทศและส่งเสริมการพัฒนาการค้าต่างประเทศ ในการเจรจาเขตการค้าเสรีมาตรฐานได้รับการส่งเสริมอย่างแข็งขัน องค์กรระดับภูมิภาคเช่นความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิก (APEC) เพื่อปรับปรุงระดับมาตรฐานกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคที่สำคัญ เช่น อเมริกาเหนือ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สนับสนุนการก่อสร้างรถไฟจีน – ยุโรป ปรับปรุงมาตรฐานความร่วมมือด้านบริการโลจิสติกส์ การขนส่งระหว่างประเทศ เป็นต้น และปรับปรุงคุณภาพการดำเนินงาน เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในมาตรฐานอีคอมเมิร์ซและพัฒนาการให้บริการอีคอมเมิร์ซมาตรฐานใหม่ การสร้างเครือข่ายอีคอมเมิร์ซแบบบูรณาการ “One Belt, One Road” และส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานสำหรับการพัฒนาธุรกิจโลจิสติกส์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดนในประเทศจีน รัสเซีย และยุโรป ส่งเสริมมาตรฐานของบริการข้อมูลอีคอมเมิร์ซแอปพลิเคชันโลจิสติกส์ และระบบตรวจสอบย้อนกลับ และตระหนักถึงการรวมกลุ่มของการรวมออนไลน์และออฟไลน์² โดยมีจีนเป็นแกนนำ คือ ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม (New Silk Road) ซึ่งนับเป็นเส้นทางการค้าและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่เคยได้เชื่อมโยงภูมิภาคต่าง ๆ เข้าด้วยกันมาตั้งแต่อดีต ปัจจุบันภายใต้การบริหารประเทศของประธานาธิบดีสี จิ้น ผิง ได้มีแผนพัฒนาเส้นทางสายไหมใหม่ภายใต้ศตวรรษที่ 21 ขึ้น เพื่อกระชับความสัมพันธ์และพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศอีกครั้ง โดยนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่ศตวรรษที่ 21 (The New Silk Road) มีแนวคิดยุทธศาสตร์ คือ “One Belt One Road” นับเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญของจีนในปัจจุบันครอบคลุมการพัฒนาและสร้างเส้นทางคมนาคม 2 เส้นทาง ได้แก่ 1) Silk Road Economic Belt ซึ่งเป็นเส้นทางสายไหมทางเศรษฐกิจทางบก มีลักษณะคล้ายแถบเส้นเข็มขัดที่เชื่อมโยงจากฝั่งตะวันตกของจีน ผ่านเอเชียกลาง เอเชียตะวันตก (รัสเซีย) และไปสุดที่ยุโรป (ออสเตรีย) และ 2) 21st Century Maritime Silk Road ซึ่งเป็นเส้นทางสายไหมทางทะเล คือ เส้นทางที่เชื่อมโยงจากท่าเรือทางตอนใต้ของจีน ผ่านภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ตะวันออกกลาง แอฟริกาตะวันออก และไปสุดที่ยุโรป (เบลเยียม) ซึ่งเส้นทางสายไหมทางทะเล (Maritime Silk Road) ถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการขยายผลประโยชน์ระหว่างจีนกับประเทศต่าง ๆ ครอบคลุมหลายภูมิภาคโดยเฉพาะอาเซียนและอาจกลายเป็นเส้นทางที่เอื้อประโยชน์ต่อการค้าและการลงทุนมากที่สุดอีกเส้นทางหนึ่งในอนาคต ยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากประชาคมโลกรวมทั้งประเทศในกลุ่มอาเซียน เนื่องจากภูมิภาคอาเซียนเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญทางเศรษฐกิจและความมั่นคงสำหรับจีน ทั้งในแง่การเป็นแหล่งพลังงานและทรัพยากร ตลาดฐานการผลิต และเส้นทางออกสู่ทะเล ความริเริ่ม OBOR ยังเป็นตัวเร่งให้เป้าหมายการเป็นตลาดและฐานการ

² 《标准联通共建“一带一路”行动计划 2018-2020 年》(1 มกราคม 2561) <<https://www.yidaiyilu.gov.cn/zchj/qwfb/43480.htm>>

ผลิตเดี่ยวของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) สำเร็จ เพราะแผนของ OBOR สอดคล้องกับแผนแม่บทการเชื่อมโยงของอาเซียน (Master Plan of ASEAN Connectivity) และแหล่งเงินทุนที่จีนจัดตั้งขึ้นจะทำให้อาเซียนมีทางเลือกมากขึ้นในการจัดหาเงินทุนเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในประเทศและเชื่อมโยงระหว่างประเทศ

ภาพที่ 3-4 การพัฒนาเส้นทางหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางระหว่างจีน-อาเซียน

ที่มา : China Daily 2558

ภายใต้แนวคิดของประธานาธิบดีคนปัจจุบันคือ สี จิ้น ผิง ภายใต้แผนพัฒนา 21st Century Maritime Silk Road และอาเซียน ได้พัฒนาขึ้นเพื่อกระชับความสัมพันธ์และพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ทั้งนี้แนวคิดเพื่อการพัฒนาเส้นทาง 21st Century Maritime Silk Road ระหว่างจีนและอาเซียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประกอบด้วย (Inclusive Development International, 2016)

1) ผลักดันการเชื่อมโยงระบบโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาค ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาค โดยหากอาเซียนมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานก็จะส่งผลให้ต้นทุนการขนส่งลดลงและการไปมาหาสู่ระหว่างกันสะดวกมากยิ่งขึ้น ซึ่งจีนในฐานะประเทศที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีความยินดีที่จะช่วยภูมิภาคอาเซียนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระหว่างกันทั้งในด้านการลงทุนการสนับสนุนงบประมาณและเทคโนโลยีการผลิต

2) กระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันเขตการค้าเสรีอาเซียน - จีน ถือเป็นเขตการค้าเสรีที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยจีนเป็นคู่ค้าอันดับ 1 ของอาเซียน (มีมูลค่าทางการค้าเพิ่มขึ้น 5 เท่า) และมีมูลค่าการลงทุนเพิ่มขึ้น 3 เท่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาและนับเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยรองจากอาเซียน ซึ่งเห็นว่าเป็นเป้าหมายมูลค่าการค้าระหว่างอาเซียนและจีนจะสูงถึง 1 ล้านล้านเหรียญสหรัฐภายในปี 2563 (ค.ศ. 2020) และมีมูลค่าการลงทุนสูงกว่า 1 แสนล้านเหรียญสหรัฐ (ปี พ.ศ.2557 มีมูลค่า 1 แสนล้านเหรียญสหรัฐ) โดยเฉพาะด้านการลงทุนนั้น อาเซียนและจีนยังมีศักยภาพที่จะขยายมูลค่าการลงทุนระหว่างกันได้อีกมาก และปัจจุบันจีนมีโครงการขนาดใหญ่จำนวนมากเพื่อกระตุ้นการขยายมูลค่าการลงทุนระหว่างกัน

3) พัฒนาเงินทุนระหว่างอาเซียนและจีน ปัจจุบันอาเซียนมีความต้องการเงินทุนเพื่อการพัฒนาสูงถึง 6 แสนล้านเหรียญสหรัฐ ดังนั้นจีนจึงมีนโยบายจัดตั้งธนาคาร (Asian Infrastructure Investment Bank :AIIB) เพื่อปล่อยเงินกู้แก่ประเทศอาเซียนในอัตราดอกเบี้ยต่ำ จำนวน 1 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ รวมถึงมีการ

ระดมเงินทุนระยะที่ 2 ของกองทุนความร่วมมือด้านการลงทุนจีน-อาเซียนมูลค่า 3 พันล้านเหรียญสหรัฐ และจัดเงินกู้สำหรับก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน 1 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อการพัฒนาดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีกองทุนสำหรับการพัฒนาเส้นทางสายไหมใหม่ ศตวรรษที่ 21 อีกจำนวน 4 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการจ้างงานระหว่างกัน ในภูมิภาค โดยสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศล้วนเป็นสมาชิก AIB โดยคาดว่าทุก 1,000 ล้านเหรียญสหรัฐ จะก่อให้เกิดการจ้างงานคน 1.8 หมื่นคน รวมทั้งโครงการจะมีอัตราการจ้างงานมากกว่า 7.2 แสนคน นอกจากนี้ ยังรวมถึงการส่งเสริมการใช้สกุลเงินหยวนในการดำเนินธุรกรรมระหว่างอาเซียนและจีนในอนาคต และ

4) กระชับความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างจีนและอาเซียน ซึ่งเป็นการสนับสนุนภาคประชาชน อาทิ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การศึกษา และการท่องเที่ยว โดยปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวจีนเดินทางมาท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้เส้นทางสายไหมทั้งสองเส้นทาง จะช่วยให้จีนและอาเซียนเข้าสู่สิบปีแห่งยุคเพชร (Diamond Decade) หลังจากทศวรรษที่ผ่านมาถือเป็นยุคทอง (Golden Decade) ซึ่งทางรัฐบาลจีนมีนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ กรอบความร่วมมือ 2+7 ซึ่งประกอบด้วย 2 ประเด็นเป้าหมายหลักคือ 1) การเพิ่มความเชื่อมั่นเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ร่วมกัน (Strategic Mutual Trust) เพื่อเร่งพัฒนาความสัมพันธ์เพื่อนบ้านที่ดี (Good Neighborly Friendship) และ 2) การพัฒนาทางเศรษฐกิจและการขยายผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefit) และความร่วมมือในอีก 7 ด้าน ได้แก่

1) การเจรจาเพื่อลงนามจัดทำสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศฉันทมิตร 2) การยกระดับความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ASEAN-China FTA) 3) การเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม 4) การส่งเสริมความร่วมมือทางการเงินและการป้องกันความเสี่ยงในภูมิภาค 5) ความร่วมมือทางทะเล (21st Century Maritime Silk Road) 6) ความร่วมมือด้านความมั่นคงและทหาร และ 7) ความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนบุคคลและวัฒนธรรม

โครงการ “One Belt, One Road” เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดทิศทางและแนวทางในการกำหนดนโยบายของประเทศเพื่อให้จีน เอเชีย ตะวันออกกลาง แอฟริกา และยุโรป มีความเชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้น ซึ่งหลายประเทศที่อยู่ในเส้นทางของโครงการนี้มีความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนกับจีนอย่างใกล้ชิดเสมอมา โครงการ OBOR จึงได้ช่วยกระชับสายสัมพันธ์ดังกล่าวให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยวิสัยทัศน์ของโครงการ OBOR ย้ำถึงความสำคัญของภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของจีนในฐานะประตูสู่เส้นทางสายไหมทางบกและทางทะเล เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาประเทศและรักษาการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นถือเป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์สำหรับจีนอย่างยิ่ง นอกจากเป็นที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของจีนแล้วยังมีพรมแดนทั้งทางบกและทางทะเลเชื่อมกับหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีเสถียรภาพและความมั่นคงของจีน โดยเฉพาะในส่วนผลประโยชน์ทางทะเลในทะเลจีนใต้และช่องแคบมะละกา ซึ่งเป็นเส้นทางขนส่งทางทะเล (Sea Lane of Communication: SLOC) ที่ใช้ในการขนส่งสินค้าระหว่างจีนกับประเทศคู่ค้าและเป็นเส้นทางในการนำเข้าทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจจีน ดังนั้น จีนจึงมีความจำเป็นที่จะรักษาความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เอาไว้

Inclusive Development International (2016)³ ระบุว่าสำหรับผลดีและผลกระทบของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลต่อประเทศในกลุ่มอาเซียนในมุมมองของอาเซียนยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเล เป็นการลดความตึงเครียดระหว่างจีนกับประเทศคู่ขัดแย้งจากกรณีพิพาทในทะเลจีนใต้ โดยเป็นการแสดงให้เห็นว่าควรแยกประเด็นข้อพิพาทออกจากประเด็นด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยความร่วมมือตามยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลจะสร้างผลดีต่อการจัดตั้งประชาคมอาเซียนและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในอนาคต แม้ว่าจะยังมีหลายประเทศที่หวาดระแวงจีนและเกรงว่าเศรษฐกิจของประเทศตนเองจะพึ่งพิงจีนมากเกินไป การเข้าร่วมเส้นทางสายไหมทางทะเลไม่เพียงแต่นำเอาประเทศต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องความมั่นคงในภูมิภาคอย่างเท่าเทียมแต่ยังปรับปรุงช่องทางการแสดงสิทธิของประเทศเล็ก ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเสริมสร้างการควบคุมอำนาจในภูมิภาคในรูปแบบพหุภาคี เพื่อไม่ให้ประเทศเล็กต้องตกเป็นเหยื่อในการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ รวมทั้งขยายความร่วมมือระหว่างประเทศในรูปแบบใหม่ ๆ นอกจากนี้อาเซียนจะได้รับผลประโยชน์อย่างมากจาก OBOR เนื่องจากจีนมีเงินทุนมหาศาลที่จะมาจากโครงสร้างพื้นฐานเส้นทางคมนาคมขนส่งเชื่อมจีนกับอาเซียน โดยภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถือเป็นภูมิภาคที่จีนให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย หรือ ADB ประเมินว่าเอเชียต้องการเม็ดเงินลงทุนในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานถึง 8 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ในช่วง 10 ปีข้างหน้า ซึ่งในขณะนี้มีการที่จีนกับประเทศอาเซียนได้เริ่มลงมือก่อสร้างไปแล้ว อาทิ เส้นทางรถไฟความเร็วสูงจากการ์ต้า-บันดุง ในอินโดนีเซีย เส้นทางรถไฟความเร็วสูง คุณหมิง-เวียงจันทน์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาของ Inclusive Development International (2016) คาดว่าโครงการ OBOR ก็มีแนวโน้มที่จะส่งผลเสียต่ออาเซียนในหลายด้าน ผลเสียประการแรกคือ จากการที่จีนได้เข้ามาลงทุนมหาศาลในโครงสร้างพื้นฐานของอาเซียนจะทำให้จีนกลายเป็นผู้นำเศรษฐกิจในภูมิภาค และสามารถกำหนดทิศทางเศรษฐกิจของอาเซียนได้ ประการที่สอง คือ ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ที่ยังคงมีอยู่ ซึ่งเมื่อมีมติของศาลอนุญาโตตุลาการว่าจีนไม่สามารถอ้างการครอบครองหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ได้ แต่จีนไม่ยอมรับคำตัดสินของศาล ซึ่งท่าทีของจีนดังกล่าว นำไปสู่ความไม่ไว้วางใจต่อจีน ผลเสียอีกประการที่สำคัญอย่างยิ่งต่ออาเซียน คือ การที่ OBOR ทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกันของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะ Inclusive Development International (2016) กล่าวว่า กัมพูชา ลาว และเมียนมา 3 ประเทศนี้พึ่งพาเศรษฐกิจจีนเป็นอย่างมาก จึงมีท่าทีสนับสนุน OBOR เป็นอย่างมาก ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ มีท่าทีแบ่งรับแบ่งสู้เพื่อต้องการถ่วงดุลมหาอำนาจต่าง ๆ ในภูมิภาค โดยไม่ต้องการให้มหาอำนาจใดมาครอบงำภูมิภาคอาเซียน OBOR ที่คิดว่าการพึ่งพิงจีนมากเกินไปจะทำให้ประเทศตนต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจต่อจีน และยังมี ความหวาดระแวงเกี่ยวกับเป้าหมายที่แท้จริงของ OBOR อยู่

3.4 นโยบายการค้าของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาด้านการค้าทวิภาคีระหว่างจีนกับประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จีนได้วางแผนเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานสามยุทธศาสตร์สำคัญดังต่อไปนี้

- (1) การจัดตั้งเขตการค้าเสรีจีน - อาเซียน (CAFTA)
- (2) การขยายการค้าชายแดน และ
- (3) การพัฒนาเครือข่ายทางการค้าที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจจีนนักธุรกิจและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

³ Inclusive Development International. 2017. Safeguarding People and the Environment in Chinese Investments. Inclusive Development International. USA. 111 p.

ตารางที่ 3-1 การค้าระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก, 2536 - 2554 (ล้านเหรียญสหรัฐ)

ปี	ASEAN- China	ASEAN- Japan	ASEAN - South Korea	ASEAN- Taiwan	ASEAN - Australia	ASEAN-New Zealand
2536	8,865.06	86,655.16	13,274.01	14,303.3	90,88.645	1,287.931
2538	13,330.6	121,215.9	19,920.0	20,001.7	12,352.5	1,628.1
2543	32,315.9	116,190.7	29,635.3	18,959.7	17,588.8	2,248.2
2548	113,393.6	153,834.3	47,971.9	19,800.6	31,238.7	4,089.0
2544	139,961.2	161,780.5	52,519.6	21,908.9	36,411.4	4,549.8
2551	192,533.1	211,988.2	75,721.5	23,954.7	51,589.9	7,423.0
2553	232,013.2	206,637.1	98,628.3	35,111.6	55,426.3	7,335.4
2554	289,675.63	255,048.38	124,380.98	81,001.9	62,015.32	8,526.13

ที่มา: ASEAN Statistical Yearbook 2003, 2008. www.asean.org/news/item/foreign-direct-investment-statistics. <http://aseanstats.asean.org> (accessed November 12, 2012).

ตาราง 3-2 การแบ่งปันผลกำไรของจีนกับอาเซียน China's profit-sharing strategy

กลยุทธ์การแบ่งปันผลกำไรของจีน	การปฏิบัติจริง
ให้สิทธิพิเศษแก่อาเซียนในเรื่องเวลาเปิดตลาด	-กำหนดเวลาเปิดตลาดที่แตกต่างกันสำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียนโดยขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ -แนะนำการให้การปฏิบัติที่พิเศษสำหรับประเทศเวียดนาม เมียนมาและกัมพูชา ในช่วงแรกที่เริ่มดำเนินการภาคีการค้าพิเศษ
เงินช่วยเหลือด้านการเกษตรและการขนส่งและโครงการบรรเทาหนี้	-ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือด้านการเกษตรในเดือนตุลาคม 2544 และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการด้านความร่วมมือทางการเกษตรของจีน – อาเซียนเดือนธันวาคม 2544 -ให้การอุดหนุนพิเศษแก่เวียดนาม ลาว เมียนมาและกัมพูชาสำหรับโครงการรถไฟสำคัญที่ได้รับการอนุมัติในการประชุม ASEAN + 1 ปี ค.ศ. 2001 -จัดหนี้บางส่วนหรือทั้งหมดให้กับเวียดนาม ลาว เมียนมากัมพูชาและอีกสองประเทศ
การลดแรงกดดันต่อประเทศในกลุ่มอาเซียนตามการเพิ่มขึ้นของจีน	-ขยายอาณาเขตและเงื่อนไขสำหรับเงินทุนต่างประเทศหรือการลงทุนเข้าประเทศจีน -ปรับปรุงบรรทัดฐานทางกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ -แย้งว่าเงินทุนต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นหรือการลงทุนในจีนไม่ได้หมายถึงการลดทุนจากต่างประเทศหรือการลงทุนในประเทศในกลุ่มอาเซียน
ข้อมูลสุขภาพและความร่วมมือด้านสุขอนามัย	-สนับสนุนประเทศในอาเซียนเพื่อปรับปรุงการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ -การพัฒนาสหกรณ์ด้านการรักษาพยาบาลและสุขอนามัย

เนื่องจากภูมิศาสตร์ที่ตั้งของประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งอยู่ใกล้กับประเทศจีนแต่ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อได้เปรียบในลักษณะที่จะเพิ่มมูลค่าการค้าจากจีน สิ่งนี้นำไปสู่สถานการณ์ที่ประเทศจีนมีการดำเนินค้ากับประเทศที่ห่างไกลมากกว่าประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้⁴ ดังนั้นนอกเหนือจากเขตการค้าเสรีจีน - อาเซียน (China-ASEAN Free Trade Area : CAFTA) แล้วจีนได้ปรับยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยหันมาเน้นให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มมากขึ้น ทั้งในมิติการเมือง สังคมและเศรษฐกิจ แนวความคิดเรื่องการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน - จีนจึงถือกำเนิดขึ้นในปีเดียวกัน รัฐมนตรีจีน นายจู หรงจี ได้เสนอแนวความคิดดังกล่าวระหว่างการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน จากนั้นในปี พ.ศ.2545 ผู้นำประเทศต่างๆในอาเซียนและจีนได้ลงนามในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนและจีน โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีจีน-อาเซียนในปี พ.ศ.2553 การขยายความสัมพันธ์ทางการค้าของจีนกับประเทศอาเซียนที่มีพรมแดนติดกับจีนเป็นยุทธศาสตร์ที่สองในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าของอาเซียน⁵ เหตุผลหลักของจีนในการส่งเสริมการค้าชายแดน คือ การส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นผ่านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการค้า จีนมียุทธศาสตร์ทั้งภายในและภายนอกเพื่อส่งเสริมการค้าชายแดน⁶ ยุทธศาสตร์ภายในได้รับการออกแบบเพื่อเพิ่มการค้าชายแดนกับประเทศในกลุ่มอาเซียน ครอบคลุมโครงการพัฒนาประเทศตะวันตกของจีนเป็นมาตรการเสริมที่ใช้ขีดความสามารถในการพัฒนาทางเศรษฐกิจของพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจีนตะวันตกและรักษาเสถียรภาพในระดับชาติ ในปี พ.ศ.2536 สภาแห่งรัฐได้กำกับดูแลมณฑลยูนนานและมณฑลกว่างซีเพื่อจัดตั้งโครงการการค้าชายแดนเพื่อปลูกฝังเศรษฐกิจชายแดนด้านนอกที่มุ่งเน้นการพัฒนา⁷ ยูนนานหรือที่เรียกว่า Southern Silk Road เป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างจีนตะวันตกเฉียงใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ ภายใต้กรอบการทำงานของโครงการพัฒนาประเทศตะวันตกของจีนมณฑลยูนนาน มณฑลกว่างซี และกุ้ยโจวของจีนได้รับมอบหมายให้เป็นศูนย์กลางการขนส่งสำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียนที่อยู่ติดกัน ภาคตะวันตกเฉียงใต้ได้กลายเป็นสถานีขนส่งระหว่างประเทศจีนและประเทศอาเซียนเพื่ออำนวยความสะดวกในการพัฒนาการค้ากับเวียดนาม ลาว และเมียนมา⁸

ยุทธศาสตร์ภายนอกของจีนภายใต้กรอบการทำงานของ CAFTA ได้แก่ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การลงทุนร่วมกัน และการพัฒนาลุ่มน้ำโขง โครงการความร่วมมือด้านอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) ประกอบด้วย 5 ประเด็นที่สำคัญที่สุดของความร่วมมือด้านสิทธิพิเศษของ CAFTA โครงการ GMS เพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจตามพรมแดนทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน - อาเซียน ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมของจีนในการก่อสร้างทางรถไฟระหว่างประเทศในแถบเอเชีย การพัฒนาอ่าว Beibu (อ่าวตังเกี๋ย) รวมถึงการลงทุนในแผนช่องทางการเดินเรือสากล ความตกลงว่าด้วยการเดินเรือร่วมกันของแม่น้ำล้านช้าง - แมโขง (ลงนามในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2545) เพื่อปรับปรุงการขนส่งระหว่างจังหวัดทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ข้ามพรมแดนโครงการเหล่านี้ช่วยลดค่าธรรมเนียมการขนส่งสินค้าของจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และความต้องการในการปรับแต่งและเพิ่มขนาด การขนส่งและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะช่วยลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ของการค้าทวิภาคี ช่วยเพิ่มการขนส่งและการเคลื่อนย้ายของประชากรระหว่างประเทศจีนและประเทศในกลุ่มอาเซียนซึ่งจะเป็นการเพิ่มปริมาณการค้าชายแดนและนำไปสู่การพัฒนาเขตพื้นที่ชายแดน

⁴ (Xie and Zhu 2012) ไม่มีข้อมูลอ้างอิง

⁵ (Gao, 2010)

⁶ (นิสิต, 2555)

⁷ (Yu, 1997)

⁸ (Zhou, 2006)

3.5 ความร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างจีนกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความสัมพันธ์กันโดยทั่วไป ในช่วงราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงจีนได้พิจารณาจักรวรรดิแห่งสวรรค์และจัดตั้งเครือข่ายการค้าโดยการตั้งชื่อเพื่อกำหนดสถานะของพระสังฆราช - ชุนนาง⁹ เมื่อปลายศตวรรษที่สิบเก้า ดร.ชุนยัตเซ็น ได้รับการสนับสนุนอย่างมากจากชาวจีนโพ้นทะเลในช่วงการปฏิวัติราชวงศ์ชิง รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อชาวจีนโพ้นทะเลหลังการปฏิวัติ ภายใต้สโลแกน “ชาวจีนโพ้นทะเลเป็นผู้ริเริ่มการปฏิวัติที่ประสบความสำเร็จ” รัฐบาลสาธารณรัฐจีน (ROC) ได้จัดให้มีหอการค้าจีนในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่ออำนวยความสะดวกในการพัฒนาพันธมิตรทางการเมืองภายใต้การขยายการค้าระหว่างประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตามเครือข่ายการค้านี้เริ่มเปลี่ยนไปเมื่อมีการจัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน (PRC) ในปี พ.ศ.2492 เนื่องจากความสัมพันธ์ทางการเมืองภายในความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างจีนกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แตกต่างกันไปและถูกเปลี่ยนไปตามอุดมการณ์ ต่อมาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศจีนและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ต่าง ๆ (ลัทธิทุนนิยมกับสังคมนิยม) และความคิดเห็นทางการเมือง (PRC vs. ROC) และกลายเป็นเรื่องการเมืองมากขึ้น ความสัมพันธ์เหล่านี้เกี่ยวข้องกับนโยบายการทูตของสาธารณรัฐประชาชนจีน หลังจากปี พ.ศ.2493 จีนเริ่มมีการติดต่อสื่อสารและโต้ตอบกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปี พ.ศ.2496 โจว เอินไหล (Zhou Enlai) นายกรัฐมนตรีของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เสนอหลักการ 5 ข้อ ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางทางการทูตของจีน อย่างไรก็ตามเนื่องจากประวัติศาสตร์จีนในยุคลัทธิคอมมิวนิสต์, ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อต้านชาวกอมมิวนิสต์ ส่งผลให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกิดความวิตกกังวลและปฏิเสธที่จะยอมรับจีน

จากช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 ถึงทศวรรษ 1990 สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ดำเนินนโยบายเปิดประตูหรือที่เรียกว่า (Open Door Policy) และ นโยบายเพื่อนบ้านที่ดี (Good Neighbor) อย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญสำหรับการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศสมาชิกอาเซียน¹⁰ ในการใช้นโยบาย Open Door ในปี พ.ศ.2521 จีนได้จัดตั้งและยืนยันทิศทางของการปฏิรูปและการเปิดประเทศขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ มีการเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานทางการทูตจากต่างประเทศจาก “สงครามและการปฏิวัติ” มาเป็นแนวทางแบบ “สันติภาพและการพัฒนา”¹¹

ในช่วงสงครามเย็นภายหลัมนโยบายการเปิดประตูของจีนถูกแทนที่โดยนโยบาย Good Neighbor เกี่ยวกับการทูตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้¹² การรวมนโยบาย Good Neighbor กับหลักสามประการในการรักษาความปลอดภัยซึ่งกันและกัน ความร่วมมือและการพัฒนาซึ่งกันและกัน ผู้นำประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เข้าเยี่ยมประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำนวนหลายครั้งเพื่อสร้างความร่วมมือและรักษาข้อได้เปรียบของจีนให้เป็นอำนาจทางการเมืองและภูมิภาคที่แข็งแกร่ง ในช่วงวิกฤตการเงินเอเชียในปี 2540

⁹ Hamashita, T. 1990. Tribute Trade System and Modern Asia-The Land of Opportunity: Internationally Modern China. Tokyo: University of Tokyo Press.

¹⁰ Ku, S.C. 2006. “China’s Changing Political Economy with Southeast Asia: Starting a New Page of Accord.” Asian Perspective 30, no. 4: 113-0. And Robinson, T.W., and D. Shambaugh (Eds.). 1995. Chinese Foreign Policy: Theory and Practice. London: Oxford University Press.

¹¹ Haacke, Jürgen. (2005). The significance of Beijing’s bilateral relations: looking “below” the regional level in China-ASEAN ties. In: Khai Leong, H. and Ku, S. C. Y., (eds.) China and Southeast Asia: Economic Statecraft and Strategic Engagement. ISEAS, Singapore, pp. 111-145

¹² Chen, H. 2000. China Diplomatic Strategies in the Twenty-First Century. Beijing: Shi-shi Publishing House.

ค่าเงินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปรับตัวลดลง หลายคนคาดว่าค่าเงินหยวน (RMB) จะอ่อนค่าลง แต่ Zhu Rongji นายกรัฐมนตรีของสาธารณรัฐประชาชนจีนกล่าวว่า จะไม่ลดค่าเงินและจีนจะรักษาอัตราแลกเปลี่ยนที่มีอยู่ นโยบายนี้ช่วยลดและขจัดความกดดันในการลดค่าเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งช่วยบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางการเงินและช่วยให้จีนกลายเป็นกำลังมั่นคงในระบบการเงินของเอเชียได้ จีนประสบความสำเร็จในตำแหน่งที่โดดเด่นและมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจในภูมิภาคและเป็นตัวขับเคลื่อนเสถียรภาพทางสังคมในการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้¹³ ยุทธศาสตร์ของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความแตกต่างกันอย่างมากทั้งก่อนและหลังสงครามเย็น วิกฤตการณ์การเงินในเอเชียเป็นโอกาสในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จีนได้ปลูกฝังความร่วมมือทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างการติดต่อกับประเทศต่าง ๆ และลดความกังวลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจซึ่งจีนเน้นการร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน โดยการลดความตึงเครียดและความเป็นปฏิปักษ์ระหว่างจีนและอาเซียนมีส่วนทำให้เกิดความคืบหน้าในเรื่องเศรษฐกิจและการค้า¹⁴ ประธานาธิบดี Hu Jintao ได้เยือน 3 ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเดือนเมษายนปี พ.ศ.2548 และประกาศให้ทราบถึง 3 องค์ประกอบของนโยบายของจีนเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อเป็นเพื่อนบ้านที่มั่นคงและมั่งคั่ง

สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าประเทศจีนได้กลายเป็นผู้มีส่วนร่วมในภูมิภาคที่ครอบคลุมในยุคของโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปทั่วโลก การเป็นเพื่อนบ้านที่ดี มีเสถียรภาพ มั่งคั่ง และช่วยเพิ่มความเจริญรุ่งเรืองอย่างสันติเป็นองค์ประกอบหลักของนโยบายของจีนเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ องค์ประกอบเหล่านี้จะไม่เพียงได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากประเทศจีนเท่านั้น แต่จะสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นและช่วยให้ประเทศจีนมีอิทธิพลต่อประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพิ่มมากขึ้นผ่านการใช้แนวทางทางการเมืองและเศรษฐกิจ¹⁵

ปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างจีนกับอาเซียนเป็นหลักฐานจากปริมาณการค้าทวิภาคีและอัตราส่วนโครงสร้างการค้า จีนดำเนินนโยบาย Good Neighbor ในทศวรรษที่ 1990 และในตอนท้ายของศตวรรษนี้ ปริมาณการค้าทวิภาคีจีน - อาเซียนมีมูลค่าประมาณ 200 ล้านเหรียญสหรัฐ หลังจากปี พ.ศ.2543 การค้าทวิภาคียังคงเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่ได้ลงนามในข้อตกลงการค้าผลิตภัณฑ์ในปี พ.ศ.2548 ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มขึ้นกว่า 100 พันล้านเหรียญสหรัฐ ดังที่แสดงไว้ในภาพที่ 3-1 ประเทศจีนเป็นประเทศคู่ค้าของอาเซียนที่มียอดการค้าสูงที่สุดในเอเชียแปซิฟิก (ตารางที่ 3-1) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2536-2554

¹³ Shiau 2001 ไม่มีข้อมูล

¹⁴ Chen, H.-y. 2007. "Evaluation on the China-ASEAN Free-Trade Area." Studies in Communism 27, no. 12: 1-7.

¹⁵ Su 2006, 2012 มีข้อมูล 2006 แต่ไม่มีข้อมูล 2012

Su. 2006. "Zhuhian Institutions and Zhoubianism: China's Approach to Governance in Past Asia"

บทที่ 4

ความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนจีน-อาเซียน

4.1 ความสำคัญทางการค้าจีน-อาเซียน

ภาพรวมความร่วมมือด้านการค้าระหว่างจีนกับอาเซียน

ในปี พ.ศ.2534 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนได้มีการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยในปี พ.ศ.2553 การค้าทวิภาคีมีการขยายตัว 37 ครั้งภายใน 20 ปี ในช่วงนี้ มีการลงนามในข้อตกลงเขตการค้าเสรี จีน - อาเซียน ปริมาณมูลค่าการค้าระหว่างประเทศจีนกับอาเซียนเพิ่มขึ้นเกินกว่า 50 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี พ.ศ.2545 เพิ่มขึ้นเป็น 54.8 พันล้านเหรียญสหรัฐซึ่งเพิ่มขึ้น ร้อยละ 32 ซึ่งสูงกว่าประเทศจีนและญี่ปุ่นถึง ร้อยละ 16.2, จีน - เกาหลีร้อยละ 22.8 และ จีน-สหรัฐอเมริกา ร้อยละ 20.8 ส่งผลให้ปริมาณการค้าระหว่าง จีนกับอาเซียนมีมูลค่าเกิน 100 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี พ.ศ.2547

จีนกลายเป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของอาเซียนรองจาก EU สหรัฐฯ และญี่ปุ่น อาเซียนกลายเป็นคู่ค้ารายใหญ่อันดับ 4 ของจีน ในปี พ.ศ.2554 ปริมาณการค้าระหว่างจีนกับอาเซียนมีมูลค่าถึง 362.8 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ และอาเซียนได้แซงญี่ปุ่นสู่การเป็นประเทศคู่ค้าที่ใหญ่เป็นอันดับสามของจีน ในปี พ.ศ.2555 ปริมาณการค้าระหว่างจีนกับอาเซียนสูงกว่า 400 พันล้านเหรียญสหรัฐและมีจำนวนถึง 443.6 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี พ.ศ.2556 สถิติระบุว่าในช่วงปี พ.ศ.2546-2556 ปริมาณการค้าทวิภาคีและการลงทุนระหว่างจีนกับอาเซียนเพิ่มขึ้น 5 และ 3 เท่า ตามลำดับ เป็นเขตการค้าเสรีที่ใหญ่ที่สุดในแง่ของจำนวนประชากรที่ครอบคลุม และเป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุดในบรรดาประเทศกำลังพัฒนา ความร่วมมือระหว่างจีนกับอาเซียนได้รับการขนานนามว่ายุคทอง (Golden Decade) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 การค้าระหว่างจีนและอาเซียนมีการเติบโตอย่างรวดเร็วอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2557 การค้าทวิภาคีมีมูลค่า 480.394 พันล้านเหรียญสหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.3 จากปีก่อน ซึ่งสูงกว่าอัตราการเติบโตเฉลี่ยของการค้าต่างประเทศของจีน ร้อยละ 4.9 และคิดเป็นร้อยละ 11.16 ของปริมาณการค้าต่างประเทศทั้งหมดของจีน จีนเป็นประเทศคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของอาเซียนเป็นเวลา 5 ปีติดต่อกัน โดยอัตราการเติบโตของการค้าทวิภาคีเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.7 และอาเซียนยังคงเป็นคู่ค้ารายใหญ่อันดับ 3

จากการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) การเร่งรัดการต่อรองในการยกระดับเขตการค้าเสรีจีน-อาเซียน (CAFTA) และความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP) และการส่งเสริม China's 21st Century Maritime Silk Road Initiative ส่งผลให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างจีนกับอาเซียนถูกขนานนามว่าเป็น “ทศวรรษทอง (Diamond Decade)”

4.2 ความร่วมมือระหว่างจีน-อาเซียน

4.2.1 ภูมิหลัง

ความสัมพันธ์อาเซียน-จีนเริ่มต้นขึ้นเมื่อนายนายเฉียน ฉีเฉิน (Qian Qichen) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน เข้าร่วมพิธีเปิดการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 24 เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2534 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ในฐานะแขกของรัฐบาลมาเลเซีย ต่อมา จีนได้รับสถานะคู่เจรจาอย่างเต็มรูปแบบของอาเซียนในปี พ.ศ.2539 ในปี พ.ศ.2549 มีการจัดประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน สมัยพิเศษเพื่อฉลองครบรอบ 15 ปี ความสัมพันธ์อาเซียน-จีน ที่นครหนานหนิง และในปี พ.ศ.2554 อาเซียนและจีนได้จัดการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ครั้งที่ 14 สมัยพิเศษ เพื่อฉลองครบรอบ 20 ปี ความสัมพันธ์อาเซียน-จีน ณ บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย

4.2.2 ความร่วมมือด้านการเมืองความมั่นคง

จีนเป็นประเทศคู่เจรจาแรกของอาเซียนที่ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (TAC) ในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ครั้งที่ 7 เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2546 ที่บาห์ลี และยังเป็นประเทศแรกที่แสดงความพร้อมที่จะลงนามในพิธีสารต่อต้านภัยสนธิสัญญาว่าด้วยการจัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEANWFZ)

ปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ ความร่วมมือในกรอบอาเซียน-จีน มีส่วนช่วยยับยั้งและคลี่คลายความขัดแย้งไม่ให้ขยายตัว โดยในการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ครั้งที่ 6 เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ.2545 ที่กรุงพนมเปญ ผู้นำอาเซียนและจีนได้ร่วมลงนามปฏิญญาว่าด้วยการปฏิบัติของภาคีในทะเลจีนใต้ (Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea: DOC) อีก 9 ปีต่อมา ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน-จีน ครั้งที่ 44 เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ.2554 ที่บาห์ลี ได้ให้การรับรองแนวทาง การปฏิบัติตาม DOC (Guidelines on the Implementation of the DOC) เพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินการตาม DOC

รัฐบาลชุดใหม่ของจีนภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์กับอาเซียนโดยยึดหลัก 3 ประการ ได้แก่ (1) การพัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตรและให้ความสำคัญกับอาเซียนในลำดับต้นของการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของจีน (2) การพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างอาเซียนกับจีนให้รอบด้านและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น (3) การแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้กับประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศผ่านการเจรจาหารือที่เป็นมิตรต่อกัน การพูดคุยที่เสมอภาคและมีความร่วมมือที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน

4.2.3 ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ

ความตกลงทางเศรษฐกิจ จีนเป็นประเทศคู่เจรจาแรกที่เสนอให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับอาเซียน โดยทั้งสองฝ่ายได้ร่วมลงนามกรอบความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation) เมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ.2545 ซึ่งกำหนดเป้าหมายให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน กับประเทศสมาชิกอาเซียนเก่า (6 ประเทศ) ให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2553 และกับประเทศสมาชิกใหม่ (4 ประเทศ) ภายในปี พ.ศ.2558 ต่อจากนั้น ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมลงนามความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าและกลไกการระงับข้อพิพาทในปี พ.ศ.2547 ความตกลงว่าด้วยการค้าบริการในปี พ.ศ.2550 และความตกลงว่าด้วยการลงทุนในปี พ.ศ.2552

การค้า ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ครั้งที่ 13 ในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ.2553 ทั้งสองฝ่ายได้ตั้งเป้าหมายที่จะเพิ่มปริมาณการค้าระหว่างกันเป็น 500,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และตั้งเป้าหมายการลงทุน

ใหม่จากจีนในภูมิภาคเป็น 10,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี พ.ศ.2558 ทั้งนี้ ในปี พ.ศ.2553 จีนได้ก้าวขึ้นมาเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 1 ของอาเซียน ในขณะที่อาเซียนเป็นคู่ค้าอันดับ 3 ของจีน รองจากสหภาพยุโรป และสหรัฐฯ สำหรับการค้าอาเซียน-จีน ในปี พ.ศ.2555 มีมูลค่า 318,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.6 จากปี พ.ศ.2554)

สินเชื่อ ในการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ครั้งที่ 14 เมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ.2554 จีนประกาศเพิ่มวงเงินสินเชื่อแก่ประเทศสมาชิกอาเซียนอีก จำนวน 10,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (จากเดิมที่ประกาศไปแล้วจำนวน 15,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เมื่อปี พ.ศ.2552) ซึ่งในจำนวนนี้เป็นสินเชื่อพิเศษ (Preferential Loans) จำนวน 4,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อใช้ในโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเครือข่ายการเชื่อมโยงทางคมนาคม รวมทั้งโครงการเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน

ความร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ (1) การจัดตั้งศูนย์ ASEAN-China FTA Business Portal¹ ซึ่งเป็นโครงการที่แต่ละประเทศสมาชิกจะรวบรวมข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมการค้าของประเทศตนกับจีน และนำเสนอให้ฝ่ายเลขานุการคณะทำงาน (ASEC) ในวันที่ 28 ของทุกเดือน โดยในส่วนของไทย กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ เป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลรับผิดชอบการปรับปรุงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและการค้าภายใต้กรอบเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (2) การเปิดสำนักงานสาขาของสมาคมส่งเสริมการค้าและเศรษฐกิจอาเซียน-จีน ที่เมืองอู่ฮั่น และเมืองเวินโจว ภายใต้กรอบเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน เมื่อวันที่ 6 มกราคม ปี พ.ศ.2554 ซึ่งถือเป็นความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนเป็นครั้งแรก

ศูนย์อาเซียน-จีน ที่กรุงปักกิ่ง (www.asean-china-center.org) มีพิธีเปิดศูนย์อาเซียนจีนอย่างเป็นทางการในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ครั้งที่ 14 เมื่อเดือน พฤศจิกายน ปี พ.ศ.2554 เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมการค้าและการลงทุน การท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชน และเป็นศูนย์บริการข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอาเซียน-จีน

การจัดงานแสดงสินค้าอาเซียน - จีน (China - ASEAN Expo: CAEXPO) เป็นข้อริเริ่มของจีนซึ่งได้เสนอต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ที่บาห์ลี เมื่อปี พ.ศ.2546 โดยได้จัดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ.2547 หลังจากนั้น ได้มีการจัดอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีที่นครหนานหนิง เขตเศรษฐกิจพิเศษกว่างซีจ้วง ซึ่งรัฐบาลจีนประสงค์ที่จะส่งเสริมให้เป็นประตูการค้ากับอาเซียน โดยล่าสุดจัดขึ้นเป็นครั้งที่ 14 เมื่อวันที่ 12-15 กันยายน พ.ศ.2560 ณ นครหนานหนิง เขตเศรษฐกิจพิเศษกว่างซีจ้วง

ด้านการเกษตร อาเซียนและจีนได้ร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชอาเซียน-จีน (ASEAN-China MoU on Strengthening Sanitary and Phytosanitary Cooperation: SPS) เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ปี พ.ศ.2550 ซึ่งครอบคลุมความร่วมมือหลัก 5 ด้าน คือ การจัดทำระบบแลกเปลี่ยนข้อมูล การแลกเปลี่ยนการเยือน การสัมมนา/ฝึกอบรม การทำวิจัยร่วม และการสร้างกลไกเวทีหารือระหว่างภาคี

ล่าสุด จีนเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมรัฐมนตรีอาเซียน-จีน ด้านการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบและการกักกัน (ASEAN-China Ministerial Meeting on Quality Supervision, Inspection and Quarantine : SPS Cooperation) ครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 19 – 22 กันยายน ปี พ.ศ.2555 ที่นครหนานหนิง โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทยเข้าร่วมการประชุมดังกล่าว ซึ่งที่ประชุมฯ ได้ให้ความเห็นชอบต่อแผนปฏิบัติการช่วงปี พ.ศ.2556 - 2557 และให้มีการต่ออายุบันทึกความเข้าใจ ที่จะสิ้นสุดการบังคับ

¹ (www.asean-cn.org)

ใช้ในเดือน พฤศจิกายน ปี พ.ศ.2555 ออกไปอีก 1 ปี โดยขณะนี้อยู่ระหว่างร่างบันทึกความเข้าใจฉบับใหม่เพื่อลงนามในปลายปี พ.ศ.2557 นอกจากนี้ ในการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านการเกษตรและป่าไม้ (ASEAN Ministers on Agriculture and Forestry – AMAF) ครั้งที่ 35 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ มาเลเซีย เมื่อวันที่ 27 กันยายน ปี พ.ศ.2556 อาเซียนและจีน ได้ลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านอาหารและการเกษตร (ASEAN-China MoU on Food and Agriculture Cooperation) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านการพัฒนา ศักยภาพ การวิจัยและพัฒนา และการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านอาหารและการเกษตร และความมั่นคงทางอาหารระหว่างกัน

ด้านการท่องเที่ยว ในการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ครั้งที่ 13 เมื่อเดือน ตุลาคม ปี พ.ศ.2553 จีนให้คำมั่นว่าจะเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างกันเป็น 15 ล้านคน ภายในปี พ.ศ.2558 ทั้งนี้ ในปี พ.ศ.2555 จำนวนนักท่องเที่ยวจากจีนมายังอาเซียนจำนวน 8.7 ล้านคน มากเป็นอันดับ 1 แทนที่นักท่องเที่ยวจากสหภาพยุโรป โดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2554 ซึ่งมีจำนวน 7.3 ล้านคน ในขณะที่มีนักท่องเที่ยวจากอาเซียนไปจีน 5.9 ล้านคน

ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อาเซียน-จีน ได้เห็นพ้องตามข้อเสนอของจีนให้ พ.ศ.2555 เป็นปีแห่งความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และมีการจัดการประชุมระดับรัฐมนตรีด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาเซียน-จีน ขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2555 ที่นครหนานหนิง โดยจีนได้เสนอโครงการความเป็นหุ้นส่วนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาเซียน-จีน (China - ASEAN Science and Technology Partnership Program: STEP) เพื่อพัฒนาความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ระหว่างกัน โดยมอบหมายให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของจีน คณะกรรมการอาเซียนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ASEAN Committee on Science and Technology: COST) และหน่วยงานภาครัฐด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาเซียน-จีน เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินความร่วมมือ โดยภายใต้กรอบ STEP จีนได้เสนอจัดตั้งห้องปฏิบัติการร่วมในประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งจีนจะให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและอุปกรณ์มูลค่า 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ การแบ่งปันข้อมูลจากดาวเทียมระยะไกล การจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี และโครงการแลกเปลี่ยนนักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่ ล่าสุด อาเซียนและจีนอยู่ระหว่างการจัดทำบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

4.2.4 ความร่วมมือด้านการพัฒนา สังคม และวัฒนธรรม

ความร่วมมือด้านการพัฒนา 11 สาขาหลัก ได้แก่ (1) การเกษตร (2) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือ ICT (3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (4) การพัฒนากลุ่มแม่น้ำโขง (5) การลงทุน (6) พลังงาน (7) การขนส่ง (8) วัฒนธรรม (9) สาธารณสุข (10) การท่องเที่ยว และ (11) สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ จีนยังสนับสนุนความพยายามของอาเซียนในการลดช่องว่างด้านการพัฒนาโดยผ่านการดำเนินโครงการความร่วมมือภายใต้แนวคิดริเริ่มสำหรับการบูรณาการของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration: IAI) และอนุภูมิภาคที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ASEAN – Mekong Basin Development Cooperation (AMBDC) และ Brunei – Indonesia – Malaysia – Philippines East ASEAN Growth Area (BIMP – EAGA)

ด้านการศึกษา จีนได้จัดตั้งศูนย์อาชีวศึกษาและฝึกอบรมจำนวน 10 แห่ง ใน 6 มณฑลของจีน ได้แก่ มณฑลกว่างซี มณฑลยูนนาน มณฑลฝูเจี้ยน มณฑลเสฉวน มณฑลกุ้ยโจว และมณฑลเหอหลองเจียง และจะเพิ่มจำนวนทุนการศึกษาให้แก่ประเทศสมาชิกอาเซียน รวมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนักเรียนนักศึกษาให้ได้

จำนวน 100,000 คน ภายในปี พ.ศ.2563 เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีและเสริมสร้างมิตรภาพในภาคประชาชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ด้านสาธารณสุข ในระหว่างการประชุมระดับรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขอาเซียน-จีน เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม ปี พ.ศ.2555 ที่จังหวัดภูเก็ต ได้มีการลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านสาธารณสุขระหว่างอาเซียน-จีน

4.3 หันส่วนเชิงยุทธศาสตร์

1. เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดการจัดตั้งศูนย์อาเซียน-จีน ที่กรุงปักกิ่ง โดยไทยเป็นประเทศแรกที่ส่งเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติหน้าที่ที่ศูนย์อาเซียน-จีน ในตำแหน่งผู้อำนวยการหน่วยสารสนเทศและประชาสัมพันธ์ (Director of Information and Public Relations Unit) เมื่อเดือน มิถุนายน พ.ศ.2556 เพื่อสะท้อนถึงความสำคัญ ที่ไทยให้ต่อจีน

2. จัดโครงการสำรวจศักยภาพเส้นทางสาย R 3A (จากจังหวัดเชียงรายไปยังนครคุนหมิง โดยผ่านภาคเหนือของลาว) โดยเชิญรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนเข้าร่วม เมื่อวันที่ 23 – 24 มกราคม พ.ศ.2554

3. ไทยรับตำแหน่งประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-จีน เป็นระยะเวลา 3 ปี (กรกฎาคม พ.ศ.2555–กรกฎาคม พ.ศ.2558) สืบต่อจากเวียดนาม โดยไทยตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับจีนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะความร่วมมือใน 11 สาขา รวมทั้งมุ่งส่งเสริม 3 ประเด็นหลัก หรือ 3Cs ได้แก่ การสร้างประชาคม (Community Building) การส่งเสริมความเชื่อมโยง (Connectivity) และการจัดทำแนวปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Regional Code of Conduct in the South China Sea: COC)

4.4 บทบาทของของจีนต่ออนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS)

การค้าและการลงทุนระหว่างกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงกับมณฑลยูนนานและเขตปกครองตนเองกว่างซีของจีนที่อยู่ติดกับอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง จากการศึกษาในงานของสำนักงานพาณิชย์จีนประจำมณฑลยูนนาน เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ.2557 การค้าระหว่างจีนผ่านมณฑลยูนนาน และอาเซียน ในปี พ.ศ.2556 มีมูลค่ารวมอยู่ที่ 10.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งเฉพาะการค้าที่มณฑลยูนนานได้ทำกับกลุ่มประเทศ ในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงมีมูลค่าสูงถึง 7.62 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 70 ของการค้าระหว่างมณฑลยูนนานกับอาเซียน และมีมูลค่าประมาณครึ่งหนึ่งที่เป็นการค้าผ่านชายแดน ในตารางที่ 4-1 ได้แสดงมูลค่าการค้าระหว่างมณฑลยูนนานและกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) และสินค้าส่งออกและนำเข้าที่สำคัญ ซึ่งจะเห็นได้ว่าประเทศที่มีการทำการค้ากับมณฑลยูนนานมากที่สุดคือ เมียนมาร์ รองลงมาได้แก่ เวียดนาม ไทย สปป.ลาว และกัมพูชา ตามลำดับ

ตารางที่ 4-1 การค้าระหว่างมณฑลยูนนานและกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS)

หน่วย: พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

ประเทศ	ไทย	กัมพูชา	สปป.ลาว	เมียนมาร์	เวียดนาม	รวม
มูลค่าการค้า	1.05	0.94	1.00	3.30	1.33	7.62
มูลค่าการส่งออก	0.66	0.13	0.72	2.40	1.00	4.92
มูลค่าการนำเข้า	0.39	0.32	0.30	1.70	0.20	2.70
สินค้าส่งออก ที่สำคัญไปประเทศสมาชิก GMS	ดอกไม้ ผัก ปุ๋ย	-	เครื่องจักร	เครื่องจักร สิ่งทอ	อุปกรณ์ ก่อสร้าง พลังงาน	เคมีภัณฑ์ เครื่องจักรและ อุปกรณ์ ก่อสร้าง
สินค้านำเข้า ที่สำคัญจากประเทศสมาชิก GMS	ผลไม้ ผลิตภัณฑ์ไม้	-	สินค้าด้านเกษตรกรรม	ถั่ว มัน สัมปะหลัง	สินค้าด้านเกษตรกรรม	สินค้าด้านเกษตรกรรม

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์แห่งมณฑลยูนนาน, (2556) อ้างใน สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา, พลวัตของจีนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงและนัยต่อประเทศไทย, 2557.

ทางด้านการลงทุนโดยตรงของจีนในต่างประเทศ (Outbound Direct Investment: ODI) ของมณฑลยูนนานในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) จนถึงสิ้นปี พ.ศ.2557 มีมูลค่ารวม 2.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งหมด 272 โครงการ โดยประเทศที่มีมูลค่า การลงทุนจากยูนนานสูงที่สุดคือ เมียนมาร์ รองลงมาคือ สปป.ลาว กัมพูชา เวียดนาม และไทยตามลำดับ ในปี พ.ศ.2557 การลงทุนโดยตรงจากกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงไปยังยูนนานรวมทั้งหมด 305 โครงการมีมูลค่าการลงทุนอยู่ที่ 0.176 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

ตารางที่ 4-2 การลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศขาออก (ODI) ของมณฑลยูนนานในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS)

หน่วย: พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

ประเทศปลายทาง	มูลค่าการลงทุน	อุตสาหกรรมที่สำคัญ
กัมพูชา	0.42	10 projects: 2 power stations, agriculture (wood)
สปป.ลาว	0.88	170 projects: agriculture (rubber,sugar) & tradecooperative zone, shopping mall, real estate, service
เมียนมาร์	1.09	power station, mine (copper, gold, zinc mine) agriculture (rubber, sugar, trade)
เวียดนาม	0.185	less projects in the last 10 years due to depreciation Viet Done & tension of bilateral relationship, mine & processing, trade, fertilizer, agriculture, manufacturing
ไทย	0.13	more projects after Kunming-Bangkok highway completed Logistic and tourism (hotel), real estate in North Thailand, mine

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์แห่งมณฑลยูนนาน, (2556) อ้างใน สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา, พลวัตของจีนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงและนัยต่อประเทศไทย, 2557.

4.4.1 การให้ความสำคัญกับความร่วมมือของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงของจีน

ตำแหน่งและทัศนคติของจีนต่ออนุภูมิภาคแม่น้ำโขง

ความร่วมมือในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS) เป็นผลมาจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ประเทศกำลังพัฒนาทราบว่าการเผชิญกับความท้าทายของโลกาภิวัตน์นั้นยากที่จะขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของตนในการแก้ไขปัญหาที่ยากลำบากในการพัฒนาและจะเสริมสร้างความร่วมมือเท่านั้นนำมาซึ่งการเสริมสร้างเศรษฐกิจการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมสามารถใช้งานได้จริง ประสบการณ์ในเอเชียยังแสดงให้เห็นว่าความร่วมมือระดับภูมิภาคอาจเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการลดความเสี่ยงของโลกาภิวัตน์

ในปี พ.ศ.2535 ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (AIB) ได้ริเริ่มโครงการความร่วมมือด้านอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงซึ่งได้รับการพิสูจน์แล้วว่า เป็นโครงการที่มีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างแข็งขันจากประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ตั้งแต่ GMS เริ่มต้นในปี พ.ศ.2535 GMS ได้เปิดตัวโครงการความร่วมมือ 100 โครงการที่ครอบคลุมด้านโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งพลังงาน การค้า การลงทุนโทรคมนาคม สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว การพัฒนาการเกษตรและทรัพยากรมนุษย์ ทุกโครงการได้รับความสำเร็จที่โดดเด่นตลอดช่วงระยะเวลา 17 ปีที่ผ่านมา ดังนั้นการดำเนินความร่วมมือต่างๆ ของ GMS จึงกลายเป็นตัวอย่างที่ดีในความร่วมมือพหุภาคีในประเทศกำลังพัฒนา

ในฐานะที่เป็นประเทศที่อยู่เหนือแม่น้ำโขง จีนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความร่วมมือด้านอนุภูมิภาค เมื่อโครงการ GMS เริ่มมีขึ้น รัฐบาลจีนจึงมีทัศนคติที่ดีต่อ GMS ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกลไกการร่วมมือนี้ ผู้นำของจีนแสดงท่าทีและทัศนคติของรัฐบาลจีนต่อ GMS ในทางบวกและเน้นว่าจีนจะให้การสนับสนุน GMS และยินดีที่จะร่วมมือกับประเทศอื่นๆ เพื่อแสวงหาการพัฒนาาร่วมกันในภูมิภาค

เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2536 เมื่อ Qiao Shi, ประธานคณะกรรมการประจำสภาผู้แทนราษฎรแห่งชาติเข้าเยี่ยมประเทศไทย เขาชี้ให้เห็นว่าประเทศจีนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการใช้ประโยชน์ของแม่น้ำโขงและจีนให้การสนับสนุน และให้ความร่วมมือในการพัฒนาแม่น้ำโขงอย่างมาก

ในเดือนสิงหาคมปี พ.ศ.2539 รองนายกรัฐมนตรี Jiang Chunyun ชี้แจงในการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมครั้งที่ 6 ซึ่งจัดขึ้น ณ เมืองคุนหมิง ประเทศจีนว่า รัฐบาลจีนสนับสนุนและให้ความสำคัญกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศในอนุภูมิภาคและมีส่วนร่วมในเชิงบวกกับความร่วมมือในอนุภูมิภาค เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านอนุภูมิภาคตามหลักเกณฑ์การให้คำปรึกษา การใช้ประโยชน์ร่วมกันและการพัฒนาาร่วมกัน

ประธานาธิบดี Jiang Zemin และผู้นำอาเซียนได้ลงนามในแถลงการณ์ร่วมของการประชุมประธานาธิบดีสาธารณรัฐประชาชนจีนและประมุขแห่งรัฐ / รัฐของประเทศสมาชิกอาเซียนเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ.2540 แถลงการณ์ร่วมดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า “จีนและประเทศสมาชิกอาเซียน ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนที่ดีและความไว้วางใจระหว่างกันในฐานะเป้าหมายทางนโยบายที่สำคัญ สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนในศตวรรษที่ 21 พวกเขายืนยันความร่วมมือกันในการพัฒนาแม่น้ำโขงและให้คำมั่นว่าจะเสริมสร้างความเข้มแข็ง และสนับสนุนประเทศในแถบชายฝั่งโดยการส่งเสริมกิจกรรมด้านการค้า การท่องเที่ยวและการคมนาคม”

ในการประชุมสุดยอดจีน - อาเซียนครั้งที่ 4 นายกรัฐมนตรีจีน Zhu Rongji กล่าวถึงความร่วมมือในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงและชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าจีนสนับสนุนการพัฒนาความร่วมมือของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงและจะเพิ่มข้อมูลในการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงด้วย

ในการประชุมสุดยอดจีน - อาเซียนครั้งที่ 5 นายกรัฐมนตรี Zhu Rongji ได้กล่าวว่าการพัฒนาลุ่มน้ำโขงในควรเป็นหนึ่งในเขตข้อมูลความร่วมมือที่สำคัญในเขตการค้าเสรีจีน - อาเซียน คำกล่าวของผู้นำจีนกล่าวว่าจีนให้ความสำคัญกับความร่วมมือในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง

4.4.2 เป้าหมายโดยรวมในการมีส่วนร่วมของจีนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง

ในปี พ.ศ.2545, 2548 และ 2551 เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ซึ่งจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการพัฒนาและปฏิรูปแห่งชาติกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงการคลัง รายงานฉบับนี้ ทบทวนหลักสูตรเกี่ยวกับการพัฒนาของ GMS แนะนำความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศของจีนกับประเทศในภูมิภาคย่อย ความคิดและการพิจารณาพื้นฐานของประเทศจีน แผนงานเบื้องต้นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงของจีนในการรายงานตามเป้าหมายของจีน การมีส่วนร่วมของจีนในความร่วมมือ GMS คือการเชื่อมโยงทางบกระหว่างตะวันตกเฉียงใต้และคาบสมุทรอินโดจีน การเชื่อมโยงตลาดระหว่างตะวันตกเฉียงใต้ของจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การผลักดันความหลากหลายทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีหลายรูปแบบ การพัฒนาอนุภูมิภาคทำให้เพิ่มโอกาสในการจ้างงานเป็นการเพิ่มรายได้ การส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ความร่วมมือในอนุภูมิภาคมีความสำคัญยิ่งขึ้นผ่านการเจรจาและการบังคับใช้โครงการร่วมกัน การสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเพื่อประโยชน์ร่วมกัน การค้าระหว่างประเทศและสถานการณ์การลงทุนผลักดันสันติภาพและการพัฒนาในอนุภูมิภาคเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างจีนกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ดังนั้น จึงสามารถทราบการพิจารณาของจีนในการมีส่วนร่วมใน GMS จากเป้าหมายโดยรวม

ประการแรก การมีส่วนร่วมของจีนในความร่วมมือ GMS เป็นองค์ประกอบสำคัญของยุทธศาสตร์การเปิดเสรี ประเทศจีนได้ให้ความสำคัญต่อนโยบายต่างประเทศของมิตรภาพและการเป็นหุ้นส่วนกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการทำงานต่างประเทศ การมีส่วนร่วมในความร่วมมือ GMS สอดคล้องกับนโยบายการต่างประเทศของจีนในเรื่องมิตรภาพและความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศเพื่อนบ้านและเป็นประโยชน์ต่อการสร้างบรรยากาศที่เป็นสากลเพื่อการปฏิรูปและการเปิดประเทศของจีนและการสร้างสิ่งใหม่ๆ

ประการที่สอง เพื่อสร้างเครือข่ายการคมนาคมขนส่งและทางเชื่อมระหว่างทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของสินค้าและสินค้าระหว่างสองฝั่งได้เป็นรากฐานของการรวมกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคย่อย

ประการที่สาม เพื่อให้ประเทศในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีนและประเทศในแถบอนุภูมิภาคสามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างรวดเร็วตลอดจนตระหนักถึงผลประโยชน์ร่วมกันและ เกิดประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่ายจากการมีส่วนร่วมในความร่วมมือ GMS

4.4.3 การดำเนินโครงการความร่วมมือ GMS ของจีน

หลังจากเข้าร่วมโครงการ GMS แล้ว ประเทศจีนได้ดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อใช้ในโครงการ GMS รัฐบาลจีนได้จัดตั้งกลุ่มประสานงานระดับชาติเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง – ลุ่มแม่น้ำโขง คณะกรรมการการปฏิรูปกระทรวงการคลังและคณะกรรมการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งรัฐเป็นหน่วยงานหลักและกว่าสิบกระทรวงในฐานะสมาชิกได้จัดประชุมชุดเพื่อหารือเกี่ยวกับประเด็นใหม่ๆ เกี่ยวกับความร่วมมือนโยบาย มาตรการ ข้อเสนอแนะ

นอกเหนือจากการดำเนินงานตามโครงการที่กำหนดแล้ว จีนได้จัดหาเงินจำนวน 30 ล้านเหรียญสหรัฐเพื่อก่อสร้างทางหลวงลาวของคุนหมิง – กรุงเทพฯ และจัดหาเงินจำนวน 5 ล้านเหรียญสหรัฐสำหรับโครงการปรับปรุงช่องทางเดินเรือในแม่น้ำโขงตอนบน จัดโครงการฝึกอบรมแก่ประชาชนกว่า 500 คน ในด้านการเกษตร ศุลกากร และการสื่อสารโทรคมนาคม ในปี พ.ศ.2547 จีนได้จัดตั้งกองทุนพิเศษจำนวน 20 ล้านเหรียญสหรัฐภายใต้ ADB เพื่อให้ความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการบรรเทาความยากจน ในปี พ.ศ.2548 ประเทศจีนได้ตัดสินใจที่จะขยายผลิตภัณฑ์ที่มีสิทธิพิเศษสำหรับภาษีศุลกากรพิเศษจากลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2549 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับความร่วมมือด้านการค้าระหว่างภูมิภาค ผู้นำจีนได้ให้คำมั่นว่าจีนจะให้การสนับสนุนทางการเงินกับประเทศต่างๆ ต่อไปภายใต้ความร่วมมือในอนุภูมิภาค

ในการประชุมสุดยอด GMS ครั้งที่ 3 เมื่อปี พ.ศ.2551 จีนได้จัดทำคำมั่นสัญญาว่าจะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสมาชิก GMS ครอบคลุมเนื้อหาต่อไปนี้

- ให้เงิน 20 ล้านหยวนเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ทางด้านวิศวกรรมในส่วนที่ไม่ใช่ทางรถไฟของสายตะวันออกของเส้นทางรถไฟสิงคโปร์ - คุนหมิง (Bat Deng - Loc Ninh) จีนพร้อมที่จะสำรวจความเป็นไปได้ในการจัดหาแหล่งเงินทุนของโครงการและให้การสนับสนุนด้านเทคนิคการจัดการและอุปกรณ์เพื่อให้สายตะวันออกสามารถดำเนินการได้ในวันแรก
- สร้างบ่อกักขังมีเทนสำหรับการถือครองที่ดินในชนบทจำนวน 1,500 หลังคาเรือน ในประเทศ GMS
- ให้การฝึกอบรมแก่ประชาชน 1,000 คนจากประเทศอนุภูมิภาค ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าจากจำนวนก่อนหน้าภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจของ GMS ในอีก 3 ปีข้างหน้า
- จัดหาทุนการศึกษาของรัฐบาลอีก 200 ทุนให้แก่นักศึกษาจากเขตปกครองย่อยเพื่อศึกษาในสถาบันการศึกษาชั้นสูงในจังหวัดยูนนาน จังหวัดก๊วยโจว และเขตปกครองตนเองกวางสีของจีน

จากข้อเสนอของจีน ใน 6 ประเทศ ได้แก่ จีน เวียดนาม ลาว กัมพูชา พม่า และไทย ได้จัดตั้งศูนย์การประชุมใหญ่ทางเศรษฐกิจของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) ในเมืองคุนหมิงซึ่งเป็นเมืองหลวงของจังหวัดยูนนานของจีนตะวันตกเฉียงใต้ การประชุมสุดยอดเศรษฐกิจครั้งแรกของประเทศกัมพูชาจัดขึ้นเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ.2551 ตัวแทนจาก 6 ประเทศ ตกลงที่จะเร่งรัดการเปลี่ยนแปลงการขนส่ง แหล่งทรัพยากรและความได้เปรียบในระดับภูมิภาคสู่ความได้เปรียบทางเศรษฐกิจในการพัฒนาประเทศ การประชุม Economic Corridors ครั้งที่ 2 จัดขึ้นที่กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2552 ตัวแทนจากประเทศต่างๆ 6 ประเทศกล่าวถึงบทบาทของรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจในทางเดินเศรษฐกิจของ GMS

4.5 บทบาทของไทยต่อจีน

4.5.1 การเฉลิมฉลองครบรอบ 10 ปี ของความเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์อาเซียน-จีน

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ครั้งที่ 15 จีนได้เสนอให้ปี พ.ศ.2556 เป็นปีแห่งการฉลองครบรอบ 10 ปี ของความเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์อาเซียน - จีน ซึ่งสถาปนาขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 โดยทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องที่จะดำเนินโครงการ / กิจกรรมต่างๆ เพื่อร่วมฉลองในจีนและประเทศสมาชิกอาเซียน โดยกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ (1) High Level Forum on 10th Anniversary of ASEAN-China Strategic Partnership เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2556 ที่กรุงเทพฯ ประเทศไทย (2) การจัดการประชุม Special ASEAN-China Foreign Ministers' Meeting ที่กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน ระหว่างวันที่ 28 - 30 สิงหาคม ปี พ.ศ.2556 (3) การจัด Roadshow ของรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนในจีน ช่วงเดือน ตุลาคม พ.ศ.2556

4.5.2 การประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ครั้งที่ 16

เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ.2556 ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน ที่ประชุมฯ ได้รับรองแถลงการณ์ร่วมของการประชุมสุดยอดอาเซียน - จีน ครั้งที่ 16 ว่าด้วยการฉลองครบรอบ 10 ปี ของความเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์อาเซียน - จีน (Joint Statement on Commemoration of the 10th Anniversary of ASEAN-China Strategic Partnership) ซึ่งเป็นเอกสารแสดงวิสัยทัศน์เกี่ยวกับทิศทางในการส่งเสริมความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และความเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างอาเซียนกับจีน โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อยกย่องความเป็นเพื่อนบ้านที่ดี มิตรที่ดี และหุ้นส่วนที่ดี เพื่อประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งยกระดับความเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์อาเซียน - จีนให้ใกล้ชิดแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เพื่อเป็นเสาหลักสำคัญในการเสริมสร้างสันติภาพ เสถียรภาพ และความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาค

จีนได้เสนอข้อเสนอ 2+7 ซึ่งที่ประชุมฯ เห็นพ้องและให้การสนับสนุน โดยข้อเสนอของจีน มุ่งที่จะส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์อาเซียน-จีน และแสวงหาฉันทามติใน 2 ประเด็นหลัก คือ (1) การส่งเสริมความไว้วางใจเชิงยุทธศาสตร์ และ (2) การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สำหรับข้อเสนอ 7 ประการ ได้แก่

(1) ทหือเกี่ยวกับการลงนามสนธิสัญญาว่าด้วยความเป็นเพื่อนบ้านที่ดี และความร่วมมืออันมิตรระหว่างอาเซียน-จีน (Treaty of Good Neighborliness and Friendly Cooperation)

(2) การเพิ่มพูนการแลกเปลี่ยนและขยายความร่วมมือด้านความมั่นคง โดยจีนเสนอให้พัฒนากลไกการหารือระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอาเซียน-จีน และส่งเสริมความร่วมมือด้านการป้องกันและการบรรเทาภัยพิบัติ ความมั่นคงทางไซเบอร์ อาชญากรรมข้ามชาติ การบังคับใช้กฎหมายร่วมกัน และความมั่นคงรูปแบบใหม่

(3) การยกระดับความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน - จีน (ACFTA) การกำจัดการกีดกันทางการค้าที่มีไขภาษี กำหนดเป้าหมายการค้าใหม่ในปี พ.ศ.2563 เป็น 1 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ และสนับสนุนการเจรจา RCEP (Regional Comprehensive Economic Partnership) ซึ่งเป็นความตกลงพหุมิตรทางการค้าระดับภูมิภาค ที่เป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่าง ASEAN 10 ประเทศ กับคู่ภาคีที่มีอยู่ 6 ประเทศ คือ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์

(4) การส่งเสริมความเชื่อมโยง และพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน โดยจีนเสนอจัดตั้งกลไกระดมทุนของภูมิภาคในรูปแบบของการจัดตั้งธนาคาร เพื่อการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB)

(5) การเสริมสร้างความแข็งแกร่งของความร่วมมือด้านการเงินในภูมิภาค เพื่อรับมือกับความผันผวนของเศรษฐกิจโลก รวมทั้งเพิ่มพูนความร่วมมือด้านการเงินผ่านมาตรการริเริ่มเชียงใหม่ไปสู่การเป็นพหุภาคี (Chiang Mai Initiative Multilateralization: CMIM) ในกรอบความร่วมมืออาเซียน+3

(6) การพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนร่วมมือทางทะเลอาเซียน-จีน ที่ครอบคลุมสาขาต่างๆ อาทิ ความเชื่อมโยงทางทะเล การค้นหาและกู้ภัยทางทะเล โดยจีนให้ความสำคัญเป็นพิเศษในเรื่องการประมง รวมทั้งผลักดันการสร้างเส้นทางสายไหมทางทะเล (Maritime Silk Road) ในศตวรรษที่ 21

(7) การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรม โดยจีนเสนอให้ปี พ.ศ.2557 เป็นปีแห่งการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอาเซียน - จีน นอกจากนี้ จีนได้ประกาศผลักดันความร่วมมือด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสาธารณสุข โดยมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายความเชื่อมโยงในระดับเยาวชน นักวิชาการ ตลอดจนสื่อมวลชน และประกาศจะมอบทุนการศึกษาของรัฐบาลสำหรับนักเรียนนักศึกษาจากอาเซียนจำนวน 15,000 ทุน ภายใน 3 - 5 ปี โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2557

ที่ประชุมยินดีที่อาเซียนและจีนเริ่มการหารือเรื่องการจัดทำแนวปฏิบัติของภาคีในทะเลจีนใต้ (COC) อย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกในระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส และสนับสนุนการปฏิบัติตาม DOC อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศของความร่วมมือ ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจระหว่างกัน ควบคู่ไปกับการรักษาพลวัตของการหารือเรื่อง COC

สนับสนุนข้อเสนอของไทย ให้ความเชื่อมโยงเป็นหนึ่งในสาขาความร่วมมือเร่งด่วนในกรอบอาเซียน-จีน และยินดีกับข้อเสนอของจีนที่ให้มีการจัดตั้งกลไกระดมทุนในภูมิภาคเพื่อส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

การค้าและการลงทุนที่เพิ่มขึ้นสู่ประเทศ GMS เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการขยายและกระชับความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่างจีนกับอาเซียน โดยพิจารณาจากข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม GMS มีศักยภาพในด้านความร่วมมือและด้านการค้าเป็นไปได้มากที่สุดที่จะกลายเป็น “สนามนำร่อง” และ “ตัวอย่างที่ดี” ที่โครงการ BRI จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดีในประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม (CLMV) มีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจที่เติบโตเร็วที่สุดในรอบหลายปีที่ผ่านมาและมีความร่วมมือในด้านการค้ากับจีนมากขึ้น และเป็นนัยที่แสดงให้เห็นถึงการต้องการปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ที่เป็นสมาชิก มาเป็นผู้นำกลุ่ม โดยต้องการที่จะแสดงถึงบทบาทที่จีนสามารถเปลี่ยนจากการนำของญี่ปุ่น ผ่าน ADB มาเป็นผู้นำกลุ่มผ่านความร่วมมือใหม่ที่กำลังจะโปรโมท (Lanchang Mekong Cooperation หรือ LMC)²

ผลการสำรวจแสดงให้เห็นว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประเทศจีนและ CLMV ได้วางนโยบายเพื่อปรับปรุงการอำนวยความสะดวกด้านการค้า การก่อสร้างในสาขาต่าง ๆ เช่น การอำนวยความสะดวก การ

² การบ่งบอกถึงความเป็นผู้นำด้านนโยบายจีนใน CLMV สามารถวัดจากการเชิญสมาชิกตัวแทนของประเทศต่างๆที่ถูกเชิญเข้าร่วมในงานสัมมนาทางวิชาการหรือการประชุม Think Tank ในระดับ CLMV หัวข้อที่เน้นหนักไปทางด้านใด แสดงถึงความสำคัญของเมืองกับนโยบายนั้นไปด้วย กัน LMC นั้นมักจะมีการจัดสัมมนาที่เชิญ 6 ประเทศ รวมจีน ในมณฑลที่มีอาณาเขตติดกับประเทศ CLMV เช่น มณฑลยูนนาน กวางสี และเสฉวน เป็นต้น

รักษามาตรฐาน ประสิทธิภาพการทำงานของท่าเรือ Logistic Passages และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอีคอมเมิร์ซ ที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกัน ยังคงมีการปรับปรุงของปัจจัยต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น สิ่งแวดล้อม ข้อกำหนดสภาพแวดล้อม การเคลื่อนย้ายบุคลากรทางธุรกิจเพื่อปรับปรุงการอำนวยความสะดวกด้านการค้าระหว่างจีนและ CLMV การอำนวยความสะดวกด้านการค้า ในภูมิภาคต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้ความพยายามและความร่วมมือที่มากขึ้น โดยข้อเสนอแนะจากรายงานการสำรวจมีดังนี้: การเพิ่มความโปร่งใสและความพร้อมของกฎหมาย กฎระเบียบ นโยบาย และข้อมูลในการระงับข้อพิพาททางการค้า ส่งเสริมการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดนเพื่อส่งเสริมการค้า เร่งรัดการเคลื่อนย้ายบุคลากรทางธุรกิจผ่านการลดขอบเขตพรมแดน ปรับปรุงระบบการจัดการวีซ่าและการพัฒนากลไกการเดินทางทางธุรกิจ

บทที่ 5

บทบาททางการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศ CLMV

5.1 บทนำ

ภายใต้สภาวะการแข่งขันอันรุนแรงของตลาดในระดับโลก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างห่วงโซ่อุปทานทั่วโลกให้เป็นไปในแนวทางที่มีการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศ (International Division of Labor) มากยิ่งขึ้นเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด ผู้แสวงโอกาสในประเทศต่าง ๆ ก็ได้ทำการค้าและการลงทุนข้ามชาติมากยิ่งขึ้นเช่นกัน ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จากการที่เศรษฐกิจจีนมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดทำให้จีนมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นที่จะ ก้าวออกไปทำการค้าและการลงทุนในต่างประเทศ เพื่อแสวงหาทั้งตลาดและทรัพยากรใหม่ ๆ ดังกลยุทธ์ “สองทรัพยากร สองตลาด” คือการใช้ทรัพยากรภายในและภายนอกประเทศในการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศเพื่อให้การจัดสรรของทรัพยากรและตลาดอยู่ในสถานะที่สมดุลโดยประเทศปลายทางที่เป็นเป้าหมายสำคัญของจีนก็คือประเทศที่กำลังพัฒนาหรือพัฒนาน้อย โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) ที่มีเขตแดนอยู่ติดหรืออยู่ใกล้กับจีน มีข้อตกลงที่จีนพยายามคือ ความร่วมมือหลันชาง-แม่น้ำโขง (Lancang-Mekong Cooperation China: LMC) โดยมีจีนเป็นผู้นำที่มุ่งผลักดันความร่วมมือดังกล่าวโดยเป็นตัวหลัก ที่ผนวกความเคลื่อนไหวความร่วมมือและบรรลุความร่วมมือระหว่างจีน เวียดนาม ลาว กัมพูชา เมียนมา และไทยทั้งในด้านการประชุมทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา และวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อหวังนัยของความเป็นผู้นำแทนที่ความร่วมมือในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงที่มีโดยแม้จากเดิมมีบทบาทของญี่ปุ่นภายใต้การนำของธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asia Development Bank: ADB) ที่เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินกับโครงการโครงสร้างพื้นฐาน (greenfield development) ทั่วภูมิภาค GMS

ดังนั้นในบทที่นี้จะต้องการแสดงถึงบทบาทของการค้าและการลงทุนก่อนที่จะมีการประกาศแนวคิด BRI อย่างเป็นทางการในปี 2013 โดยในบทนี้เริ่มจากก่อนที่จะมีการประกาศใช้นโยบาย BRI จะเป็นการอธิบายถึงปรากฏการณ์ของการค้าและการลงทุนของจีน (Home Country) กับประเทศคู่ค้า (Trading Partner) และประเทศปลายทาง (Host Country) หากเป็นการลงทุน การให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ

5.2 ประเทศกัมพูชา

5.2.1 ภาวะเศรษฐกิจโดยทั่วไป

กัมพูชามีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ เฉลี่ยกว่าร้อยละ 7 ต่อปี ทำให้มีเงินลงทุนโดยตรงจากต่างชาติเข้ากัมพูชาเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากปัจจัยหลัก ๆ คือ นโยบายเปิดกว้างรับการลงทุนจากต่างประเทศ การได้รับสิทธิพิเศษภาษีร้อยละ 0 ภายใต้กรอบ EBA จากประเทศผู้นำเข้า การมีต้นทุนค่าแรงต่ำและการเมืองที่มีเสถียรภาพในหลายปีที่ผ่านมา ทั้งนี้กัมพูชาปรับค่าแรงขั้นต่ำเป็น 153 เหรียญสหรัฐ/เดือน มีผลวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2559 ภาพของกัมพูชาในวันนี้คือประเทศที่มีการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วทั้งเมืองหลวงและเมืองรองสู่ความทันสมัย เนื่องจากการหลั่งไหลเข้าไปทำงานและใช้ชีวิตแบบหลักปักฐานของชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะชาวจีน ญี่ปุ่น เกาหลี และเวียดนาม จากการที่กฎหมาย

กัมพูชาอนุญาตให้ชาวต่างชาติสามารถเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์อาคารตั้งแต่ชั้นที่ไม่ติดกับพื้นดินส่งผลให้ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีการขยายตัวอย่างมาก (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ,2560)

ตารางที่ 5-1 ตัวชี้วัดเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศกัมพูชา

ตัวชี้วัดเศรษฐกิจ	2015	2016	2017*
ประชากร (ล้านคน)	15.5 [#]	15.8 [#]	16.0
GDP (พินล้านดอลลาร์สหรัฐ)	17.8 [#]	19.4 [#]	21.0
อัตราการเติบโต GDP (%)	7.0 [#]	7.0 [#]	6.9
GDP ต่อหัว (ดอลลาร์สหรัฐ)	1,145 [#]	1,230 [#]	1,309
อัตราเงินเฟ้อ(%)	1.2 [#]	3.0 [#]	3.2
อัตราแลกเปลี่ยน(เรียลกัมพูชา/ดอลลาร์สหรัฐ)	4,060	4,053	4,022**
การส่งออก (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	8,542	10,073	N.A.
การนำเข้า (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	10,669	12,371	N.A.
การเติบโตของการส่งออก(%)	24.8	17.9	N.A.
การเติบโตของการนำเข้า(%)	10.0	16.0	N.A.

[#]ประมาณการ, *มกราคม-พฤษภาคม 2017, **คาดการณ์ล่วงหน้า

ที่มา : IMF,Cambodia's Ministry of Commerce, National Bank of Cambodia

การพัฒนาของ

- เศรษฐกิจกัมพูชายาวตัว ร้อยละ 7 ในปี พ.ศ.2559 เช่นเดียวกับปี พ.ศ.2558 โดยได้รับแรงหนุนจากการส่งออกเสื้อผ้า สิ่งทอ การก่อสร้าง และการท่องเที่ยว
- เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามการจ่ายภาษีให้มากขึ้นรัฐบาลกัมพูชาได้เสนอการนิรโทษกรรมสำหรับภาษีที่หักล้างหรือไม่ได้รับการรับรองซึ่งสิ้นสุดในเดือนเมษายน พ.ศ.2560
- กัมพูชาเป็นส่วนหนึ่งของเขตการค้าเสรีจีน - อาเซียน (CAFTA) ในปี พ.ศ.2559 มีการทำข้อตกลงด้านภาษีซ้อนกับสิงคโปร์และจีนตามลำดับ
- มูลค่าการลงทุนโดยตรงสะสมจากต่างประเทศเข้าสู่ประเทศกัมพูชามีมูลค่าถึง 16.7 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี พ.ศ.2559 โดยมีโครงการหลัก ๆ ได้แก่ ภาคการเงินการธนาคาร การผลิต อสังหาริมทรัพย์ การเกษตร การท่องเที่ยว พลังงาน การคมนาคมและโทรคมนาคม

สรุปสถานการณ์เศรษฐกิจปัจจุบันในปี 2560¹

กัมพูชาเป็นประเทศที่มีขนาดเล็กที่สุดในอาเซียน 10 ประเทศและเป็นหนึ่งในประเทศที่พัฒนาแล้ว (LDC) ในเอเชีย ภาคบริการเป็นภาคที่ใหญ่ที่สุดและมีสัดส่วนร้อยละ 44 ของ GDP ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ 30 ของเศรษฐกิจ (โดยมีการผลิตเครื่องนุ่งห่ม การท่องเที่ยว และการก่อสร้างเป็นอุตสาหกรรมหลัก) ส่วนที่เหลือของ GDP เป็นผลมาจากภาคการเกษตรซึ่งใช้แรงงานเกือบครึ่งหนึ่งของประเทศ ในปี พ.ศ.2529 เศรษฐกิจของประเทศกัมพูชายาวตัวร้อยละ 7 เช่นเดียวกับปีที่แล้วเนื่องจากการส่งออกเสื้อผ้า การก่อสร้าง และการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก การเติบโตของอุตสาหกรรมมีการบันทึกด้วยอัตราการเติบโตที่ร้อยละ 10.5 ในช่วงเวลาเดียวกันในขณะที่บริการยังขยายตัวได้มากกว่าร้อยละ 7 IMF คาดว่ากัมพูชา

¹ ปีที่ทำการสำรวจและอัปเดตสถานการณ์ล่าสุดของการศึกษา

จะขยายตัวร้อยละ 6.9 ในปี พ.ศ.2560 อย่างไรก็ตามยังมีความเสี่ยงต่อการส่งออกของประเทศรวมทั้งค่าเงินดอลลาร์ที่แข็งค่าขึ้น การเติบโตที่อ่อนแอในยุโรป และความไม่แน่นอนที่เพิ่มขึ้นจากการลงประชามติ Brexit รวมถึงผลกระทบจากการขยายตัวของเศรษฐกิจจีนที่กำลังชะลอตัว

ภาคการเกษตรของกัมพูชาหลังจากประสบกับการเติบโตที่โดดเด่นจากการเพาะปลูกพืชที่อุดมสมบูรณ์เมื่อหลายปีที่ผ่านมาได้ผ่อนคลายลงท่ามกลางราคาสินค้าโภคภัณฑ์ที่ลดลงและผลผลิตต่ำเนื่องจากภัยแล้งที่ยืดเยื้อ รัฐบาลกัมพูชาได้ประกาศในเดือนเมษายนปี พ.ศ.2559 เพื่อยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) จากสินค้าเกษตรที่ยังไม่ได้ดำเนินการ การท่องเที่ยวซึ่งมีส่วนเกือบร้อยละ 20 ของเศรษฐกิจกัมพูชามีอัตราการเติบโตที่ดี โดยมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 คิดเป็น 5 ล้านคนในปี พ.ศ.2559 และมีการใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยว 3.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ

ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) ปรับตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.7 เมื่อเทียบเป็นรายปี (yoy) ในเดือนพฤษภาคมปี พ.ศ.2560 ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกัมพูชารายงานว่ามีการฟื้นตัวอย่างมากจากระดับต่ำสุดในปี พ.ศ.2558 เมื่อราคาสินค้าโภคภัณฑ์ปรับตัวลดลง

ด้วยต้นทุนแรงงานที่ต่ำและค่าใช้จ่ายในการใช้ประโยชน์ที่ดิน กัมพูชาจึงกลายเป็นฐานการผลิตที่ต้องการสำหรับการผลิตอุตสาหกรรมเบา เช่น เครื่องนุ่งห่ม อย่างไรก็ตามต้นทุนแรงงานเพิ่มสูงขึ้นพร้อมกับค่าแรงขั้นต่ำตามกฎหมายท่ามกลางการนัดหยุดงานที่เกิดขึ้นอีกครั้ง ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2560 รัฐบาลกัมพูชาระบุว่าค่าจ้างขั้นต่ำรายเดือนของพนักงานผลิตเครื่องนุ่งห่มจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.8 จาก 153 เหรียญ เป็น 168 เหรียญสหรัฐ ในการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติม ณ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2561 คนงานจะไม่ถูกหักเงินค่าจ้างรายเดือนอีกเป็นจำนวนร้อยละ 1.3 ของเงินสมทบกองทุนประกันสังคมแห่งชาติส่วนแบ่งของพวกเขาจะได้รับค่าตอบแทนจากนายจ้าง

การค้าระหว่างประเทศ

กระทรวงพาณิชย์เปิดเผยยอดการส่งออกสินค้าของกัมพูชาเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.9 และ 10.1 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี พ.ศ.2559 แม้ว่าเงินดอลลาร์ที่แข็งค่าขึ้นและการแข่งขันจากประเทศที่มีค่าแรงต่ำในภูมิภาคอื่น เช่น เมียนมา และบังกลาเทศเพิ่มมากขึ้นแต่การส่งออกเครื่องนุ่งห่มของกัมพูชายังคงขยายตัวต่อเนื่องในปี พ.ศ.2559 ถึงร้อยละ 8 โดยมูลค่าการส่งออกคิดเป็นกว่าร้อยละ 70 ของ ประเทศทั้งหมด

ประเทศคู่ค้าหลักของกัมพูชา คือ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา จีน เกาหลี ญี่ปุ่น ไทย เวียดนาม สิงคโปร์ และมาเลเซีย สหภาพยุโรปและสหรัฐารวมกันดูดซับประมาณร้อยละ 70 ของการส่งออกเครื่องนุ่งห่มและรองเท้าของกัมพูชา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 การส่งออกไปยังสหภาพยุโรปเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากกฎระเบียบ GSP ทำให้ประเทศแถบเอเชียให้ความสำคัญกับการเข้าถึงสหภาพยุโรปโดยไม่ต้องเสียภาษีและไม่มีความเสี่ยง

นโยบายการลงทุน

กัมพูชามีระบอบการลงทุนจากต่างประเทศที่เสรีกับภาคอุตสาหกรรม การเกษตร การขนส่ง โทรคมนาคมพลังงาน การใช้แรงงาน และการส่งออกที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เน้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการลงทุน

นโยบายการค้า

สินค้าส่วนใหญ่สามารถนำเข้าประเทศกัมพูชาได้ไม่มีค่าใช้จ่ายโดยไม่มีใบอนุญาต ยกเว้นสินค้าที่อยู่ในรายการสินค้าที่มีข้อจำกัด (เช่น ผลิตภัณฑ์เคมี และสัตว์บางประเภท) นอกเหนือจากการใช้อัตราภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 10 (VAT) สำหรับสินค้านำเข้าทั้งหมดแล้วการนำเข้ายังต้องเสียภาษีอากรและภาษีอื่นอีก 2 ประเภท ได้แก่ ภาษีนำเข้าศุลกากร (อัตราภาษีโฆษณา) และภาษีพิเศษสำหรับสินค้าบางประเภท

ในปี พ.ศ.2544 กัมพูชาได้ปรับโครงสร้างอัตราค่าไฟฟ้าให้สูงขึ้นโดยการลดจำนวนพิกัดอัตราภาษี 12-4 และลดอัตราสูงสุดจากร้อยละ 120 เป็นร้อยละ 35 (เช่น ร้อยละ 0 ร้อยละ 7 ร้อยละ 15 และ ร้อยละ 35) ปัจจุบันภาษีทั้งสี่ประเภทได้รับการจัดอันดับเป็นศูนย์สำหรับสินค้าที่ได้รับการยกเว้น เช่น วัสดุทางการแพทย์และการศึกษา (ครอบคลุมร้อยละ 5 ของภาษีศุลกากร) ร้อยละ 7 สำหรับผลิตภัณฑ์และวัตถุดิบหลัก ร้อยละ 15 สำหรับสินค้าทุนเครื่องจักรและอุปกรณ์ วัสดุ และร้อยละ 35 สำหรับผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป แอลกอฮอล์ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ยานพาหนะ โลหะมีค่า และหิน

ข้อตกลงการค้าเสรี

ในฐานะสมาชิกของอาเซียนตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 กัมพูชาและกลุ่มการค้าได้ลงนามข้อตกลงการค้าเสรีหลายฉบับ ได้แก่ ข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศอาเซียน - จีน (ACFTA) ข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน - เกาหลี (AKFTA) ข้อตกลงเขตการค้าเสรีออสเตรเลีย - นิวซีแลนด์ (AANZFTA) ข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน - ญี่ปุ่น (AJCEPA) และข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน - อินเดีย (AIFTA) ในเดือนพฤศจิกายนปี พ.ศ.2558 จีนและอาเซียนได้สรุปข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) ที่ได้รับการปรับปรุงซึ่งครอบคลุมการเปิดเสรีการค้าและการลงทุนและการกำกับดูแลเพิ่มเติมซึ่งจะช่วยขยายการค้าทวิภาคีไปสู่ระดับ 1 พันล้านเหรียญสหรัฐภายในปี พ.ศ.2563 จาก 480 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี พ.ศ.2557

5.2.2 การค้าและการลงทุนของจีนในกัมพูชา

1. การค้าของจีนในกัมพูชา

จากการทบทวนศึกษาว่าด้วยมูลค่าการค้าของจีนกับประเทศ CLMV ถึงปี 2013 อันเป็นปีที่มีการประมาณแนวคิด BRI ออกมา (ดูบทที่ 2) โดยการศึกษาที่สนับสนุนจากงานของสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา (2557) สถานการณ์การค้าของกัมพูชาระหว่างปี พ.ศ.2551-2556 มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2556 การค้าของกัมพูชามีมูลค่า 21,832 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 46.92 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า (พ.ศ. 2555 การค้าของกัมพูชามีมูลค่า 14,901 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) จำแนกเป็นมูลค่าการส่งออก 10,218 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 30.36 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า) และมูลค่าการนำเข้า 11,674 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 65.30 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า) ตลาดส่งออกสินค้าที่สำคัญของกัมพูชา ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เยอรมนี สหราชอาณาจักร และแคนาดา สินค้าส่งออกสำคัญได้แก่ เครื่องนุ่งห่มและส่วนประกอบ รองเท้า ธัญพืช (ข้าว ข้าวโพด) เครื่องใช้ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ ยาง และผลิตภัณฑ์ไม้ และผลิตภัณฑ์จากไม้ และแร่ต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนตลาดนำเข้าสินค้าที่สำคัญของกัมพูชา ได้แก่ จีน ไทย เวียดนาม และสิงคโปร์สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เชื้อเพลิง วัตถุดิบที่ใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม (ผ้า, ผ้าเย็บ) เครื่องจักรกล ยานยนต์และส่วนประกอบ เครื่องดื่ม น้ำตาล อัญมณี และเครื่องประดับ ยาสูบ พลาสติกและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

จากข้อมูลของ International Trade Centre พบว่า ในปี พ.ศ.2556 สถานการณ์การค้าของจีน - กัมพูชา มีมูลค่าการค้ารวมเท่ากับ 3,772.57 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 29.05 เมื่อเทียบกับปีก่อน

หน้า (พ.ศ.2555 ปริมาณการค้าระหว่างจีนและกัมพูชาเท่ากับ 2,923.42 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) โดยจำแนกเป็นการส่งออกของเงินไปกัมพูชา มูลค่า 3,411.24 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และการนำเข้าของเงินจากกัมพูชา มูลค่า 361.33 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ดังนั้นเงินจึงได้ดุลการค้ากับกัมพูชาเท่ากับ 3,049.92 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สำหรับสินค้าที่จีนส่งออกไปกัมพูชาส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบที่ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ส่วนสินค้าที่จีนนำเข้าจากกัมพูชาส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรม ได้แก่ ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ ยาง และผลิตภัณฑ์พืชผัก และธัญพืช (ข้าว) เป็นต้น

ตารางที่ 5-2 การค้าของเงินและกัมพูชา ปี พ.ศ. 2554 – 2556

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

รายการ	มูลค่า			การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	
	2554	2555	2556	2555	2556
การส่งออก	2,314.81	2,708.10	3,411.24	16.99	25.96
การนำเข้า	184.30	215.31	361.33	16.83	67.81
ดุลการค้า	2,130.51	2,492.79	3,049.92	17.00	22.35
การค้ารวม	2,499.11	2,923.42	3,772.57	16.98	29.05

ที่มา: International Trade Centre (2013).

สินค้าส่งออกสำคัญของเงินไปกัมพูชา 10 อันดับแรก ในปี พ.ศ.2556 ส่วนใหญ่จะเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ (1) ผ้าถัก (แบบนิตหรือแบบโครเชต์) (2) ผ้าย (3) เครื่องจักรกลเครื่องปฏิกรณ์ นิวเคลียร์ บอยเลอร์และส่วนประกอบ (4) เครื่องใช้ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ (5) อากาศยาน ยานอวกาศ และส่วนประกอบ (6) เส้นใยประดิษฐ์ (7) เครื่องแต่งกายและส่วนประกอบ (ถักแบบนิตหรือแบบโครเชต์) (8) ยานยนต์และ ส่วนประกอบ (9) ผลิตภัณฑ์เซรามิก (10) ผ้าทอชนิดพิเศษ ผ้าลูกไม้ เทพสตรี ผ้าปัก และผ้าที่ใช้ตกแต่ง ตามลำดับ ซึ่งสินค้าส่งออกของเงินทั้ง 10 รายการ มีมูลค่ารวม 2,592.75 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 73.15 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของเงินไปกัมพูชา

สำหรับสินค้าส่งออกที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นมากที่สุด ได้แก่ อากาศยาน ยานอวกาศ และส่วนประกอบผลิตภัณฑ์เซรามิก และผ้าถัก (แบบนิตหรือแบบโครเชต์) โดยการส่งออกขยายตัวเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า (ปี พ.ศ. 2555) ร้อยละ 979.54, 35.94 และ 35.56 ตามลำดับ

โดยในปี 2013 สินค้านำเข้าสำคัญของเงินจากกัมพูชา (10 อันดับแรก) ในปี พ.ศ.2556 ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าเกษตรกรรม ได้แก่ (1) ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ (2) เครื่องแต่งกายและส่วนประกอบ (ถักแบบนิตหรือแบบโครเชต์) (3) ยางและ ผลิตภัณฑ์ (4) เครื่องแต่งกายและส่วนประกอบ (ที่ไม่ได้ถักแบบนิตหรือแบบโครเชต์) (5) เครื่องใช้ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ อิเล็กทรอนิกส์ (6) ธัญพืช (7) พืชผัก (8) ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ทำจากสิ่งทอ (ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ผ้าผืน มุ้ง เต็นท์ และผ้าใบ เป็นต้น) (9) รองเท้า และ (10) ส่วนประกอบพลาสติกและผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ สินค้าส่งออกของเงินทั้ง 10 รายการ มีมูลค่ารวม 361.33 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 89.75 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าทั้งหมดของเงินจากกัมพูชา สำหรับสินค้านำเข้าที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นมากที่สุด ได้แก่ ธัญพืช เครื่องใช้ไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์ อิเล็กทรอนิกส์ ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้โดยการส่งออกขยายตัวเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า (ปี พ.ศ.2555) ร้อยละ 533.2, 346.7 และ 206.1 ตามลำดับ

5.2.2 การลงทุนของเงินในกัมพูชา

ในภาพรวมของการลงทุนของเงินในกัมพูชาจนถึงปี ค.ศ.2013 หรือแม้แต่จนถึงปัจจุบันนี้ กัมพูชาให้ความสำคัญต่อการลงทุนในประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากการเป็นงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนของตนและสร้างความเติบโตให้กับเศรษฐกิจของกัมพูชา อย่างไรก็ตามการที่กัมพูชาเป็นประเทศที่สร้างรายได้จากภาคเกษตรและการท่องเที่ยว ทำให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการผลิตในภาคอุตสาหกรรมจำเป็นต้องพึ่งพาเงินทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ดังนั้นกัมพูชาจึงมีนโยบายเปิดกว้างสำหรับต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในประเทศ อาทิ การดำเนินนโยบายส่งเสริมการลงทุนของนักลงทุนท้องถิ่น การปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบการลงทุนเพื่อเอื้อการลงทุนและเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนต่างประเทศ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ และการอำนวยความสะดวกในการลงทุนแก่นักลงทุนต่างชาติ การให้สิทธิครอบครองหรือเป็นเจ้าของทรัพย์สินทุกอย่างยกเว้นที่ดิน โดยสามารถเช่าที่ดินได้สูงสุด 10,000 เฮกตาร์ ในเวลา 50 ปี รวมทั้งอนุญาตให้เป็นการลงทุนด้วยเงินของตนเองทั้งหมดการให้สิทธิในการส่งออกเงินทุนและผลกำไรของกิจการได้สามารถลงทุนด้วยเงินของตนเองทั้งหมดได้ให้สิทธิในการส่งออกเงินทุนและผลกำไรของกิจการสำหรับการขาดแคลนแรงงานมีฝีมือหรือแรงงานที่มีทักษะเฉพาะ เช่น วิศวกร นักวิทยาศาสตร์ และนักการเงิน เป็นต้น สามารถจ้างแรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานได้ กล่าวได้ว่ากัมพูชาเป็นประเทศเปิดเสรีการลงทุนที่สามารถดึงดูดนักลงทุนต่างประเทศได้มากที่สุดตามกฎหมายกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS)

สำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลการลงทุนจากต่างประเทศของกัมพูชาโดยการพิจารณากิจกรรมการลงทุนทั้งหมดของประเทศ (การส่งเสริมการลงทุนของภาคเอกชน) การพิจารณาจัดทำและบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษ คือ The Council for the Development of Cambodia (CDC) ซึ่งประกอบไปด้วยคณะทำงาน ได้แก่ The Cambodian Investment Board (CIB) Cambodian Special Economic Zone Board (CSEZB) และ The Cambodian Rehabilitation and Development Board (CRDB) ทั้งนี้บริษัทจากรัฐและเอกชนจีนที่ลงทุนเงินหลายพันล้านดอลลาร์ในกัมพูชา เศรษฐกิจในกัมพูชามีอัตราการเติบโตที่ดีขึ้นในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 7 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 จนถึงปี พ.ศ.2559 ทำให้เป็นหนึ่งในประเทศที่เติบโตเร็วที่สุดในอาเซียนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าเศรษฐกิจกัมพูชาจะยังคงเคลื่อนไหวได้ดีโดยมีอัตราการเติบโตร้อยละ 7 ในปี พ.ศ.2560 และ พ.ศ.2561 แม้ว่าสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลกจะยังคงผันผวนและไม่แน่นอน การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศนั้นเป็นแรงผลักดันสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชา จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้และประเทศในกลุ่มอาเซียนเป็นแหล่งที่มาของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) เข้าสู่ราชอาณาจักรกัมพูชา

โดยตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 ถึง พ.ศ.2559 เงินลงทุนทั้งหมดจากประเทศจีนมีมูลค่าประมาณ 14.7 พันล้านเหรียญสหรัฐโดยมุ่งเน้นไปที่ 4 ภาค ได้แก่ ภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร ภาคอุตสาหกรรมโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ และบริการและการท่องเที่ยว

การส่งออกสินค้าของกัมพูชาในปี พ.ศ.2559 ไปจีนมีมูลค่ารวม 609,277.16 ล้านดอลลาร์สหรัฐสำหรับสินค้าส่งออกที่สำคัญของกัมพูชาไปตลาดจีน ได้แก่ (1) สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (2) หนังสือ (3) เครื่องจักรและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (4) พืชผัก (5) เคมีภัณฑ์ (6) อุตสาหกรรมรองเท้า (7) พลาสติกหรือหรือผลิตภัณฑ์ยาง (8) ไม้ (9) ผลิตภัณฑ์อาหาร และ (10) การขนส่ง ตามลำดับ

การนำเข้าสินค้าของกัมพูชาจากจีนมีมูลค่า 4,550,948.21 ล้านดอลลาร์ สำหรับสินค้านำเข้าที่สำคัญของกัมพูชาจากตลาดจีน ได้แก่ (1) สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (2) เครื่องจักรและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (3) ผลิตภัณฑ์โลหะ (4) พลาสติกหรือผลิตภัณฑ์ยาง (5) ไม้ (6) เบ็ดเตล็ด (7) การขนส่ง (8) เคมีภัณฑ์ (9) หินและอัญมณี และ (10) อุตสาหกรรมรองเท้า ตามลำดับ

ตารางที่ 5-3 การส่งออกและนำเข้าสินค้าระหว่างจีน-กัมพูชาในปี พ.ศ.2559 (พันดอลลาร์สหรัฐ)

สินค้า	ส่งออก	นำเข้า
Animal	548.88	1,222.05
Vegetable	91,717.76	9,206.24
Food Products	3,193.38	13,480.28
Minerals	-	2,106.47
Fuels	-	1,260.58
Chemicals	51,636.82	122,381.73
Plastic or Rubber	15,517.92	193,739.46
Hides and Skins	151,970.63	46,785.12
Wood	3,301.26	142,723.51
Textiles and Clothing	166,998.90	2,693,282.07
Footwear	25,724.63	48,450.21
Stone and Glass	9.66	114,807.37
Metals	944.66	270,779.25
Mach and Elec	95,120.67	626,535.95
Transportation	1,397.83	124,382.69
Miscellaneous	1,194.14	139,805.22
All Products	609,277.16	4,550,948.21

ที่มา : World Integrated Trade Solution WITS (2017)

5.3 ประเทศลาว

5.3.1 ภาวะเศรษฐกิจของสปป.ลาวโดยรวม

สปป.ลาว อยู่ระหว่างดำเนินการแผนการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจฉบับที่ 8 (ปี 2559-2563) ซึ่งเป็นแผนระยะ 5 ปี ระบุนโยบายสำคัญในการผลักดันการเติบโตเศรษฐกิจของประเทศ 8 ข้อคือ 1) ควบคุมเศรษฐกิจมหภาคให้มีเสถียรภาพมั่นคง 2) ควบคุมการเก็บรายรับงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ 3) ผลักดันหน่วยงานให้สามารถค้นคว้าและวิจัยในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 4) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการลงทุน 5) ผลักดันส่งเสริมการผลิตสินค้าและบริการที่หลากหลาย 6) ผลักดันช่วยเหลือโครงการลงทุนต่าง ๆ ที่ได้รับอนุมัติแล้วให้สามารถดำเนินการเป็นผลสำเร็จ 7) ปรับปรุงวิสาหกิจของรัฐให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 8) สานต่อการปรับปรุงระบบกลไกการบริหารของรัฐให้มีความรัดกุม โปร่งใส รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สปป.ลาว ตั้งเป้าพัฒนาประเทศให้หลุดพ้นจากการเป็นประเทศด้อยพัฒนาภายในปี 2563 และเป็น Battery of Asia และใน 15 ปีข้างหน้า มีวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศกำลังพัฒนามีรายได้ระดับปานกลาง-สูง (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2560)

ตาราง 5-4 ตัวชี้วัดเศรษฐกิจที่สำคัญ

ตัวชี้วัดเศรษฐกิจ	2015	2016	2017*
ประชากร (ล้านคน)	7,029	7,163	7,299
GDP (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)	12.561	13.790	14.971
อัตราการเติบโต GDP (%)	7.5	6.9	6.8
GDP ต่อหัว (ดอลลาร์สหรัฐ)	1,787	1,925	2,051
อัตราเงินเฟ้อ(%)	1.3	2.0	2.3
การส่งออก (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)	2.769	3.020#	N.A.
เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า (%)	4.0	9.1#	N.A.
การนำเข้า (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)	5.233	4.720#	N.A.
เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า (%)	22.5	-9.8#	N.A.
อัตราการแลกเปลี่ยนเฉลี่ย (kip per us\$)	8,131.1	8,129.1	8,212.7**

*ประมาณการ *มกราคม-พฤษภาคม 2017, **คาดการณ์ล่วงหน้า

ที่มา: IMF,WTO,Bank of the Lao P.D.R

ลาวเป็นประเทศในอาเซียนที่ไม่มีทางออกสู่ทะเลมีอาณาเขตติดต่อกับ ไทย เวียดนาม กัมพูชา และจีน ในฐานะประเทศที่มีประชากรน้อยที่สุดในอาเซียน (รองจากประเทศสิงคโปร์และบรูไน) ลาวเป็นประเทศที่ยากจนที่สุดในด้านรายได้ต่อหัว อย่างไรก็ตามลาวมีการเติบโตของ GDP สูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในอาเซียนเนื่องจาก

- พยายามส่งเสริมการค้าในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและเพื่อดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสาธารณูปโภค โดยเฉพาะโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำ

- คู่ค้ารายใหญ่ ได้แก่ ไทย จีน และเวียดนาม การส่งออกหลัก ได้แก่ ไม้แปรรูป แร่ และโรงไฟฟ้าพลังน้ำ การนำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องจักร อุปกรณ์ และยานยนต์

- มีการกระจายการลงทุนเพื่อลดการพึ่งพิงทรัพยากรและการส่งออกไฟฟ้าพลังน้ำ การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจใหม่ โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวและรายรับจากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

- จีนให้คำมั่นที่จะกระชับความสัมพันธ์และให้การสนับสนุนลาวภายใต้ยุทธศาสตร์ Belt and Road Initiative ผ่านการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้าการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและการแลกเปลี่ยนประชาชน การก่อสร้างทางรถไฟจีนลาวซึ่งเชื่อมโยงกับประตูชายแดน Mohan-Boten ในลาวตอนเหนือและเวียงจันทน์เริ่มขึ้นในปลายปี พ.ศ. 2559 และมีกำหนดจะแล้วเสร็จภายใน 5 ปี

- ประเทศลาวได้รับการเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลกอย่างเต็มรูปแบบในปี พ.ศ.2556 และได้สรุปข้อตกลงการค้าเสรีหลายฉบับรวมทั้ง FTA กับจีน เวียดนาม ไทย อินเดีย และญี่ปุ่น ในฐานะสมาชิกอาเซียนลาวเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งเปิดตัวในปี พ.ศ.2558

- กระทรวงการคลังของจีนรายงานว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในประเทศลาวมีมูลค่าถึง 4.84 พันล้านเหรียญสหรัฐ ณ สิ้นปี พ.ศ.2558

คู่ค้าของลาว

สามประเทศคู่ค้าสำคัญประกอบไปด้วย ลาว จีน และไทย โดยประเทศไทยนั้นมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจลาวมากกว่าจีนและเวียดนามรวมกัน โดยมูลค่าการส่งออกของ สปป.ลาว กว่าร้อยละ 50 ถูกส่งไปยังประเทศไทย และเกือบร้อยละ 70 ของสินค้าที่นำเข้ามาในประเทศลาวมาจากประเทศไทย

ในปี พ.ศ.2520 ปริมาณการค้าทวิภาคีของลาวอยู่ในระดับพอประมาณ จนถึงวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจในประเทศลาว หลังจากปี พ.ศ.2540 เศรษฐกิจลาวและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศไทยลดลง

5.3.2 การค้าและการลงทุนของจีนใน สปป.ลาว

สถานการณ์การค้าของ สปป.ลาว ระหว่างปี พ.ศ.2554 - 2556 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2556 การค้าของ สปป.ลาว มีมูลค่า 9,303 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.18 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า (พ.ศ.2555 การค้าของ สปป.ลาว มีมูลค่า 9,015 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) จำแนกเป็นการส่งออก 3,111 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (หดตัวร้อยละ 3.09 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า) และการนำเข้า 6,192 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.65 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า) ตลาดส่งออกสินค้าอันดับหนึ่งของ สปป.ลาว ได้แก่ ไทย รองลงมาคือ จีน เวียดนาม อินเดีย ญี่ปุ่น สำหรับสินค้าส่งออกสำคัญ ได้แก่ ทองแดงและผลิตภัณฑ์ทองแดง แร่เชื้อเพลิงน้ำมันและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการกลั่นไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ถ่านไม้ แร่ เศษแร่ และเก้าอี้เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับที่ไม่ได้มาจากการถัก ส่วนแหล่งนำเข้าสินค้าอันดับหนึ่งของ สปป.ลาว ได้แก่ ไทย รองลงมาคือ จีน เวียดนาม เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น โดยมีสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ แร่เชื้อเพลิง น้ำมัน ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการกลั่น ยานพาหนะแบบที่ไม่ใช่ระบบราง เครื่องจักร และหม้อน้ำ อุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์เหล็กหรือเหล็กกล้า

สถานการณ์การค้าของจีน-สปป.ลาวในปี พ.ศ.2554 มูลค่าการค้าจีน-สปป.ลาว อยู่ที่ 1.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยขยายตัวจากปีก่อนหน้ามากถึงร้อยละ 25.4 และในปี พ.ศ.2555 มูลค่าการค้าอยู่ที่ 1.72 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ มีการขยายตัวร้อยละ 32.3 สำหรับในปี พ.ศ.2556 การค้าจีน-สปป.ลาวได้ขยายตัวอย่างก้าวกระโดดโดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 59 ทำให้มูลค่าการค้าจีน - สปป.ลาว สูงถึง 2.74 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ ซึ่งประกอบด้วยมูลค่า ส่งออก 1.72 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมูลค่า นำเข้า 1.02 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (International Trade Centre, 2013) ปัจจุบัน จีนเป็นคู่ค้าที่ใหญ่อันดับ 2 ของ สปป.ลาว และเป็นแหล่งนำเข้าที่ใหญ่อันดับ 2 และตลาดส่งออกที่ใหญ่ อันดับ 3 ของ สปป.ลาวทั้งนี้ มูลค่าการส่งออกของจีนไปยัง สปป.ลาว มีอัตราการเติบโตที่สูงเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศ สมาชิกอาเซียน (Xinhuanet, 2013)

การเจริญเติบโตของมูลค่าการค้า การส่งออกและการนำเข้าสินค้านี้ระหว่างจีนและสปป.ลาว ปี พ.ศ. 2554-2556 มูลค่าการค้าของทั้งสองประเทศมีอัตราการเติบโตที่สูงมากในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมีผลมาจากการส่งออกจากจีนไปยังสปป.ลาว ที่มีอัตราส่วนการเติบโตในลักษณะที่ก้าวกระโดด ส่วนการนำเข้า สินค้าของจีนจากสปป.ลาว มีการปรับตัวลงเล็กน้อยในปี พ.ศ. 2555 และในปี พ.ศ. 2556 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ในอัตราส่วนร้อยละ 29.63 แต่อัตราการขยายตัวไม่มากเท่ากับอัตราการส่งออก จึงเป็นผลให้ในปี พ.ศ. 2556 สปป.ลาว ขาดดุลการค้ากับจีนเป็นมูลค่า 700 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ในปี พ.ศ. 2556 สินค้าที่จีนส่งออกไปยังสปป.ลาว ที่มีมูลค่ามากที่สุด 10 อันดับแรก ได้แก่ (1) อุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (2) เครื่องจักร เครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ และหม้อน้ำ (3) ยานพาหนะแบบที่ไม่ใช่ระบบราง (4) ผลิตภัณฑ์เหล็กหรือเหล็กกล้า (5) อากาศยานอวกาศและชิ้นส่วน (6) เพอร์นิเจอร์ป้าย และอาคารสำเร็จรูป (7) เหล็กและเหล็กกล้า (8) ยาสูบและผลิตภัณฑ์ที่ใช้แทนยาสูบ (9) อุปกรณ์ทางด้านออปติคอล ด้านรูปภาพด้านเทคนิค และด้านการแพทย์ และ (10) ปุ๋ย ซึ่งสินค้าที่จีนนำเข้าจากสปป.ลาว ทั้ง 10 รายการ มีมูลค่ารวม 1.59 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 92.28 ของมูลค่าสินค้าที่จีนส่งออกไปยัง สปป.ลาว ในปี พ.ศ.2556 โดยเฉพาะสินค้าในหมวดอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และหมวด

เครื่องจักรเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์และหม้อน้ำ มีมูลค่าการส่งออก ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2555 ร้อยละ 357.55 และ ร้อยละ 117.18 ตามลำดับ

ในปี พ.ศ. 2556 สินค้าที่จีนนำเข้าจากสปป.ลาว ที่มีมูลค่ามากที่สุด 10 อันดับแรก (1) ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ถ่านไม้ (2) แร่เศษแร่และถั่ว (3) ยางและผลิตภัณฑ์ยาง (4) ทองแดงและผลิตภัณฑ์จากทองแดง (5) ธัญพืช (6) เมล็ดพืช ผลไม้ที่ให้น้ำมันเมล็ดข้าว และเมล็ดผลไม้ (7) ผลิตภัณฑ์จากข้าวข้าวมอลต์ แป้งสารอินูลิน และโปรตีนจากข้าวสาลี (8) เพอร์นิเจอร์ ป้ายอาคารสำเร็จรูป (9) แร่เชื้อเพลิงน้ำมันผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการกลั่น (10) โลหะพื้นฐานอื่น ๆ เซอร์เมท และผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องซึ่งสินค้าส่งออกของจีนทั้ง 10 รายการ มูลค่ารวม 1.01 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 99.26 ของมูลค่าสินค้าที่จีนนำเข้าจากสปป.ลาวในปี พ.ศ. 2556 โดยเฉพาะสินค้าในหมวดไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ถ่านไม้ มีมูลค่าการนำเข้าที่ขยายตัวจากปีก่อนหน้าร้อยละ 84.73 และในหมวดผลิตภัณฑ์จากข้าว ข้าวมอลต์ แป้งสารอินูลิน และโปรตีนจากข้าวสาลี มีมูลค่าการนำเข้าที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 101.18 และเมื่อย้อนดูข้อมูล ในปี พ.ศ. 2555 สินค้าในหมวดนี้มีมูลค่าการนำเข้าที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2554 สูงถึงร้อยละ 1,846.9

เมื่อวิเคราะห์ถึงโครงสร้างสินค้าที่นำเข้าและส่งออกแล้ว พบว่า สินค้าที่จีนส่งออกไปยัง สปป.ลาว ส่วนใหญ่ เป็นสินค้าที่ผ่านกระบวนการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินทุนและเทคโนโลยีสูงในการผลิต เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักร ยานพาหนะ อากาศยาน และสินค้าอุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งเป็นสินค้าที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้มาก ในขณะที่สินค้าที่จีนนำเข้าจากสปป.ลาว ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าขั้นปฐมและวัตถุดิบที่ไม่ได้สร้างหรือสร้างมูลค่าเพิ่มได้น้อย และยังไม่ค่อยมีสินค้าที่ผ่านกระบวนการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมปรากฏการณ์เช่นนี้เป็นผลมาจาก สปป.ลาว ยังมีอุตสาหกรรมการผลิตค่อนข้างน้อยขาดแคลนเงินทุนและเทคโนโลยีในการผลิตจึงต้องพึ่งพาการนำเข้าสินค้าที่ผลิตจากประเทศต่าง ๆ มาใช้ภายในประเทศ แต่เนื่องด้วยสปป.ลาว อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและ แร่ธาตุนานาชนิด ซึ่งเป็นสิ่งที่ประเทศจีน กำลังขาดแคลนและต้องการเป็นจำนวนมาก จึงเป็นผลให้สปป.ลาว ส่งออกสินค้าขั้นปฐมภูมิและวัตถุดิบไปยังจีนเป็นจำนวนมากในแต่ละปี อันแสดงถึงประเภทของสินค้าหลักที่ส่งออกของลาว จึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงประเภท แต่มีการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้าของจีนกับลาวที่เพิ่มขึ้น

5.3.3 การลงทุนของจีนใน สปป.ลาว

ในปี พ.ศ.2556 สปป.ลาว (ปีที่มีการประกาศแนวคิด BRI) มีมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ที่ได้รับอนุมัติทั้งสิ้น 4,792.41 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ มียอดการโอนเงินลงทุนฯ ผ่านระบบธนาคาร 296 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งเติบโตจากก่อนหน้านี้เล็กน้อย เมื่อย้อนดูการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Inward FDI) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 - 2555 จะเห็นได้ว่าเงินลงทุนจากต่างประเทศที่ไหลเข้าสู่สปป.ลาว นั้นค่อนข้างทรงตัวโดยในปี พ.ศ.2553 มีเงินลงทุนไหลเข้าจากต่างประเทศ 279 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ.2554 มีเงินลงทุนไหลเข้าจากต่างประเทศ 301 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และในปี พ.ศ.2555 มีเงินลงทุนไหลเข้าจากต่างประเทศ 294 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยประเทศที่มีเงินลงทุนเข้ามามากที่สุดคือจีน ร้อยละ 35.1 ของการลงทุนทั้งหมด (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2557; UNCTAD, 2014)

จากข้อมูลของ Ministry of Planning and Investment, Investment Promotion Department, Laos กลุ่มธุรกิจที่มีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมากที่สุดระหว่างปี พ.ศ. 2532 - 2555 ได้แก่ การทำเหมืองแร่ คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 27 และการผลิตพลังงานไฟฟ้าคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 25 ส่วนธุรกิจอื่นที่ได้รับความสนใจในการลงทุนจากต่างประเทศ ได้แก่ ด้านการเกษตรร้อยละ 12 ด้านการบริการ ร้อยละ 10 ด้านการผลิตและงานฝีมือ ร้อยละ 8 ด้านโรงแรมและร้านอาหาร ร้อยละ 5 ด้านการสื่อสาร ร้อยละ 4

ในปี พ.ศ. 2556 โครงการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ได้รับอนุมัติจากรัฐบาล สปป.ลาว รวมทั้งสิ้น 39 โครงการ มูลค่ารวม 2.39 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งประกอบด้วยอุตสาหกรรมพลังงาน การทำเหมือง บริการ ก่อสร้าง และเกษตรกรรม ส่วนประเทศที่มีมูลค่าโครงการลงทุนที่ได้รับอนุมัติมากที่สุดได้แก่ จีน เนเธอร์แลนด์ ไทย และเวียดนาม

ตาราง 5-5 การส่งออกและนำเข้าสินค้าระหว่างจีนและลาว ในปี 2016 (พันดอลลาร์สหรัฐ)

สินค้า	ส่งออก	นำเข้า
Animal	4,380.91	412.81
Vegetable	177,728.21	11,112.32
Food Products	3,859.10	21,358.66
Minerals	963,664.55	6,970.85
Fuels	6,288.68	2,645.40
Chemicals	62,026.5	27,031.17
Plastic or Rubber	20,045.66	17,145.69
Hides and Skins	1.80	759.74
Wood	4,234.75	36,001.47
Textiles and Clothing	142.75	18,733.09
Footwear	176.51	2,455.36
Stone and Glass	0.60	9,071.49
Metals	17,564.17	122,658.81
Mach and Elec	679.91	327,817.01
Transportation	52.00	115,049.61
Miscellaneous	3,974.40	13,885.08
All Products	1,264,820.16	733,108.60

ที่มา : World Integrated Trade Solution WITS (2017)

ในปี พ.ศ.2559 (ค.ศ.2016) การส่งออกสินค้าของลาวไปจีนมีมูลค่ารวม 1,264,820.16 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สำหรับสินค้าส่งออกที่สำคัญของลาวไปตลาดจีน ได้แก่ (1) แร่ (2) พืชผัก (3) เคมีภัณฑ์ (4) พลาสติก หรือหรือผลิตภัณฑ์ยาง (5) ผลิตภัณฑ์โลหะ (6) น้ำมันเชื้อเพลิง (7) สัตว์ (8) ไม้ (9) เบ็ดเตล็ด และ (10) ผลิตภัณฑ์อาหาร ตามลำดับ

การนำเข้าสินค้าของลาวจากจีนมีมูลค่า 733,108.60 ล้านดอลลาร์ สำหรับสินค้านำเข้าที่สำคัญของลาวจากตลาดจีน ได้แก่ (1) เครื่องจักรและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (2) ผลิตภัณฑ์โลหะ (3) การขนส่ง (4) ไม้ (5) เคมีภัณฑ์ (6) ผลิตภัณฑ์อาหาร (7) สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (8) พลาสติกหรือหรือผลิตภัณฑ์ยาง (9) เบ็ดเตล็ด และ (10) พืชผัก ตามลำดับ

5.4 ประเทศเมียนมา

5.4.1 ภาวะเศรษฐกิจของเมียนมาโดยรวม

ประเทศเมียนมาอยู่ในช่วงสร้างประเทศ มีความต้องการสินค้าทุน สินค้าอุปโภคบริโภคและการลงทุนก่อสร้างต่าง ๆ โดยเฉพาะสินค้าไทยเป็นที่ยอมรับในเรื่องของคุณภาพทำให้ได้รับความไว้วางใจและเป็นที่ยอมรับค่อนข้างมากอย่างไรก็ดี จากนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลเมียนมาที่ได้ประกาศไว้เมื่อต้นเดือนสิงหาคม 2559 (2016) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและประสิทธิภาพ พร้อมทั้งชูนโยบายเพิ่มการลงทุนจากต่างชาติ โดยการผ่อนคลายมาตรการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนนักลงทุนขับเคลื่อนเศรษฐกิจ คาดว่านักลงทุนต่างชาติจะกลับมาเมื่อรัฐบาลเมียนมาจัดการแก้ไขแล้ว ซึ่งรวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาการลงทุนเมียนมา (MIC) ก็แล้วเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้วโดย U Kyaw Win รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการวางแผนและการคลังนั่งเป็นประธาน ทั้งนี้รัฐบาลใหม่ตั้งเป้าดึงเม็ดเงินจากการลงทุนปี พ.ศ.2559 ไว้ที่ 8 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐฯ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ,2016)

ตาราง 5-6 ตัวชี้วัดเศรษฐกิจที่สำคัญ

ตัวชี้วัดเศรษฐกิจ	2015	2016	2017*
ประชากร (ล้านคน)	51.8	52.3 [#]	52.6
GDP (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)	59.5	66.3	72.4
อัตราการเติบโต GDP (%)	1,148	1,269 [#]	1,375
GDP ต่อหัว (ดอลลาร์สหรัฐ)	7.3	6.3	7.5
อัตราเงินเฟ้อ(%)	10.0	7.0	6.9
การนำเข้าสินค้า (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	16.9	16.6 [#]	N.A.
การส่งออกสินค้า (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	11.4	11.0 [#]	N.A.
การนำเข้า (% change)	4.1	-1.7 [#]	N.A.
การส่งออก (% change)	-0.2	-3.8 [#]	N.A.
อัตราการแลกเปลี่ยนเฉลี่ย (kyat per us\$)	1,163	1,235	1,356**

[#]ประมาณการ, *มกราคม-พฤษภาคม 2017, **คาดการณ์ล่วงหน้า

ที่มา IMF,WTO

การพัฒนาล่าสุด(ปี 2560)

- GDP ของเมียนมาคาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 7.7 ในปีงบประมาณ 2017/18 และร้อยละ 8 ในปีงบประมาณ 2018/19 เนื่องจากราคาสินค้าโภคภัณฑ์ทั่วโลกที่ปรับตัวดีขึ้นและความต้องการของคู่ค้าที่เพิ่มขึ้น
- กฎหมายการลงทุนใหม่เพื่อแทนที่กฎหมายการลงทุนในต่างประเทศของปี 2012 และกฎหมายการลงทุนของเมียนมา ในปี พ.ศ.2556 มีผลบังคับใช้ในเดือนเมษายน ปี พ.ศ.2560 เพื่อปรับระดับความเป็นผู้เล่นระหว่างนักลงทุนในประเทศและต่างประเทศ การลงทุนโดยตรงเข้าประเทศเมียนมามีมูลค่าถึง 62.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2560 โดยมีจีนแผ่นดินใหญ่ สิงคโปร์ และฮ่องกงเป็นแหล่งหลัก
- เมียนมาเป็นส่วนหนึ่งของเขตการค้าเสรีจีน - อาเซียน (CAFTA) มีการทำข้อตกลงด้านภาษีซ้อน (DTA) กับสหราชอาณาจักร สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย อินเดีย ลาว เวียดนาม และเกาหลีใต้และได้ทำข้อตกลงการป้องกันการลงทุนกับฮ่องกง

- การส่งออกของเมียนมาเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.9 คิดเป็นเป็น 11.9 พันล้านเหรียญสหรัฐในปีงบประมาณ 2016/17 โดยการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.7 คิดเป็นเป็น 17.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ

สถานการณ์เศรษฐกิจปัจจุบัน

เมียนมาเป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับที่ 7 ของกลุ่มสมาชิกอาเซียนจำนวน 10 ประเทศ มีภาคบริการขนาดใหญ่ซึ่งคิดเป็นประมาณร้อยละ 46 ของ GDP โดยมีอุตสาหกรรมและการเกษตรคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 28 และ ร้อยละ 26 ของ GDP สาขาหลัก ๆ ได้แก่ การแปรรูปทางการเกษตร การผลิต การก่อสร้าง และการขนส่ง ในช่วงปีงบประมาณ 2559/60 (เมษายน - มีนาคม) GDP ของประเทศเมียนมาชะลอตัวลงเหลือร้อยละ 6.4 จากระดับร้อยละ 7.4 เนื่องจากการฟื้นตัวของภาคเกษตรในปี พ.ศ.2558 และการชะลอการลงทุนจากต่างประเทศ ธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจเมียนมาจะขยายตัวราวร้อยละ 7.7 ในปีงบประมาณ 2560/61 และร้อยละ 8 ในปีงบประมาณ 2561/62

การปฏิรูปทางเศรษฐกิจ

หลังจากชัยชนะของพรรค NLP ในการเลือกตั้งรัฐสภาในเดือนพฤศจิกายนปี พ.ศ.2558 Htin Kyaw ซึ่งเป็นพันธมิตรของ Aung Shan Suu Kyi ได้สาบานว่าจะประธานาธิบดีคนแรกของเมียนมาที่ได้รับการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยและเป็นประธานาธิบดีคนแรกของพรรค NLD ในปลายเดือนมีนาคม พ.ศ. 2559 เพื่อให้สอดคล้องกับการเลือกตั้งรัฐบาลใหม่ได้ให้คำมั่นที่จะดำเนินการปฏิรูป ซึ่งรวมถึงการลดจำนวนกระทรวงเหลือเพียง 21 แห่ง โดยมีนางอองซานซูจี ดูแลกระทรวงการต่างประเทศและสำนักงานอธิการบดี ในเดือนกรกฎาคมปี พ.ศ.2559 รัฐบาล NLD แห่งใหม่ได้ออกนโยบายเศรษฐกิจครั้งแรกด้วย 12 ประเด็นหลัก เน้นความสำคัญของการพัฒนาระบบการตลาดในประเทศเมียนมาและสนับสนุนการพัฒนาภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และโครงสร้างพื้นฐาน นโยบายนี้ยังเน้นถึงความจำเป็นในการเพิ่มการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) และเพิ่มความสะดวกในการทำธุรกิจในประเทศ

ธนาคารกลางแห่งประเทศเมียนมา (CBM) ประกาศอัตราอ้างอิงสำหรับสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐต่อการทำธุรกรรมแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศโดยมีการดำเนินการตามนโยบายการเปิดเสรีอย่างต่อเนื่องของเมียนมา ธนาคารตัวแทนจำหน่ายในประเทศที่ได้รับอนุญาต นอกจากนี้ยังช่วยให้ FDI สามารถกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนของตลาด ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2556 ประธานเมียนมาได้ลงนามในกฎหมายใหม่ให้ความเป็นอิสระมากขึ้นจากกระทรวงการคลัง ในเดือนเดียวกันนี้ได้มีการออกกฎหมายหลักทรัพย์เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์ซึ่งเปิดตัวในเดือนธันวาคม พ.ศ.2558

ในปี พ.ศ.2557 CBM เริ่มให้ใบอนุญาตดำเนินงานแก่ธนาคารต่างประเทศ 9 แห่ง โดยอนุญาตให้ธนาคารต่างประเทศแต่ละแห่งเปิดสาขาและจำกัดการให้กู้ยืมแก่บริษัทต่างชาติที่เป็นเงินตราต่างประเทศ กับธนาคารใหม่ 4 แห่งที่ได้รับการอนุมัติในปี พ.ศ.2560 ปัจจุบันมีธนาคารต่าง ๆ 13 แห่งที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินกิจการภายในประเทศ

ในการปรับโครงสร้างสาธารณูปโภครัฐบาลของประเทศเมียนมาได้เปิดเสรีภาคโทรคมนาคมและอนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติเสนอราคาใบอนุญาตโทรคมนาคมแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2557 ได้รับใบอนุญาต 2 ใบสำหรับผู้ประกอบการโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (Telenor ของประเทศนอร์เวย์และ Ooredoo ของกาตาร์) เป็นระยะเวลา 15 ปี การเปิดภาคโทรคมนาคมนับเป็นก้าวสำคัญของการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและการ

ยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน อัตราการสมัครสมาชิกโทรศัพท์มือถือของเมียนมาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13 ในปี พ.ศ. 2556 เป็นร้อยละ 76 ในปี พ.ศ.2558 สะท้อนถึงศักยภาพในการเติบโตของตลาดโทรคมนาคมในประเทศในปีเดียวกันนั้นอัตราการสมัครสมาชิกของกัมพูชาและลาวมีจำนวนร้อยละ 133 และร้อยละ 53 ตามลำดับ

การปฏิรูปและการเปิดประเทศของเมียนมาได้ดึงดูดความสนใจของบริษัทต่างชาติที่ต้องการย้ายสถานที่ผลิตที่ใช้แรงงานจำนวนมาก หลังจากที่ได้ใช้ค่าจ้างขั้นต่ำรายเดือนที่ 65 เหรียญสหรัฐ (รวมทั้งค่าล่วงเวลาและค่าเบี้ยเลี้ยง)

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

หลังจากการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ภายใต้ประธานาธิบดี Htin Kyaw รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน Wang Yi เยือนเมียนมาในเดือนเมษายนปี พ.ศ.2559 พบปะกับนายอองซานซูจีซึ่งกล่าวว่า รัฐบาลเมียนมากำลังพร้อมที่จะกระชับความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับจีนซึ่งจะเป็นการเอื้อต่อการพัฒนาประเทศเมียนมา ในเดือนพฤษภาคมปี พ.ศ.2560 ในระหว่างการเยือนกรุงปักกิ่งเพื่อเข้าร่วมการประชุม Belt and Road Forum ระหว่างนางอองซานซูจีกับกรุงปักกิ่งได้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคนิคฉบับที่ 5 (Memorandum of understanding) นำสังเกตว่าเมียนมาเป็นประเทศเดียวที่รวมอยู่ในสองทางเดินเศรษฐกิจภายใต้โครงการริเริ่มด้าน Belt and Road ได้แก่ ระเบียงเศรษฐกิจบังกลาเทศ-จีน-อินเดีย-เมียนมา (Bangladesh-China-India-Myanmar Economic Corridor : BCIMEC) และ ระเบียงเศรษฐกิจจีน-คาบสมุทรมอินโดจีน (China-Indochina Peninsula Economic Corridor : CICPEC) ซึ่งนับเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความสำคัญต่อการติดต่อประสานงานด้านการขนส่งและลดต้นทุนอย่างมากในการเชื่อมต่อจีนกับมหาสมุทรอินเดีย

ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2555 ประเทศตะวันตกเริ่มลดมาตรการคว่ำบาตรของตนต่อเมียนมาในการตอบสนองต่อการปฏิรูปทางการเมืองและการเลือกตั้งรัฐสภาในสมัยก่อน หลังจากทีนางอองซานซูจีเดินทางไปสหรัฐอเมริกาในเดือนกันยายน พ.ศ.2559 สหรัฐอเมริกาได้ให้สิทธิเมียนมาในการได้รับสิทธิประโยชน์ภายใต้โครงการ GSP ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2559 ทำให้เมียนมาสามารถส่งออกสินค้าปลอดภาษีประมาณ 5,000 รายการไปยังสหรัฐฯ ในปี พ.ศ.2556 สหภาพยุโรปได้ยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ (ยกเว้นการขายอาวุธยุทโธปกรณ์) กับเมียนมา

นโยบายการลงทุน

เพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกทั้งในประเทศและต่างประเทศในเมียนมาและเปิดภาคเศรษฐกิจมากขึ้นเพื่อการลงทุนภาคเอกชน กฎหมายการลงทุนใหม่ถูกนำมาใช้ในเดือนเมษายนปี พ.ศ.2560 ซึ่งกฎหมายการลงทุนฉบับใหม่นี้ได้รวบรวมและแทนที่กฎหมายการลงทุนในต่างประเทศของปี พ.ศ.2555 และกฎหมายการลงทุนในปี พ.ศ.2556 เพื่อตั้งค่าให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันระหว่างนักลงทุนในประเทศและต่างประเทศ ภายใต้กฎหมายการลงทุนอนุญาตให้มีการลงทุนโดยตรงในรูปแบบของการเป็นเจ้าของหรือร่วมทุน 100% ในต่างประเทศ ภาคที่เปิดสู่ FDI ประกอบด้วยอุตสาหกรรมการผลิต การก่อสร้าง โครงสร้างพื้นฐาน ธุรกิจค้าปลีก และค้าส่ง นอกจากนี้บริษัทต่างชาติยังมีสิทธิได้รับวันหยุดภาษีในช่วง 3 ถึง 7 ปีแรกของการดำเนินงานและมีรูปแบบอื่น ๆ ของภาษีเงินได้หรือภาษีศุลกากรต่าง ๆ นักลงทุนใน 10 สาขาที่มีความสำคัญรวมถึงอุตสาหกรรมส่งเสริมการส่งออก อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า โลจิสติกส์ ดูแลสุขภาพ บริการด้านการศึกษา โครงการที่อยู่อาศัย การพัฒนานิคมอุตสาหกรรม พลังงาน ผลิตภัณฑ์จากสัตว์และผลิตภัณฑ์ประมง และการเกษตรจะได้รับการดูแลโดยหน่วยงานราชการหลายแห่ง เช่น คณะกรรมการการลงทุนเมียนมา (MIC) และ

หน่วยงานรัฐบาลท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง สำหรับรายละเอียดของกฎหมายการลงทุนใหม่ให้ดูที่สำนักงานการลงทุนและการบริหารบริษัทของเมียนมา (DICA) นอกจากนี้รัฐบาลใหม่ยังได้มีการทบทวนการแก้ไขพระราชบัญญัติบริษัทเมียนมาในศตวรรษก่อนหน้าซึ่งจะมีขึ้นในปลายปี พ.ศ.2560

นอกจากนี้นักลงทุนต่างชาติอาจลงทุนภายใต้กฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียนมา (SEZ) ซึ่งมีผลบังคับใช้ในเดือนมกราคม พ.ศ.2557 นอกจากมาตรการจูงใจ เช่น วันหยุดพักผ่อน ภาษีอากร ภาษีเงินได้ ภาษีศุลกากร และการยกเว้นภาษีนำเข้า ผู้ลงทุนสามารถเช่าที่ดินได้ รัฐบาลหรือเจ้าของเอกชนที่ได้รับอนุญาตเป็นเวลา 50 ปีและต่ออายุได้อีก 25 ปี หน่วยเฝ้าระวังหลักของ SEZ คือศูนย์กลางของเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียนมา

การลงทุนจากต่างประเทศ

จากข้อมูลของ DICA (Directorate of Investment and Company Administration) พบว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศภายในประเทศมีมูลค่าถึง 62.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2560 แหล่งของการลงทุนทางตรง (FDI) หลักได้แก่ จีน (ร้อยละ 30.3) สิงคโปร์ (ร้อยละ 27.4) และฮ่องกง (ร้อยละ 12.2) รัฐบาลมีเป้าหมายในการดึงดูด FDI จำนวน 140 พันล้านเหรียญสหรัฐภายในปี 2573 ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ประมาณร้อยละ 58 ของมูลค่าการลงทุนโดยตรงสะสมในเมียนมามีส่วนเกี่ยวข้องกับภาคน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ การลงทุนโดยตรงในภาคการคมนาคมและการผลิตคิดเป็นร้อยละ 13 และร้อยละ 12 ของทั้งหมด ตามลำดับ เกี่ยวกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่กำลังพัฒนาในประเทศเมียนมา เขตเศรษฐกิจพิเศษติลาว่า (Thilawa Special Economic Zone) ตั้งอยู่ที่ชานเมืองย่างกุ้งมีโครงสร้างพื้นฐานที่สมบูรณ์มากขึ้น นักลงทุนต่างชาติจำนวน 80 รายได้ลงทุนใน Thilawa SEZ ซึ่งครึ่งหนึ่งเป็นบริษัทจากญี่ปุ่น ส่วนขยายระยะที่สองกำลังดำเนินการและคาดว่าจะแล้วเสร็จภายในกลางปี พ.ศ.2561 ที่ผ่านมา

นโยบายการค้า

เมียนมาเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2538 ภาษีนำเข้าถูกกำหนดตามเกณฑ์การคำนวณตามราคาตลาด อัตราภาษีการนำเข้าสินค้าเกษตรของ MFN (Most Favored Nation Treatment) เฉลี่ยร้อยละ 8.6 และมากกว่าร้อยละ 40 ของสินค้าเกษตรจะต้องเสียภาษีต่ำกว่าร้อยละ 15 ในขณะที่อัตราภาษีนำเข้าที่ MFN เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 5.1 สำหรับสินค้านอกภาคเกษตร ตัวอย่างเช่น สิ่งทอที่นำเข้ามาในเมียนมามีอัตราค่าภาษี MFN เฉลี่ยร้อยละ 8.3 และเครื่องจักรไฟฟ้าอัตราค่าภาษี MFN เฉลี่ยร้อยละ 4.5

เมียนมาเป็นสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ซึ่งเป็นกลุ่มภูมิภาคที่ประกอบด้วย 10 ประเทศ ในฐานะสมาชิกอาเซียนตั้งแต่ปี พ.ศ.2540

เมียนมาเป็นส่วนหนึ่งของเขตการค้าเสรีจีน - อาเซียน (CAFTA) ซึ่งเป็นเขตการค้าเสรีที่ใหญ่ที่สุดในโลกโดยประชากร ภายใต้ CAFTA อัตราภาษีศุลกากรเฉลี่ยของจีนสำหรับผลิตภัณฑ์จากประเทศเมียนมาลดลงจากร้อยละ 8.3 ในปี พ.ศ.2548 เป็นร้อยละ 0.6 ในปี พ.ศ.2555 เช่น อัตราค่าศุลกากรของจีนสำหรับการนำเข้าสิ่งทอและเสื้อผ้าจากเมียนมาลดลงจากร้อยละ 15 ในปี พ.ศ.2548 เป็นร้อยละ 5 ในปี พ.ศ.2552 และได้รับการปรับให้เป็นศูนย์ในปี พ.ศ.2555 ในทำนองเดียวกันเมียนมาจะค่อย ๆ ลดอัตราภาษีศุลกากรสำหรับผลิตภัณฑ์ต้นทางของจีน อัตราภาษีศุลกากรเฉลี่ยสำหรับเฟอร์นิเจอร์ของจีนลดลงจากร้อยละ 9 ในปี 2010 เป็นร้อยละ 0.02 ภายในปี พ.ศ.2558 เมียนมามีข้อตกลงในการเก็บภาษีซ้อนกับประเทศอังกฤษ สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย อินเดีย ลาว เวียดนาม และเกาหลีใต้

การค้ากับต่างประเทศ

การส่งออกรวมของเมียนมาเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.9 คิดเป็น 11.9 พันล้านเหรียญสหรัฐในปีงบประมาณ 2559/60 จุดหมายปลายทางการส่งออกสำคัญ ได้แก่ จีน ไทย อินเดีย ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ การส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ เชื้อเพลิง ผลิตภัณฑ์การเกษตร ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า และแร่ในช่วงเวลาเดียวกันการนำเข้ารวมของประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.7 คิดเป็น 17.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ แหล่งนำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ จีน สิงคโปร์ ไทย ญี่ปุ่น และอินเดีย สินค้านำเข้าของเมียนมาส่วนใหญ่ประกอบด้วยเครื่องจักร อุปกรณ์การขนส่ง โลหะ และสิ่งประดิษฐ์

5.4.2 การค้าและการลงทุนของจีนในเมียนมา

การค้าของจีน-เมียนมา

หลังจากเมียนมาเริ่มเลือกตั้งในปี พ.ศ.2552 เมียนมาเริ่มเปิดประเทศเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการที่รัฐบาลพยายามปฏิรูประบบเศรษฐกิจ และดำเนินนโยบายความสัมพันธ์กับต่างประเทศ²

โดยเฉพาะนโยบายการค้าเสรีกับต่างประเทศซึ่งส่งผลให้การค้าระหว่างประเทศของเมียนมามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นโดยในปีงบประมาณ³ พ.ศ. 2556/57 (ม.ค. - ก.พ.) มีมูลค่าการค้ารวม 22,757.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แบ่งเป็นมูลค่าการส่งออก 10,225.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมูลค่าการนำเข้า 12,532.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่งผลให้เมียนมาขาดดุลการค้าเท่ากับ 2,307.7 ล้านดอลลาร์

สินค้าส่งออกที่สำคัญของเมียนมา ได้แก่ กาชาธรรมชาติ ถั่ว เครื่องนุ่งห่ม ผลิตภัณฑ์ทางทะเล ผลิตภัณฑ์ จากป่า ข้าว หยก งา ยางพารา และข้าวโพด ตามลำดับ โดยตลาดส่งออกที่สำคัญของเมียนมา คือ ไทย จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ ตามลำดับ สำหรับสินค้านำเข้าที่สำคัญของเมียนมา ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ยานยนต์และ ส่วนประกอบ อุปกรณ์ก่อสร้าง เหล็กและเหล็กกล้า เครื่องจักรและอุปกรณ์ ตามลำดับ โดยตลาดนำเข้าที่สำคัญของ เมียนมา คือ จีน สิงคโปร์ ไทย ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ตามลำดับ

การลงทุนของจีนในเมียนมา

รัฐบาลเมียนมาได้ประกาศใช้กฎหมายการลงทุนต่างชาติ เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2531 พร้อมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการการลงทุนจากต่างประเทศ (Myanmar Foreign Investment Commission: MIC) มีหน้าที่พิจารณาอนุมัติโครงการลงทุนจากต่างชาติโดยจะมีคณะกรรมการการลงทุนจากต่างประเทศ (The Union of Myanmar Foreign Investment Commission: FIC) เป็นผู้พิจารณาโครงการการลงทุนในเบื้องต้น การเปิดโอกาสให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในทรัพยากรของเมียนมาถือเป็นการสร้างประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศของเมียนมาทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ การจ้างงาน การเรียนรู้เทคโนโลยีการผลิตจากนักลงทุนต่างชาติและที่สำคัญเป็นการสร้างรายได้ให้กับประเทศ ต่อมารัฐบาลได้ประกาศใช้กฎหมายลงทุนต่างชาติฉบับใหม่เพื่อใช้แทนกฎหมายลงทุนต่างชาติฉบับเดิม (ปี พ.ศ.2531) ซึ่งกฎหมายฉบับใหม่เปิดกว้างและยืดหยุ่นสำหรับนักลงทุนต่างชาติมากขึ้น อาทิ ยกเลิกข้อจำกัดมูลค่าการลงทุนขั้นต่ำยกเลิกการกำหนดสัดส่วนการลงทุนขั้นต่ำของนักลงทุนต่างชาติ (มีการกำหนดสัดส่วนการลงทุนขั้นต่ำไว้ที่ร้อยละ 35 ของมูลค่าการลงทุนทั้งหมด) ยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักร ส่วนประกอบ และวัตถุดิบที่ต้องใช้ในการก่อสร้าง

² การสัมภาษณ์สภาหอการค้าจีนประจำ สปป.ลาว นครหลวงเวียงจันทน์ วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 (อ้างอิงในพลวัฒน์ของจีนในอนุภูมิภาคุ่มน้ำโขงและนัยต่อประเทศไทย)

³ ปีงบประมาณของเมียนมา เริ่มนับตั้งแต่ วันที่ 1 เมษายนของปีที่ n ถึง วันที่ 31 มีนาคม ของปีที่ n+1 ยกตัวอย่าง ปีงบประมาณ 2556/57 หมายถึง งบประมาณเริ่มนับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2556 ถึง วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2557

หรือขยายโครงการลงทุนที่มีอยู่ผ่อนคลायข้อกำหนดการเช่าที่ดิน (ขยายระยะเวลาเช่าที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 50 ปี สามารถต่อสัญญาเช่าต่อได้อีก 2 ครั้ง ครั้งละ 10 ปี) เป็นต้น

จากข้อมูล Ministry of National Planning and Economic Development ของเมียนมา พบว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในเมียนมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550/51 - 2556/57 (เม.ย. - ก.พ.) มีมูลค่าสะสม 30,816.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยจีนเป็นประเทศผู้ลงทุนสะสมมากเป็นอันดับหนึ่ง มูลค่าลงทุนสะสม 13,927.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 49 ของมูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศสะสมทั้งหมดในเมียนมา รองลงมา คือ ฮองกง (5,982 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) และไทย (3,418.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) สำหรับในช่วง 11 เดือนของปีงบประมาณ พ.ศ. 2556/57 (เม.ย. - ก.พ.) มีการลงทุนจากต่างประเทศจำนวน 99 โครงการ มูลค่า 3,235.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สูงกว่าเมื่อเทียบกับช่วง 12 เดือน (ม.ค. - มี.ค.) ของปีก่อนหน้า (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555/56 มีการลงทุนจากต่างประเทศ มูลค่า 1,419.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) โดยประเทศที่มีเงินลงทุนมากที่สุด คือ สิงคโปร์ (1,590.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) รองลงมาคือ เกาหลีใต้ (639.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) และไทย (425.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ในขณะที่การลงทุนจากจีนลดลงอย่างมาก กลายมา เป็นประเทศผู้ลงทุนอันดับที่ 8 ด้วยมูลค่าลงทุน 46.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ อันเป็นผลพวงมาจากระดับ ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศที่ลดลงมากตั้งแต่เมียนมาเร่งโครงการก่อสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ (เขื่อน มิตโซน) มูลค่า 3,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (1.11 แสนล้านบาท) ที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากจีนโดย เมียนมาให้เหตุผลว่าโครงการดังกล่าวถูกต่อต้านจากคนท้องถิ่นรวมถึงการที่เมียนมาเริ่มเปิดประเทศให้นัก ลงทุนชาติที่เคยคว่ำบาตรเมียนมาเข้ามาลงทุนได้ เช่น ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร เกาหลีใต้ และสิงคโปร์ เป็นต้น สำหรับโครงการที่มีการลงทุนมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมการผลิต ได้แก่ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป เป็นต้น (1,585.0 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) รองลงมาคือการ ขนส่ง (903.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) การท่องเที่ยวและโรงแรม (432.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

ตารางที่ 5-7 การส่งออกและนำเข้าสินค้าระหว่างจีนและเมียนมา ในปี 2016 (พันดอลลาร์สหรัฐฯ)

สินค้า	ส่งออก	นำเข้า
Animal	152,965.61	6,483.39
Vegetable	1,233,924.25	69,650.66
Food Products	1,069,140.51	37,473.04
Minerals	16,634.27	37,498.55
Fuels	1,435,880.43	31,004.16
Chemicals	2,719.49	429,754.98
Plastic or Rubber	107,029.92	292,620.22
Hides and Skins	464.55	25,770.88
Wood	20,715.78	110,769.95
Textiles and Clothing	107,015.42	542,874.63
Footwear	5,165.88	34,778.69
Stone and Glass	263,920.84	182,304.79
Metals	253,529.74	1,164,364.86
Mach and Elec	11,729.16	1,512,171.24
Transportation	3,038.90	787,698.43
Miscellaneous	82,805.89	137,885.67
All Products	4,766,680.65	5,403,104.14

ที่มา : World Integrated Trade Solution WITS (2017)

ข้อมูลในปี พ.ศ.2559 การส่งออกสินค้าของเวียดนามไปจีนมีมูลค่ารวม 82,805.89 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สำหรับสินค้าส่งออกที่สำคัญของเวียดนามไปตลาดจีน ได้แก่ (1) น้ำมันเชื้อเพลิง (2) พืชผัก (3) ผลิตภัณฑ์อาหาร (4) หินและอัญมณี (5) ผลิตภัณฑ์โลหะ (6) สัตว์ (7) พลาสติกหรือหรือผลิตภัณฑ์ยาง (8) สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (9) เบ็ดเตล็ด และ (10) ไม้ ตามลำดับ

การนำเข้าสินค้าของเวียดนามจากจีนมีมูลค่า 137,885.67 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขึ้นสูงกว่ามูลค่านำเข้าสินค้าจากจีนในช่วง 12 เดือน ของปีงบประมาณก่อนหน้า สำหรับสินค้านำเข้าที่สำคัญของเวียดนามจากตลาดจีน ได้แก่ (1) เครื่องจักรและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (2) ผลิตภัณฑ์โลหะ (3) การขนส่ง (4) สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (5) เคมีภัณฑ์ (6) พลาสติกหรือผลิตภัณฑ์ยาง (7) หินและอัญมณี (8) เบ็ดเตล็ด (9) ไม้ และ (10) พืชผัก ตามลำดับ

5.5 ประเทศเวียดนาม

5.5.1 ภาวะเศรษฐกิจของเวียดนาม

การค้าระหว่างประเทศของเวียดนามระหว่างเดือน ม.ค.-ต.ค.60 มูลค่า 346,540 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 21.5 และมูลค่าการค้ากับไทย 12,403 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 23.7 เทียบกับช่วงเวลาเดียวกัน ของปี พ.ศ.2559 ทั้งนี้ ปัจจุบัน เวียดนามนำเข้าจากไทยเป็นอันดับที่ 1 ในอาเซียน รองลงมาคือมาเลเซีย การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) มูลค่า 28,238 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (1-20 ต.ค.60) ประเทศที่ลงทุนมากที่สุดคือ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ส่วนไทยอยู่ในลำดับที่ 10 (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2016)

ตารางที่ 5-8 ตัวชี้วัดเศรษฐกิจที่สำคัญ

ตัวชี้วัดเศรษฐกิจ	2015	2016	2017**
ประชากร (ล้านคน)	91.7	92.6 [#]	93.6
GDP (พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	191.3 [#]	201.3	215.8
อัตราการเติบโต GDP (%)	6.7	6.2	6.5
GDP ต่อหัว (ดอลลาร์สหรัฐฯ)	2,087 [#]	2,173 [#]	2,306
อัตราเงินเฟ้อ(%)	0.6	2.7	4.9
การส่งออก (ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	162.0	176.6	97.7 [^]
การนำเข้า (ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	165.5	174.1	100.5 [^]
การเติบโตของการส่งออก(%)	+7.9	+9.0	+19.0 [^]
การเติบโตของการนำเข้า(%)	+12.1	+5.0	+24.9 [^]
อัตราแลกเปลี่ยน(VND/ดอลลาร์สหรัฐฯ)	21,698	21,935	22,216*

[#]ประมาณการ, *มกราคม-พฤษภาคม 2017, **คาดการณ์ล่วงหน้า, ^มกราคม-มิถุนายน 2017

ที่มา : IMF, General statistics office of Vietnam

การพัฒนาล่าสุด

- เศรษฐกิจของประเทศเวียดนามขยายตัวร้อยละ 5.7 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน จากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม และบริการซึ่งมีการขยายตัวร้อยละ 5.8 และ 6.9 ตามลำดับ
- อัตราเงินเฟ้อในเวียดนามพุ่งขึ้นร้อยละ 3.8 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนในเดือนสิงหาคม

2560 โดยราคายาและเวชภัณฑ์ปรับตัวสูงขึ้นมากที่สุด

- ฮองกงเป็นแหล่งรายได้ที่ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับที่ 5 ของเวียดนามในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2560 ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 0.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ

- เวียดนามเป็นส่วนหนึ่งของเขตการค้าเสรีจีน - อาเซียนและได้ลงนามในข้อตกลงการเก็บภาษีซ้อนมากกว่า 60 ฉบับซึ่งรวมถึงประเทศที่มีแผ่นดินใหญ่จีนและฮองกง

สถานการณ์เศรษฐกิจปัจจุบัน

เวียดนามเป็นประเทศที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 6 ในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนจำนวน 10 ประเทศ ตามด้วยประเทศฟิลิปปินส์และ เมียนมา ภาคบริการ อุตสาหกรรม และการเกษตรมีส่วนร้อยละ 44 ร้อยละ 39 และ ร้อยละ 17 ของ GDP ตามลำดับ ภาคอุตสาหกรรม และบริการที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิต เหมืองแร่ การก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ และการเงิน ในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2017 เศรษฐกิจของเวียดนามขยายตัวร้อยละ 5.7 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อน อันเป็นผลมาจากการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรมโดยมีการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.2 ในช่วงเวลาเดียวกันภาคบริการยังมีการขยายตัวร้อยละ 6.9 โดยได้แรงหนุนจากการขยายตัวของการค้าส่งและค้าปลีกร้อยละ 7.1 ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2560 อัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยของเวียดนามปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 3.8 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนซึ่งเป็นผลมาจากราคาและบริการทางการแพทย์ที่สูงขึ้น รัฐบาลเวียดนามได้เพิ่มค่าแรงขั้นต่ำระหว่างปี พ.ศ.2553 ถึง พ.ศ.2558 โดยเฉลี่ยร้อยละ 18 ต่อปี ในปี พ.ศ. 2559 The National Wage Council ประกาศเพิ่มค่าจ้างขั้นต่ำร้อยละ 7.3 ในเดือนมกราคม 2560 ซึ่งต่ำกว่าร้อยละ 12.4 ในปี พ.ศ.2559 อย่างไรก็ตามค่าจ้างรายเดือนใหม่ของเวียดนามในกรุงฮานอยและเมืองโฮจิมินห์ซิตี้ตอนนี้อยู่ที่ 166 เหรียญสหรัฐ

การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ภายใต้แผนแม่บทการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2556-2563 การปรับโครงสร้างการลงทุนภาครัฐ ธนาการ และรัฐวิสาหกิจเป็นไปตามลำดับความสำคัญของรัฐบาล หน่วยงานของเวียดนามมีเป้าหมายที่จะปลด 406 รัฐวิสาหกิจภายในปี พ.ศ.2563 และ 135 รัฐวิสาหกิจในปี 2017 โดยรัฐวิสาหกิจที่ตั้งเป้าหมายการถอนการลงทุน ได้แก่ บริษัทเวียดนามมอเตอร์และเครื่องจักรกลการเกษตร (VEAM) และบริษัทท่าอากาศยานแห่งเวียดนาม (ACV)

รัฐบาลเวียดนามอนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติเข้าถือหุ้นในธนาการในประเทศมากขึ้นซึ่งการระดมทุนของนักลงทุนต่างชาติได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 15 เป็นร้อยละ 20 จากปี พ.ศ.2557 ในปี พ.ศ.2558 เวียดนามได้ลดการปล่อยสินเชื่อลงอีก

การค้ากับต่างประเทศ

ยอดส่งออกสินค้าของเวียดนามเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.9 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา โดยคิดเป็น 97.8 พันล้านเหรียญในครึ่งปีแรกของปี 2017 ขณะที่การนำเข้าเพิ่มขึ้น ร้อยละ 24.1 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา คิดเป็น 100.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ส่งผลให้ขาดดุลทางการค้า 2.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ การเพิ่มขึ้นของการส่งออกเกิดจากการเพิ่มขึ้นของความต้องการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์คอมพิวเตอร์ และส่วนประกอบตลอดจนเครื่องจักรและอุปกรณ์

ในปี พ.ศ.2559 การส่งออกสินค้าอิเล็กทรอนิกส์คิดเป็นร้อยละ 30 ของการส่งออกสินค้าทั้งหมด โดยเฉพาะการส่งออกโทรศัพท์และส่วนประกอบเพิ่มขึ้นร้อยละ 14 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันกับปีก่อนหน้า คิดเป็น 34.5 พันล้านเหรียญสหรัฐโดยได้รับแรงหนุนจากภาคการผลิตที่ลงทุนในต่างประเทศ ตลาดส่งออกชั้นนำของเวียดนามในปี พ.ศ.2559 ได้แก่ สหรัฐฯ จีน และญี่ปุ่น สินค้านำเข้าหลักในปี พ.ศ.2559 ประกอบด้วยเครื่องจักร อุปกรณ์และชิ้นส่วนอุปกรณ์ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์เสริม

ส่วนใหญ่ของสินค้านำเข้าของเวียดนามเกี่ยวข้องกับการส่งออก จีนเป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุดในการนำเข้าของเวียดนามรองลงมา คือ เกาหลี และญี่ปุ่น

นโยบายการลงทุน

เวียดนามพยายามที่จะดึงดูดการลงทุนในหลายภาคส่วนด้วยความสำคัญในด้านต่าง ๆ เช่น โครงการโครงสร้างพื้นฐานการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีเทคโนโลยีสูง (เทคโนโลยีชีวภาพไอทีและวิศวกรรมเครื่องกล) การวิจัย การพัฒนาการศึกษา และการฝึกอบรม โครงการที่มีสิทธิ์ได้รับแรงจูงใจในการลงทุนรวมถึงการลดภาษีเงินได้นิติบุคคล (CIT) การลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษี การลดหย่อนให้เช่าที่ดินและการยกเว้นอากรขาเข้า ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2558 เวียดนามได้ใช้นโยบายด้านการลงทุนในเชิงลบเพื่อย้าแนวทางการลงทุนในต่างประเทศ ภายใต้กฎหมายใหม่ที่ให้ธุรกิจต่างชาติได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการได้ในทุกพื้นที่ยกเว้น 6 ภาคที่ต้องห้ามรวมถึงยาและสารเคมีบางชนิดรวมทั้งพืชและสัตว์ป่าที่ระบุไว้ในกฎหมายท้องถิ่นหรืออนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES: Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) นอกจากนี้รายชื่อภาคธุรกิจที่มีเงื่อนไขได้ลดลงจาก 391 เป็น 267 ราย

หลังจากการจลาจลต่อต้านจีนซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่โรงงานที่ลงทุนในต่างประเทศ ในปี พ.ศ. 2557 รัฐบาลเวียดนามได้ประกาศมาตรการแก้ไขรวมถึงการลดหย่อนภาษีและการยกเว้นค่าเช่าที่ดินเพื่อชดเชยให้แก่บริษัทที่ได้รับผลกระทบ มีรายงานว่าด้วยเงื่อนไขด้านความปลอดภัยที่เพิ่มขึ้นในเขตอุตสาหกรรม บริษัทต่าง ๆ ได้กลับมาใช้งานอีกครั้ง ความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติที่ได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อยก็ค่อย ๆ พ้นตัวขึ้นโดยนักลงทุนยังคงมีมุมมองที่เป็นบวกต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและศักยภาพทางเศรษฐกิจของเวียดนาม

การลงทุนจากต่างประเทศ

การเติบโตของการส่งออกที่น่าประทับใจของเวียดนามส่วนใหญ่มาจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ กระทรวงการวางแผนและการลงทุนกล่าวว่าการลงทุนทางตรง (FDI) คิดเป็นร้อยละ 72 ของยอดการส่งออกทั้งหมดของเวียดนามและเกือบทั้งหมดเป็นโทรศัพท์ เครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบที่ส่งออกในปี พ.ศ.2559 ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2560 เวียดนามมีการลงทุนทางตรง (FDI) ทั้งหมด 12.9 พันล้านเหรียญสหรัฐ ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการลงทุนที่ใหญ่ที่สุดในเวียดนาม (4.8 พันล้านเหรียญสหรัฐ) รองลงมาคือสิงคโปร์ และเกาหลี สาขาลงทุนหลัก ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ และอสังหาริมทรัพย์

ในเดือนพฤษภาคมปี พ.ศ.2560 ประธานาธิบดีเวียดนาม Tran Dai Quang ชี้ให้เห็นว่าประเทศของเขาให้ความสำคัญกับการขยายและกระชับความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนกับจีนซึ่งกำลังผลักดันแนวความคิดหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง Belt and Road Initiative และ 2 ระเบียง และ 1 วงแหวน Two Corridors and One Circle Plan การก่อสร้างเขตเศรษฐกิจข้ามพรมแดน (China-Vietnam Economic Zone) ในเวียดนาม

นโยบายการค้า

เวียดนามเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ในปี พ.ศ.2550 ขณะที่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดน้อยลงและอัตราภาษีศุลกากรลดลงในตลาดส่งออก ผู้ผลิตเวียดนามยังได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงวัตถุดิบหลักและวัตถุดิบสำเร็จรูปที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการนำเข้าของเวียดนามลดลง เมื่อเวียดนามเข้าเป็นสมาชิกของ WTO เวียดนามมุ่งมั่นที่จะปรับอัตราภาษีศุลกากรสำหรับผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ตั้งแต่ 0 จนถึง 50% ถึงแม้ว่าอัตราภาษีศุลกากรของสิ่งทอ รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ และผลิตภัณฑ์ที่มีความสำคัญบางอย่าง (เช่น ไข่ ยาสูบ น้ำตาล และเกลือ) จะยังคงสูงขึ้นก็ตาม ภายใต้โควตาภาษีศุลกากร (สำหรับปริมาณที่เกินโควตา) ท่ามกลาง

ผลประโยชน์อื่น ๆ การเข้าเป็นสมาชิกของ WTO ช่วยให้เวียดนามสามารถใช้ประโยชน์จากการยกเลิกข้อตกลงเกี่ยวกับสิ่งทอและเสื้อผ้า ซึ่งได้ตัดโควตาส่งทอและเสื้อผ้าสำหรับคู่ค้าขององค์การการค้าโลกเมื่อปี พ.ศ.2548

ในปี พ.ศ. 2552 เวียดนามอนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติเข้าดำเนินธุรกิจค้าปลีกต่างชาติ 100% ตามความมุ่งมั่นขององค์การการค้าโลก ก่อนหน้านี้นักธุรกิจต่างชาติต้องสร้างกิจการร่วมค้ากับบริษัทในท้องถิ่นหากต้องการเข้าสู่ตลาดค้าปลีก

สมาชิก CAFTA

เขตการค้าเสรีจีน - อาเซียน (CAFTA) ได้รับการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2553 ภายใต้ CAFTA เวียดนามมุ่งมั่นที่จะกำจัด 90% ของภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าที่ซื้อขายกับจีนภายในปี พ.ศ.2558 เหลืออีก 10% ซึ่งครอบคลุมถึงสินค้าที่มีความอ่อนไหวบางรายการ เช่น สิ่งทอ อาเซียนและจีนปรับ CAFTA ปลายปี พ.ศ.2558 โดยมีเป้าหมายเพื่อลดต้นทุนการค้าทวิภาคีให้สูงขึ้นเป็น 1,000 พันล้านเหรียญสหรัฐและการลงทุนโดยตรงจากอาเซียนสู่ประมาณ 150 พันล้านเหรียญสหรัฐภายในปี พ.ศ.2563 นอกเหนือจากการค้าสินค้าและบริการแล้วข้อตกลง CAFTA ฉบับปรับปรุงยังครอบคลุมถึงความร่วมมือด้านเทคโนโลยี ในปี พ.ศ. 2559 การค้าทวิภาคีระหว่างเวียดนามกับจีนมีมูลค่าถึง 71.9 พันล้านเหรียญสหรัฐตามข้อมูลจากศุลกากรเวียดนาม

ข้อตกลงการค้าเสรี

เวียดนามดำเนินการอย่างแข็งขันในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคผ่านการเป็นสมาชิกอาเซียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้มาตรการที่จะนำไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ภายในปลายปี พ.ศ.2558 การลงนามข้อตกลงการค้าเสรีกับเกาหลีและ Eurasian Economic Union (EEU) และได้เสร็จสิ้นการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีกับสหภาพยุโรปในปี พ.ศ.2559 ข้อตกลงเขตการค้าเสรีเวียดนาม - ยุโรป จะมีผลตั้งแต่วันที่ พ.ศ.2561 ปัจจุบันเวียดนามกำลังเริ่มดำเนินการ การเจรจา FTA กับประเทศ EFTA (นอร์เวย์ ไอซ์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ และสวิตเซอร์แลนด์) เวียดนามเป็น 1 ใน 4 ประเทศสมาชิกอาเซียนที่เข้าร่วมในการทำข้อตกลงหุ้นส่วนข้ามมหาสมุทรแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership: TPP) เพื่อเป็นการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ 12 ราย⁴² ในขณะที่ TPP ได้ลงนามในเดือนกุมภาพันธ์ปี พ.ศ. 2559 ซึ่งสัญญาณดังกล่าวถูกยกเลิกโดยประธานาธิบดีสหรัฐฯ Donald Trump หลังจากที่เขาเข้ารับตำแหน่งในเดือนมกราคมปี พ.ศ.2560

เวียดนามได้ลงนามในข้อตกลงการเก็บภาษีซ้อนมากกว่า 60 ฉบับ (DTA) รวมทั้งออสเตรเลีย ฝรั่งเศส เยอรมนี ญี่ปุ่น เกาหลี และจีน

5.5.2 การค้าและการลงทุนของจีนในเวียดนาม

การค้าของจีนในเวียดนาม

ก่อนมีการประกาศแนวคิด BRI ในปี 2013(2556) สถานการณ์การค้าของเวียดนามขยายตัวอย่างต่อเนื่องในระหว่างปี พ.ศ 2551 - 2556 กล่าวคือ ในปี พ.ศ.2551 มีมูลค่าการค้า 143,399 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อมาในปี พ.ศ.2552 ลดลงเหลือ มูลค่า 127,045 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2553 เพิ่มขึ้นเป็นมูลค่า 157,166 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ.2554 เพิ่มขึ้น มูลค่า 203,656 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2555 เพิ่มขึ้น มูลค่า 228,309 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อมาในปี พ.ศ.2556 เพิ่มขึ้นเป็น มูลค่า 282,013 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.52 จากปีก่อนหน้าแยกเป็นการส่งออก มูลค่า 138,104 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.58 จากปีก่อนหน้า ส่วนการนำเข้ามีมูลค่า 143,909 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.48 จากปีก่อนหน้า

สินค้าส่งออกที่สำคัญของเวียดนาม ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักรกล และ ส่วนประกอบ เครื่องแต่งกายและส่วนประกอบ รองเท้า เชื้อเพลิง เพอร์นิเจอร์และเครื่องเรือน ปลา กุ้ง และ ผลิตภัณฑ์ เป็นต้น โดยตลาดส่งออกสำคัญของเวียดนาม 5 อันดับแรก (พ.ศ. 2556) คือ สหรัฐฯ จีน ญี่ปุ่น เยอรมัน และเกาหลีใต้ ตามลำดับ สำหรับสินค้านำเข้าที่สำคัญของเวียดนาม ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ เครื่องแต่งกายและส่วนประกอบ เชื้อเพลิง เหล็ก และเหล็กกล้า พลาสติกและผลิตภัณฑ์ เครื่องแต่งกายและส่วนประกอบวัตถุดิบที่ใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม (ผ้า, ฝ้าย) ยานพาหนะและส่วนประกอบ เป็นต้น โดยตลาดนำเข้าสำคัญของเวียดนาม 5 อันดับแรก (พ.ศ. 2556) คือ จีน เกาหลีใต้ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และไต้หวัน ตามลำดับ

จากข้อมูลของ International Trade Centre (2013) พบว่า ในปี พ.ศ.2556 สถานการณ์การค้าจีน กับเวียดนามมีมูลค่ารวม 65,479.33 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 56.38 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า (พ.ศ. 2555) การค้าระหว่างจีนและเวียดนามมีมูลค่า 41,870.94 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยจำแนกเป็นส่งออกของจีน ไปเวียดนาม มูลค่า 48,597.33 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และการนำเข้าของจีนจากเวียดนาม มูลค่า 16,885 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ดังนั้นจีนจึงได้ดุลการค้า เวียดนาม 31,709.34 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สำหรับสินค้าที่จีนส่งออก ไปเวียดนามส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุตสาหกรรมและวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตภาคอุตสาหกรรม ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักรกล เหล็กและ เหล็กกล้า เชื้อเพลิง อะลูมิเนียม และพลาสติก เป็นต้น ส่วนสินค้าที่จีนนำเข้าจากเวียดนามส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตร ได้แก่ ไม้และผลิตภัณฑ์ ฝ้าย ธัญพืช ผลไม้ ยางและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

สินค้าส่งออกสำคัญของจีนไปเวียดนาม (10 อันดับแรก) ในปี พ.ศ.2556 ได้แก่ (1) เครื่องใช้ไฟฟ้าและ ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ (2) เครื่องจักรกล เครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ บอยเลอร์และส่วนประกอบ (3) เครื่องแต่ง กาย และส่วนประกอบ (4) ฝ้าย (5) เหล็กและเหล็กกล้า (6) เชื้อเพลิง (น้ำมัน ถ่านหิน และแร่) (7) ผ้าถักแบบ นิทหรือแบบโครเซต (8) เครื่องใช้ในทางทัศนศาสตร์และส่วนประกอบ (9) อะลูมิเนียมและผลิตภัณฑ์ (10) พลาสติกและ ผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ ซึ่งสินค้าส่งออกของจีนทั้ง 10 รายการมีมูลค่ารวม 32,589 ล้านดอลลาร์ สหรัฐฯหรือคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 67.06 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของจีนไปเวียดนามสำหรับอัตราการ ขยายตัวของมูลค่าสินค้า ส่งออก ได้แก่ เครื่องแต่งกายและส่วนประกอบ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 2,507.40) เครื่อง ที่ใช้ในทางทัศนศาสตร์และส่วนประกอบ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 312.29) อะลูมิเนียมและผลิตภัณฑ์ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 307.82) ฝ้าย (เพิ่มขึ้นร้อยละ 101.34)

สินค้านำเข้าสำคัญของจีนจากเวียดนาม (10 อันดับแรก) ในปี พ.ศ. 2556 ได้แก่ (1) เครื่องใช้ไฟฟ้า และ ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ (2) เชื้อเพลิง (น้ำมัน ถ่านหิน และแร่) (3) เครื่องจักรกล เครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ บอยเลอร์ และส่วนประกอบ (4) ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ (5) ฝ้าย (6) ธัญพืช (ข้าว) (7) ผลไม้ (8) สินแร่ (9) ยางและผลิตภัณฑ์(10) รองเท้าและส่วนประกอบ ตามลำดับ ซึ่งสินค้านำเข้าของจีนทั้ง 10 รายการ มีมูลค่า 14,185 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 84.01 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าทั้งหมดของจีนจาก เวียดนามสำหรับอัตราการขยายตัวของ มูลค่าสินค้านำเข้าได้แก่ สินแร่ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 495.89) เครื่องใช้ไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 249.89) เครื่องจักรกลเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์บอยเลอร์และ ส่วนประกอบ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 115.30) ฝ้าย (เพิ่มขึ้นร้อยละ 60) รองเท้าและส่วนประกอบ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 52.52) ตามลำดับ

การลงทุนของจีนในเวียดนาม

เวียดนามเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ภายใต้การรักษาทิศทางการปฏิรูป เศรษฐกิจและสังคมตามนโยบาย “โด่ยเหมย (Doi Moi)⁴” เพื่อการปฏิรูปและการปรับปรุงกลไกภาครัฐให้สอดคล้องกับ การพัฒนาประเทศ รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่เพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามเมืองสำคัญ ๆ (บาเรีย วุง เต่า ตั้งอยู่ใกล้กับนครโฮจิมินห์) การปรับปรุงท่าเรือน้ำลึก (ดานัง และอ่าวคัมรานห์) ท่าอากาศยานนานาชาติที่ทันสมัย เป็นต้น การเตรียมความพร้อมด้านพลังงานไฟฟ้าโดยใช้งบประมาณหลายพันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อปรับปรุงโรงไฟฟ้าทั่วประเทศ พร้อมทั้งมีการสร้างเขื่อนใหม่ที่จังหวัด เซินลา (คาดว่าจะจะเป็นเขื่อนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) รวมทั้งกำลังเตรียมโครงการสร้างโรงงาน ไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ โดยมีเป้าหมายให้สร้างเสร็จภายในปี พ.ศ.2563 การพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องโดยได้รับ ความร่วมมือด้านเทคโนโลยีจากต่างประเทศซึ่งตั้งเป้าที่จะต่อเรือขนาดระวาง 1 แสนตันให้ได้ในอนาคต (ปัจจุบันเวียดนามสามารถต่อเรือสินค้าขนาดระวาง 53,000 ตัน) (พิทยา, 2555) การอนุมัติโครงการก่อสร้างสนามบินขนาดใหญ่ (Mega Airport) คือ “สนามบินลองแก่ง (Long Thanh)” ซึ่งรัฐบาลมีเป้าหมายที่จะพัฒนาสนามบินแห่งนี้เป็นศูนย์กลางการบินในภูมิภาค ตั้งอยู่อำเภอลองแก่ง จังหวัดดองไน (Dong Nai) ห่างจากนครโฮจิมินห์ไปทางตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 30 กิโลเมตร โดยบริเวณดังกล่าวเดิมเป็นฐานทัพเสร็จคาดว่าจะสามารถรองรับผู้โดยสาร 80 - 100 ล้านคนต่อปี และจะช่วยแก้ไขปัญหาการสัญจรทางอากาศของสนามบินนครโฮจิมินห์ที่เติบโตอย่างรวดเร็วมากในช่วง 2 - 3 ปีที่ผ่านมาสำหรับการก่อสร้างสนามบิน แบ่งเป็น 3 ระยะ ปัจจุบันกำลังเตรียมความพร้อมการดำเนินงานในระยะที่ 1 (พ.ศ. 2558 - 2566) โดยก่อสร้างทางลง (รันเวย์) จำนวน 2 รันเวย์และสร้างอาคารผู้โดยสารที่สามารถรองรับผู้โดยสารได้ 25 ล้านคนต่อปีด้วยเงินลงทุนประมาณ 7.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเวียดนามจึงเน้นนโยบายเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศให้ได้มากที่สุด โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการลงทุนให้ดีขึ้น คือ ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบการค้าและการลงทุนให้เกิดความคล่องตัวและเป็นสากล การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของประเทศการให้สิทธิประโยชน์การลงทุนต่าง ๆ (มาตรการทางภาษีการส่งผลกำไรกลับประเทศได้อย่างเสรี สิทธิในการเช่าที่ดินได้สูงสุด 50 ปี สามารถขยายระยะเวลาเช่าต่อได้ถึง 70 ปี) และเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราร้อยละ 10-20 (อัตราปกติร้อยละ 25 ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของแต่ละกิจการ) ทั้งนี้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการดูแลการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศคือ Foreign Investment Agency ภายใต้สังกัดกระทรวงวางแผนและการลงทุน (Ministry of Planning and Investment: MPI) โดยมีหน่วยงานระดับอธิบดีกรม (Department of Planning and Investment: DPI) ประจำอยู่ในทุกจังหวัด

การดำเนินงานของกระทรวงวางแผนและการลงทุน (MPI) ของเวียดนามมีเป้าหมายจัดปัญหาความยากจนโดยการพัฒนาประเทศให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่ทันสมัยในปี พ.ศ. 2563 สร้างความแข็งแกร่งของประเทศภายใต้โครงสร้างเศรษฐกิจแบบเปิดที่มุ่งเน้นการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศเร่งยกระดับเขตส่งเสริม การลงทุนทั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม (Industrial Zones: IZs) และเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zones: EPZs) ที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อม

⁴ ดอย เหมย (Doi Moi) เป็นนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจของเวียดนามที่วางแผนโดยส่วนกลางไปสู่การใช้ระบบเศรษฐกิจแบบกลไกตลาดมากขึ้นลดบทบาทภาครัฐเพิ่มบทบาทภาคเอกชนและมุ่งสู่แนวทางการเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ (Economic Liberalization)

ทั้งส่งเสริมให้มีการจัดตั้งเขตส่งเสริมการลงทุนใหม่ เพื่อกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน สำหรับพื้นที่การพัฒนาแบ่งออกเป็น 6 ภูมิภาค คือ 1) ภาคเหนือและพื้นที่ภูเขา 2) พื้นที่บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง 3) ภาคเหนือตอนกลางและพื้นที่ชายฝั่งทะเลตอนกลาง 4) พื้นที่ราบสูงภาคกลาง 5) ภาคใต้ชายฝั่งตะวันออก และ 6) พื้นที่บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง โดยจะมีการประเมินผลการพัฒนาทุกปีเพื่อปรับแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลก (พิทยา, 2555)

นักลงทุนต่างชาติให้ความสนใจเข้ามาลงทุนในเวียดนามมากขึ้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการค้าและการลงทุนของเวียดนามตามเงื่อนไขที่ผูกไว้สำหรับการเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ทั้งการปรับปรุงระบบศุลกากร โครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์และการขนส่งให้ทันสมัย จากข้อมูลของ General Statistics Office of Vietnam พบว่า ตั้งแต่เวียดนามเปิดประเทศในปี พ.ศ. 2531 - 2556 (ม.ค. - พ.ค) มีการลงทุนจากต่างประเทศสะสม 16,297 โครงการ มูลค่าการลงทุนสะสม 228,462.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับประเทศที่มีมูลค่าการลงทุนในเวียดนามสะสมมากที่สุด คือ ญี่ปุ่น (30,258.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ตามด้วยเกาหลีใต้ (29,513.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) และสิงคโปร์ (28,253.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ตามลำดับ ส่วนจีนอยู่ลำดับที่ 10 มีมูลค่าการลงทุนสะสม 7,103.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ปี พ.ศ. 2556 การลงทุนจากต่างประเทศในเวียดนาม มีมูลค่า 2,1600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนใหญ่ลงทุน ในอุตสาหกรรมการผลิต (สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เกษตรแปรรูป อาหารสัตว์ กระดาษ และบรรจุภัณฑ์) มูลค่าการลงทุน 16,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 76.9 ของการลงทุนจากต่างประเทศรองลงมาคือ การผลิตไฟฟ้ามูลค่าการลงทุน 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 9.4 ของการลงทุนจากต่างประเทศ และอุตสาหกรรมอื่น ๆ มูลค่า การลงทุน 3,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ร้อยละ 13.7 ของการลงทุนจากต่างประเทศ ตามลำดับ

การลงทุนจากต่างประเทศในเวียดนามในปี พ.ศ.2556 จำแนกเป็นการขยายการลงทุนเพิ่มจำนวน 742 โครงการ มูลค่า 7,300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และการอนุมัติโครงการลงทุนใหม่จำนวน 1,275 โครงการ มูลค่า 14,272.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับประเทศที่ได้รับการอนุมัติโครงการลงทุนใหม่มากที่สุด คือ เกาหลีใต้ (3,752.1 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ) รองลงมาคือสิงคโปร์ (3,014.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) และจีน (2,276.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ตามลำดับสำหรับการอนุมัติโครงการลงทุนใหม่ของจีนในเวียดนาม ปี พ.ศ.2556 ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 513.3 เทียบกับมูลค่า 371.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ.2555 จังหวัดที่มีอนุมัติโครงการลงทุนใหม่ที่สุดในเวียดนาม 3 อันดับแรก (พ.ศ.2556) ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ภาคใต้ของประเทศ คือ 1) จังหวัดท้ายเงวียน (Thai Nguyen) มูลค่าการลงทุน 3,381.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐจำนวนโครงการลงทุน 18 โครงการ 2) จังหวัดบินถวน (Binh Thuan) มูลค่าการลงทุน 2,029.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐจำนวนโครงการลงทุน 10 โครงการ และ 3) ไฮฟอง (Hai Phong) มูลค่าการลงทุน 1,843.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐจำนวนโครงการลงทุน 27 โครงการ ตามลำดับ (General Statistics Office of Vietnam, 2014)

ตาราง 5-9 การส่งออกและนำเข้าสินค้าระหว่างจีนและเวียดนาม ในปี พ.ศ.2558 (พันดอลลาร์สหรัฐ)

สินค้า	ส่งออก	นำเข้า
Animal	507,603.32	125,956.80
Vegetable	3,269,485.28	302,530.83
Food Products	488,208.57	373,502.17
Minerals	120,232.84	79,907.80
Fuels	1,012,523.39	1,475,170.57
Chemicals	238,848.29	3,058,362.90
Plastic or Rubber	1,104,061.93	2,093,697.24
Hides and Skins	338,297.56	443,296.01
Wood	840,980.38	721,923.47
Textiles and Clothing	2,148,552.34	6,773,070.58
Footwear	792,806.52	377,060.80
Stone and Glass	90,634.53	601,741.17
Metals	107,207.73	7,779,984.70
Mach and Elec	4,408,240.69	22,198,713.98
Transportation	100,050.09	1,877,482.59
Miscellaneous	999,952.46	1,158,451.64
All Products	16,567,685.86	49,441,123.23

ที่มา World Integrated Trade Solution WITS (2017)

ในปี พ.ศ.2558 การส่งออกสินค้าของเวียดนามไปจีนมีมูลค่ารวม 16,567,685.86 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับสินค้าส่งออกที่สำคัญของเวียดนามไปตลาดจีน ได้แก่ (1) เครื่องจักรและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (2) พืชผัก (3) สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (4) พลาสติกหรือหรือผลิตภัณฑ์ยาง (5) น้ำมันเชื้อเพลิง (6) เบ็ดเตล็ด (7) ไม้ (8) อุตสาหกรรมรองเท้า (9) สัตว์ และ (10) ผลิตภัณฑ์อาหาร ตามลำดับ

การนำเข้าสินค้าของเวียดนามจากจีนมีมูลค่า 49,441,123.23 ล้านดอลลาร์ สำหรับสินค้านำเข้าที่สำคัญของเวียดนามจากตลาดจีน ได้แก่ (1) เครื่องจักรและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (2) ผลิตภัณฑ์โลหะ (3) สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (4) เคมีภัณฑ์ (5) พลาสติกหรือหรือผลิตภัณฑ์ยาง (6) การขนส่ง (7) น้ำมันเชื้อเพลิง (8) เบ็ดเตล็ด (9) ไม้ และ (10) หินและอัญมณี ตามลำดับ

5.6 ภาพรวมการค้าของเงิน-CLMV ก่อนและหลังการใช้นโยบาย BRI

ตารางที่ 5-10 การเปรียบเทียบการค้าของเงินกับประเทศ CLMV ปี พ.ศ.2554-2556 (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

รายการ	กัมพูชา					ลาว					เมียนมา			เวียดนาม				
	2554	2555	2556	อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)		2554	2555	2556	อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)		2554/55	2555/56	2556/57 (เม.ย.-ก.พ.)	2554	2555	2556	อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	
				2555	2556				2555	2556							2555	2556
การส่งออก	2,314.81	2,708.10	3,411.24	16.99	25.96	476,255	937,094	1,721.4	96.76	83.70	2,214.30	2,238.10	2,735.70	24,866.39	29,034.97	48,594.33	16.76	67.36
การนำเข้า	184.30	215.31	361.33	16.83	67.81	827,588	787,758	1,021.1	-4.81	29.63	2,786.80	2,719.50	3,703.70	11,613.32	12,835.98	16,885.00	10.53	31.54
ดุลการค้า	2,130.51	2,492.79	3,049.92	17.00	22.35	-351,333	149,336	700,252	-142.51	368.91	-572.50	-481.40	-968.00	13,253.07	16,198.99	31,709.34	22.23	95.75
การค้ารวม	2,499.11	2,923.42	3,772.57	16.98	29.05	1,303,843	1,724,852	2,742.5	32.29	59.00	5,001.10	4,957.60	6,439.40	36,479.72	41,870.94	65,479.33	14.78	56.38

5.7 ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย

ตารางที่ 5.11 ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย (พ.ศ. 2526 - 2530)

ลำดับที่	ประเทศ	ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร หน่วย : ล้านคน	การจ้างงาน หน่วย : พันคน	มูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่ราคา ตลาด หน่วย : พันล้านเรียล พันบาท ไทย หน่วย : พันล้านเรียล พันบาท ไทย หน่วย : พันเรียล	โครงสร้างของภาคการผลิต หน่วย : ร้อยละของผลิตภัณฑ์ ประชาชาติ	ดุลการค้า				ดุลการคลัง หน่วย : ร้อยละของผลิตภัณฑ์ ประชาชาติ	การค้าระหว่างประเทศ			ดุลบัญชีการชำระเงิน หน่วย : ล้านดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา บาท ไทย	ดุลบัญชีการเงิน หน่วย : ล้านดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา		
							Services	Industry	Agriculture	Overall		Total Exp.	Taxes	Total Rev.		Trade B.	Imports.	Exports.
1	กัมพูชา	2526	7.10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00	0.00
		2527	7.30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00	0.00
		2528	7.50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00	0.00
		2529	7.70	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-82.50	0.00	0.00
		2530	7.90	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-115.70	36.20	151.90	-104.00	109.30	0.00
2	ลาว	2526	3.42	-	-	5,899.00	-	-	-	-	-	-	-109.00	150.00	41.00	-95.90	0.00	19.40
		2527	3.53	-	-	8,246.00	-	-	-	-	-	-	-118.00	162.00	44.00	-83.00	0.00	11.20
		2528	3.62	-	84.28	23,329.00	-	-	-	-	-	-	-139.00	193.00	54.00	-93.60	0.00	25.90
		2529	3.72	-	124.16	33,397.00	-	-	-	-	-	-	-131.00	186.00	55.00	-90.00	0.00	32.40
		2530	3.83	-	160.56	42,027.00	-	-	-	-	-	-	-152.00	216.00	64.00	-119.30	0.00	21.20
3	พม่า	2526	35.66	14.50	49,823.00	1,397.00	-	-	-	-	-	-	-1,778.00	5,197.00	3,420.00	-349.80	0.00	98.60
		2527	36.36	14.79	53,597.00	1,474.00	-	-	-	-	-	-	-1,847.00	5,041.00	3,195.00	-217.80	0.00	70.70
		2528	37.07	15.13	55,989.00	1,510.00	-	-	-	-	-	-	-2,148.00	4,802.00	2,654.00	-205.50	0.00	43.60
		2529	37.80	15.41	59,028.00	1,562.00	-	-	-	-	-	-	-1,422.00	3,936.00	2,514.00	-294.00	0.00	43.90
		2530	38.54	15.40	68,698.00	1,783.00	-	-	-	-	-	-	2,387.00	4,066.00	1,679.00	-180.00	0.00	39.70
4	เวียดนาม	2526	57.37	24.40	18.00	0.32	-	-	-	-	-	-	-910.00	1,527.00	617.00	-730.00	0.00	0.00
		2527	58.65	25.10	28.00	0.48	-	-	-	-	-	-	-1,095.00	1,745.00	650.00	-926.00	0.00	16.00
		2528	59.87	26.00	117.00	1.95	-	-	-	-	-	-	-1,159.00	1,857.00	699.00	-891.00	0.00	16.00
		2529	61.11	27.40	599.00	9.80	-	-	-	-	-	-	-1,366.00	2,155.00	789.00	-1,423.00	0.00	15.00
		2530	62.45	28.50	2,870.00	45.96	-	-	-	-	-	-	-1,601.00	2,455.00	854.00	-1,360.00	0.00	15.00
5	ไทย	2526	49.68	25.18	920.98	18,538.00	-	-	-	-	-	-	-90.14	236.60	146.42	-2,887.00	355.00	2,556.00
		2527	50.64	25.99	988.07	19,513.00	-	-	-	-	-	-	-69.92	175.24	245.16	-2,137.00	411.00	2,689.00
		2528	51.58	25.85	1,056.49	20,483.00	-	-	-	-	-	-	-57.80	193.37	251.17	-1,525.00	159.00	3,003.00
		2529	52.51	26.69	1,133.39	21,584.00	-	-	-	-	-	-	-7.98	233.38	241.35	274.00	274.00	2,776.00
		2530	53.43	27.94	1,299.91	24,331.00	-	-	-	-	-	-	-34.36	299.85	241.36	-303.00	182.00	5,211.00
6	จีน	2526	1,023.30	464.36	593.50	580.00	-	-	-	-	-	-	836.00	21,390.00	22,226.00	4,240.00	543.00	15,450.60
		2527	1,036.80	481.97	717.10	692.00	-	-	-	-	-	-	-1,271.00	27,410.00	26,139.00	2,030.00	1,124.00	17,801.00
		2528	1,051.80	498.73	896.40	853.00	-	-	-	-	-	-	-14,903.00	42,523.00	27,350.00	-11,417.00	1,030.00	13,214.10
		2529	1,066.80	512.82	1,020.20	956.00	-	-	-	-	-	-	-11,926.00	42,904.00	30,941.00	-7,034.00	1,425.00	11,994.00
		2530	1,084.00	527.83	1,196.30	1,104.00	-	-	-	-	-	-	-3,779.00	43,216.00	39,437.00	300.00	1,668.00	16,933.90

ตารางที่ 5-12 ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย (พ.ศ. 2531 - 2535)

ลำดับที่	ประเทศ	ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร หน่วย : ล้านคน	การจ้างงาน หน่วย : พันคน	มูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่ราคา ตลาด หน่วย : พันล้านบาท พันบาท หยวน	ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเฉลี่ยต่อหัว หน่วย : พันเรียล	โครงสร้างของภาคการผลิต หน่วย : ร้อยละของผลิตภัณฑ์ ประชาชาติ			ดุลการค้า หน่วย : ร้อยละของผลิตภัณฑ์ ประชาชาติ				การค้าระหว่างประเทศ หน่วย : ล้านดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา บาท หยวน			ดุลบัญชีการเงิน หน่วย : ล้านดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา		
							Services	Industry	Agriculture	Overall	Total Exp.	Taxes	Total Rev.	Trade B.	Imports.	Exports.	Current Acc.	Direct Inv.	Inter Res.
1	กัมพูชา	2531	8.10	-	-	24.15	-	-	-	-	-	-	-	-124.50	169.30	44.80	-115.60	109.60	0.00
		2532	8.30	-	-	29.03	-	-	-	-	-	-	-	-96.80	176.00	79.20	-89.20	109.00	0.00
		2533	8.60	-	-	69.61	-	-	-	-	-	-	-	-77.70	163.50	85.80	-49.50	94.20	0.00
		2534	8.80	-	-	151.81	-	-	-	-	-	-	-	-32.50	285.10	252.60	-25.20	20.00	0.00
		2535	9.00	-	-	278.67	-	-	-	-	-	-	-	-178.90	443.40	264.50	26.40	33.00	0.00
2	ลาว	2531	3.94	-	223.76	58,021.00	-	-	-	-	-	-	-	-91.00	149.00	58.00	-74.90	2.00	16.70
		2532	4.05	-	424.20	106,420.00	-	-	-	-	-	-	-	-131.00	194.00	63.00	-118.70	4.00	16.70
		2533	4.14	-	607.32	147,991.00	-	-	-	-	-	-	-	-106.00	185.00	79.00	-83.50	6.00	2.00
		2534	4.25	-	712.02	169,962.00	-	-	-	-	-	-	-	-68.00	165.00	97.00	33.70	8.00	2.40
		2535	4.36	-	834.52	193,785.00	-	-	-	-	-	-	-	133.00	266.00	133.00	0.34	9.00	29.20
3	พม่า	2531	39.29	15.14	76,243.00	1,941.00	-	-	-	-	-	-	-	-1,250.00	3,443.00	2,193.00	-175.90	0.00	89.30
		2532	40.03	15.22	124,666.00	3,114.00	-	-	-	-	-	-	-	-549.00	3,395.00	2,847.00	-68.00	7.80	274.90
		2533	40.79	15.74	151,941.00	3,725.00	-	-	-	-	-	-	-	-2,561.00	5,523.00	2,962.00	-431.30	161.10	325.30
		2534	41.55	16.01	186,802.00	4,496.00	-	-	-	-	-	-	-	-2,405.00	5,337.00	2,932.00	-267.40	238.10	271.00
		2535	42.33	16.47	249,395.00	5,891.00	-	-	-	-	-	-	-	-1,710.00	5,365.00	3,655.00	-114.40	171.60	292.20
4	เวียดนาม	2531	63.73	28.50	15,420.00	241.97	-	-	-	-	-	-	-	-1,719.00	2,757.00	1,038.00	-747.00	0.00	15.00
		2532	64.65	28.90	28,093.00	434.54	-	-	-	-	-	-	-	-620.00	2,566.00	1,946.00	-587.00	0.00	100.00
		2533	65.76	30.30	41,955.00	638.00	-	-	-	-	-	-	-	-348.00	2,752.00	2,404.00	-259.00	120.00	24.00
		2534	66.89	31.00	76,707.00	1,146.77	-	-	-	-	-	-	-	-251.00	2,338.00	2,087.00	-133.00	220.00	27.00
		2535	68.04	31.80	110,532.00	1,624.54	-	-	-	-	-	-	-	40.00	541.00	2,581.00	-8.00	260.00	465.00
5	ไทย	2531	54.33	29.46	1,559.80	28,712.00	-	-	-	-	-	-	-	-109.54	403.57	513.11	-1,520.00	1,080.00	7,112.00
		2532	55.21	30.62	1,856.99	33,633.00	-	-	-	-	-	-	-	-146.36	516.32	662.67	-2,395.00	1,731.00	10,508.00
		2533	55.40	30.84	2,183.50	39,104.00	-	-	-	-	-	-	-	-254.64	589.81	844.45	-7,136.00	2,402.00	14,273.00
		2534	56.57	31.14	2,506.63	44,307.00	-	-	-	-	-	-	-	-233.20	725.63	958.83	-7,383.00	1,415.00	18,416.00
		2535	57.29	32.39	2,830.91	49,410.00	-	-	-	-	-	-	-	-208.60	824.64	1,033.24	-6,088.00	1,544.00	21,182.00
6	จีน	2531	1,101.60	543.34	1,492.80	1,355.00	-	-	-	-	-	-	-	-7,752.00	55,268.00	47,516.00	-3,802.00	2,344.00	19,135.30
		2532	1,118.70	553.29	1,690.90	1,515.00	-	-	-	-	-	-	-	-6,602.00	59,140.00	52,538.00	-4,317.00	2,613.00	18,546.90
		2533	1,135.20	639.09	1,854.80	1,634.00	-	-	-	-	-	-	-	8,746.00	53,345.00	62,091.00	11,997.00	1,657.00	30,208.20
		2534	1,150.80	647.99	2,161.80	1,879.00	-	-	-	-	-	-	-	8,052.00	63,791.00	71,543.00	13,272.00	3,453.00	44,308.30
		2535	1,165.00	655.54	2,663.80	2,287.00	-	-	-	-	-	-	-	4,355.00	80,585.00	84,940.00	6,401.00	5,156.00	21,230.40

บทที่ 5 บทบาททางการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศ CLMV 5-28

ตารางที่ 5-13 ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย (พ.ศ. 2536 - 2540)

ลำดับที่	ประเทศ	ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร หน่วย : ล้านคน	การจ้างงาน หน่วย : พันคน	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ตลาด หน่วย : พันล้านเรียล พันบาท หน่วย : พันล้านเรียล	ผลิตภัณฑ์มวลรวม หน่วย : พันล้านเรียล	โครงสร้างของภาคการผลิต หน่วย : ร้อยละของผลิตภัณฑ์ ประชาชาติ			ดุลการค้า หน่วย : ร้อยละของผลิตภัณฑ์ ประชาชาติ				การค้าระหว่างประเทศ หน่วย : ล้านดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา บาท หน่วย :			ดุลบัญชีการชำระเงิน หน่วย : ล้านดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา		
							Services	Industry	Agriculture	Overall	Total Exp.	Taxes	Total Rev.	Trade B.	Imports.	Exports.	Current Acc.	Direct Inv.	Inter Res.
1	กัมพูชา	2536	9.31	-	5,790.37	641.24	-	-	-	-	-	-	-	-188.00	471.00	283.00	19.00	54.10	24.18
		2537	9.87	-	5,867.34	626.67	-	-	-	-	-	-	-	-254.60	744.40	489.80	-83.50	69.00	118.50
		2538	10.16	-	7,274.37	747.56	-	-	-	-	-	-	-	-333.10	1,187.00	853.90	-108.10	150.70	191.98
		2539	10.70	4,456.20	7,904.52	754.00	-	-	-	-	-	-	-	-428.00	1,071.60	643.60	-106.80	293.70	265.78
		2540	10.37	4,429.70	8,735.39	786.00	-	-	-	-	-	-	-	-230.80	1,092.40	861.60	21.10	168.10	298.53
2	ลาว	2536	4.47	-	934.97	212,627.00	-	-	-	-	-	-	-	-192.00	432.00	241.00	-40.70	66.10	63.60
		2537	4.59	-	1,089.18	241,341.00	-	-	-	-	-	-	-	-264.00	564.00	300.00	-96.70	60.20	61.50
		2538	4.60	-	1,390.75	308,498.00	-	-	-	-	-	-	-	-276.00	589.00	313.00	-215.10	95.10	92.70
		2539	4.71	-	1,684.71	366,388.00	-	-	-	-	-	-	-	-372.00	690.00	317.00	-228.90	175.60	165.60
		2540	4.83	-	2,156.91	455,633.00	-	-	-	-	-	-	-	-335.00	648.00	313.00	-177.30	88.70	112.80
3	พม่า	2536	43.12	16.82	360,321.00	8,357.00	-	-	-	-	-	-	-	-3,696.00	7,923.00	4,228.00	-187.40	95.10	315.00
		2537	43.92	17.23	472,774.00	10,764.00	-	-	-	-	-	-	-	-2,927.00	8,332.00	5,405.00	-52.80	138.10	434.90
		2538	44.74	17.59	604,729.00	13,517.00	-	-	-	-	-	-	-	-5,258.00	10,302.00	5,044.00	-314.00	324.40	573.20
		2539	45.57	17.96	791,980.00	17,379.42	-	-	-	-	-	-	-	-6,291.00	11,779.00	5,488.00	-305.20	315.50	240.80
		2540	46.40	18.37	1,119,509.00	24,127.00	-	-	-	-	-	-	-	-7,919.00	14,366.00	6,447.00	-397.00	418.80	260.70
4	เวียดนาม	2536	69.21	32.70	140,258.00	2,026.62	-	-	-	-	-	-	-	-939.00	3,924.00	2,985.00	-767.00	300.00	404.00
		2537	70.40	33.70	178,534.00	2,536.11	-	-	-	-	-	-	-	-1,772.00	5,826.00	4,054.00	-1,166.00	1,048.00	876.00
		2538	71.61	34.60	228,892.00	3,196.55	-	-	-	-	-	-	-	-2,706.00	8,155.00	5,449.00	-1,868.00	1,780.00	1,323.00
		2539	72.84	35.80	272,036.00	3,734.91	-	-	-	-	-	-	-	-3,888.00	11,144.00	7,256.00	-2,418.00	1,803.00	1,673.00
		2540	74.09	37.00	313,624.00	4,233.17	-	-	-	-	-	-	-	-2,407.00	11,592.00	9,185.00	-1,635.00	2,100.00	1,858.00
5	ไทย	2536	58.01	32.15	3,170.25	54,650.00	-	-	-	-	-	-	-	-230.73	935.86	1,166.59	-6,123.00	1,404.00	25,440.00
		2537	58.71	32.09	3,634.49	61,903.00	-	-	-	-	-	-	-	-231.44	1,137.60	1,369.04	-7,801.00	903.00	30,279.00
		2538	59.40	32.58	4,192.69	70,583.00	-	-	-	-	-	-	-	-357.28	1,406.31	1,763.59	-13,206.00	1,183.00	36,945.00
		2539	60.00	32.23	4,622.83	77,043.00	-	-	-	-	-	-	-	-420.73	1,412.11	1,832.84	-14,253.00	1,406.00	38,645.00
		2540	60.60	33.16	4,740.24	78,219.00	-	-	-	-	-	-	-	-117.58	1,806.96	1,924.28	-3,110.00	3,298.00	26,893.00
6	จีน	2536	1,178.40	663.70	1,463.40	2,939.00	-	-	-	-	-	-	-	-12,215.00	103,959.00	91,744.00	-11,609.00	23,115.00	22,999.34
		2537	1,191.80	671.99	4,675.90	3,923.00	-	-	-	-	-	-	-	5,392.00	115,614.00	121,006.00	6,908.00	31,587.00	53,559.67
		2538	1,204.90	679.47	5,847.80	4,854.00	-	-	-	-	-	-	-	16,696.00	132,084.00	148,780.00	1,618.39	33,842.20	76,032.27
		2539	1,217.60	688.50	6,788.50	5,576.00	-	-	-	-	-	-	-	12,215.00	138,833.00	151,048.00	7,243.00	38,066.00	107,675.60
		2540	1,230.10	696.00	7,446.30	6,053.00	-	-	-	-	-	-	-	40,422.00	142,370.00	12,792.00	36,953.00	41,674.00	143,362.90

บทที่ 5 บทบาททางการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศ CLMV 5-29

ตารางที่ 5-14 ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย (พ.ศ. 2541 - 2545)

ลำดับที่	ประเทศ	ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร หน่วย : ล้านคน	การจ้างงาน หน่วย : พันคน	มูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติราคา ตลาด หน่วย : พันล้านเรียล พันบาท หยวน	ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเฉลี่ยต่อหัว หน่วย : พันเรียล	โครงสร้างของภาคการผลิต หน่วย : ร้อยละของผลิตภัณฑ์ ประชาชาติ			ดุลการค้า หน่วย : ร้อยละของผลิตภัณฑ์ ประชาชาติ				การค้าระหว่างประเทศ หน่วย : ล้านดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา บาท หยวน			ดุลบัญชีการชำระเงิน หน่วย : ล้านดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา		
							Services	Industry	Agriculture	Overall	Total Exp.	Taxes	Total Rev.	Trade B.	Imports.	Exports.	Current Acc.	Direct Inv.	Inter Res.
1	กัมพูชา	2541	11.44	4,845.70	10,088.61	859.00	-	-	-	-	-	-	-	-160.30	1,073.20	912.90	6.50	120.70	324.28
		2542	11.60	5,519.00	11,150.26	920.00	-	-	-	-	-	-	-	-196.80	1,170.00	973.20	-9.90	135.40	393.19
		2543	12.46	5,275.18	14,089.30	1,130.60	39.11	23.01	37.87	-2.08	14.80	7.28	9.99	-538.61	1,935.73	1,397.12	-100.49	141.91	610.89
		2544	12.63	6,243.33	15,597.80	1,233.52	39.71	23.64	36.65	-3.13	16.16	7.04	9.82	-522.83	2,094.02	1,571.18	-43.03	142.11	697.56
		2545	12.80	6,399.68	16,780.59	1,311.04	41.52	25.61	32.87	-3.20	17.66	7.56	10.64	-590.74	2,360.55	1,769.80	-99.21	139.08	913.69
2	ลาว	2541	4.95	-	4,178.69	856,605.00	-	-	-	-	-	-	-	-216.00	553.00	337.00	-33.30	45.90	117.40
		2542	5.09	-	10,228.93	2,023,949.00	-	-	-	-	-	-	-	-253.00	554.00	302.00	-75.40	51.60	105.30
		2543	5.09	-	12,917.50	2,538,742.19	32.39	19.07	48.54	-4.55	20.77	10.58	13.09	-205.00	535.30	330.30	-5.30	33.89	139.56
		2544	5.19	2,445.00	14,854.17	2,861,683.13	36.19	18.27	45.54	-4.48	22.22	10.97	13.47	-190.80	510.30	319.50	-69.40	23.90	133.46
		2545	5.30	2,490.00	17,681.98	3,339,171.76	37.83	19.48	42.69	-3.36	18.68	10.62	13.16	-146.30	446.90	300.60	3.30	4.45	194.12
3	พม่า	2541	47.26	-	1,609,776.00	34,062.00	-	-	-	-	-	-	-	-10,116.00	16,872.00	6,756.00	-435.40	274.80	326.30
		2542	48.12	-	2,190,320.00	45,517.87	-	-	-	-	-	-	-	-9,162.00	16,265.00	7,103.00	-216.50	212.20	276.60
		2543	46.10	-	2,552,733.00	55,379.27	33.07	9.69	57.24	0.71	3.52	1.96	4.23	-358.23	2,319.10	1,960.87	-242.90	254.80	233.54
		2544	46.63	-	3,548,472.00	76,101.75	32.35	10.58	57.07	0.00	0.00	0.00	0.00	-191.33	2,735.59	2,544.26	-169.30	210.90	410.64
		2545	47.14	-	5,625,255.00	119,330.27	32.46	13.01	54.53	0.00	0.00	0.00	0.00	763.22	2,299.63	3,062.85	9.20	189.70	481.00
4	เวียดนาม	2541	75.36	37.88	361,016.00	4,790.56	-	-	-	-	-	-	-	2,140.00	11,500.00	9,360.00	-288.00	1,735.00	1,995.00
		2542	76.60	38.50	399,942.00	5,221.39	-	-	-	-	-	-	-	-82.00	11,622.00	11,540.00	1,253.00	1,484.00	2,947.00
		2543	77.11	37.60	441,646.00	5,727.33	38.73	36.73	24.53	-4.28	22.59	18.00	20.09	-1,154.00	15,637.00	14,483.00	1,298.00	1,298.00	3,509.36
		2544	77.12	38.56	481,295.00	6,160.62	38.63	38.13	23.24	-3.55	24.37	19.05	21.17	-1,189.00	16,218.00	15,029.00	682.00	1,300.00	3,765.13
		2545	79.08	39.50	535,762.00	6,775.06	28.48	38.49	23.03	-2.31	24.16	19.81	22.30	-3,040.00	19,746.00	16,706.00	-607.00	1,400.00	4,231.82
5	ไทย	2541	61.20	32.12	4,628.43	75,627.00	-	-	-	-	-	-	-	473.38	1,774.08	2,247.45	14,291.00	7,360.00	29,536.00
		2542	61.81	32.09	4,615.38	74,675.00	-	-	-	-	-	-	-	306.87	1,907.10	2,213.96	12,465.00	5,855.00	34,781.00
		2543	62.24	31.29	5,069.82	81,458.02	8.50	36.84	54.65	-2.75	16.82	12.85	14.67	279.87	2,494.14	2,773.82	9,328.00	3,371.00	32,661.27
		2544	62.60	32.10	5,345.00	85,387.19	8.58	36.47	54.95	-2.56	17.23	12.86	15.53	132.36	2,752.34	2,884.70	5,114.00	4,631.00	33,040.69
		2545	62.96	33.06	5,769.57	91,641.48	8.70	37.40	54.26	-7.62	22.73	15.24	15.05	149.10	2,774.84	2,923.94	4,685.00	3,164.00	38,915.43
6	จีน	2541	1,242.20	699.57	7,834.50	6,307.00	-	-	-	-	-	-	-	43,572.00	140,237.00	183,805.00	31,472.00	41,147.00	149,811.80
		2542	1,253.60	705.86	8,191.10	6,534.00	-	-	-	-	-	-	-	29,232.00	165,699.00	194,931.00	15,667.00	36,978.00	158,336.00
		2543	1,267.43	720.85	10,028.01	7,942.00	14.90	45.67	39.43	-2.76	16.12	12.55	13.36	24,109.00	225,094.00	249,203.00	20,431.62	37,482.00	168,855.37
		2544	1,276.24	727.97	11,086.31	8,717.00	14.23	44.92	40.85	-2.49	17.27	13.80	14.78	22,550.00	243,550.00	266,100.00	17,403.27	37,355.89	218,698.13
		2545	1,284.53	732.80	12,171.74	9,506.00	13.59	44.58	41.84	-2.59	18.12	14.49	15.53	30,430.00	295,170.00	325,600.00	35,421.97	46,789.50	295,201.82

บทที่ 5 บทบาททางการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศ CLMV 5-30

ตารางที่ 5-15 ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย (พ.ศ. 2546 - 2550)

ลำดับที่	ประเทศ	ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร หน่วย : ล้านคน	การจ้างงาน หน่วย : พันคน	มูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่ราคาตลาด หน่วย : พันล้านเรียล พันบาท หยวน	ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเฉลี่ยต่อหัว หน่วย : พันเรียล	โครงสร้างของภาคการผลิต หน่วย : ร้อยละของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ			ดุลการคลัง หน่วย : ร้อยละของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ				การค้าระหว่างประเทศ หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ สหรัฐอเมริกา บาท หยวน			ดุลบัญชีการชำระเงิน หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ สหรัฐอเมริกา		
							Services	Industry	Agriculture	Overall	Total Exp.	Taxes	Total Rev.	Trade B.	Imports.	Exports.	Current Acc.	Direct Inv.	Inter Res.
1	กัมพูชา	2546	12.97	6,947.64	18,535.20	1,428.90	40.14	26.26	33.60	-3.38	15.90	6.84	9.83	-581.29	2,668.09	2,083.80	-167.26	74.32	981.93
		2547	13.15	7,495.60	21,438.38	1,630.76	41.65	27.19	31.16	-1.62	13.85	7.73	10.36	-680.57	3,269.47	2,588.90	-114.81	121.17	1,118.21
		2548	13.32	7,649.44	25,754.20	1,933.06	41.23	26.37	32.40	-0.70	13.16	7.73	10.56	-1,010.29	3,918.27	2,907.98	-225.10	374.90	1,158.58
		2548	13.50	6,758.39	29,849.43	2,210.68	40.77	27.57	31.65	-0.16	14.08	8.01	11.37	-1,078.85	4,771.24	3,692.38	-262.20	474.83	1,410.67
		2550	13.68	6,816.67	35,042.12	2,560.80	41.34	26.78	31.88	-0.80	14.70	10.23	12.05	-1,042.15	4,382.77	3,340.62	-179.33	775.81	2,143.17
2	ลาว	2546	5.40	2,537.00	21,286.99	3,940,539.80	37.65	21.32	41.03	-5.73	19.60	9.05	11.01	-126.60	462.10	335.50	-43.40	19.48	212.69
		2547	5.51	-	25,151.51	4,563,932.40	40.46	20.51	39.03	-2.58	15.38	9.26	11.22	-349.40	712.70	363.30	-189.30	16.90	227.35
		2548	5.62	2,738.89	28,974.78	5,149,037.17	39.77	23.52	36.70	-4.52	18.39	9.68	11.70	-328.90	882.00	553.10	-192.50	27.70	239.39
		2548	5.70	-	35,980.92	6,308,580.19	37.73	29.83	32.44	-3.13	17.17	9.87	11.61	-178.00	1,060.00	882.00	41.30	187.30	335.78
		2550	5.79	-	40,467.08	699,735.43	38.29	28.35	33.36	-2.63	18.53	11.67	13.20	-142.00	1,065.00	923.00	76.20	323.50	539.91
3	พม่า	2546	47.62	-	7,716,616.00	162,029.04	35.12	14.26	50.62	0.00	17.54	0.00	0.00	116.84	2,239.97	2,356.81	-20.50	249.50	562.26
		2547	48.07	-	9,078,929.00	188,854.36	35.47	16.37	48.17	0.00	18.64	0.00	0.00	954.55	1,973.28	2,927.83	-79.20	268.90	684.71
		2548	48.48	-	12,286,765.00	253,426.21	25.80	17.51	46.69	0.00	19.15	0.00	0.00	1,573.62	1,984.41	3,558.03	589.70	238.80	782.30
		2548	48.85	-	16,852,758.00	345,014.83	23.84	19.24	43.92	-4.28	21.91	4.26	17.61	2,295.95	2,936.73	522.68	786.90	277.40	1,247.79
		2550	49.17	-	23,336,113.00	474,585.32	36.27	20.41	43.32	-3.83	21.00	3.81	17.15	3,048.30	3,353.42	6,401.72	1,265.70	714.80	3,101.80
4	เวียดนาม	2546	80.00	40.60	613,443.00	7,667.83	37.99	39.47	22.54	-2.18	26.43	20.86	25.28	-5,107.00	25,256.00	20,149.00	-1,905.00	1,450.00	6,359.13
		2547	80.95	41.60	715,307.00	8,836.23	37.98	40.21	21.81	0.15	26.19	21.75	27.36	-5,484.00	31,969.00	26,485.00	-1,000.00	1,610.00	7,186.07
		2548	81.91	42.77	914,001.00	11,158.03	42.57	38.13	19.30	-0.99	25.06	20.98	25.70	-4,314.00	36,761.00	32,447.00	-561.00	1,889.00	9,216.47
		2548	82.85	43.98	1,061,565.00	12,812.81	42.69	38.58	18.73	1.22	25.28	22.26	26.50	-5,065.00	44,891.00	39,826.00	-164.00	2,315.00	13,590.99
		2550	84.22	45.21	1,246,769.00	14,803.99	42.83	38.51	18.66	-0.90	26.97	21.54	26.49	-14,204.00	62,765.00	48,561.00	-7,092.00	6,797.00	23,747.78
5	ไทย	2546	63.32	33.84	6,317.30	9,766.16	52.50	38.60	9.44	0.07	16.49	14.21	16.51	186.85	3,138.78	3,325.63	4,784.00	4,614.00	42,147.73
		2547	63.69	34.73	6,954.21	109,196.13	52.68	38.03	9.29	-0.40	17.21	14.72	16.77	72.62	3,801.07	3,873.69	2,767.00	5,786.00	49,830.81
		2548	64.05	35.16	7,614.41	118,876.18	52.17	38.63	9.20	0.13	17.22	15.25	17.32	-315.34	4,754.03	4,438.61	-7,641.81	7,664.20	52,061.88
		2548	64.42	35.69	8,400.64	130,399.09	51.32	39.27	9.41	-0.25	17.26	15.17	17.00	-5.55	4,942.92	4,937.37	2,314.81	7,876.71	66,984.71
		2550	64.79	36.25	9,076.30	140,079.37	51.10	39.55	9.35	-1.26	17.66	14.56	16.38	431.93	4,870.18	5,302.12	15,583.75	15,583.75	87,455.24
6	จีน	2546	1,292.27	737.36	13,742.20	10,666.00	12.65	45.75	41.60	-2.14	17.94	14.57	15.80	25,468.00	412,760.00	438,228.00	43,051.58	49,444.58	412,224.66
		2547	1,299.88	742.64	16,184.02	12,487.00	13.23	46.03	40.74	-1.30	17.60	14.93	16.30	32,097.00	561,229.00	593,326.00	68,940.96	60,144.62	618,573.53
		2548	1,307.56	746.47	18,731.89	14,368.00	11.97	47.17	40.86	1.22	18.11	15.36	16.90	102,000.00	659,953.00	761,955.00	132,378.49	90,379.73	825,587.86
		2548	1,314.48	749.78	21,943.85	16,738.00	10.95	47.71	41.34	-0.76	18.42	15.86	17.66	177,506.00	791,461.00	968,969.00	231,843.04	100,149.54	1,072,567.03
		2550	1,321.29	753.21	27,023.23	20,505.00	10.59	47.01	42.40	-0.57	18.42	16.88	18.99	264,340.00	596,120.00	1,220,460.00	353,182.68	139,094.54	1,534,355.63

ตารางที่ 5-16 ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย (พ.ศ. 2551 - 2555)

ลำดับที่	ประเทศ	ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร หน่วย : ล้านคน	การจ้างงาน หน่วย : พันคน	มูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่ราคาตลาด หน่วย : พันล้านเรียล พันบาท หยวน	ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเฉลี่ยต่อหัว หน่วย : พันเรียล	โครงสร้างของภาคการผลิต หน่วย : ร้อยละของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ			ดุลการคลัง หน่วย : ร้อยละของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ				การค้าระหว่างประเทศ หน่วย : ล้านดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา บาท หยวน			ดุลบัญชีการชำระเงิน หน่วย : ล้านดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา		
							Services	Industry	Agriculture	Overall	Total Exp.	Taxes	Total Rev.	Trade B.	Imports.	Exports.	Current Acc.	Direct Inv.	Inter Res.
1	กัมพูชา	2551	13.77	6,934.75	41,968.53	3,047.81	41.34	23.81	34.85	-2.92	15.53	10.56	12.61	-1,681.17	5,184.57	3,503.40	-523.06	789.35	2,640.56
		2552	13.95	7,004.10	43,065.96	3,087.88	41.29	23.06	35.65	-6.23	17.68	9.67	11.44	-1,740.01	4,878.32	3,138.30	-626.10	909.52	3,288.45
		2553	14.13	7,086.34	47,048.42	3,330.69	40.78	23.16	36.06	-8.80	21.43	10.12	12.63	-1,849.69	5,755.60	3,905.91	-676.22	1,321.58	3,802.12
		2554	14.31	7,246.51	52,068.71	3,639.38	39.88	23.37	36.75	-7.65	20.03	10.19	12.38	-2,145.25	7,179.88	5,034.62	-764.81	1,343.31	4,069.01
		2555	14.49	7,287.37	56,616.82	3,907.13	40.12	24.28	35.60	-6.83	21.21	11.38	14.38	-2,506.04	8,138.88	5,632.84	-1,150.54	1,698.07	4,937.99
2	ลาว	2551	5.87	-	46,214.71	7,872,927.12	40.07	27.72	32.21	-2.22	18.79	12.17	13.93	-311.00	1,403.00	1,092.00	91.30	227.80	638.73
		2552	5.96	-	49,946.20	8,387,003.77	39.21	29.91	30.88	-3.18	19.83	12.43	14.08	-408.40	1,461.10	1,052.70	-60.90	318.60	618.59
		2553	6.04	3,021.21	55,694.00	9,218,510.84	39.58	29.80	30.63	-2.23	24.21	13.47	15.33	-314.00	2,060.40	1,746.40	29.30	278.80	713.34
		2554	6.13	-	64,727.06	10,560,562.43	29.65	32.44	28.91	-1.64	23.33	14.07	15.73	-214.64	2,404.19	2,189.55	158.15	466.85	757.21
		2555	6.22	-	81,610.00	13,124,798.97	44.06	35.59	20.35	-1.04	22.08	13.37	15.23	-784.45	3,055.12	2,270.67	-412.68	294.38	818.14
3	พม่า	2551	49.48	-	29,233,288.00	590,813.15	27.06	22.67	40.28	-2.38	18.18	3.64	15.79	2,235.85	453.26	6,779.11	1,261.50	871.50	3,730.05
		2552	19.80	-	33,894,039.00	680,593.76	37.36	24.53	38.11	-4.56	18.46	3.18	13.87	3,405.53	4,181.41	7,586.94	1,093.10	1,076.70	5,264.52
		2553	50.16	-	39,776,765.00	793,062.59	36.68	26.47	36.80	-4.64	18.87	3.22	14.23	2,448.28	6,412.73	8,861.01	1,963.10	1,491.80	5,729.45
		2554	50.55	-	46,307,888.00	916,025.95	36.23	31.27	32.50	-3.77	18.52	3.71	14.72	100.54	9,035.06	9,135.60	-1,632.70	2,539.00	7,016.47
		2555	50.99	-	51,259,260.00	1,005,349.38	37.00	32.40	30.60	-4.66	27.65	3.76	22.99	-91.90	9,068.91	8,977.01	-1,227.70	1,342.00	6,976.60
4	เวียดนาม	2551	85.12	46.46	1,616,047.00	18,985.81	42.51	37.08	20.41	0.61	25.48	22.46	26.32	-18,029.00	80,714.00	62,685.00	-10,823.00	9,279.00	24,175.91
		2552	86.03	47.74	1,809,149.00	21,030.50	43.44	37.39	19.17	-4.16	28.08	20.63	24.79	-12,853.00	69,949.00	57,096.00	-6,608.00	6,900.00	16,803.16
		2553	86.93	49.50	2,157,828.00	24,821.88	42.24	36.74	21.02	-2.06	27.17	22.39	26.72	-12,602.00	84,839.00	72,237.00	-4,276.00	7,100.00	12,926.17
		2554	87.84	50.35	2,779,880.00	31,647.09	41.48	36.42	22.10	-0.48	25.41	22.26	25.23	-9,844.00	106,750.00	96,906.00	233.00	6,569.00	14,045.56
		2555	88.81	51.42	3,245,419.00	36,543.40	41.39	37.27	21.35	-3.36	28.15	19.03	22.34	749.00	113,780.00	114,529.00	9,267.00	7,168.00	26,112.82
5	ไทย	2551	65.17	37.02	9,706.92	148,953.44	10.08	39.59	50.34	-0.57	17.61	15.05	17.02	-111.11	5,851.37	5,962.48	930.91	6,221.86	111,008.99
		2552	65.54	37.71	9,658.66	147,363.21	9.79	38.61	51.60	3.89	19.45	13.69	15.54	592.62	5,194.60	4,601.98	22,189.10	41,518.00	138,417.57
		2553	65.92	38.03	10,808.14	163,955.68	10.52	39.92	49.56	-2.88	19.73	14.57	16.83	256.74	6,113.34	5,856.59	11,486.08	6,615.34	172,128.93
		2554	66.21	37.52	11,306.90	170,763.83	11.59	37.98	50.43	-1.61	19.45	15.91	17.82	-274.73	6,707.99	6,982.72	9,426.85	-4,702.08	175,123.83
		2555	66.49	38.32	12,357.40	185,849.17	11.50	37.34	51.15	-2.23	19.38	15.13	17.13	4.89	7,078.29	7,073.40	1,619.83	-1,361.53	181,609.36
6	จีน	2551	1,328.02	755.64	31,951.55	4,121.00	10.55	47.11	42.34	-0.40	19.53	16.97	19.19	298,120.00	1,132,570.00	1,430,690.00	420,568.52	114,792.37	1,953,333.95
		2552	1,334.50	758.28	43,908.14	26,222.00	10.09	46.06	43.85	-2.23	21.86	17.05	19.63	195,690.00	1,005,920.00	1,201,610.00	243,256.57	87,167.07	2,425,858.68
		2553	1,340.91	761.05	41,303.03	30,876.00	9.81	46.58	43.61	-1.64	21.76	17.73	20.12	181,510.31	1,396,244.01	1,577,754.32	237,810.39	185,749.84	2,875,894.26
		2554	1,347.35	764.20	48,930.06	36,403.00	9.70	46.61	43.68	-1.10	22.33	18.34	21.23	154,897.41	1,743,483.59	1,898,361.00	136,096.76	231,651.58	321,603.53
		2555	1,354.04	767.05	54,036.74	40,007.00	9.69	45.49	44.82	-1.61	23.31	18.62	21.70	230,309.42	1,818,405.00	2,048,714.42	215,391.75	176,250.48	3,340,935.02

ตารางที่ 5-17 ภาพรวมเศรษฐกิจจีน-CLMV-ไทย (พ.ศ. 2556 - 2559)

ลำดับที่	ประเทศ	ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร หน่วย : ล้านคน	การจ้างงาน หน่วย : พันคน	มูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่ราคาตลาด หน่วย : พันล้านเรียล พันบาท หยวน	ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเฉลี่ยต่อหัว หน่วย : พันเรียล	โครงสร้างของภาคการผลิต หน่วย : ร้อยละของผลิตภัณฑ์ ประชาชาติ			ดุลการค้า หน่วย : ร้อยละของผลิตภัณฑ์ ประชาชาติ				การค้าระหว่างประเทศ หน่วย : ล้านดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา บาท หยวน			ดุลบัญชีการชำระเงิน หน่วย : ล้านดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา		
							Services	Industry	Agriculture	Overall	Total Exp.	Taxes	Total Rev.	Trade B.	Imports.	Exports.	Current Acc.	Direct Inv.	Inter Res.
1	กัมพูชา	2556	14.86	8,124.70	61,490.02	4,189,372.00	40.85	25.64	33.51	-6.87	21.14	11.85	14.27	-3,219.05	9,748.98	6,529.93	-1,983.17	1,825.47	4,995.38
		2557	14.86	8,235.00	67,851.03	4,564.50	42.08	27.22	30.70	-3.78	20.87	13.76	17.09	-3,205.69	10,612.76	7,407.06	-1,640.47	1,677.09	6,105.62
		2558	15.06	0.00	73,543.62	4,876.73	42.01	29.58	28.41	-2.59	19.40	14.74	16.82	-3,466.56	11,919.74	8,453.18	-1,674.83	1,653.51	7,376.34
		2559	15.25	0.00	81,241.87	5,359.60	41.40	31.31	26.30	-1.48	19.08	15.01	17.60	-3,415.48	12,648.52	9,233.04	-1,656.86	2,158.43	9,122.35
2	ลาว	2556	6.31	-	93,868.00	14,880,432.46	46.77	33.49	19.74	-5.21	26.28	13.48	15.63	-817.00	3,080.94	2,263.94	-436.05	426.67	740.55
		2557	6.40	-	106,797.00	16,688,048.18	48.76	31.82	19.43	-3.22	24.79	13.62	16.09	-1,609.22	4,271.24	2,662.02	-1,178.36	913.24	889.70
		2558	6.49	-	117,252.00	18,059,885.40	49.38	30.96	19.66	-3.36	23.46	13.37	15.50	-2,463.80	5,232.78	2,768.98	-2,264.48	1,079.15	1,057.60
		2559	6.59	-	129,279.00	19,628,471.22	48.02	32.51	19.48	-	-	-	-	-1,387.32	4,739.45	3,352.13	-1,233.71	997.43	68.65
3	พม่า	2556	51.45	-	58,011,626.00	1,127,573.57	38.10	32.40	29.50	-5.36	29.78	6.28	24.42	-2,555.54	13,759.50	11,203.96	-506.00	2,244.20	8,566.66
		2557	51.99	20.55	65,261,890.00	1,255,277.75	37.70	34.49	27.83	-1.08	26.23	9.99	25.15	-4,109.50	16,633.20	12,523.70	-1,887.20	2,175.90	2,023.58
		2558	52.45	21.79	72,714,021.00	1,386,349.30	38.71	34.54	26.80	-4.28	26.02	8.68	21.75	-5,441.00	16,578.00	11,149.00	-2,523.20	4,098.10	3,817.28
		2559	52.92	-	79,720,898.00	1,506,535.96	39.50	35.00	25.50	-6.04	25.79	8.17	19.76	-5,517.00	17,180.00	11,663.00	-1,817.60	3,274.70	0.00
4	เวียดนาม	2556	89.76	52.21	3,584,262.00	39,931.62	43.09	36.92	19.98	-5.03	28.78	19.20	22.80	0.30	132,033.00	132,033.00	7,744.00	6,944.00	26,287.18
		2557	90.73	52.70	3,937,856.00	43,402.44	43.40	36.93	19.68	-4.70	26.40	18.22	22.01	2,368.00	147,849.00	150,217.00	9,037.00	8,050.00	34,575.17
		2558	91.71	52.84	4,192,862.00	45,718.70	44.16	36.95	18.89	-4.55	28.46	18.23	23.49	-3,554.00	165,570.00	162,017.00	-353.00	10,700.00	28,615.88
		2559	92.70	53.30	4,502,733.00	48,573.17	45.49	36.37	18.14	-4.15	28.72	17.95	24.27	2,524.00	174,111.00	176,632.00	8,235.00	1,160.00	-
5	ไทย	2556	66.75	38.21	12,921.15	193,561.15	51.78	36.90	11.32	-0.67	20.05	16.89	19.36	13.93	6,976.97	6,998.90	-4,845.46	3,814.47	167,288.97
		2557	67.00	38.08	13,203.73	197,061.88	53.07	36.86	10.07	-2.01	20.30	15.65	18.24	560.94	6,801.00	7,361.95	15,099.63	-766.46	157,107.55
		2558	67.24	38.12	13,672.85	203,356.10	54.98	36.30	8.72	-1.29	20.49	16.28	19.19	926.08	6,407.02	7,533.20	32,148.97	4,012.47	156,513.96
		2559	67.46	37.69	14,360.62	212,891.96	55.84	35.82	8.34	-0.71	19.51	15.71	18.78	1,261.74	6,293.57	7,555.32	46,827.73	-11,675.05	171,853.16
6	จีน	2556	1,360.72	769.77	59,524.44	43,852.00	9.57	44.22	46.21	-1.85	23.56	18.57	21.71	259,014.53	1,949,989.47	2,209,004.00	148,203.95	217,957.55	3,849,362.77
		2557	13,782.00	772.53	6,397.40	47,203.00	9.34	43.28	47.30	-1.77	23.57	18.51	21.80	383,056.05	1,959,234.65	2,342,292.70	256,046.58	144,967.63	3,868,983.02
		2558	1,374.62	774.51	68,905.21	50,251.00	9.13	41.09	49.87	-3.43	25.52	18.13	22.10	593,903.73	1,679,564.50	2,273,468.22	304,164.45	68,098.65	3,405,384.76
		2559	1,382.71	776.03	74,412.72	53,980.00	8.86	39.96	51.17	-3.80	25.24	17.52	21.44	510,734.27	1,587,419.40	2,098,153.67	196,309.23	-46,646.42	3,097,653.28

บทที่ 6

การลงทุนของจีนในประเทศ CLMV

6.1 การลงทุนของจีนในกัมพูชา

ประเทศกัมพูชาให้ความสำคัญของการลงทุนในประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากการลงทุนดังกล่าวเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนตลอดจนเป็นการสร้างความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของกัมพูชาอีกด้วย อย่างไรก็ตามประเทศกัมพูชามีรายได้หลักมาจากภาคการเกษตรและการท่องเที่ยว ทำให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการผลิตและอุตสาหกรรมจำเป็นต้องพึ่งพิงเงินทุนและการลงทุนจากต่างประเทศด้วย ดังนั้นรัฐบาลกัมพูชาจึงมีแนวนโยบายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนภายในประเทศ อาทิ การส่งเสริมการลงทุนให้นักธุรกิจท้องถิ่นและต่างชาติมาลงทุน และการปรับปรุงข้อกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้เอื้อต่อการการลงทุนและเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการลงทุนอีกทางหนึ่งด้วย¹⁰ ผ่านการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรม (Industrial Development Plan: IDP) และ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ พ.ศ.2557-2561 (National Strategic Development Plan: NSDP 2014-2018) เพื่อรองรับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและการลงทุนจากต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศจีน

6.1.1 การลงทุนของจีนในกัมพูชา¹¹

ประเทศกัมพูชาซึ่งเป็นประเทศที่มีความสำคัญตามเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 มีข้อตกลงที่เป็นมิตรกับประเทศจีน มีการพัฒนาอย่างล่าช้าและเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจน้อยที่สุดในบรรดาประเทศในอาเซียน 10 ประเทศนับตั้งแต่ที่นายกรัฐมนตรีฮุนเซนเข้ามามีอำนาจ อย่างไรก็ตามสถานการณ์ทางการเมืองโดยทั่วไปไม่มีเสถียรภาพทำให้เศรษฐกิจมีการพัฒนาที่แข็งแกร่ง กัมพูชาได้เปิดเสรีอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ให้กับโลกภายนอกหลังจากที่ได้เข้าร่วมองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ในปี พ.ศ.2547 เพื่อดึงดูดผู้ผลิตจากต่างประเทศจำนวนมากให้ย้ายกระบวนการผลิตที่ใช้แรงงานจำนวนมากมาสู่ประเทศกัมพูชา โดยคำนึงถึงค่าจ้างขั้นต่ำ 153 เหรียญสหรัฐต่อเดือน และหากรวมค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ค่าแรงที่เกิดขึ้นจริงจะอยู่ที่ประมาณ 160 เหรียญสหรัฐต่อ 180 เหรียญสหรัฐต่อเดือน

ในขณะเดียวกันผลิตภัณฑ์จากประเทศกัมพูชาจำนวนมากได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าและได้รับสัมปทานเพิ่มเติมจากประเทศที่พัฒนาแล้วในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ยกตัวอย่างเช่น (ยกเว้นสิ่งทอ เสื้อผ้า รองเท้า และนาฬิกา) สหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรได้เริ่มโครงการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป (GSP) ถึงประมาณ 5,000 ผลิตภัณฑ์จากกัมพูชาและประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ที่กำลังพัฒนาที่เป็นประโยชน์ (LDBDCs) ขยายรวมไปถึงสินค้าท่องเที่ยวตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2559 เป็นต้นไป กัมพูชายังคงได้รับการยอมรับว่าเป็น

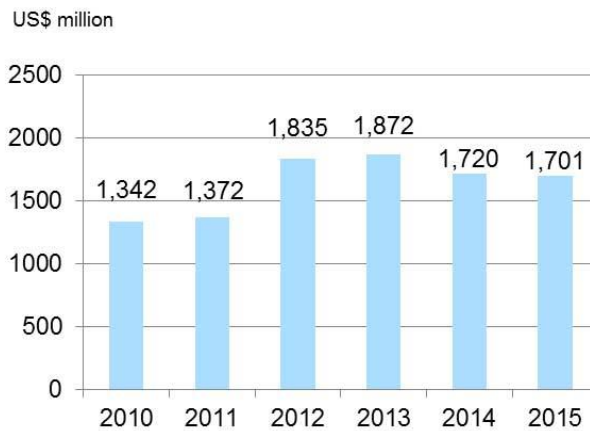
¹⁰ สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน). (2558). พลวัตของจีนในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและนัยต่อประเทศไทย. สหมิตรปริ้นดิงแอนด์พับลิชชิง จำกัด: นนทบุรี. หน้า 64-65

¹¹ HKRDC Research, Belt and Road: Development of China's Overseas Economic and Trade Co-operation Zones, 2017 <http://economists-pick-research.hktdc.com/business-news/article/Research-Reports/Belt-and-Road-Development-of-China-s-Overseas-Economic-and-Trade-Co-operation-Zones/books/en/1/1X2Z63N4/1X0AABU9.htm>

“Everything But Arms”¹² (EBA) ภายใต้ระบบการตั้งค่าทั่วไปของสหภาพยุโรป (EU) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2557 ยกเว้นการจัดหาอาวุธ ผลิตภัณฑ์ทั้งหมดของกัมพูชาได้รับการยกเว้นอากรขาเข้าจากสหภาพยุโรป นอกจากนี้ญี่ปุ่นมีสิทธิพิเศษทางภาษีสำหรับการนำเข้าของกัมพูชาเป็นจำนวนมาก

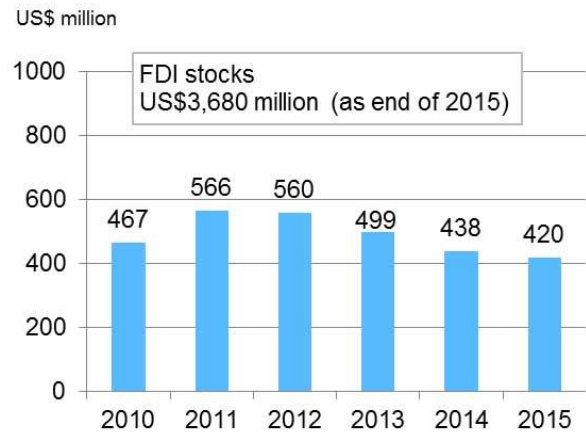
ภาพที่ 6-1 การลงทุน FDI ของจีนในประเทศกัมพูชา

Cambodia's Foreign Direct Investment Inflows

Source: World Investment Report 2016, UNCTAD

China's Direct Investment Flows to Cambodia

Source: China's FDI Statistics 2015

ที่มา: <https://hkmb.hktdc.com/en/1x0aagxr/hktdc-research/belt-and-road-development-of-china%E2%80%99s-overseas-economic-and-trade-co-operation-zones-3>

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศยังคงไหลเข้าสู่กัมพูชาในช่วงหลายปีที่ผ่านมาซึ่งในปี พ.ศ.2558 มีมูลค่าประมาณ 1.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งรวมถึงประเทศจีนประมาณ 400 ล้านเหรียญสหรัฐ สำหรับการลงทุนด้านการผลิตในท้องถิ่น การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ เกษตรกรรม และบริการต่าง ๆ อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มในประเทศและอุตสาหกรรมการผลิต/การแปรรูปโลหะอื่น ๆ ตลอดจนอุตสาหกรรมการก่อสร้างช่วยกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชาโดยตรง ปัจจุบันอุตสาหกรรมบริการเป็นภาคเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในกัมพูชา ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 40 ของ GDP รองลงมา คือ เกษตรกรรมซึ่งคิดเป็นสัดส่วนประมาณหนึ่งในสาม ทั้งสองภาคนี้ใช้แรงงานประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศ ซึ่งภาคอุตสาหกรรมและการก่อสร้างเป็นส่วนที่

6.1.2 ที่มาของความสัมพันธ์ 60 ปีของจีน-กัมพูชา¹³

โดยหากย้อนไปดูถึงจากความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชาและจีน 60 ปีที่ผ่านมา โดยทั้งสองประเทศฉลองในวาระดังกล่าวครบรอบ 60 ปีความสัมพันธ์ทางการทูตในปี พ.ศ.2560 ท่ามกลางความไม่แน่นอนทางการเมืองภายในประเทศกัมพูชาที่เพิ่มขึ้นและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ประธานาธิบดีสี จิ้น ผิง

¹² Everything But Arms (EBA) คือ โครงการที่สหภาพยุโรป (European Union: EU) ให้สิทธิพิเศษด้วยการยกเว้นการเก็บภาษีนำเข้าและยกเลิกการกำหนดโควตานำเข้าให้แก่สินค้านำเข้าที่มีแหล่งกำเนิดจากกลุ่มประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries: LLDCs) โดยครอบคลุมสินค้าทุกประเภท ยกเว้นอาวุธยุทโธปกรณ์ เพื่อช่วยให้กลุ่ม LLDCs มีรายได้จากการส่งออกเพิ่มขึ้น อันจะส่งผลให้เศรษฐกิจของกลุ่ม LLDCs ขยายตัวสูงขึ้นด้วย

¹³ KHMER TIMES. 2018. Cambodia and China 60 years on สืบค้นจาก <https://www.mmmtimes.com/news/cambodia-and-china-60-years.html>

กล่าวเมื่อปี พ.ศ.2560 ว่า “ทั้งสองฝ่ายควรระลึกถึงวันครบรอบ 60 ปี เพื่อเป็นโอกาสในการส่งเสริมความสัมพันธ์ทวิภาคี เพื่อการพัฒนาที่มั่นคงและต่อเนื่อง” นายกรัฐมนตรีสุนเซนตอบว่า “กัมพูชายินดีที่จะร่วมกับกลุ่มประเทศจีน รวมมิตรภาพแบบดั้งเดิมเพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านยุทธศาสตร์แบบทวิภาคีเพื่อการพัฒนาที่ดีขึ้น” กัมพูชาได้มองถึงลำดับของภูมิภาคที่กำลังพัฒนาซึ่งนำไปสู่การเป็นศูนย์กลางในการที่จีนจะมีบทบาทเป็นผู้นำในกิจการระดับภูมิภาค

โดยในสายตาของชนชั้นปกครองของกัมพูชาประเทศจีนจะมีความหมายในการกำหนดระเบียบข้อบังคับระดับโลกและระดับภูมิภาคขึ้นอยู่กับกฎและค่านิยมที่พัฒนาขึ้นของจีน กัมพูชานับถือจีนเป็นคู่ค้าทางกลยุทธ์และเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุด ในขณะที่จีนถือว่ากัมพูชาเป็นเพื่อนที่เชื่อถือได้มากที่สุด มิตรภาพที่สร้างโดยเจ้าชายนโรดมสีหนุและนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลในช่วงปลายทศวรรษที่ 1950 เป็นรากฐานของความสัมพันธ์ทวิภาคี ความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างผู้นำทั้งสองประเทศที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

6.1.3 ประเด็นสำคัญของความร่วมมือ

การสนับสนุนของจีนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตระหนักถึงวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศกัมพูชาในการเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางภายในปี พ.ศ.2573 และประเทศที่มีรายได้สูงภายในปี พ.ศ.2593 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโครงการเชื่อมต่อระดับชาติและระดับภูมิภาคเป็นประเด็นสำคัญของความร่วมมือทวิภาคี การไหลเวียนของเงินทุนและการท่องเที่ยวของจีนที่เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมและการลดความยากจนในประเทศกัมพูชา โดยในอดีตกัมพูชาได้เข้าแทรกแซงอำนาจพิเศษในระดับภูมิภาคเพื่อถ่วงดุลกับภัยคุกคามที่เกิดขึ้นจากสองประเทศใหญ่ คือ ไทยและเวียดนาม โดยตั้งแต่เริ่มเป็นสมาชิกอาเซียนในปี พ.ศ.2542 กัมพูชาก็มีความมั่นใจในการบูรณาการระดับภูมิภาคและการสร้างชุมชน กัมพูชาสามารถพึ่งพาหลักการที่ไม่ใช่การแทรกแซงและการตัดสินใจที่เป็นเอกฉันท์ของอาเซียนเพื่อปกป้องอธิปไตยของตน แม้ว่าความเสี่ยงจากภัยคุกคามจะค่อย ๆ ลดลง แต่กัมพูชายังคงมองว่าเพื่อนบ้าน คือ ภัยคุกคามหลักและความมั่นคงของประเทศ ข้อพิพาทเกี่ยวกับดินแดนระหว่างประเทศกัมพูชาและประเทศเพื่อนบ้านยังคงเป็นปัญหาด้านความมั่นคงที่สำคัญอยู่เนืองๆ ในอดีต เช่น ข้อพิพาทเขตแดนกัมพูชากับไทย กัมพูชากับสปป.ลาว และกัมพูชา-เวียดนาม แต่ก็มี การปรับตัวเข้ามาอยู่ในระดับปกติอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการพึ่งพาอาศัย และการเข้าใจในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล ที่มีการพบหารือข้อราชการภายใต้ข้อตกลงชายแดนระหว่างกันเป็นประจำ

ความไว้วางใจทางยุทธศาสตร์และการเมืองที่กัมพูชาได้รับจากจีนเป็นรากฐานในการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างสองประเทศ ปัจจุบันจีนเป็นแกนนำของกัมพูชาท่ามกลางความกดดันที่ไม่สดใส ซึ่งรวมถึงมาตรการคว่ำบาตรที่รุนแรงจากสหรัฐฯและพันธมิตร ระบอบการปกครองกัมพูชานับถือจีนเป็นแหล่งสำคัญของความชอบธรรมของตน การสนับสนุนและการลงทุนด้านการพัฒนาของจีนมีส่วนสำคัญต่อผลผลิตและผลการดำเนินงานของรัฐบาลกัมพูชา นักลงทุนจีนมีส่วนอย่างมากในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในกัมพูชา การมีส่วนร่วมของนักลงทุนจีนความร่วมมือระหว่างกัมพูชาและจีนภายใต้โครงการเข็มขัดและถนน (BRI) จะประสบความสำเร็จ

ประเทศจีนมีสองสถานะสำคัญต่อประเทศกัมพูชา คือ (1) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศรายใหญ่ที่สุด และ (2) เป็นผู้ que เข้ามาลงทุนในกัมพูชามากที่สุด ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ถนน และสะพาน และผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโต

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 ถึงปัจจุบันการลงทุนของจีนในกัมพูชามีมูลค่าประมาณ 14.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีการลงทุนในด้านต่าง ๆ คือ

- 1) ด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร (Agriculture and Agro-Industry)
- 2) ด้านอุตสาหกรรม (Industrial)
- 3) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)
- 4) ด้านบริการและการท่องเที่ยว (Services and tourism)

สิ่งที่ทำให้นักลงทุนจีนมีความกล้ามาลงทุนในกัมพูชาคือ ความเชื่อมั่นในความสัมพันธ์ด้านการเมืองที่แน่นแฟ้นระหว่างสองประเทศ เงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ การได้สิทธิประโยชน์ของกัมพูชา ค่าแรงต่ำและการได้ทรัพยากรธรรมชาติของกัมพูชา นักลงทุนจีนจะได้รับการคุ้มครองการลงทุนตามข้อตกลงทวิภาคี (Bilateral Agreement on the Protection and Promotion of Investment) ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 โดยค่าแรงขั้นต่ำของกรรมกรในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าและรองเท้า ในกัมพูชาเฉลี่ยได้รับค่าจ้าง เดือนละ 153 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ.2560 และจะขึ้นเป็น 175 ดอลลาร์ฯ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2561 ที่ผ่านมา

6.1.4 โครงการลงทุนของจีนในกัมพูชา

การลงทุนในส่วนบริษัทรัฐวิสาหกิจจะเน้นด้านการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำและการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ (Hydropower Plants and Natural Resources) รองลงไปคือการก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน สนามบิน ส่วนเอกชนจะลงทุนหลากหลาย ได้แก่ การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ เช่น การก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม การก่อสร้างที่อยู่อาศัยแนวสูง อาคารพาณิชย์ ศูนย์การค้า อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า รองเท้า อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร การก่อสร้างทางด่วนสายพนมเปญ-พระสีหนุ และการให้บริการด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น

6.1.5 การลงทุนด้านการเกษตร และเกษตรอุตสาหกรรม

การลงทุนด้านการเกษตรและเกษตรอุตสาหกรรม มีจำนวน 30 โครงการ พื้นที่ 237,406 เฮกตาร์ โดยในจำนวนนี้ 21 โครงการได้ดำเนินการบนพื้นที่ 173,904 เฮกตาร์ จีนได้ลงทุนโครงการโรงสีข้าวจำนวน 7 แห่ง มีกำลังการผลิตรวม 669,816 ตันต่อปี โครงการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม Sihanoukville Special Economic Zone รัฐบาลจีนให้ทุนและอนุญาตให้คนจีนมาลงทุนต่างประเทศได้เป็นครั้งแรก ถือว่าเป็นการลงทุนครั้งแรกของจีนในภาคพื้นเอเชีย โดยมีบริษัท The Cambodia International Investment Development Group และบริษัท Jiangsu Taihu Cambodia International Economic Cooperation Investment เป็นผู้ร่วมบริหารโครงการ นิคมอุตสาหกรรมพระสีหนุ มีบริษัทรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชนจีน เข้ามาสร้างโรงงาน จำนวน 108 บริษัท เงินลงทุนรวมกันมากกว่า 3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

6.1.6 ด้านการท่องเที่ยว

ด้านการท่องเที่ยว จีนลงทุน 5 โครงการ ได้แก่ International Resort Complex ในจังหวัดเกาะกง Resort Complex และ Five-Star Hotel ในจังหวัดพระสีหนุและโครงการสร้างสนามบินแห่งใหม่ในจังหวัดเสียมราฐ รัฐบาลกัมพูชาต้องเจรจากับผู้ได้รับสัมปทานรายเดิม เพื่อให้สัมปทานสนามบินแห่งใหม่แก่จีนตามโครงการ

สร้างสนามบินแห่งใหม่ มูลค่า \$880 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (USD) แก่บริษัท Yunnan Investment Holding Ltd. ซึ่งเป็นบริษัทร่วมลงทุนระหว่างรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชนของจีน ระยะเวลา 55 ปี ลักษณะสัมปทานแบบ Build, Own, Operate (BOO) สนามบินแห่งใหม่ตั้งอยู่บนพื้นที่ 700 เฮกตาร์ ของอำเภอ Sort Nikom ห่างจากตัวเมืองเสียมราฐประมาณ 50 กิโลเมตร จะเริ่มลงมือก่อสร้างในต้นปี ค.ศ.2018

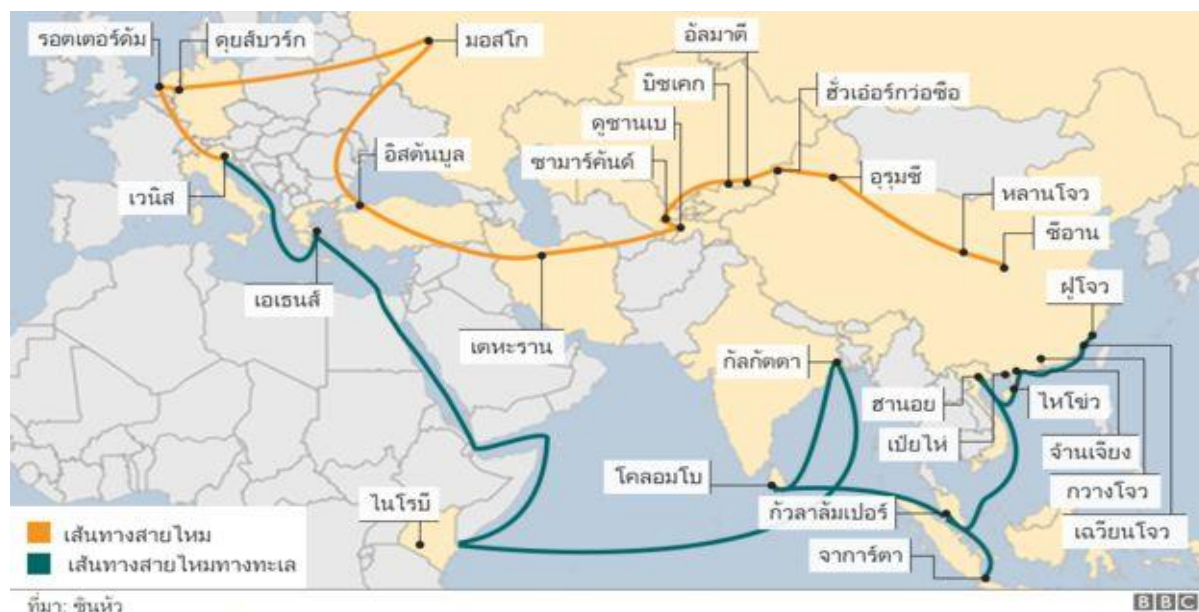
6.1.7 ด้านการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ

ด้านการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ จากจำนวน 23 บริษัท ที่รัฐบาลกัมพูชาให้สัมปทาน เป็นของจีนจำนวน 10 บริษัท ได้แก่ สัมปทานแร่เหล็ก ทองแดง และทองคำ นอกจากนี้ในปี พ.ศ.2559 มีจีน 2 บริษัท ที่ได้รับสัมปทานโครงการแร่แกรนิต ในจังหวัดกระเจะ (Kratie/Kracheh)

6.1.8 ด้านการพลังงาน

ด้านการพลังงาน จีนถือว่าเป็นนักลงทุนต่างชาติที่มาลงทุนด้านพลังงาน Electricity Power Stations มากที่สุดโดยเป็นการลงทุนผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ (Hydroelectricity) จำนวน 9 ราย กำลังการผลิตรวม 1,733 เมกะวัตต์ มูลค่าเงินลงทุนมากกว่า 7.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และลงทุนผลิตไฟฟ้าพลังถ่านหิน (Coal) กำลังการผลิตรวม 405 เมกะวัตต์ มูลค่าเงินลงทุนประมาณ 4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ภาพที่ 6-2 แสดงเส้นทางสายไหมทางบกและทางทะเล

ที่มา: สำนักข่าวซินหัว

6.1.9 การลงทุนทางเศรษฐกิจ

รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับกัมพูชานั้นอยู่ในรูปแบบของการเข้ามาลงทุนทางด้านเศรษฐกิจ โดยระหว่างปี พ.ศ.2537 ถึง พ.ศ.2556 จีนลงทุน ในประเทศกัมพูชาเป็นมูลค่ากว่า 9.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ¹⁴ มีส่วนร่วมในการลงทุนด้านการลงทุนจากทั่วโลกของจีนประมาณ 500 พันล้านเหรียญสหรัฐในช่วงเวลาดังกล่าว แต่มีส่วนกับ GDP ของกัมพูชาประจำปีเพียง 15 พันล้านเหรียญเท่านั้น ในปี พ.ศ.2555 การลงทุนของจีนคิดเป็ร้อยละ 36 ของนักลงทุนรายใหญ่ที่สุดของกัมพูชาเกือบ 3 ราย ได้แก่ สหภาพยุโรปและเกาหลีใต้¹⁵ การให้กู้ยืมของโครงการจีนเพิ่มขึ้นอย่างมาก เนื่องจากกัมพูชาพยายามกระจายการลงทุนไปสู่เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม โดยมุ่งเน้นการส่งออกซึ่งจำเป็นต้องใช้เงินทุนและการปรับปรุงสาธารณูปโภคอย่างมาก¹⁶ ตัวอย่างล่าสุด ได้แก่ เงินกู้ของจีนสำหรับเครือข่ายชลประทานทางหลวงและสะพานมิตรภาพกัมพูชา - จีน โครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ริมชายฝั่งมูลค่า 3,800 ล้านดอลลาร์จากอ่าวไทย เงินลงทุน 1.6 พันล้านดอลลาร์ในเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ 6 แห่ง และโครงการรถไฟและเหมืองแร่จำนวน 11.2 พันล้านเหรียญ

การลงทุนของจีนในกัมพูชาส่วนใหญ่เกิดจากความไว้วางใจทางการเมือง ภาวะเศรษฐกิจ การเข้าถึงตลาดค่าแรงงานที่ต่ำ และทรัพยากรธรรมชาติ เหตุผลที่จีนลงทุนในกัมพูชา คือ “ความสัมพันธ์ทางการทูตที่ดียเยี่ยม” ระหว่างสองประเทศ ความมั่นคงทางการเมือง และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจมหภาค ต้นทุนค่าแรงต่ำ การแบ่งปันค่านิยมในภูมิภาคเอเชียและตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของกัมพูชาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การลงทุนของจีนไปยังกัมพูชามีการใช้ข้อตกลงทวิภาคีด้านการคุ้มครองและส่งเสริมการลงทุนซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ.2542

อย่างน้อยกัมพูชาก็ได้รับข้อตกลงทางการค้าที่เป็นเอกฉันท์และเข้าถึงตลาดโลกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปจากการพัฒนาเศรษฐกิจ ในฐานะสมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บริษัทจีนที่ลงทุนในกัมพูชาสามารถส่งออกผลิตภัณฑ์ของตนไปยังตลาดอาเซียนทั้งหมดซึ่งมีประชากรมากกว่า 620 ล้านคน กัมพูชามีต้นทุนแรงงานที่ค่อนข้างถูก - ค่าจ้างขั้นต่ำสำหรับคนงานในโรงงานเท่ากับ 153 ดอลลาร์สหรัฐต่อเดือน ในปี พ.ศ. 2560 เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยง บริษัทจีนในกัมพูชาได้รับการสนับสนุนทางการเมืองจากประเทศจีนในกรณีของรัฐบาลกิจและการเชื่อมโยงทางการเมืองและการคุ้มครองจากชนชั้นสูงในท้องถิ่น การลงทุนของจีนในประเทศกัมพูชาแตกต่างกันไปตามประเภทของความเป็นเจ้าของและความจำเพาะของสินทรัพย์ รัฐบาลกิจของจีนมุ่งเน้นไปที่โรงไฟฟ้าพลังน้ำและทรัพยากรธรรมชาติซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับการอนุมัติการลงทุนและการคุ้มครอง ในขณะที่บริษัทเอกชนของจีนมุ่งเน้นการลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอและภาคการท่องเที่ยว การลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าของจีนมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของกัมพูชาเป็นอย่างมาก โดยสร้างโอกาสในการทำงานให้กับแรงงานกว่าครึ่งล้านคนของกัมพูชา

มีโครงการลงทุนของจีนประมาณ 30 โครงการที่เกี่ยวกับการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 237,406 เฮกตาร์ จนถึงปัจจุบันมีการเพาะปลูกประมาณ 42,081 เฮกตาร์และสวนยางพาราใช้พื้นที่เพาะปลูกมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีโครงการลงทุนของจีนอีก 7 โครงการในโรงงานข้าวซึ่งมีกำลังการผลิต

¹⁴ (Global Times, 2014)

¹⁵ (Suon, 2012)

¹⁶ (Heder, 2011)

669,816 ล้านดอลลาร์ปี จีนยังลงทุนสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษสีหนุวิลล์เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งแรกที่ได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐบาลจีนในเอเชีย

กลุ่มการลงทุนระหว่างประเทศกัมพูชาและ Jiangsu Taihu Cambodia International Economic Cooperation Investment ร่วมจัดการโครงการ มี 108 ผู้ประกอบการ และ บริษัทตั้งอยู่ในเขตที่มีเงินลงทุนรวมกว่า 3 พันล้านเหรียญ ในภาคการท่องเที่ยว จีนได้ลงทุนในโครงการหลัก 5 โครงการ ได้แก่ รีสอร์ทระดับนานาชาติในเกาะกง และรีสอร์ทแห่งและโรงแรมระดับ 5 ดาวใน Preah Sihanouk จาก 23 บริษัทที่ลงทุนในอุตสาหกรรมเหมืองแร่ เช่น แร่เหล็ก และทองคำ มีผู้ลงทุน 10 รายมาจากประเทศจีน

ในปี ค.ศ.2016 มีโครงการลงทุนในเหมืองหินแกรนิต 2 แห่งใน จังหวัดกระแจะ (Kratie) จีนเป็นนักลงทุนต่างชาติรายใหญ่ที่สุดในภาคพลังงานในประเทศกัมพูชา โดยมีเงินทุนหมุนเวียนกว่า 7.5 พันล้านดอลลาร์ในโรงไฟฟ้าพลังน้ำและประมาณ 4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในโรงไฟฟ้าถ่านหิน บริษัทจีนลงทุนในโรงไฟฟ้า 9 แห่งที่มีกำลังการผลิต 1,733 เมกะวัตต์ มีโครงการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำจำนวน 7 โครงการที่มีกำลังการผลิต 1,328 เมกะวัตต์ และโครงการถ่านหิน 2 โครงการซึ่งมีกำลังการผลิต 405 เมกะวัตต์

อย่างไรก็ตามโครงการลงทุนด้านพลังงานบางโครงการไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากลซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นและระบบนิเวศ ทำให้ภาพลักษณ์ของจีนเป็นไปในทางลบ ดังนั้น เพื่อเพิ่มผลกระทบในเชิงบวกของโครงการลงทุนของจีน จีนจึงต้องรับผิดชอบต่อมากขึ้นในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนรอบข้างอย่างยั่งยืน โดยรัฐบาลท้องถิ่นจำเป็นต้องเพิ่มการกำกับดูแลรวมถึงความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น¹⁷

6.1.10 ฐานรากของความร่วมมือระหว่างประเทศกัมพูชา

เจ้าหน้าที่จีนและกัมพูชามักพูดถึงมิตรภาพที่ยืนยาวระหว่างเจ้าชายนโรดมสีหนุและเหมาเจ๋อตุง ความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัมพูชากับจีนซึ่งถูกสร้างขึ้นโดยผู้นำรุ่นก่อน ๆ Norodom Sihanouk และผู้นำ Mao Zedong, Zhou Enlai และ Liu Shaoqi¹⁸ อย่างไรก็ตามความเป็นหุ้นส่วนร่วมกันของจีน – กัมพูชาไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมเนียมหรือจากความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ จีนเป็นผู้มีพระคุณหลักของระบอบการปกครองพอลพต¹⁹ และหลังจากการรุกรานของชาวเวียดนามในปี พ.ศ.2522 ปักกิ่งได้สนับสนุนกองทัพสีหนุและเขมรแดงในการต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์แห่งสาธารณรัฐกัมพูชาที่ได้รับการสนับสนุนจากเวียดนาม (PRK)

ตามทีนักรวิเคราะห์ของกัมพูชา Chheang Vannarith กล่าวว่า “การบริหารของฮุนเซนมีต่อประเทศจีนเพื่อให้มีพื้นที่หายใจทางการเมืองและเศรษฐกิจ”²⁰ ประสบการณ์ร่วมกันของลัทธิจักรวรรดินิยมและการยึดติดกับการไม่แทรกแซงได้เพิ่มพื้นฐานเชิงบรรทัดฐานสำหรับมิตรภาพ²¹ และลักษณะของประชากรจีนเชื้อสายกัมพูชาที่มีการบูรณาการช่วยในการหลีกเลี่ยงความตึงเครียดทางชาติพันธุ์ซึ่งบางครั้งทำให้ความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชีย

¹⁷ Chheang Vannarith (2017)

¹⁸ (Hun Sen, 2012)

¹⁹ (Mertha, 2014)

²⁰ (Chheang, 2009)

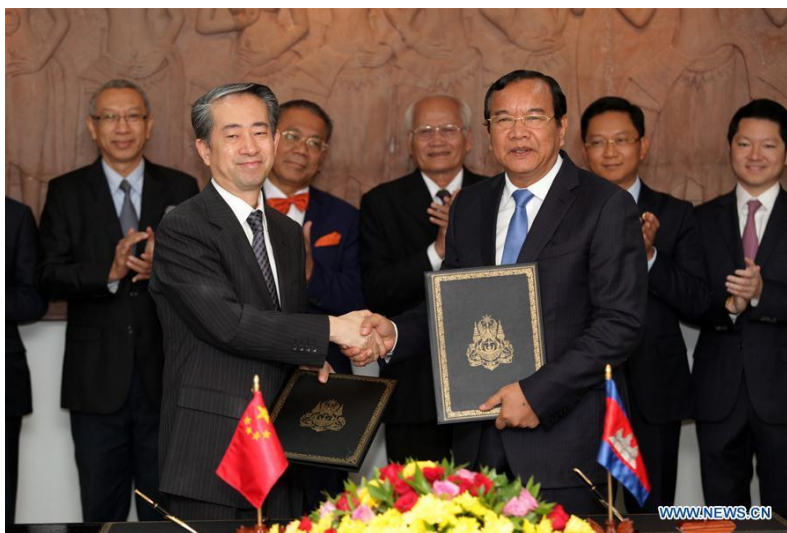
²¹ (Richardson, 2010)

ตะวันออกเฉียงใต้แตกต่างกันไป กัมพูชาได้กลายเป็น “เพื่อนสนิทของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”²² และในปี พ.ศ.2553 ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามใน “ความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์เชิงยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุม” จีนและกัมพูชาได้สร้างความร่วมมือแบบไม่สมมาตร โดยอาศัยความสนใจร่วมกันและมีสิ่งแลกเปลี่ยน จีนได้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจที่สนับสนุนตำแหน่งในประเทศของชนชั้นสูงของกัมพูชา การสนับสนุนทางการเมืองที่ยับยั้งรัฐบาลต่อต้านนักวิจารณ์ในประเทศและต่างประเทศจำนวนมาก และการสนับสนุนทางทหาร

6.1.11 การบูรณาการพื้นที่ลุ่มน้ำโขง

ความร่วมมือของล้านช้าง - แม่อิง (LMC) ซึ่งริเริ่มโดยประเทศจีนในปี พ.ศ.2558 ถือเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมต่อและบูรณาการภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ในเดือนธันวาคมปี 2018 ที่ผ่านมากัมพูชาได้รับเงินจำนวนกว่า 7 ล้านเหรียญสหรัฐภายใต้การสนับสนุนจาก LMC Special Fund เพื่อดำเนินการโครงการ 16 โครงการ รวมถึงการสร้างศักยภาพและโครงการวิจัย²³

ภาพที่ 6-3 การลงนามข้อตกลงความร่วมมือในโครงการของกองทุนพิเศษ LMC

ที่มา: www.news.cn

นายเซียง โปเอ็กอัครราชทูตจีนประจำกัมพูชา (ซ้าย) และรัฐมนตรีต่างประเทศกัมพูชาและนาย Prak Sokhonn (ขวา) จับมือหลังจากลงนามข้อตกลงความร่วมมือในโครงการของกองทุนพิเศษ LMC ในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชาวันที่ 21 ธันวาคม 2560 จีนมอบเงินจำนวน 7.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ดอลลาร์จากกองทุนพิเศษ Lancang-Mekong Cooperation (LMC) (xinhua / Sovannara)

²² (Chheang, 2007, หน้า 11),

²³ ประเทศจีนริเริ่มกองทุนพิเศษ LMC ในระหว่างการประชุมผู้นำ LMC ครั้งแรกในเมืองชานย่า ของมณฑลไห่หนานทางตอนใต้ของจีนเมื่อเดือนมีนาคม 2559 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนโครงการความร่วมมือขนาดเล็กและขนาดกลาง

เมื่อเดือนตุลาคม 2018 ที่ผ่านมารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศกล่าวว่า “ทางการเมืองผูกพันกับ 6 ประเทศชายฝั่งที่มีส่วนร่วมทางภูมิศาสตร์กับอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง”²⁴ ประเด็นเรื่องทะเลจีนใต้ของกัมพูชาที่มีบทบาทคล้ายคลึงกับจีนว่ากลไกทวิภาคีเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการแก้ไขข้อแตกต่างและข้อพิพาทกลไกการเจรจาระหว่างอาเซียน – จีน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจร่วมกันจรรยาบรรณไม่ใช่เครื่องมือในการแก้ไขข้อขัดแย้งและข้อพิพาท แต่เป็นการสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการทูตเชิงป้องกันแต่โอกาสไม่ได้มาโดยไม่มีค่าใช้จ่ายและความท้าทาย ภาพลักษณ์และบทบาทของประเทศกัมพูชาได้รับผลกระทบอย่างมากจากตำแหน่งในทะเลจีนใต้ซึ่งสอดคล้องกับจีน ความท้าทายด้านโครงสร้างที่กัมพูชาอาจต้องเอาชนะ คือ ความไม่สมดุลของพลังงาน การพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจของจีนทำให้เกิดข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของกัมพูชา การปรากฏตัวทางเศรษฐกิจของจีนอาจทำให้เกิดความไม่พอใจต่อสาธารณะหากโครงการลงทุนและโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ชุมชนท้องถิ่นบางแห่งได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของการลงทุนของจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งถิ่นฐานและการชดเชยการเสื่อมสภาพของสิ่งแวดล้อมและการแก่งแย่งที่ดิน²⁵

Phou Sambath²⁶ ได้ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาถึงความสำเร็จในอดีตและปัจจุบันของความสัมพันธ์ระหว่างจีนและกัมพูชา โดยเฉพาะความสัมพันธ์ในด้านการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างกัมพูชาและจีน โดยบทความนี้ได้มองว่ากัมพูชาขึ้นอยู่กับจีนโดยผ่านการช่วยเหลือ ขณะเดียวกันกัมพูชาเป็นประเทศเดียวที่สนับสนุนจีนใน United Nation: UN จากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทวิภาคีของกัมพูชาและจีนคือ *ประการแรก* ทั้งสองประเทศมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน มีประสบการณ์และมีมิตรภาพที่ดีมานานกว่าพันปี *ประการที่สอง* กัมพูชายังอยู่ในตำแหน่งยุทธศาสตร์ที่ดีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับจีนในใช้ประโยชน์เพื่อวัตถุประสงค์ทางทหาร สิ่งสำคัญกัมพูชาทำเรื่องน้ำลึกในเมือง Sihanoukville ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ดีสำหรับกองทัพจีน เนื่องจากการส่งออกที่เพิ่มขึ้นของจีนและความต้องการใช้น้ำมันที่เพิ่มขึ้น *ประการที่สาม* ทั้งสองประเทศต้องการรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศและประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่สงบและมั่นคง สภาพแวดล้อมเช่นนี้จะช่วยให้กัมพูชาและจีนให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยเหตุผลเหล่านี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับทั้งสองฝ่ายที่จะยังคงความสัมพันธ์ที่ดีในแง่ของเศรษฐกิจ การทหาร ความสัมพันธ์ทางการศึกษาและการทูต

²⁴ 6 ประเทศใน Lancang-Mekong countries ประกอบไปด้วย China, Myanmar, Thailand, Laos, Cambodia and Vietnam.

²⁵ Chheang Vannarith, 2018

²⁶ Phou Sambath, 2009

6.1.12 การลงทุนของจีนในจังหวัดต่าง ๆ ของกัมพูชา

การลงทุนของจีนในจังหวัดเสียมราฐ (Siem Reap)

ภาพที่ 6-4 การก่อสร้างสนามบินแห่งใหม่เสียมราฐ New Siem Reap International Airport

หรือที่รู้จักในนาม NSRIA project (New Siem Reap International Airport)

บริษัท Yunnan Investment Holdings Ltd (YIHL) จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทร่วมลงทุนระหว่างรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลจีนและบริษัทเอกชนของจีน (China's State-Run) ได้รับสัมปทานก่อสร้างสนามบินแห่งใหม่เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2560 ในอำเภอสอตนิกม (Sout Nikom District) จังหวัดเสียมราฐ โครงการลงทุนมูลค่า 880 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ๑ สัญญาสัมปทาน 55 ปี รูปแบบ Build, Own, Operate (BOO) Concession หลังจากที่รัฐบาลฯ และผู้ก่อสร้างรายใหม่ได้เจรจายุติสัญญากับเจ้าของสัมปทานเดิม Cambodia Airports (France's Vinci Group) ซึ่งได้รับสิทธิบริหารสนามบิน 3 แห่ง คือ พนมเปญ เสียมราฐ และพระสีหนุ) ที่มีสัญญาสัมปทาน 45 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 (คงเหลืออายุสัมปทานในปีปัจจุบันประมาณ 22 ปีและอายุสัมปทานนับถึงการเปิดสนามบินแห่งใหม่ประมาณ 17 ปี)

การก่อสร้างสนามบินแห่งใหม่นี้เพื่อรักษามรดกโลก คือ กลุ่มปราสาทต่าง ๆ เช่น นครวัดและนครธม ที่อาจจะเกิดความเสียหายจากแรงกระเทือนของเครื่องบิน โดยจะเริ่มลงมือก่อสร้างในต้นปี พ.ศ.2561 ใช้เวลาก่อสร้าง 5 ปี (เปิดให้บริการได้ในปี พ.ศ.2566) คาดว่าจะรองรับนักท่องเที่ยวปีละประมาณ 10 ล้านคน (จำนวนผู้โดยสารผ่านสนามบินนานาชาติ 3 แห่งของประเทศในปี พ.ศ.2559 มีจำนวน 5 ล้านคน เพิ่มร้อยละ 8.5 จากปีก่อน โดยเป็นผู้โดยสารผ่านสนามบินนานาชาติพนมเปญ จำนวน 3.39 ล้านคน เพิ่มร้อยละ 10 จากปีก่อน ส่วนผู้โดยสารผ่านสนามบินพระสีหนุวิลล์ เพิ่มร้อยละ 66 และผู้โดยสารผ่านสนามบินเสียมราฐ เพิ่มร้อยละ 5.5) สนามบินแห่งใหม่นี้จะก่อสร้างบนพื้นที่ 750 Hectare มีระยะทางห่างจากสนามบินนานาชาติเสียมราฐปัจจุบัน ระยะทาง 50 กิโลเมตร โดยการก่อสร้างจะแยกเป็น 3 เฟส โดยสองเฟสแรกจะใช้เงินลงทุนประมาณ 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อให้สามารถรองรับเครื่องบินขนาดกลาง (Medium-Sized Planes) ส่วนเฟสที่สามจะลงทุนประมาณ 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อให้สามารถรองรับเครื่องบินขนาดใหญ่ (Large-Sized Planes)

นอกจากนี้ รัฐบาลกัมพูชายังเสนอให้จีนช่วยเหลือโครงการก่อสร้างทางรถไฟจากชายแดนปอยเปตมาเสียมราฐ และ เสียมราฐ - พนมเปญ อีกด้วย

อนึ่ง เมื่อปี พ.ศ.2553 รัฐบาลกัมพูชาเคยอนุมัติโครงการก่อสร้างสนามบินแห่งใหม่ในจังหวัดเสียมราฐ มูลค่าเงินลงทุน 1 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ให้กับนักลงทุนเกาหลีในนามบริษัท NSIA จำกัด ซึ่งเป็นการร่วมทุนของบริษัท Camco Airport จำกัด และบริษัท Lees A&A จำกัด แต่โครงการนี้ไม่มีการดำเนินการแต่อย่างใด

เมื่อต้นปี พ.ศ.2560 รัฐบาลกัมพูชาได้ให้ความเห็นชอบการก่อสร้างสนามบินพนมเปญแห่งใหม่ แก่เจ้าของสัมปทานเดิม ระยะทางห่างจากตัวเมืองออกไป 30-40 กิโลเมตร คาดว่าจะเริ่มก่อสร้างได้ในปี พ.ศ.2563 โดยใช้ระยะเวลาการก่อสร้างรวม 5 ปี นอกจากนี้ยังมีโครงการดาราสาคร ที่จีนได้เข้ามาลงทุนในจังหวัดเกาะกง เป็นโครงการที่รัฐบาลกัมพูชาให้สัมปทานแก่บริษัทต่างชาติเป็นเวลาจำนวน 99 ปีแก่ บริษัท Tianjin Union Development Group (TUDG) ของจีน ซึ่งใช้พื้นที่ในการดำเนินงานดังกล่าวจำนวน 45,000 Hectares ทั้งนี้การลงทุนในเกาะกงดังกล่าวมีแผนก่อสร้างสนามบิน เพื่อรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจและเพื่อรองรับเครื่องบินพาณิชย์ขนาดกลางซึ่งจะบินตรงมาจากจีน บนพื้นที่การก่อสร้าง 750 Hectares โครงการดังกล่าวจะเริ่มก่อสร้างในเดือนมกราคม ค.ศ.2018 ระยะเวลาก่อสร้างประมาณ 30 เดือน ด้วยเงินลงทุนจำนวน 300-350 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ภาพที่ 6-5 ผู้นำกัมพูชาและผู้นำจีนเจรจาเพื่อดำเนินนโยบายระหว่างประเทศ

ที่มา: <https://mgronline.com/indochina/detail/9580000046707>

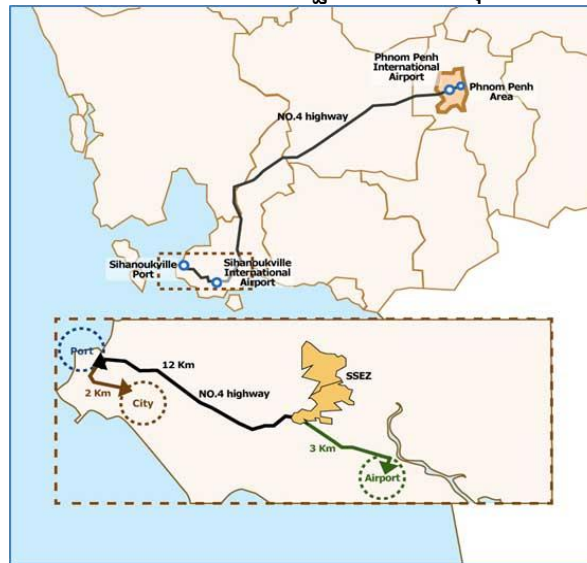
การลงทุนของจีนในจังหวัดพระสีหนุ

กัมพูชาได้ใช้เขตเศรษฐกิจพิเศษมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 โดยตั้งอยู่ประมาณ 30 แห่งในพื้นที่อุตสาหกรรมเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศในการผลิต โซนหรือนิคมอุตสาหกรรมเหล่านี้ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษกัมพูชา ขณะที่บริษัทเอกชนหรือนักลงทุนส่วนใหญ่เป็นผู้วางแผนสร้างและบริหารจัดการ รัฐบาลมีบทบาทในการส่งเสริมการลงทุนและให้สัมปทานด้านภาษีแก่บริษัทที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ในตอนสิ้นปี พ.ศ.2559 ได้มีการเริ่มดำเนินการ 11 โซนรวมทั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษสีหนุวิลล์ (Sihanoukville Special Economic Zone: SSEZ) ซึ่งเป็นการพัฒนาร่วมกันระหว่างรัฐวิสาหกิจจากจีนและกัมพูชา

เขตเศรษฐกิจพิเศษสีหนุวิลล์ (Sihanoukville Special Economic Zone: SSEZ) ซึ่งเป็นนิคมอุตสาหกรรมขนาด 4.4 ตารางกิโลเมตร จำนวน 104 ใน 121 บริษัทเป็นของชาวจีน หมายถึงสัญลักษณ์แห่งมิตรภาพจีน-กัมพูชาใหม่โดยการมอบผลประโยชน์ที่แท้จริงแก่ประชาชน นายหลี่ เค่อ เฉียง นายกรัฐมนตรีจีนกล่าวถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของทั้งสองประเทศว่า “การลงทุนข้อตกลงทางธุรกิจ 19 ฉบับ เพื่อพัฒนาระบบ

โครงสร้างพื้นฐาน การเกษตรและการท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงการสร้างทางพิเศษระหว่างเมืองหลวงพนมเปญและสีหนุ เพื่อเปลี่ยนถนนแคบ ๆ ที่เชื่อมต่อกับเมืองต่าง ๆ และการก่อสร้างสนามบินแห่งใหม่ในกรุงพนมเปญ ทั้งสองประเทศให้คำมั่นว่าจะเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมายังกัมพูชาเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าภายในสองปีข้างหน้า (2018-2019) และจะช่วยเพิ่มการค้าทวิภาคีให้สูงขึ้นเป็น 6 พันล้านเหรียญ²⁷ ผ่านนโยบายที่เปิดรับนักท่องเที่ยวจากจีนที่เรียกว่า “China Ready”²⁸

ภาพที่ 6-6 เขตเศรษฐกิจพิเศษสีหนุวิลล์

ที่มา: <https://hkmb.hktdc.com/en/1x0a9p4t/hktdc-research/cambodia-sezs-in-focus>

สีหนุวิลล์ (SSEZ) เป็นเมืองท่าที่เป็นท่าเรือนานาชาติแห่งเดียวในกัมพูชา SSEZ เป็นเขตการค้าและเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศระดับแนวหน้าที่ดำเนินการโดยกลุ่ม Hodo ซึ่งเป็นองค์กรหลักของมณฑลเจียงซู และได้รับการบริหารจัดการโดยบริษัทผู้ประกอบการของจีนและกัมพูชาจำนวน 4 แห่ง ไม่เพียงแต่เขตเศรษฐกิจระดับรัฐของกัมพูชา – จีนที่รัฐบาลของทั้งสองประเทศได้รับการยอมรับแต่ยังเป็นเขตการร่วมมือแรกที่ลงนามภายใต้ข้อตกลงทวิภาคีของรัฐบาลเพื่อสร้างกลไกการประสานงานของรัฐบาลร่วมกัน

²⁷ Anna Fifield, 2018. “This Cambodian city is turning into a Chinese enclave, and not everyone is happy” สืบค้นจาก https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/this-cambodian-city-is-turning-into-a-chinese-enclave-and-not-everyone-is-happy/2018/03/28/6c8963b0-2d8e-11e8-911f-ca7f68b0ff0fc_story.html

²⁸ China Ready เป็นนโยบายของรัฐบาลและภาคเอกชนกระตุ้นเศรษฐกิจภาคการท่องเที่ยวของประเทศกัมพูชาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวจีนให้ได้ 2 ล้านคนต่อปี ภายในปี พ.ศ.2563 เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของกัมพูชา

ภาพที่ 6-7 Sihanoukville Autonomous Port

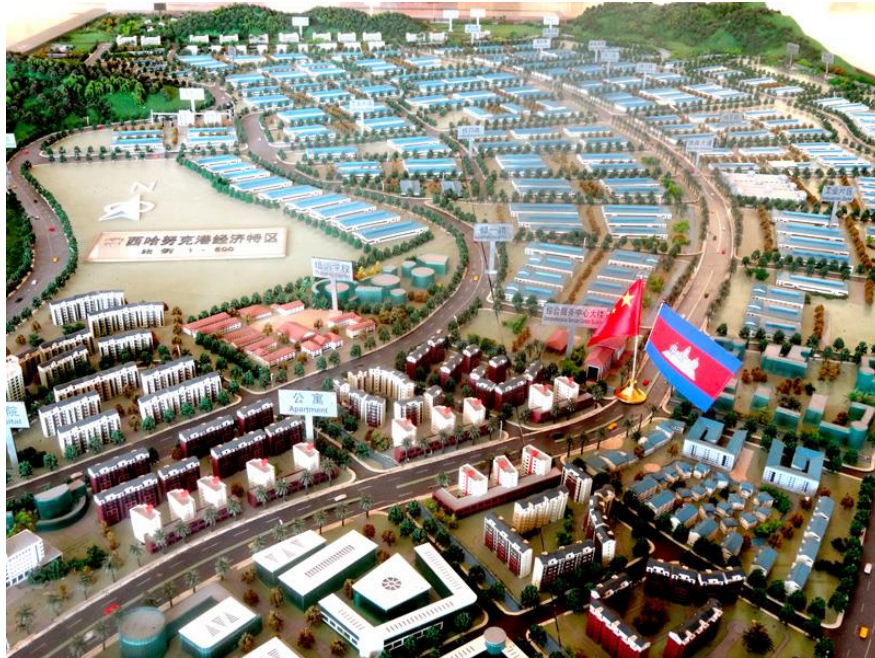

ที่มา: <https://www.phnompenhpost.com/business/sihanoukville-port-ipo-rescheduled>

เมืองสีหนุวิลล์ (SSEZ) ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศกัมพูชาห่างจากกรุงพนมเปญซึ่งเป็นเมืองหลวงประมาณ 210 กิโลเมตร SSEZ ตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมสำหรับการเดินทางไปยังเส้นทางคมนาคมขนส่งหลักอื่น ๆ เช่น เส้นทางหลวงหมายเลข 4 สนามบินสีหนุวิลล์และ ท่าเรือแม่น้ำกกลางกรุงพนมเปญ (Sihanoukville Autonomous Port) ซึ่งเป็นท่าเรือน้ำลึกแห่งเดียวในประเทศกัมพูชาที่ใช้เป็นพื้นที่จัดเก็บตู้คอนเทนเนอร์มากกว่า 70% ของท่าเรือกัมพูชาทั้งหมดในปี พ.ศ.2559

พื้นที่พัฒนาโดยรวมของ SSEZ มีพื้นที่ 11.13 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่พัฒนาเริ่มต้น 5.28 ตารางกิโลเมตร โดยการก่อสร้างสาธารณูปโภคเบื้องต้นได้เสร็จสิ้นแล้วรวมถึงเครือข่ายการขนส่งทางถนน ระบบประปา ระบบบำบัดน้ำเสียและระบบสื่อสาร นอกจากนี้ยังมีโรงงานที่ได้รับมาตรฐานและศูนย์บริการครบวงจรที่รวมศูนย์บริการด้านที่พักอาศัย ห้องอาหาร และสถานบันเทิงต่าง ๆ SSEZ ซึ่งมีกลุ่ม Hodo เป็นผู้ลงทุนรายแรกกำลังมองหาการพัฒนาอุตสาหกรรมของบริษัทในด้านสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เครื่องจักรฮาร์ดแวร์ และอุตสาหกรรมเบา หลังจากเสร็จสิ้นการอำนวยความสะดวกทั้งหมดในปี พ.ศ.2563 คาดว่าจะมีพื้นที่อยู่อาศัย 300 แห่ง มีการสร้างงาน 100,000 งาน ในตอนท้ายของปี พ.ศ.2559 มีการก่อตั้ง บริษัทขึ้นประมาณ 100 แห่งจากจีนแผ่นดินใหญ่ ยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่นโดยส่วนใหญ่อยู่ในภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอ ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเบา อุปกรณ์เสริม และการผลิตอื่น ๆ

ภาพที่ 6-8 Development plan of the SSEZ

ที่มา: <http://service-industries-research.hktdc.com/business-news/article/Design-Marketing/Belt-and-Road-Development-of-China-s-Overseas-Economic-and-Trade-Co-operation-Zones-3/rp/en/1/1X3OO8GW/1X0AAGXR.htm>

ภาพที่ 6-9 Hodo Group runs production lines in the SSEZ

ที่มา: <http://service-industries-research.hktdc.com/business-news/article/Design-Marketing/Belt-and-Road-Development-of-China-s-Overseas-Economic-and-Trade-Co-operation-Zones-3/rp/en/1/1X3OO8GW/1X0AAGXR.htm>

ข้อได้เปรียบทางด้านภาษีและการจัดการ

รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นใน SSEZ มีสิ่งจูงใจทางภาษีได้หลายแบบ ได้แก่ :

- อุปกรณ์นำเข้าวัสดุก่อสร้าง วัสดุสิ้นเปลือง และวัตถุดิบที่ใช้สำหรับการผลิตได้รับยกเว้นอากรขาเข้า
- ตามประเภทของผลิตภัณฑ์วิสาหกิจใน SSEZ สามารถยกเว้นภาษีได้ 6-9 ปี (อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลทั่วไปของประเทศกัมพูชาอยู่ที่ 20% ในขณะที่อัตราภาษีเงินได้ของการสกัดทรัพยากรที่เกี่ยวข้องอยู่ที่ 30%)
- การส่งออกได้รับยกเว้นภาษีการส่งออก
- อุปกรณ์การผลิต วัสดุก่อสร้าง และวัตถุดิบของอุตสาหกรรม การบริการ ตลาดส่งออกได้รับยกเว้น

แม้ว่ากัมพูชาจะเป็นประเทศที่มีการเติบโตต่ำและมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่ดี แต่ SSEZ มีโรงงานผลิตน้ำของตนเอง มีโรงไฟฟ้าและเครือข่ายไฟฟ้าและน้ำของเทศบาลที่สามารถรองรับการใช้งานน้ำและไฟฟ้าของภาคอุตสาหกรรมได้ตลอด 24 ชั่วโมง สำหรับสถานประกอบการในเขตดังกล่าว ในขณะเดียวกันมีการร่วมมือกับหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดเตรียม “One-Stop Service” บริการแบบครบวงจรเพื่อช่วยให้บริษัทจัดการกับการลงทะเบียน ประกาศศุลกากร การตรวจสอบสินค้าและการรับรองประเทศต้นทาง นอกจากนี้ยังช่วยสนับสนุนด้านโลจิสติกส์รวมถึงการขนส่งนำเข้าและส่งออกพิธีการทางศุลกากรและคลังสินค้าโดยการแนะนำบริษัทบริการขนส่งเข้ามาในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าว

6.1.13 ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมและห่วงโซ่อุปทาน

ชาวจีนจำนวนมากที่ประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมเบาซึ่งรวมถึงผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเสื้อผ้ามีความสนใจในการจัดตั้งโรงงานใน SSEZ และที่อื่น ๆ ในกัมพูชา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์จากต้นทุนแรงงานและสัมปทานภาษี GSP ที่ประเทศพัฒนาแล้วให้แก่ผลิตภัณฑ์ของกัมพูชา ส่วนใหญ่เป็นบริษัทขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ นักลงทุนเหล่านี้ไม่เพียงแต่นำเสนอกิจกรรมการผลิตในจีนแผ่นดินใหญ่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และภูมิภาคอื่น ๆ เท่านั้น แต่ยังมีการนำกลยุทธ์การปฏิรูปและการปรับปรุงเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบโดยผู้ขายแผ่นดินใหญ่และลูกค้าต่างประเทศ โดยหวังที่จะดำเนินธุรกิจด้านแบรนด์ของตนเองในจีนแผ่นดินใหญ่และตลาดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รัฐบาลกัมพูชาได้ออกนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมปี พ.ศ.2558-2568 ในปี พ.ศ.2558 การพัฒนาแผนงานเพื่อส่งเสริมการลงทุนและขยายฐานการผลิตในประเทศ โดยมีวิสัยทัศน์ คือ การส่งเสริมการยกระดับอุตสาหกรรมจากการใช้แรงงานจำนวนมากเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยทักษะในกัมพูชา โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายระดับภูมิภาคและระดับโลกภายในปี พ.ศ.2568 โดยมีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อยกระดับความทันสมัยและความสามารถในการผลิต ซึ่งจะส่งผลให้นักลงทุนจีนแผ่นดินใหญ่ที่ตั้งโรงงานในกัมพูชาไม่จำกัดตัวเองในการผลิตผลิตภัณฑ์ระดับล่างแต่ยังมีสินค้ามูลค่าสูง สินค้าแฟชั่นและเครื่องประดับอีกด้วย การใช้ประโยชน์จากขีดความสามารถในการผลิตในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์พวกเขา ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดจีนแผ่นดินใหญ่และตลาดเอเชียให้กับลูกค้าในแผ่นดินใหญ่และต่างประเทศด้วยผลิตภัณฑ์เกรดสูงหรือการออกแบบที่เป็นต้นฉบับ นักวางแผนด้านการออกแบบตราสินค้าของฮ่องกงและผู้ให้บริการด้านการตลาดตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ดีเพื่อให้นักลงทุนเหล่านี้มีกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กรและแบรนด์ที่ครอบคลุม การจัดทำแผนธุรกิจและการลงทุนในระยะยาวมากกว่าจะใช้กลยุทธ์ที่แคบลงหรือไม่มากนัก

6.1.14 การจัดการแรงงาน

เพื่อดำเนินการตามข้อตกลงทางการค้าของสหรัฐฯ กับพม่าได้ เปิดตัวโครงการ Better Factories Cambodia ในปี พ.ศ.2544 โดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ International Labour Organization (ILO) เพื่อปรับปรุงสภาพการทำงานของพนักงานที่ทำงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปและและจัดทำกฎหมายเพื่อให้การประเมินโรงงานที่เกี่ยวข้องเป็นไปตามข้อกำหนดทางกฎหมายสำหรับโรงงานส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มของประเทศพม่ายังคงเกิดขึ้นจากการประท้วง ตามที่กระทรวงแรงงานและการฝึกอบรมวิชาชีพของพม่า การประท้วง 220 ครั้ง เกิดขึ้นที่ 211 รัฐวิสาหกิจในปี พ.ศ.2559 ส่วนใหญ่เป็นเรื่องสวัสดิการแรงงานและความต้องการของพนักงานในการทำงานที่ดีขึ้น ข้อพิพาทแรงงานไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการผลิตของนักลงทุนเท่านั้น แต่อาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของบริษัทที่ลงทุน ดังนั้น นักลงทุนจึงต้องประเมินความเสี่ยงอย่างรอบคอบในช่วงแรก ๆ ของการลงทุนและพิจารณาเรื่องการจ้างงานในทางปฏิบัติ นอกเหนือจากข้อกำหนดทางกฎหมายและค่าใช้จ่ายแล้วนักลงทุนควรติดตามประเด็นด้านแรงงาน วัฒนธรรม และเงื่อนไขการจ้างงานในท้องถิ่นอื่น ๆ จัดเตรียมธุรกิจที่เหมาะสมและถ้าจำเป็นให้ใช้โรงงานของบุคคลที่สามและบริการด้านการตรวจสอบที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มแรงงานและการผลิตอื่น ๆ เงื่อนไขตามมาตรฐานสากล ควรพัฒนาแผนฉุกเฉินที่เหมาะสมเพื่อป้องกันเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์โดยรวมขององค์กรและสินค้า ความสัมพันธ์กับลูกค้าแบรนด์ต่างประเทศ และกลยุทธ์การพัฒนาในระยะยาว

6.1.15 การสนับสนุนด้านการขนส่งและโลจิสติกส์

ส่วนใหญ่ของบริษัทผู้ผลิตและผู้ส่งออกที่ลงทุนใน SSEZ และส่วนอื่น ๆ ของพม่าต้องอาศัยวัสดุและอุปกรณ์ที่นำเข้า เนื่องจากนักลงทุนเร่งสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงกว่าจึงต้องนำเข้าวัสดุที่มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการผลิตของพวกเขาใน SSEZ การขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญ

จีนและพม่ารักษาความสัมพันธ์ทางการค้าที่ใกล้ชิด ด้วยการที่มีการไหลเข้าของเงินทุนต่างชาติในพม่าเพื่อลงทุนในธุรกิจแปรรูปและส่งออกในท้องถิ่น บริษัทขนส่งของจีนและต่างประเทศจำนวนมากจึงเข้ามาภายหลังเพื่อให้บริการกับลูกค้า เพื่อเพิ่มการให้บริการการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ซึ่งรวมถึงการขนส่งทางทะเลและบริการโลจิสติกส์ระหว่างจีน และพม่า ได้แก่ บริษัท Maersk, RCL, SITC, Samudera, COSCO, CMA และ Hyundai ซึ่งเพิ่มบริการเดินเรือปกติลงใน Sihanoukville Autonomous Port เพื่อรองรับความต้องการขนส่งระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้น

นอกเหนือจากบริการด้านการขนส่งแล้วผู้ประกอบการที่ลงทุนใน SSEZ ควรคำนึงถึงสถานการณ์ของห่วงโซ่อุปทานและใช้บริการด้านโลจิสติกส์ที่เหมาะสม เพื่อให้แน่ใจว่ากิจกรรมการผลิตที่เกี่ยวข้องจะมีความราบรื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งห่วงโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเบาที่มีความซับซ้อนมากขึ้น อุปกรณ์เสริม เช่น ผ้าพลาสติก และโลหะสำหรับผลิตเสื้อผ้าและสิ่งทออื่น ๆ สามารถผลิตได้ในประเทศจีนแผ่นดินใหญ่หรือฐานการผลิตอื่น ๆ รวมทั้งประเทศในกลุ่มอาเซียน อุปกรณ์การผลิตอัตโนมัติหรือกึ่งอัตโนมัติสามารถผลิตได้ในแผ่นดินใหญ่หรือในเยอรมนีหรือประเทศที่พัฒนาแล้วอื่น ๆ โดยรวมแล้วห่วงโซ่อุปทานมีความซับซ้อนมากขึ้น

นอกจากนี้ตลาดต่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลง ตัวอย่าง เช่น ลูกค้าแบรนด์ในแผ่นดินใหญ่และต่างประเทศต้องคำนึงถึงวงจรการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในผลิตภัณฑ์แฟชั่นที่มีคุณภาพสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ผู้ผลิต

ของตนต้องมีความสามารถในการตอบสนองอย่างรวดเร็ว จึงแนะนำให้บริษัทต่าง ๆ ใช้ระบบการจัดการที่เหมาะสมเทคโนโลยีสารสนเทศหรือใช้เกณฑ์ของฮ่องกงและคู่ค้าในต่างประเทศเพื่อปรับปรุงบริการด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทานและให้บริการโลจิสติกส์ของบุคคลที่สามที่มีประสิทธิภาพเพื่ออำนวยความสะดวกในการพัฒนาระยะยาวขององค์กร

โดยการมีความต้องการของนักลงทุนจีนหลังไหลเข้าจากนโยบายของรัฐบาลที่เป็นมิตรของจีน-กัมพูชา ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา นักลงทุนจีนได้ทุ่มทุนจำนวนมหาศาลเข้าสู่การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ของกัมพูชาและส่งผลให้ภาคธุรกิจนี้ดีขึ้น ส่งผลต่อการเก็งกำไรของนักลงทุนจากทั้งจีน เกาหลี และญี่ปุ่น เป็นต้น และการที่เมืองสีหนุวิลล์ถือเป็นจังหวัดมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากและเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจในด้านการค้าอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวใน 25 จังหวัดของประเทศกัมพูชา การผสมผสานของหมู่เกาะ หาดทราย ชายหาด หิน และความหลากหลายทางชีวภาพ จึงทำให้สีหนุวิลล์จึงกลายเป็นจุดหมายการท่องเที่ยวที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกเหนือจากการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นต้น ในปี พ.ศ.2560 จังหวัดนี้ได้ต้อนรับนักท่องเที่ยวเกือบสองล้านคนรวมทั้งชาวต่างชาติ จำนวน 470,000 คน ในจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมดเกือบ 120,000 คน เป็นชาวจีนเพิ่มขึ้นร้อยละ 126 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้านั้น คือ ปี 2559²⁹

6.2 การลงทุนของจีนในลาว

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีน – ลาว ประกอบไปด้วย 8 หัวข้อ ได้แก่ (1)ความช่วยเหลือด้านการ Show Case (2)โครงสร้างพื้นฐาน (3)ด้านการสื่อสาร (4)การลงทุน (5)การไฟฟ้าพลังน้ำ (6)การทำเหมืองแร่ (7)การเกษตร และ (8)การค้า

6.2.1 ความช่วยเหลือด้านการพัฒนา

จีนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเศรษฐกิจของประเทศลาวในระหว่างและหลังวิกฤตการเงินในเอเชีย ในปี พ.ศ.2540 เช่น ประเทศจีนได้ช่วยเหลือลาวให้พ้นจากปัญหาดังกล่าว โดยให้เงินอุดหนุนการส่งออก และเงินให้กู้ยืมพิเศษ จีนเริ่มให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศลาวในเรื่องของวิกฤตการณ์ทางการเงินของเอเชียในปี พ.ศ.2542 ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเศรษฐกิจของลาวส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่าเป็นการยากที่จะกำหนดขอบเขตของความมุ่งมั่นทางการเงินของจีนให้ครอบคลุมประเทศลาว จีนให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบของทุนสนับสนุน เงินสด เงินกู้ปลอดดอกเบี้ย สำหรับโครงการที่ได้รับการอนุมัติจากรัฐบาลลาว เงินกู้ยืมอื่น ๆ และสินเชื่อเพื่อการค้าโดยบริษัทจีน บริษัทรับเหมาก่อสร้างของจีนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างถนนที่ได้รับการสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบของความช่วยเหลือ จีนได้ยกเลิกการชำระคืนเงินกู้เป็นรูปแบบหนึ่งของการช่วยเหลือจากต่างประเทศ ตัวเลขประมาณการที่แน่นอนยังคงเป็นตัวเลขที่ไม่ชัดเจนนัก แต่ประมาณการได้ว่าให้เงินกู้ยืมทั้งหมดที่จีนให้ไว้ที่ 1.7 พันล้านเหรียญสหรัฐจนถึงปี พ.ศ.2551

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2534 จีนได้ให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาลาวในการศึกษาต่อในประเทศจีนเป็นประจำทุกปี ในปี พ.ศ.2551 จีนได้ให้ทุนการศึกษาทั้งหมด 55 ทุน จีนยังเป็นผู้จัดหลักสูตรการจัดการและการฝึกอบรมสำหรับ

²⁹ Sum Manet. (2018)

รัฐบาลลาว พรรค และเจ้าหน้าที่ทหาร ที่ปรึกษาด้านภาษาจีนได้รับมอบหมายให้ทำงานร่วมกับลาวในโครงการความช่วยเหลือเฉพาะด้าน นอกจากนี้อาสาสมัครชาวจีนวัยหนุ่มสาวได้ใช้เวลาหกเดือนในประเทศลาวในการสอน เทคโนโลยี ภาษา กีฬา หรือการบริการทางการแพทย์ และในปี พ.ศ.2554 มหาวิทยาลัย Soochow ของจีนได้เปิดวิทยาเขตต่างประเทศแห่งแรกในเวียงจันทน์

นอกจากนี้รัฐบาลจีนให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาแก่ประเทศลาวโดยในช่วง พ.ศ.2540 - 2550 มีมูลค่าประมาณ 280 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และเพิ่มเป็น 330 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2541 - 2544 ซึ่งในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2554 เจ้าหน้าที่ของจีนและลาวตกลงที่จะให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในการบรรเทาความยากจนการพัฒนาทางเศรษฐกิจการค้าที่เพิ่มขึ้นและการฝึกอบรมทางการเกษตรในลาว

ทั้งนี้จีนมีความต้องการอยู่ 3 ประการเพื่อแลกกับความช่วยเหลือด้านการพัฒนาดังต่อไปนี้ (1) การสนับสนุนนโยบายของประเทศลาวในประเด็นต่าง ๆ ที่ออกจากไต้หวันไปยังทิเบต (2) การเข้าถึงบริษัทจีนเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของลาว และ (3) เส้นทางคมนาคมขนส่งผ่านลาวไปยังประเทศไทย ในทางกลับกันรัฐบาลลาวขอความช่วยเหลือและการลงทุนจากประเทศจีนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจนอกเหนือจากการสนับสนุนทางการเมืองในการยับยั้งลาวจากแรงกดดันจากตะวันตกสำหรับการปฏิรูปทางการเมืองและเศรษฐกิจ จีนให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาภายใต้ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการไม่แทรกแซงกิจการภายในของลาว

6.2.2 Showcase Projects

จุดเด่นประการหนึ่งของโครงการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาของจีน คือ การระดมทุนสำหรับโครงการแสดงสินค้าขนาดใหญ่ เช่น หอวัฒนธรรมแห่งชาติลาวในกรุงเวียงจันทน์ (แล้วเสร็จในปี พ.ศ.2543) การก่อสร้างสนามกีฬาหลัก 20,000 ที่นั่งสำหรับซีเกมส์ในปี พ.ศ.2552 และการฟื้นฟูถนน Lan Xang และสวนรอบ Patouxia อนุสาวรีย์ในนครเวียงจันทน์

6.2.3 โครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสาร

การให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสารเพื่อเชื่อมโยงจังหวัดยูนนานไปยังประเทศลาว ปรับปรุงระบบขนส่งภายในของลาวโดยการใช้ถนนและทางแม่น้ำและขยายเครือข่ายถนนสู่แม่น้ำโขงเพื่อเชื่อมโยงกับประเทศไทย โครงการสื่อสารครั้งแรกของจีนนั้นเกี่ยวกับการสร้างศูนย์รับสัญญาณดาวเทียมภาคพื้นดินในปี พ.ศ.2533 - 2534 จีนยังให้ทุนในการขุดลอกแม่น้ำโขงเพื่อเชื่อมโยงหลวงพระบางกับจังหวัดยูนนาน ในปี พ.ศ.2544 ประเทศจีนได้เข้าร่วมงานกับไทยและธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank) ในการปรับปรุงเส้นทางแห่งชาติ 3 สายระยะทาง 360 กิโลเมตร จากชายแดนจีนลาวที่บ่อเต็น(Boten) ไปยังท่าเรือแม่น้ำโขงของ Huayxia ตรงข้ามกับประเทศไทย โครงการนี้เสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ.2551 ประเทศจีนได้ดำเนินการโครงการถนนใหญ่ในจังหวัด Udomxai และสนับสนุนการสร้างทางด่วนข้ามแม่น้ำโขงที่เริ่มให้บริการในปลายเดือนมีนาคม พ.ศ.2551

ในปี พ.ศ.2553 จีนได้ตกลงที่จะก่อสร้างสะพานสองฝั่งแม่น้ำโขงและจัดหาเงินกู้จำนวน 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐเพื่อเป็นเงินทุน โดยสะพานสร้างเพื่อดำเนินโครงการระเบียบเศรษฐกิจเหนือ - ใต้เพื่อเชื่อมโยงจังหวัดยูนนาน

กับประเทศไทยทำให้สามารถขักรจากปักกิ่งไปสิงคโปร์ได้ โดยจีนจะจัดหาระบบรถไฟความเร็วสูงผ่านประเทศลาว

6.2.4 การลงทุน

ตัวเลขการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในประเทศลาวเป็นเรื่องที่ยาก เนื่องจากขาดรายงานที่ถูกต้องจากธนาคารพาณิชย์และข้อมูลโครงการที่ได้รับการระงับ ระหว่างปี พ.ศ.2544 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2550 ลาวได้อนุมัติการลงทุนโดยตรงจากจีนมูลค่า 1.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปีงบประมาณ 2549-2550 ลาวได้อนุมัติโครงการทั้งหมด 117 โครงการมูลค่า 1.1 พันล้านเหรียญสหรัฐ จีนเข้ามาครอบครองไทยเป็นแหล่งลงทุนรายใหญ่ของประเทศลาวโดยการเข้าร่วมโครงการจำนวน 462 ล้านเหรียญสหรัฐหรือ 45 โครงการหรือคิดเป็นร้อยละ 42 ของทั้งหมด ในปี พ.ศ.2552 การลงทุนจากต่างประเทศในประเทศลาว รายใหญ่ที่สุด 3 ราย ได้แก่ เวียดนาม 1.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ จีน 932 ล้านเหรียญสหรัฐ และประเทศไทย 908 ล้านเหรียญสหรัฐ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศส่วนใหญ่เน้นการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ และการทำเหมืองแร่ แต่ยังคงรวมถึงยางพาราอุตสาหกรรมเสื้อผ้าและอุปกรณ์ไฟฟ้า FDI ของจีนเข้าสู่โครงการที่ผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกไปยังจีน เช่นอาหาร และแร่ธาตุ มีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในการลงทุนในประเทศจีนขนาดใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเหมืองแร่และการเกษตร หลังจากจีนและลาวได้ยกความสัมพันธ์ทวิภาคีของตนขึ้นเพื่อเป็นพันธมิตรทางธุรกิจที่ครอบคลุม FDI ของจีนยังไหลเข้าสู่ภาคพลังงานโทรคมนาคมและวัสดุก่อสร้าง การลงทุนของจีนส่วนใหญ่มีการกระจุกตัวอยู่ทางตอนเหนือของประเทศลาวตามชายแดนจีน

6.2.5 ไฟฟ้าพลังน้ำ

ประเทศลาวมีแผนการที่จะพัฒนาแหล่งพลังงานน้ำเพื่อพัฒนาแบตเตอรี่ของแผ่นดินใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปี พ.ศ.2561 ลาวดำเนินการผลิตเขื่อน 14 เขื่อนและมีแผนจะสร้างเพิ่มเติมอีก 30 เขื่อนภายในปี พ.ศ.2563 โดยมีเป้าหมายสูงสุดในการดำเนินงานโรงไฟฟ้าพลังน้ำ 55 แห่ง จีนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของประเทศลาวด้วยการให้เงินกู้พิเศษแก่ประเทศลาวโดยหวังว่า บริษัทจีนจะได้รับสัญญาก่อสร้างสินเชื่อเพื่อการพาณิชย์ของจีนถูกนำมาใช้เพื่อก่อสร้างสถานีไฟฟ้าพลังน้ำ 3 แห่งในแม่น้ำในภาคเหนือของประเทศลาว ในช่วง 2000s ประมาณ 1 ใน 3 ของ FDI จีนอยู่ในภาคพลังน้ำของประเทศลาว ในปี พ.ศ.2554 มีรายงานว่าจีนกำลังพิจารณาลงทุนเงินลงทุน 6 พันล้านเหรียญสหรัฐในโรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาด 3.8 กิกะวัตต์

นอกจากโรงไฟฟ้าพลังน้ำแล้วจีนยังได้ลงทุนก่อสร้างสายส่งไฟฟ้า และโรงไฟฟ้าพลังถ่านหินลิกไนต์ในจังหวัดไซยะบุรี

6.2.6 การทำเหมืองแร่

ลาวมีทรัพยากรแร่เป็นอย่างมาก นักลงทุนชาวจีนได้ให้ความสำคัญกับการสำรวจแร่และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสกัด บริษัทจีนมีส่วนร่วมในการผลิตปูนซีเมนต์ หินปูน โปแทช และอลูมินา บริษัทจีนยังได้รับสัมปทานในอลูมิเนียมออกไซด์ ทองแดง แร่เหล็ก และสังกะสี ในช่วงปี พ.ศ.2554 กองทุนความร่วมมือด้านการลงทุนของจีน - อาเซียนได้ลงทุนเหมืองแร่เกลือแร่อโปแทชมูลค่า 50 ล้านเหรียญสหรัฐ จีนไม่เพียงแต่ลงทุนในภาคแร่เท่านั้น แต่ยังเป็นผู้บริโภครายใหญ่ของแร่ธาตุที่ผลิตจากเหมืองแร่ในประเทศลาว

6.2.7 การเพาะปลูกการเกษตร

การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของจีนทำให้ความต้องการสินค้าการเกษตรและป่าไม้ที่ปลูกในลาวเพิ่มมากขึ้น สิ่งนี้นำไปสู่การลงทุนของจีนในพื้นที่เพาะปลูกบนที่ดินที่เช่าให้แก่ บริษัท จีนในภาคเหนือของประเทศลาว สวนยางเหล่านี้ผลิตยางพารา ข้าวโพด มันสำปะหลัง น้ำตาล ถั่วเหลือง ไม้สนและไม้สัก นอกจากนี้ผู้ซื้อชาวจีนยังเป็นผู้ถือครองรายเล็ก ๆ เพื่อขายผลผลิต³⁰ ชาวจีนมีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่เพาะปลูกที่สำคัญ ยกตัวอย่างเช่นระหว่างปี พ.ศ.2539 ถึง พ.ศ.2549 พื้นที่ปลูกข้าวโพดเพิ่มขึ้นจาก 3,000 เฮกตาร์³¹ไปเป็น 13,000 เฮกตาร์ ในปี พ.ศ.2549 มีการเพาะปลูกยางจำนวน 7,341 เฮกตาร์ บริษัทอุตสาหกรรมยางแห่งชาติยูนิคาคาดว่าจะขยายการผลิตยางพาราภายในปี พ.ศ.2558 จำนวน 325,000 เฮกตาร์ ความต้องการสินค้าโภคภัณฑ์จากประเทศลาวของจีนทำให้ราคาสินค้าเกษตรและไม้เพิ่มสูงขึ้น และการลงทุนของจีนส่งผลให้จำนวนแรงงานชาวจีนจำนวนมากขึ้น

Dr.Phanhpakit Onphanhdala³² จากสถาบันลาว-ญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว ได้กล่าวถึงการลงทุนของจีนที่มีผลกระทบไปสู่ด้านสิ่งแวดล้อมนั้น มีทั้งผลดี-ผลเสียในด้านอื่น ๆ ว่า นอกจากส่งผลกระทบไปสู่สิ่งแวดล้อมแล้วในด้านที่เป็นด้านบวกเห็นชัดเจน คือ “เม็ดเงินที่เข้ามา แต่ยังไม่เห็นชัดเจนมากกว่ามีมูลค่ามากแค่ไหน ในด้านการจ้างงานและเราไม่ทราบว่ามี Value Chain เท่าไหร่ ทางด้านลบมีบางกรณีที่รุนแรงก็จะเป็นข้าวตัง เช่น มีการกระทบกระทั่งกับพ่อค้าจีน มีคนโดนสารพิษจากการใช้สารเคมีไม่ถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มี ความชัดเจนว่ามีข้อผิดพลาดในกระบวนการขั้นตอนใด จีนใช้ผิดหรือคนลาวใช้ไม่ถูกวิธี”

จากการมาลงทุนโครงการรถไฟในประเทศลาวนั้นการก่อสร้างทางรถไฟระยะทาง 414 กิโลเมตรซึ่งเชื่อมโยงกรุงเวียงจันทน์เมืองหลวงไปยังชายแดนประเทศจีน-ลาว มีกำหนดแล้วเสร็จในเดือนธันวาคม พ.ศ.2564 การพูดคุยเกี่ยวกับโครงการรถไฟที่เป็นไปได้เริ่มขึ้นในปี พ.ศ.2544 ก่อนที่ประธานาธิบดีสี จิ้น ผิง จะนำแนวคิดเรื่องการสร้าง “New Silk Road” เข้ามา ทั้งสองประเทศไม่ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจ อย่างไรก็ตามหลังจากมีพิธีการล่าช้าอีกหลายครั้ง พิธีลงนามในการก่อสร้างอย่างเป็นทางการได้จัดขึ้นในเดือนธันวาคมปี พ.ศ.2559 ณ เมืองหลวงพระบาง ซึ่งเป็นเมืองหลวงเก่าแก่ของประเทศลาวและเป็นสถานีรถไฟหลักแห่งหนึ่งบนเส้นทางรถไฟสายใหม่ “เมื่อพูดถึงประเทศลาว หลายปีที่ผ่านมาจีนมียุทธศาสตร์ในการใช้ระบบรถไฟในการขับเคลื่อนภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อผูกประเทศเหล่านี้เข้ากับประเทศจีน” หนึ่งในคณะกรรมการของธนาคาร Minsheng ประเทศจีนและในปักกิ่งกล่าวซึ่งทำหน้าที่เป็นเวลา 13 ปีกล่าวว่า มีข้อร้องเรียนในหมู่ชาวลาวว่าแรงงานในเส้นทางรถไฟส่วนใหญ่เป็นชาวจีนทำให้เสียประโยชน์ และไม่มีผลประโยชน์ใด ๆ ต่อเศรษฐกิจ China Everbright Bank คาดการณ์ว่าโครงการรถไฟขนาด 6 พันล้านเหรียญจะทำให้ระดับหนี้สินของประเทศลาวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 68 ของ GDP ในปีพ.ศ.2560 ซึ่งจะช่วยเพิ่มระดับความทุกข์ยากจากระดับ “ปานกลาง” เป็น “สูง” ในการวิเคราะห์ภาวะของหนี้ที่เรียกว่า World Bank/IMF Debt Sustainability Analysis โดยธนาคารโลกและ IMF³³ การขาดดุลงบประมาณของประเทศลาวในปี พ.ศ.2561 เท่ากับร้อยละ 4.8 ของ GDP เทียบกับร้อยละ 4.6 ในปี พ.ศ.2560”

³⁰ Martin Stuart-Fox (2009), “Laos: The Chinese Connection, Southeast Asian Affairs, Volume 2009, pp. 141-169

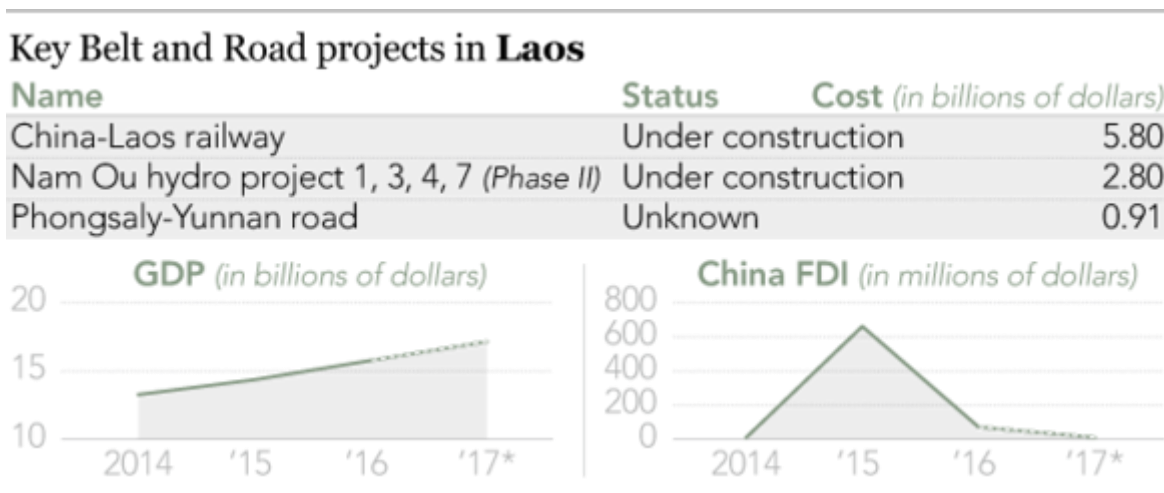
³¹ 1 เฮกตาร์เท่ากับ 100 เอเคอร์ หรือ 10000 ตารางเมตร

³² Dr. Phanhpakit Onphanhdala จากสถาบันลาว – ญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2561)

³³ LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC STAFF REPORT FOR THE 2016 ARTICLE IV CONSULTATION— DEBT SUSTAINABILITY ANALYSIS1 (2017)<https://www.imf.org/external/pubs/ft/dsa/pdf/2017/dsacr1753.pdf>

โครงการรถไฟมีผลกระทบบางอย่างเนื่องจากรัฐบาลต้องจ่ายเงิน 250 ล้านดอลลาร์ให้กับโครงการภายในห้าปี ถัดไปหรือ 50 ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี จากรายได้ภายในประเทศ” ซึ่งจะเป็นการนำเงินจำนวนนี้ส่วนใหญ่จะจ่าย ค่าชดเชยให้กับคนที่ได้รับผลกระทบตามแนวรถไฟ

ภาพที่ 6-10 โครงการหลักของ OBOR ในประเทศลาว

ที่มา: <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Cover-Story/Is-China-s-Belt-and-Road-working-A-progress-report-from-eight-countries>

ทั้งนี้จีนและลาวได้จัดตั้งบริษัทร่วมทุนในสัดส่วน 70:30 เพื่อเป็นเงินทุนโครงการสร้างทางรถไฟ แต่ละด้านต้องมีส่วนร่วมในการลงทุนร้อยละ 40 เป็นเงินสด ซึ่งหมายความว่าประเทศลาวโดยร้อยละ 30 ของกิจการร่วมค้า ต้องมีส่วนร่วม 715 ล้านดอลลาร์ในระยะเวลาก่อสร้างห้าปี จากนั้นประมาณ 250 ล้านดอลลาร์จะมาจากงบประมาณของประเทศ ส่วนที่เหลืออีก 465 ล้านดอลลาร์จะยืมจากธนาคาร Exim Bank of China ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2.3 โดยมีระยะเวลาผ่อนผัน 5 ปีและครบกำหนดอายุ 35 ปี³⁴

Bouadam Senghamkhoutkavong³⁵ นักวิชาการและผู้อำนวยการของศูนย์วิจัยเอเชีย (Director of Asian Research Center) จากมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้จีนมาลงทุนในลาวได้แก่ ปัจจัยแรก คือ มีการเมืองที่มั่นคง จีนมองว่าลาวอุดมสมบูรณ์ กฎหมายของลาวยังมีความหละหลวมนักธุรกิจลาวยังคงใช้ช่องว่างตรงนี้ ฟอกเงิน ทำลายสิ่งแวดล้อม ลักลอบเข้าเมืองการปลอมแปลงพาสปอร์ตจึงเกิดง่าย รัฐบาลลาวได้เอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่รัฐบาลจีนอย่างมากปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยทางวัฒนธรรม สังคม กล่าวคือ มีชายแดนเชื่อมต่อไปมาหาสู่กันได้สะดวกส่งผลให้มีโครงการทั้งใหญ่และเล็กเข้ามา เช่น โครงการทางรถไฟซึ่งเป็นโครงการที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีการปล่อยสัญญาณดาวเทียมให้ลาวโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ ที่ประเทศจีนมาลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ทั้งหมดและยังได้ให้ความเห็นว่าประเทศลาวนั้นรัฐมนตรีค่อนข้าง

³⁴ “Yuji Kuronuma, Erwida Maulia, and Peter Janssen (2018), “Is China's Belt and Road working? A progress report from eight countries”, เข้าถึงจาก <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Cover-Story/Is-China-s-Belt-and-Road-working-A-progress-report-from-eight-countries>

³⁵ Bouadam Senghamkhoutkavong (สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2561)

เห็นจีนเป็นมิตรบางโครงการไม่ได้ศึกษาละเอียดแต่ให้ความเห็นชอบไปก่อนจึงมาปรับแก้ปัญหาที่หลังจึงมีหลายโครงการที่มีปัญหาเกิดขึ้นภายหลัง เช่น โครงการเกี่ยวกับการเกษตร

“ส่วนในเรื่องการการค้าขายของคนจีนในประเทศ รัฐบาลของทั้งสองประเทศไม่สามารถควบคุมได้อย่างชัดเจน บางอย่างก็ไม่สามารถควบคุมได้ เนื่องจากคนลาวมีความสามารถในการแข่งขันด้านธุรกิจน้อยกว่าคนจีน คนลาวจึงไปเป็นลูกจ้างของจีนหมด ในด้านลบจีนมาแย่งพื้นที่ธุรกิจ มาแย่งงานของคนลาว แต่ในด้านบวกคือมีเงินเข้ามารัฐบาลจีนก็ให้ความช่วยเหลือลาวฟรีในหลายด้านเช่นกัน รัฐบาลลาวจึงให้ความเกรงใจเนื่องจากประเทศลาวได้พึ่งพาเงินมากและจีนได้ให้ความช่วยเหลือเป็นอันดับหนึ่ง” คุณ Sengphachanh Simangkha³⁶ ผู้อำนวยการกองวิจัยนโยบายกระทรวงอุตสาหกรรมและการพาณิชย์กรมส่งเสริม SMEs ได้ให้ความเห็นไปในทางเดียวกันว่า โดยที่ผ่านมามีเงินลงทุนในด้านกสิกรรมเป็นจำนวนมากแต่กรรมกรแรงงานก็ยังเป็นคนจีน ตัวอย่างเช่นการลงทุนสร้างโรงแรมที่สัมปทานโดยรัฐบาลจีนและรัฐบาลลาว แต่แรงงานกลับเป็นแรงงานชาวจีนทั้งหมด ไม่มีการสร้างผลประโยชน์ให้ประชาชนในพื้นที่การลงทุนของจีนในด้านกสิกรรมนั้นส่งผลเสียเป็นอย่างมากเพราะดินไม่สามารถทำการเกษตรต่อได้อีกแต่ตอนนี้ตัดทิ้งหมดแล้ว การลงทุนมิติที่เม็ดเงินไหลเข้ามาแต่สิ่งที่ประชาชนได้รับมากับสิ่งที่ต้องไปฟื้นฟูคืนมันไม่คุ้มกัน แม้กระทั่งทางรถไฟของจีนที่เข้ามานั้นก็มีประโยชน์เยอะแต่ก็ยังมีผลเสียเนื่องจากประชาชนมีการฟ้องร้องว่าไม่สามารถเข้าไปทำงานได้มีเพียงการจ้างคนลาวมาเป็นแม่บ้านและพนักงานรักษาความปลอดภัยเท่านั้นทั้ง ๆ ที่เป็นการลงทุนระหว่างรัฐบาลลาวกับรัฐบาลจีนแต่รัฐบาลลาวไม่สามารถทำอะไรได้

ทั้งนี้ จีน – ลาว มีความยินดีและให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์อันดีระหว่างทั้งสองประเทศภาคีรัฐบาลและประชาชนในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้มีการขยายตัวและตระหนักในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ลาวและจีนตกลงที่จะเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยวตลอดจนความร่วมมือในภาคอื่น ๆ ปริมาณการค้าทวิภาคีระหว่างสองประเทศมีมูลค่าถึง 3 พันล้านเหรียญสหรัฐ ขณะที่การลงทุนของจีนในประเทศลาวได้รับการจัดอันดับให้เป็นประเทศที่มีการลงทุนสูงที่สุดในบรรดา 760 โครงการที่ดำเนินการในประเทศมูลค่าประมาณ 6 พันล้านเหรียญสหรัฐ มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนมากกว่าหนึ่งล้านคนไปเที่ยวยังประเทศลาว ในขณะที่จำนวนคนลาวก็ไปเยือนจีนเพิ่มขึ้น โครงการความร่วมมือที่โดดเด่นที่สุดระหว่างสองประเทศได้แก่ ดาวเทียม Lao Sat-1 และรถไฟลาว-จีน โดยทั้งสองประเทศยังคงจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเฉลิมฉลองครบรอบ 55 ปีของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศ ลาวและจีนยังเห็นพ้องให้ภาคส่วนต่าง ๆ จากทั้งสองประเทศทำงานร่วมกันในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศหรือ NSEDP (National Social and Economic Development Plan: NSEDP) ฉบับที่ 8 ของประเทศลาวและ NSEDP ของจีนฉบับที่ 13 เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ One Belt, One Road และนโยบายของลาวในการเปลี่ยนจากประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเลไปเป็นประเทศจุดเชื่อมต่อในภูมิภาค โดยทั้งสองฝ่ายตั้งใจที่จะร่วมมืออย่างใกล้ชิดในการจัดการกับการค้ายาเสพติดที่ผิดกฎหมาย การลักลอบขนย้าย และการค้า

³⁶ Sengphachanh Simangkha ผู้อำนวยการกองวิจัยนโยบายกระทรวงอุตสาหกรรมและการพาณิชย์กรมส่งเสริม SMEs (สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2561)

6.2.8 ความช่วยเหลือของจีนในลาว

หลังจากการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับลาวความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายได้พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งสองฝ่ายได้สร้างหลักความสัมพันธ์ที่เป็นมิตร ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของประเทศจีนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยความช่วยเหลือหลักของจีนไปยังประเทศลาวประกอบด้วย

1. ตามรายงานของคณะกรรมการเศรษฐกิจและเทคนิคแห่งประเทศจีน-ลาว ความช่วยเหลือของจีนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอยู่ที่ 3.5 พันล้านหยวนซึ่งรวมถึงเงินให้กู้ยืมพิเศษปลอดดอกเบี้ย นอกจากนี้รัฐบาลจีนได้ให้เงินกู้ดอกเบี้ย 230 ล้านเหรียญสหรัฐแก่ลาวในการก่อสร้างสาธารณูปโภค³⁷

2. จากข้อมูลของจีน จีนให้เงิน 2.7 พันล้านหยวนสำหรับประเทศลาวในช่วงปี พ.ศ.2532-2551 ซึ่งรวมถึงความช่วยเหลือที่ไม่สามารถขอคืนได้ เงินให้กู้ยืมที่ให้สิทธิพิเศษ สินเชื่อของผู้ซื้อที่ได้รับสัมปทาน สินค้าและอุปกรณ์ และอื่น ๆ¹¹ ความช่วยเหลือที่ไม่สามารถขอคืนได้ ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติซึ่งได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของกรุงเวียงจันทน์ โรงพยาบาลมิตรภาพจีนลาวที่หลวงพระบาง สถานีไฟฟ้าพลังน้ำ Nam Ngum โรงปูนซีเมนต์ Van Vieng สถานีรับสัญญาณโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมและอื่น ๆ

3. ในปี พ.ศ.2546 รัฐบาลจีนได้ให้ความช่วยเหลือไม่สามารถขอคืนเงินได้จำนวน 5 ล้านเหรียญสหรัฐและ 500,000 หยวนต่อลาวเพื่อขุดลอกแม่น้ำโขงในประเทศลาว³⁸

4. ในปี พ.ศ.2547 รัฐบาลจีนได้จัดหาเงินช่วยเหลือจำนวน 10 ล้านหยวน เพื่อซ่อมแซมสวนสาธารณะ (Triumphal Arch Park)³⁹

5. รัฐบาลจีนให้ความช่วยเหลือที่ไม่ต้องคืนเงินได้ จำนวน 30 ล้านเหรียญสหรัฐในการสร้างทางหลวง 85 กิโลเมตร ทางตอนเหนือของประเทศลาว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทางหลวงคุนหมิง-กรุงเทพฯ

6. ในปี พ.ศ.2549 รัฐบาลจีนได้ให้ความช่วยเหลือในการสร้างศูนย์บำบัดยาเสพติดจำนวน 500,000 เหรียญสหรัฐ

7. ในปี พ.ศ.2549 ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้ให้คำมั่นว่าจะมอบเงินจำนวน 200 ล้านเหรียญสหรัฐให้กับลาวเมื่อเดินทางไปเยือนประเทศลาว ในปี พ.ศ.2551 นายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่ายังให้คำมั่นว่าจะให้เงินกู้ลาวในโครงการสื่อสารโทรคมนาคมสายส่งและโครงสร้างพื้นฐานของลาวเป็นจำนวนเงิน 100 ล้านเหรียญ ในระหว่างที่เขาเดินทางไปเยือนประเทศลาว⁴⁰

8. ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2543 รัฐบาลจีนและรัฐวิสาหกิจบางแห่งได้ให้ความช่วยเหลือที่ไม่สามารถคืนเงินแก่โรงงานเกษตรในพื้นที่ชายแดนจีนลาวได้ รวมถึงเงินสด เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย อุปกรณ์ และอื่น ๆ⁴¹

³⁷ International Business, Beijing, August 23, 2007.

³⁸ Department of Commerce, Yunnan Province, April 30, 2008.

<http://www.bofcom.gov.cn/bofcom/432933820128296960/20080430/191746.html>

³⁹ Xinhua News Agency November 28, 2004

⁴⁰ Department of Commerce, Yunnan Province, April 30, 2008.

<http://www.bofcom.gov.cn/bofcom/432933820128296960/20080430/191746.html>

⁴¹ Xinhua News Agency June 27, 2005.

9. ในเดือนกันยายน พ.ศ.2551 รัฐบาลจีนได้ลงนามในข้อตกลงเงินกู้กับรัฐบาลลาว ประเทศจีนได้ตัดสินใจให้เงินกู้จำนวน 546 ล้านหยวนหยวนสำหรับโครงการกิจการด้านอิเล็กทรอนิกส์

10. ในปี พ.ศ.2551 รัฐบาลจีนบริจาคเงิน 500,000 เหรียญสหรัฐให้กับการผลิตข้าวของลาว⁴²

11. รัฐบาลจีนให้ความช่วยเหลือในการสร้างศูนย์กีฬาแห่งชาติซึ่งเป็นสนามกีฬาหลักของซีเกมส์ในปี พ.ศ. 2552

6.3 การลงทุนของจีนในเมียนมา

6.3.1 การพัฒนาทางการค้าและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเมียนมา – จีน ⁴³

หลังจากที่รัฐบาลใหม่ของเมียนมาเข้ามามีอำนาจในปี พ.ศ. 2554 การปฏิรูปของประเทศเมียนมาได้เปิดประตูและเปิดโอกาสให้ประเทศเมียนมากับประเทศจีนได้มีความร่วมมือในด้านเศรษฐกิจ การค้า และวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น แต่ในทางกลับกันก็ยังสร้างความไม่แน่นอนบางประการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเมียนมา – จีนอีกด้วย การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศเมียนมาและการปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศเมียนมานับเป็นความท้าทายต่อประเทศจีนตามความร่วมมือโดยรวมระหว่างจีนกับเมียนมาในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ยังคงมีอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามสื่อจากจีนและนานาชาติมองว่าการระงับการสร้างเขื่อน Myitsone ถูกมองว่าเป็นจุดเปลี่ยนในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเมียนมา-จีนมาจนถึงปัจจุบัน (เมษายน 2562)

6.3.2 การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของเมียนมาไม่เป็นภัยคุกคามต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเมียนมา-จีน

กระบวนการประชาธิปไตยในเมียนมาย่อมส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเมียนมา-จีน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับโครงการความร่วมมือบางส่วนของประเทศเมียนมา-จีน ในเดือนกันยายน พ.ศ.2554 ประธานาธิบดีเต็ง เส่ง ได้แถลงต่อรัฐสภาว่าชาวเมียนมากังวลว่าเขื่อน Myitsone อาจสร้างความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมและก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อภาคท้ายน้ำของแม่น้ำ Ayeyawady รัฐบาลระงับการก่อสร้างเขื่อน Myistone เพื่อตอบสนองต่อการอุทธรณ์ของสาธารณชน ซึ่งถือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเมียนมา-จีน นักวิชาการเมียนมา กล่าวว่า “เหตุผลที่รัฐบาลเมียนมา ได้ระงับการก่อสร้างเขื่อน Myistone เป็นเพราะการพัฒนาประชาธิปไตยของสังคมเมียนมา ทำให้เขื่อน Myistone ไม่ได้รับความเข้าใจและการสนับสนุนจากประชาชนเมียนมา การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศเมียนมา ไม่ใช่การต่อต้านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเมียนมา – จีน รัฐบาลเมียนมา ในอนาคตจะยึดมั่นในหลักการพื้นฐานของผลประโยชน์ของชาติมากกว่าความแตกต่างของอุดมการณ์ และระบบทางการเมืองในการจัดการความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเมียนมา – จีน”

⁴² Beijing Youth Daily, September 29 2008.

⁴³ Shihong Bi. (2010). Research on Border trade between China and Myanmar, Chiba: Institute of Developing Economies.

6.3.3 ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ติดอาวุธของเมียนมา เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเมียนมา – จีน

ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ติดอาวุธของเมียนมาอยู่ในขอบเขตของผลประโยชน์ที่สำคัญของประเทศเมียนมา และคล้ายคลึงกับประเด็นต่าง ๆ ในซินเจียง (Sinkiang) และ Tibet ปัญหาของชาติพันธุ์ที่ติดอาวุธถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของประเทศเมียนมา ด้วยเหตุผลทางประวัติศาสตร์และในทางปฏิบัติ โดยรัฐบาลเมียนมา เคยสงสัยว่าจีนต้องการที่จะเข้ามามีอิทธิพลในเมียนมา ผ่านองค์กรชาติพันธุ์ที่ติดอาวุธเหล่านี้ เป็นต้น

6.3.4 การปฏิรูปทางการเมืองของเมียนมามีผลต่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจของเมียนมา - จีน

ในปีงบประมาณ 2553/2554 ปริมาณการค้าทวิภาคีของเมียนมา - จีนมีมูลค่าถึง 5.3 พันล้านเหรียญสหรัฐและจีนเข้ามาเป็นประเทศคู่ค้าที่ใหญ่ที่สุดของเมียนมา แทนที่ประเทศไทย ในปีงบประมาณ 2554/2555 ปริมาณการค้าทวิภาคีมีมูลค่าสูงถึง 5 พันล้านดอลลาร์ซึ่งเป็นอันดับแรกในการค้าต่างประเทศของเมียนมา การนำเข้าจากจีนมีมูลค่า 2.786 พันล้านเหรียญสหรัฐและการส่งออกไปจีนมีมูลค่า 2.214 พันล้านเหรียญ การค้าชายแดนมีความสำคัญมากสำหรับการค้าทวิภาคีของเมียนมา - จีน ปัจจุบันเมียนมา ได้เปิดประตูการค้าชายแดนประเทศจีนสี่แห่งอย่างเป็นทางการ ได้แก่ Muse, Lweje, Chinshwehaw และ Kambalti⁴⁴ ในปีงบประมาณ 2554/2555 ปริมาณการค้าชายแดนของเมียนมา - จีนมีมูลค่าถึง 2.98 พันล้านดอลลาร์หรือคิดเป็นร้อยละ 89 ของการค้าชายแดนเมียนมา การส่งออกของเมียนมา ไปยังจีน 1.82 พันล้านเหรียญสหรัฐและการนำเข้าจากจีน 1.16 พันล้านเหรียญ ในปีงบประมาณ 2012/2013 ปริมาณการค้าชายแดนมีมูลค่า 2.9 พันล้านเหรียญคิดเป็นร้อยละ 83 ของการค้าชายแดนของเมียนมา จนถึงปีงบประมาณ 2552/2553 เงินลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมดในเมียนมา มีมูลค่าถึง 16.05 พันล้านดอลลาร์ นักลงทุนรายใหญ่ที่สุด 5 ราย ได้แก่ ไทย (7.422 พันล้านดอลลาร์) สหราชอาณาจักร (1.861 พันล้านดอลลาร์) จีน (1.85 พันล้านดอลลาร์) สิงคโปร์ (1.592 พันล้านดอลลาร์) และมาเลเซีย (0.898 พันล้านดอลลาร์) เป็นครั้งแรกที่เงินลงทุนจากจีนมากกว่าสิงคโปร์ ในปีงบประมาณ 2553/2554 ประเทศจีนมีการลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างมากในเมียนมา ซึ่งมากกว่าประเทศไทยและกลายเป็นนักลงทุนรายใหญ่ที่สุดในปีงบประมาณนี้ การลงทุนของจีนในเมียนมา มีมูลค่าเกือบ 8 พันล้านเหรียญสหรัฐโดยส่วนใหญ่ประกอบด้วย โครงการเขื่อน Myitsone โครงการท่อส่งน้ำมันและก๊าซของเมียนมา - จีนและโครงการเหมืองทองแดง Letpadaung โดยร้อยละ 54 ของการลงทุนทั้งหมดของจีนในเมียนมา มุ่งเน้นด้านพลังงานโดยมีสัดส่วนการถือครองน้ำมันและก๊าซธรรมชาติร้อยละ 31

รัฐบาลเมียนมาไม่พอใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นในความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างเมียนมา-จีน เช่น การแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและการทำลายสิ่งแวดล้อมมากเกินไป รัฐบาลเมียนมาจึงสงสัย และกังวลว่าการลงทุนจากต่างประเทศมีเป้าหมายที่จะเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของเมียนมาและห้ามมิให้องค์กรหรือบุคคลใดลงนามในสัญญาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรจึงเป็นอันตรายต่อการพัฒนาสหกรณ์ไม้และแร่ธาตุระหว่าง บริษัท จีนบางแห่งกับองค์กรชาติพันธุ์ที่มีอาวุธในภาคเหนือของเมียนมา

⁴⁴ Shihong Bi. (2010). Research on Border trade between China and Myanmar, Chiba: Institute of Developing Economies. pp. 22-

โดยสรุปแล้วก่อนที่จะมีการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2553 แม้ว่าจีนจะเป็นพันธมิตรที่สำคัญที่สุดของเมียนมา และไม่มีประเทศใดที่มีการแลกเปลี่ยนระดับสูงและความร่วมมือที่กว้างขวางกว่าจีน เมียนมาไม่เพียงแต่ติดต่อกับประเทศจีนเท่านั้น แต่ยังแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตกอีกด้วย ดังนั้น อิทธิพลของจีนต่อเมียนมา จึงได้รับผลกระทบจากสงครามระหว่างประเทศอย่างมาก ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา หลังจากการเลือกตั้งเมียนมา และจีนยังคงรักษาสถานะโดยรวมที่เป็นมิตรและส่งเสริมความร่วมมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนข้อตกลงความร่วมมือหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ที่ลงนามโดยจีนและเมียนมาในปี พ.ศ.2554 นับเป็นช่วงเวลาใหม่สำหรับความสัมพันธ์ทวิภาคี หลังจากการระงับโครงการเขื่อน Myitsone

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศเมียนมาและการปรับปรุงความสัมพันธ์ของประเทศตะวันตกกับเมียนมาถือเป็นความท้าทายของจีน และยังคงอยู่อย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตามปัจจัยทางการเมืองและปัจจัยทางภูมิศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศเมียนมา - จีนยังคงมีอยู่ในอนาคตประเทศจีนและเมียนมาจะยังคงให้ความร่วมมือในด้านการเมืองเศรษฐกิจและสังคมต่อไป ในขณะที่เดียวกันการริเริ่มของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเมียนมา-จีนมีการยกระดับความสัมพันธ์เพิ่มขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลเมียนมา หวังว่าจะพึ่งพาการลงทุนและการช่วยเหลือของประเทศตะวันตกเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างอิทธิพลของจีน แต่ภายหลังจากการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในรัฐยะไข่ ทำให้โอกาสที่จะโดนการแซงชั้นทางเศรษฐกิจจากตะวันตกมีเพิ่มขึ้น จึงถือเป็นโอกาสที่เพิ่มขึ้นของการเข้ามายกระดับความสัมพันธ์ของเมียนมา-จีนให้ดีขึ้นกว่าเดิม

6.3.5 จีนและกระบวนการสันติภาพในเมียนมา⁴⁵

- ความสนใจของจีนในกระบวนการสันติภาพในเมียนมามุ่งเน้นไปที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่ติดอาวุธตามแนวพรมแดนในรัฐคะฉิ่นและรัฐฉาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทัพกะฉิ่นอิสระ กองทัพสหรัฐว้า และกองทัพโกก้าง องค์การเหล่านี้มีความเกี่ยวพันทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์ข้ามพรมแดนในประเทศจีน ตลอดจนความสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ
- ตำแหน่งอย่างเป็นทางการของจีนยึดหลักการปราศจากการแทรกแซงและนโยบายอย่างเป็นทางการของการ “ชักชวนให้เกิดสันติภาพและอำนวยความสะดวกในการหารือกัน” ในทางปฏิบัติทัศนคติของตนมีความคลุมเครือมากขึ้น
- จีนไม่จำเป็นต้องเชื่อว่าสันติภาพที่ครอบคลุมสามารถทำได้ในอนาคตอันใกล้ ลำดับความสำคัญคือ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับความไม่แน่นอนที่แตกต่างกันและเพิ่มความยืดหยุ่นในกระบวนการ
- บทบาทของจีนมีความซับซ้อน โดยพฤติกรรมของกลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์ในจีนตามแนวชายแดนจีน-เมียนมาที่ให้การสนับสนุนทางการเงินโดยตรงแก่กลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ในประเทศเมียนมา
- ภายใต้สันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยของเมียนมา ความสัมพันธ์กับจีนดีขึ้นมากจีนมีบทบาทที่เป็นบวกในการชักชวนให้กลุ่มติดอาวุธเข้าร่วมการประชุมสันติภาพในปี พ.ศ.2560 แต่

⁴⁵ Yun Sun. (2017). China and Myanmar's Peace Process. <https://www.usip.org/sites/default/files/SR401-China-and-Myanmar-Peace-Process.pdf> >เข้าถึงเมื่อ 23 มกราคม 2561

นโยบายและบทบาทในอนาคตจะขึ้นอยู่กับการพัฒนาความสัมพันธ์ทวิภาคีและการกำหนดความหมายของผลประโยชน์ของประเทศจีน

ถึงแม้จีนจะสนับสนุนกระบวนการสันติภาพ แต่ความสัมพันธ์กับกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ยังคงเป็นที่ยอมรับของผู้คนมากมายในการให้การสนับสนุนชีวิตแก่กลุ่มผู้รอดชีวิตและการต่อสู้ด้วยอาวุธ สิ่งสำคัญที่สุดคือรายได้ที่เกิดจากการทำเหมือง การเข้าสู่ระบบ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ผิดกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจสงคราม และยืดเยื้อความขัดแย้ง แม้ว่าประเทศจีนจะยกเลิกข้อตกลงโดยการปฏิเสธความสัมพันธ์หรือความรู้เกี่ยวกับหน่วยงานของจีนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ แต่เจ้าหน้าที่เมียนมาในย่างกุ้งอธิบายว่าหลายคนในเมียนมายังคงเห็นจีนเป็นอุปสรรคใหญ่ที่สุดต่อความสำเร็จของกระบวนการสันติภาพ

เรื่องนี้ก่อให้เกิดคำถามว่าจีนมีบทบาทในกระบวนการสันติภาพอย่างไรที่จะชักชวนให้เกิดสันติภาพกลุ่มติดอาวุธบางกลุ่ม และแม้แต่ผู้สังเกตการณ์ชาวจีนบางคนก็ได้เสนอบทบาทของผู้ค้าประกันภายนอกในข้อตกลงสันติภาพที่อาจเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามในกรอบของการไม่แทรกแซงนั้นมีการวิเคราะห์ว่า จีนดูเหมือนจะไม่ค่อยสนใจที่จะในงานและความรับผิดชอบที่ซับซ้อน ตามที่นักวิเคราะห์ของรัฐบาลจีนให้สัมภาษณ์ในมณฑลยูนนานว่า “แม้แต่เจ้าหน้าที่ที่ฉลาดที่สุดก็ไม่สามารถระบุปัญหาภายในของครอบครัว เพื่อจัดความยุ่งเหยิงระหว่างรัฐบาลที่เมียนมาและกลุ่มชาติพันธุ์ว่าใคร ทำอะไร เมื่อไหร่ และที่ไหน เพียงแค่ไปทำงานอย่างเดียวหรือไปเพื่อคัมค่า เราไม่สามารถรับบทบาทดังกล่าวได้”⁴⁶

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเมียนมาดีขึ้นอย่างมากภายใต้รัฐบาลพรรค NLD ที่พวกเขาได้มีส่วนร่วมในความพยายามที่เพิ่มขึ้นของจีนในการเลี้ยงดูกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ของเมียนมาเพื่อเจรจาและเจรจาต่อรอง มองไปข้างหน้าแม้ว่าจีนอาจไม่เชื่อว่า UPC จะบรรลุสันติภาพและการปรองดองกันอย่างเป็นรูปธรรม จีนมีบทบาทในเชิงบวกในการชักชวนให้กลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์เข้าร่วมการประชุม นโยบายและบทบาทของจีนจะขึ้นอยู่กับการพัฒนาความสัมพันธ์ทวิภาคีและการกำหนดความหมายของผลประโยชน์ของประเทศจีน

พินิตพันธุ์ บริพัตร. (2561) กล่าวว่า ประเทศเมียนมากำลังเผชิญกับ 3 ทางแพร่งในสมดุลของความสัมพันธ์กับจีน

(1) ทางแพร่งแห่งความมั่นคงชายแดน (Border Security Dilemma) เมียนมาไม่สามารถปฏิเสธอิทธิพลของจีนที่มีต่อกองกำลังติดอาวุธในรัฐตอนเหนือของประเทศได้ จีนเป็นผู้ผลักดันให้ฝ่ายหลังเข้าร่วมการประชุมสันติภาพครั้งสำคัญในปี พ.ศ.2559 ตลอดจนเป็นผู้ประสานงานเพื่อลดการเผชิญหน้าระหว่างกองทัพเมียนมากับกองกำลังติดอาวุธบริเวณชายแดนที่ปะทุขึ้นบ่อยครั้ง ล่าสุด นาย Sun Guoxiang ผู้แทนด้านกิจการเอเชียของจีน เข้าพบนายพลมินออง หล่าย และนางอองซาน ซูจี เมื่อวันที่ 22 และ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2561 ตามลำดับเพื่อบรรเทาความตึงเครียดตามแนวพรมแดนที่เกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อกลางเดือนเมษายนที่ผ่านมา พร้อมแสดงเจตนาสนับสนุนกระบวนการเจรจาสันติภาพต่อไป แม้ว่าบทบาทของจีนจะสำคัญในแง่การส่งเสริมการสนทนาระหว่างคู่ขัดแย้ง แต่หากอิทธิพลและการพึ่งพาจีนในกระบวนการสันติภาพมีมากจนเกินไป โดยปราศจากการแบ่งสรรปันส่วนทางอำนาจและผลประโยชน์ระหว่างรัฐบาลกลาง กองทัพและกลุ่มกองกำลังในพื้นที่ความ

⁴⁶ Yun Sun. (2017),

ขัดแย้งที่ชัดเจนและเป็นทางการ ก็มีแต่จะทำให้คู่ขัดแย้งและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกิดความหวาดระแวงถึงผลประโยชน์ที่แท้จริง และนั่นอาจเป็นที่มาของความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

(2) ทางแพร่งแห่งการพัฒนา (Development Dilemma) เมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมา นางซูจีต้อนรับนาย Chang Zenmin ประธานบริษัท China International Trust and Investment (CITIC) พร้อมหารือเรื่องการลงทุนในโครงการทำเรื่อน้ำลึกในเขตเศรษฐกิจพิเศษจอกพิว สำนักข่าวรอยเตอร์และบลูมเบิร์กคาดว่าโครงการร่วมทุนระหว่างบริษัท CITIC (ร้อยละ 70) กับรัฐบาลและบริษัทท้องถิ่นเมียนมา (ร้อยละ 30) จะมีมูลค่าถึง 7,500 ล้านดอลลาร์ ซึ่งจะเป็นการลงทุนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ตลอดจนเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่จำเป็นต่อระบอบประชาธิปไตยของเมียนมาในปัจจุบัน แต่ยังมีข้อกังวลต่ออิทธิพลของจีนที่กำลังเติบโตว่าอาจจะทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของเมียนมาพึ่งพาจีนมากเกินไป จนกลายเป็นภาระทางการคลังในอนาคต นักวิชาการอย่าง Sean Turnell ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ปรึกษาพิเศษทางเศรษฐกิจของรัฐบาลเมียนมาตั้งข้อสังเกตต่อการลงทุนของจีนในโครงการนี้ว่า งบประมาณบางส่วนจะอยู่ในรูปแบบเงินกู้จากจีน ซึ่งจะทำให้เมียนมาได้รับภาระทางด้านดอกเบี้ยที่สูงอย่างไม่จำเป็นในระยะยาว

(3) ทางแพร่งแห่งศีลธรรม (Moral Dilemma) ประเด็นที่เป็นอุปสรรคที่สุดต่อความสัมพันธ์กับต่างประเทศของเมียนมาในปัจจุบันคือ สถานการณ์ในรัฐยะไข่ และจีนคือมิตรประเทศที่สำคัญของเมียนมาเห็นได้จากการใช้สิทธิยับยั้งในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (United Nations Security Council: UNSC) ต่อการประณามการละเมิดสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลและกองทัพเมียนมาต่อชาวโรฮิงญา สำนักข่าวรอยเตอร์รายงานว่า จีนได้คัดค้านการระบุถึงถ้อยคำในแถลงการณ์ของ UNSC ที่เดิมระบุถึงการสนับสนุนและเรียกร้องให้รัฐบาลเมียนมาสอบสวนอย่างโปร่งใส ในกรณีที่มีการกล่าวหาว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศ และสามารถตัดถ้อยคำเหล่านี้ออกไปจากแถลงการณ์ได้ ในขณะที่เมียนมาจะมีพื้นที่ของตนเองในการจัดการกับความขัดแย้งในรัฐยะไข่โดยปราศจากการแทรกแซงของมหาอำนาจภายนอก ความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนจะทำให้กระบวนการเร่งรัดการแก้ไขปัญหาลดความสำคัญลง ตลอดจนก่อให้เกิดคำถามจากประชาคมระหว่างประเทศถึงความจริงใจของรัฐบาลเมียนมาท่ามกลางข้อสังเกตว่าเมียนมากำลังตอบแทนความปรารถนาดีของจีน ด้วยสิทธิและอิทธิพลทางเศรษฐกิจภายใต้โครงการระเบียงเศรษฐกิจจีน - เมียนมา (China-Myanmar Economic Corridor) ที่ได้ตกลงไปก่อนหน้านี้

ขนาดและที่ตั้งของจีนที่มีมิติและความสัมพันธ์กับเมียนมาอย่างซับซ้อนและเป็นพลวัต ทำให้การสร้างสมดุลในความสัมพันธ์กับจีนยังเป็นสิ่งท้าทาย และการดำเนินนโยบายต่างประเทศของเมียนมาจะไม่เป็นประโยชน์มากนัก เนื่องจากความแตกต่างในเชิงโครงสร้างอำนาจของทั้ง 2 ฝ่าย ทว่าเมียนมายังมีมาตรการนโยบายทางการการเมือง เศรษฐกิจภายในที่การสนับสนุนและส่งเสริมระบอบการปกครองประชาธิปไตยที่แท้จริงจะเป็นสินทรัพย์เพิ่มพูนความสามารถในการต่อรองกับจีนเพื่อปรับเปลี่ยนทางแพร่งให้กลายเป็นทางเลือกได้ในที่สุด⁴⁷

⁴⁷ พินิตพันธุ์ บริพัตร. (2561). ทางแพร่งแห่งความสัมพันธ์เมียนมา-จีน. กรุงเทพฯ:ธุรกิจ. 31 พฤษภาคม [สืบค้นออนไลน์] ที่มา: <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/644761> >เข้าถึงเมื่อ 22 กรกฎาคม 2561

6.3.6 โครงการลงทุนของจีนในเมียนมา

ข้อนำส่งเกิดบางประการจากนักวิเคราะห์ของ Modern Myanmar Synergy Co., Ltd.

1. ประเทศเมียนมามีมูลค่าการค้ารวม (Trade Volume) ในปีงบประมาณ ค.ศ.2017 – ค.ศ.2018 (1 เมษายน 2017 – 31 สิงหาคม ค.ศ.2017) (ปีงบประมาณของรัฐบาลเมียนมาเริ่มต้นจากวันที่ 1 เมษายน ซึ่งถือเอาวันปีใหม่เดิมในช่วงเทศกาลสงกรานต์ของชาวอุษาคเนย์เป็นเริ่มต้นปีงบประมาณของรัฐบาลด้วยเช่นกัน) คิดเป็นมูลค่า 13,051.94 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 43 ของจีดีพีของประเทศ โดยมีมูลค่าการส่งออก 5,453.54 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีมูลค่าการนำเข้า 7,598.40 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

2. อัตราการเปิดประเทศ (Degree of Openness) ที่คิดจากมูลค่าการค้า (Export + Import) หากด้วยจีดีพีปัจจุบันประเทศไทยอยู่ที่ระดับร้อยละ 123 ซึ่งขณะนี้เมียนมาอยู่ที่ร้อยละ 43 แม้ว่าจะยังห่างจากประเทศไทยอยู่มาก แต่ทว่าก็นับว่าสูงขึ้นเป็นลำดับจากปีก่อนโดยมีนัยยะสำคัญ

3. มูลค่าการค้า (Trade Volume) ในปีงบประมาณ ค.ศ.2017 – 2018 คาดว่าจะมีการเติบโตสูงกว่าปีก่อนเนื่องจากเพียงแค่ 5 เดือนแรกของปีนี้มีมูลค่าการค้าก็สูงถึงเกือบร้อยละ 50 ของมูลค่าการค้าปีก่อนแล้ว

4. แม้ว่าในปีนี้รัฐบาลเมียนมาเริ่มมีนโยบายส่งเสริมการผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้า (Import Substitution) และการส่งเสริมการส่งออก (Export Promotion) แต่ยังคงขาดมาตรการที่เป็นรูปธรรม ในขณะที่ประเทศยังคงมีความต้องการนำเข้าสินค้ากลุ่มทุน (Capital Goods) เข้ามาเพื่อเพิ่มผลิตภาพในประเทศ (Productivity) ทำให้คาดว่ามูลค่าการนำเข้าจะยังคงสูงต่อไป โดยผู้ส่งออกของประเทศเมียนมายังขาดขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้ดุลบัญชีเดินสะพัด (Current Account Balance) จะยังคงขาดดุลต่อไปอีกหลายปี

5. เมียนมานำเข้าสินค้าจากคู่ค้าใหญ่ ๆ ดังนี้ จีน (ร้อยละ 33.52) สิงคโปร์ (ร้อยละ 13.73) ไทย (ร้อยละ 11.08) ญี่ปุ่น (ร้อยละ 5.22) มาเลเซีย (ร้อยละ 4.88) อียู (ร้อยละ 4.77) อินเดีย (ร้อยละ 4.35) อินโดนีเซีย (ร้อยละ 4.30) อเมริกา (ร้อยละ 3.05) เกาหลีใต้ (ร้อยละ 2.84)

6. ด้านการนำเข้าสินค้าจากภาครัฐพบว่าในช่วง 5 เดือนแรกของปีงบประมาณ ค.ศ.2017 – 2018 มีมูลค่า 395.64 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นเพียงร้อยละ 5 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมด ทว่าในด้านการส่งออกของภาครัฐมีมูลค่าสูงถึงร้อยละ 30 ของมูลค่าการส่งออกรวม สาเหตุที่การส่งออกของภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการส่งออกของประเทศ เนื่องจากภาคเอกชนยังขาดขีดความสามารถในการแข่งขัน ทำให้ภาครัฐต้องใช้นโยบายซื้อขายแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล (G to G) ในการส่งเสริมการส่งออก

7. ในด้านการค้าชายแดนรวมของเมียนมามีมูลค่าการค้า 2,895.22 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นเพียง ร้อยละ 22.18 ของมูลค่าการค้ารวมทั้งหมด โดยเมียนมาใช้ช่องทางการค้าชายแดนเป็นช่องทางในการส่งออกสินค้าสูงถึง 1,728.50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 33.70 ในขณะที่มีมูลค่าการนำเข้าสินค้าผ่านช่องทางการค้าชายแดนเพียง 1,166.748 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 15.36 โดยด่านมูเซ (Muse) ด่านชายแดนเมียนมา - จีนมีมูลค่าการค้าสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 67.96 ของมูลค่าการค้าชายแดนทั้งหมด ในขณะที่รองลงมาคือด่านเมียวดี (Myawaddy) ที่ติดกับประเทศไทยมีมูลค่าการค้าคิดเป็นร้อยละ 11.98 (มูลค่าการค้ารวม 346.84 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มาจากการส่งออก 21.63 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และการนำเข้า 325.22 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

และด่านชินชเวฮาว (Chinshwehaw) ตอนเหนือของรัฐฉานที่เป็นด่านชายแดนการค้าติดกับจีนอีกแห่งหนึ่งมี สัดส่วนร้อยละ 8.11

ปีงบประมาณ พ.ศ.2559 – 2560 (1 เมษายน พ.ศ.2559 – 31 มีนาคม พ.ศ.2560) ประเทศเมียนมามี มูลค่าการค้ารวม 29,103.25 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 43 ของจีดีพี โดยมีมูลค่าการส่งออก 11,904.39 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 17.78 ของจีดีพี ในขณะที่มีมูลค่าการนำเข้า 17,198.85 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 25.68 ของจีดีพี

ในขณะที่ความพยายามในการช่วยไกล่เกลี่ยระหว่างรัฐบาลเมียนมาและกลุ่มกบฏ จินต้องการจะเพิ่มการลงทุนในประเทศเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของความมั่นคงทางสังคมและสามารถสนับสนุนกระบวนการสันติภาพของเมียนมาได้ ปัญหาทางเศรษฐกิจและการเมืองเสมือนเหรียญสองด้าน เมียนมาต้องเร่งให้มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มั่นคงเพื่อให้มั่นใจว่ากลุ่มผลประโยชน์แต่ละกลุ่มจะได้รับ ประโยชน์จากความมั่นคงทางสังคมมากขึ้นซึ่งจะสร้างบรรยากาศที่ดีให้กับคู่กรณีในความขัดแย้งที่จะให้สัมปทาน ในฐานะที่เป็นทำเลที่ตั้งทางยุทธศาสตร์สำคัญที่เชื่อมโยงกับจีนและอินเดีย เมียนมากำลังพยายามสร้างศูนย์กลาง การค้าต่างประเทศใหม่ขึ้นในเอเชีย การเคลื่อนไหวนี้สะท้อนถึงความปรารถนาของเมียนมาที่จะรวมตัวเข้ากับห่วงโซ่อุตสาหกรรมของเอเชียเพื่อพึ่งพาธุรกิจต่างชาติเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่การลงทุนขาเข้า เข้าสู่ประเทศชะลอตัวลง

ในฐานะที่เป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของเมียนมาและแหล่งการลงทุนที่ใหญ่ที่สุด ประเทศจีนมีความสำคัญต่อ กลยุทธ์ด้านนโยบายภายนอกของเมียนมา อินเดียกำลังเดินทางไปเยือนผู้นำทางทหารของเมียนมาหลังจากความ ตึงเครียดระหว่างพรมแดนระหว่างอินเดียและจีน การเยือนครั้งนี้ไม่ได้เพิ่มความวิตกกังวลให้กับจีน เนื่องจากเมียน มาไม่น่าจะสนับสนุนอินเดียเพราะมีความตึงเครียดในพื้นที่ชายแดน, เนื่องจากอาจมีความเสี่ยงที่จะตัดสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจกับจีนควรส่งเสริมศักยภาพอันยิ่งใหญ่ในความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างจีนและ เมียนมา ต่อไป พร้อมกับการพัฒนาและส่งเสริมโครงการ Belt and Road Initiative ประเทศจีนได้มีการลงทุนในโครงสร้าง พื้นฐานของเมียนมามากขึ้น จีนควรดำเนินการต่อเพื่อปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในเมียนมาเพื่อส่งเสริมการรวมตัว ทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและเปิดเส้นทางทางการค้าใหม่ ๆ ไปยังภูมิภาคเอเชียใต้

นอกจากเมียนมา-จีนแล้วควรติดตามความร่วมมือด้านเศรษฐกิจกับประเทศในแถบเอเชียใต้ เช่น บังคลาเทศเพื่อส่งเสริมการรวมตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ไม่ดีหากสามารถสร้างแรงกดดันต่อนิวเดลีเพื่อให้ร่วมมือ ทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านได้ลึกซึ้งมากขึ้น หวังว่าอินเดียจะมีส่วนร่วมในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานใน เมียนมามากขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดของ Economic Corridor ของประเทศบังคลาเทศ จีน อินเดีย และเมียนมา ซึ่งจะช่วยในการเชื่อมต่อตลาดในอินเดีย จีน และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นภูมิภาคเศรษฐกิจที่มีการใช้งาน มากที่สุดในโลก⁴⁸

⁴⁸ Hu Weijia. (2017). Chinese investment in Myanmar could push India to deepen regional cooperation. Global Times. July 13. <http://www.mizzima.com/business-opinion/chinese-investment-myanmar-could-push-india-deepen-regional-cooperation> >เข้าถึงเมื่อ 7 มีนาคม 2561

6.4 การลงทุนของจีนในเวียดนาม

6.4.1 การพัฒนาทางการค้าและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ

Ning Zhang (2012)⁴⁹ ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างจีนและเวียดนามพบว่า นับตั้งแต่การฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศเศรษฐกิจและการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการค้าพัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำของทั้งสองประเทศได้ลงนามร่วมกันในปี พ.ศ.2542 โดยได้ทำนโยบายการพัฒนาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับ “ความมั่นคงในระยะยาว ไปสู่นาคตเพื่อนบ้านที่ดีและเป็นกันเอง” ทั้งสองประเทศมีพัฒนาการด้านการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่ครอบคลุม ในปัจจุบันความสัมพันธ์อยู่ในช่วงการพัฒนาที่ดี เป็นเพื่อนบ้านที่ดี เป็นเพื่อนที่ดี เป็นคู่ค้าที่ดี และคู่หูของความสัมพันธ์ “สี่ดี” ความสัมพันธ์ทางการเมืองที่ดีนี้เป็นรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าของประเทศไทยและเวียดนาม

6.4.2 ลักษณะของการลงทุนของจีน

การลงทุนของจีนเน้นการผลิตในภาคอุตสาหกรรม จากสถิติอุตสาหกรรมแผนการลงทุนที่ใหญ่ที่สุดคือภาคอุตสาหกรรม และการก่อสร้าง โดยมีมูลค่าการลงทุนในโครงการรวมร้อยละ 71.6 และร้อยละ 61.6 ตามลำดับ ประการที่สองคืออุตสาหกรรมบริการอยู่ที่ร้อยละ 12.5 ของการลงทุนทั้งหมด การลงทุนน้อยที่สุดคือการประมง ป่าไม้ อยู่ที่ร้อยละ 15.9 และร้อยละ 13.25 ตามลำดับ ของจำนวนเงินลงทุนทั้งหมด โดยการลงทุนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือในไซ่ง่อนและฮานอย จีนมีโครงการลงทุน 352 โครงการในเวียดนาม แต่มูลค่าการลงทุนเฉลี่ยเพียง 200 เหรียญต่อโครงการ มีเพียง 9 โครงการเท่านั้นที่มีมูลค่ามากกว่า 5 ล้านเหรียญสหรัฐ ถึงแม้ว่าการลงทุนของจีนจะมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว แต่ก็มีบางส่วนของโครงการที่ขาดทุนเนื่องจากยังมีข้อจำกัด

สำนักงานสถิติแห่งชาติเวียดนามรายงานว่า จากจำนวน 34 ประเทศและเขตการปกครองที่ได้รับอนุญาตการลงทุนในเวียดนามในช่วง 2 เดือนแรกของปี พ.ศ.2560 จีนเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดของเวียดนามด้วยมูลค่าการลงทุนรวม 608 ล้านดอลลาร์สหรัฐคิดเป็นร้อยละ 30 ของมูลค่ารวมโครงการลงทุนใหม่ รองลงมาได้แก่ สิงคโปร์ ด้วยงบลงทุน 441.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 21.8 เกาหลีใต้ ด้วยงบลงทุน 422.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 20.8 ญี่ปุ่น ด้วยงบลงทุน 117.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 5.8 และบริติชเวอร์จิน ไอส์แลนด์ ด้วยงบลงทุน 105.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 5.2

โดยตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2560 กระทั่งวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560 มีโครงการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสู่เวียดนามจำนวน 313 โครงการ ด้วยทุนจดทะเบียนกว่า 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สูงขึ้นร้อยละ 7.6 ในเชิงจำนวนโครงการและสูงขึ้นร้อยละ 6.5 ในเชิงมูลค่าการลงทุนเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปี พ.ศ.2559 นอกจากนี้ยังมีโครงการเดิม 137 โครงการ เพิ่มทุนรวม 759.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีการซื้อหุ้นในกิจการต่าง ๆ 654 โครงการ คิดเป็นมูลค่ารวม 619 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

การที่จีนเป็นลูกค้ารายใหญ่ที่สุดของเวียดนาม ส่วนเวียดนามก็เป็นลูกค้ารายใหญ่ของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งสองฝ่ายตั้งใจปฏิบัติตามมาตรการผลักดันการแลกเปลี่ยนการค้าทวิภาคีอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนเพื่อมุ่งสู่การเพิ่มมูลค่าการค้าต่างตอบแทนในปี พ.ศ.2561 ขึ้นเป็นหนึ่งในแสนล้านดอลลาร์สหรัฐ หนังสือพิมพ์

⁴⁹ Ning Zhang. 2012. Research on Trading Relations between China and Vietnam. Journal of Engineering (JOE) 30 Vol. 1, No. 2, 2012 Copyright © World Science Publisher, United States.

เวียดนามนิวส์ รายงานว่าแม้จีนและเวียดนามจะมีปัญหาความขัดแย้งด้านพรมแดน แต่นักลงทุนจากจีนเร่งขยายการลงทุนในเวียดนามเพื่อรับประโยชน์จากสัญญาการค้าเสรีที่เวียดนามทำกับหลายประเทศและข้อตกลงที่พีพีสำนักงานการลงทุนของต่างชาติสังกัดกระทรวงวางแผนและลงทุนรายงานว่า ในด้านการลงทุน จีนมีโครงการลงทุนในเวียดนาม 1500 โครงการ รวมยอดเงินลงทุนจดทะเบียนอยู่ที่เกือบหนึ่งหมื่นหนึ่งพันล้านดอลลาร์สหรัฐ อยู่อันดับที่ 9 ในจำนวนทั้งหมด 116 ประเทศและดินแดนที่ลงทุนในเวียดนามมากที่สุดและการลงทุนของจีนในเวียดนามได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งในด้านปริมาณและขอบเขต

โดยการลงทุนของจีนกระจุกตัวอยู่ในอุตสาหกรรมการผลิตและแปรรูปซึ่งมีทั้งหมด 916 โครงการมูลค่าการลงทุน 5,380 ล้านดอลลาร์ (ประมาณ 193,680 ล้านบาท) คิดเป็นร้อยละ 68 ของมูลค่าการลงทุนทั้งหมดของจีน เวียดนามนิวส์ระบุว่า การลงทุนของจีนกระจายตัวอยู่ใน 54 เมือง ในพื้นที่ที่มีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีและอยู่ใกล้ชายแดนเวียดนามและจีนหรือจังหวัดที่มีชาวเวียดนามเชื้อสายจีนอาศัยอยู่จำนวนมาก อาทิจังหวัด หล่าวกาย จังหวัดกว๋างบิญ และไฮฟอง และเมืองหลวงทางใต้คือโฮจิมินห์ซิตี้ จังหวัดทางใต้มีโครงการลงทุนของจีนกระจายตัวอย่างมากที่สุดคือจังหวัดบิญถ่วน มีการลงทุนของจีน 5 โครงการมูลค่ารวม 2,000 ล้านดอลลาร์ (ประมาณ 72,000 ล้านบาท) ตามด้วยจังหวัดเตยนิญ มี 36 โครงการมูลค่าการลงทุน 1,200 ล้านดอลลาร์ (ประมาณ 43,200 ล้านบาท) ทางเหนือที่มีการลงทุนมากคือจังหวัดท่าซาง มีการลงทุนมูลค่ารวม 1,000 ล้านดอลลาร์ (ประมาณ 36,000 ล้านบาท)

6.4.3 การส่งออกของเวียดนามไปยังจีน

เนื่องจากเวียดนามเป็นประเทศเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมที่มีเทคโนโลยีทางอุตสาหกรรมย้อนหลัง ในปี พ.ศ. 2535 เวียดนามเริ่มลงทุนในประเทศจีนจำนวน 28 โครงการปริมาณการลงทุนจากต่างประเทศถึง 50.42 ล้านเหรียญสหรัฐ ปัจจุบันสินค้าส่งออกของเวียดนามประกอบด้วยสินค้าเกษตรร้อยละ 16 และแร่ร้อยละ 40 เวียดนามหวังว่าการส่งออกผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ เพอร์นิเจอร์ และอื่น ๆ ไปยังประเทศจีนจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้น กระทรวงเกษตรและการพัฒนาชนบทของเวียดนามกล่าวว่า ก่อนหน้านี้นี้มีการส่งออกมันสำปะหลัง 2 ล้านตันซึ่งมีมูลค่าส่งออก 815 ล้านเหรียญสหรัฐเพิ่มขึ้นร้อยละ 60.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน จีนเป็นตลาดส่งออกหลักของมันสำปะหลังของเวียดนามและมีการส่งออกสินค้ามันสำปะหลังมากถึงร้อยละ 92.4 เศรษฐกิจจีนกำลังอยู่ในภาวะที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วและความเป็นอยู่ของผู้คนก็ค่อย ๆ ดีขึ้น เวียดนามยังเชื่อมั่นในการพัฒนาการค้าของจีน เนื่องจากรัฐบาลลดภาษีศุลกากรมากกว่า 7,000 ประเภท จึงถือเป็นสัญญาณที่ดีสำหรับการส่งออกยาง น้ำมันมะกอก และการนำเข้าเหล็ก ผลิตภัณฑ์อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จากประเทศจีน นอกจากนี้งานแสดงสินค้าจีน - อาเซียนยังจัดขึ้นทุกปี ที่เมืองหนานหนิง มณฑลกุ้ยโจว ประเทศจีน

6.4.4 อุปสรรคทางการค้าระหว่างจีนและเวียดนาม

ขนาดการค้าโดยรวมมีขนาดเล็ก

การค้าระหว่างจีนกับเวียดนามมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในช่วงหลายปีที่ผ่านมา แต่ก็ยังไม่ได้มีการขยายตัวมากนัก และไม่สอดคล้องกับการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างจีน - เวียดนาม ปัญหาโรคทางประวัติศาสตร์มีสถานการณ์ดีขึ้น สภาพแวดล้อมทางการเมืองที่ตึงเครียดเป็นพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับความสัมพันธ์ทางการเมือง ปัจจุบันการค้าระหว่างจีนกับเวียดนามมีการพัฒนาไม่มาก

โครงสร้างการค้า

สินค้าเวียดนามที่ส่งออกไปยังจีนส่วนใหญ่ คือ ข้าว น้ำมัน ไม้ ยางพารา โลหะ อโลหะ น้ำมันมะพร้าว ผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำ และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอื่น ๆ เป็นต้น แต่ปริมาณการค้าร้อยละ 90 ของทั้งสองประเทศรวมทั้งน้ำมันดิบ น้ำมัน สิ่งทอ เหล็ก สินค้าปลีก และปริมาณการค้าน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันดิบประมาณ 1/3 ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ส่วนใหญ่ผลิตโดยเวียดนาม และตลาดจีนยังมีความต้องการที่ดี แต่เนื่องจากประเทศจีนได้กำหนดระบบโควตาเพื่อนำเข้าสินค้า ดังนั้นจึงทำให้สินค้านำเข้าจากเวียดนาม กลายเป็นสินค้าที่มีขนาดเล็กและมีปริมาณไม่มากในตลาดจีน

ความไม่สมดุลของการค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีการแข่งขันกัน

ประเทศจีนมีการค้าเกินดุลและแนวโน้มนี้จะเพิ่มมากขึ้น ส่วนเกินในปี พ.ศ.2550 มีมูลค่าถึง 8,685 ล้านดอลลาร์สหรัฐส่วนเกินนี้เป็นข้อเสียของการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าระหว่างจีนกับเวียดนาม ดังนั้นทั้งสองฝ่ายต้องแก้ปัญหาหรือจะส่งผลต่อการพัฒนาทางการค้าระหว่างจีนและเวียดนาม ปัญหานี้เกิดจากการส่งออกจีนไปเวียดนามเป็นสินค้าที่ผลิตเป็นหลัก และเนื่องจากความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ที่วัดได้ถึงนิสัยบริโภคของเวียดนามโดยเฉพาะอย่างยิ่งราคาที่ถูกลงกว่าสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดเวียดนามได้ ในขณะที่เวียดนามส่งออกไปยังประเทศจีนเป็นสินค้าจากธรรมชาติส่วนใหญ่โครงสร้างการส่งออกมีการขยายตัวเพียงเท่าและมีมูลค่าเพิ่มต่ำ

จีน - เวียดนามขาดความเข้าใจและไว้วางใจซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทางการค้า

จีน - เวียดนามมีความแตกต่างในด้านการรับรู้ ความเข้าใจและความไว้วางใจที่ขาดไม่ได้คือปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของการค้าทั้งสองฝ่าย ผู้ประกอบการจีนจำนวนมากคิดว่าเวียดนามเป็นประเทศที่ยากจนและล้าหลัง ความต้องการสินค้าโภคภัณฑ์ไม่สูงดังนั้นจึงได้ส่งออกผลิตภัณฑ์ที่ล้นตลาดและอุปกรณ์ที่ล้าสมัยไปยังเวียดนาม คนเวียดนามยังมีความเห็นไม่ค่อยดีนักต่อผลิตภัณฑ์ของจีนโดยคิดว่าผลิตภัณฑ์ที่มีราคาถูก แต่ไม่มีคุณภาพ เวียดนามขาดความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของจีนและเทคโนโลยีขั้นสูงดังนั้นการค้าและการลงทุนของจีนจึงมีข้อจำกัด

6.4.5 ความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศจีน - เวียดนาม

จีนและเวียดนามได้มีความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้น เนื่องจากทั้งสองประเทศได้ริเริ่มความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อ 67 ปีก่อน รัฐสังคมนิยมสองประเทศเพื่อนบ้านมีมิตรภาพที่ลึกซึ้งซึ่งช่วยในการควบคุมและจัดการกับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาโครงการ Belt and Road Initiative: BRI และโครงการ “Two Corridors and One Economic Ring” ซึ่งเป็นพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับเวียดนามมีความคืบหน้ามากขึ้นในหลายด้านเช่น การเมือง การค้า การท่องเที่ยว และวัฒนธรรม การเข้าพบกันที่บ่อยครั้งระหว่างผู้นำระดับชาติและพรรคของทั้งสองประเทศช่วยเพิ่มความสัมพันธ์ทวิภาคีอย่างมาก

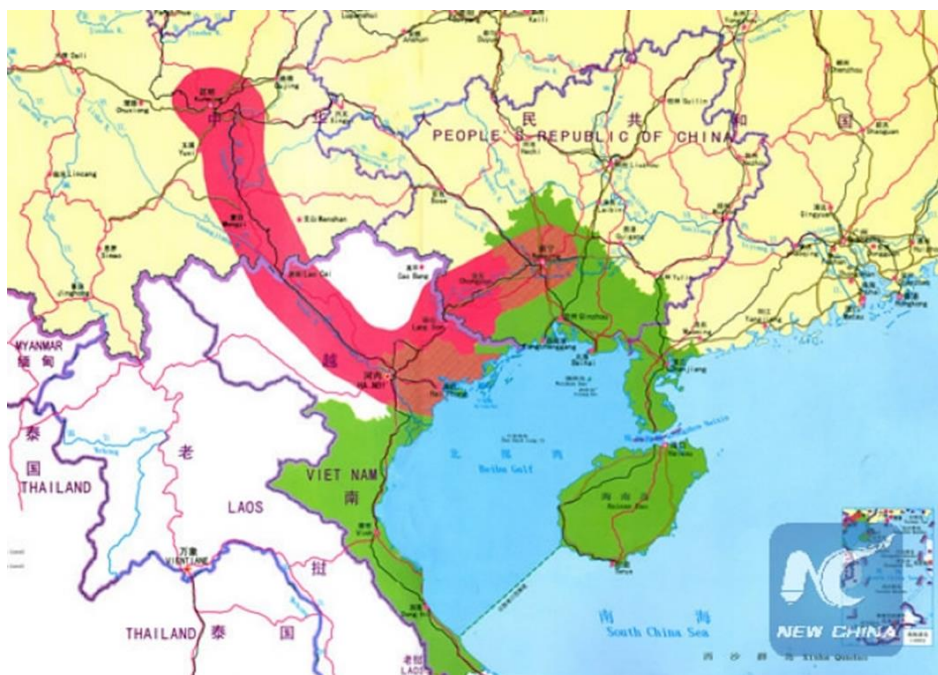
ประธานาธิบดี สี จิ้น ผิง ชี้ให้เห็นว่าทั้งสองประเทศเป็นเพื่อนบ้านที่เป็นมิตรซึ่งเชื่อมโยงด้วยภูเขาและแม่น้ำ และแบ่งปันความสนใจในวงกว้าง ทั้งสองฝ่ายควรยึดถือการพัฒนาที่ถูกต้องเพื่อประโยชน์ของประชาชนของทั้งสองประเทศ ในเดือนมกราคมปี พ.ศ.2560 เลขานุการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม (CPV) คณะกรรมการกลาง

Nguyen Phu Trong ได้เดินทางเยือนจีนอย่างเป็นทางการ ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในเอกสารความร่วมมือ 15 ฉบับที่อ้างถึงโดเมนต่าง ๆ และได้ออกแถลงการณ์ร่วมกัน⁵⁰

เขตความร่วมมือทางเศรษฐกิจข้ามพรมแดน

ในเดือนพฤษภาคมปี พ.ศ.2560 จีนและเวียดนามได้ออกแถลงการณ์ร่วมกันในการเสริมสร้างความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์อย่างครอบคลุมและลงนามบันทึกกรอบความร่วมมือเพื่อเร่งวางแผนการเชื่อมโยงโครงการ Belt and Road Initiative: BRI และ “2 ระเบียง 1 วง” (Two Corridors and One Economic Ring)

ภาพที่ 6-11 ภาพ “2 ระเบียง 1 วง” (Two Corridors and One Economic Ring)

ที่มา: New China (<https://news.cgtn.com/news/344d444f34597a6333566d54/index.html>)

เขตการค้าเสรีจีน - อาเซียนเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญสำหรับประเทศจีนเพื่อรับมือกับความท้าทายของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจและการรวมตัวในภูมิภาค ด้วยเหตุนี้เวียดนามจึงได้เสนอแนวความคิดในการสร้างเขตความร่วมมือข้ามพรมแดน “Two Corridors and One Economic Ring” ระเบียงแรก คือ นครคุนหมิงมณฑลยูนนาน ประเทศจีน - ล่าวกาย (Lao Cai) - ฮานอย - ไฮฟอง (Hai Phong) - กวางนิงห์ (Quang Ninh) ของประเทศเวียดนาม ระเบียงสอง คือ นครหนานหนิง เขตฯ กว่างซี ประเทศจีน-ลาংซ็อน (Lang Son) - ฮานอย - ไฮฟอง (Hai Phong) - กวางนิงห์ (Quang Ninh) ของประเทศเวียดนาม 1 วง คือ ผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจบริเวณอ่าวเป๋อหู้ให้เป็นเขตการค้าเสรีจีน-อาเซียนแห่งใหม่อีกแห่งหนึ่ง ขอบเขตของเขตความร่วมมือทาง

⁵⁰ China-Vietnam all-round strategic cooperation pays off จาก

<https://news.cgtn.com/news/344d444f34597a6333566d54/index.html> (เข้าถึงเมื่อ 2 เมษายน 2561)

เศรษฐกิจข้ามพรมแดนนี้ครอบคลุมไปถึงมณฑลกว่างตุง กวางสี ยูนนาน ไห่หนาน ฮองกง มาเก๊า และเวียดนาม 10 แห่ง ระยะทางของเศรษฐกิจ 2 แห่งอยู่ที่ 140,000 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่กว่า 39 ล้านคน

13 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2543-2560) มาจีนเป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของประเทศเวียดนาม ในช่วง 7 ปีที่ผ่านมา มูลค่าการค้าทวิภาคีระหว่างจีนและเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและทำลายสถิติ 98.2 พันล้านดอลลาร์ในปีที่ผ่านมา

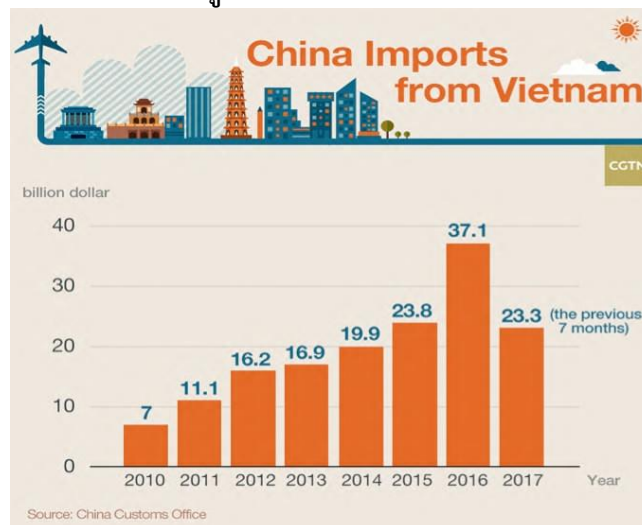
ตาราง 6-1 แสดง 10 ประเทศนำเข้าส่งออกของเวียดนาม ในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2560

ประเทศ	นำเข้า		ส่งออก	
	มูลค่าการส่งออก (10,000 usd)	อัตราการเติบโตต่อปี (%)	มูลค่าการนำเข้า (10,000 usd)	อัตราการเติบโตต่อปี (%)
จีน	1,561.9	44	3,159.2	15.3
เกาหลีใต้	773.6	28.2	2,630.9	48.8
อเมริกา	2,344.3	10.2	542.2	20.9
ยุโรป	2,140.1	12.6	683.5	15.5
อาเซียน	1,213.2	26.5	1,581.1	18.1
ญี่ปุ่น	942.4	18.2	911.6	10.5
ไต้หวัน	141.5	19	691	10.6
ไทย	253.3	24.2	583.8	1.3
มาเลเซีย	249.3	49.1	318.5	5.9
เยอรมนี	368	8	175.9	13.4

ที่มา: Veitnam Customs

ตามข้อมูลจากศุลกากรจีน จีนยังคงเร่งก้าวนำเข้าจากเวียดนามซึ่งเป็นแหล่งผลิตกาแฟ ข้าว มันสำปะหลัง เม็ดมะม่วงหิมพานต์ ผลไม้ และผักเขตร้อนที่ใหญ่ที่สุดของจีน ในช่วงเจ็ดเดือนแรกของปี พ.ศ.2560 ปริมาณการค้าระหว่างจีน - เวียดนามมีมูลค่า 61.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.6

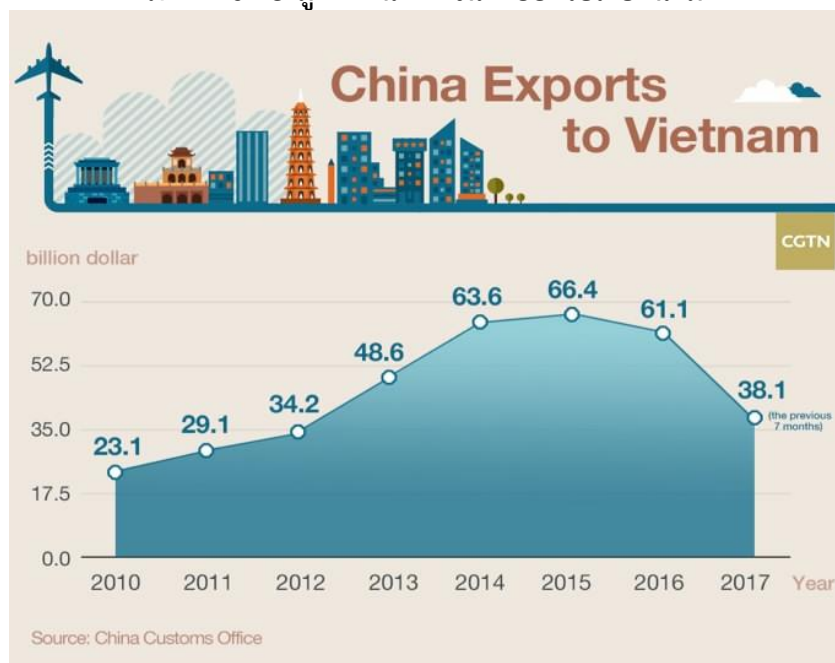
ภาพที่ 6-12 มูลค่าสินค้าที่จีนนำเข้าจากเวียดนาม

ที่มา: CGTN Photo

ในฐานะที่เป็นประเทศตามแนว Belt and Road Initiative: BRI จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่าเวียดนามเป็นหนึ่งในตลาดที่น่าสนใจที่สุดสำหรับประเทศจีนในการขายผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยี “Made in China” บริษัทจีนมีปริมาณการลงทุนในเวียดนามที่มีต้นทุนการผลิตค่อนข้างต่ำและได้เปลี่ยนไปสู่ฐานแห่งการผลิตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างรวดเร็ว

ภาพที่ 6-13 มูลค่าสินค้าที่จีนส่งออกปเวียดนาม

ที่มา: CGTN Photo (2017)

การเร่งเปิดตัวของเวียดนาม

นอกเหนือจากค่าแรงที่ต่ำการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและนโยบายพิเศษยังช่วยเพิ่มความก้าวหน้าในการเปิดเสรีของเวียดนามอีกด้วย ในปี พ.ศ.2558 เวียดนามได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายการลงทุนฉบับที่ 5 เพื่อดึงดูดเงินทุนจากต่างประเทศมหาศาล ในขณะเดียวกันเวียดนามได้ลงนามข้อตกลงการค้าเสรีกับสหภาพยุโรปและสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (EUU) ซึ่งเป็นโอกาสใหม่สำหรับความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างจีนกับเวียดนาม

ความร่วมมือในด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ทั้งสองประเทศได้จัดตั้งคณะกรรมการด้านความร่วมมือด้านสาธารณูปโภคเพื่อจัดทำแผนโดยรวมและให้คำแนะนำในการดำเนินโครงการเชื่อมต่อต่าง ๆ เช่น Lang Son-Hanoi Highway, Mong Cai-Ha Long Highway และทางรถไฟ Lao Cai-Hanoi-Hai Phong railway ทางรถไฟสายแรกของเวียดนามที่เมือง สายก๊าดลิง-ท่าโดง (Cat Linh-Ha Dong) คาดว่าจะวิ่งไปในกรุงฮานอยซึ่งเป็นเมืองหลวงในปี พ.ศ.2561 ซึ่งเป็นรถไฟขนส่งมวลชนขนาดเบาระยะทาง 13 กิโลเมตร กำลังก่อสร้างโดย China Railway Engineering Corporation: CREC

การเชื่อมต่อในด้านอื่น ๆ

จีนและเวียดนามมีการแลกเปลี่ยนที่ดีในด้านอื่น ๆ เช่น การทหาร การท่องเที่ยว ความมั่นคง และวัฒนธรรม ในปี พ.ศ.2550 พวกเขาได้ลงนามในข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือในการป้องกันชายแดนโดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาสันติภาพ เสถียรภาพ ความมั่นคง และความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนเวียดนาม – จีน แลกเปลี่ยนการร่วมฉบับนี้ได้ลงนามโดยทั้งสองประเทศในปี พ.ศ.2560 โดยให้คำมั่นว่าจะจัดการความแตกต่างด้านการเดินเรือและหลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจทำให้สถานการณ์และความตึงเครียดที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงในทะเลจีนใต้

6.4.6 โครงการลงทุนของจีนในเวียดนาม

เวียดนามเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดกับภาคใต้ของจีน เป็นหนึ่งในประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของอาเซียน จากการศึกษาพบว่าจีนเป็นประเทศผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดในเวียดนามในช่วง 2 เดือนแรกของปี พ.ศ.2560 สำนักงานสถิติแห่งชาติเวียดนามรายงานว่า จากจำนวน 34 ประเทศและเขตการปกครองที่ได้รับอนุญาตการลงทุนในเวียดนามในช่วง 2 เดือนแรกของปี พ.ศ.2560 จีนเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดของเวียดนามด้วยมูลค่าการลงทุนรวม 608 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 30 ของมูลค่ารวมโครงการลงทุนใหม่ รองลงมาได้แก่ สิงคโปร์ ด้วยการลงทุน 441.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 21.8 เกาหลีใต้ ด้วยการลงทุน 422.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 20.8 ญี่ปุ่น ด้วยการลงทุน 117.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 5.8 และบริติช เวอร์จิน ไอส์แลนด์ ด้วยการลงทุน 105.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 5.2

โดยตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2560 กระทั่งถึงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560 มีโครงการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในเวียดนามจำนวน 313 โครงการ ด้วยทุนจดทะเบียนกว่า 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สูงขึ้นร้อยละ 7.6 ในเชิงจำนวนโครงการและสูงขึ้นร้อยละ 6.5 ในเชิงมูลค่าการลงทุนเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปี พ.ศ.2559 นอกจากนี้ ยังมีโครงการเดิม 137 โครงการ เพิ่มทุนรวม 759.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีการซื้อหุ้นในกิจการ 654 โครงการ คิดเป็นมูลค่ารวม 619 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ศูนย์ธุรกิจสัมพันธ์ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

เมื่อกลางปี พ.ศ.2559 ยอดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) สะสมในนิคมอุตสาหกรรมเหล่านี้มีมูลค่า 150 พันล้านเหรียญสหรัฐคิดเป็นสัดส่วนประมาณครึ่งหนึ่งของการไหลเข้าของ FDI เข้าประเทศเวียดนาม ในขณะที่จังหวัดส่วนใหญ่ในเวียดนามมีสำนักงานบริหารจัดการนิคมอุตสาหกรรมที่ให้บริการ Single-Window Services เพื่อช่วยนักลงทุนเลือกสถานที่ที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งนิคมส่วนใหญ่ดำเนินการโดยเอกชนและบริษัทเอกชน นักลงทุนต่างชาติสามารถติดต่อกับบริษัทที่จัดการอุตสาหกรรมเหล่านี้ได้โดยตรงเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับนโยบายพิเศษที่มีอยู่ในนิคมอุตสาหกรรม

นิคมอุตสาหกรรมของจีนในเวียดนาม

Long Jiang Industrial Park (LJIP) ตั้งอยู่ในจังหวัด Tien Giang เป็นนิคมอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมการลงทุนและพัฒนาโดย Zhejiang Qianjiang Investment Management Co., Ltd เป็นโครงการสำคัญที่ดำเนินการโดยมณฑลเจ้อเจียงภายใต้โครงการ Belt and Road Initiative จังหวัด Tien Giang ตั้งอยู่ในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงใกล้กับโฮจิมินห์ซิตี้ ศูนย์กลางการค้าชั้นนำของเวียดนามทางตอนใต้ เมื่อสิ้นปี พ.ศ.2558

มีโครงการลงทุน 78 แห่ง มีการไหลเข้าของเงินทุนในจังหวัด Tien Giang มีมูลค่า 1.53 พันล้านดอลลาร์หรือคิดเป็นร้อยละ 0.5 ของทั้งหมดของเวียดนาม สำนักงานสถิติแห่งเวียดนามระบุว่าจังหวัด Tien Giang มีประชากรประมาณ 1.73 ล้านคนโดย 0.28 ล้านคนอาศัยอยู่ในเมืองและ 1.45 ล้านคนอาศัยอยู่ในชนบท LJIP ตั้งอยู่ในเขต Tan Phoc ของจังหวัด Tien Giang ประชากรภายในรัศมี 15 กิโลเมตร ของ LJIP อยู่ระหว่าง 800,000 ถึงหนึ่งล้านคนในจำนวนนั้นมีแรงงานเด็กจำนวนมาก

LJIP ได้รับใบอนุญาตการลงทุนเป็นเวลา 50 ปีจากสำนักงานเขตอุตสาหกรรม Tien Giang ของประเทศเวียดนามในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2550 อุทยานมีพื้นที่ 600 เฮกตาร์ประกอบด้วยเขตอุตสาหกรรม 540 เฮกเตอร์ และพื้นที่ที่อยู่อาศัยและบริการพื้นที่ 60 เฮกตาร์ มูลค่าการลงทุนทั้งหมดประมาณ 100 ล้านดอลลาร์

ภาพที่ 6-14 แสดงสถานที่ตั้งของจังหวัด Tien Giang ในประเทศเวียดนาม

ที่มา: <http://china-trade-research.hktdc.com>

นิคมอุตสาหกรรมที่ครบวงจรมุ่งเน้นการดึงดูดอุตสาหกรรมในด้าน (1) ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์ไฟฟ้า (2) เครื่องจักรกล (3) ผลิตภัณฑ์จากไม้ (4) ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเบาสำหรับใช้ในบ้าน (5) ผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก (6) ยา เครื่องสำอาง และอุปกรณ์ทางการแพทย์ (7) ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและปศุสัตว์ (8) วัสดุก่อสร้าง (9) การผลิตกระดาษ และ (10) วัสดุใหม่ นิคมนี้มีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นตลอดจนเครือข่ายถนนภายในรวมถึงระบบการสื่อสาร บรอดแบนด์ และระบบบำบัดน้ำเสียด้วยการผลิตรายวัน 40,000 ลูกบาศก์เมตร นอกจากนี้ LJIP ยังให้บริการสนับสนุนแก่บริษัทต่าง ๆ ที่เข้ามาในสวนอย่างครบวงจร เช่น การช่วยในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจขั้นตอนการลงทะเบียนและนำเข้า/ส่งออกและแม้แต่การอ้างอิงถึงบริษัทออกแบบและก่อสร้างของโรงงานเพื่อให้มั่นใจว่าการพัฒนาอย่างราบรื่นในนิคมของพวกเขา

จนถึงปลายปี พ.ศ.2559 มีการจัดตั้งบริษัทใน LJIP จำนวน 36 บริษัท โดยมีพื้นที่ใช้สอยร้อยละ 75 ประมาณร้อยละ 70 ของบริษัทเหล่านี้เป็นบริษัทจากจีนแผ่นดินใหญ่ที่ประกอบธุรกิจด้านการผลิตและแปรรูป

โลหะ ผลิตภัณฑ์การเกษตร อาหาร พืชและน้ำมัน บรรจุก๊าซ และวัสดุอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังมีนักลงทุนจาก ญี่ปุ่น เกาหลี สิงคโปร์ มาเลเซีย และได้หวั่นเข้าร่วมในโครงการผลิต นอกจากนี้บริษัทในเครือของฮ่องกงยังได้ลงทุนสร้างโรงงานใน LJIP เพื่อผลิตเส้นใยสิ่งทอ วัสดุยูรีเทน ไม้กระบอก และเสื้อผ้าถัก มูลค่าส่งออกประจำปีของบริษัทที่ดำเนินงานใน LJIP อยู่ที่ประมาณ 470 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2559

ภาพที่ 6-15 บริษัทที่ตั้งฐานการผลิตใน Long Jiang Industrial Park

Longjiang Industrial Park (LJIP).

LJIP management office.

Enterprises in LJIP (1).

Enterprises in LJIP (2).

ข้อได้เปรียบด้านภาษีและค่าใช้จ่าย

บริษัทที่ดำเนินธุรกิจใน LJIP มีสิทธิได้รับสัมปทานภาษีนิติบุคคลไม่เกิน 15 ปี นอกจากนี้บริษัทที่ประกอบธุรกิจด้านการส่งออกสามารถรับนโยบายภาษีพิเศษที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าซึ่งรวมถึงการยกเว้นภาษีนำเข้าและภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับวัสดุที่นำเข้าเพื่อการแปรรูปและการผลิตเพื่อการส่งออก นโยบายพิเศษนี้ยังใช้กับการนำเข้าเครื่องจักรและอุปกรณ์

สัมปทานภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับการลงทุนในนิคมอุตสาหกรรมในเวียดนาม

- อัตรามาตรฐานปัจจุบัน: ร้อยละ 20 (ตั้งแต่ 1 มกราคม ค.ศ.2016)
- สัมปทานภาษี: อัตราภาษีพิเศษที่ร้อยละ 10 สำหรับ 15 ปีแรก
- ยกเว้นภาษีเป็นเวลา 4 ปี (นับจากปีที่ทำกำไรครั้งแรก), และ ลดอัตราภาษีนิติบุคคลในอัตราร้อยละ 50 ใน 9 ปีข้างหน้า

ภาพที่ 6-16 แสดงหน่วยงานที่เริ่มต้นได้รับกำไรภายในปีแรกของการก่อตั้ง

Example 1: Company starting to make a profit in the first year of establishment

Year	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Rate	0%				5%									10%		20%				
	Tax holiday for 4 years				Corporate income tax reduced by half for 9 years									Remaining 2 years		Standard tax rate				
	15-year period																			

Example 2: Company starting to make a profit in the fourth year of establishment

Year	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Rate	0%			0%				5%							10%		20%			
	No profit			Tax holiday for 4 years				Corporate income tax reduced by half for 9 years							Standard tax rate					
	15-year period																			

Remarks: The above table is devised based on the *Decree Issuing Regulations on Industrial Zones, Export Processing Zones and Economic Zones* and related rules promulgated by Vietnam in March 2008. For details, please see relevant legal documents and obtain the latest information from the Vietnamese authority.

Source: Investment Promotion Center - South Vietnam (IPCS) and relevant legal documents

ที่มา: Investment Promotion Center

เป็นที่เข้าใจกันว่าบริษัทต่าง ๆ มีการดำเนินงานอยู่ใน LJIP ส่วนใหญ่จะส่งออกไปยังตลาดในยุโรป สหรัฐอเมริกาและเอเชีย อย่างไรก็ตามมีการผลิตวัสดุอุตสาหกรรมหรือสินค้าชั้นกลางมากขึ้นซึ่งจัดหาให้แก่ผู้ผลิตชั้นปลายน้ำในจีนแผ่นดินใหญ่และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผลิตภัณฑ์เหล่านี้บางส่วนจำหน่ายให้กับผู้ผลิตรายอื่นในเวียดนามเพื่อผลิตและส่งออกต่อไป การประมวลผลดังกล่าวมุ่งเน้นที่วัตถุดิบประเภทต่าง ๆ การนำเข้าภาษีศุลกากรที่เสนอโดยรัฐบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้ผลิตเหล่านี้

เครือข่ายการขนส่งที่สะดวกและบริการด้านลอจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพสูงที่มีอยู่ใน LJIP ช่วยให้บริษัทต่าง ๆ เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและลดต้นทุนการผลิต LJIP เชื่อมโยงกับโฮจิมินห์โดยห่างจากเมืองโฮจิมินห์เพียง 50 กิโลเมตร โดยใช้เส้นทางหลวงพิเศษโฮจิมินห์ซีตี้-ตรังลิ่งซึ่งเชื่อมต่อโดยตรงกับท่าเรือไซ่ง่อนท่าเรือ Hiep Phuoc (ระยะทาง 50 กิโลเมตร จาก LJIP) และท่าเรือ Bourbon (ระยะทาง 35 กิโลเมตร จาก LJIP) การเชื่อมโยงถนนนี้ช่วยอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าเพื่อนำเข้าและส่งออก

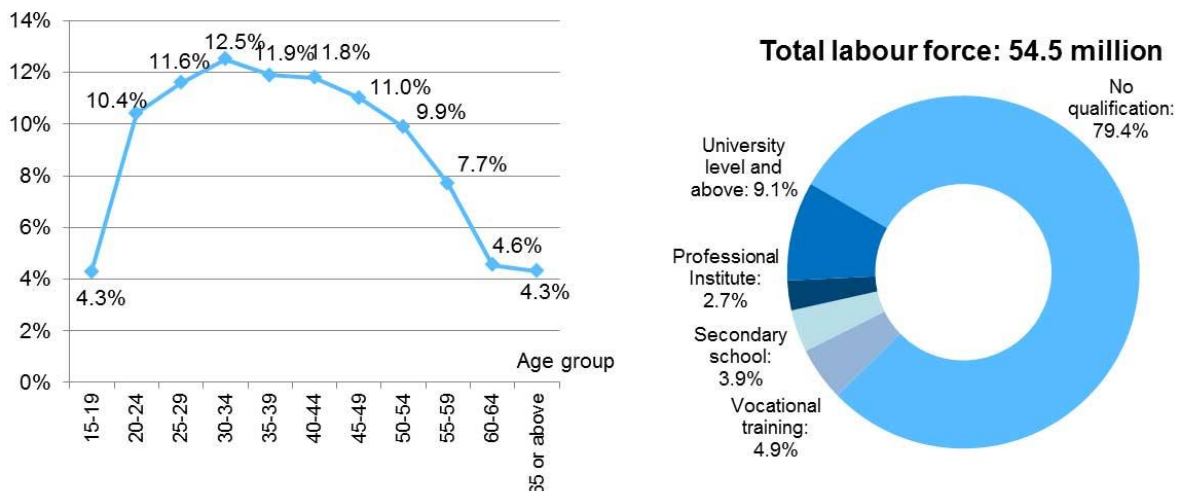
การจัดหาแรงงานและอุตสาหกรรมสนับสนุนด้านน้ำ

บริษัทที่มีเป้าหมายในการลงทุนในการจัดตั้งโรงงานในเวียดนามต้องเลือกเขตอุตสาหกรรมที่เหมาะสมและคำนึงถึงสภาพแวดล้อมการลงทุนโดยรวมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีแรงงานเข้ามาเกี่ยวข้อง ค่าจ้างขั้นต่ำในเวียดนามปัจจุบันมีมูลค่าต่ำกว่า 200 เหรียญสหรัฐต่อเดือน อย่างไรก็ตามค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่าง ๆ เช่นประกันสังคมตามกฎหมาย และการประกันทางการแพทย์รวมทั้งเงินเดือนที่สูงขึ้นสำหรับพนักงานที่มีประสบการณ์และผ่านการรับรองค่าแรงที่แท้จริงของนายจ้างจะเริ่มต้นจากประมาณ 200-250 เหรียญสหรัฐต่อคนต่อเดือน

แม้ว่าระดับค่าแรงขั้นต่ำนี้จะต่ำกว่าในหลายภูมิภาคของประเทศจีนและในขณะที่แรงงานส่วนใหญ่ในเวียดนามมีอายุต่ำกว่า 35 ปี แรงงานที่มีอยู่ในท้องถิ่นส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์การทำงานในโรงงานที่ทันสมัย นอกจากนี้จังหวัด Tien Giang ยังขาดแคลนแรงงานและบุคลากรทางเทคนิค ตามสถิติที่รวบรวมโดยสำนักงานสถิติแห่งประเทศเวียดนามเกือบร้อยละ 80 ของกำลังแรงงานของเวียดนามยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างเป็นทางการ มีเพียงร้อยละ 9 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย และร้อยละ 11 ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษา นอกจากนี้มีเพียงร้อยละ 21 ของการจ้างงานในประเทศได้รับการฝึกอบรมทางเทคนิคมากกว่าสามเดือน โดยส่วนใหญ่พวกเขาถูกจัดว่าเป็นแรงงานที่ไม่เชี่ยวชาญ ดังนั้นผู้ผลิตที่ลงทุนในเวียดนามที่ประสงค์จะดำเนินการกระบวนการผลิตที่มีความซับซ้อนมากขึ้นหรือดำเนินการผลิตกึ่งอัตโนมัติหรือแบบอัตโนมัติอย่างสมบูรณ์อาจต้องพึ่งพาแรงงานจากจีนแผ่นดินใหญ่หรือภูมิภาคอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงเพื่อให้การสนับสนุนการจัดการฝึกอบรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ โรงงานของพวกเขาในเวียดนาม

ภาพที่ 6-17 แสดงจำนวนแรงงานชาวเวียดนาม อายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป

Vietnam's Labour Force Aged 15 and above (by Age Group and Qualification)

Note: Statistics as at the 2nd quarter of 2016

Source: Labour Force Survey Report 2nd Quarter 2016 by General Statistics Office of Vietnam

ที่มา: Labour Force Survey Report(2016)

นอกจากนี้เวียดนามยังขาดอุตสาหกรรมสนับสนุน ขาดแคลนวัตถุดิบอุตสาหกรรม และวัสดุการผลิตต้นน้ำ รวมถึงอุปกรณ์และแม่พิมพ์สำหรับการแปรรูปและการผลิต รัฐบาลเวียดนามกล่าวว่าจะแนแนนโยบายมุ่งใจและเสนอเงินทุนสนับสนุนอุตสาหกรรมสนับสนุน อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ.2563 อุตสาหกรรมเหล่านี้จะสามารถตอบสนองความต้องการในการผลิตได้ถึงร้อยละ 45 เท่านั้น อีกทั้งเวียดนามยังขาดแคลนบุคลากรด้านการออกแบบและวิศวกรรมซึ่งเป็นความท้าทายสำหรับบริษัทที่ลงทุนทางด้านการวิจัยและพัฒนาในประเทศเพื่อเพิ่มความสามารถในการออกแบบและผลิตอุปกรณ์การผลิตที่จำเป็น ผู้ผลิตส่วนใหญ่ในปัจจุบันที่ลงทุนใน LIP ต้องรับมือกับการนำเข้าและส่งออกวัตถุดิบการผลิตและผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปด้วยตัวเอง

บทที่ 7

ปฏิริยาของประเทศ CLMV ต่อการเข้ามาลงทุนของจีน

7.1 ปฏิริยาของประเทศกัมพูชาต่อการเข้ามาลงทุนของจีน

แม้ว่าในภาพรวมของการลงทุนของจีนในกัมพูชาจะเป็นไประหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล ดังกล่าวไปแล้วในบทที่ 5-6 แต่การลงทุนที่นอกเหนือจากนั้น มักเป็นรูปแบบของการลงทุนของเอกชนประเภทธุรกิจที่ไม่ได้ก่อให้เกิดการผลิต เช่น การการลงทุนของเอกชนจีนในเมืองสีหนุวิลล์ จนถึงกับมี คำเรียกขานว่าเป็นจังหวัดหนึ่งของจีน มีการเกิดขึ้นของคาสิโนที่มีชื่อ เช่น New Macau และ New MGM โดยให้ความสำคัญกับลูกค้าชาวจีนเท่านั้น ทั้งนี้ ภายใต้กฎหมายของประเทศ ห้ามมิให้ชาวกัมพูชาเล่นการพนัน

จากตัวเลขของการลงทุนประเภทคาสิโนในกัมพูชา ที่รัฐบาลกัมพูชาอนุญาตให้ชาวจีนลงทุนในคาสิโนกว่า 30 แห่งถูกสร้างขึ้น และอีก 70 แห่งกำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง ที่สำคัญคือบลูเบย์คาสิโนและคอนโดมิเนียมที่มีการโฆษณาว่าเป็น “หนึ่งในสัญลักษณ์ของโครงการ One Belt, One Road ของจีน” โดยคอนโดมิเนียมห้องสตูดิโอที่มีขนาดเล็กที่สุดเริ่มต้นที่ 143,000 เหรียญ ในขณะที่แพงที่สุดมีมูลค่ากว่า 500,000 เหรียญ สะท้อนให้เห็นถึง “การนำค่าไปใช้อย่างผิดที่ผิดทางที่ไม่ได้เป็นไปในแนวทางของ BRI ที่แท้จริง”¹ หรือไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ BRI แต่อย่างใดเป็นรูปแบบของการลงทุนของธุรกิจของจีนที่ไม่ใช่จะมาจากจีนแผ่นดินใหญ่เพียงอย่างเดียว² ซึ่งการลงทุนดังกล่าวนี้อยู่ในข้อห้ามของการลงทุนในต่างประเทศของจีนที่ประกาศออกมาในปี 2018 ก็เป็นสิ่งที่ยังคงเป็นคำถามว่า การลงทุนในการเปิดสถานคาสิโนในกัมพูชานั้น เข้าข่ายหรือไม่ เพราะก็ยังคงมีการเปิดให้มีการดำเนินการอยู่เป็นปกติ

จำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ไปเยือนเมืองสีหนุวิลล์ เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าในช่วงปี พ.ศ.2559 ถึง พ.ศ.2560 โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นถึง 120,000 คน ขณะที่ร้านอาหาร ธนาคาร โรงรับจำนำ ร้านปลอดภาษี ซูเปอร์มาร์เก็ตและโรงแรมทั้งหมดเป็นภาษาจีน ผู้ที่ทำงานในโรงแรม และคาสิโนซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 1,100 เหรียญต่อปี เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกลดลงอย่างมากส่งผลให้ร้านค้าท้องถิ่นขาดรายได้เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวจีนไม่รับประทานอาหารกัมพูชาและไม่ชอบสัมผัสวัฒนธรรมกัมพูชา อีกทั้งชาวบ้านยังกังวลเกี่ยวกับอาชญากรรมที่เกิดจากคาสิโนและเหตุการณ์ความรุนแรงจากการทะเลาะเบาะแว้งของชาวจีนอยู่เป็น

¹ กระทรวงพาณิชย์ของจีนออกกฎเกณฑ์ว่าด้วยการลงทุนในต่างประเทศ(OD)ของจีน สรุปได้ว่าจีนจะไม่สนับสนุนการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศที่ขัดต่อผลประโยชน์ของประเทศหรือมีแนวโน้มที่จะเสี่ยง "กับการลงทุนไม่มีเหตุผล" โดยในหลายอุตสาหกรรมที่มีการจำกัด(restricted) การลงทุนและต้องปฏิบัติตามแนวทางในการปฏิบัติ (Guiding Opinions) เช่น อสังหาริมทรัพย์, สโมสรกีฬา, โรงแรม, ความบันเทิงและอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ส่วนธุรกิจที่ต้องห้าม (prohibited) ได้แก่ : ธุรกิจ ODI ที่อาจเป็นอันตรายต่อผลประโยชน์ของชาติหรือความมั่นคงของจีนอยู่ภายใต้เพื่อการจัดการที่เข้มงวดและการควบคุม ห้ามใช้ ODI ในการพนัน หรืออุตสาหกรรมทางเพศ (ที่มา: Rising Tension Assessing China's FDI drop in Europe and North America (2018)

เข้าถึงจาก https://www.bakermckenzie.com/media/files/insight/publications/2018/04/rising_tension_china_fdi.pdf?la=en

² อาจมาจากเครือข่ายจีนโพ้นทะเล หรือจีนฮองกง มาเก๊า มาเลเซีย สิงคโปร์ ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการร่วมทุน หรือลงทุนร่วม เนื่องจากไม่ได้มีการสำรวจทางสถิติของประเภทธุรกิจคาสิโนในเอเชีย

ประจำจากการตีมูลค่าด้วยความมั่นใจ³ หลังจากที่ได้มีการตีพิมพ์รายงานเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของการลงทุนของจีนเอกชนรายใหญ่ที่ประจำกรุงปักกิ่งได้รับทราบว่ากลุ่มคนที่มีการศึกษาดำเนินงานน้อยจากประเทศของเขา มักละเมิดกฎหมายกัมพูชา

ภาพที่ 7-1 แสดงการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวจีนในกัมพูชา

ที่มา : สำนักงานตัวแทนส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ เสียมราฐ

Darren Touch⁴ กล่าวว่า ประเทศกัมพูชาภายใต้การนำของรัฐบาลเปรียบได้กับการวางเดิมพันเชิงกลยุทธ์ไว้ที่ประเทศจีน ซึ่งต้องเตรียมรับทั้งผลลบและผลบวก จากข้อตกลงบันทึกความเข้าใจแบบทวิภาคีทั้ง 19 ฉบับ และข้อตกลงของทั้งสองประเทศแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับกัมพูชาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นและยึดมั่นต่อการมีอยู่ของจีนในประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น อย่างไรก็ตามข้อเสนอนี้ยังเป็นโอกาสสำหรับกัมพูชาในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นและพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อแข่งขันในตลาดระดับภูมิภาคและระดับโลก กัมพูชาเป็นหนึ่งในพันธมิตรที่ใกล้ชิดกับจีนมากที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การสนับสนุนของกัมพูชาเป็นยุทธศาสตร์ที่สนับสนุนทั้งระบอบการปกครองและการพัฒนาประเทศ ท่ามกลางความสนับสนุนที่ลดน้อยลงจากตะวันตก จีนได้เป็นผู้อุปถัมภ์ในการสนับสนุนโครงการอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานของรัฐบาลกัมพูชา ในปี พ.ศ.2560 ที่ผ่านมา จีนให้ทุนการลงทุนเกือบร้อยละ 30 และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น

กัมพูชาไม่ได้รับเงินทุนเพิ่มเติมจากสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกาหลังจากที่มีการยุบพรรคฝ่ายค้านหลักของประเทศซึ่งคือพรรคกัมพูชา (CNRP) การปิดตัวของหนังสือพิมพ์และสถานีวิทยุที่เป็นอิสระ และการคัด

³ <https://www.theguardian.com/cities/2018/jul/31/no-cambodia-left-chinese-money-changing-sihanoukville>, <https://www.scmp.com/magazines/post-magazine/long-reads/article/2158621/how-chinese-money-changing-sihanoukville-no>, และ <https://www.news.com.au/travel/world-travel/asia/chinese-mafia-taking-over-idyllic-cambodian-beach/news-story/23e247e1af47257c2ff9e90c7112548e>

⁴ Darren Touch. (2018) What Does Chinese Investment Mean for Cambodia?. [สืบค้นออนไลน์] ที่มา: <https://thediplomat.com/2018/02/what-does-chinese-investment-mean-for-cambodia/> >เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2561

ออกองค์การภาคประชาสังคม การสลายตัวของ CNRP ช่วยให้การปกครองประเภทภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี ฮุนเซนได้รับมอบอำนาจอีก 4 ปีข้างหน้าในการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2018 อีกครั้งหนึ่ง ทำให้ทั้งสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกาได้ขมู่ว่าจะไม่ยอมรับการเลือกตั้งว่าถูกกฎหมายโดยปราศจากการมีส่วนร่วมของ CNRP เหตุนี้จึงเป็นโอกาสอันดีที่จีนจะเสริมสร้างตำแหน่งทางภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผ่านกัมพูชา โครงการหลายโครงการเห็นพ้องกันในการเยือนครั้งล่าสุดของนายกรัฐมนตรีฮุนเซน⁵ในเดือนมกราคม 2562 เช่น การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสีหนุวิลล์ ทางด่วนพนมเปญ – สีหนุวิลล์ และการก่อสร้างสนามบินแห่งใหม่ในกรุงพนมเปญ โครงการ BRI ของจีน โครงการเหล่านี้จะช่วยให้กัมพูชาสามารถแก้ปัญหาเรื่องโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่อย่างจำกัด และเสื่อมโทรมลงได้ โดยมีการกล่าวถึงข้อดีของความสัมพันธ์ของจีน-กัมพูชา ว่า คือ การได้รับการสนับสนุนด้านการเงินโดยไม่มีเงื่อนไขสำคัญ โดยผู้เสนอข้อตกลงขึ้นไปทีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอันยิ่งใหญ่จากความร่วมมือที่เพิ่มขึ้น และการค้าระหว่างสองประเทศ

การปรากฏตัวของจีนในกัมพูชานั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ ข้อตกลงล่าสุดมีเป้าหมายเพื่อให้นักท่องเที่ยวชาวจีนจำนวน 2 ล้านคนเดินทางมาเยือนกัมพูชาและการค้าทวิภาคีจะเพิ่มขึ้นเป็น 6 พันล้านเหรียญภายในปี พ.ศ. 2563 ผ่านนโยบาย China Ready เมืองชายฝั่งอย่างเมืองสีหนุวิลล์ที่รู้จักกันดีในบรรดาชายหาดและท่าเรือน้ำลึกแห่งเดียวในกัมพูชาที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงอันยิ่งใหญ่จากการลงทุนจากประเทศจีนนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 โดยได้ชื่อว่า เป็น “มาเก๊าแห่งที่สอง” ธุรกิจนักท่องเที่ยวได้รับผลกระทบจากการขาดนักท่องเที่ยวจีนเดินทางไปยังสถานประกอบการในกัมพูชา สาเหตุเพราะชาวจีนมักไปที่สถานประกอบการที่จีนเป็นเจ้าของ โดย Yun Min ผู้ว่าราชการจังหวัดรายงานว่ามีชาวต่างชาติส่วนใหญ่ที่ขอใบอนุญาตทำงานเป็นชาวจีนคิดเป็นร้อยละ 69 ในปี พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมา ซึ่งเขาได้แนะนำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบใบอนุญาตทำงานและเก็บรวบรวมสถิติเกี่ยวกับธุรกิจต่างชาติ พนมเปญต้องการใช้ความช่วยเหลือของจีนในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน เช่น การปฏิรูปการศึกษา และการดูแลสุขภาพ อีกประการหนึ่งคือ โครงการขนาดใหญ่เป็นโอกาสในการสร้างความมั่นใจว่าการพัฒนาในกัมพูชาจะได้รับการบูรณาการและยั่งยืน โดยคำนึงถึงการขนส่งสาธารณะ การบำบัดของเสีย ระบบสาธารณสุขป้อนักการเมือง แต่รัฐบาลต้องให้แน่ใจว่ามีกลไกการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ และประการสุดท้าย คือ กัมพูชาสามารถใช้การสนับสนุนและความเชี่ยวชาญของจีนในการพัฒนาอุตสาหกรรมในท้องถิ่นเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลสำหรับการส่งออก ซึ่งจะช่วยให้กัมพูชาสามารถแข่งขันกับเพื่อนบ้านเวียดนามและไทยได้

การตอบรับการลงทุนในทุกรูปแบบของจีนจึงไม่สามารถที่จะมองปฏิภณที่ชัดเจนได้จากชาวกัมพูชา ระดับรากหญ้าหรือชาวท้องถิ่นหรือแรงงานชาวกัมพูชาที่บทความต่าง ๆ ที่ออกมานั้น มองว่า ชาวกัมพูชาเองนั้นมีปฏิภณต่อต้านจากการลงทุนของจีนอยู่แล้ว หากเมื่อเทียบกับการลงทุนของประเทศญี่ปุ่น หรือ เกาหลี อย่างไรก็ตามยังมีภาพของการต่อต้านจีนมีมากขึ้น เช่น คำกล่าวของ Vannarith Chheang (2018) ซึ่งเป็นผู้ร่วมก่อตั้ง Cambodian Institute for Strategic Studies. สถาบันการศึกษายุทธศาสตร์กัมพูชากล่าว กล่าวว่า ภาพลักษณ์ของประเทศจีนในกัมพูชาได้รับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นในสีหนุวิลล์ รัฐบาลจีนและสถานทูตจีนยอมรับว่ามีวิทยาศาสตร์ต่อต้านจีนเพิ่มขึ้นในกัมพูชา และ เป็นเรื่องสำคัญที่จีนจะต้องสนใจชาวกัมพูชา หากจีนล้มเหลวในกัมพูชา

⁵ <https://www.scmp.com/news/asia/southeast-asia/article/2183145/cambodian-pm-hun-sen-welcomes-extra-us600-million-aid>

มันจะล้มเหลวในภูมิภาค”⁶ รวมถึง บทความของ Darren Touch (2018)⁷ กล่าวว่า อย่างไรก็ตามหากไม่สามารถแก้ไขปัญหาใหญ่ ๆ เหล่านี้รัฐบาลของกัมพูชาควรตรวจสอบให้แน่ใจว่าชาวกัมพูชานั้นไม่เพียงแต่เป็นแรงงานในการก่อสร้าง แต่มีส่วนร่วมของโครงการในพื้นที่ที่ชาวกัมพูชาจะได้รับโอกาสในการจัดการเมืองของตนในฐานะผู้นำ

7.1.1 ปัญหาจากการเข้ามาลงทุนของจีน

ข้อมูลจากสภาเพื่อการพัฒนา กัมพูชา (Council for the Development of Cambodia หรือ CDC) ระบุว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556-2560 มีเงินลงทุนจีนไหลเข้าสู่กัมพูชากว่า 5.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ (ประมาณ 175 พันล้านบาท) โดยในปี พ.ศ. 2559 จีนกลายเป็นประเทศที่ลงทุนในกัมพูชามากที่สุด ซึ่งมากกว่าที่กัมพูชาลงทุนในประเทศตัวเอง จอร์จ แม็คเคลลาร์ด ผู้เชี่ยวชาญด้านวิเคราะห์ความเสี่ยงในกัมพูชา กล่าวว่า สาเหตุหนึ่งที่คนจีนลงทุนในกัมพูชาเป็นจำนวนมากเนื่องจากกัมพูชาเป็นประเทศที่เปิดมากและมีขั้นตอนลงทุนที่ไม่ยุ่งยาก เช่นสามารถทำวีซ่าได้ง่าย และมีข้อกำหนดเรื่องการขอใบอนุญาตและขั้นตอนต่าง ๆ ทางราชการน้อย

จากความสัมพันธ์แน่นแฟ้นระหว่างจีนและกัมพูชาทำให้จีนยักษ์ใหญ่เศรษฐกิจโลกกลายเป็นนักลงทุนอันดับหนึ่งของกัมพูชา ทำให้ชาวกัมพูชาปรับตัวรับนักลงทุนจีนโดยการเรียนภาษาจีน เพื่อเพิ่มโอกาสทางธุรกิจให้กับตนเอง โรงเรียนเริ่มบรรจุหลักสูตรภาษาจีนให้เด็กได้ฝึกฝนเพื่อเพิ่มทักษะด้านภาษา แต่อย่างไรก็ตาม ประชากรส่วนใหญ่ยังคงกังวลว่าการหลั่งไหลเข้ามาของนักลงทุนจีนจะทำให้เมืองที่เคยเงียบสงบกลายเป็นแหล่งอาชญากรรม เนื่องจากปัจจุบันมีนักลงทุนจีนและชาวต่างชาติ “วอลคอิน” เข้ามาสอบถามข้อมูลเพื่อการลงทุนทุกวัน ซึ่งเป็นผลมาจากการลงนามในข้อตกลงการศึกษาความเป็นไปได้ในการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกแห่งใหม่ในจังหวัดกัมปอต ระหว่างกลุ่มบริษัทจีนและกัมพูชา จังหวัดกัมปอตเป็นเมืองที่เหมาะสมแก่การลงทุนที่ยังไม่ถูกดักดวงผลประโยชน์หลังจากที่กรุงพนมเปญ และ จังหวัดพระสีหนุ หรือที่รู้จักกันในนาม “สีหนุวิลล์” ทางตะวันตกเฉียงใต้ของกัมพูชาได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วหลังการเข้ามาของนักท่องเที่ยวและนักลงทุนจีนจำนวนมากตามรอยความสัมพันธ์ทางการเมืองที่แนบแน่นขึ้นระหว่างจีนและกัมพูชา จากการเข้ามาลงทุนของนักธุรกิจชาวจีนส่งผลให้ค่าเช่าต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมากกว่าสิบเท่า โดยเจ้าของธุรกิจในกลุ่มปอดบางรายต้องปิดกิจการลง เนื่องจากเจ้าของที่ดินขายที่ดินให้นักลงทุนจีนในราคาที่สูงแม้ว่าสัญญาที่ทำไว้จะยังไม่สิ้นสุดก็ตาม ข้อมูลจากกระทรวงท่องเที่ยวประเทศกัมพูชาระบุว่า ในปี พ.ศ.2560 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 5.6 ล้านคน ซึ่ง 1.2 ล้านคนเป็นคนจีน โดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2560 ที่ผ่านมาร้อยละ 46 นักท่องเที่ยวต่างชาติอันดับรองลงมาคือ เวียดนาม ลาว และไทย ตามลำดับ เงินทุนจากจีนนำมาทั้งผลดีและผลเสียการลงทุนจากจีนช่วยสร้างงานและทำให้ราคาอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดปรับตัวสูงขึ้น โดยด้านหนึ่งจะสร้างรายได้ให้คนท้องถิ่น และพัฒนาสาธารณูปโภค แต่อีกด้านหนึ่งก็อาจจะนำมาซึ่งความวุ่นวาย และอาชญากรรม ทั้งนี้กัมพูชาก็ไม่สามารถปฏิเสธการเข้ามาของนักลงทุนจีนได้ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายที่รัฐบาลสนับสนุน “เพื่อการพัฒนาประเทศ”⁸

⁶ <https://www.scmp.com/magazines/post-magazine/long-reads/article/2158621/how-chinese-money-changing-sihanoukville-no> (อ้างแล้ว) และ <https://www.theguardian.com/cities/2018/jul/31/no-cambodia-left-chinese-money-changing-sihanoukville>

⁷ Darren Touch. (2018) อ้างแล้ว

⁸ นันทชนก วงษ์สมุทร. (2561). ชาวกัมพูชาห่วงทุนจีนแปลงสภาพกัมปอตไม่เหลือเค้าเมืองสงบ. BBC News. สิงหาคม 14. [สืบค้นออนไลน์] ที่มา: <https://www.bbc.com/thai/amp/international-45170107> >เข้าถึงเมื่อ 30 เมษายน 2561

7.2 ปฏิกริยาของประเทศลาวต่อการเข้ามาลงทุนของจีน

จากการเข้ามาลงทุนของเอกชนหรือรัฐวิสาหกิจจีนในโครงการ Belt and Road ของจีนทำให้เกิดความไม่พอใจในประเทศลาวในประเด็นของค่าชดเชยที่น้อยเกินไปสำหรับครอบครัวที่ได้รับผลกระทบมากกว่า 4,000 ราย อันเนื่องมาจากผลกระทบจากการสร้างทางรถไฟความเร็วสูงระหว่างประเทศจีน – ลาว ที่ได้เริ่มสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2559 จากรายงานของ Banque Pour Le Commerce Exterieur Lao ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐที่ใหญ่ที่สุดว่าจะมีการชำระเงินให้กับเกษตรกรที่ได้รับความเสียหายของพืชผล เพื่อการเพิ่มความโปร่งใสให้กับกระบวนการนี้ ปัญหานี้เกิดขึ้นในเดือนตุลาคม พ.ศ.2559 เมื่อชาวบ้านถูกขัดขวางไม่ให้ออกความเห็นต่อโครงการในที่ประชุมสาธารณะ ซึ่งจัดขึ้นเพื่อโปรโมตโครงการ BRI ซึ่งมีข้อร้องเรียนที่คล้ายคลึงกันในชุมชนท้องถิ่นที่ถูกยึดทรัพย์โดยโครงการอื่น ๆ ที่พรรคแรงงานปฏิวัติลาวซึ่งเป็นพรรคกรรมกรได้ประกาศออกมาซึ่งไม่มีการคัดค้าน การพูดถึงค่าชดเชยที่เกิดขึ้นในขณะนี้คือการก่อสร้างทางหลวง 414 กิโลเมตร จากชายแดนทางเหนือของประเทศที่ไม่มีทางออกสู่กรุงเวียงจันทน์ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง โดยใช้แรงงานส่วนใหญ่เป็นชาวจีน และมีผลกระทบต่อพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่เพาะปลูกรวมถึงบ้านเรือนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ

โดยหนึ่งในห้าของเส้นทางได้เสร็จสมบูรณ์ ถนนวิ่งไปตามทางยกระดับผ่านภูมิประเทศที่เป็นภูเขา มีกำหนดแล้วเสร็จภายในเดือนธันวาคม พ.ศ.2564 เส้นทางนี้จะมีอุโมงค์ 75 แห่งและสะพาน 167 แห่ง จีนเป็นผู้จัดหาเงินทุนร้อยละ 70 ของโครงการผ่านประเทศที่ยากจนที่สุดแห่งหนึ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อขยายเส้นทาง โดยรวมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายการขนส่งทางบก ถนนจากคุนหมิงจะมีระยะทาง 3,000 กิโลเมตร ผ่านลาว ไทย และมาเลเซียไปยังสิงคโปร์ โครงการนี้จะเปลี่ยนประเทศลาวจากประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเลให้เป็นดินแดนที่เชื่อมโยงกัน สปป.ลาวได้มีการร่างกฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าเสียหายสำหรับการบังคับขับไล่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการสาธารณูปโภคพื้นฐาน การซื้อที่ดินเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโครงการลงทุนในต่างประเทศได้กลายเป็นแรงเสียดทานหลักในประเทศ

จากการสำรวจของ Freedom House ซึ่งเป็นหน่วยเฝ้าระวังสิทธิของประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งข้อสังเกตในการพัฒนาทางเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดการทะเลาะวิวาทเกี่ยวกับประเด็นเรื่องที่ดินและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยประเทศลาวอยู่อันดับ 151 จาก 165 ประเทศที่ได้รับการสำรวจ นับเป็นประเทศที่มีอิสระน้อยที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอดีตเมื่อลาวไม่สามารถชำระหนี้ที่เกิดจากโครงการก่อสร้างที่ได้รับการสนับสนุนจากจีนรัฐบาลได้ส่งมอบที่ดินของรัฐให้กับผู้รับเหมาชาวจีน

ทั้งนี้หากสอบถามความเห็นถึงการลงทุนของจีนในลาว ความเห็นจะออกมาในสองภาพ คือ ทั้งดีและไม่ดี หากดีจะเกี่ยวข้องกับการลงทุนในสปป.ลาวที่มีทั้งต้นทุนค่าใช้จ่ายที่มากทั้งการได้สิทธิในการลงทุน กฎหมาย กฎเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่เข้มงวด และปัญหาของการคอร์รัปชัน เป็นต้น

คุณฉลองชัย ชยตระกูลศรี⁹ ผู้จัดการบริษัท UMG จำกัด รองประธานสภาธุรกิจไทย-ลาว ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การเข้ามาลงทุนของจีนในลาวว่า “นักธุรกิจจีนที่เข้ามานั้นมีทั้งดีและไม่ดี อาจทำให้ปัญหาการคอร์รัปชัน ไม่สนับสนุนสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการปลูกกล้วยซึ่งตรวจสอบในภายหลังว่ามีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รัฐบาลจึงได้สั่งยุติ ประเทศลาวนั้นมีทรัพยากรธรรมชาติมาก คนลาวอัธยาศัยดี นโยบายรัฐบาล

⁹ สัมภาษณ์ ฉลองชัย ชยตระกูลศรี, ผู้จัดการบริษัท UMG จำกัด รองประธานสภาธุรกิจไทย-ลาว, วันที่ 10 เมษายน 2561

เอื้ออำนวยบางครั้งสามารถหลบหลีกกฎหมาย กฎระเบียบได้พอสมควร เจ้าหน้าที่ชอบปล่อยปละละเลยนั้นคือ จุดอ่อน จีนจึงชอบเข้ามาซึ่งบางโครงการอนุมัติแล้วลาวเสียเปรียบในหลายด้านก็จะขอชะลอไว้ก่อนและทำการตรวจสอบที่หลัง บางโครงการศึกษาผลกระทบด้านสภาพแวดล้อมไม่สมบูรณ์แต่มีสัญญาไปแล้วก็ต้องดำเนินให้เสร็จตามสัญญา” คุณฉลองชัย กล่าวว่า โดยสรุปแล้วมีทั้งดีและไม่ดีแต่เศรษฐกิจลาวที่ขับเคลื่อนได้ทุกวันนี้ก็เพราะเงินมาลงทุน คนจีนกับคนลาวนั้นมีความสัมพันธ์กันมากกว่า 50 ปี ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ลาวจะเน้นให้เงินมาลงทุนเนื่องจากเป็นประเทศ Land Lock อยากให้เป็น Land Link ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของลาวตอนนี้มีแผนปี ค.ศ.2016-2030 เป็นวิสัยทัศน์ระยะ 15 ปี เป้าหมายโดยรวมคือ Land Lock ไปสู่ Land Link จึงเข้ากับนโยบาย OBOR ของประเทศจีน ระบบการเมืองนั้นเข้ากันได้กับจีนอยู่แล้วและมีการสนับสนุนกันมาตลอด หลังจากประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 9 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้ให้ความสำคัญกับลาวในเรื่องการลงทุน ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี

คุณ Phimmason Inseng¹⁰ นักวิจัยจากสถาบันการต่างประเทศกระทรวงการต่างประเทศลาว ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับโครงการรถไฟความเร็วสูงเพิ่มเติมว่าตอนนี้จีนประชากรล้นประเทศ และยังมีนโยบายก้าวออกไป จีนจึงได้ก้าวไปหาสถานที่ที่ดีที่สุดที่จะเดินออกไปนั่นก็คือประเทศลาว เนื่องจากประเทศลาวยังมีพลเมืองน้อย มีที่ดินมาก กฎหมายของลาวยังไม่รัดกุม ยังมีช่องว่าง ไม่เข้มงวดจึงทำให้มีการเข้ามาของต่างชาติ ในขณะที่เดียวกันจีนตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนลาวเพราะคนจีนสร้างความสะดวกสบายให้กับชีวิตประจำวันของคนลาว สินค้าจีนคุณภาพไม่ดีแต่มีราคาถูกกว่าของไทยและญี่ปุ่น สินค้าจึงตอบโจทย์ให้คนลาวได้ในจุดนี้ แต่ลาวก็ปล่อยให้จีนเข้ามามากเกินไปและมาใช้ช่องว่างทางธุรกิจทำตราบนี้ซึ่งยังขาดการคุ้มครองที่ดี ในภาครัฐสั่งการลงมาแต่คนปฏิบัติยังไม่เข้าใจนโยบายที่แท้จริง ประเทศญี่ปุ่นประสบผลสำเร็จกับการกระจายอำนาจ ลาวก็กำลังทำเช่นกันแต่ส่วนกลางก็ไม่สามารถควบคุมได้หมดจึงยากต่อการบริหาร ซึ่งหน่วยงานรับรู้และมีนโยบายป้องกันแต่ภาคปฏิบัติอาจจะไม่ได้ผล คุณ Sengphachanh Simangkhal¹¹ ผู้อำนวยการกองวิจัยนโยบายกระทรวงอุตสาหกรรมและการพาณิชย์กรมส่งเสริม SMEs กล่าวเพิ่มเติมว่า ลาวนั้นยังอ่อนในด้านสัญญา การเจรจาทางด้าน FDI ก็เช่นกัน SME นั้นก็ต้องพร้อมสนองให้เขาถ้าเขาอยากได้แต่ลาวยังไม่พร้อมในหลาย ๆ ด้าน จีนมีความต้องการสินค้าจากลาวเป็นจำนวนมากกว่ารายการแต่ลาวสนองได้เพียงสิบกว่ารายการแสดงให้เห็นถึงความไม่พร้อมของภาค SME ของลาว

คนจีนมีการลงทุนใหญ่ ๆ เป็นจำนวนมากที่จำเป็นต้องการแรงงานและต้องการบริโภคแต่ลาวก็ยังไม่สามารถตอบสนองในจุดนี้ มีโครงการลงทุนน้ำตาลมิตรผลที่แขวงสะหวันนะเขตซึ่งแรงงานเกินกว่าครึ่งเป็นคนไทย มีการลงทุนขนาดใหญ่เข้ามาแต่แรงงานลาวหายาก ลาวมีกฎหมายการลงทุนว่าต้องมีแรงงานต่างชาติไม่เกินร้อยละ 10 แต่เท่าที่เห็นมีเกือบทั้งหมด ซึ่งไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบได้เพราะเป็นพื้นที่ส่วนบุคคลไปหมดแล้ว เข้าถึงได้ยาก จีนมาด้วยความพร้อมทุกอย่างแล้วยังไม่ยอมให้คนลาวเข้าไปอีก ไม่เหมือนกับประเทศไทยที่ลาวมีอำนาจต่อรองแต่กับจีนนั้นลาวไม่มีอำนาจในการต่อรอง คนจีนเข้ามาสร้างคอนโดแล้วก็มาซื้อ-ขายให้กับคนจีนกันเอง ทั้งโรงแรมใหญ่ ๆ ก็มีแต่คนจีนมาพัก ตึกใหญ่ ๆ มีแต่คนจีนซึ่งสามารถเซ็นสัญญาเข้าได้ยาว 50 ปี เป็นการสร้างให้คน

¹⁰ สัมภาษณ์ Phimmason Inseng. นักวิจัยจากสถาบันการต่างประเทศกระทรวงการต่างประเทศลาว, วันที่ 10 เมษายน 2561

¹¹ สัมภาษณ์ Sengphachanh Simangkhal, ผู้อำนวยการกองวิจัยนโยบายกระทรวงอุตสาหกรรมและการพาณิชย์กรมส่งเสริม SMEs, วันที่ 10

เมษายน 2561

จีนมาอยู่ ในเรื่องที่คนจีนเอารถเข้ามาก็ยังจัดสรรไม่ได้ รถจีนเข้ามาเป็นจำนวนมาก ไม่ให้เข้ามาก็ไม่ได้ นโยบาย SME ของลาวปัจจุบันมีแผนแล้วแต่บุคลากรยังมีจำนวนน้อยและยังขาดความเข้าใจ งบประมาณก็ยังไม่มีเพียงพอ จึงส่งเสริมได้ยาก และยังถือว่าเป็นอะไรที่ใหม่ยังต้องลงไปสนับสนุน SME ลาวนั้นต้องยืนด้วยตนเองเพราะไม่มีงบประมาณ เรามีกองทุนของ SME ที่ธนาคารแต่ก็เข้าถึงยาก เนื่องจาก SME ไม่มีคนทำบัญชี ไม่มีรายรับรายจ่าย สถาบันการเงินจึงอนุมัติไม่ได้ ในขณะที่กำลังฝึกให้บันทึกรายรับรายจ่ายก่อน ซึ่งในอนาคตจะมีการสร้างศูนย์ SME แต่ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านก็หายากจะนำผู้เชี่ยวชาญจากที่อื่นเข้ามาก็มีค่าใช้จ่ายสูง เคยมีการจัดฝึกอบรมก็นำเอาผู้เชี่ยวชาญคนไทยมาเพราะถ้าเอาจากต่างประเทศอื่นมาอาจจะยากกับการสื่อสาร ทั้งนี้ปัจจุบันมีนักศึกษาจีนมาเรียนที่ลาว 700 กว่าคน นักศึกษาลาวไปจีนก็มีจำนวนมาก เนื่องจากรัฐบาลจีนให้ทุนกว่า 50 ทุนต่อปี ในปัจจุบันมีนักศึกษาลาวศึกษาอยู่ที่จีนประมาณ 2,000 คน

ทั้งนี้ ในเรื่องของข้อมูลข่าวสารที่รัฐบาลจีนอยากให้คนลาวรับรู้ผ่านทางรัฐบาลค่อนข้างนำมาเผยแพร่บ่อย ยังมีโครงการ OBOR ส่งผลให้มีการจัดสัมมนาบ่อยขึ้น หน่วยงานต่าง ๆ จึงเริ่มรับรู้มากกว่าเดิมว่าขั้นตอนต่อไปจะทำอะไร แต่ยังไม่สามารถเข้าถึงประชาชนจริง ๆ ได้ ระยะเวลาของโครงการร่วมมือถ้าจีนเทียบกับญี่ปุ่น เกาหลี จีนนั้นจะมาลงทุนขนาดใหญ่และมาเร็วและแรง ทางด้านญี่ปุ่นนั้นจะมีความละเอียดรอบคอบ เมื่อละเอียดก็ใช้เวลาจะเรียนรู้ก่อนแล้วค่อยพัฒนาต่อจะมองการณ์ไกล มีการศึกษาต่อหลังจากจบโครงการด้วยและยังไม่ค่อยกล้าที่จะทุ่มเทมาก จีนนั้นยังไม่มีการมาติดตามผลหลังโครงการ จึงเป็นความต่างระหว่างญี่ปุ่นและจีน

สรุปได้ว่าปฏิกิริยาที่มีต่อการลงทุนของจีนในลาวนั้น ไม่สามารถที่จะถูกแสดงออกมาในลักษณะความคิดเห็นต่าง ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นไม่ได้แสดงออกมาอย่างชัดเจนว่ามีความไม่พอใจหรือต่อต้าน แต่จากบทสรุปของคำสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสปป.ลาว กับการวิเคราะห์เอกสาร จึงพอจะยืนยันได้ว่ามีความเก็งกอดของความไม่พอใจ แต่ก็ไม่สามารถที่จะแสดงออกได้ แม้สิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจในโครงการใดก็ตามที่มีการลงทุนจากต่างประเทศ ทั้งจีนและประเทศอื่นๆ ก็มักจะมีความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อม และชุมชนระดับท้องถิ่นของลาว แต่เสียงสะท้อนที่เกิดขึ้นนั้นมีน้อยมาก คุณ Phimmasone Inseng ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า “ปัญหาที่เกิดขึ้นจากโครงการการลงทุนของจีน โดยเฉพาะ BRI คือ การประชาสัมพันธ์ ประชาชนยังขาดความเข้าใจ คนลาวยังไม่เข้าใจด้วยซ้ำว่า BRI คืออะไร จึงไม่สามารถยอมรับได้ว่ามีผลประโยชน์ ผลได้ผลเสียอย่างไร ซึ่งตรงนี้ควรคุยจากระดับล่างขึ้นไป ไม่ใช่บนลงล่าง ระดับรากหญ้าไม่ทันเข้าใจ ไม่ทันรับรู้ในเรื่องรถไฟของลาว ทศนคติที่มีต่อโครงการขนาดใหญ่แบบนี้ของคนลาวส่วนใหญ่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร รู้แค่มูลค่ารวม เส้นทางไปทางไหน คนทั่วไปไม่ได้เข้าใจเรื่องการก่อสร้างว่ามีวิธีการอย่างไร เริ่มจากตรงไหนการเข้าถึงข่าวสารยังไม่เพียงพอโดยทางมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวก็มีการศึกษาในเรื่องนี้” ถือเป็นตัวอย่างของการทำให้เกิดความเข้าใจกับคนในระดับล่าง

7.3 ปฏิกิริยาของประเทศเมียนมาต่อการเข้ามาลงทุนของจีน

จากการสร้างถนนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ Belt and Road Initiative (BRI) ของจีนในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งไปยังพื้นที่ลุ่มน้ำอิรวดี บริเวณนี้มีประชากรประมาณ 24 ล้านคน ซึ่งเป็นประชากรเกือบครึ่งหนึ่งของเมียนมา กลุ่มคนเหล่านี้พึ่งพาแหล่งทุนทางธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ แม่น้ำ ที่ดิน และความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อประโยชน์อันหลากหลาย เช่น น้ำดื่ม และการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีความเสี่ยงที่ประโยชน์ของโครงการถนน BRI อาจถูกแทนที่ด้วยค่าใช้จ่ายทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่

สำคัญหากถนนถูกสร้างขึ้นในบริเวณที่เป็นส่วนของระบบนิเวศซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสัตว์ป่าหรือก่อให้เกิดการตัดไม้ทำลายป่า เกิดแผ่นดินถล่ม และมลพิษ การวางแผนและการออกแบบที่ดีนั้นทำให้ความเสี่ยงเหล่านี้สามารถหลีกเลี่ยงและบรรเทาได้ Hanna Helsing¹² ผู้จัดการโครงการนโยบายสีเขียวและผู้จัดการนโยบายของ WWF-Myanmar กล่าว ทั้งนี้ควรหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นหากโครงการโครงสร้างพื้นฐานได้รับการวางแผนและออกแบบให้สอดคล้องกับกรอบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของเมียนมา ซึ่งมีช่องว่างในกฎหมายอย่างแน่นอน ตัวอย่างเช่น เมียนมายังไม่มีมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมและการก่อสร้างอย่างสมบูรณ์และยังไม่มีมาตรการเกี่ยวกับการชดเชยความหลากหลายทางชีวภาพ

7.3.1 BRI Corridors ในเมียนมา

การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานในการเชื่อมระหว่างตะวันออกและตะวันตกเฉียงเหนือของทั้งสองแห่ง อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของประเทศซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเมียนมาต้นทุนทางธรรมชาติของเมียนมามีความสำคัญต่อการบรรเทาผลกระทบร้ายแรงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติต่อโครงสร้างพื้นฐานของประเทศรวมถึงถนน โดยเมียนมามีส่วนเกี่ยวข้องในเส้นทางเศรษฐกิจ 2 ใน 6 ของโครงการใหญ่ของจีน ได้แก่ เส้นทางบังคลาเทศ – จีน – อินเดีย – เมียนมา หรือ BCIM และเส้นทางเดินเรือคาบสมุทรมจีน – อินโดจีน เส้นทาง BCIM ถูกออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างยูนานของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านรวมทั้งการบูรณาการเศรษฐกิจในภูมิภาคอ่าวเบงกอล ในขณะที่โครงการหลังนั้นเน้นเชื่อมต่อด้านต่าง ๆ ของจีนภายในอาเซียนรวมทั้งเส้นทางเหนือ – ใต้ ที่เชื่อมระหว่างฝั่งตะวันออกกับมหาสมุทรอินเดียผ่านย่างกุ้ง¹³

7.3.2 โอกาสในการพัฒนาประเทศเมียนมา

ถนนและการก่อสร้างถนนในโครงการ BRI อาจมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานของเมียนมา ถนนในเส้นทางเหล่านี้จะเชื่อมโยงศูนย์กลางเมืองและชุมชนที่สำคัญทั่วประเทศกับเมืองใหญ่และตลาดในประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศบังคลาเทศ จีน และอินเดีย ซึ่งจากประสบการณ์ในประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ พบว่าข้อเสนอ BRI ในการสร้างถนนในเมียนมาอาจช่วยเพิ่มการเข้าถึงงานการศึกษาและการดูแลสุขภาพ เพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่ายด้านการค้าและอุปสรรคและเร่งการเติบโตของการเกษตรและกลุ่มอุตสาหกรรม

7.3.3 ความเสี่ยงต่อต้นทุนตามธรรมชาติ

อย่างไรก็ตามโครงสร้างพื้นฐานของ BRI อาจส่งผลกระทบต่อต้นทุนทางธรรมชาติและผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมถึงความเสี่ยงของแผ่นดินถล่ม น้ำท่วม และมลพิษทางน้ำ โดยมีการตั้งข้อสังเกตว่าความยั่งยืนของเส้นทางถนน BRI อาจขึ้นอยู่กับ “Ecosystem Services” การลดความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วมและการชะล้างพังทลายของระบบนิเวศตามธรรมชาติ เส้นทาง BRI ตัดผ่านพื้นที่ของกลุ่มน้ำอิรวดี และพื้นที่โดยรอบซึ่งบริเวณนี้รองรับประชากร 24 ล้านคน คนเหล่านี้พึ่งพาทุนธรรมชาติในการเข้าถึงน้ำดื่ม น้ำประปาในฤดูแล้ง และช่วยลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งมีความเสี่ยงที่ผลประโยชน์ของโครงการ BRI อาจถูกทำลายโดยค่าใช้จ่าย

¹² สืบค้นจาก <https://www.mekongeye.com/2018/02/22/belt-and-road-road-corridors-put-half-of-myanmars-population-at-risk/>

¹³ ดูเพิ่มเติมใน “Belt and Road road corridors put half of Myanmar’s population at risk” สืบค้นจาก

<https://www.mmtimes.com/news/belt-and-road-road-corridors-put-half-myanmar-population-risk.html>

ด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างมากซึ่งจะเกิดขึ้นหากถนนถูกสร้างขึ้นโดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม สัตว์ป่า และผลกระทบต่อชุมชน

7.3.4 เมียนมาได้ประโยชน์จากโครงการ BRI ของจีนหรือไม่¹⁴

รัฐบาลจีนมองว่า การค้าและการลงทุนในประเทศเมียนมาเป็นพื้นที่สำคัญสำหรับโครงการขนาดใหญ่ของจีน เช่น เชื้อน สะพาน ถนน และท่าเรือ ซึ่งเป็นหลักฐานทางวัตถุที่เป็นรูปธรรมของแนวคิด One Belt, One Road ทั้งที่รัฐบาลหรือผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจของเมียนมาไม่เต็มใจที่จะให้ชาวจีนเข้าถึงตลาดและแหล่งข้อมูลของตนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างต่อเนื่องของเมียนมาสามารถอธิบายได้ด้วยความปรารถนาที่จะสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสมดุลและหลากหลาย แต่จากข้อตกลงที่เกิดขึ้นไปแล้ว ยังเป็นโจทย์ที่ยากสำหรับการยอมรับของจีนในเมียนมา มีหลากหลายระดับการยอมรับ ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น โดยเฉพาะการยอมรับการลงทุนของจีนในมุมมองของภาคประชาสังคม ในการสร้างเชื่อมมิติของบริษัทเอกชนจีน แต่การที่เมียนมาเองก็ยังเห็นถึงผลประโยชน์ที่เมียนมาได้รับจากจีนเองในการอนุญาตให้มีการตัดผ่านของท่อน้ำมัน และก๊าซที่ตัดผ่านอาณาเขตของเมียนมาจากท่าเรือจ้อกผั่วที่มีการกำหนดแนวเขตเศรษฐกิจไว้แล้ว ก็ส่งผลประโยชน์ต่อชาวเมียนมาไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ยิ่งทำให้หลักฐานทางวัตถุของจีนในพม่า จึงยังคงเป็นมุมผลทางด้านลบ มากกว่าด้านบวก และต้องรอคอยกาลเวลาในการพิสูจน์ที่ว่ากันว่า กินเวลาถึง 10 -20 ปี

7.4 ปฏิกริยาของประเทศเวียดนามต่อการเข้ามาลงทุนของจีน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวแทนจากคลังความคิดของเวียดนาม นำโดย Dr. Nguyen Binh Giang, Vice Director General (IWEP) และ Dr. Pham Tuan Institute of Institute of World Economics and Politics ภายใต้ สถาบัน Vietnam Academy of Social Sciences (VASS)¹⁵ ให้ความเห็นในการเข้ามาลงทุนของจีนว่า ประเทศจีนนั้นเข้ามาลงทุนโครงการต่างๆแต่มีการใช้ใช้วัตถุดิบของเวียดนามน้อยมาก จะเน้นใช้แรงงานมากกว่า คนเวียดนามนั้นจะเชื่อมั่นในของญี่ปุ่น และ เกาหลีเพราะการลงทุนของธุรกิจของจีนนั้นได้ลงไปถึงการพัฒนาประเทศ ส่วนจีนนั้นจะเป็นสอนให้ทำตามไม่ได้มาถ่ายทอด ซึ่งเวียดนามต้องการสร้างสมดุลกับประเทศอื่นๆ นอกเหนือจากจีนด้วย เช่นเดียวกับ Dr. Nguyen Cam Nhung Ph.D. ตำแหน่ง Vice Dean, Faculty of International Business and Economics, The University of Economics and Business (UEB), Vietnam National University, Hanoi (VNU-UEB)¹⁶ ให้ความเห็นว่า จีนเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดของเวียดนามมีการลงทุนในหลายด้านแต่ส่วนมากจีนจะมีการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การผลิตสินค้าสาเหตุที่จีนสนใจมาลงทุนในเวียดนามเนื่องจากมีค่าแรงงานที่ต่ำ ปัจจุบันมีคนจีนเข้ามาทำงานโรงงานในเวียดนามเป็นจำนวนมาก ในกลุ่มประเทศ CLMV เวียดนามมีค่าแรงที่ต่ำสุดโดยเฉพาะเวียดนามกลางและเวียดนามตอนบนอีกทั้งยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยมีเขตอุตสาหกรรมของจีนซึ่งเน้นไปที่ระยะเวลาในการลงทุน ส่วนประเทศญี่ปุ่นนั้น

¹⁴ Nicholas Farrelly. (2015). Can Myanmar Benefit From China Plan?. Myanmar Times. July 13. [สืบค้นออนไลน์] ที่มา: <https://www.mmmtimes.com/opinion/15460-can-myanmar-benefit-from-china-plan.html> >เข้าถึงเมื่อ 10 มกราคม 2561

¹⁵ จากการสัมภาษณ์วันที่ 13 มีนาคม 2561

¹⁶ จากการสัมภาษณ์ วันที่ 13 มีนาคม 2561

เป็นการลงทุนในแนวนอน (Vertical Investment) ทำให้เวียดนามนั้นสามารถอยู่ในห่วงโซ่อุปทาน ของญี่ปุ่นได้ผู้ลงทุนใหญ่ในเวียดนาม คือ ญี่ปุ่นและเกาหลีซึ่งทำให้มีส่วนร่วมในเศรษฐกิจมากขึ้น แต่สำหรับจีนนั้นใช้แค่แรงงานแค่ตั้งโรงงานในเวียดนาม แต่ก็มีทั้งแรงงานจีนและเวียดนาม ซึ่งมีคำถามกลับมาว่า แล้วประเทศไทยนั้นใช้วิธีการอย่างไรในการจัดการกับการรุกคืบของจีน ที่น่าสนใจ คือ ทุกประเทศมองการลงทุนของจีนว่าเป็นการรุกคืบหมด ตัวอย่างเช่น การที่ไทยยอมให้มีการใช้หยวนในการชำระเงินกับเงินบาทได้โดยตรง ในขณะที่เวียดนามไม่มี การลงทุนของไทยในจีน มีความคิดเห็นด้วยว่าไทยนั้นเป็นนอมินีจีนในการลงทุนในเวียดนามจริงหรือไม่ สิ่งดังกล่าวสะท้อนให้เห็นปฏิกริยาของความยังไม่แน่นอน และรักษาระยะกับความสัมพันธ์ของจีน-เวียดนามได้ หรือสรุปได้ว่า เป็นการรักษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และการเมือง แต่ไม่แน่นอนและชัดเจนเมื่อเทียบกับกัมพูชา ในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล จากการศึกษาพบว่า เวียดนามให้เครดิตด้านการส่งผลต่อการพัฒนาประเทศกับญี่ปุ่น เกาหลีและประเทศตะวันตก มากกว่าจีน

นอกจากนี้แล้ว Dr. Nguyen Cam Nhung ยกตัวอย่างของการไม่เชื่อมั่นในการลงทุนของจีน ว่า รถขนส่งมวลชนที่บริษัทจีนได้สัมปทานการก่อสร้างในกรุงฮานอยกับ อีกหนึ่งโครงการที่รัฐบาลญี่ปุ่นลงทุนการขนส่งระบบรางในกรุงโฮจิมินห์ ทะได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับรถไฟของจีนที่เวียดนามว่าโครงการของจีนนั้นแม้จะใช้เวลาก่อสร้างนานกว่า 5 ปี และเกิดปัญหาของความล่าช้าที่มากกว่า รวมถึงอุบัติเหตุที่เกิดจากการก่อสร้างมากกว่า¹⁷ ที่ยังไม่แล้วเสร็จเนื่องมาจากปัญหาการบริหารจัดการของจีนเมื่อรัฐบาลหรือว่าหน่วยงานต่างๆ ทราบปัญหาแล้ว มีแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างไร จากข้อสังเกตซึ่งเมื่อสอบถามและสอบถามจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การยอมรับด้านของมาตรฐานการก่อสร้างของญี่ปุ่นยังคงมีความน่าเชื่อถือที่มากกว่า

รูปที่ 7-2 เส้นทางขนส่งมวลชนของรถไฟสาย Ben Thanh-Suoi Tien ของโฮจิมินห์ซิตี้ครอบคลุม 19.7 กม. เชื่อมต่อใจกลางเมืองกับเขตตะวันออก

ที่มา: <https://www.scmp.com/week-asia/business/article/2104149/vietnams-tale-two-metros-one-built-japanese-and-other-chinese>

¹⁷ ดูเพิ่มเติม “Vietnam’s tale of two metros, one built by the Japanese and the other by the Chinese” ใน <https://www.scmp.com/week-asia/business/article/2104149/vietnams-tale-two-metros-one-built-japanese-and-other-chinese>

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้คำตอบของการถ่ายทอดความรู้ความสามารถให้กับแรงงานของประเทศอุยกมองในลำดับต้นๆ โดยในส่วนของการลงทุนของจีนในเวียดนามนั้น มุ่งเน้นโพลีการใช้ทรัพยากร ใช้แรงงาน ใช้เครื่องจักรของเวียดนาม ซึ่งรัฐบาลก็ไม่ได้ให้ความสนใจจุดนี้กับการเข้ามาลงทุนของจีนอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ที่ยังเป็นธุรกิจที่น่าสนใจในเวียดนาม เพราะมีแรงงานจำนวนมากมีอัตราค่าจ้างที่แข่งขันได้ และได้รับสิทธิพิเศษทางภาษี (GSP) จากหลากหลายประเทศ นักวิชาการของเวียดนามได้ให้มุมมองของเวียดนามเปรียบเทียบระหว่างปัจจุบันกับอีก 20 ปีข้างหน้าว่าการที่เวียดนามมุ่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจ มีทรัพยากรทางธรรมชาติเพิ่มมากขึ้นมีการปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ทุก 5 ปี มีแรงงานที่มีประสิทธิภาพ สำหรับธุรกิจ SME ในเวียดนามควรได้รับการพัฒนาเนื่องจากเวียดนามแรงงานที่ดี มีตลาด ซึ่งปัจจุบันกำลังพัฒนาโมเดลต้นแบบสำหรับ SME ในอนาคต รัฐบาลเวียดนามได้ให้การสนับสนุนภาคธุรกิจและการลงทุนจากต่างประเทศอย่างต่อเนื่องผ่านการให้สิทธิพิเศษทางการลงทุนต่างๆ โดยเฉพาะในเขตเศรษฐกิจพิเศษทั่วประเทศรวมถึงข้อกฎหมายที่อำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนต่างชาติ แสดงให้เห็นถึงปฏิกิริยาด้านการลงทุนที่มุ่งเน้นกับการลงทุนจากประเทศต่างๆ ที่เข้ามาในเวียดนามโดยเกาหลี และญี่ปุ่น ยังคงเป็นผู้นำในด้านของ FDI ในเวียดนาม

โดยในส่วนของการลงทุนของจีนในเวียดนาม เช่น เขตนิคมอุตสาหกรรม Long Jiang Industrial Park (LJIP) หน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องของเวียดนามซึ่งดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ แม้จะยังคงให้การต้อนรับผู้ประกอบการจากจีนแผ่นดินใหญ่ออย่างต่อเนื่อง นักลงทุนจากจีนแผ่นดินใหญ่ต้องมั่นใจว่าการดำเนินงานของตนเป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับของประเทศเวียดนามรวมถึงสถานะในท้องถิ่นเพื่อหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิดและปัญหาที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ถึงแม้ว่าประเทศเวียดนามยังคงไม่มีระบบกฎหมายที่เข้มแข็งสอดคล้องกับมาตรฐานสากล กฎหมายและระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการลงทุนจากต่างประเทศยังมีช่องว่างในการปรับปรุงและหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องยังไม่มีประสบการณ์เพียงพอในการจัดการกับการลงทุนจากต่างประเทศที่ซับซ้อนมากขึ้น แม้ว่าอาจไม่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตรวจสอบและอนุมัติโครงการลงทุน แต่อาจเป็นไปได้ที่รัฐบาลอาจมีข้อจำกัดในการดำเนินการย้อนหลัง และแม้กระทั่งการเจรจาต่อรองโครงการลงทุนเพื่อให้มั่นใจว่าเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและไม่เป็นภัยคุกคามต่ออุตสาหกรรมบางประเภท ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่องบประมาณของนักลงทุนซึ่งจะส่งผลเสียต่อความยั่งยืนของโครงการ ตัวอย่างเช่น คนเวียดนามมีความกังวลเกี่ยวกับมลพิษอุตสาหกรรมมากขึ้นและรัฐบาลให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมมากขึ้นด้วย ในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ปัญหามลพิษจึงมีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทซึ่งมีการประท้วงบ่อยขึ้น

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาเวียดนามได้ออกมาตรฐานการปล่อยมลพิษระดับประเทศหลายฉบับเพื่อจำกัดการปล่อยมลพิษจากหน่วยงานต่าง ๆ เนื่องจากกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของประเทศมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 2014 โครงการอุตสาหกรรมหลายแห่งต้องได้รับการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ในขณะที่กิจกรรมการผลิตที่ดำเนินการในเขตเศรษฐกิจและนิคมอุตสาหกรรมต้องเป็นไปตามมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกัน LJIP ระบุว่า บริษัททั้งหมดที่เข้ามาในเขตนิคมอุตสาหกรรมต้องเป็นไปตามข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องและต้องไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นการปล่อยมลพิษที่ผิดกฎหมายหรือการกำจัดของเสียโดยไม่ได้รับอนุญาตอย่างเคร่งครัด เมื่อบริษัทวางแผนที่จะลงทุนจะต้องดำเนินการเพื่อให้มั่นใจว่าโครงการของพวกเขาผ่านการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านมลพิษที่หน่วยงานท้องถิ่นกำหนด ในกรณีที่เป็นบริษัทควร

ริเริ่มและให้ความเห็นต่อคู่ค้าการลงทุนและหน่วยงานรัฐบาลท้องถิ่นว่าจะปฏิบัติตามมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องได้อย่างไร โดยการดำเนินการนี้ทั้งสองฝ่ายสามารถประเมินความต้องการด้านสิ่งแวดล้อมของโครงการได้อย่างทั่วถึง ในขั้นตอนการวางแผนขั้นต้นและดำเนินการให้คำปรึกษาเพื่อให้บรรลุแผนการลงทุนที่เป็นประโยชน์มากกว่าเพียงแค่เป็นไปตามข้อกำหนดทางกฎหมายขั้นต่ำเท่านั้น

นอกจากนี้ได้มีการร่างกฎหมายปรับปรุงระเบียบเพื่อดึงดูดการลงทุนของต่างชาติในเขตเศรษฐกิจพิเศษใหม่ 3 แห่ง คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ โดยร่างกฎหมายใหม่รัฐบาลจะอนุญาตให้ผู้ลงทุนต่างชาติเช่าที่ดินได้นาน 99 ปี (เดิม 70 ปี ไม่มีการต่อสัญญา) นักวิเคราะห์หามองว่าเป็นกระแสความกังวลและต่อต้านนักลงทุนจีนในเวียดนาม ซึ่งปัจจุบันเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ หลังเหตุการณ์ประท้วงทำให้รัฐบาลชะลอการพิจารณากฎหมายดังกล่าวออกไป ขณะที่ประเทศจีนซึ่งเป็นนักลงทุนรายใหญ่ที่สุดของเวียดนาม ซึ่งให้ความสนใจลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้ กำลังกังวลกับกระแสการต่อต้านนักลงทุนจีนในเวียดนาม ซึ่งเคยเกิดขึ้นมาแล้วเมื่อปี พ.ศ.2557 ชาวเวียดนามหลายพันคนก่อเหตุความรุนแรงต่อต้านจีน และจุดไฟเผาโรงงานของนักลงทุนจีนและฮ่องกง อย่างน้อย 15 แห่งใน 22 จังหวัด จากทั้งหมด 63 จังหวัดทั่วประเทศ จึงกลายเป็นความเสี่ยงที่นักลงทุนจีนต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

ทำให้นักลงทุนจากต่างประเทศในเวียดนามยังต้องติดตามนโยบายการลงทุนจากต่างประเทศของเวียดนามและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้มั่นใจว่าโครงการเหล่านี้จะมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา นักลงทุนต่างชาติซึ่งรวมถึงบริษัทข้ามชาติจากญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวัน ได้เริ่มลงทุนในกิจกรรมการผลิตที่มีเทคโนโลยีสูงขึ้นในเวียดนาม ในขณะที่การลงทุนดังกล่าวส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการส่งออก รัฐบาลเวียดนามได้แสดงให้เห็นว่าเพื่อส่งเสริมความทันสมัยของอุตสาหกรรมในปัจจุบัน บริษัทหวังให้นักลงทุนต่างชาติลงทุนในอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มและเทคโนโลยีขั้นสูง ในขณะที่หลีกเลี่ยงเทคโนโลยีที่ล้าสมัย ก่อให้เกิดมลพิษในการผลิต ในมุมมองของนักลงทุนในการกำหนดแผนการลงทุนจะต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปได้ที่อาจเกิดขึ้นในภาคอุตสาหกรรมของเวียดนามในระยะสั้นหรือระยะกลางแทนที่จะเน้นนโยบายการลงทุนจากต่างประเทศในปัจจุบันหรือในอดีต สามารถใช้ประโยชน์จากนโยบายพิเศษที่เกี่ยวข้องและการสนับสนุนอุตสาหกรรมอื่น ๆ

ในการวางแผนโครงการ นักลงทุนในเวียดนามอาจอ้างอิงถึงแผนพัฒนาระยะยาวของรัฐบาลเพื่อให้คำแนะนำในด้านต่าง ๆ เช่น ความเชื่อมโยงระหว่างสถานที่สาธารณะ การจัดเตรียมโลจิสติกส์และการวางแผนห่วงโซ่อุปทานแบบครบวงจร ตัวอย่างเช่น LJIP กำลังปรับปรุงระบบถนนภายในเขตนิคมอุตสาหกรรมเพื่อช่วยในการใช้ประโยชน์จากทางพิเศษโฮจิมินห์ซีดี-ตรังลิ่ง นอกจากนี้ยังเร่งดำเนินการเจรจากับรัฐบาลท้องถิ่นด้วยความหวังว่าจะสามารถสร้างถนนในนิคมที่เชื่อมต่อกับทางหลวงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งและการขนส่งของนิคมโดยรวม นักลงทุนที่ได้รับการประเมินอย่างละเอียดในทุกแง่มุมของโครงการในขั้นตอนการวางแผนเบื้องต้นไม่เพียงแต่สามารถให้ความสามารถในการแข่งขันได้ดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังได้รับสัมปทานและการอำนวยความสะดวกด้านนโยบายที่เวียดนามมีให้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสามารถหลีกเลี่ยงโอกาสที่จะต้องเจรจากับรัฐบาลอีกครั้งในระยะต่อไป อย่างไรก็ตามเวียดนามยังคงต้องแก้ไขปัญหาด้านการบริหารและด้านราชการจำนวนมาก เป็นที่น่าสังเกตว่าในตั้งแต่ปี 2018 เอกชนของจีนมีการร่วมทุนในการสร้างแบรนด์สมาร์ทโฟน และรถยนต์แห่งชาติของตนขึ้น ส่งผลให้เกิดความสับสนด้านนโยบายโดยเฉพาะกับประเทศญี่ปุ่นที่ต้องการมุ่งเน้นให้

เวียดนามเป็นฐานของการผลิตรถยนต์ และมีการลงทุนในอุตสาหกรรมต่อเนื่องด้านการผลิตอยู่ในเวียดนามด้วย นอกเหนือไปจากไทย ทำให้ต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากนโยบายด้านการส่งเสริมการลงทุนด้านนี้ไม่น้อย เป็นต้น

บทที่ 8

สรุปและวิเคราะห์ผลการวิจัย

ในบทนี้จะเป็นส่วนของการนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา โดยแยกออกให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาในครั้งนี้เป็นการนำเสนอจากการวิเคราะห์นโยบาย BRI ด้านการค้า และการลงทุนของจีนในประเทศ CLMV และข้อเสนอแนะทางนโยบายต่อประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 5 หัวข้อ ได้แก่ 1) สรุปและวิเคราะห์ผลการวิจัย 2) การค้าการลงทุนของจีนใน CLMV : ปัญหาและอุปสรรค 3) บทสรุป 4) ข้อเสนอเชิงนโยบาย และ 5) Flow Chart สรุปแบบนโยบายของ BRI ใน CLMV ตามลำดับ

8.1 สรุปและวิเคราะห์ผลการวิจัย

8.1.1 ความสำคัญของนโยบาย One Belt One Road

นโยบาย One Belt One Road เป็นนโยบายเชิงกลยุทธ์ของจีนในการขยายธุรกิจไปยังต่างประเทศและช่วยพัฒนาการค้าและการลงทุนทั่วโลก ซึ่งนโยบายนี้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 Going Out Era 1.0 (ปี 2000) มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาแหล่งทรัพยากรพลังงาน ระยะที่ 2 Going Out Era 2.0 (ปี 2012 เป็นต้นมา) มีวัตถุประสงค์เพื่อลงทุนเชิงกลยุทธ์และแสวงหาองค์ความรู้ในต่างประเทศ ระยะที่ 3 Made in China 2025 มีวัตถุประสงค์เพื่อการการได้มาซึ่งเทคโนโลยีขั้นสูงภายใต้ “Going Global Strategy”

เมื่อทำการเปรียบเทียบให้เห็นถึงนโยบายการก้าวออกไป “Going Out Policy” โดยมีวัตถุประสงค์ของแต่ละช่วงที่แตกต่างกัน แต่มีวัตถุประสงค์ที่จะรักษาความมั่นคงของทรัพยากรการผลิต เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และการได้รับเทคโนโลยีที่แตกต่าง การที่ระบบเศรษฐกิจของจีนเติบโตมาอย่างต่อเนื่องในช่วง 40 ปีของการพัฒนาประเทศสู่ระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ตามแบบจีน ประกอบกับการมีความมั่งคั่ง แข็งแกร่งด้านเทคโนโลยี ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมในประเทศ จากการหลั่งไหลเข้าไปของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ (FD) จนนำมาสู่การก้าวออกไปลงทุนในต่างประเทศ (ODI) เพื่อเป็นการยกระดับโครงสร้างอุตสาหกรรมอย่างมีประสิทธิภาพและยกระดับความเป็นสากลของจีนในข้อกำหนดระหว่างประเทศ รวมถึงการเข้าไปสู่ห่วงโซ่มูลค่าโลกผ่านการได้รับขั้นสูงเทคโนโลยี แบรนต์ที่มีชื่อเสียง เครือข่ายการตลาดและทรัพยากร และการถ่ายโอนอุตสาหกรรมลงในประเทศ (Yongzhong WANG, Bijun WANG, and Guoxue LI, 2016)¹ ความคิดริเริ่มของ “One Belt One Road” จึงเป็นเสมือนกับร่มเงาที่ใหญ่ที่สุดของการก้าวไปในต่างประเทศของจีนในแนวทางเดียวกัน เป็นการแสดงถึงศักยภาพขนาดใหญ่สำหรับผู้ประกอบการจีนไปทั่วโลก อย่างไรก็ตามในฐานะผู้เล่นรายใหญ่ และรายล่าสุดของโลก จึงทำให้ฐานะของจีนในด้านการลงทุนระหว่างประเทศที่มีลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลจีนให้การสนับสนุน ภาพของผู้ประกอบการเอกชนของจีนต้องเผชิญกับ

¹ China: Economic Structure Change and Outward Direct Investment , Working Paper No.201609

May 8, 2016 International Investment Studies (สืบค้นออนไลน์) จาก

http://en.iwep.org.cn/papers/papers_papers/201605/t20160509_3000982.shtml

อุปสรรคมากขึ้นและมีการต่อต้านจากคู่แข่งในประเทศที่มีเทคโนโลยีที่สูงกว่า เช่น สหรัฐอเมริกาหรือยุโรป การถูกมองว่า จีนมักจะมีการลงทุนน้อยลง โอกาสประสบการณ์ทางธุรกิจระหว่างประเทศที่ไม่เพียงพอ และความเคลือบแคลงในการเข้ามาขยายอิทธิพล หรือครอบครอง จึงทำให้ภาพลักษณ์การลงทุนหรือการก้าวออกไปของจีนมีความเคลือบแคลงแผ่กระจายทางการเมืองภายใต้นโยบาย BRI นั้นมีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามหากทำการเปรียบเทียบนโยบายก่อนและหลังปี ค.ศ.2000 สามารถนำเสนอได้ในตารางที่ 8-1 ต่อไปนี้ คือ

ตารางที่ 8-1 การเปรียบเทียบระหว่าง Going Out Policy ทั้ง 2 ระยะ

	ระยะที่ 1 Going Out Era 1.0 (ปี 2000)	ระยะที่ 2 Going Out Era 2.0 (ตั้งแต่ปี 2012)
เป้าหมายหลัก	เข้าถึงทรัพยากรต่างประเทศและเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับอุตสาหกรรมในประเทศจีน	ลงทุนในต่างประเทศอย่างมีกลยุทธ์เพื่อขยายตลาดและเพื่อรับเอาองค์ความรู้ในต่างประเทศ
แนวทาง	การแก้ปัญหาด้านทรัพยากร	สร้างความมั่นใจด้านผลตอบแทนการลงทุน
	สร้างห่วงโซ่มูลค่า	กระตุ้นความต้องการทั่วโลก
	ถือหุ้นรายใหญ่	เปลี่ยนแปลงเป็นการลงทุนด้านการเงิน
	ค้นหานโยบายการเมือง	ร่วมกับผู้ประกอบการท้องถิ่น
	นำเสนอแบบจำลองของจีน	ส่งเสริมแบรนด์จีนไปทั่วโลก
กรณีตัวอย่าง	China National Petroleum Corp. (CNPC) ลงทุนในคาซัคสถานตั้งแต่ปีค.ศ. 1997	Lenovo ซื้อหุ้น IBM Geely ซื้อหุ้น Volvo และ Proton(มาเลเซีย)

สถานการณ์การลงทุนในต่างประเทศของจีน

การลงทุนในต่างประเทศของจีน แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1. Going Out Era 1.0 (ค.ศ.2000) มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาแหล่งพลังงาน โดยที่มุ่งเน้นไปยังเอเชียกลางละตินอเมริกาและแอฟริกา
2. Going Out Era 2.0 (ตั้งแต่ปี ค.ศ.2012 เป็นต้นมา) มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งลงทุนโดยมีกลยุทธ์การขยายตลาดและแสวงหาองค์ความรู้ในต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นไปยังกลุ่มประเทศอาเซียน อเมริกาเหนือและสหภาพยุโรป
3. Made in China 2025 มีวัตถุประสงค์เพื่อรับเทคโนโลยีที่สูงขึ้นภายใต้ Going Global Strategy โดยมุ่งเน้นไปยังสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป

ต้นปี ค.ศ.2000 การลงทุนในต่างประเทศของจีนมุ่งเน้นไปที่ทำเหมืองแร่ แหล่งพลังงานทางธรรมชาติ เน้นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นพลังงาน แต่หลังจากปี ค.ศ.2012 เมื่อ Going Out Era 2.0 เริ่มขึ้น จีนได้ให้ความสำคัญกับการซื้อธุรกิจมากขึ้นเพื่อรับเทคโนโลยีและเข้าสู่ตลาดใหม่อย่างรวดเร็ว

ตารางที่ 8-2 สัดส่วนภาคการลงทุนในต่างประเทศของจีน

หน่วย: ร้อยละ

ภาคการลงทุน	2006	2009	2012	2014	2016
เหมืองแร่ พลังงานธรรมชาติ	65	77	82	81	87
อื่นๆ	35	23	18	19	13

ที่มา: CEIC compiled by KResearch

นับจากปี ค.ศ.2016 นักลงทุนจีนได้ลงทุนเป็นจำนวนมากในเอเชีย โดยมีการเติบโตต่อปีที่ร้อยละ 27 ภายในระยะเวลา 5 ปี

ตารางที่ 8-3 ODI ของจีนในภูมิภาคต่าง ๆ

ทวีป	สัดส่วนการลงทุน (ร้อยละ)
เอเชีย	65
ลาตินอเมริกา	15
ยุโรป	6
อเมริกาเหนือ	6
อาเซียน	5
แอฟริกา	3
โอเชียเนีย	3

ที่มา: CEIC compiled by KResearch

โดยการลงทุนในประเทศกลุ่มอาเซียนนั้น จากตัวเลขการลงทุนในปี ค.ศ.2016 จีนได้มีการลงทุนในสิงคโปร์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ เวียดนาม จะเห็นได้จากตัวเลขค่าเฉลี่ยการลงทุน 5 ปี มีดังนี้

ตารางที่ 8-4 การลงทุนของจีนในอาเซียน

ประเทศ	ร้อยละ
สิงคโปร์	58
เวียดนาม	7.3
อินโดนีเซีย	7.2
กัมพูชา	6.1
มาเลเซีย	5.9
ไทย	5.5
ลาว	5.4
เมียนมา	4.3

ที่มา: CEIC compiled by KResearch

นักลงทุนชาวจีนได้ย้ายฐานการผลิตไปยังอาเซียนเพื่อลดต้นทุนค่าแรงและหลีกเลี่ยงการพุ่มตลาดสำหรับสินค้าจีน นักลงทุนจีนเข้ามาในภาคการก่อสร้างโดยเฉพาะในโครงการโครงสร้างพื้นฐาน

กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายของการลงทุนในต่างประเทศของจีน (Outbound Direct Investment)

ภาคการลงทุนที่ใหญ่ที่สุดโดยนักลงทุนจีนตั้งแต่ปี ค.ศ.2012-2015 คือ

1. ภาคอสังหาริมทรัพย์ นักลงทุนจีนมีความสนใจในภาคอสังหาริมทรัพย์ การเติบโตของภาคอสังหาริมทรัพย์ของอาเซียนนั้นน่าดึงดูดสำหรับนักลงทุนจีนเนื่องจากสามารถให้ผลตอบแทนที่ค่อนข้างสูงและหาได้ง่ายกว่าทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ

2. ภาคการเงินและประกันภัย เพื่อสนับสนุนนักลงทุนจีนและรักษาความปลอดภัยค่าเงินหยวนภาคการเงินของจีนได้ย้ายไปลงทุนในธุรกิจการเงินและประกันภัยในต่างประเทศ

3. ภาคการค้าปลีกและส่ง การค้ากับจีนมีความสำคัญมากขึ้นหลังจากวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ การค้าปลีกและโลจิสติกส์ยังคงขยายตัวเพื่อจับตลาดที่กำลังเติบโตอย่างต่อเนื่อง

4. ภาคการผลิต เพื่อหลีกเลี่ยงการตอบโต้การพุ่มตลาดจากสหรัฐฯ จีนมีการย้ายโรงงานผลิตบางแห่งไปยังอาเซียน และยังสามารถใช้วัสดุในท้องถิ่นเพื่อการผลิตและส่งออกไปยังประเทศอื่น ๆ

Citi GPS(2018)² หากพิจารณาก่อนและหลังการใช้นโยบาย Belt and Road Initiative (BRI) นั้นจะพบว่าความสำคัญของจีนในอาเซียนโดยรวมนั้นค่อยๆขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของจีนกับอาเซียน โดยจากเดิมที่เริ่มจากการเป็นหุ้นส่วนการค้ามาจนถึงนักลงทุนและผู้สร้างโดยตรงที่สำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ การลงทุนของจีนเริ่มเข้ามาในอาเซียนเริ่มต้นขึ้นในปี 2551 แต่ได้รับการผ่อนลงไปจนกลับมาเป็นครั้งที่สองหลังจากการเปิดตัวของ BRI ในเดือนกันยายน 2556 ในขณะที่การค้าจีน - อาเซียนนั้นใหญ่กว่าการลงทุนโดยตรงจากจีนในปี 2548 มากกว่า 40 เท่ามีการเพิ่มขึ้นเป็น 28 เท่าในปี 2560 ในทำนองเดียวกันสัญญาก่อสร้างเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.2 ในปี 2553-2556 เป็น 4.4% ในปี 2560 แนวโน้มเหล่านี้นำมาซึ่งประโยชน์ต่ออาเซียนจากการเติบโตและมุมมองทางการเงินภายนอก แม้ว่า BRI จะเผชิญกับความท้าทายในปี 2561 เนื่องจากความกังวลเรื่องหนี้สิน และการรั่วไหล แต่ความจำเป็นทางภูมิศาสตร์ที่กว้างขวางขึ้นและความตึงเครียดทางการค้าที่เพิ่มขึ้นของจีนกับสหรัฐฯ น่าจะผลักดันการฟื้นตัวในที่สุดของโครงการ BRI ในอาเซียน นับตั้งแต่เปิดตัว BRI การขยายการลงทุนและการก่อสร้างของจีนในอาเซียนได้ขยายตัวอย่างชัดเจนในแง่ของ ขนาด ขอบเขต และความสำคัญ (Scale, Scope, and Significance)

8.1.2 ความสำคัญของ Belt and Road Initiative

The Belt and Road Initiative (BRI) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประเทศพัฒนา ในการโครงสร้างพื้นฐานและกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ตามเส้นทางเศรษฐกิจสายใหม่ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของจีน เอเชียกลาง รัสเซีย และยุโรป และเส้นทางสายใหม่ทางทะเลในศตวรรษที่ 21 เพื่อเชื่อมโยงจีนกับอาเซียน เอเชียใต้ แอฟริกา และยุโรป

² Citi GPS: Global Perspectives & Solutions, CHINA'S BELT AND ROAD AT FIVE A Progress Report (สืบค้นออนไลน์)
<https://ir.citi.com/dC0rhREg0fYeOTBKwhWUfnNqO9TSCmCiHqvmurBP5UQw9%2BzuVan%2BdH9taO2%2FTQWm>

1. เส้นทางสายไหมทางเศรษฐกิจ (Silk Road Economic Belt) เป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อกับจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปยังยุโรปเพื่อโครงการการค้าและโครงสร้างพื้นฐาน

2. เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 (21st Century Maritime Silk Road) เครือข่ายทางทะเลของเส้นทางเดินเรือและการพัฒนาท่าเรือทั่วภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

โครงการ Belt and Road Initiative จะเชื่อมโยง 68 ประเทศกับจีนและสร้าง GDP ถึงร้อยละ 33.5 ของมูลค่าทั่วโลก จะรวม 6 เส้นทางเศรษฐกิจเพื่อเชื่อมโยงเอเชีย สหภาพยุโรป และแอฟริกา ภายใต้กลยุทธ์ที่แตกต่างกัน

1) สะพานเชื่อมระหว่างจีนกับยุโรป

- การเชื่อมโยงระหว่าง Lianyungang มณฑลเจียงซูของจีน และรัสเซียของเนเธอร์แลนด์
- จีน - มองโกเลีย - เขตเศรษฐกิจจรัสเซีย : การเชื่อมโยงระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีนและมอสโกของรัสเซีย

2) ความมั่นคงทรัพยากรพลังงาน

- ทางเดินเศรษฐกิจของจีน - เอเชียกลาง - เอเชียตะวันตก
- ทางเดินเศรษฐกิจจีน - ปากีสถาน

3) การเชื่อมโยงทางแผ่นดินระหว่างจีนกับเส้นทางทางทะเลในอาเซียน

- จีน - อินโดจีน
- บังกลาเทศ - จีน - อินเดีย - เมียนมา

ภายหลังจากใช้ชื่อ BRI ในปลายปี พ.ศ.2556 การมีส่วนร่วมของจีนในสัญญาก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มขึ้นหลังจาก BRI ซึ่งสัญญาส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพลังงาน (ถ่านหินและพลังงานน้ำ) และโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง (รถไฟและถนน) มูลค่าสัญญาก่อสร้างโดยรวมจากจีนไปทั่วโลกได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันตกและแอฟริกาเหนือ ซึ่งประเทศส่วนใหญ่ตั้งอยู่ตามเส้นทางของ BRI โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 65 ในปี พ.ศ.2559 สำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียนแล้ว อินโดนีเซีย มาเลเซีย และ สปป.ลาว ได้รับสัญญาก่อสร้างมูลค่าสูงสุดระหว่างปี พ.ศ.2556-2559 โดยมีส่วนแบ่งรวมร้อยละ 69

จากการประมาณความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐานในเอเชีย ปี 2016-2030 โดยธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) ระบุว่า เอเชียแปซิฟิกต้องการใช้จ่ายในโครงสร้างพื้นฐานอย่างน้อย 1.7 ล้านล้านดอลลาร์ต่อปี โดยจีนสามารถเชื่อมต่อระหว่างความต้องการการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่เหล่านี้และความสามารถไม่เพียงพอของประเทศในเส้นทางของ BRI ในการสนับสนุนด้านเงินทุนสำหรับโครงการทั้งหมด ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาจีนอุทิศจีดีพีเกือบร้อยละ 50 กับการลงทุน ส่งผลให้กำลังการผลิตภาคอุตสาหกรรมมีมากขึ้น และทำให้มีประสบการณ์อย่างมากในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ตารางที่ 8-5 การประมาณความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐานในเอเชีย ปี ค.ศ.2016-2030

ภูมิภาค	การประมาณการ (หน่วย: พันล้านเหรียญ สหรัฐ.)		
	ความต้องการ การลงทุน	ค่าเฉลี่ยต่อปี	ความต้องการการลงทุนต่อ GDP (ร้อยละ)
เอเชียกลาง	565	38	7.8
เอเชียตะวันออก	6,062	1,071	5.2
เอเชียใต้	6,347	423	8.8
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	3,147	210	5.7
แปซิฟิก	46	3.1	9.1
เอเชียแปซิฟิก	26,166	1,744	5.9

หมายเหตุ : การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศอาจส่งผลกระทบต่อความต้องการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

ที่มา: ADB

4) ระเบียงเศรษฐกิจ จีน-คาบสมุทรอินโดจีน

ประเทศในกลุ่มอาเซียนจะเป็นตัวเชื่อมโยงกลยุทธ์ภายใต้ระเบียงเศรษฐกิจจีน – คาบสมุทรอินโดจีน โดยการสร้างเครือข่ายรถไฟ Pan-Asia ทำให้เกิดความเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนและจีนตอนใต้ได้ การลงทุนของจีนจึงมุ่งเน้นในการพัฒนาทางรถไฟและท่าเรือหลักในอาเซียน มีเส้นทางที่วางแผนไว้ 3 เส้นทาง ดังนี้

ภาคกลาง เส้นทางนี้จะผ่านไปยัง ลาว ไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์

ภาคตะวันตก เส้นทางนี้จะผ่านไปยัง เมียนมา ไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์

ภาคตะวันออก เส้นทางนี้จะผ่านไปยัง เวียดนาม กัมพูชา ไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์

ประเด็นสำคัญ

- ตั้งแต่ปี พ.ศ.2560 ไทยได้สำรวจแผนการเชื่อมโยง EEC กับ BRI Initiative โดยลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ เช่น รถไฟความเร็วสูง สนามบิน และท่าเรือ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นประตูเชื่อมระหว่างเอเชีย แอฟริกา ตะวันออกกลาง และยุโรป
- ประเทศไทยอาจเป็นส่วนหนึ่งของ BRI เนื่องจากที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ตั้งอยู่ใจกลางอาเซียน ยังสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน ได้แก่ เมียนมา กัมพูชา ลาว และเวียดนาม

8.1.3 สรุปโครงการต่าง ๆ ในกลุ่มประเทศอาเซียนภายใต้ BRI

โครงการภายใต้ BRI ในกลุ่มประเทศอาเซียน โครงการต่าง ๆ จะมุ่งเน้นตามประเทศตามเส้นทางเศรษฐกิจสายไหม (SREB) และเส้นทางสายไหมทางทะเล ดังนี้

ตารางที่ 8-6 สรุปโครงการภายใต้ BRI ในกลุ่มประเทศอาเซียน

โครงการ	ประเทศ	ระยะทาง (กม.)	สถานภาพ
รถไฟ พนมเปญ-โฮจิมินห์	เวียดนาม/กัมพูชา	384	ยื่นข้อเสนอ
รถไฟ บ่อเต็น-เวียงจันทน์	ลาว	421	กำลังก่อสร้าง
รถไฟสะหวันนะเขต - ลาวเบา	ลาว	220	กำลังก่อสร้าง
รถไฟ กทม.-นครราชสีมา	ไทย	615	กำลังก่อสร้าง
รถไฟ กัวลาลัมเปอร์-สิงคโปร์	มาเลเซีย/สิงคโปร์	350	ระงับ
รถไฟ จาการ์ตา-บันดุง	อินโดนีเซีย	150	กำลังก่อสร้าง
เส้นทางรถไฟสายชายฝั่งตะวันออก	มาเลเซีย	620	ระงับ
ทางรถไฟ เกอรัม-ยะโฮบาร์	มาเลเซีย	197	ระงับ
ท่าเรือกวตัน	มาเลเซีย		ระงับ
ท่าเรือทวาย	เมียนมา		กำลังก่อสร้าง

ที่มา: ธนาคารแห่งชาติสิงคโปร์ (DBS)

ผลประโยชน์ของจีนจากการดำเนินนโยบาย Belt and Road มีทั้งผลประโยชน์ทางตรงและผลประโยชน์ทางอ้อม สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 8-7 ผลประโยชน์ของจีนจาก Belt and Road Initiative

ผลประโยชน์ทางตรง	ผลประโยชน์ทางอ้อม
- ผลักดันการเติบโตของภาคที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างของจีน ไปยังประเทศต่าง ๆ - ระยะสั้น ช่วยบรรเทาการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ซบเซาโดยการส่งออกความสามารถเหล่านี้ไปยังประเทศในเส้นทาง BRI - ระยะยาว สัญญาซ่อมบำรุงระยะยาว โดยเฉพาะในอุปกรณ์เสริมที่ทันสมัย และเทคโนโลยีในส่วนประกอบรถไฟความเร็วสูง หรือสายเคเบิลใยแก้ว จะเป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนจีน	- จุดประสงค์ที่แตกต่างของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศนำไปสู่โอกาสในการลงทุนที่แตกต่างกันกล่าวคือสะพานเชื่อมโยงบกในประเทศจีนกับเส้นทางการค้าทางทะเลผ่านอาเซียนและเอเชียใต้จะเป็นประโยชน์ต่อโลจิสติกส์ - ระยะสั้นคาดว่าจะค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานจะลดลงอันเป็นผลมาจากโครงสร้างพื้นฐานระหว่างประเทศที่ดีขึ้น ในขณะที่ในระยะยาวโซ่อุปทานใหม่ในภูมิภาค อาจเกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคตของจีน (นโยบาย Made in China 2025)

ที่มา: CEIC compiled by KResearch

8.1.4 ยุทธศาสตร์ BRI ของจีนต่ออาเซียน

BRI หรือ Belt and Road Initiative เป็นยุทธศาสตร์ใหญ่ของจีน ที่จะลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมจีนกับประเทศต่าง ๆ กว่า 70 ประเทศ ทั่วภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ เอเชียกลาง ตะวันออกกลาง ยุโรป และแอฟริกา

สำหรับ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น เป็น 1 ใน 3 เส้นทางหลักของ BRI หรือเส้นทางสายไหมใหม่ โดยจีนต้องการจะสร้างโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมจีนกับอาเซียน โดยเฉพาะการสร้างถนนและทางรถไฟจากคุนหมิงถึงสิงคโปร์ และเส้นทางสายไหมทางทะเล เชื่อมทะเลจีนใต้กับอาเซียนไปจนถึงมหาสมุทรอินเดีย

จีนมียุทธศาสตร์แบ่งประเทศอาเซียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ ประเทศแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 5 ประเทศ ได้แก่ เมียนมา ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มประเทศที่เป็นเกาะ 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์

กลุ่มแรก จีนมียุทธศาสตร์ใช้ไทยเป็น hub หรือเป็นศูนย์กลางสำคัญสำหรับโครงการ BRI ในแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะไทยมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ตรงกลางอาเซียน และความสัมพันธ์ไทยกับจีนก็มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาโดยตลอด

ส่วนกัมพูชาและลาวนั้น แม้ว่าขณะนี้จะใกล้ชิดกับจีนมากทางด้านเศรษฐกิจ แต่ในแง่ของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ก็ไม่เหมาะที่จะเป็น hub และสองประเทศนี้ก็มีขนาดเศรษฐกิจที่เล็กเกินไป ส่วนเวียดนาม ด้วยเหตุผลทางประวัติศาสตร์และความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ เวียดนามจึงไม่ค่อยสนใจ BRI ในขณะที่เมียนมามีปัญหาการเมืองภายใน แม้ว่าจะสนใจ BRI อยู่บ้าง แต่ขณะนี้เมียนมามีแนวโน้มที่ต้องการจะถอยห่างจากจีน

กลุ่มที่สอง จีนตั้งเป้าว่าจะใช้มาเลเซียเป็น hub ของ BRI ในส่วนของกลุ่มประเทศอาเซียนที่เป็นเกาะ โดยมาเลเซียมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ก้าวหน้า และในช่วงที่ผ่านมา ในสมัยรัฐบาล Najib มาเลเซียใกล้ชิดสนิทสนมกับจีนเป็นอย่างมาก

สำหรับประเทศอื่น ไม่พร้อมจะเป็น hub โดยฟิลิปปินส์มีปัญหาขัดแย้งทะเลจีนใต้กับจีน และนโยบายไม่แน่นอน ในขณะที่อินโดนีเซีย ประเทศใหญ่ที่สุดในอาเซียน ก็ต้องการสกัดกั้นอิทธิพลของมหาอำนาจในภูมิภาค เช่นเดียวกับสิงคโปร์ ที่ใกล้ชิดกับสหรัฐฯ มากเป็นพิเศษ และมีท่าทีที่ต้องการถ่วงดุลจีน

8.1.5 ยุทธศาสตร์ของอาเซียน

อาเซียนเองก็มีโครงการโครงสร้างพื้นฐานของตนเองที่เรียกว่า Master Plan on ASEAN Connectivity โดยมีโครงการจะสร้างถนนทางรถไฟเชื่อมประเทศอาเซียน รวมทั้งเชื่อมอาเซียนกับประเทศนอกภูมิภาคด้วย โดยเฉพาะกับจีน และอินเดีย ดังนั้น อาเซียนจึงมองว่า แผนแม่บทการเชื่อมโยงอาเซียน จะสอดคล้องกับแผน BRI ของจีนได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอาเซียนจะได้รับประโยชน์มหาศาลจาก BRI แต่ BRI ก็ดูเหมือนเป็นดาบสองคม ที่จะส่งผลกระทบในทางลบต่ออาเซียนด้วย โดยเฉพาะความกังวลใจของประเทศอาเซียน ที่จีนจะเข้ามาครอบงำเศรษฐกิจของอาเซียน ประเทศอาเซียนจะต้องพึ่งพาจีนมากเกินไป BRI จะทำให้จีนครอบงำภูมิภาค และจะทำให้ประเทศอาเซียนสูญเสียอิสรภาพทางเศรษฐกิจ อำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจ และบูรณาการทางเศรษฐกิจ

1) มาเลเซีย

โครงการ BRI ในมาเลเซีย เป็นตัวอย่างที่ดี ที่จะชี้ให้เห็นถึงปัญหาของ BRI ในอาเซียนในขณะนี้ ในสมัยรัฐบาล Najib มาเลเซียได้ร่วมมือกับจีนในโครงการรถไฟทางภาคตะวันออกของประเทศ ชื่อว่า East Coast Rail Link มูลค่ากว่า 20,000 ล้านดอลลาร์ แต่จะเป็นการลงทุนและสร้างโดยบริษัทของจีนเกือบทั้งหมด ประธานสถาบันวิจัยของ CIMB บอกว่า มาเลเซียไม่ต้องการจะสูญเสียอำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจให้กับจีน

ต่อมา นายกรัฐมนตรีคนใหม่ของมาเลเซีย Dr. Mahathir Mohamad ได้ปรับนโยบายต่อ BRI และต่อจีนใหม่หมด โดยในระหว่างการเยือนจีนในเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา Dr. Mahathir ได้ประกาศว่า จะระงับโครงการดังกล่าว รวมทั้งโครงการสร้างท่อส่งน้ำมันในรัฐ Sabah ที่จีนลงทุนด้วย โดย Dr. Mahathir ได้เน้นว่าโครงการเหล่านี้มีมูลค่าการลงทุนมหาศาล และมาเลเซียไม่ต้องการมีหนี้สินล้นพ้นตัวกับจีน โดยขณะนี้มาเลเซียมีหนี้

ต่างประเทศถึง 200,000 ล้านเหรียญ คิดเป็น 70% ของ GDP และ Dr. Mahathir ยังได้กล่าวเตือนถึงอันตรายของการเกิดขึ้นของลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ โดย Dr. Mahathir ใช้คำว่า New Colonialism แม้ว่า Dr. Mahathir จะไม่ได้กล่าวหาว่า จีนกำลังดำเนินนโยบายล่าอาณานิคมใหม่ แต่ก็คงจะตีความได้ว่าคงจะหมายถึงจีน

โดยปกติแล้ว หากประเทศใดที่ร่วมโครงการ BRI กับจีนมีท่าทีเช่นนี้ จีนก็จะตอบโต้อย่างรุนแรง แต่ในกรณีของมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่จีนให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก จีนจึงพยายามประนีประนอม แต่จากการศึกษาพบว่ามีความกังวลว่า ปฏิริยาแบบมหาเธ จะกลายเป็นจุดเริ่มของประเทศในอาเซียนอื่น ๆ เช่น ไทย เป็นต้น

2) ฟิลิปปินส์

สำหรับฟิลิปปินส์เป็นอีกประเทศหนึ่ง ที่ได้ปรับเปลี่ยนท่าทีกับจีนเป็นอย่างมากในช่วงที่ผ่านมา จากในตอนแรกประธานาธิบดีดูเตอร์เต ได้พยายามตีสั้นทักกับจีน แต่ในช่วงเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา ผู้นำฟิลิปปินส์ก็ได้วิพากษ์วิจารณ์จีนอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในกรณีความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ประชาชนชาวฟิลิปปินส์เริ่มไม่พอใจต่อนโยบายของดูเตอร์เต ต่อจีน โดยมองว่าดูเตอร์เต มีนโยบายประนีประนอมต่อจีนมากเกินไป และฟิลิปปินส์ควรจะต้องย้าจุดยืนในเรื่องทะเลจีนใต้ ในขณะที่ประธานาธิบดีดูเตอร์เต ประเมินสถานการณ์ในช่วงที่ผ่านมา ที่พยายามเข้าหาจีน และให้ความสำคัญกับจีน แต่ไม่ได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากจีนที่เป็นขึ้นเป็นอัน รวมทั้งโครงการ BRI ยังไม่เป็นรูปเป็นร่าง

3) ไทย

สำหรับในกรณีของไทย เจอปัญหาเช่นเดียวกัน ในช่วงแรกของรัฐบาล คสช. ไทยพยายามจะเจรจากับจีน ในโครงการ BRI ที่จะทำให้ไทย เป็นศูนย์กลาง (hub) เชื่อมอาเซียนกับจีน โดยมองว่าไทยมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เป็นศูนย์กลางของอาเซียน โครงการ BRI ที่ไทยร่วมมือกับจีนคือ โครงการรถไฟความเร็วสูง กรุงเทพ-หนองคาย แต่การเจรจาดังกล่าวติดขัดยืดเยื้อหลายปี ทำให้จีนไม่พอใจเป็นอย่างมาก การเจรจายืดเยื้อเพราะไทยกลัวเสียเปรียบและกลัวจะพึ่งพาจีนมากเกินไป จีนจะเคยชินกับการที่ประเทศเล็ก ๆ อย่างเช่น ลาว กัมพูชา ต้องยอมจีนทุกอย่าง จนเมื่อปีที่แล้ว ไทยจึงตัดสินใจที่จะไม่กู้เงินจากจีน โดยจะออกเงินลงทุนเองทั้งหมด และจะสร้างเส้นทางรถไฟความเร็วสูงจากกรุงเทพไปถึงแคโคราชเท่านั้น

4) ลาว

สำหรับโครงการ BRI ในลาวนั้น คือโครงการรถไฟความเร็วสูง จีนต้องการสร้างจากคุนหมิงมาที่เวียงจันทน์ และจะมาเชื่อมกับเส้นทางสายหนองคาย-กรุงเทพ ลงไปถึงสิงคโปร์ โดยโครงการนี้เริ่มต้นจากการสร้างทางรถไฟจากคุนหมิงมาที่เวียงจันทน์ เงินลงทุนมูลค่ากว่า 6,000 ล้านเหรียญ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 70 ของ GDP ลาว ทำให้ขณะนี้ลาวกังวลใจว่าอาจจะไม่สามารถใช้คืนเงินกู้ให้จีนได้ ในขณะที่จีนได้สิทธิ์พัฒนาที่ดินสองข้างทางรถไฟทั้งหมด และใช้บริษัทจีนและคนงานจีนทั้งหมด นอกจากนี้ ลาวเริ่มสงสัยว่าเส้นทางรถไฟสายนี้ลาวไม่ได้ประโยชน์อะไร แต่เป็นคนจีนที่จะใช้ประโยชน์จากเส้นทางรถไฟสายนี้

จากข้อมูลของ Center from Global Development ได้ระบุว่า ลาวเป็น 1 ใน 8 ประเทศที่มีความเปราะบางทางการเงินมากที่สุดในโลก กล่าวคือ ลาวมีความเป็นได้สูงมากที่จะมีหนี้สินล้นพ้นตัว และจะไม่สามารถใช้คืนเงินกู้ได้

กล่าวโดยสรุป โครงการ BRI ของจีนในอาเซียนกำลังประสบปัญหาอย่างหนัก โดยเฉพาะประเทศที่จีนตั้งเป้าว่า จะให้เป็น hub คือ มาเลเซียและไทย ก็กำลังมีปัญหาเกี่ยวกับจีน ประเทศอาเซียนกำลังตกอยู่ในสถานะที่เรียกว่า dilemma คือในแง่หนึ่ง อาเซียนก็ต้องการผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจจากจีน แต่ในขณะเดียวกันอาเซียนก็ต้องการให้จีนครอบงำเศรษฐกิจของตน ประเทศอาเซียนจึงกำลังเล่นเกมที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างการปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ หรือการสร้างสมดุลของอำนาจ (balanced power) ทั้งร่วมโครงการ BRI กับจีน แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีการลงทุนจากประเทศมหาอำนาจเศรษฐกิจอื่น ๆ มาถ่วงดุลจีน เพื่อป้องกันไม่ให้จีนครอบงำเศรษฐกิจของอาเซียน โดยเฉพาะที่ชัดเจนที่สุด คือ การลงทุนของญี่ปุ่น เกาหลี และจากยุโรป และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

8.2 การค้าการลงทุนของจีนใน CLMV ปัญหาและอุปสรรค

จากการนำเสนอภาพของการค้าและการลงทุนของจีนในต่างประเทศ ที่กล่าวไปเมื่อมาพิจารณาถึงตัวแบบของการค้าและการลงทุนของจีนใน CLMV สามารถที่จะนำเสนอภาพ และข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาในแต่ละประเทศดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8-8 การลงทุนของจีนใน CLMV ปี 2016

	ไทย	กัมพูชา	ลาว	เมียนมา	เวียดนาม
มูลค่าการลงทุน (ล้านUSD)	225	501	701	206	969
อุตสาหกรรมเป้าหมาย	- การผลิต	- การผลิต - การก่อสร้าง	ไฟฟ้า	- ไฟฟ้า - การก่อสร้าง	- การผลิต
โอกาสการลงทุนในอนาคต	- การผลิตที่ใช้เทคโนโลยีทันสมัย	- โครงสร้างพื้นฐาน - การผลิตขนาดเบา - การท่องเที่ยว	- โครงสร้างพื้นฐาน - การผลิตขนาดเบา - ภาคบริการ	- โครงสร้างพื้นฐาน - การผลิตขนาดเบา - การท่องเที่ยว	- การผลิต - อีคอมเมิร์ซ

ที่มา: CEIC compiled by KResearch

8.2.1 กัมพูชา

1. ด้านการค้าและการลงทุนของจีนในกัมพูชา

การลงทุนของจีนในกัมพูชา ส่วนใหญ่อยู่ในภาคการผลิตและการบริการ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว

1) ภาคการผลิต

การลงทุนของจีนในกัมพูชามีส่วนมากอยู่ในภาคการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานการผลิตต่ำ เช่น เสื้อผ้าและสิ่งทอ

2) ภาคการบริการ

แหล่งรายได้หลักของกัมพูชา อีกด้านหนึ่งนั้นมาจากการท่องเที่ยว นักลงทุนชาวจีนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนารัฐกิจโรงแรมและสายการบิน และศูนย์รวมความบันเทิง เช่น คาสีโน

ตารางที่ 8-9 ร้อยละการลงทุนโดยตรงจากจีนมายังกัมพูชาแบ่งตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (เฉลี่ยปี พ.ศ. 2557-2559)

ภาคการผลิต	ร้อยละ
การผลิต	40
การบริการ	18
การเงินและประกันภัย	13
การเกษตร ป่าไม้ ประมง	13
บริการที่พักและอาหาร	7
อสังหาริมทรัพย์	6
เหมืองแร่ ถ่านหิน	3

ที่มา: CEIC compiled by KResearch

2. แหล่งของการลงทุนในกัมพูชา

1) โรงงานสิ่งทอ ภาคการผลิตยังถือว่าเป็นภาคที่สำคัญที่สุดสำหรับนักลงทุนจีน เนื่องจากแรงงานทักษะต่ำและมีต้นทุนต่ำ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือการส่งออกผลิตภัณฑ์เหล่านี้ไปยังประเทศที่ให้ GSP ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในกรุงพนมเปญและจังหวัดใกล้เคียงโดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัด Kandal, Kampong Speu, Kampong Chhnang และ Svay Rieng

2) การเกษตร ในด้านการเกษตรนั้นนักลงทุนจีนยังลงทุนในโรงงานน้ำตาลและโรงสี (พระวิหาร) ยาง (กระแจะ) และเยื่อกระดาษ (มณฑลศรี)

3) อสังหาริมทรัพย์ อาคารที่พักอาศัยและศูนย์รวมความบันเทิงยังคงเฟื่องฟูในกรุงพนมเปญและสีหนุวิลล์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น

3. โอกาสการลงทุนในอนาคตของจีนในกัมพูชา

1) โครงสร้างพื้นฐาน กัมพูชาอยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงกับประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน ทั้งถนน ทางรถไฟ สนามบิน และโอกาสด้านการลงทุนในด้านพลังงาน เช่น ไฟฟ้า พลังงานน้ำ ก๊าซธรรมชาติ โรงไฟฟ้า พลังงานทดแทน พลังงานถ่านหิน เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนไฟฟ้ายังคงมีอยู่ในบางพื้นที่ เช่น นิคมอุตสาหกรรมหลายแห่ง ดังนั้นประเด็นนี้มีความสำคัญต่อการผลิตมูลค่าที่สูงขึ้น ซึ่งสถานที่อาจอยู่ในสีหนุวิลล์ กำปงสปอร์ กำปงจาม เป็นต้น

2) อุตสาหกรรมการผลิตขนาดเบา เนื่องจากมีค่าจ้างแรงงานไม่แพง ทำให้ดึงดูดอุตสาหกรรมการผลิตต่าง ๆ เพื่อย้ายถิ่นฐานจากประเทศจีน นอกจากนี้ยังมีธุรกิจด้านอาหารและแปรรูปทางการเกษตร และคลังสินค้า โดยการใช้ประโยชน์จาก FDI ที่มีอยู่ในภาคการเกษตร ผ่านการลงทุนในห่วงโซ่มูลค่าที่สูงขึ้นในเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZs) ซึ่งได้รับการพัฒนาแล้ว เช่น ยางและผลิตภัณฑ์ประมง เพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นของตลาดในประเทศจีน

3) การท่องเที่ยว เนื่องจากการเติบโตของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เพิ่มขึ้น และอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม เป็นโอกาสในการลงทุนด้านที่พักและสถานบันเทิง กัมพูชาเปิดตัวแคมเปญ “China Ready” ในปี ค.ศ.2016 เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวชาวจีน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่ม โอกาสการลงทุนในโรงแรม ร้านอาหาร และสันทนาการ โดยสถานที่ในการลงทุนนั้นอาจเป็นเสียมเรียบและตาม แนวชายฝั่งของกัมพูชา เช่น เกาะกง

4. เหตุผลการลงทุนของจีนในกัมพูชา

1) จีนมีสองสถานะสำคัญต่อประเทศกัมพูชา คือ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศ รายใหญ่ที่สุด และ เป็นผู้ที่เข้ามาลงทุนในกัมพูชามากที่สุด ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ถนน และสะพาน และผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโต นับตั้งแต่ปี 1994 ถึงปี 2016 การลงทุนของจีนใน กัมพูชามีมูลค่าประมาณ 14.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยมีการลงทุนในด้านต่างๆ คือ 1) การเกษตรและ อุตสาหกรรมการเกษตร 2) อุตสาหกรรม 3) โครงสร้างพื้นฐาน และ 4) การท่องเที่ยวและบริการ โดยสิ่งที่ทำให้นัก ลงทุนจีนกล้ามาลงทุนในกัมพูชาคือ ความเชื่อมั่นในความสัมพันธ์ด้านการเมืองที่แน่นแฟ้น เงื่อนไขทางด้าน เศรษฐกิจของประเทศ การได้สิทธิประโยชน์ของกัมพูชา ค่าแรงต่ำและการได้ทรัพยากรธรรมชาติของกัมพูชา นอกจากนี้ นักลงทุนจีนจะได้รับการคุ้มครองการลงทุนตามข้อตกลงทวิภาคี (Bilateral Agreement on the Protection and Promotion of Investment)

2) การลงทุนของส่วนบริษัทรัฐวิสาหกิจจะเน้นด้านการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำและการ แสงหาทรัพยากรธรรมชาติ (Hydropower Plants and Natural Resources) รองลงไปคือการก่อสร้างสิ่ง สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน สนามบิน ส่วนเอกชนจีนนั้นจะลงทุนหลากหลาย ได้แก่การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ เช่น การก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม การก่อสร้างที่อยู่อาศัยแนวสูง อาคารพาณิชย์ ศูนย์การค้า อุตสาหกรรมตัดเย็บ เสื้อผ้า รองเท้า อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร การก่อสร้างทางด่วนสายพนมเปญ-พระสีหนุ และการให้บริการ ด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น การลงทุนด้านการเกษตรและเกษตรอุตสาหกรรม มีจำนวน 30 โครงการ พื้นที่ 237,406 เฮกตาร์ โดยในจำนวนนี้ 21 โครงการได้ดำเนินการบนพื้นที่ 173,904 เฮกตาร์ จีนได้ลงทุนโครงการโรงสี ข้าวจำนวน 7 แห่ง มีกำลังการผลิตรวม 669,816 ตันต่อปี

3) โครงการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม Sihanoukville Special Economic Zone รัฐบาล จีนให้ทุนและอนุญาตให้คนจีนมาลงทุนต่างประเทศได้เป็นครั้งแรก ถือว่าเป็นการลงทุนครั้งแรกของจีนในภาคพื้น เอเชีย โดยมีบริษัท The Cambodia International Investment Development Group และ บริษัท Jiangsu Taihu Cambodia International Economic Cooperation Investment เป็นผู้ร่วมบริหารโครงการ นิคม อุตสาหกรรมพระสีหนุ มีบริษัทรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชนจีน เข้ามาสร้างโรงงาน 108 บริษัท เงินลงทุนรวม มากกว่า 3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

4) ด้านการท่องเที่ยว จีนลงทุน 5 โครงการ ได้แก่ international resort complex ในจังหวัด เกาะกง resort complex และ five-star hotel ในจังหวัดพระสีหนุ

5) โครงการสร้างสนามบินแห่งใหม่ในจังหวัดเสียมราฐ โดยรัฐบาลกัมพูชาต้องเจรจากับผู้ได้รับ สัมปทานรายเดิม เพื่อให้สัมปทานสนามบินแห่งใหม่แก่จีนตามโครงการสร้างสนามบินแห่งใหม่ มูลค่า 880 ล้าน ดอลลาร์สหรัฐฯ แก่บริษัท Yunnan Investment Holding Ltd ซึ่งเป็นบริษัทร่วมลงทุนระหว่างรัฐวิสาหกิจและ

บริษัทเอกชนของจีน ระยะเวลา 55 ปี ลักษณะสัมปทานแบบ build, own, operate (BOO) สนามบินแห่งใหม่ ตั้งอยู่บนพื้นที่ 700 เฮกตาร์ ของอำเภอ Sort Nikom ห่างจากตัวเมืองเสียมราฐประมาณ 50 กม. จะเริ่มลงมือก่อสร้างในต้นปี 2018

6) **ด้านการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ** จากจำนวน 23 บริษัท ที่รัฐบาลกัมพูชาให้สัมปทาน เป็นของจีน 10 บริษัท ได้แก่สัมปทานแร่เหล็ก ทองแดง และทองคำ นอกจากนี้ในปี 2016 มีจีน 2 บริษัท ที่ได้รับสัมปทานโครงการแร่แกรนิต ในจังหวัดกระแจะ

7) **ด้านพลังงาน** จีนถือว่าเป็นนักลงทุนต่างชาติที่มาลงทุนด้านพลังงาน Electricity Power Stations มากที่สุดโดยเป็นการลงทุนผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ จำนวน 9 ราย กำลังการผลิตรวม 1,733 เมกะวัตต์ มูลค่าเงินลงทุนมากกว่า 7.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และลงทุนผลิตไฟฟ้าพลังถ่านหิน กำลังการผลิตรวม 405 เมกะวัตต์ มูลค่าเงินลงทุนประมาณ 4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

5. บทวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจีน กับกัมพูชา ในปัจจุบัน

1) **กัมพูชาถือเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับจีนมากที่สุดใน CLMV** ปัจจุบัน หากย้อนไปในอดีต อันที่จริงกับกัมพูชาที่จีนนั้นมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง ดังเช่น หากย้อนกลับไปในยุคสงครามเย็น จีนเป็นชาติที่คอยสนับสนุนกัมพูชาเมื่อยามที่กัมพูชามีความขัดแย้งกับเวียดนาม ไม่ว่าจะเป็นกรณีสงครามสังคมนิยมจีนต่อเวียดนาม หรือในยุคเขมรแดงที่จีนก็คือผู้สนับสนุนหลักๆ เนื่องจากในขณะนั้นจีนถือว่าเวียดนามเป็นภัยคุกคามต่อจีน แม้ว่าเขมรแดงจะฆ่าล้างเผ่าพันธุ์คนกัมพูชาด้วยกันเองก็ตาม ในขณะนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างจีนนั้นแนบแน่นกับกัมพูชาอย่างมากตั้งแต่ระดับราชวงศ์มาจนถึงผู้นำในรัฐบาล เมื่อครั้งที่เจ้าสีหนุยังทรงพระชนมาชีพอยู่ เวลาที่ทรงประชวรจะเลือกที่จะเสด็จไปพำนักรักษาพระวรกายที่ปักกิ่งอยู่เสมอ หรือแม้แต่นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันก็ตาม ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความไว้วางใจของผู้นำกัมพูชาที่มีต่อจีนได้อย่างดี

กัมพูชาและจีนสถาปนาความสัมพันธ์กันอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 1958 และความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศก็ดำเนินสืบเนื่องมาอย่างยาวนานตั้งแต่ผู้นำจีนรุ่นที่หนึ่ง กษัตริย์นโรดมสีหนุทรงมีความสนิทสนมกับประธานเหมาเจ๋อตงเป็นอย่างมาก ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนคือเหตุการณ์เมื่อปี 1970 เมื่อนายพลลอน นอลได้ทำการยึดอำนาจจากกษัตริย์สีหนุ ครั้งนั้นพระองค์ทรงเสด็จลี้ภัยไปพำนักอยู่ที่ปักกิ่งและรัฐบาลจีนก็ได้ให้การช่วยเหลือเป็นอย่างดี รวมถึงประชาชนจีนก็ให้การต้อนรับกษัตริย์กัมพูชาเป็นอย่างดีเช่นกัน ครั้นเมื่อเขมรแดงได้ทำการปกครองกัมพูชา รัฐบาลจีนก็ไม่ได้ตัดความสัมพันธ์กับกัมพูชาแต่ประการใด ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำเขมรแดงในขณะนั้นได้นำแนวคิดการพัฒนาประเทศของจีนมาใช้ในการปกครองกัมพูชาในขณะนั้น

เมื่อมาถึงผู้นำยุคที่สอง ก็คือ เติ้งเสี่ยวผิง จีนได้มีการใช้นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจที่เรียกว่า “มุ่งลงใต้” เปลี่ยนเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมมาเป็นเศรษฐกิจแบบตลาด ซึ่งหมายถึงการปล่อยให้การค้าเป็นเสรี กัมพูชาจึงเป็นเป้าหมายสำคัญหนึ่งในขณะนั้นที่จีนหวังผลทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและกัมพูชาจึงแนบแน่นขึ้นทั้งในส่วนของการเมืองและเศรษฐกิจ

เมื่อแผ่นดินจีนส่งไม่ผลัดต่อมาถึงผู้นำยุคที่สาม ก็คือ เจียงเจ๋อหมิน ผู้นำรุ่นที่สามก็ยังคงนำแนวคิดของผู้นำรุ่นก่อนมาใช้ นโยบายมุ่งลงไต้ยังถือว่าเป็นนโยบายสำคัญของจีนในขณะนั้น แม้ว่ากัมพูชาในขณะนั้นจะมีประชากรเพียง 14 ล้านคน แต่ก็ยังคงเป็นเป้าหมายหลักของจีนในการขยายพื้นที่ทางเศรษฐกิจของจีน และเมื่อจีน

ส่งไม้ผลัดต่อมาถึงผู้นำยุคที่สี่ซึ่งเป็นยุคที่นานาชาติเน้นการสร้างสันติภาพ ความช่วยเหลือของจีนต่อกัมพูชายังเน้นไปทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น ยุคการทหารนำเศรษฐกิจได้หมดลง ความสัมพันธ์ส่วนใหญ่เน้นเรื่องการค้าขายและความร่วมมือทางด้านการพัฒนาเป็นหลัก

2) ปัจจุบันกัมพูชาถือเป็นประเทศหนึ่งที่ยึดหลัก “จีนเดียว” อย่างแน่วแน่ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความชัดเจนในความสัมพันธ์ระหว่างจีนและกัมพูชาเป็นอย่างดี และทุกครั้งที่มีการหยิบยกเป็นประเด็นทะเลจีนใต้มาหารือในเวทีอาเซียน กัมพูชามักแสดงท่าทีที่ชัดเจนว่ากัมพูชานั้นสนับสนุนจีน จึงเป็นการตอกย้ำถึงความสัมพันธ์ระหว่างจีนและกัมพูชามากขึ้นไปอีก

6. ผลกระทบการเข้ามาของจีนเข้าต่อกัมพูชา

ผลกระทบด้านบวก

1) สำหรับบทบาทของจีนในกัมพูชาปัจจุบันนั้น จีนถือว่าเป็นผู้ลงทุนหลักรายใหญ่ที่สุดในกัมพูชา รัฐบาลกัมพูชาปัจจุบันให้จีนสัมปทานธุรกิจมากมายทั้งในเมืองหลวงและนครสำคัญทั่วประเทศ จีนได้รับสัมปทานทั้งการสร้างเขื่อนในกัมพูชาตะวันตก การสร้างถนนและโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในเมืองหลวงและเมืองท่าอย่างสีหนุวิลล์ การสร้างสนามบินแห่งใหม่ที่จีนประกาศว่าจะเป็นสนามบินที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อทำให้กัมพูชาเป็นศูนย์กลางการบินของอนุภูมิภาคแห่งนี้ หรือแม้กระทั่งการปรับปรุงระบบรางทั่วประเทศที่รัฐบาลกัมพูชาให้ยกสัมปทานให้จีนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เศรษฐกิจกัมพูชาในปัจจุบันร้อยละ 80 ขับเคลื่อนด้วยอุตสาหกรรมทอผ้า กัมพูชาเคยถูกขนานนามว่าเป็น “โรงงานเย็บผ้าของโลก” และผู้ประกอบการธุรกิจทอผ้าและเครื่องนุ่งห่มในกัมพูชาเกือบร้อยละ 80 เป็นชาวจีน มีนักธุรกิจจีนจำนวนมากย้ายฐานการผลิตจากจีนมายังกัมพูชาเนื่องจากมีอัตราค่าแรงที่ถูกและระบบโครงสร้างพื้นฐานก็ได้มีการปรับปรุงบ้างแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม การที่มีนักธุรกิจจีนเข้ามาลงทุนในธุรกิจทอผ้าและเครื่องนุ่งห่มเป็นจำนวนมากนั้นก็ส่งผลกระทบต่อแรงงานกัมพูชาเช่นกัน ทุกครั้งที่แรงงานชาวกัมพูชาได้มีการเรียกร้องให้เพิ่มค่าแรงนั้น จะถูกคัดค้านโดยผู้ประกอบการชาวจีนเสมอ และวิธีการที่ผู้ประกอบการชาวจีนใช้ก็คือ “การชุ่ถอนโรงงานออกจากกัมพูชา” ซึ่งหากเกิดขึ้นจริงก็จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจกัมพูชาได้ระดับหนึ่ง เพราะผู้ประกอบการชาวจีนเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดของธุรกิจชนิดนี้

2) ในประเด็นเศรษฐกิจ นอกจากภาคธุรกิจด้านสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มแล้ว จีนยังลงทุนจำนวนมากในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในกัมพูชา ทั้งโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยในกรุงพนมเปญ และการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งในนครสีหนุวิลล์ ส่งผลดีต่อภาคอสังหาริมทรัพย์และภาคก่อสร้าง ปัจจุบันธุรกิจขนาดใหญ่ในนครสีหนุวิลล์ส่วนมากดำเนินการโดยนักธุรกิจจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณพื้นที่เลียบชายฝั่งทะเล นักธุรกิจจีนได้เปิดดำเนินการทั้งโรงแรม คอนโดมีเนียม อพาร์ทเมนต์ขนาดใหญ่ ร้านอาหาร ร้านค้า และบ่อนการพนันคาสีโน จนชาวกัมพูชาบางกลุ่มขนานนามนครสีหนุวิลล์ว่าเป็น “มาเก๊าแห่งกัมพูชา”

3) ความเชื่อถือนด้านการเมือง (Political Trust) สาเหตุสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับกัมพูชาแนบแน่นเสมอมา มีอยู่ 3 ประการด้วยกัน ประการแรก รัฐต่อรัฐ รัฐบาลกัมพูชานั้นมีนโยบายยืนข้างจีนแผ่นดินใหญ่มาโดยตลอด กอปรกับผู้นำกัมพูชาและราชวงศ์กัมพูชานั้นมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นอย่างมากกับผู้นำและพรรคคอมมิวนิสต์จีน แม้ว่ากัมพูชาจะปกครองด้วยระบบประชาธิปไตยก็ตาม ประการที่สอง กัมพูชาเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกอย่างมาก ทั้งในเรื่องเงินทุน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน และจีนเป็นประเทศที่พร้อมที่จะลงทุนในทุก ๆ ด้านที่กัมพูชาต้องการ และ

การลงทุนของจีนนั้นดำเนินการค่อนข้างฉับไวเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ลงทุนจากชาติอื่น จึงเป็นสาเหตุให้กัมพูชาพอใจ จีน จนกระทั่งมีนักการเมืองกัมพูชาบางคนได้กล่าวไว้ว่า “America Has Just Only Political Investment But China Has Really Economic Investment” ซึ่งสะท้อนให้เห็นความคิดของชนชั้นนำกัมพูชาที่มีต่อจีนได้เป็นอย่างดี ประการที่สาม นักลงทุนจีนพึงพอใจในการลงทุนและดำเนินกิจการในกัมพูชาเป็นอย่างมาก เนื่องจากกัมพูชามีค่าแรงที่ถูกกว่าที่อื่นและสิ่งอำนวยความสะดวกและบรรยากาศทางการเมืองดีกว่าที่อื่น การดำเนินการในการจัดตั้งกิจการก็ทำได้สะดวก มีนายหน้าคนกลางที่มีเครือข่ายกับรัฐบาลดำเนินการให้อย่างรวดเร็วในการขอใบอนุญาตในการจัดตั้งกิจการ กัมพูชาจึงเป็นจุดหมายที่นักลงทุนของจีนจำนวนมากให้ความสนใจ

4) ความเชื่อมั่นด้านเศรษฐกิจ (Economic Trust) การรับรู้และแนวทางของกัมพูชาที่มีต่อ BRI นั้นขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของชาติซึ่งกำหนดโดยหลัก ๆ แล้วในแง่ของการพัฒนาเศรษฐกิจ BRI มีศักยภาพในการเสริมสร้างประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและความชอบธรรมของชนชั้นปกครองในกัมพูชาที่ได้รับประโยชน์อย่างมากจากการไหลเข้าของเงินลงทุนของจีนและความช่วยเหลือด้านการพัฒนา แม้ว่าการลงทุนของจีนจะไม่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจในระดับสูงจากการเชื่อมโยงไปข้างหน้าและข้างหลังกับอุตสาหกรรมในท้องถิ่น³ ถึงแม้ว่ากัมพูชามีอัตราการเติบโตประมาณร้อยละ 7.5 ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาและอัตราความยากจนลดลงจากร้อยละ 53.2 ในปี พ.ศ.2547 เป็นร้อยละ 11.5 ในปี พ.ศ.2558 รายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นจาก 417 ดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2547 เป็น 1,215 ดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2558 การเติบโตทางเศรษฐกิจมีข้อจำกัดโดยอาศัยอุตสาหกรรมเกษตรกรรม ท่องเที่ยวและสิ่งทอเป็นหลัก เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันและรักษาผลการดำเนินงานทางเศรษฐกิจในระดับสูงกัมพูชาได้พัฒนานโยบายอุตสาหกรรมในปี พ.ศ.2558 เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยทักษะเพิ่มกำลังการผลิตและเลื่อนระดับห่วงโซ่คุณค่าเพื่อดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและกระตุ้นการพัฒนาภาคเอกชน⁴ นั้นแปลว่ากัมพูชามีข้อจำกัดในการพัฒนาเศรษฐกิจรวมถึงการขาดโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การเข้าถึงไฟฟ้า การขนส่งทางถนนในชนบท และการสุขภาพ ซึ่งทั้งหมดทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น กำลังการผลิตของกัมพูชาอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ เนื่องจากการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะและเทคโนโลยี ด้วยพื้นที่ทางการเงินที่จำกัด รัฐบาลไม่มีเงินทุนเพียงพอในการลงทุนในปัจจุบันสนับสนุนการเติบโตและบริการสังคม⁵ สถานการณ์ด้านโลจิสติกส์ในกัมพูชานั้นพัฒนาน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น เนื่องจากการขาดเครือข่ายที่เชื่อถือได้ การขนส่งโทรคมนาคม คลังสินค้า และโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ความสามารถด้านโลจิสติกส์และศุลกากรมีประสิทธิภาพต่ำที่สุด⁶ นอกจากนี้ค่าไฟฟ้าในกัมพูชายังอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน (ไทยและเวียดนาม) ทั้งนี้กัมพูชาต้องการงบประมาณ 700 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

³ Chan, Sophal (2016) Inclusive Development and Chinese Direct Investments in Cambodia. Research Paper, November 2016. Phnom Penh: Center for Policy Study.

⁴ Hun Sen, Speech at 2017 Cambodia Outlook Conference, March 2, 2017, <http://cnv.org.kh/2017-cambodia-outlook-conference/>, accessed March 10, 2017.

⁵ Asian Development Bank (ADB) (2014) Cambodia: Diversifying beyond Garments and Tourism. Manila: Asian Development Bank, p.xv, <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/149852/cambodia-diversifying-country-diagnostic-study.pdf>, accessed March 10, 2017.

⁶ Chheang, V. (2017) FDI, Services Liberalisation, and Logistics Development in Cambodia. ERIA Discussion Paper Series March 2017. Jakarta: Economic Research Institute for ASEAN and East Asia.

เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สะพาน ระบบส่งไฟฟ้า และระบบชลประทาน⁷ ที่ต้องการโครงการที่มีขนาดใหญ่อย่าง BRI

ผลกระทบด้านลบ

1) การลงทุนของนักธุรกิจจีนในกัมพูชาก่อให้เกิดการเข้ามาทำงานของแรงงานจีนจำนวนมาก แต่การเข้ามาของจีนในกัมพูชาในปัจจุบันก็ส่งผลก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อสังคมกัมพูชาเป็นอย่างมาก เช่นในประเด็นของชีวิตความเป็นอยู่ของคนในเมืองใหญ่ โดยเฉพาะเมืองหลวงอย่างกรุงพนมเปญและเมืองเศรษฐกิจอย่างสีหนุวิลล์ สองเมืองนี้นอกจากจะมีนักลงทุนชาวจีนมาลงทุนเป็นจำนวนมากแล้ว ยังมีแรงงานชาวจีนเข้ามากับการลงทุนครั้งนี้เป็นจำนวนมากเช่นกัน มีการประเมินกันว่าปัจจุบันมีแรงงานชาวจีนที่ถูกต้องตามกฎหมายเข้ามาทำงานในกัมพูชาประมาณ 250,000 คน ซึ่งเป็นการเข้ามาแบ่งตำแหน่งงานที่คนกัมพูชาต้องการเช่นกัน ทำให้การขึ้นค่าแรงในกัมพูชาค่อนข้างที่จะเป็นเรื่องยาก นอกจากนั้นชีวิตความเป็นอยู่ของคนในเมืองใหญ่ก็เปลี่ยนแปลงไป โครงการที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่เกิดขึ้นมากมายทั้งในกรุงพนมเปญและสีหนุวิลล์ ประชาชนจำนวนมากต้องอพยพย้ายออกจากที่อยู่เดิมเนื่องจากนายทุนชาวจีนได้เข้ามาครอบครองที่ดินที่คนท้องถิ่นเคยอาศัยอยู่ สินค้าราคาถูกจีนก็หลั่งไหลเข้ามาในกัมพูชาเป็นจำนวนมาก คนทำให้ธุรกิจท้องถิ่นหลายรายต้องปิดตัวลงไป เนื่องจากการแข่งขันทางการตลาดที่สูงมาก

2) เศรษฐกิจมีการเติบโตในภาคการผลิตที่ไม่ใช่ภาคการผลิตที่แท้จริง ผลต่อภาคการผลิตที่ไม่ใช่การผลิตที่แท้จริง แต่คือการเก็งกำไรในอสังหาริมทรัพย์ ยกตัวอย่างเช่น การซื้อพาร์ทเมนต์ที่จีนแถมที่กัมพูชา 1 ห้อง ซื้อที่จีนแถมที่สิงคโปร์ มาเลเซีย อพาร์ทเมนต์ที่เห็นเหมือนร้างเหมือนไม่มีคนอยู่ความจริงขายหมดแล้วเพราะคนจีนซื้อปล่อยทิ้งไว้ เรื่องของถนนที่จีนจะเป็นคนสร้างให้ ถ้าไปดูชาวจีนว่าอยู่ตรงไหนของกัมพูชาให้ดูสีหนุวิลล์ มีการสร้างบ่อนคาสิโนขึ้นจนกลายเป็นประเทศจีนขนาดย่อม ๆ ไปแล้ว เพราะชาวจีนซื้อที่ดินตรงนั้นไปหมด ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันโดยไม่มีข้อแม้แบบนี้มีทั้งดีและไม่ดี กัมพูชาได้เงินทุนมาจากจีน ได้ผลประโยชน์ เป็นการเมืองไปแล้วเพราะกัมพูชาไม่ได้มองภาพลักษณ์ของประเทศ

3) ปัญหาของการต้นทุนการดำเนินการ ทำให้เกิดวัฒนธรรมการจ่ายโดยเฉพาะอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม ในส่วนการลงทุนในย่านนี้มีเกาหลี ญี่ปุ่น จีน แต่นักธุรกิจเกาหลีกับจีนมีจำนวนมากที่สุด คนต่างชาติไม่สามารถซื้อที่ดินได้ ทำโรงงานในกัมพูชาจดทะเบียนได้ยาก ต้องมีเงินและคนรู้จักถึงจะทำได้ โรงงานเสื้อผ้าในกัมพูชาส่วนใหญ่มาจากจีนเพราะค่าแรงจีนแพงขึ้นจึงย้ายมากัมพูชา เรื่องเสื้อผ้าจะแข่งขันกันอยู่สองประเทศคือเวียดนามและกัมพูชา ประเทศนี้ยังขับเคลื่อนด้วยโรงงานเสื้อผ้าสิ่งทอ ขับเคลื่อนด้วยแรงงานคน เพราะไม่ผลิตอะไรด้วยตนเอง สินค้าในประเทศมีราคาแพงเพราะนำเข้าหมด ชาวกัมพูชาชอบการนำเข้า-ส่งออก เศรษฐกิจส่วนใหญ่จึงขึ้นอยู่กับประเทศอื่น รายได้ของแรงงานอยู่ที่ 178 เหรียญต่อเดือน แบ่งเป็น 160 เหรียญค่าแรงงาน 10 เหรียญค่าเช่างาน อีก 8 เหรียญเป็นค่าเดินทาง โรงงานเสื้อผ้าของจีนยังเข้ามาและยังขยายการผลิตไปเรื่อย ๆ กำไรของโรงงานอยู่ที่ค่าแรงคนไม่ได้ขึ้นอยู่กับเนื้อผ้า วัตถุดิบ ปัจจุบันที่ยังค้าขายได้เพราะสินค้ามีลิขสิทธิ์ บางอย่างขายเจ้าเดียวในประเทศ แต่แรงงานยังมีทักษะไม่ดีพอ การลงทุนในกัมพูชาไม่ใช่เฉพาะเพื่อมาผลิตส่งออกเท่านั้น แต่เนื่องมาจากโรงงานการผลิตการ์เมนต์ของโลกอยู่ที่นี้ ปัจจัยที่สำคัญที่สุด ได้แก่ ค่าจ้างแรงงาน (จากการสัมภาษณ์นักธุรกิจไทยในกัมพูชา วันที่ 23 มีนาคม 2560)

⁷ Vannarith Chheang Cambodia Embraces China's Belt and Road Initiative, https://www.iseas.edu.sg/images/pdf/ISEAS_Perspective_2017_48.pdf. G

4) การยืดยืดการเติบโตการผลิตที่เน้นการส่งออก (Export Led Growth) ธุรกิจของกัมพูชาเป็นการรับจ้างผลิต (OEM) ของโรงงานการเย็บผ้าในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ร้อยละ 80 ของการส่งออกขึ้นอยู่กับโรงงานเสื้อผ้า “กัมพูชาถ้าไม่มีโรงงานเสื้อผ้าจะทำอะไร” (จากการสัมภาษณ์ อ้างแล้ว 2560) ส่งผลทำให้ทักษะความสามารถยังคงอยู่ในระดับต่ำ หากเทียบกับเวียดนาม ปัญหาของฐานรากของกัมพูชาเนื่องจากขาดการสนับสนุนในเรื่องของภาคธุรกิจ SME

5) ระบบนิเวศน์มีการเปลี่ยนแปลง นอกจากประเด็นชีวิตความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการเข้ามาของจีนคือระบบนิเวศน์ที่เปลี่ยนแปลงไป มีการลงทุนสัมปทานป่าไม้และสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ในบริเวณตะวันตกของกัมพูชาซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากต่อระบบนิเวศน์ในพื้นที่ดังกล่าว แม้ว่าจะถูกวิพากษ์วิจารณ์จากหลายฝ่าย แต่โครงการดังกล่าวก็ยังคงดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

7. ข้อสรุปของอิทธิพลการค้าและการลงทุนของจีนในกัมพูชา

1) BRI เป็นส่วนเสริมของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของกัมพูชา เนื่องจากสามารถเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยการกระจายแหล่งที่มาของการเติบโตและขยายขอบเขตทางเศรษฐกิจ ดังนั้นประเทศกัมพูชาจึงใช้ประโยชน์จาก BRI เพื่อจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนา คาดว่า BRI จะเสริมการเชื่อมต่อภายในประเทศและเชื่อมต่อกัมพูชากับประเทศอื่น ๆ รัฐบาลภายใต้การนำของสมเด็จฮุนเซนได้ทำให้ความเชื่อของเขาชัดเจนว่า BRI ให้โอกาสอย่างมากสำหรับประเทศในการพัฒนาและกำลังให้วิธีการติดต่อกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ BRI สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมของกัมพูชา Cambodia's Industrial Development Policy (IDP) และมีความจำเป็นที่จะต้องเชื่อมโยง BRI กับ IDP เพื่อกระจายความเป็นอุตสาหกรรมผ่านการลงทุนที่มากขึ้นในอุตสาหกรรมเกษตร เทคโนโลยีสารสนเทศและอุตสาหกรรมบริการ ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม BRI ควรช่วยลดต้นทุนการขนส่งและโลจิสติกส์ในขณะที่เชื่อมต่อบริษัทขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบผ่านระบบโลจิสติกส์ระดับประเทศที่มีชีวิตชีวาและเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของกัมพูชา

2) กัมพูชาจำเป็นต้องเสริมสร้างการกำกับดูแลเพื่อเพิ่มโอกาสและการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในโครงการโครงสร้างพื้นฐานที่ยังมีจำกัด ความท้าทายอีกประการหนึ่งคือการขาดความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น จำต้องมีการเข้าถึงระดับชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

3) การเข้ามาของจีนนั้นเปรียบเสมือนดาบสองคม แม้ว่าจีนจะเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้กัมพูชาเจริญขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศ แต่ก็ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนภายในประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กัมพูชาเป็นประเทศที่ให้อิทธิพลทางการเมืองจากต่างประเทศ ทุนต่างประเทศครอบงำมากเกินไป จนไม่สามารถควบคุมเศรษฐกิจของประเทศตนเองไว้ได้แม้แต่คนเดียว ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดชัดเจนคือธุรกิจตัดเย็บเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม (Garment) โดยเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญทางเศรษฐกิจกัมพูชาถึงร้อยละ 80 ที่ทำให้เดินหน้าไปได้ แต่กลับกลายเป็นว่าธุรกิจประเภทนี้ ผู้ที่ถือหุ้นนั้นเป็นชาวต่างชาติ ทำให้ธุรกิจถูกควบคุมโดยต่างประเทศโดยเฉพาะจีน เช่น กรณีกัมพูชาจะขอขึ้นค่าแรง กลับทำได้อย่างยากลำบาก เนื่องจากนักธุรกิจเหล่านี้ก็ขู่ว่าจะย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น นั่นแสดงให้เห็นว่ากัมพูชาไม่มีอำนาจในการเจรจาต่อรอง หากมองแล้วนั้น เศรษฐกิจของประเทศจะแยลงอย่างแน่นอนหากนักลงทุนชาวต่างชาติเหล่านี้ย้ายฐานการลงทุนไปประเทศอื่น หรือไม่มาลงทุน จึงทำให้กัมพูชาต้องเอาใจนักลงทุนชาวต่างชาติเหล่านี้เป็นอย่างมาก เพราะไปฝาก

เศรษฐกิจไว้กับนักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะจีนเป็นส่วนใหญ่ โดยแท้จริงแล้วกัมพูชามีตัวเลือกอย่างอื่นในการพัฒนาประเทศแบบค่อยเป็นค่อยไป แต่มุ่งเน้นทิศทางโดยไปมุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ ความจริงต้องเริ่มจากการพัฒนา ด้านพื้นฐานคือทรัพยากรมนุษย์ทางด้านการศึกษา กัมพูชานั้นพื้นที่เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ แต่กลับกลายเป็นว่ารัฐบาลกัมพูชาละทิ้ง เกษตรกรได้กำไรน้อยกว่าการทำเกษตรกรรม จึงทำให้เปลี่ยนมาทำงานในภาคอุตสาหกรรม ต่อมาพื้นที่ทำกินก็ถูกจับจองโดยชาวต่างชาติ กลายเป็นว่าเจ้าของที่ดินก็ต้องมารับจ้างทำงานในที่ดินของตนเอง

8.2.2 ลาว

1. การค้าและการลงทุนของจีนในลาว

ในช่วงปี ค.ศ.2011-2015 นักลงทุนจีนมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 40 ของการลงทุนที่ได้รับอนุมัติใน สปป.ลาว ซึ่งเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 1.5 จากปี ค.ศ.2003

ตารางที่ 8-10 สัดส่วนการลงทุนของชาวต่างชาติในลาว ปี ค.ศ.2011-2015

ประเทศ	ร้อยละ
จีน	39.1
เวียดนาม	17.5
ไทย	16.0
มาเลเซีย	8.8
เนเธอร์แลนด์	6.6
เกาหลีใต้	4.2

ที่มา: ASEANstats compiled by KResearch

นักลงทุนจีนมีความต้องการที่จะลงทุนใน สปป.ลาวมากขึ้น ซึ่งมูลค่า FDI สูงถึง 700 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ.2016 โดยเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ภายใต้โครงการ Belt and Road การลงทุนเป็นรูปแบบการลงทุนใหม่ (Greenfield) ของนักลงทุนชาวจีนในลาว สำหรับการซื้อหรือควบรวมกิจการส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคเหมืองแร่และพลังงาน เพื่อขอรับใบอนุญาตการขุดและการเข้าถึงพื้นที่การขุดที่ได้รับใบอนุญาตสำหรับธุรกิจการทำเหมืองแร่

2. การลงทุนโดยตรงของจีนในลาว

1) **ภาคพลังงาน** นักลงทุนจีนรายใหญ่ใน สปป.ลาว โดยมากเป็นรัฐวิสาหกิจ (SOEs) เนื่องจากโครงการลงทุนส่วนใหญ่มักต้องการเงินทุนเริ่มต้นจำนวนมาก ไฟฟ้าพลังงานน้ำที่ยังไม่ได้ใช้งานอีกกว่า 20,000 เมกะวัตต์ จะเป็นโอกาสที่ดีสำหรับนักลงทุนจีนในการลงทุนในโรงไฟฟ้าพลังงานน้ำ วัตถุประสงค์หลักของการลงทุนในการผลิตไฟฟ้าคือการใช้ประโยชน์จากปัจจัยที่มีอยู่มากมายของลาวและเพื่อให้แน่ใจว่ามีแหล่งพลังงานเพียงพอสำหรับธุรกิจใน สปป. ลาว และเพื่อส่งออกไฟฟ้าไปยังประเทศจีน

2) **ภาคการก่อสร้าง** นักลงทุนชาวจีนมีบทบาทในการก่อสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) และระบบขนส่งมวลชนในลาว มีการลงทุนในการขนส่งทางรถไฟและการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ

ตารางที่ 8-11 การลงทุนโดยตรงของจีนในลาวแบ่งตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (เฉลี่ยปี 2014-2016)

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	ร้อยละ
ไฟฟ้า ก๊าซธรรมชาติ	64
ก่อสร้าง	14
เหมืองแร่และถ่านหิน	8
การผลิต	4
กิจกรรมทางการเงินและประกันภัย	3
บริการที่พักและอาหาร	2
อื่น ๆ	5

ที่มา: ASEANstats compiled by KResearch

3. แหล่งการลงทุนของจีนในสปป. ลาว

1) **ไฟฟ้าพลังงานน้ำ** ด้วยบทบาทของการเป็นแบตเตอรี่แห่งเอเชีย โครงการไฟฟ้าพลังงานน้ำของลาวได้รับการพัฒนาและก่อสร้างในส่วนต่าง ๆ ของประเทศตามแม่น้ำโขง เช่น ลาวตอนกลาง (เวียงจันทน์ และ บอลิคำไซ) ลาวใต้ (สาละวัน) และ ลาวตอนเหนือ (หลวงพระบาง, เชียงขวาง, และบ่อแก้ว)

2) **การก่อสร้าง** สำหรับภาคการก่อสร้างนักลงทุนชาวจีนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการก่อสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZs) ทั่วประเทศ เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ เขตเศรษฐกิจพิเศษบึงธาตุหลวง เพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น

3) **อสังหาริมทรัพย์** การลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ในประเทศลาวได้รับแรงหนุนจากนักลงทุนชาวจีน โครงการหลายโครงการตั้งอยู่ในเมืองหลวงและพื้นที่รอบนิคมอุตสาหกรรม

4. โอกาสการลงทุนในอนาคตของจีนในลาว

1) **โครงสร้างพื้นฐาน** เพื่อตอบสนองความคิดริเริ่ม “Land-locked to Land-linked” จากจีนไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง มีศักยภาพสำหรับการเจริญเติบโตโดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนและทางรถไฟ ส่วนอุตสาหกรรมโทรคมนาคมที่ดำเนินการโดยรัฐวิสาหกิจยังขาดประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีโอกาสนักลงทุนจีนในการจัดหาโซลูชันเครือข่ายในลาวที่กว้างขึ้น

2) **ภาคการผลิต** ลาวอาจกลายเป็นหนึ่งในห่วงโซ่อุปทานราคาถูกของจีน สำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ ได้แก่ อุตสาหกรรมเบา เช่น ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และยานยนต์ อาหารกระป๋อง อาหารออร์แกนิก นักลงทุนจีนอาจพิจารณาลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่อยู่ใกล้ชายแดนจีนทางตอนเหนือของ สปป. ลาว

3) **ภาคบริการ** การเพิ่มขึ้นของผู้บริโภคที่มีรายได้ปานกลางและการผ่อนคลายกฎเกณฑ์การค้าสำหรับชาวต่างชาติได้เปิดโอกาสการลงทุนในธุรกิจจัดจำหน่ายสินค้า ลาวมีข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์เนื่องจากตั้งอยู่กลางอินโดจีนและใกล้กับทางใต้ของจีน อีกทั้งมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวจีนได้อย่างมาก

5. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์จีนกับสปป.ลาว

1) **ความสัมพันธ์ทางการเมือง (Political Cooperation)** ความสัมพันธ์ของประเทศจีน-ลาว นั้น มีความสัมพันธ์กันมากกว่า 50 ปี ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ลาวจะเน้นให้จีนมาลงทุนเนื่องจากเป็นประเทศ Land Lock ต้องการให้เป็น Land Link จึงเข้ากับนโยบาย BRI ระบบการเมืองของจีนนั้นเข้ากันได้กับจีนอยู่แล้วมีการสนับสนุนกันมาตลอด หลังจากประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 9 ประธานาธิบดีสี จิ้น ผิง ได้ให้ความสำคัญกับลาวในเรื่องการลงทุน ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี

2) **มีการเมืองที่มั่นคง** จีนมองว่าลาวมีความอุดมสมบูรณ์ กฎหมายของลาวยังยืดหยุ่นได้ ซึ่งเป็นข้อเด่นของภายใต้นโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศเล็กอย่างลาว ข้อเสียทำให้เกิดการเข้ามาของเงินจากจีนที่ไม่เป็นทางการ การ หรือเงินนอกระบบ หรือเคลื่อนย้ายเข้ามาเพื่อ 1) นักธุรกิจจีนยังคงใช้ช่องว่างตรงนี้ ฟอกเงิน ๒) ทำลายสิ่งแวดล้อม ๓) ลักลอบเข้าเมือง การปลอมแปลงพาสปอร์ตจึงเกิดง่าย รัฐบาลลาวได้เอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่รัฐบาลจีนอย่างมาก

3) **ปัจจัยทางวัฒนธรรม สังคม สัมพันธ์กับจีน** กล่าวคือ มีชายแดนเชื่อมต่อไปมาหาสู่กันได้ สะดวกส่งผลให้มีโครงการทั้งใหญ่และเล็กเข้ามา เช่น โครงการทางรถไฟซึ่งเป็นโครงการที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีการปล่อยสัญญาณดาวเทียมให้ลาวโดยไม่คิดเงิน โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษต่างๆ จีนมาลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ทั้งหมด ในระดับรัฐบาลแล้วนั้นลาวเห็นจีนเป็นมิตร บางโครงการไม่ได้ศึกษาละเอียดแต่ให้ความเห็นชอบไปก่อนค่อยมาปรับแก้ปัญหาทีหลัง จึงมีหลายโครงการที่มีปัญหาภายหลัง เช่น โครงการเกี่ยวกับการเกษตร บางโครงการรัฐบาลอนุมัติแล้วแต่นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยมาคัดค้านทีหลังก็ต้องเข้าไปคุยกับรัฐบาล การไม่สามารถที่ตรวจสอบถึงที่มาของเงินที่นักธุรกิจจีนที่เข้ามานั้นมีทั้งดีและไม่ดี บางคนส่งเสริมให้มีการคอร์รัปชัน ไม่สนับสนุนสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกกล้วยซึ่งตรวจสอบในภายหลังมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมรัฐบาลจึงได้สั่งยุติ

4) **ความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรของลาว** นั้นมีทรัพยากรธรรมชาติมาก คนลาวอึดอัดดี นโยบายรัฐบาลเอื้ออำนวย บางครั้งสามารถหลบหลีกกฎหมาย กฎระเบียบได้พอสมควร เจ้าหน้าที่มักปล่อยปละละเลย ซึ่งนั่นคือจุดอ่อนของ จีนจึงชอบเข้ามา บางโครงการอนุมัติแล้วลาวเสียเปรียบหลายด้านก็จะขอชะลอไว้ก่อนและทำการตรวจสอบทีหลัง บางโครงการศึกษาสภาพแวดล้อมไม่สมบูรณ์แต่มีสัญญาไปแล้วก็ต้องเสร็จตามสัญญา สรุปแล้วมีทั้งดีและไม่ดี แต่เศรษฐกิจลาวที่ขับเคลื่อนได้ทุกวันนี้ก็เพราะจีนมาลงทุน โครงการเล็ก ๆ คือ ประชาชนเข้าเมืองมาแบบผิดกฎหมาย เข้ามาแล้วมาแอบลักลอบจับจองที่ดิน เช่น โครงการปลูกกล้วยในตอนแรกประชาชนลาวดีใจที่ขายได้ราคาดี มีรายได้ แต่ช่วงหลังรัฐบาลเห็นมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจึงสั่งหยุด

5) **ความเชื่อมโยงทางการศึกษา** นักศึกษาจีนมาเรียนที่ลาว 700 กว่าคน นักศึกษาลาวไปจีนก็มีจำนวนมาก เพราะรัฐบาลจีนให้ทุนกว่า 50 ทุนต่อปี ในปัจจุบันมีนักศึกษาลาวศึกษาอยู่ที่จีนประมาณ 2,000 คน ในเรื่องทางการค้าระหว่างประเทศ (Unpleaded Trade) ทั้งสองรัฐบาลไม่สามารถควบคุมได้อย่างชัดเจน บางอย่างก็ไม่สามารถควบคุมได้ คนลาวมีความสามารถในการแข่งขันด้านธุรกิจน้อยกว่าคนจีน คนลาวจึงไปเป็นลูกจ้างของจีนหมด ในด้านลบจีนมาแย่งพื้นที่ธุรกิจ มาแย่งงานของคนลาว แต่ในด้านบวกคือมีเงินเข้ามา รัฐบาลจีนให้ความช่วยเหลือลาวฟรีในหลายด้านเช่นกัน รัฐบาลลาวจึงให้ความเกรงใจ เนื่องจากประเทศลาวได้พึ่งพาเงินมาก และจีนได้ให้ความช่วยเหลือเป็นอันดับ 1

6) **มุมมองสินค้าไทยในลาว** คนลาวนั้นจะนิยมสินค้าไทย สินค้าจีนก็เป็นทางเลือกหนึ่งเพราะเป็นสินค้าที่มีราคาถูก ในตลาดนัดถ้าเป็นลาว-ไทยคนจะมีมากกว่า ลาว-จีน ลาว-เวียดนาม จะค่อนข้างน้อยเป็น

ลักษณะ people to people ข้อเสียของประเทศไทย คือ ไทยเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยความไว้วางใจจึงมีไม่มาก ประวัติศาสตร์เคยมีปัญหากันบ่อยในด้านชายแดน การเมือง ทะเลาะกันบ่อย โดยช่วงหลังมาลาวมีระบบการเมืองที่แตกต่างกันระหว่างรัฐบาลจึงเกิดความระแวงสงสัยกัน แต่ในด้านประชาชนลาว-ไทย จะมีความใกล้ชิดกันมากกว่าจีนและเวียดนามเนื่องจากประชาชนไปมาหาสู่กันอยู่แล้ว เวียดนามและจีนจะเน้นความสัมพันธ์ไปในทางการเมืองและการทหาร แผนยุทธศาสตร์ของลาวตอนนี้มีแผนปี 2016-2030 เป็นวิสัยทัศน์ระยะ 15 ปี เป้าหมายโดยรวมคือ land lock ไปสู่ land link

7) ความเชื่อมโยงของแผนยุทธศาสตร์ลาวกับ BRI การที่ลาวต้องการเอาชนะจากอุปสรรคของประเทศที่ด้านข้อเสียทางภูมิศาสตร์ โดยผ่านการเชื่อมต่อโครงสร้างพื้นฐาน เปลี่ยนจากประเทศที่เป็น Land Locked เป็น Land Linked ด้วยเหตุนี้การเข้ามาของจีนในลาว ภายใต้นโยบาย "The Belt and Road Initiative" จึงกลายมาเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจที่เด่นชัดที่สุด โดยเฉพาะโครงสร้างทางรถไฟทอดยาวจากคุนหมิงทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีนข้ามเวียดนาม ลาว กัมพูชา เมียนมา ไทย มาเลเซีย และสิ้นสุดในสิงคโปร์ จะเชื่อมโยงจีนกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เส้นทางสายกลางของรถไฟในเอเชียคือ รถไฟบ่อเต็น-เวียงจันทน์ เชื่อมต่อประเทศจีน ลาวและไทย ดังนั้นรัฐบาลลาวจึงไม่ลังเลที่จะให้เกิดการลงทุนของเส้นทางรถไฟความเร็วสูงสายจีน – ลาว ที่จะเปิดใช้งานในปี ค.ศ.2021

จากที่กล่าวมา จีนเข้ามามีบทบาทกับ สปป.ลาวใน 3 มิติ คือ การลงทุน การให้ความช่วยเหลือ และการถ่ายทอดประสบการณ์การพัฒนา โดยผ่านด้านการลงทุน จากการศึกษา พบว่า ลาวให้การต้อนรับการลงทุนจากจีน เพื่อพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืนและเร่งการเติบโตทางเศรษฐกิจของลาวที่ล่าช้าอยู่ในกลุ่มของประเทศด้อยพัฒนามาอย่างยาวนาน และลาวต้องการหลุดพ้นจากสถานะดังกล่าว ทั้งที่ในตัวของระบบเศรษฐกิจของลาวเองนั้นเป็นประเทศขนาดเล็กที่มีอุปสรรคทั้งทางกายภาพ และด้านปัจจัยการผลิต แต่ขาดแคลนเงินทุน และเทคโนโลยีในการนำมาใช้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ แม้จะมีความช่วยเหลือจากองค์กรระหว่างประเทศ และประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างมากมาย แต่ก็ไม่สามารถที่จะดึงเอาระดับมาตรฐานการครองชีพ ให้ขึ้นมาอยู่ในระดับที่เกิดกว่าประเทศด้อยพัฒนาได้ ดังนั้นการเปิดตัวด้วยความช่วยเหลือทั้ง 3 ด้าน จึงถือเป็นความสอดคล้องที่ลงตัวของลาวกับจีน ที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน แม้ลาวเองจะทราบว่าประเทศของตนได้รับผลเสียมากกว่าผลดี แต่การมีพรรคการเมืองที่มีแค่พรรคเดียว การปราศจากการตรวจสอบ ทำให้เกิดปัญหาของระบบการเมืองพรรคเดียวที่อาจเอื้อไปถึง การติดสินบน หรือการคอร์รัปชัน อันทำให้การพัฒนาของ สปป.ลาว ที่จะหลุดพ้นจากความยากจนยิ่งล่าช้าไปจากเดิม ทั้งนี้การก่อสร้างการโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ BRI ทำให้หนี้สาธารณะของลาวพุ่งสูงกว่าร้อยละ 60 ของจีดีพีในปลายปี พ.ศ.2560 และคาดการณ์ว่าจะถึงร้อยละ 65.9 ในปี พ.ศ.2561 ตามรายงานของ IMF เมื่อต้นปี พ.ศ.2560 ได้เพิ่มความเสี่ยงของลาวในเรื่องความทุกข์จากหนี้ปานกลางถึงสูง ธนาคารโลกชี้ให้เห็นว่าลาวควรมีการลดหนี้สาธารณะที่ร้อยละ 40 ของ GDP แต่รายงานกองทุนการเงินระหว่างประเทศเมื่อเร็ว ๆ นี้คาดการณ์ว่าหนี้สาธารณะอาจเพิ่มขึ้นถึง 70 เปอร์เซ็นต์ของ GDP ภายในปี 2565 หากไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ⁸

ดังนั้นแนวคิด Belt and Road จึงกระทำผ่านโครงการโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่ลาวต้องการใช้ในการพัฒนาประเทศ และเป็นกรณีที่จะแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของโครงการได้ชัดเจนที่สุด เนื่องจากมีความสะดวกและไม่มียุทธศาสตร์ใด ๆ ในการให้ความร่วมมือกับจีน โดยหากเชื่อมกับความเชื่อมโยงของนโยบาย BRI ที่ประกอบไปด้วยหลักของการใช้นโยบาย OBOR นั้นรัฐบาลจีนได้แบ่งภารกิจออกเป็น 4 ระดับ (Action Plan) คือ

⁸ <https://thediplomat.com/2018/07/how-worried-should-laos-be-about-its-debt-problems/>

1. **Physical Level** เป็นการเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ต่างๆ ตามอาณาบริเวณที่เส้นทางสายใหม่ผ่าน
2. **Institutional Level** เป็นการเชื่อมโยงสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในแผนยุทธศาสตร์เพื่อขจัดอุปสรรคทางการค้า การอำนวยความสะดวกเพื่อการพัฒนา และลดค่าใช้จ่ายในการพัฒนาโครงการต่างๆ สร้างความเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาลแต่ละประเทศ
3. **Financial Level** การลงทุนพัฒนาโครงการโดยการหาแหล่งทุน และความร่วมมือทางการเงิน ได้แก่ ธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในเอเชีย (AIIB) และกองทุนเส้นทางสายใหม่
4. **Mental Level** การสร้างความไว้วางใจในทุกระดับ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรม และสังคมในภูมิภาค

จากการศึกษาพบว่า ในระดับของความเชื่อมโยงทางด้านสถาบันทั้ง 4 ระดับ ทั้งระดับของ Institutional Level (IL) เป็นการเชื่อมโยงสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในแผนยุทธศาสตร์เพื่อขจัดอุปสรรคทางการค้า การอำนวยความสะดวกเพื่อการพัฒนา และลดค่าใช้จ่ายในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ สร้างความเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาลแต่ละประเทศนั้น จีนได้ประสบผลสำเร็จในลาว และ Financial Level (FL) การลงทุนของจีนในลาวริเริ่มธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (AIIB) และกลไกความร่วมมือ ล้านช้าง – แมงโขง ได้นำการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในโครงสร้างทิศทางและสภาพแวดล้อมนโยบายของการลงทุนในจีน แต่ก็สร้างเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยต่อการยกระดับขนาดและเนื้อหาการลงทุนของจีนในลาวต่อไป ประการแรกจีนและลาวได้เริ่มเชื่อมโยงกลยุทธ์ใหม่ในระดับรัฐบาล โดยในระดับของ IL เริ่มจากเดือนกันยายน 2559 นายกรัฐมนตรีหลี่เค่อเฉียงจีนเข้าร่วมการประชุมอาเซียนและออกแถลงการณ์ร่วมร่วมกับผู้นำประเทศลาวขณะที่ไปเยือนประเทศลาว ทั้งสองฝ่ายตัดสินใจที่จะเพิ่มความเร็วในการเชื่อมต่อความคิดริเริ่ม Belt and Road ของจีนและแผนห้าปีครั้งที่ 13 กับแผนยุทธศาสตร์ "Land Locked เป็น Land linked" ของลาว และแผนห้าปีที่ 8 พวกเขาตัดสินใจที่จะกำหนดและดำเนินการตามแผนร่วมกันเพื่อพัฒนาความคิดริเริ่ม Belt and Road ใช้ความพยายามอย่างหนักเพื่อส่งเสริมกำลังการผลิตและความร่วมมือด้านการลงทุนและนำแผนความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีมาใช้อย่างเต็มที่ ฝ่ายจีนจะช่วยเหลือประเทศลาวในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษและยังคงให้การสนับสนุนต่อไปในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนในประเทศลาว ทั้งสองประเทศจะดำเนินการ โครงการรถไฟจีน - ลาว (PL) ซึ่งมุ่งสร้างรถไฟ 417 กม. ภายในห้าปีและมีการลงทุนรวมประมาณ 37.4 พันล้านหยวน พิธีวางศิลาฤกษ์เกิดขึ้นที่จังหวัดหลวงพระบางประเทศลาวเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2559 ซึ่งเป็นช่วงใหม่ของการก่อสร้างทางรถไฟ นอกจากนี้ความร่วมมือที่สำคัญเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีจะดำเนินการและแม้ว่าในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาภายหลังจากนโยบาย BRI การลงทุนของผู้ประกอบการจีนในลาวมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วทั้งในระดับและขอบเขตด้วย การพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าทวิภาคีอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดตัว Belt and Road ของจีน รัฐบาลลาวและชุมชนลาวความคาดหวังของระดับสูง (Mental Level: ML) ในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการลงทุนกับประเทศจีน อย่างไรก็ตามก็มีที่ชัดเจนก็เกิดขึ้นเช่นกันกับกระบวนการของการลงทุน คือความ

พร้อมของประเทศที่มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการเตรียมความพร้อมของทรัพยากรบุคคลการพัฒนาประเทศ

8) ปัญหาของความสัมพันธ์จีน-ลาวในอนาคต

(1) ความวิตกกังวลว่าด้วยกับตักหนักจากการสร้างโครงการขนาดใหญ่ : เชื้อน ทั้งนี้เงื่อนไขสำคัญที่ลาวต้องเผชิญ คือ ภาวะของการแบกรับภาระความเป็นหนี้ ในขณะที่มีค่าใช้จ่ายในสาขาอื่นของประเทศที่มีความจำเป็นเร่งด่วนกว่า ถึงแม้ว่าในระยะยาวแล้วนั้น ผลที่เกิดขึ้นจาก (1) โครงการรถไฟความเร็วสูงจะมีความคุ้มค่าแต่จากผลของระยะสั้นนั้นมีค่าใช้จ่ายมากกว่าประโยชน์ โดยเฉพาะการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค การปรับปรุงในไฟฟ้า การเกษตร อุตสาหกรรม และสังคมเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของลาวต้องการการพัฒนาไปด้วย โดยลาวมีความพร้อมของการเป็น แหล่งการสร้างพลังงาน ที่จะทำให้เกิด ในแง่ของความร่วมมือไฟฟ้า เช่น “แบตเตอรี่ของตะวันออกเฉียงใต้” ลาวมีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งพลังงานน้ำ อย่างไรก็ตาม ความพร้อมทั้งเทคโนโลยีของแรงงาน การกระจายไฟฟ้า ความสามารถและทักษะที่เกี่ยวข้องการส่งออกกระแสไฟฟ้า ซึ่งลาวแทบจะไม่สามารถรับรู้ได้ในระยะสั้นโดยลำพัง นอกจากนี้ความต้องการในทางปฏิบัติช่วยผลักดันการลงทุนความช่วยเหลือและเทคโนโลยี (2) ความร่วมมือในการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำระหว่างจีนและลาวเกิดขึ้น เป็นต้น แม้จะมีการประเมินผลดี-ผลเสีย จากการสร้างโครงการขั้นพื้นฐานในลาว แต่ก็ไม่มีโครงการใดที่ถูกระงับเหมือนการสร้างเขื่อนในเมียนมา เนื่องจากรัฐบาลลาวมีแผนพัฒนาศักยภาพการผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำและตั้งเป้าจะเป็นแบตเตอรี่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และคาดหวังว่าภายในปี ค.ศ.2025 กระแสไฟฟ้าพลังน้ำจะกลายเป็นแหล่งรายได้อันดับ 1 ของประเทศ ขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านอย่างเวียดนาม กัมพูชา รวมถึงไทย เคยแสดงความกังวลต่อผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อนหลายแห่งตลอดแม่น้ำโขงทำให้เขื่อนพัง ปัจจุบันลาวมีเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำแล้ว 39 เขื่อน และ อีก 53 โครงการอยู่ระหว่างการก่อสร้าง ขณะที่ 2 ใน 3 ของไฟฟ้าพลังน้ำที่ผลิตได้ถูกขายไปยังต่างประเทศ โดยไทยได้เป็นลูกค้ามานานกว่า 10 ปีแล้ว⁹ แต่ภายหลังจากเขื่อนเซเปียน-เซิน้อย¹⁰ ในแขวงอัตตะปือแตก ในวันที่ 23 กรกฎาคม.2561 โดยสาเหตุสำคัญมาจากพายุฝนถล่มทำให้เขื่อนเซเปียน-เซิน้อยซึ่งเป็นเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำที่อยู่ระหว่างการก่อสร้างพังลง ส่งผลให้น้ำปริมาณ 5 พันล้านลูกบาศก์เมตร ไหลทะลักเข้าท่วมพื้นที่หลายหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียง ทำให้มีผู้คนมากกว่า 6,600 คนและยังคงมีประชาชนหลายร้อยคนสูญหายทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตผู้คน ชุมชน ในวงกว้าง

จากการวิเคราะห์ของ BBC¹¹ กล่าวว่าทุกวันนี้ ไฟฟ้าจากพลังงานน้ำ เป็นแหล่งไฟฟ้าทดแทนอันดับหนึ่งของโลก เขื่อนผลิตไฟฟ้าเหล่านี้ก็เก็บน้ำจากแม่น้ำเอาไว้ และเมื่อมีการปล่อยน้ำออกจากเขื่อน พลังน้ำจะไปหมุนกังหันน้ำและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เพื่อผลิตเป็นพลังงานไฟฟ้า ซึ่งตามข้อมูลจากองค์การแม่น้ำนานาชาติ (International Rivers) ระบุว่าตลอดความยาวของแม่น้ำโขงมีเขื่อนที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ทั้งหมด 5 โครงการ ขณะที่อีก 2 โครงการกำลังอยู่ระหว่างการก่อสร้าง และอีก 10 โครงการ กำลังอยู่ในขั้นวางแผน และภายในปี 2020 ลาวตั้งเป้าหมายที่จะมีโรงงานผลิตไฟฟ้าพลังน้ำที่ใช้งานได้กว่า 100 แห่ง

⁹ <https://www.bbc.com/thai/thailand-44966203>

¹⁰ เขื่อนเซเปียน เซิน้อย เป็นการร่วมทุนกันระหว่างบริษัทเกาหลีใต้ 2 แห่ง, บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง ของไทย และวิสาหกิจของลาวแห่งหนึ่ง

¹¹ <https://www.bbc.com/thai/international-45080469> (อ้างแล้ว)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การเข้ามาของการสร้างเขื่อนจีนเข้ามาแทนที่ เนื่องจากประเทศที่มีความต้องการใช้ไฟฟ้าอย่างมากต่างกำลังมองหาพลังงานที่สะอาดและราคาถูก ซึ่งการที่ธนาคารโลกถอยห่างจากอุตสาหกรรมเขื่อนผลิตไฟฟ้า จีนก็ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญจนกลายเป็นผู้นำในอุตสาหกรรมนี้ในลาวนั่นเอง

(2) ผลกระทบในด้านการเข้าถึงพื้นที่เกษตรกรรม และประมง ความร่วมมือด้านการเกษตรจีนช่วยลาวในเรื่องของการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และผลผลิต การนำเทคโนโลยีการควบคุมศัตรูพืช และการพืชเศรษฐกิจ โครงการต่าง ๆ ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและสังคมของลาวอย่างมาก การพัฒนาเพิ่มความร่วมมือระดับภูมิภาคและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเร่งพัฒนาชนบทเพื่อกำจัดความยากจนในลาว จีนและลาวได้เพิ่มพูนความร่วมมือด้านการทำเหมืองแร่ มีการใช้เทคโนโลยีสำหรับการขุดแร่ทองแดงและแร่ดีบุก มีการฝึกอบรมช่างเทคนิคของลาว นอกเหนือจากความร่วมมือในพลังงาน เช่น พลังงานน้ำ อันนำมาซึ่งการกักขังจำนวนมหาศาลในโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ การที่ลาวต้องขึ้นอยู่กับประเทศจีนและมีเวียดนามเป็นที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจรวมถึงให้ความช่วยเหลือ ทำให้ลาวมีความเสี่ยงมากหากระบบเศรษฐกิจของประเทศที่ตนผูกติดแยะลง

กล่าวโดยสรุป จีนประสบความสำเร็จใน 5 ปีแรกของการสร้างความสัมพันธ์ทุกระดับกับลาว เป็นผู้มีส่วนร่วมที่ดีในการพัฒนาประเทศลาว แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดจากการลงทุนเกิดกับการจ้างงานระดับท้องถิ่นหรือเรื่องของการใช้ที่ดินและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

9) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนของจีนในลาว

(1) การจ้างงานในพื้นที่ โครงการที่ทำกับจีนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ในปี พ.ศ.2558 โดยส่วนใหญ่เป็นแรงงานชาวจีน บริษัทจีนส่วนใหญ่จ้างแรงงานของตนเองและสนับสนุนการจ้างงานในท้องถิ่นเพียงเล็กน้อย แต่ก็ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของตัวแรงงานเองรวมถึงสร้างมูลค่าเพิ่มจากการที่คนหนุ่มสาวต้องการเรียนภาษาจีนและทำงานกับบริษัทจีน บริษัทจีนสร้างงานจำนวนมากในลาวและสร้างแรงผลักดันในเชิงบวกแก่การพัฒนาเศรษฐกิจของลาว สำหรับบริษัทจีนในลาว ภาษายังเป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานในท้องถิ่นอย่างชัดเจน และขาดแคลนทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ (วันที่ 9 เมษายน 2561) ที่กล่าวว่าแรงงานท้องถิ่นที่ผ่านการรับรองไม่เพียงพอเนื่องจากข้อจำกัดด้านความรู้ ความสามารถทางด้านเทคโนโลยี การศึกษา และอุปสรรคด้านการสื่อสารหรือภาษา กลับเป็นอุปสรรคเพิ่มเติมด้วยเช่นกัน อีกทั้งยังมีกรณีมีชาวจีนที่มาทำงานในลาวถูกจับ ทำให้เกิดภาวะที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออกในการปฏิบัติงาน เพราะหากเข้าไปพื้นที่ที่บริษัทจีนทำงานก็ไม่สามารถเข้าไปได้

(2) การจัดสรรการใช้ที่ดิน ที่ดินเป็นปัญหาที่หลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับนักลงทุนจีนในลาว ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนด้านการเกษตร อุตสาหกรรม หรืออสังหาริมทรัพย์ และมีแนวโน้มที่จะมีข้อโต้แย้งกับประชาสังคมลาว ปัญหาการใช้ที่ดินจริงสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ (1) ปัญหาการเช่าที่ดิน ในบางกรณีนักลงทุนเอกชนรายย่อยเช่าที่ดินเพื่อการเพาะปลูกผ่านการทำธุรกรรมลับแทนการเป็นแบบทางการและในมีเพียงไม่กี่กรณีนักลงทุนละทิ้งการเช่าก่อนที่จะหมดอายุเนื่องจากปัญหาการปฏิบัติงาน (2) ปัญหาที่ดินที่ซับซ้อนที่เกิดจากการย้ายถิ่นฐานและการรื้อถอน ตามกฎหมายของลาวที่ดินเป็นของสาธารณะและไม่สามารถถ่ายโอนและองค์กรหรือบุคคลที่สามารถถ่ายโอนและได้รับการถือครองที่ดิน การถือครองที่ดินเป็นไปตามวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ของการผลิตและ

ที่อยู่อาศัย การครอบครองที่ดินใหญ่มักจะเป็นสัมปทานที่ดินของการทำเหมืองแร่และการเกษตร อย่างไรก็ตามก็พบว่ามีการใช้การเช่า หรือการถือแทน (Nominee)¹²

(3) **การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม** สภาพแวดล้อมในลาวขึ้นอยู่กับผลกระทบของการลงทุนในแหล่งพลังงาน สถานีไฟฟ้าพลังน้ำ ถนนและการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และการเกษตร ดังนั้นการทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เกิดจากการลงทุนของจีนมักถูกกล่าวถึงอย่างมากในสายตาของนานาชาติที่ทำให้เกิดภาพลักษณ์ของการไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้รัฐบาลลาวและรัฐวิสาหกิจจีนจำเป็นต้องสร้างการเจรจาความร่วมมือและทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมกฎหมาย กฎระเบียบและนโยบายการลงทุนต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการจัดการกับการเข้ามาของทุนจีนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สมดุลและมั่นคง

(4) **การก่อสร้างรถไฟจีน-ลาว: ผลดีและผลเสีย ประโยชน์ และคำตอบที่รอบทวิสุจน์** โดยในระยะสั้น ในช่วงของการก่อสร้างนั้น เกิดปัญหาจากสภาพของการทำงานในพื้นที่ ทางรถไฟของจีนที่เข้ามานั้นก็มีประโยชน์แต่ก็ยังมีความเสี่ยงเนื่องจากประชาชนมีการฟ้องร้องว่าไม่สามารถเข้าไปทำงานได้มีเพียงการจ้างคนลาวมาเป็นแม่บ้านและพนักงานรักษาความปลอดภัยเท่านั้น ทั้งที่เป็นการลงทุนระหว่างรัฐบาลลาวกับรัฐบาลจีน แต่รัฐบาลลาวไม่สามารถทำอะไรได้ ในด้านผลกระทบทางลบอาจมีมากกว่าทางด้านสังคม ปัจจุบันเมืองใหม่ที่สร้างก็เป็นของจีน ดึงดูดก็เป็นอาณาเขตของจีน เมื่อจีนเข้ามาทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น การสร้างรถไฟแม้ยังใช้แรงงานจากจีนเป็นหลัก จีนก็ได้เปิดให้คนลาวไปศึกษาเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก มีการให้ทุนการศึกษา แต่ก็ยังไม่แน่ใจว่าเมื่อกลับมาแล้วจะได้อะไรหรือไม่ หรือยังต้องจ้างวิศวกรจีนหรือไม่

(5) **ความสัมพันธ์ของจีน-ลาวมีอยู่ทุกระดับ** จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐของลาวซึ่งได้ให้ข้อมูลว่าจีนเข้ามาสร้างคอนโดแล้วก็มีมาซื้อ-ขายให้กับคนจีนกันเอง อีกทั้งโรงแรมก็มีแต่คนจีนมาพัก ดึงดูด ๆ มีแต่คนจีนซึ่งสามารถเซ็นสัญญาเช่าได้ยาว 50 ปี เป็นการสร้างให้คนจีนมาอยู่ ในเรื่องที่ดินจีนเอารถเข้ามาก็ยังจัดการไม่ได้ รถคนจีนเข้ามาเป็นจำนวนมาก จะไม่ให้เข้ามาก็ไม่ได้ ประเทศลาวนั้นนอกจากจะระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาลแล้วยังมีความสัมพันธ์ระหว่างแขวงกับแขวงอีกด้วย เจ้าแขวงเทียบเท่ากับรัฐมนตรีแต่ไม่ใช่สมาชิกรัฐบาลก่อนจะมาเป็นรัฐมนตรีต้องเป็นเจ้าแขวงก่อน เช่น เป็นรัฐมนตรี 2 สมัย ต้องมาเป็นเจ้าแขวงต่อไป เจ้าแขวงมีอำนาจสูงสุดสามารถสั่งการได้ทุกอย่างซึ่งแต่ละแขวงจะมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจต่างหาก มีการกำหนดเขตพัฒนาของแขวงเอง แล้วจึงนำเสนอไปยังส่วนกลาง ปฏิบัติการของคนในท้องถิ่นมองในเรื่องอนาคตที่ยั่งยืนซึ่ง FDI ของจีนก็เป็นตัวที่ทำให้เกิดความไม่ยั่งยืน ทั้งแผน นโยบาย ของส่วนกลางและของแขวง ยังไม่สามารถผลักดันประชาชนได้ คนลาวนั้นยังไม่พร้อมในระบบการให้ความรู้การสร้างโอกาสแต่ก็อยากได้ อำนาจในการบังคับใช้กฎหมายยังไม่แข็งแรง พนักงานยังมีความพกพร่อง ตำรวจก็ไม่ค่อยทำตามกฎหมายเมื่อมีคนทำผิดก็จับและปรับอย่างเดียวแล้วก็ปล่อยคนจีนเวลาเจ้าหน้าที่ตำรวจจับก็กลับมาใหม่ตลอด มีหลายอย่างที่ยังไม่เข้มแข็ง (จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐ สปป.ลาว)

¹² ตามมาตรา 58 ของกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนของลาว นักลงทุนต่างชาติจดทะเบียนลงทุน 500,000 ดอลลาร์สหรัฐหรือสูงกว่าจะมีสิทธิขอการครอบครองที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยจากรัฐบาลภายใต้เงื่อนไขต่อไปนี้: a) ข้อตกลงกับหน่วยงานท้องถิ่น b) ที่ดินสำหรับที่อยู่อาศัยหรือเชิงพาณิชย์ไม่เกิน 800 m² และ c) การจัดสรรที่ดินให้สอดคล้องกับการลงทุน

(6) นโยบายระดับล่างไม่พร้อมรับมือ: นโยบาย SME ของลาวนั้นจะสนับสนุนให้คนท้องถิ่นพัฒนาได้อย่างไร ตอนนั้นนโยบาย SME มี 13 นโยบาย แต่ในแผนพัฒนากำหนด 7 นโยบาย ลาวมีแผนแล้วแต่บุคลากรยังมีจำนวนน้อยและยังขาดความเข้าใจ งบประมาณก็ยังมีไม่เพียงพอจึงส่งเสริมยาก และยังถือว่าเป็นอะไรที่ใหม่ยังต้องลงไปสนับสนุน SME ท้องถิ่น SME ลาวนั้นต้องยืนด้วยตนเองเพราะไม่มีงบประมาณ มีกองทุนของ SME ที่ธนาคารแต่ก็เข้าถึงยาก เนื่องจาก SME ไม่มีคนทำบัญชีไม่มีรายรับรายจ่าย สถาบันการเงินจึงอนุมัติไม่ได้ ในขณะนี้มีการฝึกให้บันทึกรายรับรายจ่าย ลาวจะมีการสร้างศูนย์ SME แต่ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านไม่มี จะนำผู้เชี่ยวชาญจากที่อื่นเข้ามามีค่าใช้จ่ายสูง เคยมีการจัดฝึกอบรมก็นำผู้เชี่ยวชาญคนไทยมาเพราะถ้ามาจากต่างประเทศอื่นมาจะมีอุปสรรคในด้านภาษา

(8) การประเมินอย่างไรว่าจะมีผลดีเสียหรือไม่นั้นยังไม่มีการรวบรวมรายงานที่ชัดเจนที่บอก ว่าด้านไหนมากกว่ากัน ในด้านที่เป็นด้านบวกเห็นชัดเจนคือเม็ดเงินที่เข้ามา แต่ยังไม่เห็นชัดเจนมากกว่ามีมากแค่ไหน ในด้านการจ้างงาน และไม่ทราบว่ามันมี Value Chain เท่าไหร่ ทางด้านลบนั้นมีบางกรณีที่รุนแรงก็จะเป็นข้าวตัง เช่น มีการกระทบกระทั่งกับพ่อค้าจีน มีคนโดนสารพิษจากการใช้สารเคมีไม่ถูกต้อง แต่ก็ยังไม่ชัดเจนว่าเงินใช้ผิดหรือคนลาวใช้ไม่ถูกวิธี อย่างไรก็ตามยังคงมีผลที่ทุกประเทศเผชิญเหมือนกัน คือ การเข้ามาของการลงทุนนั้นมาพร้อมกับแรงงาน อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร จากจีน ตัวอย่างเช่น การลงทุนสร้างโรงแรมสัมปทานโดยรัฐบาลจีนและรัฐบาลลาวแต่แรงงานกลับเป็นแรงงานชาวจีนทั้งหมด ไม่มีการสร้างผลประโยชน์ให้ประชาชนในพื้นที่ การลงทุนของจีนในด้านเกษตรกรรมนั้นส่งผลเสียเป็นอย่างมากเพราะดินไม่สามารถทำการเกษตรต่อได้อีก แต่ปัจจุบันยุติหมดแล้ว

(9) ข้อมูลข่าวสารที่รัฐบาลจีนอยากให้คนลาวรับรู้ผ่านทางรัฐบาลนำมาเผยแพร่บ่อย ยังมีโครงการ OBOR ส่งผลให้มีการจัดสัมมนาบ่อยขึ้น หน่วยงานต่าง ๆ จึงเริ่มรับรู้มากกว่าเดิมว่าขั้นตอนต่อไปจะทำอะไร แต่ประชาชนจริง ๆ ยังไม่รู้ ทศนคติที่มีต่อโครงการขนาดใหญ่แบบนี้ของคนลาวส่วนใหญ่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร รู้แค่มูลค่ารวม เส้นทางไปทางไหน คนทั่วไปไม่ได้เข้าใจเรื่องการก่อสร้างว่ามีวิธีการอย่างไร เริ่มจากตรงไหน การเข้าถึงข่าวสารยังไม่เพียงพอ

(10) ภาพการศึกษาของความพึงพอใจของโครงการรถไฟความเร็วสูง ที่เน้นถึง People to People กำลังอยู่ในดำเนินการ โดยมุ่งเน้นที่ลาวกับจีนเป็นส่วนใหญ่ และศึกษาถึงผลกระทบของรถไฟว่าสามารถยกระดับชีวิตคนลาว คนจีนได้อย่างไรบ้าง เน้นว่าจะยกระดับความเป็นอยู่ การไปมาหาสู่ เศรษฐกิจของคนทั้งสองประเทศได้อย่างไร จะส่งผลให้เกิดการป้องกันแรงงานเถื่อน การก่อการร้าย การเข้ามาของยาเสพติดหรือไม่

(11) จากการวิเคราะห์เรื่องของการเข้ามาลงทุนในลาว เนื่องจากสาเหตุภายในประเทศ สาเหตุที่คนจีนต้องการมาลงทุน มาทำเขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากตอนนี้จีนประชากรในประเทศเพิ่มขึ้นจำนวนมาก และยังมีนโยบายก้าวออกไป จีนจึงได้ก้าวไปหาสถานที่ที่ดีที่สุดที่จะเดินออกไปนั่นก็คือ ประเทศลาว เนื่องจากประเทศลาวยังมีพลเมืองน้อย มีที่ดินมาก กฎหมายของลาวยังไม่รัดกุม ยังมีช่องว่าง ไม่เข้มงวด จึงทำให้มีการเข้ามาของต่างชาติ ซึ่งจีนมีความถนัดในเรื่องการค้า จีนจะมาสร้างถิ่นฐานไว้ก่อน ซึ่งบางแห่งก็ปล่อยร้างไว้ รออีก 5-10 ปี จึงเข้ามาซึ่งเมื่อถึงตอนนั้นคนลาวก็ต้องมาอาศัยที่ของจีนเพราะประชากรเพิ่มขึ้น

(12) **ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนลาว** เพราะคนจีนสร้างความสะดวกสบายให้กับชีวิตประจำวันของคนลาว สินค้าจีนคุณภาพไม่ดีแต่มีราคาถูกกว่าของไทย และญี่ปุ่น สินค้าจึงตอบใจคนไทยให้คนลาวได้ในจุดนี้ แต่ลาวนั้นก็ปล่อยให้เข้ามามากเกินไป และมาใช้ช่องว่างทางธุรกิจทำตรงนี้ซึ่งยังขาดการคุ้มครองที่ดี ในภาครัฐสั่งการลงมาแต่ว่าคนปฏิบัติยังรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ยังไม่เข้าใจนโยบายที่แท้จริง ประเทศญี่ปุ่นประสบผลสำเร็จกับการกระจายอำนาจ ลาวก็กำลังทำเช่นกัน แต่ส่วนกลางไม่สามารถควบคุมได้หมด จึงยากต่อการบริหารซึ่งหน่วยงานรับรู้และมีนโยบายป้องกันแต่ภาคปฏิบัติอาจจะไม่ได้ผล

(13) **ปัญหาที่เกิดขึ้นจากโครงการ BRI** การประชาสัมพันธ์มีปัญหาในประชาชนยังขาดความเข้าใจ คนลาวยังไม่เข้าใจว่า OBOR หรือ BRI คืออะไร จึงไม่สามารถยอมรับได้ว่ามีผลประโยชน์ ผลได้ผลเสียอย่างไร ซึ่งตรงนี้ควรจะต้องมองจากระดับล่างขึ้นไป ไม่ใช่จากบนลงล่าง ระดับรากหญ้าไม่ทันเข้าใจ ไม่ทันรับรู้ และสุดท้ายผลกระทบก็มาตกที่ประชาชน ตัวอย่างเช่น เรื่องการปลูกกล้วยน้ำว้าเพื่อการเห็นแค่ผลประโยชน์ระยะสั้นไม่มองในระยะยาว ส่งผลให้ดินใช้ไม่ได้เป็นหลายสิบปี

(14) **การลงทุนแบบอดทน (Intertemporal Investment)** การลงทุนของจีนนอกเหนือไปจากภาครัฐต่อรัฐแล้ว ยังมีการเข้ามาของการลงทุนจากจีนแผ่นดินใหญ่ในหลายรูปแบบ ได้แก่ รัฐวิสาหกิจ บริษัทจีน นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษา และผู้ติดตาม “นักลงทุนของจีนมีเข้ามาหลายระดับตั้งแต่มีความรู้ หรือแบบลูกทุ่งที่มาแบบไม่มีข้อมูลอะไรเลย มาหาภรรยาที่นี่” ถ้าเป็นในระดับล่าง ๆ จะเป็นธุรกิจทั่วไป ส่วนระดับบนเป็นแบบ จีทูจี จะมารูปธุรกิจขนาดใหญ่ เงินเยอะ โดยอิทธิพลที่เข้ามาจีนมองว่าเป็นการแบ่งปันในเรื่องความมั่งคั่งให้กับประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ได้มาเพื่อรุกราน” (จากการสัมภาษณ์วันที่ 9 เมษายน 2561) ลาวอนุญาตให้คนจีนมาอาศัยอยู่ได้ 200,000 คน จึงมีความพยายามจะจับธุรกิจทำขนาดใหญ่ ธนาคาร คอนโดมิเนียม ทำธุรกิจที่มูลค่ามหาศาล รัฐบาลเองก็ตรวจสอบการใช้เงิน การฟอกเงินอยู่ จากการสัมภาษณ์นายกสมาคมลาว-จีนถึงสาเหตุที่คนจีนมาอาศัยอยู่ที่ลาวเป็นจำนวนมาก ได้คำตอบว่าที่ “ลาวนั้นมีอากาศดี และลาวมีที่ดินเยอะกว่าราคาที่ดินถูก ใช้ชีวิตง่าย และยังอยู่ใกล้กับประเทศไทย ในเรื่องสุขภาพจึงมีความสะดวก ไปมาง่าย” แต่อาจจะต้องพูดไปตามระดับของคนจีน ที่เวียดนามพฤติกรรมของการซื้อสินค้าญี่ปุ่น รองลงมา สินค้าไทย ที่ลาวก็คล้าย ๆ กัน เพราะคุณภาพสินค้าญี่ปุ่นดีกว่าจีน เรื่องสินค้าเรื่องการค้า ลาวก็กลัว เพราะนโยบายของรัฐบาลไทย เช่น “คนที่ยพยายามจะผลักดันการค้าชายแดนไม่มีจึงไม่มีคนค้า ถ้าไม่ใช่บริษัทใหญ่ ๆ คนธรรมดาค้าชายแดนไม่ได้เพราะภาษีไม่ได้คืน คนไทยมีคนที่ยอยากจะเข้าสู่ธุรกิจแต่พอมาถึงจุดที่ต้องการข้อมูลมันว่างเปล่า ไม่รู้จะไปต่ออย่างไร ในมุมมองของจีนถ้าคนจีนส่งมา 100 คน และธุรกิจประสบความสำเร็จคนเดียวเขาก็พอใจแล้ว” แต่การเข้ามาลงทุนของญี่ปุ่น เกาหลีนั้น จะมาอย่างใจกล้า คือไม่ทราบว่ามีข้อมูลหรือไม่ แต่จะเข้ามาทำโรงงานขนาดเล็กซึ่งภาษีถูก พอได้สะสมความรู้ สะสมประสบการณ์ก็เริ่มขยายโรงงาน บริษัทใหญ่อย่างเช่น ฮุนไดก็เข้ามา ธนาคารเข้ามา และขยายไปธุรกิจอื่น ๆ “แต่ถ้าธุรกิจจีนจะเข้ามาโดยไม่มีข้อมูลอะไรเลย แต่มีเงินทุนเยอะ ทำธุรกิจอะไรก็ได้แต่ขอให้ได้มาปักธงก่อน” (จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการไทยใน สปป.ลาว วันที่ 11 เมษายน 2561) โดยหากเปรียบเทียบกับ การเข้ามาลงทุนญี่ปุ่นก่อนหน้านี้ เมื่อ 20 ปีก่อน ญี่ปุ่นเข้ามาแล้วทำตามรูปแบบของเขา เป็นแบบรับเหมาก่อสร้าง ถนน รถจักรยานยนต์จึงเข้ามา แต่ในตอนนั้นอาจยังคิดว่าลาวเล็กไปสำหรับธุรกิจ ส่วนสินค้าไทยได้เข้าถึงวัฒนธรรมของลาวแต่สินค้าจีนไม่ คนลาวมักนิยมดูมวยไทย ละครไทย การตลาดก็จะดูของไทย ถ้าคนมีระดับมักจะทำอย่าง

ประเทศไทย แต่ประเทศไทยยังต้องเปลี่ยนความคิดธุรกิจใหญ่ ๆ ช่างبنต้องมาดูแลตลาด อย่าคิดเฉพาะในประเทศ เพราะกว่าจะได้คืนภาษีมากซึ่งกำไรก็อยู่ในนั้น

4.บทวิเคราะห์

การที่ลาวเปิดให้มีการลงทุนจากจีนเข้ามามีทั้งผลดีและผลเสีย ในมุมมองของทางลาวมีความคิดเห็นอย่างไรกับการลงทุนของจีน จึงเป็นความเห็นหลังจากที่มีการลงข้อตกลงไปแล้ว ดังนั้นความคิดเห็นใด ๆ จึงมาจากการที่บริษัทหรือโครงการขนาดใหญ่ของจีนเข้ามาในลาวแล้ว โดยผ่านความสัมพันธ์พิเศษ ประเทศจีนกับประเทศลาวนั้นมีความสัมพันธ์พิเศษระหว่างกัน¹³ ประธานาธิบดีสี จิ้น ผิง เดินทางมาเยือน สปป ลาว และแสดงความชื่นชมกับการลงนามใน MOU 17 ฉบับ ส่งผลให้ประเทศจีนมีการลงทุนที่ลาวเป็นจำนวนมาก ผลดี คือ มีเงินเข้ามา มีการลงทุนเข้ามา โดยที่ผ่านมาจีนลงทุนในด้านเกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก ความสัมพันธ์ของจีน-ลาว นับเป็นตัวอย่างที่จะแสดงจากการสลับกันเยือนไปมาของบรรดาเหล่าผู้นำจีน-ลาว โดยเฉพาะล่าสุดเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2561 โดยการมาเยือนของรัฐมนตรีต่างประเทศจีนเดินทางมาเยือนลาวเพื่อเข้าร่วมการประชุมของรัฐมนตรีต่างประเทศที่อยู่ในข้อตกลง LMC มีการพบปะอย่างเป็นทางการ โดยประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรีของลาวได้แสดงความขอบคุณสำหรับความช่วยเหลือที่จีนมอบให้แก่ลาว โดยบอกว่าฝั่งลาวให้ความสำคัญกับการสร้างทางรถไฟจีน – ลาว และยินดีที่จะให้ผู้ประกอบการจีนเข้ามาลงทุนในลาวมากขึ้น โดยรัฐมนตรีต่างประเทศ นาย หวัง ยี่ ได้กล่าวว่า จีนและลาวมีการแลกเปลี่ยน การเยี่ยมชมและการสื่อสารเชิงกลยุทธ์อยู่บ่อยครั้งในระดับสูงสุดซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญสำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศและทั้งสองฝ่าย เขากล่าวว่าปี 2562 จะเป็นวันครบรอบปีที่ 10 ของการพัฒนาความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างจีน - ลาว จีนจะใช้ความพยายามร่วมกันกับลาวในการดำเนินการฉันทามติที่สำคัญระหว่างผู้นำของทั้งสองประเทศและดำเนินการความร่วมมือทวิภาคีอย่างกว้างขวางในทุกสาขา นายหวัง กล่าวว่า จีนต้องการเสริมสร้างการแลกเปลี่ยนระดับสูงกับฝั่งลาวต่อไปวางแผนระยะยาวสำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศและสองฝ่าย เขาตั้งข้อสังเกตว่าระเบียงเศรษฐกิจของจีน – ลาว (China-Laos Economic Corridor) เป็นโครงการที่สำคัญสำหรับทั้งสองฝ่ายในการดำเนินการตามโครงการ Belt and Road และเขาหวังว่าทั้งสองฝ่ายจะบรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับแผนความร่วมมือในเรื่องนี้ตั้งแต่ต้นซึ่งในปี พ.ศ.2562 จีนและลาวจะร่วมกันจัดปีการท่องเที่ยว จีน-ลาว (Visit Laos-China Year 2019) โดยหวังว่าจะประสบความสำเร็จเพื่อส่งเสริมความเข้าใจและมิตรภาพระหว่างคนทั้งสองต่อไป ซึ่งแสดงถึงการมุ่งไปถึงการพัฒนาความสัมพันธ์แบบภาค Mental level

โดยสรุปอิทธิพลของจีนเข้ามาในลาว และสามารถที่จะมีความร่วมมือระหว่างกันในทุกระดับ มีความร่วมมือระหว่างกันภายใต้ทวิภาคีที่ ชื่อ China-Lao Economic Corridor (CLEC) การวางแผนการพัฒนาของลาวเป็นไปตามโรดแมปของ Belt and Road อย่างสมบูรณ์ ผลที่นานาชาติที่มีความคาดการณ์ใด ๆ ถึงผลเสีย ยังคง

¹³ ที่เป็นหนึ่งในหลายลักษณะที่ทำให้นโยบายของสี จิ้นผิง มีคุณค่าของการเป็นเพื่อนที่มีอยู่ในประเทศต่าง ๆ และรู้จักกันมานาน สิ่งนี้ รวมถึงคนอื่นๆ ที่ทำงานในรัฐบาลของเขา ก็มีสายสัมพันธ์แบบนี้ เป็นส่วนใหญ่ การได้ใช้เวลาในการเดินทางออกไปยังต่างประเทศ หรือการพบปะกับชาวต่างประเทศ ในอดีตชีวิตของสี จิ้นผิง ถือเป็นอีกลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไป รวมถึงข้อค้นพบที่น่าสนใจว่า การที่จะได้รับการโปรโมทในพรรคคอมมิวนิสต์มีลักษณะพิเศษที่น่าศึกษา เช่น การที่มีแววมอง มองขาดมาตั้งแต่ต้นการเตรียมผู้นำรุ่นใหม่ของพรรคคอมมิวนิสต์ของจีน (ผู้เขียน)

เป็นปรีศนาที่ลาว ต้องยอมรับ และมุ่งมั่นต่อเสียงวิจารณ์เพื่อให้ประเทศตัวเองกล่าวพ้นจากสถานะของประเทศที่เป็นอยู่โดยเร็วที่สุดก็ตาม

8.2.3. เมียนมา

1. การค้าและการลงทุนของจีนกับเมียนมา

มูลค่าการลงทุนจากจีนในเมียนมา ปี พ.ศ.2555-2559 เฉลี่ย 300 ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี คิดเป็นร้อยละ 17.3 ซึ่งจีนเป็นนักลงทุนรายใหญ่อันดับสองของเมียนมารองจากสิงคโปร์ ที่มีมูลค่าการลงทุนในเมียนมาคิดเป็นร้อยละ 48.8 อย่างไรก็ตามการลงทุนทั้งหมดของจีนได้ลดลงตั้งแต่มีการเลือกตั้งในเมียนมา ปี พ.ศ.2557

ตารางที่ 8-12 ประเทศที่ลงทุนสูงสุดในเมียนมา

ประเทศ	ร้อยละ
สิงคโปร์	48.8
จีน	17.3
เวียดนาม	5.9
สหราชอาณาจักร	4.6
ไทย	4.2
ฮ่องกง	4.2

ที่มา: ASEANstats compiled by KResearch

รัฐบาลเมียนมาพยายามสร้างสมดุลให้กับอำนาจของจีนโดยการดึงดูดนักลงทุนรายอื่น ๆ เช่น สิงคโปร์ สำหรับโครงการลงทุนที่ได้รับอนุมัติแล้วนั้น จีนมีอันดับเป็นที่หนึ่งในบรรดานักลงทุนต่างชาติในแง่ของมูลค่าที่ได้รับอนุมัติจากเมียนมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 การลงทุนโดยตรงจากจีนส่วนใหญ่เป็นระบบสาธารณูปโภค การผลิตกระแสไฟฟ้า พลังงานและการทำเหมืองแร่ เพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับบริษัทของจีน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรัฐวิสาหกิจ โดยการก่อสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำได้รับโครงการสูงสุด

ตารางที่ 8-13 มูลค่าการค้าโดยตรงของจีนในเมียนมา ตั้งแต่ปี ค.ศ.2012-2016

ปี ค.ศ.	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)
2012	482.2
2013	792.6
2014	70.5
2015	52.4
2016	205.5

ที่มา: ASEANstats, DICA compiled by KResearch

2. การลงทุนโดยตรงของจีนในเมียนมา

1) **ภาคพลังงาน** เมียนมามีปริมาณสำรองก๊าซธรรมชาติมากกว่า 283 ล้านลูกบาศก์เมตร และมีไฟฟ้าพลังน้ำประมาณ 100,000 เมกะวัตต์ ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรขนาดใหญ่สำหรับการลงทุนของจีน มีบริษัทจีนมากกว่า 26 แห่งที่จะลงทุนในภาคนี้โดยส่วนใหญ่เป็นรัฐวิสาหกิจของจีน (SOE)

2) **ภาคการก่อสร้าง** เมียนมาถือเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญสำหรับนักลงทุนจีนในการเข้าถึงมหาสมุทรอินเดีย ภาคการก่อสร้างในเมียนมาคาดว่าจะเติบโตประมาณร้อยละ 11 ต่อปี จนถึงปี พ.ศ.2565 โดยส่วนใหญ่เป็นการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคและนิคมอุตสาหกรรม

3. แหล่งการลงทุนของจีนในเมียนมา

1) **ภาคพลังงาน (ไฟฟ้าพลังงานน้ำ)** มีโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำหลายแห่งตามแนวชายแดนจีน – เมียนมา เช่น รัฐฉาน (รวมถึงเขตพิเศษว้า) และรัฐคะฉิ่น ซึ่งส่วนใหญ่ส่งไฟฟ้าให้กับมณฑลยูนนานของจีน

2) **การก่อสร้าง** สำหรับภาคการก่อสร้างนักลงทุนชาวจีนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในโครงการถนนและสาธารณูปโภคภายใต้การเชื่อมต่อ BRI นักลงทุนจีนสามารถเข้าถึงอินเดียและมหาสมุทรอินเดียผ่านทางภูมิศาสตร์ของเมียนมา ซึ่งการก่อสร้างสาธารณูปโภค เช่น ท่อน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ถนน ท่าเรือน้ำลึก และอื่น ๆ กำลังอยู่ในกระบวนการพัฒนา

4. โอกาสการลงทุนในอนาคตของจีนในเมียนมา

1) **โครงสร้างพื้นฐาน** การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางด้านถนนและท่าเรือจะยังคงมีศักยภาพที่ยิ่งใหญ่ที่สุด เพื่อเชื่อมโยงภาคใต้ของจีนกับเมียนมา รัฐยะไข่ซึ่งเป็นศูนย์กลางการลงทุนของจีน เพิ่งเริ่มดำเนินการพัฒนาท่าเรือน้ำลึก ซึ่งสามารถดึงดูดการลงทุนในโครงการก่อสร้างมากขึ้น

2) **การผลิตขนาดเบา** ด้วยอัตราค่าแรงขั้นต่ำต่ำที่สุดในอาเซียน การพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตขนาดเบาจะเป็นอีกโอกาสในการลงทุนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต เพื่อรับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preferences: GSP) จากสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา จีนลงทุนการฐานการผลิตขนาดเบาในเมียนมา เช่น อุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม เพื่อรับสิทธิพิเศษนี้

3) **การท่องเที่ยว** เมียนมาตั้งเป้าที่จะเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว 7.5 ล้านคน ภายในปี ค.ศ. 2020 ซึ่งจะเพิ่มจากเดิมเกือบ 3 เท่า นักท่องเที่ยวชาวจีนเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใหญ่เป็นอันดับสองรองจากนักท่องเที่ยวจากประเทศไทย ศักยภาพในการลงทุน ได้แก่ โรงแรมและสถานบริการความบันเทิง และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม ได้แก่ มัณฑะเลย์ ีระวดี พุกาม และรัฐฉาน

5. การวิเคราะห์

1) มูลค่าการค้าของสองประเทศเพิ่มขึ้นภายหลังจากโครงการ BRI

(1) ประเทศเมียนมามีมูลค่าการค้ารวม (Trade Volume) ในปีงบประมาณ ค.ศ.2017 – ค.ศ. 2018 (1 เมษายน 2017 – 31 สิงหาคม ค.ศ.2017) (ปีงบประมาณของรัฐบาลเมียนมาเริ่มต้นจากวันที่ 1 เมษายน ซึ่งถือเอาวันปีใหม่เดิมในช่วงเทศกาลสงกรานต์ของชาวอุษาคเนย์เป็นเริ่มต้นปีงบประมาณของรัฐบาลด้วยเช่นกัน) คิดเป็นมูลค่า 13,051.94 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 43 ของจีดีพีของประเทศ โดยมีมูลค่าการส่งออก 5,453.54 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีมูลค่าการนำเข้า 7,598.40 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

(2) อัตราการเปิดประเทศ (Degree of Openness) ที่คิดจากมูลค่าการค้า (Export + Import) หารด้วยจีดีพีปัจจุบันประเทศไทยอยู่ที่ระดับร้อยละ 123 ซึ่งขณะนี้เมียนมาอยู่ที่ร้อยละ 43 แม้อย่างห่างจากประเทศไทยอยู่มาก แต่ทว่าก็นับว่าสูงขึ้นเป็นลำดับจากปีก่อนโดยมีนัยยะสำคัญ

(3) มูลค่าการค้า (Trade Volume) ในปีงบประมาณ ค.ศ.2017 – 2018 คาดว่าจะมีการเติบโตสูงกว่าปีก่อนเนื่องจากเพียงแค่ 5 เดือนแรกของปี 2019 มูลค่าการค้าก็สูงถึงเกือบร้อยละ 50 ของมูลค่าการค้าปีก่อนแล้ว

(4) แม้ว่าในปีนี้รัฐบาลเมียนมาเริ่มมีนโยบายส่งเสริมการผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้า (Import Substitution) และการส่งเสริมการส่งออก (Export Promotion) แต่ยังคงขาดมาตรการที่เป็นรูปธรรม ในขณะที่ประเทศยังคงมีความต้องการนำเข้าสินค้ากลุ่มทุน (Capital Goods) เข้ามาเพื่อเพิ่มผลิตภาพในประเทศ (Productivity) ทำให้คาดว่ามูลค่าการนำเข้าจะยังคงสูงต่อไป โดยผู้ส่งออกของประเทศเมียนมายังขาดขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้ดุลบัญชีเดินสะพัด (Current Account Balance) จะยังคงขาดดุลต่อไปอีกหลายปี

(5) เมียนมานำเข้าสินค้าจากคู่ค้าใหญ่ ๆ ดังนี้ จีน (ร้อยละ 33.52) สิงคโปร์ (ร้อยละ 13.73) ไทย (ร้อยละ 11.08) ญี่ปุ่น (ร้อยละ 5.22) มาเลเซีย (ร้อยละ 4.88) อียู (ร้อยละ 4.77) อินเดีย (ร้อยละ 4.35) อินโดนีเซีย (ร้อยละ 4.30) อเมริกา (ร้อยละ 3.05) เกาหลีใต้ (ร้อยละ 2.84)

(6) ด้านการนำเข้าสินค้าจากภาครัฐพบว่าในช่วง 5 เดือนแรกของปีงบประมาณ ค.ศ.2017 – 2018 มีมูลค่า 395.64 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นเพียงร้อยละ 5 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมด ทว่าในด้านการส่งออกของภาครัฐมีมูลค่าสูงถึงร้อยละ 30 ของมูลค่าการส่งออกรวม สาเหตุที่การส่งออกของภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการส่งออกของประเทศ เนื่องจากภาคเอกชนยังขาดขีดความสามารถในการแข่งขัน ทำให้ภาครัฐต้องใช้นโยบายซื้อขายแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล (G to G) ในการส่งเสริมการส่งออก

(7) ในด้านการค้าชายแดนรวมของเมียนมามีมูลค่าการค้า 2,895.22 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นเพียง ร้อยละ 22.18 ของมูลค่าการค้ารวมทั้งหมด โดยเมียนมาใช้ช่องทางการค้าชายแดนเป็นช่องทางในการส่งออกสินค้าสูงถึง 1,728.50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 33.70 ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าสินค้าผ่านช่องทางการค้าชายแดนเพียง 1,166.748 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 15.36 โดยด่านมูเซ (Muse) ด่านชายแดนเมียนมา - จีนมีมูลค่าการค้าสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 67.96 ของมูลค่าการค้าชายแดนทั้งหมด ในขณะที่รองลงมาคือด่านเมียวดี (Myawaddy) ที่ติดกับประเทศไทยมีมูลค่าการค้าคิดเป็นร้อยละ 11.98 (มูลค่าการค้ารวม 346.84 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มาจากการส่งออก 21.63 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และการนำเข้า 325.22 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) และด่านชินชเวฮอ (Chinshwehaw) ตอนเหนือของรัฐฉานที่เป็นด่านชายแดนการค้าติดกับจีนอีกแห่งหนึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 8.11

2) การพัฒนาทางการค้าและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเมียนมา – จีนดีขึ้น

หลังจากที่รัฐบาลใหม่ของเมียนมาเข้ามามีอำนาจในปี พ.ศ.2554 การปฏิรูปของประเทศเมียนมาได้เปิดประตูและเปิดโอกาสให้ประเทศเมียนมากับประเทศจีนได้มีความร่วมมือในด้านเศรษฐกิจ การค้า และวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น แม้จะมีความชะงักงันในบางช่วง การเกิดขึ้นของโครงการ CMEC และความพยายามที่จะทำให้เกิดการเดินทางต่อไปของโครงการสร้างเขื่อน นับจากการระงับการสร้างเขื่อน Myitsone ถูกมองว่าเป็นจุดเปลี่ยนในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเมียนมา-จีน แม้ว่าเรื่องนี้ไม่ได้สะท้อนถึงสถานการณ์จริงสำหรับความสัมพันธ์ทวิ

ภาคี แต่ก็เป็นความจริงที่ว่าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเมียนมา-จีนกำลังเผชิญกับความท้าทายอย่างมาก และรัฐบาลของทั้งสองฝ่ายจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน

6. การวิเคราะห์ข้อดีของความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้ากับจีน - เมียนมา

ผลกระทบทางบวก

(1) การเข้ามาของทุนที่ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของเมียนมาที่มีอยู่มากมาย ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอุดมสมบูรณ์มีความสำคัญอย่างมากสำหรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยมีพื้นที่ทำกิน 27 ล้านเฮกตาร์ พื้นที่เพาะปลูกประมาณ 12.32 ล้านเฮกเตอร์ ทรัพยากรแร่มีความหลากหลาย ปริมาณสำรองของเหมืองทองแดงมีมูลค่าประมาณ 955 ล้านตัน ปริมาณสำรองของแร่เหล็กประมาณ 223 ล้านตัน ปริมาณสำรองน้ำมันอยู่ที่ 2.021 พันล้านบาร์เรล และปริมาณสำรองก๊าซธรรมชาติอยู่ที่ 2.54 ล้านล้านลูกบาศก์เมตร อีกทั้งยังมีอัญมณีและหยก ทรัพยากรทางประมง ไม้สัก ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความอุดมสมบูรณ์และแทบจะไม่มีมลพิษจากอุตสาหกรรม

เมียนมาเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการพัฒนาน้อยที่สุดในโลกและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมช้ามาก จากข้อมูลของ IMF และ CIA จีดีพีต่อหัวของเมียนมาอยู่ที่ 197 ดอลลาร์ในปี พ.ศ.2530 และ 702 ดอลลาร์ในปี พ.ศ.2553 ในปี พ.ศ.2554 บริการด้านเกษตรกรรมอุตสาหกรรมและการค้าของเมียนมาคิดเป็นร้อยละ 43.1 ร้อยละ 20 และ ร้อยละ 36.9 ของ GDP ตามลำดับ ในปี พ.ศ.2554 รายได้ทางการคลังของเมียนมาอยู่ที่ 1.411 พันล้านดอลลาร์และค่าใช้จ่ายอยู่ที่ 3.004 พันล้านดอลลาร์ ดังนั้นการขาดดุลการคลังอยู่ที่ 1.631 พันล้านดอลลาร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 อัตราเงินเฟ้อของเมียนมายังคงอยู่ในระดับสูง ในปี พ.ศ.2545 อัตราเงินเฟ้อสูงถึงร้อยละ 54 ในปี พ.ศ.2548 อัตราเงินเฟ้อลดลงถึงร้อยละ 9 ในปี พ.ศ.2549 และ พ.ศ.2550 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 16.4 และร้อยละ 27 ในปี ค.ศ. 2010 อัตราเงินเฟ้อของเมียนมาสูงกว่าร้อยละ 25 และระดับความเป็นอยู่และการบริโภคของผู้คนค่อนข้างต่ำและโดยทั่วไปแล้วพวกเขาจะยากจน เมียนมายังคงเป็นประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างล่าช้าหลังในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

(2) กระชับความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมพื้นบ้านของทั้งสองมีความคล้ายคลึงกันและมีการค้าขายแดนระหว่างกันที่เพิ่มขึ้นทุกปี เมื่อจักรพรรดิหย่งลี่จินแห่งราชวงศ์หมิงทางใต้เข้าสู่เมียนมามีคนจีนจำนวนมากย้ายมาที่เมียนมาจากมณฑลยูนนาน หลังจากการต่อสู้กับจักรพรรดิจินเฉียนหลงในราชวงศ์ชิงเมียนมามีผู้อพยพจำนวนมากจากมณฑลเสฉวนกวางตุ้งฝูเจี้ยนและกว่างซี ชาวจีนโพ้นทะเลส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจและชุดในประเทศเมียนมา พวกเขามีการติดต่ออย่างแน่นหนากับเมียนมาในการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมผ่านเส้นทางสายไหมตะวันตกเฉียงใต้ วัฒนธรรมพื้นบ้านของจีนและเมียนมามีความคล้ายคลึงกัน คนจีนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเมียนมาทำธุรกิจเนื่องจากการพิจารณาทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และประเพณี ชาวจีนในเมียนมายินดีที่จะทำธุรกิจกับประเทศบ้านเกิดของพวกเขา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการค้าทวิภาคีระหว่างจีนและเมียนมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2497 ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในข้อตกลง เช่น ข้อตกลงการค้าจีน - เมียนมา และข้อตกลงทวิภาคีระหว่างจีน - เมียนมา หลังจากการฟื้นฟูการค้าขายแดนอย่างเป็นทางการระหว่างสองประเทศในปี พ.ศ.2531 ปริมาณการค้าเพิ่มขึ้นทุกช่องทางชายแดน

ในปี พ.ศ.2538 ปริมาณการค้าสูงที่สุดนับตั้งแต่การฟื้นฟูการค้าทวิภาคีระหว่างจีนและเมียนมาอย่างเป็นทางการ เนื่องจากผลกระทบของวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย ปริมาณการค้าทวิภาคีลดลงอย่างช้า ๆ ในช่วง

สามปีระหว่างปี ค.ศ.1997 ถึง ค.ศ.1999 หลังจากปี ค.ศ.2000 ปริมาณการค้าระดับทวิภาคีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ปริมาณการซื้อขายในปี พ.ศ.2553 อยู่ที่ 4.444 พันล้านดอลลาร์และปริมาณการซื้อขายในปี พ.ศ.2554 สูงถึง 6 พันล้านดอลลาร์ การค้าทวิภาคีจีน-เมียนมาไม่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางการเงินของสหรัฐฯ และวิกฤตการณ์เชื้อในเอเชียและจีนกลายเป็นประเทศคู่ค้ารายใหญ่อันดับสองของเมียนมา

(3) ภาควิชาความร่วมมือ GMS ส่งผลดีต่อศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของเมียนมา เนื่องจากโครงสร้างทรัพยากร โครงสร้างอุตสาหกรรม และโครงสร้างตลาดของจีนและเมียนมานั้นมีความสมบูรณ์สูง ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) สร้างความได้เปรียบอย่างเต็มที่จากจีนและเมียนมา ทั้งสองประเทศกระชับความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้า และความร่วมมือทางอุตสาหกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาของการค้าทวิภาคี อุตสาหกรรมเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวของเมียนมาก่อนข้างล้าหลัง ความขัดแย้งระหว่างอุปสงค์และอุปทานของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมมีความโดดเด่น สินค้าทุนรวมถึงเครื่องจักรและอุปกรณ์และสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันส่วนใหญ่พึ่งพาการนำเข้า สินค้าจีนมีความได้เปรียบในการแข่งขันด้านราคาและเหมาะสมสำหรับระดับการบริโภคในประเทศกำลังพัฒนาเช่นเมียนมา เมียนมามีทรัพยากรที่ดินอุดมสมบูรณ์ แต่มีอัตราการใช้ประโยชน์ต่ำ เกือบครึ่งหนึ่งของแผ่นดินไม่มีการใช้งาน ทรัพยากรแรงงานมีมากมายและราคาค่อนข้างต่ำ เนื่องจากการลงโทษโดยประเทศตะวันตก ช่องว่างของเงินทุนและเทคโนโลยีมีขนาดใหญ่ จีนมีข้อได้เปรียบอย่างแน่นอนในด้านเครื่องจักรกลการเกษตร เทคโนโลยีการปลูกพืชเมืองร้อน และเทคโนโลยีประมง เป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศในโลกที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่ปนเปื้อนโดยอุตสาหกรรม จีนสามารถพึ่งพาความได้เปรียบในระดับภูมิภาคเพื่อยึดครองตลาดการท่องเที่ยวของเมียนมาได้

(4) นโยบายด้านเศรษฐกิจและการค้าเป็นประโยชน์ร่วมกันด้านการค้าชายแดน ในปี พ.ศ. 2544 จีนและเมียนมาได้ลงนามในข้อตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนและความร่วมมือระหว่างจีนกับเมียนมา กฎหมายการลงทุนต่างประเทศของเมียนมากำหนดให้บริษัทต่างประเทศที่ลงทุนในเมียนมาเป็นเวลาสามปีได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ กิจกรรมการลงทุนในต่างประเทศสามารถดำเนินการได้โดยการจัดตั้งบริษัทต่างประเทศหรือบริษัทร่วมทุนกับบุคคล บริษัทเอกชน สหกรณ์ หรือรัฐวิสาหกิจของเมียนมา ในปี พ.ศ.2554 เมียนมาได้ออกกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งได้ชี้แจงสิทธิพิเศษของนักลงทุน การใช้ประโยชน์จากที่ดิน สิทธิประโยชน์ทางภาษี สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อการส่งออกได้รับการให้ความสำคัญเพื่อส่งเสริมการค้าชายแดนระหว่างจีนและเมียนมา จีนได้สร้างท่าเรือการค้าชายแดน 10 แห่งตามแนวชายแดน จีน-เมียนมา รวมถึงท่าเรือระดับรัฐ 2 แห่ง และท่าเรือระดับจังหวัด 8 แห่ง ฝ่ายจีนมีบริษัทมากกว่า 300 บริษัท ที่ทำการค้าชายแดนตามแนวชายแดนจีน-เมียนมา

(8) ชายแดนจีน-เมียนมากับ BRI : การค้าระหว่างกันเพิ่มขึ้น เนื่องจากชายแดนเมียนมาด้านรัฐคะฉิ่นอยู่ถัดจากมณฑลยูนนานของจีน มีบทบาทสำคัญในโครงการ Belt and Road (BRI) เนื่องจากการลงทุนของจีนมักแสวงหาการเข้าถึงที่ดินและใช้ประโยชน์จากภายในเมียนมา ในรัฐคะฉิ่นนั้น จีนมีลงทุนอย่างน้อย 6 พันล้านเหรียญสหรัฐในโครงการต่าง ๆ รวมถึงเขื่อนพลังน้ำ Myitsone ที่ถกเถียงกันอยู่¹⁴ ที่เป็นจุดบรรจบของแม่น้ำอิรวดีของเมียนมา ซึ่งถูกระงับโดยประธานาธิบดี The The Sein ในปี พ.ศ.2554 ท่ามกลางความวุ่นวายของสาธารณชนในวงกว้างต่อผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของเขื่อน พื้นที่เขื่อนมีความหลากหลายทางชีวภาพ ภายใต้แผน BRI ทั้งเมียนมาและจีนได้วางแผนที่จะสร้างเขตความร่วมมือทางเศรษฐกิจมูลค่า 5 ล้าน

¹⁴ <https://www.irrawaddy.com/news/burma/analysis-behind-threats-warnings-chinese-ambassadors-kachin-visit.html>

เหรียญ ใน Kanpiketi เมืองในเขตปกครองพิเศษของรัฐคะฉิ่น เขตอุตสาหกรรม Myitkyina เขตอุตสาหกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากจีนได้เริ่มก่อสร้างโดยมีพื้นที่โครงการรวม 4,751 เอเคอร์ และคาดว่าจะมีค่าใช้จ่ายมากกว่า 3 ล้านเหรียญสหรัฐ นอกเหนือจากเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ Myitsone แล้ว บริษัทจีนหลายแห่งยังมีส่วนร่วมในการก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่อย่างน้อยห้าแห่งตามลำน้ำอิรวดี แม่น้ำ N'Mai Hka และ Mali Hka ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ด้วยกำลังการผลิตรวมกว่า 1,000 เมกะวัตต์ อย่างไรก็ตามรายละเอียดเกี่ยวกับต้นทุนยังไม่ชัดเจน

(9) ความร่วมมือในลักษณะอื่น ๆ : ตัวกลางการเจรจาสันติภาพในเมียนมา จีนมีบทบาทต่อการเจรจาสันติภาพ โดยการเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยเจรจาระหว่างรัฐบาลกับชนกลุ่มน้อย แม้จะต้องใช้เวลาแต่ก็มีการพบปะเจรจาด้วยความมุ่งมั่น การลงพื้นที่รัฐคะฉิ่น การพบปะกับมุขมนตรีแห่งรัฐ หรือ จำนวนครั้งของการเจรจาที่ปรากฏในสื่อและไม่ปรากฏ ซึ่งส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ และการขยายภาพของการลงทุนของโครงการที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (Patient Capital Approach) ซึ่งเป็นปัจจัยบวกที่นอกเหนือไปจากการที่เข้าไปลงทุน

(10) รถไฟความเร็วสูงมีความคืบหน้ามากขึ้นส่งผลดีต่อ BRI อนาคตของรถไฟความเร็วสูงจีน-เมียนมา แตกต่างจากลาว เพราะในขณะที่ลาวมีแผนที่จะเชื่อมต่อทางตอนใต้ของจีนกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายและผลประโยชน์ที่ไม่แน่นอน เมียนมาได้ตกลงที่จะทำการศึกษาความเป็นไปได้ในโครงการรถไฟความเร็วสูงภายใต้ BRI โดยแม้ว่าจะมีเสียงวิจารณ์ว่าอาจทำให้เมียนมาหนีหนี้และเส้นทางผ่านเขตความขัดแย้งในรัฐฉาน โดยการอนุมัติการศึกษาความเป็นไปได้แม้จะมีข้อกังวลเหล่านี้รัฐบาลได้ส่งสัญญาณอีกครั้งถึงความตั้งใจที่จะร่วมมือกับจีนในโครงการที่เกิดประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจในภูมิภาค โดยจีนและเมียนมาได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MoU) เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2561 โดยการเชื่อมโยงทางรถไฟจะเป็นส่วนหนึ่งของระเบียงเศรษฐกิจจีน - เมียนมา (CMEC) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดโครงการ Belt and Road (BRI) ของจีน โดย Muse และ Mandalay ถูกมองว่าเป็นฮับสำคัญในแผนการปรับปรุงการเชื่อมต่อในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทางรถไฟอาจกลายเป็นเส้นทางสำคัญสำหรับการค้าขายระหว่างจีนและเมียนมา และสามารถผ่านไปยังอินเดียได้แก่ ระเบียงเศรษฐกิจบังกลาเทศ - จีน - อินเดีย - เมียนมา (BCIM-EC) ครอบคลุมถึง CMEC ซึ่งทั้งสองประเทศมีพันธสัญญาอย่างเป็นทางการในการพัฒนาใน MoU ที่ได้มีการลงนามเมื่อเดือนกันยายน 2561 เส้นทางนี้จากคุนหมิงจีนไปยังเมืองกัลกัตตา ประเทศอินเดียจะเป็นไปตามเส้นทางการค้าเส้นทางสายไหมโบราณผ่านประเทศเมียนมา และบังกลาเทศ ตามลำดับ ในปัจจุบันประเทศเมียนมากำลังดำเนินการเดินตามลำดับความสำคัญด้านการขนส่งห้าลำดับ The Muse-Mandalay Railway จะเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางการขนส่งทางใต้ของเครือข่ายรถไฟพหุภาคีเอเชีย (TAR)

(11) บทบาทของจีนในเมียนมา บทบาทของจีนที่เพิ่มขึ้นมาน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความพยายามในการช่วยไกล่เกลี่ยระหว่างรัฐบาลเมียนมาและชนกลุ่มน้อย จีนต้องการจะเพิ่มการลงทุนในประเทศเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของความมั่นคงทางสังคมและสามารถสนับสนุนกระบวนการสันติภาพของเมียนมาได้ ปัญหาทางเศรษฐกิจและการเมืองเสมือนเหรียญสองด้านของเมียนมาต้องเร่งให้มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มั่นคงเพื่อให้มั่นใจว่ากลุ่มผลประโยชน์แต่ละกลุ่มจะได้รับประโยชน์จากความมั่นคงทางสังคมมากขึ้น ซึ่งจะสร้างบรรยากาศที่ดีให้กับคู่กรณีในความขัดแย้งที่จะให้สัมปทาน ในฐานะที่เป็นทำเลที่ตั้งทางยุทธศาสตร์สำคัญที่เชื่อมโยงกับจีนและอินเดีย เมียนมากำลังพยายามสร้างศูนย์กลางการค้าต่างประเทศใหม่ขึ้นในเอเชีย การเคลื่อนไหวนี้สะท้อนถึงความปรารถนาของเมียนมาที่จะรวมตัวเข้ากับห่วงโซ่อุตสาหกรรมของเอเชียเพื่อพึ่งพาธุรกิจต่างชาติเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่การลงทุนขาเข้าที่เข้าสู่ประเทศชะลอ

ตัวลง ในฐานะที่จีนเป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของเมียนมาและแหล่งการลงทุนที่ใหญ่ที่สุด ประเทศจีนมีความสำคัญต่อกลยุทธ์ด้านนโยบายภายนอกของเมียนมา ซึ่งจีนมีความสัมพันธ์กับทั้งรัฐบาลและชนกลุ่มน้อยเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน

ผลกระทบทางด้านลบ

1) ตัวของโครงการที่มาพร้อมกับ BRI มีตัวอย่างที่มองถึงความเสี่ยง ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากความเสี่ยงทางเศรษฐกิจและภูมิศาสตร์การเมืองไปจนถึงทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและสภาพอากาศ¹⁵ อาจกลายเป็นกับดักหนี้สำหรับบางประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น กัมพูชาและลาว¹⁶ ซึ่งเมื่อเทียบแล้วมากกว่าโครงการในเมียนมา แต่การที่รัฐบาลเมียนมายืนยันว่า การร่วมมือของประเทศใด ๆ จะต้องเป็นไปตามแผนพัฒนาของประเทศในระยะยาวที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน

2) โครงการของจีนมักเกิดขึ้นในช่วงขุมนทุนทางการเมือง ซึ่งนำมาสู่การขยายตัวของโครงการของจีนจากภาพของรัฐบาลที่ต้องการแสดงถึงความสำเร็จทางการเมือง ที่ต้องการหลักฐานทางกายภาพเพื่อแสดงให้เห็นถึงการทำให้ประเทศเสมือนกับมีการพัฒนาขึ้น และต้องการใช้เวลาที่รวดเร็วในการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับภาคประชาสังคม หรือประชาชน

3) ชาวเมียนมาขึ้นชอบญี่ปุ่นมากกว่าจีน ผลจากการสำรวจของ International Growth Cent (IGC) (2018) พบว่า จีนไม่ค่อยเป็นที่ชื่นชอบในหมู่ประชาชนชาวเมียนมา ภาพลักษณ์ทางลบเนื่องจากการแสวงหาผลประโยชน์ในเชิงรุกภายใต้ระบอบทหารก่อนหน้านี้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การละเมิดสิทธิมนุษยชน และการแสวงหาที่ดินเพื่อทำโครงการทั่วประเทศ ในขณะที่รัฐบาลจีนพยายามอย่างหนักที่จะมีส่วนร่วมกับคนในท้องถิ่น การสำรวจเชิงลึกฉบับเดียวกันในเดือนสิงหาคม 2561 กล่าวว่า ชาวเมียนมาให้ความสนใจในโครงการการลงทุนของบริษัทญี่ปุ่นมากกว่าบริษัทจีน โครงการญี่ปุ่นได้รับการยกย่องในทางบวกมากกว่าโครงการจีนเนื่องจากมองว่ามีผลกระทบด้านลบต่อประชากรในท้องถิ่นน้อยกว่า การสำรวจยังพบด้วยว่า ชาวเมียนมานิยมญี่ปุ่นมากกว่าจีน คนเมียนมาชอบการลงทุนในญี่ปุ่นมากกว่าเพราะมุ่งเน้นไปที่การสนับสนุนทางเทคโนโลยี โอกาสในการทำงาน และสินเชื่อสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ

โอกาสของเมียนมา

1) หากวัดจากการที่รัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่นและที่ปรึกษานางองซานซูจี หรือเกี่ยวกับการพัฒนาของยะไข่ เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้พบกับรองประธานาธิบดีเพื่อหารือเกี่ยวกับการลงทุนด้านการเกษตร การขนส่ง และเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น นี่ไม่ใช่ครั้งแรกที่จีนและญี่ปุ่นมีการแข่งขันโดยตรงในสมรภูมิเศรษฐกิจของเมียนมา

2) จีนและญี่ปุ่นต่างต้องการแรงงานราคาถูก สินค้าเกษตร และการเข้าถึงท่าเรือที่ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีและที่ตั้งทางยุทธศาสตร์อื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมียนมาตั้งอยู่ในใจกลางของทวีปเอเชียโดยมีประเทศจีนอยู่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออกของประเทศอินเดีย อยู่ทางทิศตะวันตกและประเทศในอาเซียน มีทรัพยากรธรรมชาติที่ยังไม่ได้สำรวจที่อุดมสมบูรณ์และแนวชายฝั่งที่สามารถไปยังมหาสมุทรอินเดีย

¹⁵ (Huang 2016; Cheng 2016; Aoyama 2016; Blanchard และ Flint 2017)

¹⁶ (Abi-Habib 2018; Hurley et al. 2018)

3) จีนต้องการที่จะเพิ่มการมีส่วนร่วมกับเมียนมาเนื่องจากตำแหน่งเชิงกลยุทธ์ นอกจากนี้ในขณะที่เมียนมาเผชิญกับการแยกตัวออกจากประเทศตะวันตก เนื่องจากวิกฤตสิทธิมนุษยชนในรัฐยะไข่ตะวันตก แต่จีนทำการยับยั้งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่จะออกแถลงการณ์ประณามว่าด้วยสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของเมียนมา นอกเหนือจากจีนจะมีการลงทุนที่สำคัญในท่อส่งน้ำมันดิบและก๊าซ ท่าเรือน้ำลึกและทรัพยากรธรรมชาติ จีนยังให้การสนับสนุนโดยเรียกร้องให้ยุติข้อตกลงร่วมมือกับการส่งผู้ลี้ภัยจากบังคลาเทศไปยังเมียนมา และสนับสนุนสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้นในรัฐยะไข่ ในขณะที่ญี่ปุ่นมีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อการพัฒนาชุมชนชาวโรฮิงญา และญี่ปุ่นได้ย้ำถึงการสนับสนุนในการปรับปรุงระบบรถไฟของนครย่างกุ้ง การปรับปรุงระบบไฟฟ้าและการขนส่งในรัฐยะไข่

6. การสรุปความสัมพันธ์ของจีน-เมียนมา

1). ปัญหาหลักของเมียนมา คือ รัฐบาลกลางกับผู้ปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ ไปคนละทิศทาง และไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ให้อินเข้าไปได้ แต่การเข้าไปลงทุนของจีนก็มีปัญหาต้องเจรจากับคนหลายกลุ่ม ทั้งชนกลุ่มน้อยที่เป็นเจ้าของพื้นที่ รัฐบาลกลาง และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ไม่ง่ายเหมือนกับการเข้าไปลงทุนในลาวหรือกัมพูชา ทำให้จีนต้องเข้าไปทำการเจรจากับทุกระดับทั้งรัฐบาลกลาง ทั้งชนกลุ่มน้อย ในการทำธุรกิจและเพื่อผลประโยชน์ของตนเองแล้วแต่โครงการ ทำให้กลายเป็นว่ารัฐบาลกลาง และชนกลุ่มน้อยเรียกร้องสิ่งใดจีนก็ให้ ซึ่งการเจรจาแบบนี้จะเกิดขึ้นไปอีกนานจนกว่าเมียนมาจะเจรจารวมกับชนกลุ่มน้อยสำเร็จ ผลกระทบต่อจีนที่เกิดขึ้น เช่น เชื้อนมิติโซน ที่รัฐบาลจีนไปขอสัมปทานโครงการ แต่การลงทุนโดยเอกชนทั้งหมดถูกระงับโดยรัฐบาลเมียนมา เมื่อโครงการถูกระงับทำให้เอกชนประสบปัญหาค่าเงินโครงการต่อไม่ได้ จึงเรียกร้องให้ทางรัฐบาลจีนดำเนินการในการแก้ปัญหา แต่รัฐบาลจีนบอกว่าไม่มีอำนาจในการแทรกแซงการเมืองภายในเมียนมา ต้องไปติดต่อทางการเมียนมาเอง ซึ่งเป็นข้อเสียในการลงทุนในเมียนมาของจีน แต่ว่าคนที่พร้อมสนับสนุนในการวางโครงสร้างพื้นฐานมากที่สุด ก็คือ จีน เช่น ในเนปดอร์

จากการศึกษาสรุปได้ว่า สามารถแบ่งความสัมพันธ์จีน-เมียนมา แบ่งความสัมพันธ์ออกเป็น 6 ระดับ คือ

- (1) ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล
- (2) ความสัมพันธ์ทางทหาร
- (3) ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมือง เมียนมามีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น การติดต่อประสานงาน จะต้องติดต่อทั้งฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายค้าน
- (4) ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับกลุ่มชาติพันธุ์ในเมียนมา จะต้องรู้จักเส้นสายภายในจนถึงชาวบ้านอย่างแท้จริง เพื่อทำความรู้จัก ทำการค้า
- (5) ความสัมพันธ์ทางศาสนา ส่งพระเจี๊ยะแก้วจากจีน เพื่อเป็นทูตทางศาสนา
- (6) ความสัมพันธ์ระดับประชาชน นักธุรกิจที่จะเข้ามาในเมียนมา ต้องผ่านการอบรม เมียนมาศึกษาจากนักธุรกิจจีนในเมียนมา เพื่อให้ทราบกฎ ระเบียบ ข้อควรปฏิบัติ

8.2.4 เวียดนาม

1. การลงทุนโดยตรงของจีนในเวียดนาม

นักลงทุนจีนมีบทบาทมากขึ้นในเวียดนามและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวโน้มในการเข้าไปซื้อและการควบรวมกิจการมีเพิ่มขึ้น โดยญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการลงทุนสูงที่สุดในเวียดนาม ตามมาด้วยเกาหลีใต้และสิงคโปร์

ตารางที่ 8-14 ประเทศที่ลงทุนในเวียดนาม

ประเทศ	ร้อยละ
ญี่ปุ่น	37.3
เกาหลีใต้	19.1
สิงคโปร์	18.2
จีน	6.8
ฮ่องกง	3.6
ไทย	3.1

ที่มา: ASEANstats compiled by KResearch

การลงทุนโดยตรงจากจีนสู่เวียดนามยังมีความผันผวน แต่มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น นักลงทุนจีนมีความสนใจในเวียดนามเนื่องจากค่าแรงที่ต่ำ ข้อตกลงการค้าในระดับภูมิภาค และมีชายแดนที่ติดกัน การเข้าไปลงทุนโดยการถือหุ้นหรือซื้อกิจการมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในธุรกิจด้านโทรคมนาคม

2. การลงทุนทางตรงของจีนในเวียดนาม

การลงทุนทางตรงในเวียดนาม เป็นการลงทุนในภาคการผลิตโดยเฉพาะสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

1) **ภาคการผลิต** เวียดนามเป็นประเทศที่สำคัญสำหรับการย้ายฐานการผลิตโรงงานของจีน การลงทุนของจีนส่วนใหญ่ในเวียดนามอยู่ในภาคการผลิต โดยเฉพาะอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม นอกจากนี้ เวียดนามยังได้รับภาษีพิเศษจากหลายประเทศรวมถึงสหภาพยุโรปซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการลงทุนของจีน การผลิตที่น่าสนใจอีกประการสำหรับนักลงทุนจีนคือชิ้นส่วนยานยนต์เพื่อรองรับการย้ายฐานการผลิตของบริษัทจีน

2. **ภาคอสังหาริมทรัพย์** สำหรับภาคอสังหาริมทรัพย์นั้นมีรูปแบบการลงทุนหลายรูปแบบเช่น การลงทุนในโครงการก่อสร้าง SEZs และการควบรวมกิจการในโครงการที่อยู่อาศัย

ตารางที่ 8-15 การลงทุนของจีนในเวียดนามแบ่งตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

การลงทุน	ร้อยละ
การผลิต	65
อสังหาริมทรัพย์	9
ค้าส่งและค้าปลีก	6
ไฟฟ้า ก๊าซธรรมชาติ	3
ก่อสร้าง	3
วิทยาศาสตร์	3

ที่มา: ASEANstats compiled by KResearch

3. แหล่งการลงทุนของจีนในเวียดนาม

1) **การผลิต** โครงการลงทุนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของเวียดนามโดย เช่น ในจังหวัดบิญถ่วน (Binh Thuan) ทางใต้ของเมืองเตียนญิน (Tay Ninh) อุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ โรงไฟฟ้าและกลุ่มการผลิต เช่น สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และยางรถยนต์

2) **การค้า** ด้านการค้ามีการลงทุนเพียงไม่กี่แห่ง โดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเวียดนาม (ลาวไกและไฮฟอง) ใกล้กับชายแดนจีนที่มีความสำคัญในด้านการค้าและการทำเหมืองแร่

3) **อสังหาริมทรัพย์** ตลาดอสังหาริมทรัพย์สำหรับนักลงทุนจีนคาดว่าจะเติบโตต่อไปเนื่องจากข้อตกลงการควบรวมกิจการจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่มีการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์อยู่ในเมืองหลวงคือ ฮานอย และโฮจิมินห์

4. โอกาสการลงทุนในอนาคตของจีนในเวียดนาม

1) **การลงทุนของรัฐวิสาหกิจ** ในช่วงปี ค.ศ.2017-2020 ทางเวียดนามวางแผนที่จะแปรรูปธุรกิจจำนวน 137 แห่งด้วยการอุดหนุนเงินทุนจากภาครัฐ ประมาณ 13 พันล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อลดของหนี้สาธารณะที่มีเกือบร้อยละ 65 ต่อจีดีพี โดยมีความต้องการทางการเงินด้านโครงสร้างพื้นฐานที่สูงขึ้น และที่น่าสนใจนอกจากภาคก่อสร้างแล้วยังมีการลงทุนในธุรกิจด้านอาหารและเครื่องดื่ม

2) **การผลิต** เวียดนามตั้งเป้าที่จะยกระดับอุตสาหกรรมสนับสนุนในประเทศให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น การผลิตด้านสิ่งทอ (เส้นด้ายและผ้า) และการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์บางส่วนจากจีนสามารถย้ายไปยังเวียดนามเพื่อเสริมสร้างอุตสาหกรรมสนับสนุน นอกนั้นยังมีอุตสาหกรรมการผลิตที่เกี่ยวข้อง เช่น บรรจุภัณฑ์ ก็ได้แสดงแนวโน้มในเชิงบวก

3) **ค้าปลีก (อี-คอมเมิร์ซ)** ยอดค้าปลีกในเวียดนามคาดว่าจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี ระหว่างปี พ.ศ.2560-2563 และมีมูลค่าสูงถึง 10,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2563 ช่องทางการตลาด B2B2C และ B2C เป็นช่องทางอีคอมเมิร์ซประเภทหนึ่งในเวียดนาม ปัจจุบันมี บริษัท e-Commerce ประมาณ 10 แห่งในเวียดนาม การควบรวมกิจการอาจเป็นโอกาสการลงทุนที่มีศักยภาพในธุรกิจอีคอมเมิร์ซ เพื่อลดความเสี่ยงในคลังสินค้า ระบบการจัดส่ง ฐานลูกค้า และความสามารถในการชำระเงิน ตัวอย่างเช่น JD.com เข้าถือหุ้นใหญ่ใน Tiki.VN

4) **อุตสาหกรรมรถยนต์** กฎหมายใหม่ของรัฐบาลเวียดนาม (Decree 116)¹⁷ ว่าด้วย เงื่อนไขสำหรับผู้ผลิต ประกอบและนำเข้ารถยนต์รวมทั้งเงื่อนไขในการรับประกันและบริการซ่อมบำรุงรถยนต์ กฎหมายดังกล่าวได้มีผลบังคับใช้แล้ว โดยเริ่มจากวันที่ 1 มกราคม 2018 เนื้อหาของประกาศที่มีผลกระทบอย่างมีนัยยะสำคัญต่อผู้นำเข้ารถยนต์ เช่น โตโยต้า ฮอนด้า ฟอर्ड มิตซูบิชิ คือการที่ผู้นำเข้ารถยนต์ (Completely Build Unit – CBU) ต้องผ่านมาตรการตรวจสอบคุณภาพจากแหล่งผลิต เช่น ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ทั้งยังต้องถูกตรวจสอบคุณภาพอีกรอบโดยกรมตรวจสอบคุณภาพรถยนต์ของเวียดนาม นอกจากนั้นรถนำเข้าแต่ละล็อตจะต้องได้รับการตรวจสอบการปล่อยมลพิษ (Emission) และตรวจสอบความปลอดภัยในการขับขี่ (Technical Safety) โดยวิธีสุ่มตรวจ เงื่อนไขเหล่านี้เองคือสาเหตุที่ทำให้ค่ายรถยนต์ใหญ่ เช่น โตโยต้าและฮอนด้า ออกมาประกาศว่าจะหยุดการส่งออก รถจากไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ไปเวียดนามทั้งหมดในทันทีเนื่องจาก ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากกฎหมายใหม่นี้

¹⁷ <https://www.finnomena.com/vietnam-investment-memo/vietnam-auto-industry-what-you-dont-know/>

สูงถึง 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ และอาจใช้เวลาร่วม 2 เดือนในการตรวจสอบคุณภาพตามที่รัฐบาลเวียดนามตั้งเงื่อนไขไว้ การประกาศกฎหมายใหม่ของรัฐในครั้งนี้สร้างผลกระทบครั้งใหญ่ต่ออุตสาหกรรมรถยนต์เวียดนามส่งผลกระทบไปถึงบริษัทผลิตรถยนต์ยักษ์ใหญ่โดยเฉพาะโตโยต้าที่ครองส่วนแบ่งตลาดถึงร้อยละ 23 และประเทศผู้ส่งออกรถยนต์ เช่น ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ในปี ค.ศ.2017 โตโยต้าได้หยุดสายการผลิตรุ่น Fortuner SUV ที่จังหวัด Vinh Phuc และฮอนด้ายกเลิกการผลิตรุ่น Civic ในประเทศเวียดนาม ทั้งสองค่ายหันไปเพิ่มกำลังการผลิตนอกเวียดนามเพื่อหวังใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษี โดยรัฐบาลเวียดนามได้ทำข้อตกลงลดภาษีนำเข้ารถยนต์ (Completely Built Unit หรือ CBU) จากประเทศอาเซียนเหลือร้อยละ 0 และจะเริ่มมีผลบังคับใช้วันที่ 1 มกราคม 2018 บริษัทรถยนต์ข้ามชาติทั้งหลายจึงหันมาปิดสายการผลิตรถยนต์ในเวียดนามและไปเพิ่มกำลังการผลิตในฐานการผลิตเดิมคือ ประเทศไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย และเนื่องจากการนำชิ้นส่วนเข้าไปประกอบในประเทศเวียดนามยังจะต้องเจอภาษีนำเข้าที่สูงถึงร้อยละ 30 – 45 ซึ่งได้มีการคำนวณกันว่าหากภาษีนำเข้าของ Completely Built Units จากประเทศในอาเซียนลดเหลือร้อยละ 0 ราคารถยนต์นำเข้าอาจจะถูกกว่ารถที่ผลิตในประเทศถึงร้อยละ 20 เนื่องจากผู้ผลิตในประเทศยังต้องนำเข้าชิ้นส่วนรถยนต์จำนวนมากจากต่างประเทศซึ่งรัฐบาลยังคิดภาษีในอัตราที่สูงเมื่อเทียบกับภาษีนำเข้าร้อยละ 0 ของ Completely Built Units จากประเทศในอาเซียน นี่คือการหาว่าทำไมบริษัทรถยนต์จึงย้ายการผลิตออกจากเวียดนามหลังจากมีการประกาศสิทธิประโยชน์ทางภาษีนำเข้าของ CBU จากการลดกำแพงภาษีนำเข้าสำหรับรถ CBU เหลือร้อยละ 0 มาถึงการออกมาตรการกีดกันทางภาษีโดยทำให้ยาก และแพงขึ้น สำหรับผู้นำเข้าที่จะมีโอกาสได้ใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีนั้น สร้างความสับสนทั้งเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายกับบริษัทรถยนต์ข้ามชาติเป็นอันมาก จึงไม่น่าแปลกใจที่โตโยต้าและฮอนด้าออกมาประกาศกร้าวจะหยุดส่งรถยนต์นำเข้าไปเวียดนามเพื่อเป็นการตอบโต้มาตรการของรัฐบาล แต่อย่างไรก็ตามในที่สุดธุรกิจก็ยังคงดำเนินต่อไป จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ คงจะพออนุมานได้ว่าในอนาคตบริษัทยักษ์ใหญ่อย่างโตโยต้า ฮอนด้า มิตซูบิชิ หรือ ฟอर्डคงจะเสี่ยงไม่ได้ที่จะกลับมาเริ่มตั้งสายการผลิตที่เวียดนามใหม่ นั่นหมายความว่าเงินลงทุนของบริษัทรถยนต์ข้ามชาติเหล่านี้ก็จะไหลออกจากไทย มาเลเซียและอินโดนีเซียมาสู่เวียดนาม

จากข้อตกลงระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียนเพื่อลดกำแพงภาษีนำเข้าจากร้อยละ 40 เป็นร้อยละ 30 ในปี 2016 และได้ลดเหลือร้อยละ 0 ซึ่งจะมีผลบังคับใช้วันที่ 1 มกราคม 2018 ข้อตกลงฉบับนี้ให้ประโยชน์กับประเทศผู้ผลิตรถยนต์เพื่อการส่งออกเช่น ประเทศไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซียและบริษัทรถยนต์ข้ามชาติที่มีฐานการผลิตในอาเซียน ในขณะเดียวกันประเทศกำลังเติบโตเช่นเวียดนามที่อุตสาหกรรมรถยนต์ภายในประเทศยังไม่เข้มแข็งพอที่จะสามารถรองรับการส่งออกได้ หากแต่มีกำลังซื้อของชนชั้นกลางที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละร้อยละ 12 (จากความต้องการรถยนต์ภายในประเทศในปี 2015 ที่ 3 แสนคันจะเพิ่มเป็น 9 แสนคันในปี 2025) จะกลายเป็นประเทศผู้นำเข้ารถยนต์ (Net Importer) ไปโดยปริยาย

หลังจากข้อตกลงลดกำแพงภาษีถูกประกาศออกมา ค่ายรถทั้งญี่ปุ่น อเมริกาและยุโรปต่างวางแผนเพิ่มกำลังการผลิตไว้สำหรับปี 2018 ทางฝั่งผู้บริโภคชาวเวียดนามพอรู้ว่ากำแพงภาษีจะลดลงเป็นร้อยละ 0 ในปี 2018 ก็เก็บเงินไม่ซื้อรถในปี 2017 เพื่รอไปซื้อในปี 2018 ด้วยคิดว่าราคารถจะลดลงหลังจากมาตรการภาษีนุกนำมาใช้ ส่งผลให้ยอดขายรถปี 2017 ลดลงอย่างเห็นได้ชัดจาก 271,834 คันในปี 2016 เหลือ 250,619 คันในปี 2017 คิดเป็นลดลงร้อยละ 8 แล้วมากระเด้งขึ้นหลังจาก Decree 116 ถูกประกาศในเดือนตุลาคม 2017 (ตารางที่ 8-16)

ตารางที่ 8-16 ยอดขายรถยนต์ในเวียดนาม ปี ค.ศ.2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
รวม (คัน)	96,692	133,565	208,566	271,834	250,619
อัตราการเติบโต (ร้อยละ)		38	56	30	-8
Passenger Cars	n.a	79,813	117,288	159,500	146,994
อัตราการเติบโต (ร้อยละ)			47	36	-8
Commercial Vehicles	n.a	48,945	81,312	99,027	93,459
อัตราการเติบโต (ร้อยละ)			66	22	-6
Special Purpose Vehicles	n.a	4,807	9,968	13,307	10,116
อัตราการเติบโต (ร้อยละ)			107	33	-24

ที่มา: VAMA

อุตสาหกรรมผลิตรถยนต์ของเวียดนามนั้นถือเป็นอุตสาหกรรมนำร่องของประเทศ รัฐบาลหวังว่าอุตสาหกรรมผลิตรถยนต์ในประเทศจะเปลี่ยนสถานะของประเทศเวียดนามจากผู้ผลิตสินค้าพื้นฐานไปสู่ผู้ผลิตสินค้าเพิ่มคุณค่า (Value-Added Products) และยังมีใส่แผนไว้ในแผนพัฒนาประเทศของรัฐบาลชุดนี้ หลังจากรัฐบาลได้ทำข้อตกลงลดกำแพงภาษีนำเข้ารถยนต์จากกลุ่มประเทศอาเซียนเหลือร้อยละ 0 รัฐบาลสั่งการให้กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าหาทางที่จะบรรเทาการเติบโตอย่างมีนัยยะของรถยนต์นำเข้า

ส่วนทางผู้ผลิตรถยนต์ในประเทศเช่น THACO ที่มีส่วนแบ่งการตลาดรถยนต์ถึงร้อยละ 41.5 ในปี 2016 ถือเป็นเจ้าตลาดรถยนต์ในเวียดนามทั้งรถเก๋ง รถบรรทุก และรถบัส ก็มีความมั่นใจว่ารัฐบาลจะออกมาตรการเพื่อช่วยสนับสนุนอุตสาหกรรมภายในประเทศแม้ว่าจะยังไม่มีประกาศอะไรออกมาจากรัฐบาลที่เป็นขึ้นเป็นอัน

THACO มั่นใจถึงขนาดประกาศเพิ่มกำลังการผลิตทั้งรถเก๋ง (Passenger Cars) ร้อยละ 83.3 และรถบัส (Commercial Vehicles) อีก 4 เท่าในต้นปี 2017 นอกจากนี้เมื่อต้นปี 2018 THACO แจ้งว่าบริษัทได้รับเลือกเป็นตัวแทนจำหน่ายแต่เพียงผู้เดียวของ BMW & Mini ในเวียดนามและมีแผนจะลงทุนสร้างโชว์รูม BMW 15 แห่งเพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภคในอนาคต

นอกเหนือจากนั้น เป็นที่น่าสนใจว่าในต้นเดือนกันยายน 2017 ก่อน Decree 116 จะประกาศเพียงไม่ถึงเดือน Vin Group (VIC) ก็ออกมาประกาศว่าบริษัทได้เริ่มเฟสแรกของการก่อสร้างโรงงานผลิตรถยนต์ที่ Hai Phong เมืองอุตสาหกรรมทางตอนเหนือของเวียดนามและจะใช้เงินลงทุนทั้งสิ้น 3.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยจะเริ่มผลิตรถคันแรกได้ภายใน 24 เดือน และมีแผนจะผลิตรถยนต์ 500,000 คันภายในปี 2025 หากไม่มั่นใจจริง ๆ ว่ารัฐบาลจะสนับสนุนอุตสาหกรรมในประเทศและไม่ปล่อยให้ผู้ผลิตในประเทศต้องเผชิญกับการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ทั้ง THACO และ VIC คงจะไม่กล้าลงทุนมหาศาลขนาดนี้ ทั้งนี้กวีวิชาการทั้งในและต่างประเทศต่างก็เข้ามาวิพากษ์วิจารณ์การลดกำแพงภาษีนำเข้า CBU ให้เหลือร้อยละ 0 ในกลุ่มประเทศอาเซียนว่า จะเป็นผลลบต่ออุตสาหกรรมในประเทศและรัฐบาลควรออกนโยบายเพื่อเกื้อหนุนผู้ผลิตในประเทศอย่างน้อยก็ควรลดภาษีนำเข้าชิ้นส่วนรถยนต์เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตของผู้ผลิตในประเทศ ตามที่กล่าวมาข้างต้นหากภาษีนำเข้า CBU เหลือร้อยละ 0 ในขณะที่ภาษีนำเข้าชิ้นส่วนรถยนต์ยังคงอยู่ที่เดิม จะทำให้ผู้ผลิตในประเทศมีต้นทุนที่สูงกว่าผู้นำเข้า CBU เหตุก็เพราะ Localization Rate ของผู้ผลิตรถเก๋ง (Passenger Cars) ในประเทศยังอยู่ต่ำกว่าร้อยละ 20

ส่วนมากผู้ผลิตจะนำเข้าชิ้นส่วนรถยนต์มาจากต่างประเทศเนื่องจากยังไม่สามารถผลิตได้เอง จุดนี้เองที่สร้างความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ผลิตในประเทศ

ในเดือนธันวาคม 2017 รัฐบาลก็ได้ออกประกาศอีกฉบับเพื่อลดภาษีนำเข้าชิ้นส่วนรถยนต์ให้เหลือร้อยละ 0 สำหรับรถที่มีเครื่องยนต์ 2,000cc หรือรถยนต์ 9 ที่นั่งลงไปซึ่งนับเป็นร้อยละ 70 ของยอดขายรถยนต์ทั้งหมด ประกาศนี้แก้ปัญหาต้นทุนที่เหลื่อมล้ำของบริษัทผลิตรถยนต์ในประเทศและต่างประเทศในขณะที่ Decree 116 แก่ความกังวลเรื่องจำนวนรถนำเข้าจะเพิ่มขึ้นในอัตราก้าวกระโดด เพราะไปกีดกันโดยใช้วิธีเพิ่มค่าใช้จ่ายและบวกเวลาในดำเนินงานแทน ทั้ง Decree 116 และประกาศลดภาษีนำเข้าชิ้นส่วนรถยนต์ให้เหลือร้อยละ 0 ที่รัฐบาลประกาศออกมาเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมผลิตรถยนต์ในประเทศและต้องการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ต่อไปโดยมุ่งหวังที่จะกลายเป็นผู้ผลิตและส่งออกรถยนต์ไปสู่ประเทศในอาเซียน โดยเฉพาะ THACO และ VIC ที่ดูเหมือนจะรู้ในสิ่งที่บริษัทรถยนต์ข้ามชาติไม่รู้

อนาคตของอุตสาหกรรมรถยนต์ในเวียดนามยังไปได้อีกไกลมาก โดยมีรัฐบาลเวียดนามเป็นผู้ดำเนินนโยบายหลัก ซึ่งบริษัทผลิตรถยนต์ขนาดใหญ่จากประเทศต่าง ๆ รวมถึงจีนต้องศึกษาถึงโอกาสการเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมรถยนต์ในเวียดนามอย่างถี่ถ้วน

5. ด้านลงทุน

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในเวียดนามนั้นมีความก้าวหน้าอย่างมากในช่วงปีที่ผ่านมา โครงการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีน (FDI) ได้ให้ประโยชน์แก่เวียดนามอย่างแน่นอน โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจ สังคม ที่เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและโครงสร้างแรงงาน การปรับปรุงกำลังการผลิตภาคอุตสาหกรรม การแก้ปัญหาการจ้างงานเพิ่มผลิตภาพแรงงาน มีเงินสมทบบางส่วนสำหรับงบประมาณของรัฐ นอกเหนือจากผลในเชิงบวกแล้ว FDI ของจีนก็พบกับข้อจำกัด เช่น เทคโนโลยีที่ล้าสมัย การลงทุนระยะสั้น เงินลงทุนขนาดเล็ก มลพิษสิ่งแวดล้อม ฯลฯ งานวิจัยนี้นำเสนอภาพรวมของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในเวียดนาม ดังนั้น การวิเคราะห์ผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบพร้อมกับคำอธิบายเชิงลึกที่เป็นไปได้ เวียดนามประกาศใช้กฎหมายการลงทุนต่างประเทศอย่างเป็นทางการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา FDI ในเวียดนามมีส่วนช่วยอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของเวียดนาม ในปี ค.ศ.2009 ประเทศจีนแซงหน้าเยอรมนีเป็นอันดับสองในด้านการค้าระหว่างประเทศ และในปี ค.ศ.2010 จีนกลายเป็นประเทศที่ใหญ่เป็นอันดับสองเศรษฐกิจในโลก ตอนนี้จีนอยู่ในอันดับที่ห้าของโลกสำหรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ภายในปี พ.ศ.2563 ประเทศจีนมีโอกาที่จะเป็นนักลงทุนชั้นนำของโลก จีนและเวียดนามเป็นสองประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์ที่ยาวนาน เวียดนามและจีนมีความคล้ายคลึงกันมากมายในประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและสังคม ในเงื่อนไขดังกล่าว เวียดนามและจีนมีแนวโน้มที่จะเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ในระยะยาว

ภาพรวมของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในเวียดนาม ณ วันที่ 20 มีนาคม 2016 ประเทศจีนมีโครงการ 1,616 โครงการ การด้วยเงินลงทุน 11.19 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเป็นอันดับที่ 8 จาก 116 ประเทศที่มีโครงการลงทุนในเวียดนาม FDI ของจีนโดยเฉลี่ยในเวียดนามอยู่ที่ประมาณ 6.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อโครงการ ในขณะที่ระดับเฉลี่ยของโครงการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในเวียดนามอยู่ที่ประมาณ 13 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อโครงการ เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนอยู่ในอุตสาหกรรมการผลิต 1,072 โครงการ ด้วยทุนจดทะเบียนการลงทุน 6.87 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 61.4 ของทุนจดทะเบียนการลงทุนทั้งหมดของจีนในเวียดนาม อุตสาหกรรมประเภทที่สอง คือ ผลิตและจำหน่ายไฟฟ้า แก๊ส

น้ำประปา อาร์ 4 โครงการ จัดทะเบียนเงินลงทุน 2.04 พันล้านเหรียญสหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 18.2 ของการลงทุนทั้งหมดจีนในเวียดนาม ธุรกิจที่สาม คือ ธุรกิจขายอสังหาริมทรัพย์จำนวน 24 โครงการ เงินลงทุน 631.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 5.6 ของเงินลงทุนทั้งหมดของจีนในเวียดนาม

6 ผลการวิเคราะห์

1). การวิเคราะห์ผลกระทบของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในเวียดนาม

ผลกระทบเชิงบวก

(1) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนเป็นแหล่งเงินทุนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการขาดแคลนทุนในเศรษฐกิจเวียดนาม การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในเวียดนามส่วนใหญ่เป็นสกุลเงินต่างประเทศและมุ่งเน้นไปที่อุตสาหกรรมการผลิตและการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งทั้งสองฝ่ายได้ลงทุนโครงการในโครงสร้างพื้นฐาน พลังงาน ระบบโครงสร้างพื้นฐาน

(2) FDI ของจีนในเวียดนามในปัจจุบันมี 1,072 โครงการในอุตสาหกรรมผลิตและแปรรูปและอีก 98 ในภาคการก่อสร้าง ซึ่งต้องใช้แรงงานจำนวนมาก การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนมีส่วนช่วยในการสร้างงาน สร้างรายได้และปรับปรุงประสิทธิภาพให้กับแรงงานในเวียดนาม ในปี พ.ศ.2559 การลงทุน FDI ของจีนสร้างงานได้ประมาณ 53,000 ตำแหน่ง และมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างมากต่อแรงงานเวียดนาม¹⁸ นอกจากนี้การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนมีส่วนช่วยในการฝึกอบรมผู้จัดการชาวเวียดนาม และคนงานที่มีทักษะด้านเทคนิคและวิชาชีพมีความชำนาญในภาษาจีนและมีส่วนร่วมในการการปรับโครงสร้างของแรงงานในทิศทางของการลดแรงงานเกษตรกรรมเพิ่มแรงงานด้านอุตสาหกรรมและแรงงานบริการ

(3) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในเวียดนามได้มีส่วนร่วมในการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจในทิศทางของอุตสาหกรรมและความทันสมัย¹⁹ FDI ของจีนในเวียดนามได้เปลี่ยนจากอุตสาหกรรมเบาและอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภคมาเป็นการก่อสร้าง การแปรรูปและภาคการผลิต สิ่งนี้มีส่วนช่วยลดช่องว่างการพัฒนาระหว่างจังหวัดที่ยากจนและพื้นที่อื่น ๆ

ผลกระทบเชิงลบ

(1) โครงการ FDI ของจีนส่วนใหญ่เป็นการลงทุนระยะสั้น ทุนที่ใช้ในการลงทุนขนาดเล็ก และส่วนใหญ่ทำโดยธุรกิจขนาดเล็ก²⁰ ขนาดโดยเฉลี่ยของโครงการจีนนั้นอยู่ที่ร้อยละ 50 ของขนาดเฉลี่ยของนักลงทุนรายอื่น

(2) อัตราการเบิกจ่าย (Disbursement Rate) ต่ำ และมีความล่าช้าของกำหนดการเบิกจ่าย โดยอัตราการเบิกจ่ายของบริษัทจีนนั้นเป็นเพียงประมาณร้อยละ 30 ของทุนจดทะเบียนทั้งหมด ในขณะที่อัตราทั่วไปของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศคือ ประมาณร้อยละ 50

¹⁸ T. T. Luong. China's foreign direct investment in Southeast Asian countries and lessons learned for Vietnam. Ha Noi, Vietnam, 2008, pp77-78.

¹⁹ V.C. Hoang. Direct investments in Vietnam – patterns and development solutions. Thai Nguyen, Vietnam, 2014, pp 50-51.

²⁰ T. T. Tran. China's foreign direct investment Research in Vietnam and some solutions to increase this investment. Ho Chi Minh city, Vietnam, 2006, pp 45-46.

(3) ระดับค่าจ้างของบริษัทจีนต่ำกว่าบริษัทการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศอื่น ๆ ทำให้รายได้สำหรับแรงงานในท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ

(4) FDI ของจีนในเวียดนามไม่เหมาะกับการวางแผนเพื่อการพัฒนาของภาคและเขตเศรษฐกิจของเวียดนาม การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนไม่ได้ใส่ใจกับการเกษตร ป่าไม้และภาคการประมง เพียงแต่ให้ความสนใจกับการใช้ทรัพยากรของเวียดนาม โดยจากการปฏิบัติแสดงให้เห็นว่าจีนได้ลงทุนในการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมากมายหลายโครงการ สถานการณ์เช่นนี้มีผลต่อการวางแผนภาคเศรษฐกิจและภูมิภาคของเวียดนาม ในทางกลับกันถ้าการจัดการโครงการไม่ดี จะมีความเสี่ยงต่อมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อความยั่งยืนการพัฒนาของเวียดนาม²¹ ทำให้อนาคตการพัฒนา FDI ของจีนเป็นความท้าทายครั้งใหญ่สำหรับเวียดนามเกี่ยวกับความเสี่ยงของการสูญเสียทรัพยากรไปในระยะยาว

2) การวิเคราะห์สาเหตุมาจากประเทศจีน เหตุผลหลักของการไหลเข้าของเงินทุนโดยตรงจากจีนไปยังเวียดนามยังคงต่ำ เนื่องจากจีนยึดติดความสำคัญในการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมากกว่าการลงทุนในต่างประเทศ (จีนเป็นแหล่งการลงทุนโดยตรงที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียและใหญ่เป็นอันดับสามของโลก) ผู้ประกอบการจีนที่จะลงทุนในเวียดนามยังคงมีปัญหามากมายเนื่องจาก การไม่เข้าใจสภาพแวดล้อมการลงทุนของเวียดนามยากที่จะหาพันธมิตรที่เหมาะสมในการเข้าไปลงทุน ไม่ได้สร้างความไว้วางใจกับธุรกิจและรัฐบาลท้องถิ่น การรับรู้แบรนด์ที่ไม่ดีและบริการหลังการขายที่ไม่ดีซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพของนักลงทุนจีนในเวียดนาม

3) สาเหตุจากเวียดนาม (Negative Impact to Pull Factor) ระบบกฎหมายของเวียดนามยังคงมีข้อบกพร่องและการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งที่ทำให้ชาวจีนนักลงทุนไม่เข้าใจ และไม่ได้นำเสนอถึงการลงทุนที่มีความปลอดภัย เช่น กิจการบางประเภทของนักลงทุนจีนถูกยึดกลับไปเป็นของรัฐ²² เวียดนามยังไม่ได้รับการยกเว้นภาษีส่งออกและมีโควตาการส่งออกสินค้าบางประเภทเมื่อจะส่งออกไปยุโรปและสหรัฐอเมริกา ในขณะที่เป้าหมายของจีนคือ การย้ายถิ่น สิ่งอำนวยความสะดวก แรงงานมีค่าจ้างต่ำ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของจีนในการออกไปลงทุนในต่างประเทศที่มีค่าจ้างที่ต่ำกว่าภายในประเทศตน ระบบโครงสร้างพื้นฐานในเวียดนามยังคงไม่สมบูรณ์และไม่เชื่อมโยงประสานกัน ถึงแม้ว่าหลายเมืองมีศักยภาพที่ดี ส่วนใหญ่ของโครงการลงทุนของนักลงทุนชาวจีนมุ่งเน้นไปที่เมืองใหญ่ที่มีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ค่อนข้างดีเช่น ฮานอย โฮจิมินห์ซิตี้ ไฮฟอง จังหวัดกว๋างนิญ

7. ข้อสรุป

จีนเป็นประเทศเพื่อนบ้านของเวียดนาม เวียดนามชื่นชมบทบาทของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของเวียดนาม และประสงค์ที่จะทำให้ธุรกิจจีนเข้ามาเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านการลงทุนกับธุรกิจเวียดนาม ทั้งนี้มีหลายปัจจัยที่กระตุ้นให้จีนลงทุนในเวียดนาม อย่างไรก็ตามการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในเวียดนามยังมีไม่มาก เพราะนอกจากสาเหตุด้านปัจจัยผลักดันนอกเหนือจากผลกระทบเชิงบวก มีข้อจำกัดกับความเสี่ยงมากมายและคาดเดาไม่ได้ จากก่อนหน้านี้โครงการลงทุนของจีนในเวียดนามใช้ประโยชน์จากราคาแรงงานถูก การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแร่ สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม ใช้พลังงานมากขึ้น ดังนั้นประเด็นสำหรับทั้งจีนและเวียดนามต้องระมัดระวัง คือ การศึกษาประเด็น

²¹ D. B. Do. Foreign direct investment in Vietnam. Inadequate policies and solutions. J. Journal of Economics and Development. 194 (2013) pp 4-5. (Translation)

²² Kokko, Ari and Mario Zejan. Planned and Failed Foreign Direct Investment in Vietnam. J. Asian Pacific Development Journal. 3 (1996) pp 37-54.

ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของทั้งสองประเทศ การศึกษาระบบกฎหมายและประเด็นสำคัญของการลงทุน การดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนสู่เวียดนามควรมีความละเอียดครอบคลุมและเป็นธรรม ในเวลาเดียวกันเวียดนามจะต้องปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจปรับปรุงการแข่งขัน และทักษะของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

8.2.5 ไทย

1. การลงทุนของจีนในไทย

การลงทุนโดยตรงของจีนในไทย ปี พ.ศ.2557-2559 มีการลงทุนในภาคการผลิต ภาคการเงิน และเป็นที่น่าสังเกตว่าการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ ของชาวจีนมีตัวเลขที่เพิ่มมากขึ้น

ภาคการผลิตเป็นการลงทุนที่ใหญ่ที่สุดในการลงทุนทางตรงของจีนในไทย ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการทุ่มตลาด และการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่จากคู่ค้า และยังใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ต่อมาการลงทุนโดยตรงจากจีนเริ่มมีความหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ การเกษตร และผลิตภัณฑ์อาหาร

สำหรับภาคการเงิน เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้นักลงทุนจีน หรือแม้แต่นักท่องเที่ยวชาวจีน สถาบันการเงินของจีน เช่น Bank of China, ICBC, WeChat Pay, Alipay อื่น ๆ ยังขยายเข้าไปในอุตสาหกรรมการเงินและการประกันภัย ยิ่งไปกว่านั้นการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ ธุรกิจออนไลน์ยังดึงดูดนักลงทุนชาวจีนเข้ามาในประเทศไทยด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 8-17 การลงทุนโดยตรงจากจากจีนมายังไทยตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (เฉลี่ยปี พ.ศ.2557-2559)

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	เฉลี่ยปี พ.ศ.2557-2559 (ร้อยละ)
การผลิต	39
การเงินและประกันภัย	36
อสังหาริมทรัพย์	12
การปลีกและค้าส่ง	8
อื่นๆ	5

ที่มา: ASEANstats compiled by KResearch

2. แหล่งการลงทุนชาวจีนในไทย

1) **ภาคบริการ** เพื่ออำนวยความสะดวกการลงทุนของจีนข้างต้นและการค้าทวิภาคี จีน – ไทย ที่เพิ่มขึ้น นักลงทุนชาวจีนจึงได้ขยายการลงทุนในธุรกิจการเงินและการประกันภัย โดยเฉพาะในย่านธุรกิจและแหล่งท่องเที่ยว เช่น เชียงใหม่ กรุงเทพฯ พัทยา ภูเก็ต

2) **ภาคการผลิต** มีชาวจีนจำนวนมากลงทุนในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนรถยนต์ โซลาร์เซลล์ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกของประเทศไทย ซึ่ง

ใน EEC นั้น นักลงทุนจีนมีความสนใจที่จะสร้างโรงงานที่มีเทคโนโลยีสูงในประเทศไทย เช่น ดิจิตอล พาร์ค การบิน และรถไฟฟ้า

3) ภาคอสังหาริมทรัพย์ ชาวจีนลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์เป็นจำนวนมากในเมืองหลวงและสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวชาวจีน เช่น กรุงเทพฯ เชียงใหม่ พัทยา และภูเก็ต

3. โอกาสการลงทุนของจีนในประเทศไทย

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน จากนโยบาย One Belt One Road ประเทศไทยวางแผนที่จะยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน เช่น รถไฟรางคู่ รถไฟความเร็วสูง และสนามบิน เพื่อเชื่อมโยงกับจีนและประเทศในกลุ่มอาเซียน จีนสามารถใช้ประโยชน์จากจุดแข็งหลักในการส่งออกเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานไปยังประเทศไทยเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทวิภาคีในอนาคต และเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกการลงทุนของจีนในอนาคตในประเทศไทยในด้านที่มีมูลค่าสูงกว่า

2) อุตสาหกรรมเป้าหมายภายใต้นโยบาย ไทยแลนด์ 4.0 อุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศไทยมีความคล้ายคลึงและสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาของจีนภายใต้ “Made in China 2025” อาทิ การบิน โลจิสติกส์ ยานยนต์อนาคต สมาร์ทอิเล็กทรอนิกส์ ยาและเครื่องมือแพทย์ หุ่นยนต์ เป็นต้น ในระยะยาวโอกาสที่อาจเกิดขึ้นในอุตสาหกรรมที่จีนทำตามแผน Made in China 2025 และเป็นผู้นำระดับโลกในด้านเทคโนโลยี ยานพาหนะในอนาคต หุ่นยนต์ และอุปกรณ์การแพทย์ขั้นสูง

4. ไทยกับ BRI

BRI เป็นยุทธศาสตร์ Grand Strategy ของจีน ที่จะเชื่อมจีนกับประเทศต่าง ๆ ในเอเชียและยุโรป ด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะ ถนน ทางรถไฟ ท่าเรือ โดยเส้นทางทางบกจะมี 3 เส้นทาง คือ

เส้นทางที่ 1 เชื่อมจีน เอเชียกลาง รัสเซีย และยุโรป

เส้นทางที่ 2 เชื่อมจีน ตะวันออกกลาง อ่าวเปอร์เซีย ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

เส้นทางที่ 3 เชื่อมจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียใต้

ส่วนเส้นทาง BRI ทางทะเล จีนเรียกว่า เส้นทางสายไหมทางทะเล ซึ่งจะเชื่อมจีน ทะเลจีนใต้ มหาสมุทรอินเดีย และยุโรป

BRI จะเชื่อมจีนกับประเทศต่าง ๆ ถึง 70 ประเทศ จีนตั้งเป้าจะลงทุนถึง 1 – 4 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งจะทำให้จีนกลายเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจโลก สำหรับโครงการเชื่อมจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ทางบกมีแผนสร้างถนนและทางรถไฟ จากคุนหมิงถึงสิงคโปร์ โดยจะมี 3 เส้นทาง เส้นทางที่ 1 คุนหมิง เวียดนาม กัมพูชา ไทย สิงคโปร์ เส้นทางที่ 2 คุนหมิง เมียนมา ไทย สิงคโปร์ และเส้นทางที่ 3 คุนหมิง ลาว ไทย สิงคโปร์

สำหรับไทย ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับ BRI เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะการเชื่อมอาเซียนกับจีน และไทยกับจีนด้วยเส้นทางคมนาคมขนส่ง มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของไทยเป็นอย่างมาก เพราะจีนเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 1 ของไทย เป็นประเทศที่มาลงทุนในไทยเป็นอันดับ 2 และเป็นประเทศที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวไทยมากที่สุด ไทยมียุทธศาสตร์การเชื่อมโครงสร้างพื้นฐานกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค ทั้งกับอาเซียนและกับจีน การที่ไทยมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ตรงกลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไทยจึงผลักดันแผนแม่บทการเชื่อมโยงอาเซียน มาตั้งแต่ปี ค.ศ.2009 โดยเส้นทางสำคัญคือ ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันออก เชื่อมเมียนมา ไทย ลาว เวียดนาม ด้วยการสร้างถนนและทางรถไฟ ระเบียงเศรษฐกิจใต้จะมีถนน ทางรถไฟ จากเมือง

ทวายในเมียนมา เข้าไทยที่กาญจนบุรี ผ่านกรุงเทพฯ ไปทางตะวันออก ถึงกรุงเทพมหานคร และโฮจิมินห์ซิตี้ ส่วน
ระเบียงเศรษฐกิจเหนือใต้ จะเชื่อมจีนตอนใต้โดยเฉพาะเชื่อมคุนหมิงกับหนานหนิง ผ่านเมียนมา ลาว เวียดนาม
ไทย มาเลเซีย ถึงสิงคโปร์

เป้าหมายใหญ่ของไทย คือ การที่ไทยจะกลายเป็น Hub หรือเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของ
อาเซียน และเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงระหว่างอาเซียนกับจีน เป็นประตูเชื่อม BRI กับอาเซียน ด้วยเหตุนี้ ในช่วง
4-5 ปีที่ผ่านมา ไทยจึงได้พยายามร่วมมือกับจีนอย่างเต็มที่ในโครงการ BRI โดยเริ่มจากการเจรจาสร้างทางรถไฟ
ความเร็วสูง กรุงเทพฯ – หนองคาย เพื่อที่จะไปเชื่อมกับเส้นทางรถไฟความเร็วสูง คุนหมิง – เวียงจันทน์ โดยจีนให้
ความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับเส้นทางรถไฟสายนี้ ที่ในระยะยาวจะเชื่อมคุนหมิงกับสิงคโปร์ อย่างไรก็ตาม การ
เจรจาระหว่างไทยกับจีนก็ติดขัด ยืดเยื้อ และมีปัญหาเป็นอย่างมาก และเกิดปัญหาการสะดุดครั้งใหญ่ เมื่อไทย
ตัดสินใจไม่ใช้เงินกู้เงินทุนจากจีน โดยไทยจะลงทุนเองทั้งหมด นอกจากนั้นไทยตัดสินใจที่จะสร้างทางรถไฟจาก
กรุงเทพฯ ไปถึงแคโคราชเท่านั้น นับว่าเป็นการสะดุดครั้งใหญ่ของโครงการ BRI ของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ซึ่งทำให้จีนไม่พอใจไทยเป็นอย่างมาก ที่ทำให้โครงการ BRI ของจีนสะดุด และเมื่อกลางปี พ.ศ.2560 จีนก็ตัดสินใจ
ลงโทษไทยด้วยการไม่เชิญนายกรัฐมนตรีของไทยไปประชุม BRI Summit ที่กรุงปักกิ่ง ทั้งที่จีนได้เชิญผู้นำอาเซียน
อื่น ๆ ไปเกือบหมด หลังจากนั้นรัฐบาลจึงได้ใช้ ม.44 เพื่อยกเว้นข้อกฎหมายต่างๆ ตามข้อเรียกร้องของจีน

แม้ว่าหลังจากนั้นมาจนถึงปัจจุบัน ไทยกับจีนจะพยายามปรับความสัมพันธ์ให้กลับมาดูดีเหมือนเดิม และ
ไทยก็คงจะได้บทเรียนอันสำคัญ และคงจะเป็นจุดเปลี่ยนครั้งใหญ่ในการมองจีนของไทยที่ในอดีตมักจะมองจีนใน
แง่บวก โดยเฉพาะคนไทยมักจะมีความเชื่อว่าความสัมพันธ์ไทยจีนเป็นความสัมพันธ์แบบพี่น้อง และก็เชื่อว่าไทย
เป็นคนโปรดของจีน แต่จากเหตุการณ์ปัญหาการเจรจารถไฟดังกล่าว ได้ทำให้ผู้กำหนดนโยบายไทยและคนไทย
จำนวนไม่น้อยได้ปรับการมองจีนเป็นเชิงลบมากขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน

5. ปัญหา

สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การเจรจาไทย-จีน สะดุดนั้น มีหลายปัจจัยด้วยกัน ดังนี้

1. ภาพลักษณ์ของจีนที่เป็นลบมากขึ้นเรื่อย ๆ
2. พฤติกรรมที่ก้าวร้าวมากขึ้นเรื่อย ๆ ของจีน ซึ่งเห็นได้ชัดจากพฤติกรรมของจีนในกรณีความขัดแย้งใน
ทะเลจีนใต้
3. ความกังวลใจของไทยเพิ่มมากขึ้น หากไทยยอมจีนทุกอย่างแล้วในระยะยาวจีนจะครอบงำเศรษฐกิจ
ไทย และไทยจะพึ่งพาเศรษฐกิจจีนมากเกินไป
4. ข้อเรียกร้องของจีนในการเจรจา ซึ่งมีส่วนอย่างมากที่ทำให้การเจรจาสะดุด ข้อเรียกร้องหลายข้อ ไทยก็
รับไม่ได้ ข้อเรียกร้องของจีนที่สำคัญคือ
 - จีนเสนอเงินกู้ให้ไทย แต่ว่าไม่ได้เป็นเงินกู้เงื่อนไขผ่อนปรน มีอัตราดอกเบี้ยสูงมาก
 - จีนต้องการให้ไทยเลือกเอาบริษัทจีนมาสร้างทางรถไฟ โดยไม่ต้องมีการประมูล
 - จีนเรียกร้องสิทธิ์ในการพัฒนาพื้นที่สองข้างทางรถไฟตลอดสาย
 - จีนขอให้ไทยยกเว้นวิศวกรจีนไม่ต้องสอบใบประกอบวิชาชีพวิศวกรของไทยตามกฎหมายไทย
 - จีนต้องการให้ไทยยกเว้นโครงการนี้จากกฎหมายไทยอีกหลายเรื่อง
 - จีนต้องการที่จะลงทุนในโครงการนี้ทั้งหมด ใช้บริษัท วิศวกร และคนงานของจีน

นอกจากนี้ มีประเด็นเรื่องกับดักเงินกู้ที่อยู่ในภาษาอังกฤษเรียกว่า Debt Trap Diplomacy ซึ่งก็คือวิธีการที่จีนให้ประเทศในโครงการ BRI กู้เงินจากจีนไปสร้างโครงสร้างพื้นฐาน แต่ในที่สุด ประเทศเหล่านั้นก็ไม่สามารถที่จะชดใช้เงินกู้มหาศาลได้ และต้องยอมยกโครงสร้างพื้นฐานหรือให้จีนเข้าโครงสร้างพื้นฐานเหล่านั้น ในช่วงที่ผ่านมา ไทยก็คงจะเห็นตัวอย่างของประเทศที่ประสบปัญหาอย่างหนักจากโครงการ BRI อาทิ ศรีลังกาที่มีหนี้กับจีนมหาศาล และต้องยอมยกท่าเรือที่จีนสร้าง ให้จีนเช่าเป็นเวลา 99 ปี เท่ากับเป็นการสูญเสียอำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจ ปากีสถาน บังคลาเทศ ลาว และอีกหลายประเทศก็ประสบปัญหากับดักเงินกู้กันหมด ล่าสุด ในกรณีของมาเลเซีย มหาเธร์ โมฮัมหมัด นายกรัฐมนตรีมาเลเซียก็ได้ตัดสินใจยกเลิกโครงการสร้างเส้นทางรถไฟสายตะวันออก ซึ่งจีนลงทุนทั้งหมดสองหมื่นล้านเหรียญ โดยเน้นว่ามาเลเซียไม่ต้องการที่จะสูญเสียอำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจต่อจีน และมาเลเซียไม่ได้ประโยชน์อะไรจากเส้นทางรถไฟสายนี้

6. ประเทศไทยได้ประโยชน์อะไรจากการขยายอิทธิพลของจีน

ประเทศไทยนั้นเป็นฐานที่ใช้ความสัมพันธ์แบบพี่น้องกับจีนในการทำธุรกิจ ซึ่งหากทำกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ถูกต้องกับการถือปฏิบัติสำหรับคนต่างชาติในการทำธุรกิจ ให้ผู้มาลงทุนทราบถึงข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ เช่น แทนที่จะใช้มาตรการของวิซ่ามาเป็นอุปสรรค ต้องทำอย่างไรที่จะแยกระหว่างคนที่มีความสามารถที่แท้จริงออกมา รูปแบบของสถานศึกษาที่นักเรียนจีนอยู่ควรเป็นหน่วยบ่มเพาะเพื่อให้ทราบว่าจะใช้ให้เป็นประโยชน์ได้อย่างไร คนจีนที่เข้ามามีลักษณะของการรู้จักว่าจะค้าขาย มีนักศึกษาจีนที่มาเรียนภาษาไทยจนสามารถที่จะจับเอากระแสความต้องการของทางฝั่งจีนมาเปลี่ยนเป็นธุรกิจได้ อาจมีสมาคมจีนสมัยใหม่ สร้างรูปแบบความสัมพันธ์ที่หลากหลายออกมาเป็นหน่วยงานที่รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยเน้นให้ศูนย์อาเซียนศึกษาของมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งข้อมูล เป็นศูนย์กลางในการทำความเข้าใจระหว่างจีนกับอาเซียน เนื่องจากจีนไม่ทราบเรื่องราวข้อมูลนอกเหนือไปจากประเทศตนเองมากนัก แต่มีความต้องการที่อยากจะออกมาลงทุนเนื่องจากในประเทศจีนมีการแข่งขันสูง มีความเข้าใจในมิติต่าง ๆ ของประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงของตนเองน้อย ทำให้ไทยมีโอกาสร่วมทุนสูง เช่น การที่จีนมีความต้องการที่จะลงทุนในกิจการประเภท SMEs ซึ่งธุรกิจดังกล่าวนี้จะต้องหาผู้ร่วมลงทุนที่เชื่อถือได้ การเข้าไปควรจะต้องเป็นคู่ค้าที่ดีเพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกันซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับทั้ง 2 ฝ่าย การตั้งรับจำต้องมีจุดแข็ง เช่น ปัจจุบันทางมหาวิทยาลัยของจีนนั้นถูกใช้เป็นจุดศูนย์กลางสำหรับการออกไปลงทุนยังต่างประเทศ ความต้องการเรียนรู้ระบบของกฎหมายด้านการค้า การลงทุน ว่าข้อกำหนดใดทำได้ ทำไม่ได้ ความเสี่ยงของการทำการค้า การลงทุนคืออะไรในแต่ละประเทศ

ถึงแม้ว่าจะมีการเลือกนักกฎหมายที่รู้แต่การรับประกันถึงความน่าเชื่อถือเป็นสิ่งที่ยังคงต้องมี สถาบันการศึกษาของไทยจึงสามารถรับหน้าที่ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เนื่องจากทุกครั้งที่มีการสอบถามจากสถาบันการศึกษาจีน คนจีนเองก็ไม่สามารถทราบได้ว่าบุคคลหรือกลุ่มใดบ้างที่เข้ามาแล้วใช้ความได้เปรียบทางการค้า หรือทักษะของตนในแต่ละประเทศ (แม้จะมีกฎเกณฑ์ของการห้าม ปราบปราม การลงทุนที่ไม่สมเหตุสมผล ซึ่งเกิดจากการที่ค้นพบว่า การเข้าไปลงทุนของจีนในต่างประเทศนั้นไม่ถูกต้องตามหลักการลงทุน ทำให้มีกฎหมายออกมา) ไทยจึงต้องทำให้ถูกต้อง ลดปัญหาของการเสนอตัวในการเป็นพันธมิตร เสนอรูปแบบที่ตอบโจทย์ได้มากขึ้นว่าจะไม่มีการขยายตัวของจีนในไทย ในรูปแบบของการค้า การลงทุน คงต้องกลับมาพิจารณาการหาแบบที่เหมาะสมกับเงินที่เข้ามา ตั้งรูปแบบที่เหมาะสมที่มีนโยบายเกี่ยวกับจีนในมิติที่ทันกับความต้องการของโจทย์ที่มาจากจีนมากขึ้น เพื่อตอบโจทย์การลงทุนของบริษัทจีนในไทยจะประสบความสำเร็จอย่างไรหรือไม่ อย่างไร การมีข้อมูลที่แต่ละหน่วยงาน เช่น จีนลงทุนที่ไหนบ้าง ทำไมมาลงทุน ไม่ได้มีเฉพาะจีนแต่รวมถึงชาติอื่นๆ ด้วย การ

แยกแยะเช่นนั้นจะเกิดประโยชน์หรือทำให้เกิดความไม่เลือกปฏิบัติ การเสนอตัวออกไปทำในที่ที่ไทยได้รับประโยชน์จากการเข้ามาของจีน ตัวอย่างเช่นคำถามที่ถูกถามมากที่สุดคือเรื่องความคืบหน้าของรถไฟก็ต้องทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ประเทศไทยนั้นจุดขายด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม ที่ยังคงเป็นจุดแข็ง การสร้างความตระหนักด้านวัฒนธรรมจะจับต้องอย่างไร การใช้แบบจำลอง Japanese Model หรือ Soft Power ด้านสื่อ ด้านภาพยนตร์ แฟชั่น ใน CLMV ของไทยมีอิทธิพลสูง การทำให้เกิดความเข้าใจกับจีนรุ่นใหม่ ให้มาเรียนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมที่ประเทศไทย การเสริมจุดแข็งของคนไทยที่สามารถขายของได้แม้จะไม่ใช้ตัวสินค้า ต้องเป็นวัฒนธรรม ต้องมีชุมชน มหาวิทยาลัย การเรียนการสอนร่วมกับจีนเพื่อตอบโจทย์อย่างยั่งยืน ซึ่งปัญหานี้ต้องมีหน่วยงานที่ขึ้นนำ ต้องตามข่าวและนำเสนอออกไปเพื่อเป็นการตักเตือน ดังนั้นการที่ไทยจะตักเตือนได้ไทยต้องแข็งแกร่งในส่วนทุกภาคลงไปถึงระดับชุมชน เช่น ต้องทำให้ทุกชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่พัฒนาตนเองได้ ไทยต้องรักษาความเป็นเอกลักษณ์ เติบโตแบบมีเอกลักษณ์และมีเอกราช เป็นเมืองโบราณที่ทันสมัย เวลาจะทำธุรกิจอะไรระหว่างสองประเทศไม่ได้ให้เข้าไปง่าย ๆ สิ่งที่ต้องทำคือต้องลงในชุมชนและต้องดึงคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยี มีเครือข่ายแต่ต้องกลับไปอยู่กับพื้นที่โดยไปพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า ซึ่งจุดแข็งคือเอกลักษณ์ ต้องมีเอกราช เอกลักษณ์ การเติบโตไปพร้อมกันกับจีน

7. ข้อเสนอยุทธศาสตร์ไทย ต่อ BRI

ยุทธศาสตร์ไทยต่อ BRI มีดังนี้

- 1) ไทยต้องหลีกเลี่ยงการพึ่งพาประเทศใด ประเทศหนึ่ง มากเกินไป
- 2) ไทยต้องหลีกเลี่ยงแรงกดดันและข้อเรียกร้องใดๆ ก็ตามโดยมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ ถึงผลประโยชน์สูงสุด และการต่อรอง หรือเจรจาที่จะไม่ทำให้ไทยเสียประโยชน์
- 3) ไทยจะต้องพยายามหาจุดสมดุล ระหว่างการปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับจีน กับการครอบงำทางเศรษฐกิจของจีน
- 4) ไทยจะต้องดำเนินยุทธศาสตร์ถ่วงดุลจีน ด้วยการดึงเอาประเทศมหาอำนาจเศรษฐกิจอื่น ๆ มาลงทุนในโครงการโครงสร้างพื้นฐาน โดยต้องป้องกันไม่ให้ประเทศใดประเทศหนึ่งมีการผูกขาด ซึ่งก็มีหลายประเทศที่มีการลงทุนในไทย โดยเฉพาะ ญี่ปุ่น อินเดีย เกาหลี ออสเตรเลีย สหรัฐ รัสเซีย และยุโรป เป็นต้น ญี่ปุ่นดูเหมือนมีศักยภาพในการถ่วงดุลจีนมากที่สุด เห็นได้ชัดว่าไทยก็พยายามจะดึงญี่ปุ่นเข้ามาเต็มที่ โดยเฉพาะในโครงการระเบียงเศรษฐกิจ ตะวันตก – ตะวันออก ระเบียงเศรษฐกิจใต้ โครงการสร้างทางรถไฟความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบิน และโครงการ EEC
- 5) ไทยจะต้องหลีกเลี่ยงการเกิดความเป็นหนี้แบบ Debt Trap Diplomacy และต้องไม่ให้ไทยสูญเสียอำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจ และสูญเสียอิสรภาพทางการทูตของไทย

8.3 บทสรุป

ประเทศจีนได้กลายเป็นนักลงทุนต่างชาติที่ใหญ่เป็นอันดับสองของโลก ด้วยความคิตรีเริ่ม One Belt One Road จะเห็นการระดมทุนของจีนในโครงสร้างพื้นฐานและโครงการอสังหาริมทรัพย์ทั่วทั้งภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศจีนได้หันหน้าไปทางตลาดเกิดใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันจีนเป็นนักลงทุนรายใหญ่ที่สุดในสปป.ลาว โดยมีโครงการที่โดดเด่นหลายโครงการ รวมถึงเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำและโดยเฉพาะโครงการรถไฟลาว – จีน ซึ่งจะเชื่อมโยงเวียงจันทน์กับศูนย์อุตสาหกรรมหลายแห่งของลาว ยิ่งไปกว่านั้นจีนเป็นหนึ่งในนักลงทุนที่ใหญ่

ที่สุดในกัมพูชา โดยการลงทุนในอุตสาหกรรมเสื้อผ้า นอกจากนี้ยังมีส่วนแบ่งขนาดใหญ่ในอุตสาหกรรมโรงแรมและคาสิโนด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 8-18 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่ขัดขวางในการค้าการลงทุนของจีนใน CLMV

ประเทศ	ผลกระทบเชิงบวก	ผลกระทบเชิงลบ/อุปสรรค	โอกาส
กัมพูชา	-จีนถือว่าเป็นผู้ลงทุนหลักรายใหญ่ที่สุดในกัมพูชา รัฐบาลกัมพูชาปัจจุบันให้เงินสัมปทานธุรกิจมากมายทั้งในเมืองหลวงและนครสำคัญทั่วประเทศ -นอกจากภาคธุรกิจด้านสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มแล้ว จีนยังลงทุนจำนวนมากในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในกัมพูชา -รัฐบาลกัมพูชานั้นมีนโยบายยื่นช้างเงินแผ่นดินใหญ่มาโดยตลอด - BRI มีศักยภาพในการเสริมสร้างประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและความชอบธรรมของชนชั้นปกครองในกัมพูชาที่ได้รับประโยชน์อย่างมากจากการไหลเข้าของเงินลงทุนของจีนและความช่วยเหลือด้านการพัฒนา	-การลงทุนของนักธุรกิจจีนในกัมพูชาก่อให้เกิดการเข้ามาทำงานของแรงงานจีนจำนวนมาก -เศรษฐกิจมีการเติบโตในภาคการผลิตที่ไม่ใช่ภาคการผลิตที่แท้จริง -ปัญหาของการต้นทุนการดำเนินการ ทำให้เกิดวัฒนธรรมการจ่ายโดยเฉพาะอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม -การยึดการเติบโตการผลิตที่เน้นการส่งออก (Export Led Growth) ธุรกิจของกัมพูชาเป็นการรับจ้างผลิต (OEM) ส่งผลทำให้ทักษะความสามารถยังคงอยู่ในระดับต่ำ -ผลกระทบจากการเข้ามาของจีนคือระบบนิเวศที่เปลี่ยนแปลงไป มีการลงทุนสัมปทานป่าไม้และสร้างเขื่อนขนาดใหญ่	- BRI เป็นส่วนเสริมของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของกัมพูชา เนื่องจากสามารถเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยการกระจายแหล่งที่มาของการเติบโตและขยายขอบเขตทางเศรษฐกิจ -กัมพูชาจำเป็นต้องเสริมสร้างการกำกับดูแลเพื่อเพิ่มโอกาสและการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในโครงการโครงสร้างพื้นฐานที่ยังมีจำกัด ความท้าทายอีกประการหนึ่งคือการขาดความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น -การเข้ามาของจีนนั้นเปรียบเสมือนดาบสองคม แม้ว่าจีนจะเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้กัมพูชาเจริญขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ แต่ก็ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน
ลาว	-ภาคพลังงาน นักลงทุนจีนรายใหญ่ในสปป.ลาว โดยมากเป็นรัฐวิสาหกิจ (SOEs) เนื่องจากโครงการลงทุนส่วนใหญ่มักต้องการเงินทุนเริ่มต้นจำนวนมาก -ภาคการก่อสร้าง นักลงทุนชาวจีนมีบทบาทในการก่อสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) และระบบขนส่งมวลชนในลาว มีการลงทุนในการขนส่งทางรถไฟและการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ -การจ้างงานในพื้นที่ โครงการที่ทำกับจีนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด -ข้อมูลข่าวสารที่รัฐบาลจีนอยากให้คนลาวรับรู้ผ่านทางรัฐบาลนำมาเผยแพร่บ่อย ยังมีโครงการ OBOR ส่งผลให้มีการจัดสัมมนาบ่อยขึ้น หน่วยงานต่าง ๆ จึงเริ่มรับรู้มากกว่าเดิมว่าขึ้นต่อไปจะทำอะไร -ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนลาว เพราะคนจีนสร้างความสะดวกสบายให้กับชีวิตประจำวันของคนลาว	-การเข้ามาของเงินจากจีนที่ไม่เป็นทางการ หรือเงินนอกระบบ หรือเคลื่อนย้ายเข้ามา -ความวิตกกังวลว่าด้วยกับดักหนี้จากการสร้างโครงการขนาดใหญ่ เช่น เขื่อน ทั้งนี้เงื่อนไขสำคัญที่ลาวต้องเผชิญ คือ ภาวะของการแบกรับภาระความเป็นหนี้ -ผลกระทบในด้านการเข้าถึงพื้นที่เกษตรกรรม และประมง -ที่ดินเป็นปัญหาที่หลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับนักลงทุนจีนในลาว ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนด้านการเกษตร อุตสาหกรรม หรืออสังหาริมทรัพย์ และมีแนวโน้มที่จะมีข้อโต้แย้งกับประชาสังคมลาว -สภาพแวดล้อมในลาวขึ้นอยู่กับผลกระทบของการลงทุนในแหล่งพลังงาน สถานีไฟฟ้าพลังน้ำ ถนนและการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และการเกษตร ดังนั้นการทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เกิดจากการลงทุนของจีนมักถูกกล่าวถึงอย่างมาก -ประชาชนมีการฟ้องร้องว่าไม่สามารถเข้าไปทำงานได้มีเพียงการจ้างคนลาวมา	-การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง มีศักยภาพสำหรับการเจริญเติบโต โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนและทางรถไฟ -ส่วนอุตสาหกรรมโทรคมนาคมที่ดำเนินการโดยรัฐวิสาหกิจยังขาดประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีโอกาสนักลงทุนจีนในการจัดหาโซลูชันเครือข่ายในลาวที่กว้างขึ้น -ลาวอาจกลายเป็นหนึ่งในห่วงโซ่อุปทานราคาถูกของจีน สำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ -การเพิ่มขึ้นของผู้บริโภคที่มีรายได้ปานกลางและการผ่อนคลายกฎเกณฑ์การค้าสำหรับชาวต่างชาติได้เปิดโอกาสการลงทุนในธุรกิจจัดจำหน่ายสินค้า -ความสัมพันธ์ของประเทศจีน-ลาวนั้น มีความสัมพันธ์กันมากกว่า 50 ปี ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม -ลาวมีความอุดมสมบูรณ์ กฎหมายของลาวยังยืดหยุ่นได้ ซึ่งเป็นข้อเด่นของภายใต้นโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศเล็กอย่างลาว -ชายแดนเชื่อมต่อไปมาหาสู่กันได้สะดวก ส่งผลให้มีโครงการทั้งใหญ่และเล็กเข้ามา

ประเทศ	ผลกระทบเชิงบวก	ผลกระทบเชิงลบ/อุปสรรค	โอกาส
		เป็นแม่บ้านและพนักงานรักษาความปลอดภัยเท่านั้น ทั้งที่เป็นการลงทุนระหว่างรัฐบาลลาวกับรัฐบาลจีน -นโยบายระดับล่างไม่พร้อมรับมือ -มีการกระทบกระทั่งกับพ่อค้าจีน มีคนโดนสารพิษจากการใช้สารเคมีไม่ถูกต้อง แต่ก็ยังไม่ชัดเจนว่าจีนใช้ผิดหรือคนลาวใช้ไม่ถูกวิธี -การประชาสัมพันธ์มีปัญหาในประชาชน ยังขาดความเข้าใจ คนลาวยังไม่เข้าใจ ด้วยคำว่า OBOR หรือ BRI มันคืออะไร	-ความเชื่อมโยงทางด้านการศึกษานักศึกษาจีนมาเรียนที่ลาว 700 กว่าคน นักศึกษาลาวไปจีนก็มีจำนวนมาก เพราะรัฐบาลจีนให้ทุนกว่า 50 ทุนต่อปี ในปัจจุบันมีนักศึกษาลาวศึกษาอยู่ที่จีนประมาณ 2,000 คน ในเรื่องทางการค้าระหว่างประเทศ (Unpledged Trade)
เมียนมา	-การเข้ามาลงทุนที่ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของเมียนมาที่มีอยู่มากมาย ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอุดมสมบูรณ์มีความสำคัญอย่างมากสำหรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ -กระชับความสัมพันธ์ของวัฒนธรรม พื้นบ้านของทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน และมีการค้าขายแดนระหว่างกันที่เพิ่มขึ้นทุกปี -ภาคีความร่วมมือ GMS ส่งผลดีต่อศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของเมียนมา เนื่องจากโครงสร้างทรัพยากร โครงสร้างอุตสาหกรรม และโครงสร้างตลาดของจีนและเมียนมานั้นมีความสมบูรณ์สูง -ชายแดนจีน-เมียนมากับ BRI : การค้าระหว่างกันเพิ่มขึ้น เนื่องจากชายแดนเมียนมาด้านรัฐคะฉิ่นอยู่ถัดจากมณฑลยูนนานของจีน มีบทบาทสำคัญในโครงการ Belt and Road (BRI) เนื่องจากการลงทุนของจีนมักแสวงหาการเข้าถึงที่ดินและใช้ประโยชน์จากภายในเมียนมา	-ตัวของโครงการที่มาร่วมกับ BRI มีตัวอย่างที่มองถึงความเสี่ยง ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากความเสี่ยงทางเศรษฐกิจและภูมิศาสตร์การเมืองไปจนถึงทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและสภาพอากาศ อาจกลายเป็นกับดักหนี้ -โครงการของจีนมักเกิดขึ้นในช่วงขาลงทางการเมือง ซึ่งนำมาสู่การขยายตัวของโครงการของจีน -จีนไม่ค่อยเป็นที่ชื่นชอบในหมู่ประชาชนชาวเมียนมา ภาพลักษณ์ทางลบ เนื่องจากการแสวงหาผลประโยชน์ในเชิงรุกภายใต้ระบอบทหารก่อนหน้านี้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การละเมิดสิทธิมนุษยชน และการแสวงหาที่ดินเพื่อทำโครงการทั่วประเทศ	-นโยบายด้านเศรษฐกิจและการค้าเป็นประโยชน์ร่วมกันด้านการค้าชายแดน -จีนมีบทบาทต่อการเจรจาการค้า โดย การเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยเจรจาระหว่างรัฐบาลกับชนกลุ่มน้อย -รถไฟความเร็วสูงมีความคืบหน้ามากขึ้น ส่งผลดีต่อ BRI -บทบาทของจีนที่เพิ่มขึ้นมาน้อย เพียงได้นั้นขึ้นอยู่กับความพยายามในการช่วยไกล่เกลี่ยระหว่างรัฐบาลเมียนมาและชนกลุ่มน้อย -เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้พบกับรองประธานาธิบดีเพื่อหารือเกี่ยวกับการลงทุนด้านการเกษตร การขนส่งและเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น -จีนและญี่ปุ่นต่างต้องการแรงงานราคาถูก สินค้าเกษตร และการเข้าถึงท่าเรือที่ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีและที่ตั้งทางยุทธศาสตร์อื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมียนมาตั้งอยู่ในใจกลางของทวีปเอเชียโดยมีประเทศจีนอยู่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออกของประเทศอินเดีย อยู่ทางทิศตะวันตกและประเทศในอาเซียน มีทรัพยากรธรรมชาติที่ยังไม่ได้สำรวจที่อุดมสมบูรณ์และแนวชายฝั่งที่สามารถไปยังมหาสมุทรอินเดีย -จีนต้องการที่จะเพิ่มการมีส่วนร่วมกับเมียนมาเนื่องจากตำแหน่งเชิงกลยุทธ์
เวียดนาม	-การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในเวียดนามนั้นมีความก้าวหน้าอย่างมากในช่วงปีที่ผ่านมา เป็นแหล่งเงินทุนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการขาดแคลนทุนในเศรษฐกิจเวียดนาม	-โครงการ FDI ของจีนส่วนใหญ่เป็นการลงทุนระยะสั้น ทุนที่ใช้ในการลงทุนขนาดเล็ก และส่วนใหญ่ทำโดยธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดโดยเฉลี่ยของโครงการจีนนั้นอยู่ที่ร้อยละ 50 ของขนาดเฉลี่ยของนักลงทุนรายอื่น	-การลงทุนของรัฐวิสาหกิจ ในช่วงปี ค.ศ. 2017-2020 ทางกรมเวียดนามวางแผนที่จะแปรรูปธุรกิจจำนวน 137 แห่งด้วยการอุดหนุนเงินทุนจากภาครัฐ ประมาณ 13 พันล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อลดของหนี้สาธารณะ

ประเทศ	ผลกระทบเชิงบวก	ผลกระทบเชิงลบ/อุปสรรค	โอกาส
	-การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนมีส่วนช่วยในการสร้างงาน สร้างรายได้และปรับปรุงประสิทธิภาพให้กับแรงงานในเวียดนาม -การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในเวียดนามได้มีส่วนร่วมในการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจในทิศทางของอุตสาหกรรมและความทันสมัย	-อัตราการเบิกจ่าย (Disbursement Rate) ต่ำ และมีความล่าช้าของกำหนดการเบิกจ่าย โดยอัตราการเบิกจ่ายของบริษัทจีนนั้นเป็นเพียงประมาณร้อยละ 30 ของทุนจดทะเบียนทั้งหมด ในขณะที่อัตราทั่วไปของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศคือประมาณร้อยละ 50 -ระดับค่าจ้างของบริษัทจีนต่ำกว่าบริษัทการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศอื่น ๆ ทำให้รายได้แรงงานในท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ -การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนไม่ได้ใส่ใจกับการเกษตร ป่าไม้และภาคการประมง เพียงแต่ให้ความสนใจกับการใช้ทรัพยากรของเวียดนาม -ผู้ประกอบการจีนที่จะลงทุนในเวียดนามยังคงมีปัญหามากมายเนื่องจาก การไม่เข้าใจสภาพแวดล้อมการลงทุนของเวียดนามยากที่จะหาพันธมิตรที่เหมาะสมในการเข้าไปลงทุน ไม่ได้สร้างความไว้วางใจกับธุรกิจและรัฐบาลท้องถิ่น การรับรู้แบรนด์ที่ไม่ดีและบริการหลังการขายที่ไม่ดีซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพของนักลงทุนจีนในเวียดนาม -ระบบกฎหมายของเวียดนามยังคงมีข้อบกพร่องและการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งที่ทำให้ชาวจีนนักลงทุนไม่เข้าใจและไม่ได้นำเสนอถึงการลงทุนที่มีความปลอดภัย	-เวียดนามตั้งเป้าที่จะยกระดับอุตสาหกรรมสนับสนุนในประเทศให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น การผลิตด้านสิ่งทอ (เส้นด้ายและผ้า) และการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์บางส่วนจากจีนสามารถย้ายไปยังเวียดนามเพื่อเสริมสร้างอุตสาหกรรมสนับสนุน นอกนั้นยังมีอุตสาหกรรมการผลิตที่เกี่ยวข้อง เช่น บรรจุภัณฑ์ ก็ได้แสดงแนวโน้มในเชิงบวก -ค่าปลีก (อี-คอมเมิร์ซ) ยอดค้าปลีกในเวียดนามคาดว่าจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี ระหว่างปี พ.ศ.2560-2563 และมีมูลค่าสูงถึง 10,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ.2563 ช่องทางการตลาด B2B2C และ B2C เป็นช่องทางอีคอมเมิร์ซประเภทหนึ่งในเวียดนาม

ตารางที่ 8-19 การลงทุนสาขาต่าง ๆ ใน CLMV โดยนักลงทุนจีน

กัมพูชา	ลาว	เมียนมา	เวียดนาม
- การผลิต - การบริการ - การเงิน	- พลังงาน - การก่อสร้าง - การทำเหมืองแร่	- พลังงาน - อื่น ๆ	- การผลิต - อสังหาริมทรัพย์ - การค้าส่งและค้าปลีก

กรณีของประเทศไทย จีนยังเป็นนักลงทุนที่ใหญ่เป็นอันดับสอง รองจากญี่ปุ่นซึ่งเป็นนักลงทุนที่มากที่สุด การลงทุนบางส่วนกำลังเข้าสู่ภาคดั้งเดิม เช่น ชิ้นส่วนยานยนต์หรืออิเล็กทรอนิกส์ ตัวอย่างเช่น Ling Long สร้างโรงงานในระยอง และ Trina Solar ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ผลิตแผงโซลาร์เซลล์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก ตั้งฐานการผลิตในประเทศไทย อย่างไรก็ตามการลงทุนจำนวนมากก็กำลังลงไปในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานของ EEC เช่นกัน โครงการรถไฟความเร็วสูงที่เชื่อมระหว่างสุวรรณภูมิและอุตะเถา เป็นโครงการร่วมกันโดย CP และ Guang Xi

Construction Engineering ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อพัฒนานิคมอุตสาหกรรมในเขต EEC อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสนใจที่สุดคือการที่จีนเข้าลงทุนในการค้าปลีกของไทย ซึ่งในปี พ.ศ.2561 ที่ผ่านมาก็คือการร่วมทุนกับ JD.com ซึ่งเป็นยักษ์ใหญ่อีคอมเมิร์ซของจีนเพื่อเปิดตัวแพลตฟอร์มค้าปลีกออนไลน์ในประเทศไทย รวมถึงแผนการของอาลีบาบาในการสร้างศูนย์กลางโลจิสติกส์ใกล้กับสนามบินสุวรรณภูมิ

อุตสาหกรรมเป้าหมายของการลงทุนจีน ประกอบด้วย ภาคอสังหาริมทรัพย์ ภาคการเงิน ภาคการค้าปลีก และภาคการผลิตสินค้า ธุรกิจไทยจะต้องพร้อมรับมือกับกระแสการลงทุนของจีนที่จะเกิดขึ้นมากขึ้นเรื่อย ๆ สินค้าจีนจะสามารถเข้าสู่ตลาดไทยได้อย่างอิสระมากขึ้นโดยมียักษ์ใหญ่ในภูมิภาค เช่น JD.com หรืออาลีบาบา เป็นตัวขับเคลื่อน ธุรกิจที่พึ่งพาการนำเข้าสินค้าจากจีนมาจำหน่ายในประเทศจะต้องทบทวนกลยุทธ์ของตนเองในแง่ที่ว่า จะจัดหาผลิตภัณฑ์จากที่ไหน ผลิตภัณฑ์คืออะไร เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับตนเอง ในขณะเดียวกันผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมการผลิตควรพิจารณาวิธีการรวมเข้ากับห่วงโซ่อุปทานที่กำลังเติบโตของจีน ทั้งในประเทศและภูมิภาค นอกเหนือจากการรับจ้างผลิตสินค้า หรือ OEM ให้กับบริษัทญี่ปุ่น ธุรกิจต่าง ๆ ควรเริ่มมีความหลากหลายเพื่อรองรับการเข้ามาลงทุนจากจีนเช่นกัน

8.3.1 BRI โอกาสและความท้าทายของอาเซียน

ในขณะที่ BRI ของจีนได้สร้างการลงทุนและโอกาสมากมายให้กับประเทศในอาเซียน แต่ BRI ก็สร้างผลกระทบเชิงลบต่อประเทศต่าง ๆ จากไม่มีมาตรการป้องกันและการเตรียมการที่มีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน One Belt One Road ได้รับการริเริ่มเพื่อสร้างรากฐานสำหรับด้านความเจริญรุ่งเรืองในระดับภูมิภาค จีนได้วางกลยุทธ์ให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางการผลิต เพื่อหลีกเลี่ยงการท่วมตลาด การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและข้อตกลงทางการค้า เพื่อแก้ปัญหาอุปทานส่วนเกิน จีนจึงให้ความสำคัญกับประเทศในกลุ่มอาเซียนมากขึ้น ทั้งยังรับเทคโนโลยีขั้นสูงจากประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป เพื่อพัฒนา ปรับปรุง โดย BRI เป็นโครงการขนาดใหญ่ที่ต้องการความร่วมมือระหว่างทุกประเทศ

โอกาส

- โอกาสการลงทุนที่มากขึ้นสำหรับบริษัทในท้องถิ่น
- ปรับปรุงการเชื่อมต่อระดับภูมิภาค
- การถ่ายทอดเทคโนโลยีจากประเทศจีนสู่กลุ่มประเทศอาเซียน

ความท้าทาย

- การปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น
- การไหลเข้าของผลิตภัณฑ์จีนไปยังตลาดท้องถิ่น
- เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในราคาที่ดินเนื่องจากการเก็งกำไร

8.3.2 บทบาทของประเทศไทยในการเชื่อมโยง BRI

1) การเชื่อมโยงของโครงสร้างพื้นฐาน

ประเทศไทยอาจเป็นส่วนหนึ่งของ BRI ผ่านทางรถไฟสายไทย - จีน เมื่อโครงการเสร็จสมบูรณ์ กรุงเทพมหานครจะเชื่อมต่อกับภาคใต้ของจีนและจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสำหรับอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์โอที การผลิตรถยนต์ และการท่องเที่ยว

ตารางที่ 8-20 โครงการรถไฟไทย-จีน

ระยะ	เส้นทาง	ประโยชน์
ระยะที่ 1	กรุงเทพฯ-นครราชสีมา ระยะทาง 256 กม.	ส่วนสำคัญของ BRI การเชื่อมต่อกับ ระยะที่ 2
ระยะที่ 2	นครราชสีมา-หนองคาย ระยะทาง 355 กม.	เชื่อมต่อกับรถไฟจีน – ลาว เมื่อแล้วเสร็จการเดินทางจากกรุงเทพ - เวียงจันทน์จะใช้เวลาประมาณ 4 ชั่วโมง
ระยะที่ 3	สระบุรี-กรุงเทพฯ-ระยอง ระยะทาง 246	แผนระยะยาวเพื่อเชื่อมไปยังมาเลเซีย สิงคโปร์

2) การเชื่อมต่อทางอุตสาหกรรม

เมื่อเส้นทางรถไฟ ไทย – จีน สำเร็จจะสามารถเชื่อมโยงกับรถไฟสาย ทรานส์-เอเชีย ทำให้ประเทศไทยสามารถขนส่งสินค้า ผลิตภัณฑ์และบริการไปยังยุโรปภายใน 15 วัน จากการขนส่งทางรถไฟ นอกจากนั้นจำนวนนักท่องเที่ยวจากจีนจะเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย ประเทศไทยไม่เพียงแต่พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แต่ยังเร่งปรับปรุงเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อดึงดูดการลงทุนของจีน กลยุทธ์ Thailand 4.0 นั้นดูเหมือนจะสอดคล้องกับ Made in China 2025 เนื่องจากประเทศไทยอาจเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานของจีนในอุตสาหกรรมเป้าหมาย

Made in China 2025

Made in China ปี 2025 เป็นยุคใหม่ของการผลิตของจีนที่วางแผนที่จะยกระดับห่วงโซ่คุณค่าให้เป็นผู้ผลิตที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม

Thailand 4.0

Thailand 4.0 เป็นนโยบายทางเศรษฐกิจโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขกับดักรายได้ปานกลางและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยมุ่งเน้นที่ฐานการผลิตเทคโนโลยีขั้นสูง

ตารางที่ 8-21 อุตสาหกรรมเป้าหมายของไทย Thailand 4.0 และจีน Made in China 2025

ลำดับ	Made in China 2025	ลำดับ	Thailand 4.0
1	เครื่องจักรกลอัตโนมัติและหุ่นยนต์	1	เครื่องจักรกลอัตโนมัติและหุ่นยนต์
2	รถยนต์พลังงานไฟฟ้า	2	รถยนต์พลังงานไฟฟ้า
3	อุปกรณ์การบินและอวกาศ	3	การบินและการขนส่ง
4	การขนส่งระบบรางที่ทันสมัย	4	การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
5	อุปกรณ์ไฟฟ้า	5	ยาและอุปกรณ์ทางการแพทย์
6	New Material	6	นวัตกรรมด้านอาหาร
7	ยาชีวภาพ	7	เชื้อเพลิงชีวภาพ
8	เครื่องจักรกลการเกษตร	8	เกษตรกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพ
9	เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่	9	สมาร์ทอิเล็กทรอนิกส์
10	การขนส่งที่ทันสมัย	10	ดิจิทัล

เนื่องจากประเทศไทยนั้นมีความเหมาะสมทางด้านภูมิศาสตร์ในการเชื่อมต่อไปยังภูมิภาคอาเซียน มีทรัพยากรที่สมบูรณ์ มีความก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจ ประเทศไทยจึงเหมาะสมในการเป็นห่วงโซ่อุปทานของจีนเพื่อสนับสนุนนักลงทุนจีนและยังเป็นสถานที่ตั้งเชิงกลยุทธ์ในภูมิภาค ซึ่งสามารถให้สนับสนุนเงินในฐานะที่เป็นจุดเริ่มต้นสู่ประเทศอาเซียนอื่น ๆ

โอกาส

- เพื่อใช้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตเพื่อส่งออกไปยังตลาดอาเซียนและที่อื่น ๆ
- ดึงดูดการลงทุนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศโดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่ทันสมัย
- ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เพื่อสนับสนุนห่วงโซ่อุปทานของจีน

ความท้าทาย

- ประเทศไทยยังขาดแรงงานที่มีทักษะสูงเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง
- นักลงทุนชาวจีนจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับกฎระเบียบและวัฒนธรรมท้องถิ่น

8.4 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

การมีวัฒนธรรมของเราถือเป็นจุดเด่นในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ความรักชาติ การมีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือผู้อื่นของคนไทย ทำให้คนต่างชาติชอบเชิญใหม่ไม่ใช่เพราะความเจริญแต่เป็นเพราะวัฒนธรรม เพราะจีนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจในวัฒนธรรมเท่าไรนักคนจีนนอกจากมาทำธุรกิจตอนนี้มีส่งลูกมาเรียนโรงเรียนนานาชาติ เรียนภาคฤดูร้อนระยะสั้น ๆ บางครอบครัวย้ายมาอยู่ที่เชียงใหม่โดยให้แม่มาอยู่ดูแลลูก และทำธุรกิจค้าขายออนไลน์ไปด้วยการสร้าง Thailand Brand ไม่เฉพาะสินค้า หากแต่เป็นด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่นมาก

ทั้งนี้สิ่งที่เกิดขึ้นต่อไปนี้ในไทยยังคงอยู่ คนจีนจะคิดหาโอกาสค้าขายในไทยก็ยังเป็นอย่างนั้นอยู่ และจะมีมากขึ้น ข้อที่ควรสร้างในลักษณะของดาร์ไทย 4.0 เช่น การนำเสนอมิติของการพัฒนาของจีน รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ สร้างองค์แบบบูรณาการให้มากขึ้น นำผู้รู้มาพบผู้อยากรู้ในมหาวิทยาลัย สร้างแรงบันดาลใจโดยเร็วเพื่อต่อยอดโดยไทยต้องระวังด้วยโดยเฉพาะในเรื่องของความมั่นคงที่แตกต่างกันออกไป ในมุมมองที่มีนักธุรกิจจะเข้ามาลงทุนได้นั้น การเข้ามานั้นเป็นสิ่งที่ดีที่ไม่ควรปล่อยผ่าน ควรให้มีการลงทะเบียนซึ่งจะต้องมีแหล่งข้อมูล ปัญหาคือที่ประเทศไทยหาแหล่งข้อมูลยากมาก การสร้างศูนย์ข้อมูล การมอนิเตอร์ แบบ CASS ที่ทำแบบเชิงมิติความร่วมมือ (Hub of Cooperation) เป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้กำหนดนโยบายมองเห็นคือจะต้องมีวิธีการในการที่จะให้เขารู้ว่าตรงไหนเป็นผลประโยชน์ ตรงไหนไม่ถูกต้องก็ทำให้ถูกต้อง ซึ่งราชการไทยไม่ทำให้หน่วยงานทั้งหมดเข้าใจเป็นเรื่องเดียวกัน เนื่องจากที่ประเทศจีนถ้าเป็นสินค้าที่มีคำว่า Produce of Thailand จะขายได้เพิ่มขึ้น จึงควรจะทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย ปัจจุบันνομินีคนจีนโดนโกงมากบางคนมาซื้อที่ดินแต่คนขายไม่แจ้งว่าที่ดินไม่สามารถสร้างโรงแรมได้ ในการที่จะออกไปลงทุนต่างประเทศต้องนำเอาวัฒนธรรมออกไปด้วย ปัญหาหลักในตอนนี้เป็นให้ลดขั้นตอนลงการนำไปปฏิบัติ ขาดการรวมข้อมูล และยังขาดหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาในด้านนี้ ในประเทศจีนนั้นหากเข้าไปลงทุนรัฐบาลจะบอกว่าต้องทำอะไร มีขั้นตอนอะไรบ้างแต่ในประเทศไทยยังขาดความชัดเจนในเรื่องนี้ ถ้ามีตรงจุดนี้จะดีมากจะช่วยในการพัฒนาการลงทุนเพื่อให้มี

ผลประโยชน์เพิ่มมากขึ้นได้ ซึ่งภายในเวลาไม่กี่เดือนมีคนจีนเข้ามาเป็นจำนวนมากทำให้เศรษฐกิจเริ่มดีขึ้นเพราะคนจีนเป็นคนขยันไม่ได้ไปเที่ยวอย่างเดียว บางคนเที่ยวและไปลงทุนด้วย ซึ่งในลาวก็มีคนจีนไปเปิดโรงงาน เปิดร้านอาหาร รีสอร์ท ในเชียงใหม่อีกเช่นกันจุดนี้ คือ จุดที่ควรตั้งรับ หรือนำมาปรับตัวในถูกต้อง ต้องมีการติดตามข้อมูล การได้รับข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ได้รับคำตอบที่ว่า BRI เป็นข้อความที่ทำให้ทราบถึงปฏิกริยาร่วมกับของประเทศใน CLMV ที่ทำให้เกิดภาพลักษณ์ว่าทุกประเทศที่จีนเข้าไปลงทุนนั้นได้รับผลประโยชน์มากกว่าโทษ แต่การรับรู้ของประชาชนหรือประเทศที่จีนไปลงทุนนั้นไม่สามารถที่จะทำให้เป็นรูปแบบๆ เดียวกัน เช่น รถยนต์ญี่ปุ่น และมาตรฐานสินค้าแบบญี่ปุ่น ในด้านของธุรกิจไม่ทราบว่านำเงินมาลงทุนจากไหนและทำอะไรบ้าง และยังไม่สามารถเข้าไปในพื้นที่การก่อสร้างของจีนได้ จีนจะเจรจาในระดับรัฐบาล การติดต่อกับนักธุรกิจ ทำผ่านสมาคมคนจีนในประเทศนั้น ๆ โดยนิยมการเข้ามาท่องเที่ยว เข้ามาเรียน การตอบโต้ภัยจากการวิจัยในครั้งนี้ คือ ควรมี China-ASEAN Cooperation Hub เพื่อเป็นแหล่งศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล ต้องมีนิติการศึกษาที่ครอบคลุมกับทุกหน่วยงาน และ ต้องมีข้อมูลเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและควรพัฒนารูปแบบของการศึกษาแบบ Tailor Made Course ที่เน้นความเป็นไทยโดยเฉพาะ

8.4.1 กัมพูชา

กัมพูชา เป็นประเทศที่ให้สิทธิพลทางการเมืองจากต่างประเทศ ทุนต่างประเทศ ครอบงำมากเกินไป จนไม่สามารถควบคุมเศรษฐกิจของประเทศตนเองไว้ได้แม้แต่คนเดียว ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือธุรกิจตัดเย็บเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม (Garment) โดยเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญทางเศรษฐกิจกัมพูชาถึงร้อยละ 80 ที่ทำให้เดินหน้าไปได้ แต่กลับกลายเป็นว่าธุรกิจประเภทนี้ ผู้ที่ถือหุ้นนั้นเป็นชาวต่างชาติ ทำให้ธุรกิจถูกควบคุมโดยต่างประเทศ โดยเฉพาะจีน เช่น กรณีกัมพูชาจะขอขึ้นค่าแรง กลับทำได้อย่างยากลำบาก เนื่องจากนักธุรกิจเหล่านี้ก็รู้ว่าจะย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น นั้นแสดงให้เห็นว่ากัมพูชาไม่มีอำนาจในการเจรจาต่อรอง หากจะมองแล้วนั้น และเศรษฐกิจของประเทศจะแย่งอย่างแน่นอนหากนักลงทุนชาวต่างชาติเหล่านี้ย้ายฐานการลงทุนไปประเทศอื่นหรือไม่ลงทุน จึงทำให้กัมพูชาต้องเอาใจนักลงทุนชาวต่างชาติเหล่านี้เป็นอย่างมาก เพราะไปฝากเศรษฐกิจไว้กับนักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะจีนเป็นส่วนใหญ่

โดยที่จริงแล้วกัมพูชามีตัวเลือกอย่างอื่นในการพัฒนาประเทศแบบค่อยเป็นค่อยไป แต่ไปมุ่งเน้นผิดทาง โดยไปมุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ ความจริงต้องเริ่มจากการพัฒนาด้านพื้นฐานคือทรัพยากรมนุษย์ ทั้งทางด้านการศึกษากัมพูชานั้นพื้นที่เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ แต่กลับกลายเป็นว่ารัฐบาลกัมพูชาละทิ้งเกษตรกรรมได้กำไรน้อยกว่าการทำเกษตรกรรม จึงทำให้เปลี่ยนมาทำงานในภาคอุตสาหกรรม ต่อมาพื้นที่ที่ถูกจับจองโดยชาวต่างชาติ กลายเป็นว่าเจ้าของที่ดินก็ต้องมารับจ้างทำงานในที่ดินของตนเอง

8.4.2 ลาว

ลาว เป็นประเทศที่เป็นผู้รับ โดยผู้สนับสนุนเงินในด้านต่าง ๆ ทางการพัฒนาประเทศ มีด้วยกัน 3 ประเทศหลัก ๆ ได้แก่ จีน เวียดนาม และไทย โดยจีนซึ่งเป็นผู้สนับสนุนเงินทุนหลักในโครงการต่าง ๆ เพื่อหวังผลทางด้านเศรษฐกิจที่จะเชื่อมมายังกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Mainland) อีกหนึ่งประเทศคือเวียดนาม เป็นประเทศที่ค่อยให้คำปรึกษา วางแผน ร่วมมือกัน ในโครงการพัฒนาหลาย ๆ อย่าง ส่วนไทยเป็นประเทศที่เข้าไปลงทุน ส่วนประเทศญี่ปุ่นจะให้ความช่วยเหลือลาวในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก

ด้วยปัญหาหลาย ๆ อย่างในด้านการเมืองของลาว ยังมองท่าทาง ทศนคติของไทยว่าไม่น่าไว้วางใจ ที่จะมาเป็นผู้กอบโกย หัวงผลประโยชน์ ซึ่งหากความเป็นจริงแล้วถ้าลาวร่วมมือกับไทยในการพัฒนาเศรษฐกิจ ลาวจะสามารถพัฒนาประเทศไปได้ไกลมากกว่าปัจจุบัน เพราะไทยและลาวนั้นมีความเหมือนกันในวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ภาษา จะคุยกันรู้เรื่องมากกว่า แต่ปัญหาเกิดจากด้านการเมือง ทศนคติระหว่างคนของสองประเทศ จุดสังเกตด้านการเมืองที่เห็นเด่นชัด เช่น รัฐบาลลาวมีทุนการศึกษาให้ชาวลาวศึกษาต่อในต่างประเทศ หากเลือกไปเรียนเวียดนาม สามารถเรียนที่ไหนก็ได้ แต่หากเลือกมาเรียนไทย และสมัครเรียน ม.ธรรมศาสตร์ จะถูกดึงไปสมัครออกทันที แสดงให้เห็นว่าการเมืองยังเป็นตัวกั้นสำคัญระหว่างสองประเทศ ลาวจึงไปเลือกเวียดนามมากกว่าไทย ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งของลาวในการพัฒนาประเทศ คือทรัพยากรมนุษย์ 6 ล้านคน ทำให้ขาดแคลนแรงงาน โครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่เพียงพอ ลักษณะภูมิประเทศที่เป็น Land Lock ทำให้ไม่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

การเมืองเป็นสาเหตุสำคัญ รัฐเน้นการควบคุมทางการเมืองมากกว่าการสร้างศักยภาพให้กับทรัพยากรมนุษย์ เพื่อที่จะมีให้มีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่าง ไทยจะเอาชนะใจลาวนั้นไม่ยาก เพียงแต่ปรับบทบาทด้านการเมือง และด้านทศนติ

8.4.3 เมียนมา

ปัญหาหลักของเมียนมาคือรัฐบาลกลางกับผู้ปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ ไปคนละทาง และไม่ไว้วางใจกัน ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ทำให้จีนเข้าไปได้ แต่การเข้าไปลงทุนของจีนก็มีปัญหาต้องเจรจากับคนหลายกลุ่ม ทั้งชนกลุ่มน้อยที่เป็นเจ้าของพื้นที่ รัฐบาลกลาง และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ อีก ซึ่งทำไม่ง่ายเหมือนกับการเข้าไปลงทุนในลาวหรือกัมพูชา ทำให้จีนต้องเข้าไปทำการเจรจากับทุกระดับทั้งรัฐบาลกลาง ทั้งชนกลุ่มน้อย ในการทำธุรกิจและผลประโยชน์ของตนเอง แล้วแต่โครงการ ทำให้กลายเป็นว่ารัฐบาลกลางขออะไรจีนก็ให้ ชนกลุ่มน้อยขออะไรจีนก็ให้ ซึ่งการเจรจาแบบนี้จะเกิดขึ้นไปอีกนานจนกว่าเมียนมาจะเจรจารวมกับชนกลุ่มน้อยสำเร็จ ผลกระทบต่อจีนที่เห็น เช่น เชื้อนิตโสน ที่รัฐบาลจีนไปขอสัมปทานโครงการ แต่การลงทุนโดยเอกชนทั้งหมดถูกระงับโดยรัฐบาลเมียนมา เมื่อโครงการถูกระงับทำให้เอกชนประสบปัญหาดำเนินโครงการต่อไม่ได้ จึงเรียกร้องให้ทางรัฐบาลจีนดำเนินการในการแก้ปัญหา แต่รัฐบาลจีนบอกว่าไม่มีอำนาจในการแทรกแซงการเมืองภายในเมียนมา ต้องไปติดต่อทางการเมียนมาเอง ซึ่งเป็นข้อเสียในการลงทุนในเมียนมาของจีน แต่ว่าคนที่พร้อมสนับสนุนในการวางโครงสร้างพื้นฐานมากที่สุดก็คือจีน เช่น ในเนปดอร์

8.4.4 เวียดนาม

หน้าฉากเป็นมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางการทูตยังไม่ค่อยดี เนื่องจากเวียดนามไม่ยอมรับแนวคิดสังคมนิยมแบบเหมา เจ๋อตุง แต่ไปยึดลัทธิมาร์กที่เป็นต้นฉบับเป็นต้นแบบ และยังมีความคิดว่าจีนจะมาครอบงำเวียดนาม ทำให้ความสัมพันธ์ทั้งสองประเทศยังไม่ดี ทางด้านการค้า สินค้าด้านการเกษตรและผลิตภัณฑ์การเกษตรของเวียดนาม กว่าร้อยละ 70 ส่งออกไปจีน เวียดนามจึงพยายามเจรจากับสหรัฐอเมริกาในการส่งออกสินค้าจากเวียดนามไปยังสหรัฐให้มากขึ้น เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจการค้าจากจีน เพราะป้องกันการเกิดปัญหากับจีนและลดการพึ่งพาจีน และเวียดนามมี Industry 4.0 พยายามสร้างสินค้าเป็นแบรนด์เวียดนาม แต่มุมมองของคนเวียดนามยังมองว่า แปรนด์ที่สร้างขึ้นมายังเป็นสำหรับคนชั้นล่าง เช่น โทรศัพท์มือถือ รถยนต์ ถึงแม้จะมีความร่วมมือกับเยอรมัน แต่ก็ยังดึงรสนิยมของคนเวียดนามที่ยังเชื่อมั่นกับแบรนด์ญี่ปุ่น ยุโรป ออกมาไม่ได้ และการผลิตภายในประเทศก็ส่งออกลำบากเพราะในเรื่องของมาตรฐาน ยังทำให้ต่างประเทศเชื่อยังไม่ได้ ซึ่ง

เวียดนามโดยพื้นฐานเป็นประเทศที่ทำเกษตรกรรมเป็นหลัก และตลาดใหญ่ที่สุดของสินค้าเกษตรกรรมของเวียดนามคือจีน แม้จะมีการคานอำนาจจากญี่ปุ่น เกาหลี ในด้านการค้าการลงทุนแล้วก็ตาม แต่เมื่อไรที่จีนบอกว่าไม่เอาสินค้าจากเวียดนาม ทั้งเกษตรและประมง เมื่อนั้นจะทำให้เศรษฐกิจเวียดนามเสียหายหนัก

ด้านการลงทุน การที่จีนมาลงทุนในเวียดนาม คนเวียดนามจะได้แต่ค่าแรง ส่วนวัตถุดิบต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะนำเข้ามาจากจีนจึงไม่ได้กระตุ้นเศรษฐกิจสักเท่าไร

8.4.5 ไทย²³

ไทยมีความพร้อมและโดดเด่นกว่าประเทศอื่น ๆ เพราะไม่มีภาวะสงครามในประเทศเพื่อนบ้าน ถึงแม้จะประสบปัญหาทางด้านการเมือง แต่ด้านเศรษฐกิจก็ยังคงดำเนินต่อไปได้ไม่ชะงักงัน และมีความพร้อมทางด้านเทคโนโลยี องค์ความรู้ โครงสร้างพื้นฐาน กว่าประเทศในกลุ่ม CLMV จีนที่เข้ามาในไทยในการเป็นผู้ประกอบการรายย่อยนั้น ลูกค้านั้นไม่ใช่คนไทยแต่เป็นคนจีนด้วยกันเอง เช่น นักท่องเที่ยว ซึ่งดูเหมือนว่ามาแย่งตลาดของผู้ประกอบการไทย แต่ตลาดคนจีนก็คือคนจีนด้วยกันเอง แต่ประเด็นก็คือว่าเมื่อคนจีนมาเปิดร้านทำธุรกิจในไทยแล้ว จะทำให้เข้ามาอยู่ในระบบภาษีที่ถูกต้องตามกฎหมายได้อย่างไร ต้องเสียภาษีที่ประเทศไหน ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ต้องหาแนวทางและมาตรการในการทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยชาวจีนเหล่านี้เข้ามาในระบบให้ได้ ซึ่งรายได้หลักของผู้ประกอบการเหล่านี้เป็นเงินจากชาวจีนที่มาจับจ่ายใช้สอยในประเทศไทย ไม่ใช่จากชาวไทยแน่นอน เพราะไม่ใช่รสนิยมของคนไทย และคนไทยยังไม่ยอมรับมาตรฐานของจีนมากนัก

สินค้าของไทยที่ระบุแหล่งที่ว่า “Made in Thailand” นั้นมีมาตรฐาน ได้รับการยอมรับ แต่รัฐบาล wmp ยังไม่มีการส่งเสริมอย่างจริงจัง ยังปล่อยให้ภาคเอกชนดำเนินการกันเอง ยกตัวอย่างประเทศจีนนั้นรัฐจะส่งเสริมโดยเป็นผู้นำตราสินค้าไปนอกประเทศ แล้วภาคเอกชนจะเป็นผู้ตาม

(1) ถ้าประเทศไทยรัฐบาลส่งเสริม สนับสนุน ตราสินค้าของไทยไปต่างประเทศ จะทำให้สินค้านั้นเข้า ประเทศต่าง ๆ ได้อย่างมาก

(2) ไทยต้องเข้าไปช่วยเหลือประเทศใน CLMV ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อคานอำนาจกับจีน เช่น ในโครงสร้างพื้นฐานด้านถนน เพื่อเป็นโครงข่ายเชื่อมโยงเศรษฐกิจภูมิภาค เพราะประเทศไทยนั้นเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาค จะทำให้ไทยนั้นมีบทบาทในกลุ่มประเทศอาเซียนเพิ่มขึ้นอีกเป็นอย่างมาก

(3) ภาคเอกชนไทยที่ไปลงทุนใน CLMV หรือแม้แต่ในอาเซียน ต้องเข้าไปลงทุนด้วยตนเอง ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐของไทย ต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานที่ดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ

(4) กัมพูชา มองไทยว่าเก่งในด้านอุตสาหกรรมปิโตรเลียม และมองด้านการทำเกษตรกรรมของไทยเป็นแบบอย่าง เช่น ไร่นาสวนผสม โมเดลเกษตรกรรมต่าง ๆ หรือแม้แต่การทำนาข้าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งชาวกัมพูชายังมีการทำเกษตรกรรมแบบเดิม

(5) ที่จริงแล้วไทยมีโอกาสมากและมีศักยภาพเป็นอย่างมากในการเป็นผู้นำที่มีบทบาทในกลุ่มอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง แต่ยังไม่สามารถฉวยโอกาสนั้นไว้ได้ ปล่อยให้ประเทศอื่นมาฉกฉวยไป เช่น ใน สปป.ลาว เป็นประเทศญี่ปุ่นที่เข้าไปมีบทบาทด้านสังคม และจีนเข้าไปพัฒนาเศรษฐกิจ

(6) ไทยต้องมียุทธศาสตร์การรุกคืบ แล้วขายความเป็นไทย

(7) ห้างสรรพสินค้าเป็นโมเดลที่ควรส่งเสริม เพราะห้างสรรพสินค้าไทยเป็นสิ่งที่มีความคุณภาพมาตรฐานที่สูงมาก และสินค้าไทยก็ได้รับการยอมรับว่าเป็นสินค้าคุณภาพสูงอยู่แล้วในประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้

²³ ดูเพิ่มเติมเอกสารประกอบการสัมมนา” การค้าและการลงทุนของไทยในอนุภูมิภาคล้านน้ำโขง (ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2559)

(8) โครงข่ายด้านโครงสร้างพื้นฐานของไทยมีความพร้อมหมดแล้ว ทั้งทางถนน รถไฟที่กำลังจะเกิดขึ้น ปัจจุบันโครงข่ายเหล่านี้มีความพร้อมเกือบหมดแล้วที่จะข้ามไปประเทศเพื่อนบ้านหมดแล้ว ภาครัฐจากไทยต้องเข้าไปเชื่อมโยงโครงข่ายเหล่านั้นกับประเทศเพื่อนบ้านให้ได้

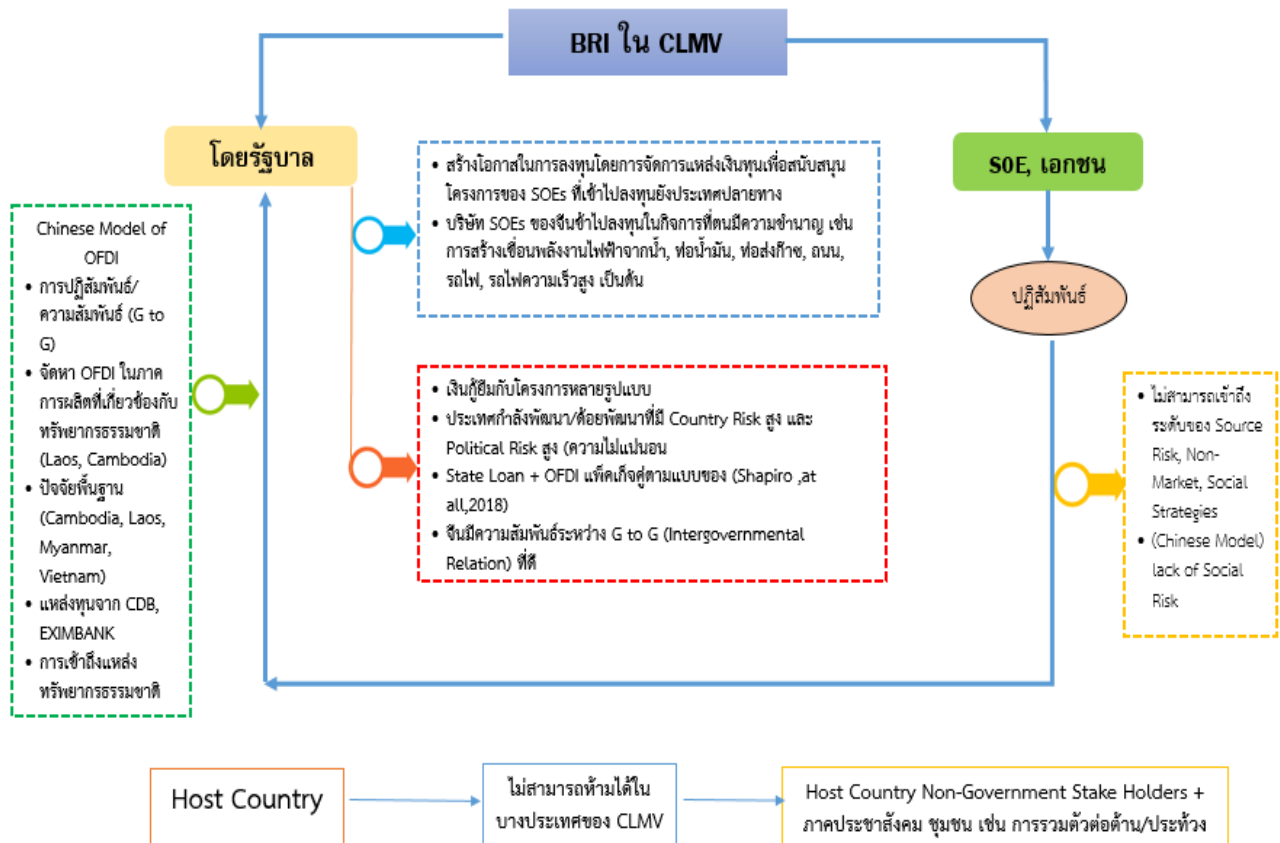
(9) ด้านสาธารณสุข ไทยต้องเป็น Medical Hub ของภูมิภาค เพราะบุคลากรด้านสาธารณสุขของไทยมีคุณภาพที่สูง

(10) ด้านการศึกษา มหาวิทยาลัยไทยต้องหาจุดเด่นที่เข้มแข็งของหลักสูตรของแต่ละมหาวิทยาลัย และเชื่อมโยงกัน เพื่อเป็น Hub การศึกษาในภูมิภาค

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงกระทรวง ทบวงกรมที่เกี่ยวข้องนั้น มีหน่วยงานที่หลากหลาย การประสานการทำงานทับซ้อนในไทยนับได้ว่าเป็นความยากลำบาก และเป็นอุปสรรคในการทำงาน ดังนั้นลักษณะของการมีหน่วยงานเดียว จึงควรเกิดขึ้น และเป็นตัวการในการขับเคลื่อนหลัก แม้จะเกิดความยากที่สุดในการจัดตั้งก็ตาม ส่วยข้อด้อย ข้ออุปสรรค กฎเกณฑ์ข้อกฎหมายก็เป็นสิ่งที่มีความยากลำบากในการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน

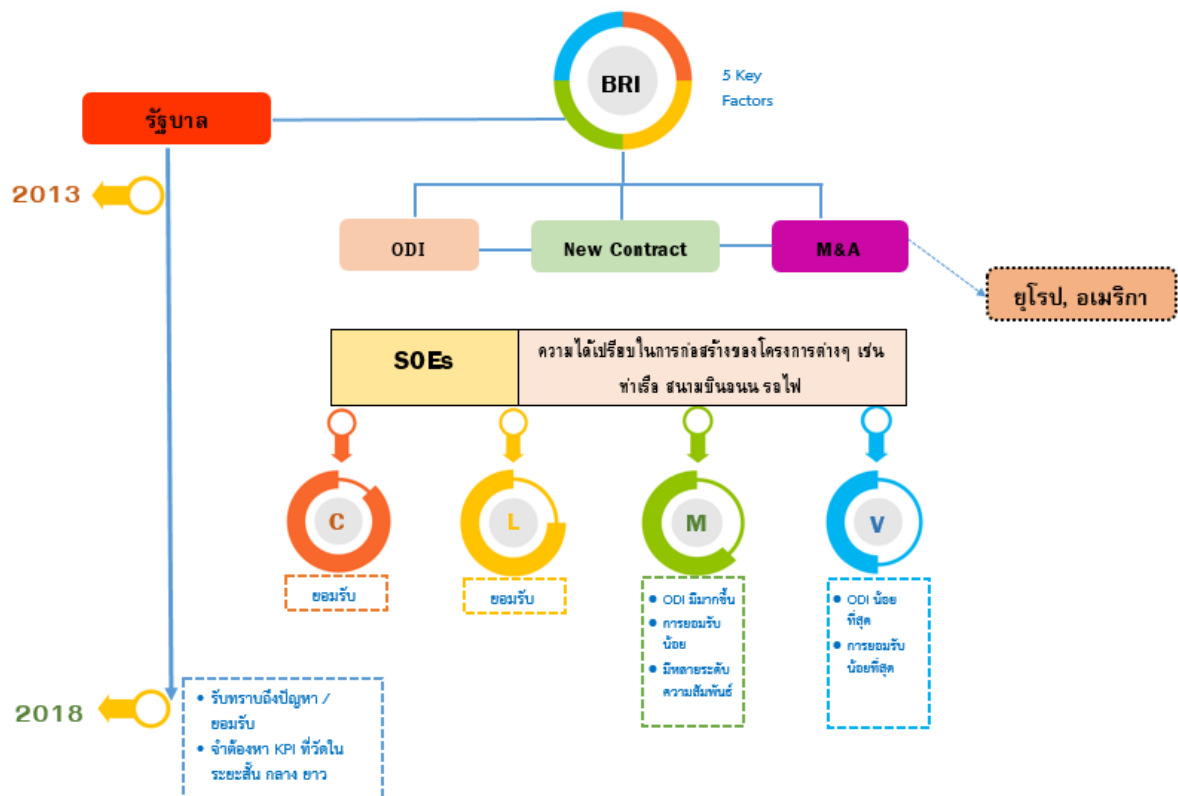
8.5 Flow Chart สรุปแบบนโยบายของ BRI ใน CLMV

รูปที่ 8-1 รูปแบบของนโยบาย BRI ใน CLMV

ที่มา : จากการศึกษา

รูปที่ 8-2 แนวทางการดำเนินนโยบาย BRI กับ CLMV

ที่มา : จากการศึกษา

โครงการวิจัย

“การเปรียบเทียบอิทธิพลทางการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศ CLMV”¹

โดย นิสิต พันธมิตร และคณะ²

หลักการและเหตุผล

การปรากฏตัวของจีนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงอันได้แก่ เวียดนาม ลาว เมียนมา กัมพูชา และประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า โดยจากสถิติของประเทศในกลุ่ม CLMV ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม เป็นกลุ่มประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงต่อเนื่องกันมาหลายปี โดยเฉลี่ยแล้วไม่ต่ำกว่าร้อยละ 6 และด้วยศักยภาพของประเทศในกลุ่ม CLMV ที่เป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและมีจำนวนมาก ประชากรจำนวนมากอยู่ในวัยทำงาน ค่าจ้างแรงงานไม่สูงและการบริโภคภายในประเทศขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนแต่ละประเทศได้มีมาตรการส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติอย่างจริงจัง ทำให้มีการลงทุนจากต่างประเทศหลั่งไหลเข้ามาในกลุ่มประเทศ CLMV เพิ่มขึ้นทุกปี ทั้งนี้การลงทุนส่วนใหญ่อยู่ในภาคอุตสาหกรรม โครงสร้างพื้นฐาน อสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง (ตารางที่ 1-1)

ตารางที่ 1-1 มูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศในกลุ่มประเทศ CLMV (มูลค่าล้านเหรียญสหรัฐฯ)

ประเทศ	2553	2554	2555	2556	2557
กัมพูชา	782.6	891.7	1,557.1	1,274.9	1,726.5
สปป.ลาว	332.6	466.8	294.4	426.7	913.2
เมียนมา	2,248.8	2,058.2	1,354.2	2,620.9	946.2
เวียดนาม	8,000.0	7,519.0	8,368.0	8,900.0	9,200.1
รวม	11,363.9	10,935.8	11,573.7	13,222.5	12,786.1

ที่มา: ASEAN Secretariat, ASEAN FDI Database (July 2015)

อย่างไรก็ตาม การขยายอิทธิพลของจีนมาสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกิดขึ้นอย่างสันติ (Peaceful Rise) โดยการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ จึงอาจกล่าวได้ว่าอาเซียนหรือมหาอำนาจโลกอย่างสหรัฐอเมริกา

¹ โครงการ “การเปรียบเทียบอิทธิพลทางการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศ CLMV” (Comparison of Chinese Influence of Trade and Investment in CLMV Countries) ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

² คณะผู้วิจัย ประกอบด้วย

- (1) รองศาสตราจารย์ ดร.นิสิต พันธมิตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรชัย วิสุทธิศักดิ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- (3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระ บุรีคำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
- (4) นายชยาภัทร วารินทร์ สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

และมหาอำนาจเอเชียอย่างญี่ปุ่น ต่างต้องการเข้ามาช่วงชิงการมีบทบาทภูมิภาคนี้ ในขณะที่จีนเองก็มีความจำเป็นที่จะต้องขยายบทบาทและรักษาอิทธิพลไม่เพียงแต่การที่จะรักษาสถานะเดิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แต่ยังคงเพิ่มบทบาทมากยิ่งขึ้น ดังนั้น อนาคตความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงที่เรียกกันว่า CLMV เกิดจากปัจจัยใดที่เป็นตัวผลักดัน (Push Factor) และปัจจัยใดที่ดึงดูด (Pull Factor) ให้มีการรุกคืบเข้ามาของจีน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนที่รุกคืบเข้ามาในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงทั้ง 4 ประเทศ (CLMV) นั้นจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้า การจ้างงาน และกระแสการหมุนเวียนของเงินและการชำระเงินของเงินสกุลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเงินหยวนของจีน แต่การขยายตัวอย่างรวดเร็วก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งต่อประเทศดังกล่าว ไม่มากนักน้อย ผลของการรุกคืบเข้ามาของจีนที่มุ่งเน้นไปยังการขยายเส้นทางออกไปทางถนนและทะเลภายใต้โดยใช้นโยบายแห่งชาติของจีนที่มีการประกาศอย่างเป็นทางการ คือ “One Belt, One Road (OBOR)”

โดยนโยบาย OBOR เป็นการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานในแต่ละด้าน เพื่อที่จะนำไปสู่การค้า นโยบายและการแลกเปลี่ยนทางการเงิน เป้าหมายสุดท้ายคือประชาชน เส้นทางสายไหมมีอยู่ 2 เส้นทาง คือ 1) Silk Road Economic Belt หรือ เส้นทางสายไหม (เส้นทางทางบก) 2) Maritime Silk Road หรือ 21st Century Maritime Silk Route Economic Belt ซึ่งแม้ว่าจีนเองจะมีศักยภาพและการเติบโตของเศรษฐกิจที่แสดงให้เห็นว่าความพยายามที่จะใช้เส้นทางผ่านการเข้าไปในประเทศต่าง ๆ อย่างไรก็ตามผลของการใช้นโยบาย OBOR จะส่งผลกระทบต่อประเทศที่เป็นเส้นทางผ่านมายังอาเซียนอย่าง 4 ประเทศ ใน CLMV มีมากหรือน้อยเพียงใด ผลของการขยายอิทธิพลทางการค้าและการลงทุนของจีนนั้น ส่งผลกระทบต่อประเทศ CLMV ทั้งผลดีและผลเสียอย่างไรเกิดผลกระทบอย่างไร และต้องปรับตัวอย่างไรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การเปรียบเทียบบทบาทการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศที่ติดต่อกับพรมแดนของประเทศทั้ง 4 ได้แก่ เมียนมา ลาว กัมพูชา และเวียดนาม จะเป็นตัวอย่างของการขยายอิทธิพลของจีนที่ชัดเจนในเชิงบริบทของพื้นที่ได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุผลสองประการคือ (1) การพัฒนาเป็นพื้นที่การรวมกลุ่มด้านการค้า การลงทุนขนาดใหญ่ อันส่งผลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจในระหว่างประเทศ และ (2) การใช้ประเทศในภูมิภาคนี้เพื่อเป็นประตูในการขนส่งสินค้า การขยายฐานการผลิต และปัจจัยการผลิตเข้าไปสู่ประเทศในภูมิภาคอาเซียนอื่น ๆ เช่น ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และสิงคโปร์

จากสถานการณ์ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวิจัยถึงรูปแบบของการขยายตัวอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนต่อพื้นที่อนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายอิทธิพลทางการค้าและการลงทุนในรูปแบบของผ่านความร่วมมือที่อยู่ภายใต้กรอบ OBOR ต่อ 4 ประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม ซึ่งทั้งหมดมีพื้นที่ชายแดนทางบกติดต่อกับประเทศจีนของมณฑลยูนนานของจีน เพื่อตอบสนองต่อความรู้ความเข้าใจในประเด็นของการขยายอิทธิพลทางการค้า การลงทุนของจีน โดยใช้การวิเคราะห์โดยการหารูปแบบของการค้าและการลงทุนของจีนในกลุ่มประเทศ CLMV ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ข้อได้เปรียบ เสียเปรียบจากการที่จีนเข้ามามีอิทธิพลในมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การที่ประเทศไทยสามารถนำไปใช้เป็นนโยบายทางด้านการค้า การลงทุนในประเทศ CLMV ได้อย่างเกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่จะไม่เกิดการเอาเปรียบหรือทำให้ประเทศที่เข้าไป (Host Country) เกิดการเสียประโยชน์จากการเข้ามาของการค้า การลงทุนของไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบการขยายอิทธิพลทางการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศทั้ง 4 ประเทศ คือ ประเทศลาว เมียนมา กัมพูชา เวียดนาม (CLMV) ถึงรูปแบบของการขยายอิทธิพลของจีนนั้นที่เข้ามานั้นในรูปแบบใด จีนมองเห็นสิ่งใดถึงเข้ามาในประเทศแต่ละประเทศ และเมื่อเข้าไปแล้วเจออุปสรรค ปัญหา อย่างไรบ้าง
2. เพื่อศึกษาว่าการขยายอิทธิพลเข้ามาของจีนในแต่ละประเทศ (CLMV) ก่อให้เกิดประโยชน์หรือผลเสียอย่างไรในประเทศ CLMV
3. เพื่อศึกษาถึงผลจากการรุกคืบดังกล่าวของจีนใน CLMV นั้น ประเทศไทยจะได้ประโยชน์อย่างไรได้บ้างจากการมีรูปแบบของการขยายอิทธิพลของจีนใน CLMV

สมมุติฐานการวิจัย

1. สมมุติฐานด้วยความเชื่อว่าจีนกำลังขยายอิทธิพลเข้ามาในแต่ละประเทศ มีรูปแบบที่ทั้งเหมือนหรือแตกต่างกัน ทั้งนี้ต้องการหลักฐานว่าแต่ละประเทศโดยการสำรวจ สัมภาษณ์ และทบทวนวรรณกรรม รวมถึงสำรวจในลักษณะของการทำสัญญาของรัฐ และภาพของการเข้ามาของเอกชนจีนเข้ามาทำการค้า ลงทุนในแต่ละประเทศนั้นใช้หลักเกณฑ์อะไรในการเข้ามา พร้อมทั้งหาคำตอบว่าการลงทุนของจีนในอุตสาหกรรมในแต่ละประเทศใน CLMV รายประเทศนั้น ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไร โดยจีนเข้ามาทำการค้า และการลงทุนในอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันในประเทศ CLMV ในลักษณะที่แตกต่างกันอย่างไรเช่น จีนได้สัมปทานทำการตั้งโรงงาน หรือสัมปทานด้านการเกษตร หรือเข้าพื้นที่อย่างไร ลักษณะของการค้า ลงทุนกับคนที่ท้องถิ่นทำในลักษณะไหน ในกลุ่มของนักลงทุนจีนในประเทศ CLMV มาจากไหนอย่างไร นโยบายที่เป็นการขยายอำนาจของจีนภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างกันกับประเทศแต่ละประเทศใน CLMV 4 ประเทศนั้นเกิดจากอะไร เพราะข้อตกลงอะไรเป็นพิเศษที่ประเทศดังกล่าวทำกับจีนหรือไม่ หรือถ้าไม่ใช่ปัจจัยใดที่ทำให้เกิดโครงการดังกล่าว และที่สำคัญจีนประสบปัญหา และอุปสรรค หรือประสบผลสำเร็จ
2. ข้อสมมุติฐานที่ว่าด้วยประเทศที่ขยายอิทธิพลเข้ามานั้นแตกต่างกันออกไปตามความเข้มข้นของกฎหมายการค้า การลงทุน หรือกฎหมายของประเทศว่าด้วยการประกอบอาชีพของคนต่างด้าว โดยข้อสมมุติฐานในข้อนี้มีความเป็นจริงมากน้อยเพียงใดที่ปัญหาของการเกิดปรากฏการณ์ของการขยายอิทธิพลของจีน ในลักษณะของ “นอมินี” ขึ้นจริงหรือไม่ โดยจะทำการสัมภาษณ์จากผู้ประกอบการในแต่ละประเทศ CLMV ว่าได้เรียนรู้อะไร มีข้อดีข้อเสียอะไรบ้างจากเหตุการณ์ดังกล่าวหรือไม่อย่างไรเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับใน 4 ประเทศ
3. จีนมีการเตรียมความพร้อมในด้านของการสร้างองค์ความรู้ของประเทศเพื่อนบ้านผ่านศูนย์การศึกษาอาเซียนของมหาวิทยาลัยของเมืองที่เป็นศูนย์ของการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ศูนย์อาเซียนศึกษา กับมณฑลที่เป็นประตูการค้าติดต่อกับอาเซียน (ASEAN Gateway) ที่สำคัญ ได้แก่ มณฑลยูนนาน กวางสี เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาถึงกรอบของนโยบาย OBOR มาขยายผลอย่างไร ในเชิงของการศึกษากับงานด้านการศึกษาของประเทศ CLMV และประเด็นของการศึกษาภายใต้กรอบ OBOR นั้น มีทิศทางของงานศึกษาวิจัยในด้านใดบ้าง

ระเบียบวิธีวิจัย

การสอบทานถึงการขยายอิทธิพลโดยการมุ่งจับประเด็นนโยบายของ OBOR 4 ด้านของแต่ละประเทศ ประกอบด้วย

1. Physical Level ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
2. Institutional Level ได้แก่ การแก้ปัญหาอุปสรรค อำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade facilitation) ความร่วมมือทางด้านภาครัฐและทางด้านเอกชน ลดอุปสรรคการค้า
3. Financial Level ได้แก่ การจัดหา หรือการระดมทุน
4. Mental Level หรือ People Level ได้แก่ การศึกษา การสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจระหว่างชาวจีนกับประชาชนในแต่ละประเทศถึงการแลกเปลี่ยนสังคม วัฒนธรรม

วิธีการเก็บข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ จึงประกอบไปด้วย สองวิธี ดังนี้ คือ

1. การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยการใช้สถิติข้อมูลการค้าแบบทวิภาคี (Bilateral Trade) ของประเทศจีนกับประเทศใน CLMV แต่ละประเทศ
2. การศึกษาทางด้านคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยการวิจัยเอกสารด้วยการทบทวนงานที่เกี่ยวข้องทั้งไทยและต่างประเทศ literature review ของนโยบายของจีนที่ส่งผลต่อการรุกคืบออกไปภายนอก ได้แก่ การผลักดันนโยบาย “One Belt, One Road” เป็นนโยบายหลักในการช่วยเชื่อมโยงจีนกับโลก รวมถึงการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงการขยายอิทธิพลของจีนในประเทศ CLMV ทั้งของต่างประเทศ และของไทยเพื่อให้การศึกษาในครั้งนี้มีความต่อเนื่องและสมบูรณ์
3. การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้ด้านบริบทการค้า การลงทุนของจีน ในประเทศ CLMV โดยใช้กรอบการศึกษา 4 กรอบ 4 ประเทศ มาใช้เพื่อการลงพื้นที่ในประเทศจีน และทั้ง 4 ประเทศ เพื่อ การออกแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีลักษณะเป็นทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ จะมุ่งเน้นที่การตอบคำถามวิจัยประเภท อย่างไร และเพราะเหตุใด ข้อมูลที่ได้มาจะอยู่ในรูปแบบสัมภาษณ์ บันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และข้อความอื่น ๆ

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ยศ สันตสมบัติ (2557) ทำการศึกษาเรื่อง มังกรหลากสี: การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนและพันธกิจเผยแผ่อารยธรรมจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นงานวิจัยที่ให้ความสนใจในสัมพันธภาพระหว่างประเทศจีนกับประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ภายใต้เงื่อนไข 3 ประการ คือ (1) การขยายตัวของการค้า การลงทุน และความช่วยเหลือต่างประเทศ (2) การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนผ่านสัมปทานที่ดินและ โครงการขนาดใหญ่ และ (3) การแพร่กระจายของวัฒนธรรมเศรษฐกิจที่มาพร้อมกับการหลั่งไหลของจีนอพยพรุ่นใหม่สู่ลุ่มแม่น้ำโขง

จีนได้เข้าไปลงทุนในการพัฒนาประเทศที่เรียกว่าด้อยพัฒนาให้มีสาธารณูปโภคเพิ่มมากขึ้นทั้ง ในลาว กัมพูชา เวียดนาม เมียนมา จนหลายประเทศเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเด่นในหลายประเทศ จีนใช้นโยบายในแบบการสร้างเขตเศรษฐกิจของตนเองขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ในอาเซียนแล้วนำนักลงทุน แรงงาน เข้าไปมีส่วนในการจัดการ เช่น การสร้างถนนในประเทศลาว การให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาและซ่อมบำรุงต่าง ๆ แก่ กัมพูชา ระหว่างจีนและเวียดนามแม้จะมีความตึงเครียดทางการเมืองแต่ในเรื่องเศรษฐกิจถือว่าจีนเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาของเวียดนาม เนื่องจากการจะพัฒนาประเทศเวียดนามยังต้องการการลงทุนขนาดใหญ่หลายโครงการซึ่งส่วนใหญ่ก็หวังพึ่งพานักลงทุนจีน ทำให้มีการเคลื่อนย้ายทั้งการลงทุนและแรงงานของจีนเข้ามาสู่เวียดนามมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมียนมาเริ่มมีความต้องการพึ่งพาจีนหลังจากเหตุการณ์ปราบปรามประชาชนอย่างรุนแรงในเหตุการณ์ 8888 ทำให้สถานะเมียนมาต่อชาติตะวันตกถือว่าลดน้อยลงอย่างมากจนเกิดการคว่ำบาตร จึงทำให้ความช่วยเหลือจากจีนมีความสำคัญมากขึ้น แต่การพึ่งพาของเมียนมาที่พึ่งพาจีนแตกต่างจากหลากหลายประเทศในอาเซียนอย่างมากคือการที่เมียนมาไม่ได้พึ่งพาจีนฝ่ายเดียว แต่กลับโน้มน้ำหนักให้จีนสนับสนุนรัฐบาลของตนภายใต้การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน สำหรับประเทศไทยแม้จะไม่ได้มีความพึ่งพาจากจีนในการพัฒนาประเทศแต่ก็ถือว่าไทยและจีนต่างเป็นประเทศคู่ค้ากันมาโดยตลอดโดยความสัมพันธ์เริ่มมาจากการร่วมมือทางด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคงในอินโดจีน ซึ่งมีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจอย่างมาก

ดังนั้นการแพร่ขยายอิทธิพลของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นมีการแพร่ขยายในรูปแบบของการค้า และการลงทุนและการใช้ความสัมพันธ์และการช่วยเหลือให้ประเทศเหล่านี้พัฒนาตนเองขึ้นไปพร้อมกับจีน แต่จีนก็ไม่ได้ต้องการ การจัดระเบียบการปกครองของประเทศต่าง ๆ ที่เข้าไปช่วยเหลือ ลงทุน หรือไปปรับเปลี่ยนโครงสร้างของประเทศเหล่านั้นแต่กลับเข้าไปปรับเปลี่ยนการลงทุนของตนเองให้เหมาะสมกับตนเองรวมถึงวัฒนธรรมที่ถือว่ามีความใกล้เคียงกันอย่างมากทำให้มีการทำความเข้าใจกันได้ง่ายยิ่งขึ้น และการที่ประชาชนคนจีนรุ่นใหม่เริ่มมีการกระจายถิ่นฐานการลงต่าง ๆ ไปมากขึ้นก็เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจในการก้าวสู่ประเทศมหาอำนาจ และกลายเป็นประเทศที่มีอิทธิพลมากในลุ่มแม่น้ำโขง

จากการสืบค้นและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถนำเสนอถึงนโยบายด้านการค้าและการลงทุนของจีนในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้านที่ชายแดนติดต่อกับจีน คือ C-L-M-V ยกเว้นกัมพูชาที่แม้จะไม่มีชายแดนติดแต่มีความสัมพันธ์ในลักษณะพิเศษและผลกระทบดังกล่าวมีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกัน โดยจากการสอบถามตามกรอบของ OBOR 4 องค์ประกอบได้แก่ Physical Level, Institutional Level, Financial Level และ Mental Level โดยการเก็บข้อมูลได้ผลที่เกี่ยวข้องดังนี้

Huang Wenbin และ Andreas Wilkes (2010) ได้ศึกษาขั้นตอนในการพัฒนานโยบายการลงทุนในต่างประเทศของจีน (Stages in China's overseas investment policy development) กล่าวถึง ความถี่ในการออกนโยบายการลงทุนในต่างประเทศของจีนนั้นมีการกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ของพวกเขาเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา ในสองช่วงแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 - 2544 ความถี่ของการออกนโยบายใหม่อยู่ในระดับต่ำประมาณ 4 ครั้งต่อปี ระบบการวางแผนทางเศรษฐกิจนำไปสู่กระบวนการบริหารจัดการที่เข้มงวด และการขาดทรัพยากรลงทุนส่งผลให้กิจกรรมการลงทุนมีจำกัด อย่างไรก็ตามการลงทุนในต่างประเทศก็ค่อยๆกลายเป็นจุดสำคัญในเศรษฐกิจของประเทศ และจีนได้พัฒนากลยุทธ์ออกนอกประเทศอย่างเป็นทางการ เนื่องจากมีการประกาศกลยุทธ์นี้ในปี พ.ศ.2543 ทำให้นโยบายเกี่ยวกับการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศจึงได้รับการเผยแพร่บ่อยครั้งมากขึ้น โดยเพิ่มขึ้นมากกว่า 15 ครั้งต่อปีตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 ซึ่งนโยบายส่วนใหญ่เหล่านี้ได้รับการออกแบบเพื่อเพิ่มการลงทุนในต่างประเทศ

ผลการวิจัย

การค้าการลงทุนและโครงการต่าง ๆ ใน CLMV มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามความเสี่ยงทางการเมืองและความไม่แน่นอนจะยังคงเป็นปัจจัยที่ท้าทายต่อนักลงทุนจีนและต่างประเทศ บริษัทจีนจะต้องดำเนินการประเมินความเสี่ยงและเข้าใจประเทศปลายทางเป็นอย่างดี รัฐบาลจีนและประเทศต่าง ๆ ตามแนวเส้นทางจะต้องร่วมมือกันเพื่อลดความเสี่ยงเหล่านี้

เวียดนาม

เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองในเวียดนามเริ่มมีเสถียรภาพมากขึ้นและมีการขยายตัวของการลงทุนในประเทศจีนอย่างรวดเร็ว โดยการลงทุนขยายตัวจากหนึ่งโครงการในปี พ.ศ.2534 เป็น 76 โครงการในปี พ.ศ.2542 มีมูลค่าการลงทุนรวม 120 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และประมาณสิ้นปี พ.ศ.2557 มีบริษัทจดทะเบียนเพิ่มขึ้นเป็น 1,089 แห่ง ในประเทศเวียดนาม แม้ว่าการลงทุนของจีนในเวียดนามมีการเติบโตอย่างรวดเร็วแต่การลงทุนของบริษัทจีนในเวียดนามยังอยู่ในขั้นเริ่มต้น ตามรายงานด้านการลงทุนของเวียดนามซึ่งเผยแพร่เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2557 ตั้งแต่วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2557 เวียดนามได้รับการลงทุนทั้งหมด 16,053 โครงการ ซึ่งมีทุนจดทะเบียนทั้งสิ้น 234.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ ประเทศเวียดนามนั้นได้แบ่งแยกในเรื่องของความสัมพันธ์และเรื่องธุรกิจ รัฐบาลค่อนข้างมีความชัดเจนเพราะทราบว่าประชาชนไม่นิยมของจีน และรัฐบาลมีกลยุทธ์ในการดึงดูดนักลงทุนจีน เช่น จังหวัดไหนที่ไม่มีชื่อเสียงและอยู่ห่างไกลจะมีค่าแรงที่ถูกลงเพื่อเป็นการขยายความเจริญ ในด้านโครงสร้างพื้นฐานจีนเข้ามาลงทุนทำรถไฟแต่ได้มีการเลื่อนออกไปด้วยปัญหาหลาย ๆ อย่างที่มีต่อจีน

เมียนมา

รัฐบาลเมียนมาเปิดเสรีนโยบายการค้าเพื่อกระตุ้นการลงทุนจากต่างประเทศในปี พ.ศ.2531 ตั้งแต่นั้นมาการค้าทวิภาคีจีน - เมียนมามีการเติบโตอย่างต่อเนื่องจนถึงต้นศตวรรษที่ 21 ในปี พ.ศ.2544 รัฐบาลจีนได้เปิดตัวนโยบาย “Go Global” ซึ่งเป็นนโยบายที่ส่งเสริมการลงทุนของบริษัทในประเทศ จากนั้นในช่วงปี พ.ศ. 2548-2553 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในเมียนมาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประเด็นหลักประการหนึ่งคือการที่จีนได้กลายมาเป็นผู้บริโภครถพ่วงการคมนาคมขนาดใหญ่ที่สุดในโลกเนื่องจากเมียนมาอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติจึงทำให้ประเทศจีนสนใจที่จะเข้ามาลงทุน อย่างไรก็ตามก็ดึงดูดกลุ่มสิทธิมนุษยชนยังแสดงความกังวลเกี่ยวกับโครงการลงทุนของจีน ต่อจากนั้นโครงการลงทุนขนาดใหญ่สองแห่งจากประเทศจีนประสบปัญหาร้ายแรงได้แก่ เชื้อน Myitsone และเหมืองทองแดง Letpadaung ส่งผลให้เงินลงทุนจากบริษัทจีนลดลงอย่างมากเป็น 217.8 ล้านดอลลาร์ในปีงบประมาณ พ.ศ.2554 ในขณะที่ในปี พ.ศ.2553 อยู่ที่ 875.6 ล้านดอลลาร์ แม้ว่าจีนจะยังคงเป็นนักลงทุนรายใหญ่ที่สุดของเมียนมาแต่บริษัทจีนบางแห่งอาจยังคงรอดูพัฒนาการทางการเมืองอย่างใกล้ชิด

กัมพูชา

การค้าทวิภาคีระหว่างจีนกับกัมพูชาเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในปี พ.ศ.2557 กัมพูชามีบริษัทรัฐวิสาหกิจของจีนประมาณ 1,000 รายและบริษัทเอกชนที่ได้รับการสนับสนุน โดยทั่วไปแล้วรัฐวิสาหกิจของจีนส่วนใหญ่ลงทุนในโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำ การก่อสร้าง สาธารณูปโภค การทำเหมืองแร่และโครงการขนาดใหญ่อื่น ๆ ที่มีความสำคัญระดับชาติในขณะที่บริษัทเอกชนจีนลงทุนด้านการผลิตเสื้อผ้า การสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ การเกษตร การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมอาหาร ภาคการผลิตเสื้อผ้าได้ดึงดูดนักลงทุนจีนเป็นจำนวนมากโดยมีการลงทุนในจีนมากกว่าครึ่งหนึ่งในอุตสาหกรรมสิ่งทอ สหนิวิลล์ก็เป็นธุรกิจของคนจีนแทบทั้งหมดส่งผลให้เกิดการก่ออาชญากรรมที่มาจากคนจีนเป็นจำนวนมาก กัมพูชานั้นไม่ได้ต่อต้านจีนเพียงแต่ต้องการความแน่ใจว่าจะลดความขัดแย้งและความตึงเครียดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต จีนยังกังวลว่าการเปลี่ยนแปลงในรัฐบาลอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทิศทางของนโยบายภายใต้การบริหารปัจจุบันของกัมพูชาซึ่งพรรคกษัตริย์กัมพูชายังคงมีความขัดแย้งอย่างมากกับรัฐบาลปัจจุบันและหากมีอำนาจในการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ.2561 อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีนและกัมพูชาและอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของจีน

ลาว

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาจีนเป็นหนึ่งในแหล่งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของลาวซึ่งเป็นแหล่งลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ที่ลงทุนในหลายภาคส่วน ได้แก่ พลังงานน้ำ เหมืองแร่ การค้าและบริการ วัสดุ การก่อสร้าง เกษตรกรรม และปศุสัตว์ เป็นต้น ในปี พ.ศ.2556 มีบริษัทในจีนประมาณ 700 แห่ง ที่ดำเนินงานอยู่ในประเทศลาว บริษัทจีนกว่า 700 แห่ง ในลาวส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจเอกชน บริษัทจีนส่วนใหญ่ที่ดำเนินงานในประเทศลาวมาจากมณฑลยูนนานซึ่งเป็นมณฑลเดียวของจีนที่มีพรมแดนติดกับประเทศลาว

เนื่องจากปัจจัยเรื่องกายภาพที่ไม่มีทางออกสู่ทะเลส่งผลให้ลาวจัดการตัวเองไม่ได้ ในขณะที่เวียดนามแม้จะมีผลกระทบมากแต่เรื่องการค้าด้านรัฐบาลสามารถจัดการได้ ในประเทศลาวเกิดปัญหาเกี่ยวกับนักลงทุนของจีนคือการลงทุนทุกประเภทจะอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษในลาว เช่น ถ้ามีการกระทำผิดกฎหมายก็จะหลบหนีเข้าไปในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษทำให้ตำรวจเข้าไปจับกุมไม่ได้เนื่องจากกลัวเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ไทย

สำหรับประเทศไทยนั้นในเรื่องการค้าขายและการลงทุนกับจีนก็ยังคงดำเนินอยู่ แต่ก็อาจมีบางส่วนที่เข้ามาเพื่อสอนหนังสือ มาเรียนหนังสือ นอมนิกียังทำอยู่ มีโฆษณาเพิ่มขึ้นซึ่งกลายเป็นศูนย์รวมของคนจีน (Entertainment Spot) อีกอันหนึ่ง สำหรับรัฐบาลไทยในปัจจุบัน แม้จะมีความเชื่อมั่นกับจีนในลักษณะที่มองว่าจะเกิดประโยชน์กับการมีความสัมพันธ์กับจีนที่ดีอย่างต่อเนื่อง แต่ก็มีความระมัดระวังในลักษณะที่ไม่ให้เกิดการรุกคืบของจีนที่ทำให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์ของไทยเป็นหลัก การเข้ามามีบทบาทของการค้าและการลงทุนของจีนนั้นเข้ามาทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐบาล ภาครัฐวิสาหกิจ ภาครัฐกิจ นักท่องเที่ยว นักศึกษา โดยปัจจุบันมีการศึกษาวิเคราะห์ถึงความพึงพอใจ หรือสำรวจความพอใจถึงการยอมรับถึงบทบาทของการลงทุนจีนโดยสถาบันคลังสมองของจีน การหาช่องทางการเข้าถึงในลักษณะการร่วมมือมากขึ้นทางด้านการศึกษา และวิจัย การทำผ่าน Soft Power ด้านการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม บ้านพี่เมืองน้อง การออกมาแสวงหาการลงทุนของมณฑลแต่ละมณฑลผ่านมหาวิทยาลัย ผ่านกลุ่มนักธุรกิจที่มุ่งมาทราบถึงโอกาสของการค้าและการลงทุน โดยผ่านมหาวิทยาลัยในไทย หรือภาครัฐกิจอื่นที่ตอบสนองกลุ่มผู้บริโภคจีนภายนอกประเทศ เช่น ที่พักออาศัย โรงพยาบาล ที่สำคัญคือ มีการตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่มีกลุ่มของธุรกิจจีนมาลงทุน การพยายามที่จะโยงกับกลุ่มอุตสาหกรรมจีนที่มีความถนัดของแต่ละมณฑลเข้ากับจุดแข็งของไทย การพยายามหาผู้เล่นที่แท้จริง (Real Player) การพยายามที่จะทราบและเข้าใจกฎหมายการลงทุนของไทย ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของประเทศ CLMV จีนจึงมองไทยในลักษณะของประเทศที่เปรียบเหมือนกับเป็นผู้รับรองสินค้าของจีน เหมือนกับที่อุตสาหกรรมของญี่ปุ่นลงหลักปักฐาน ในไทยมาตลอด จีนเองยังขาดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของการทำธุรกิจ การค้า การลงทุน จีนมีการลงทุนในไทยเพิ่มมากขึ้น มีความต้องการที่เป็นไปโดยไทยยังมีช่องว่างที่ทั้งเอื้อและขัดขวาง ความเข้าใจถึงบทบาทของการลงทุนของจีนเองในไทย รวมถึงแผนการพัฒนาประเทศ และยุทธศาสตร์ประเทศไทย ขณะเดียวกันยังคงมีความพยายามของจีนทุกภาคส่วนในการเข้าถึงความคืบหน้าของโครงการที่เป็นตัวแทนความสำเร็จของ OBOR ได้แก่ โครงการรถไฟไทย-จีน เป็นลำดับแรก โดยไทยเองสามารถปรับตัวโดยการเรียนรู้ไปกับจีนได้ ผ่านเครือข่ายความร่วมมือของไทยในประเทศในอาเซียนที่จะต้องพยายามหาว่าจะการเรียนรู้ตรงไหนเพิ่มเติมได้บ้าง หรือใช้ฐานในการร่วมมือกัน โดยเอาจีนเป็นตัวอย่างและแบ่งปันมองจีนในแนวทางที่เกิดประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง

วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

ประเทศไทยนั้นเป็นฐานที่ใช้ความสัมพันธ์แบบพี่น้องกับจีนในการทำธุรกิจซึ่งหากทำกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ถูกต้องกับการถือปฏิบัติสำหรับคนต่างชาติในการทำธุรกิจ ให้ผู้มาลงทุนทราบถึงข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ เช่น การใช้אוּדוּתทางวีซ่ามาเป็นอุปสรรค จะทำอย่างไรที่จะแยกระหว่างคนที่มีศักยภาพที่แท้จริงออกมา รูปแบบของสถานศึกษาที่มีนักศึกษาจีนอยู่ควรเป็นหน่วยบ่มเพาะ เพื่อให้ทราบว่าจะใช้ให้เป็นประโยชน์ได้อย่างไร คนจีนที่เข้ามามีลักษณะของการรู้จักว่าจะค้าขาย มีนักศึกษาจีนที่มาเรียนภาษาไทยจนสามารถที่จะจับเอากระแสความต้องการของทางฝั่งจีนมาเปลี่ยนเป็นธุรกิจได้ ในประเทศจีนนั้นมีการแข่งขันสูง มีความเข้าใจในมิติต่าง ๆ ของประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงของตัวเองน้อย ทำให้ไทยมีโอกาที่จะร่วมลงทุนสูง การเข้าไปควรจะต้องเป็นคู่ค้าที่ดีเพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกันซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับทั้ง 2 ฝ่าย การตั้งรับจำต้องมีจุดแข็ง เช่น ปัจจุบันทางมหาวิทยาลัยของจีนนั้นถูกใช้เป็นจุดศูนย์กลางสำหรับการออกไปลงทุนยังต่างประเทศ ความต้องการเรียนรู้ระบบของกฎหมายด้านการค้า การลงทุน ว่าข้อกฎหมายใดทำได้ ทำไม่ได้ ความเสี่ยงของการทำการค้าการลงทุนคืออะไรในแต่ละประเทศ

ตัวอย่างที่ถูกถามมากที่สุด คือเรื่องความคืบหน้าของรถไฟ ต้องทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ประเทศไทยนั้นมีจุดขายด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม ซึ่งยังคงเป็นจุดแข็ง การสร้างความตระหนักรู้ด้านวัฒนธรรมจะจับต้องอย่างไร การใช้แบบจำลองของประเทศญี่ปุ่น (Japanese Model) หรือ Soft Power ด้านสื่อ ด้านภาพยนตร์ แฟชั่น ใน CLMV ของไทยที่มีอิทธิพลสูงมาก การทำให้เกิดความเข้าใจกับจีนรุ่นใหม่ ให้มาเรียนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมที่ประเทศไทย การเสริมจุดแข็งของคนไทยที่สามารถขายของได้แม้จะไม่ใช้สินค้า ต้องเป็นวัฒนธรรม ต้องมีชุมชน มหาวิทยาลัย การเรียนการสอนร่วมกับจีนเพื่อตอบโจทย์อย่างยั่งยืน ซึ่งปัญหานี้ต้องมีหน่วยงานที่ขึ้นนำ ต้องตามข่าวและนำเสนอออกไปเพื่อเป็นการตั้งรับ ดังนั้นการที่ไทยจะตั้งรับได้ไทยต้องแข็งแกร่งในทุกภาคส่วนและลงไปถึงระดับชุมชน เช่น ต้องทำให้ทุกชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่พัฒนาตนเองได้ ไทยต้องรักษาความเป็นเอกลักษณ์ เดิบบทแบบมีเอกลักษณ์และมีเอกราช เป็นเมืองโบราณที่ทันสมัย ในการทำธุรกิจ สิ่งที่ต้องทำคือต้องลงไปในชุมชน และต้องดึงคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษา เรียนรู้เทคโนโลยี มีเครือข่ายให้กลับไปอยู่กับพื้นที่โดยไปพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า ซึ่งจุดแข็งคือเอกลักษณ์ของไทยที่ต้องมีทั้งต้องมีเอกราช เอกลักษณ์ ที่การเติบโตอย่างยั่งยืนไปพร้อมกันกับจีน

อ้างอิง

ยศ สันตสมบัติ. 2557. **มังกรหลากสี : การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนและพันธกิจเผยแผ่อารยธรรมในอุษาคเนย์**. วนิตาการพิมพ์. เชียงใหม่. 630 น.

Huang Wenbin. and Andreas Wilkes. 2011. **Analysis of China's overseas investment policies**. Center for International Forestry Research. Indonesia. 44 p.

Ministry of commerce of the people's republic of China. **2015 Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment**. 160 p.

Ning Zhang. 2012. **Research on Trading Relations between China and Vietnam**. Journal of Engineering (JOE) 30 Vol. 1, No. 2, 2012 Copyright © World Science Publisher, United States.

Shihong Bi. (2010). Research on Border trade between China and Myanmar, Chiba: Institute of Developing Economies.

Phou Sambath. **Cambodia-China Relation: Past, Present and Future**. <http://www.ncku.edu.tw/cseas/98CSEAS/report%20SEA/CAM/cam11%20phou%20sambath.pdf> > เข้าถึง เมื่อ 1 กันยายน พ.ศ.2560

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมการค้าต่างประเทศ สำนักสิทธิประโยชน์ทางการค้า. (2554). **คู่มือการใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้า ภายใต้ ความตกลง อาเซียน-จีน** [ออนไลน์]. สืบค้นจาก http://fta.dft.go.th/LinkClick.aspx?Fileticket=ckV04nlz_7o%3D&tabid=63&mid=385. [15 กันยายน พ.ศ.2560].
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (XXXX). ชื่อเรื่อง [ออนไลน์]. สืบค้นจาก http://www.ditp.go.th/main.php?filename=la_trade. [15 กันยายน พ.ศ.2560].
- พินิตพันธุ์ บริพัตร. (2560). **ทางแพร่งแห่งความสัมพันธ์เมียนมา-จีน** [ออนไลน์]. กรุงเทพฯธุรกิจ ฉบับวันที่ 31 พฤษภาคม 2560, สืบค้นจาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/644761>. [22 กรกฎาคม 2561].
- นันท์ชนก วงษ์สมุทร. (2561). **ชาวกัมพูชาห่วงทุนจีนแปลงสภาพกัมปอตไม่เหลือเค้าเมืองสงบ** [ออนไลน์]. BBC News. 14 สิงหาคม 2560, สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/amp/international-45170107> [30 เมษายน 2561]
- นิสิต. (2555) ไม่มีข้อมูล หน้า 3-8
- ยศ สันตสมบัติ. (2557). **มังกรหลากสี : การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนและพันธกิจเผยแผ่อารายธรรมในอุษาคเนย์**, วนิดาการพิมพ์: เชียงใหม่.
- วิบูลย์ ตั้งกิตติภากรณ์, (ม.ป.ป). เอกสารประกอบโครงการสัมมนา เรื่อง “ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบและวิธีการค้าในประเทศจีน และมณฑลทางจีนตอนใต้” โดย ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ [ออนไลน์]. สืบค้นจาก <http://www.fareastlegalthailand.com>
- วิบูลย์ ตั้งกิตติภากรณ์, (ม.ป.ป). “กฎหมายว่าด้วยการลงทุนและการค้าในประเทศจีน” [ออนไลน์]. สถาบันฝึกอบรมการค้าระหว่าง ประเทศ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. [14 พฤษภาคม พ.ศ. 2546] <http://www.fareastlegalthailand.com/images/1128678381/China%20law-1.pdf>.
- สารสิน วีระผล. (2548). **Tribute and Profit Sino-Siames Trade 1652 – 1853, จิมก้องและกำไร การค้า ไทย-จีน**. บรรณาธิการ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. แปลโดย พรรณงาม เก้าธรรมสาร; รัชชี ฮันโสภา; สมภาพ แลคโซ กรุงเทพมหานคร.

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน). (2560). **การประเมินผลกระทบของนโยบายการค้าระหว่างประเทศเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและการเติบโตอย่างสมดุลของประเทศสมาชิกอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง**. (พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง). โรงงานพิมพ์: กรุงเทพฯ.

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน). (2558). **พลวัตของเงินในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงและนัยต่อประเทศไทย**. สหมิตรปริ้นต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด: นนทบุรี.

ธนาคารแห่งชาติสิงคโปร์ (DBS)

สำนักงานตัวแทนส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ เสียมราฐ.

ศูนย์ความรู้เพื่อการค้าและการลงทุนกับจีน สำนักงานยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์

http://www.chineselawclinic.moc.go.th/info/info_detail.php?idcont=6&idcontsub=16#> [9 ตุลาคม พ.ศ.2560]

ศูนย์ความรู้เพื่อการค้าและการลงทุนกับจีน สำนักงานยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์, 2551, ข้อตกลงว่าด้วยเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน [ออนไลน์]. สืบค้นจาก http://www.chineselawclinic.moc.go.th/info/info_detail.php?idcont=8&idcontsub=361> [10 กันยายน พ.ศ.2560]

ภาษาต่างประเทศ

Anna Fifield. (2018) **This Cambodian city is turning into a Chinese enclave, and not everyone is happy** [Online]. *The Washington Post*. March 15. Retrieve from https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/this-cambodian-city-is-turning-into-a-chinese-enclave-and-not-everyone-is-happy/2018/03/28/6c8963b0-2d8e-11e8-911f-ca7f68bfff0fc_story.html?utm_term=.5b3a8e6a8c29. [April, 2 2561]

ASEAN Secretariat, [Online]. Retrieve from <https://asean.org/asean/asean-secretariat/>

ASEAN FDI Database (July 2015)

Asian Development Bank (ADB) (2014) *Cambodia: Diversifying beyond Garments and Tourism*. Manila: Asian Development Bank, p.xv, [Online]. <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/149852/cambodia-diversifying-country-diagnostic-study.pdf>, accessed March 10, 2017.

- Association of Southeast Asian Nations. (2004). **ASEAN Statistical Yearbook 2003** [Online].
Retrieve from www.asean.org/news/item/foreign-direct-investment-statistics. [November 12, 2012].
- Association of Southeast Asian Nations. (2009). **ASEAN Statistical Yearbook 2008** [Online].
Retrieve from <http://aseanstats.asean.org>. [November 12, 2012].
- Anti-monopoly Law of the People's Republic of China (Adopted at the 29th meeting of the Standing Committee of the 10th National People's Congress of the People's Republic of China on August 30, 2007). Retrieve from <http://english.mofcom.gov.cn/article/policyrelease/Businessregulations/201303/20130300045909.shtml>
- CEIC compiled by KResearch
- CCTV America (2015) หน้า 3-3
- Chen, H. (2000). **China Diplomatic Strategies in the Twenty-First Century**. Beijing: Shi-shi Publishing House.
- Chen, H.-y. (2007). "Evaluation on the China-ASEAN Free-Trade Area." *Studies in Communism* 27, no. 12: 1-7.
- Cheang Vannarith. (2017). **China and investments it has made in Cambodia** [Online]. Khmer Times. July 28, 2017. Retrieve from <https://www.khmertimeskh.com/5075376/china-investments-made-cambodia/> [May 14, 2018]
- Cheang Vannarith. (2018). **Cambodia and China 60 years on** [Online]. The Myanmar Times. January 5. Retrieve from <https://www.mmmtimes.com/news/cambodia-and-china-60-years.html> [April 10, 2561].
- Chan, Sophal (2016) Inclusive Development and Chinese Direct Investments in Cambodia. Research Paper, November 2016. Phnom Penh: Center for Policy Study.
- Chheang, V. (2017) FDI, Services Liberalisation, and Logistics Development in Cambodia. ERIA Discussion Paper Series March 2017. Jakarta: Economic Research Institute for ASEAN and East Asia.
- Chheang V. Cambodia Embraces China's Belt and Road Initiative, [Online].
https://www.iseas.edu.sg/images/pdf/ISEAS_Perspective_2017_48.pdf. G
- China Daily 2558 ไม่มีข้อมูลอ้างอิงรูปภาพ 3-9

- China: **Economic Structure Change and Outward Direct Investment** , Working Paper No.201609 May 8, 2016International Investment Studies [Online]. Retrieve from http://en.iwep.org.cn/papers/papers_papers/201605/t20160509_3000982.shtml
- D. B. Do. Foreign direct investment in Vietnam. Inadequate policies and solutions. J. Journal of Economics and Development. 194 (2013) pp 4-5. (Translation)
- D. B. Do. Foreign direct investment in Vietnam. Inadequate policies and solutions. J. Journal of Economics and Development. 194 (2013) pp 4-5. (Translation)
- Darren Touch. (2018). **What Does Chinese Investment Mean for Cambodia?** [Online]. Retrieve from <https://thediplomat.com/2018/02/what-does-chinese-investment-mean-for-cambodia/> [February 20, 2018].
- Fang, (1999). หน้า 2-10
- Gao, (2010) ไม่มีข้อมูล หน้า 3-8
- Grimsditch; M. (2015). **The Role and Characteristics of Chinese State-owned and Private Enterprises in Overseas Investments**; Friends of the Earth US. pp.2-15.
- Ha Thi Hong Van and Do Tien Sam. (2015). **Vietnam-China Trade, FDI and ODA Relations (1998-2008) and the Impacts upon Vietnam** [Online]. pp. 368-401. Retrieve from www.ide.go.jp/library/English/Publish/Download/Brc/pdf/01_vietnamandchina.pdf. [February 20, 2018].
- Haacke, Jürgen. (2005). **The significance of Beijing's bilateral relations: looking "below" the regional level in China-ASEAN ties**. In: Khai Leong, H. and Ku, S. C. Y., (eds.) China and Southeast Asia: Economic Statecraft and Strategic Engagement. ISEAS, Singapore, pp. 111-145.
- Hamashita, T. (1990). **Tribute Trade System and Modern Asia—The Land of Opportunity: Internationally Modern China**. Tokyo: University of Tokyo Press.
- Hu Weijia. (2017). **Chinese investment in Myanmar could push India to deepen regional cooperation** [Online]. Global Times. July 13. Retrieve from <http://www.mizzima.com/business-opinion/chinese-investment-myanmar-could-push-india-deepen-regional-cooperation>. [7 มีนาคม 2561]

- Huang Wenbin. and Andreas Wilkes. (2011). **Analysis of China's overseas investment policies.** Center for International Forestry Research. Indonesia. p. 44
- Hun Sen, Speech at 2017 Cambodia Outlook Conference, March 2, 2017.
[Online]<http://cnv.org.kh/2017-cambodia-outlook-conference/>, accessed March 10, 2017.
- Ian Townsend-Gault. (2015). **"The China-Laos Boundary: Lan Xang Meets the Middle Kingdom,"** In Bruce A. Elleman, Stephan Kotkin, Clive Schofield (Eds). *Beijing's Power and China's Borders: Twenty Neighbors in Asia.* New York: Routledge.
- Institute of Southeast Asian Studies. (2010). Yunnan Academy of Social Sciences, China
- Inclusive Development International. (2016). **Making Inroads: Chinese Infrastructure Investment in ASEAN and Beyond.** USA: Inclusive Development International.
- Inclusive Development International. (2017). **Safeguarding People and the Environment in Chinese Investments.** USA: Inclusive Development International. 111 p.
- John D. Ciorciari. (2014). **A Chinese model for patron-client relations? The Sino-Cambodian partnership** [Online]. *International Relations of the Asia-Pacific*, Volume 15, Issue 2, 1 May 2015, Pages 245–278, Retrieve from <https://doi.org/10.1093/irap/lcu021>. [July 1, 2560]
- Jung-Ho Bae and Jae H. Ku. (2013). **China's Internal and External Relations and Lessons for Korea and Asia.** Korea: Korea Institute for National Unification (KINU). 425 p.
- Ku, s.c. (2006). **"China's Changing Political Economy with Southeast Asia: Starting a New Page of Accord."** *Asian Perspective* 30, no. 4: 113[^]-0.
- Martin Stuart-Fox. (2009). **"Laos: The Chinese Connection,"** Daljit Singh (ed.), *Southeast Asian Affairs 2009* (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2009), p. 146.
- Marwaan Macan-Markar. (2018). **China's Belt and Road rail project stirs discontent in Laos** [Online]. March 15. *Nikkei ASEAN Review*. Retrieve from <https://asia.nikkei.com/Politics-Economy/Policy-Politics/China-s-Belt-and-Road-rail-project-stirs-discontent-in-Laos?page=2>. [May 3, 2018].
- Ministry of commerce of the people's republic of China. (2015). **Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment.** 160 p.

- Muni, S.D. 2002. **China's Strategic Engagement with the New ASEAN**. Singapore: Institute for Defense and Strategic Studies.
- Nicholas Farrelly. (2015). **Can Myanmar Benefit From China Plan?** [Online]. Myanmar Times. July 13. [Online]. Retrieve from <https://www.mmtimes.com/opinion/15460-can-myanmar-benefit-from-china-plan.html>. [January 10, 2018].
- Ning Zhang. 2012. **Research on Trading Relations between China and Vietnam**. Journal of Engineering (JOE) 30 Vol. 1, No. 2, 2012 Copyright © World Science Publisher, United States.
- Phou Sambath. **Cambodia-China Relation: Past, Present and Future** [Online]. Retrieve from <http://www.ncku.edu.tw/cseas/98CSEAS/report%20SEA/CAM/cam11%20phou%20sambath.pdf>. [September 1, 2017].
- Qingzhen Chen. (2017). **Risks to China's grand strategy in Southeast Asia** [Online]. Retrieve from <https://globalriskinsights.com/2016/03/chinas-grand-strategy-in-southeast-asia/>. [January 21 2018].
- Robinson, T.W., and D. Shambaugh (Eds.). (1995). **Chinese Foreign Policy: Theory and Practice** [Online]. London: Oxford University Press.
- Shambaugh, (2013),
- Shiau. (2001). ไม่มีข้อมูลอ้างอิง หน้า 3-5
- Shihong Bi. (2010). **Research on Border trade between China and Myanmar**. Chiba: Institute of Developing Economies.
- Shihong Bi. () **The economic relations of Myanmar-china**. p. 174-199 Retrieve from https://www.ide.go.jp/library/English/Publish/Download/Brc/pdf/13_08.pdf
- Su, Ch. (2006). **“Zhubian Institutions and Zhoubianism: China's Approach to Governance in East Asia.”** World Economics and Politics, no. 1: 7–14.
- Sum Manet. (2018). **Chinese the top investors in sunny Sihanoukville**. Khmer Times. January 31. Retrieve from <http://www.khmertimeskh.com/50105487/chinese-the-top-investors-in-sunny-sihanoukville/> [February 25, 2018].
- Thayer, Carlyle A. (2012). **“ASEAN's code of conduct in the south china sea: a litmus test for community-building?”**. The Asia-Pacific Journal. Vol.10, No. 34, 2012.

- Toshihiro Kudo. (2016). **Myanmar's economic relations with China: who benefits and who pays?** [Online]. Retrieve from https://www.researchgate.net/publication/237567949_6_Myanmar's_economic_relations_with_China_who_benefits_and_who_pays. [October 27, 2017].
- T. T. Luong. China's foreign direct investment in Southeast Asian countries and lessons learned for Vietnam. Ha Noi, Vietnam, 2008, pp77-78
- T. T. Luong. China's foreign direct investment in Southeast Asian countries and lessons learned for Vietnam. Ha Noi, Vietnam, 2008, pp77-78
- T. T. Tran. China's foreign direct investment Research in Vietnam and some solutions to increase this investment. Ho Chi Minh city, Vietnam, 2006, pp 45-46.
- Wan Ping Tai and Jenn Jaw Soong. (2014). **Trade relations between China and Southeast Asia: strategy and challenge**. The Chinese Economy, vol. 47, no. 3, May-June 2014, pp. 23-39.
- Xie and Zhu. (2012) ไม่มีข้อมูลอ้างอิง หน้า 3-8
- Yu, (1997). ไม่มีข้อมูลอ้างอิง หน้า 3-8
- Yun Sun. (2017). **China and Myanmar's Peace Process**. Retrieve from <https://www.usip.org/sites/default/files/SR401-China-and-Myanmar-Peace-Process.pdf> [January 23, 2561].
- ZHU Zhenming. (). **Mekong Development and China's (Yunnan) Participation in the Greater Mekong Subregion Cooperation**. RITSUMEIKAN INTERNATIONAL AFFAIRS Vol.8, pp.1-16
- _____. **China-ASEAN Business and Investment Summit: A Survey Report of China-ASEAN (Cambodia, Laos, Myanmar and Vietnam) Trade Facilitation**. (2016). 115 p. Foreign Trade Law of The People's Republic of China (2004).
- _____. (2016). **Laos, China want better synergy in development ASEAN+**. August 5. <http://www.nationmultimedia.com/detail/aec/30292278> Vientiane Times 2016 >เข้าถึงเมื่อ [March 16, 2561].
- _____. (2017). **China-Vietnam all-round strategic cooperation pays off**. https://news.cgtn.com/news/344d444f34597a6333566d54/share_p.html. [June 14, 2561].
- Zhou, (2006) ไม่มีข้อมูลอ้างอิง หน้า 3-8

<https://thediplomat.com/2018/07/how-worried-should-laos-be-about-its-debt-problems/>

<https://www.bbc.com/thai/thailand-44966203>

<https://www.bbc.com/thai/international-45080469>

<https://www.finnomena.com/vietnam-investment-memo/vietnam-auto-industry-what-you-dont-know/>

ภาคผนวก ก

ภาคผนวก ก-1 กำหนดการเดินทางเก็บข้อมูลในปักกิ่งระหว่างวันที่ 15 -22 ตุลาคม 2560

วันที่ 15 ตุลาคม

06.00 น. เดินทางถึงกรุงปักกิ่ง

วันที่ 16 ตุลาคม

10.00 น. พบปะหารือกับ Prof. Zhu Caihua (Deputy Director of Institute of Foreign Trade, Chinese Academy of International Trade and Economic Cooperation, Ministry of Commerce, P.R.China, Assoc. Prof. Zhang Cuizhen (คณบดี), Dr. Li Feng จาก School of International Economics China Foreign Affairs University

13.30 น. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานปักกิ่ง คุณคมน์ ไตรงาม

วันที่ 17 ตุลาคม

11.00 น. เข้าพบเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงปักกิ่ง ท่านพิริยะ เข็มพล และคณะ

วันที่ 18 ตุลาคม

14.00 น. สัมภาษณ์รองอธิการ คณบดี School of International Relations, University of International Business and Economics และคณะ

วันที่ 19 ตุลาคม

11.00 น. พบกับท่านวิทิต ธีระมังคลานนท์ อัครราชทูตฝ่ายการพาณิชย์ สำนักงานพาณิชย์ในต่างประเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีน (กรุงปักกิ่ง)

12.00 น. สัมภาษณ์ Dr.PAN Yuanyuan และ Mr.Zhang Ming, Department of International Investment Institute of Economics and Politics (IWEPI) Chinese Academy of Social Sciences (CASS)

13.00 น. สัมภาษณ์ Mr.Xue Li, Department of International Investment Institute of Economics and Politics (IWEPI) Chinese Academy of Social Sciences (CASS)

วันที่ 21 ตุลาคม

12.00 น. พบ Prof. Zhang Qizi และคณะนักวิจัยจาก Institute of Industrial Economics, CASS

วันที่ 22 ตุลาคม

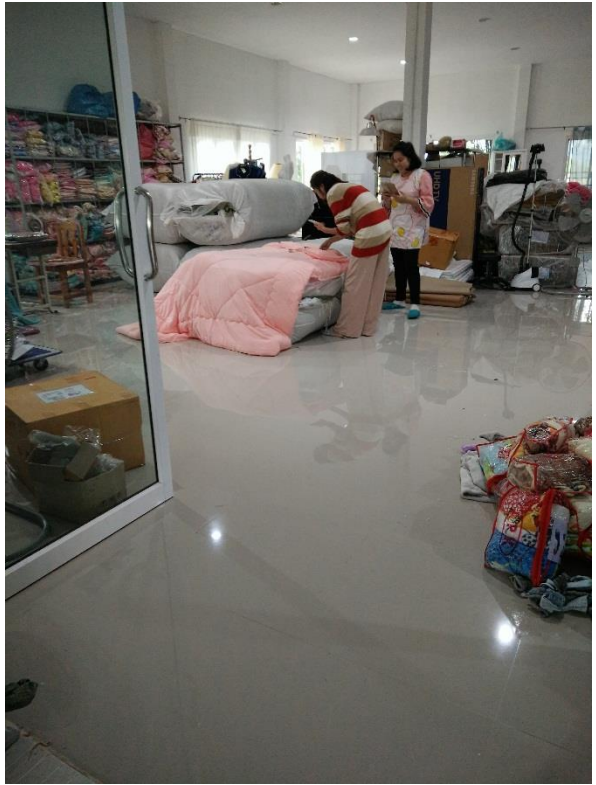
พบท่านวิฑิต เกาวัฒนาสุข อัครราชทูตที่ปรึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงการประเทศ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายสื่อสารมวลชนของ ASEAN –China Center (www.asean-china-center.org) ที่มีสำนักงาน ณ กรุงปักกิ่ง ที่บ้านพัก

ภ-2 ภาพสัมภาษณ์ผู้ประกอบการขายแดนที่มีการค้ากับจีน ณ อำเภอแม่สาย จ.เชียงราย เมื่อวันที่ 24-26 พฤศจิกายน 2560

ภาคผนวก ข

โครงการวิจัย

“การเปรียบเทียบอิทธิพลทางการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศ CLMV”¹

โดย นิสิต พันธมิตร และคณะ²

หลักการและเหตุผล

การปรากฏตัวของจีนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงอันได้แก่ เวียดนาม ลาว เมียนมากัมพูชา และประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า โดยจากสถิติของประเทศในกลุ่ม CLMV ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมาและเวียดนาม เป็นกลุ่มประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงต่อเนื่องกันมาหลายปี โดยเฉลี่ยแล้วไม่ต่ำกว่าร้อยละ 6 และด้วยศักยภาพของประเทศในกลุ่ม CLMV ที่ประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและมีจำนวนมาก ประชากรจำนวนมากอยู่ในวัยทำงาน ค่าจ้างแรงงานไม่สูงและการบริโภคภายในประเทศขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนแต่ละประเทศได้มีมาตรการส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติอย่างจริงจัง ทำให้มีการลงทุนจากต่างประเทศหลั่งไหลเข้ามาในกลุ่มประเทศ CLMV เพิ่มขึ้นทุกปี ทั้งนี้การลงทุนส่วนใหญ่อยู่ในภาคอุตสาหกรรม โครงสร้างพื้นฐาน อสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง (ตารางที่ 1-1)

ตารางที่ 1-1 มูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศในกลุ่มประเทศ CLMV (มูลค่าล้านเหรียญสหรัฐฯ)

ประเทศ	2553	2554	2555	2556	2557
กัมพูชา	782.6	891.7	1,557.1	1,274.9	1,726.5
สปป.ลาว	332.6	466.8	294.4	426.7	913.2
เมียนมา	2,248.8	2,058.2	1,354.2	2,620.9	946.2
เวียดนาม	8,000.0	7,519.0	8,368.0	8,900.0	9,200.1
รวม	11,363.9	10,935.8	11,573.7	13,222.5	12,786.1

ที่มา: ASEAN Secretariat, ASEAN FDI Database (July 2015)

อย่างไรก็ตาม การขยายอิทธิพลของจีนมาสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกิดขึ้นอย่างสันติ (Peaceful Rise) โดยการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ จึงอาจกล่าวได้ว่าอาเซียนหรือมหาอำนาจโลกอย่างสหรัฐอเมริกา และมหาอำนาจเอเชียอย่างญี่ปุ่น ต่างต้องการเข้ามาช่วงชิงการมีบทบาทภูมิภาคนี้ ในขณะที่จีนเองก็มีความจำเป็นที่จะต้องขยายบทบาทและรักษาอิทธิพลไม่เพียงแต่การที่จะรักษาสถานะเดิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แต่ยังคงเพิ่มบทบาทมากยิ่งขึ้น ดังนั้น อนาคตความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาคแม่น้ำโขงที่เรียกกันว่า CLMV เกิดจากปัจจัยใดที่เป็นตัวผลักดัน (Push Factor) และปัจจัยใดที่ดึงดูด (Pull Factor) ให้มีการรุกคืบเข้ามาของจีน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนที่รุกคืบเข้ามาในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงทั้ง 4 ประเทศ (CLMV) นั้นจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้า การจ้างงาน และกระแสการหมุนเวียนของเงินและการชำระหนี้ของเงินสกุลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเงินหยวนของจีน

¹ โครงการได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อวิจัยจาก สกว.

² คณะผู้วิจัย ประกอบด้วย

(1) รองศาสตราจารย์ ดร.นิสิต พันธมิตร อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แต่การขยายตัวอย่างรวดเร็วก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งต่อประเทศดังกล่าว ไม่มากนักน้อย ผลของการรุกคืบเข้ามาของจีนที่มุ่งเน้นไปยังการขยายเส้นทางออกไปทางถนนและทะเลภายใต้ใช้นโยบายแห่งชาติของจีนที่มีการประกาศอย่างเป็นทางการ คือ “One Belt, One Road (OBOR)”

โดยนโยบาย OBOR เป็นการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานในแต่ละด้าน เพื่อที่จะนำไปสู่การค้า นโยบายและการแลกเปลี่ยนทางการเงิน เป้าหมายสุดท้ายคือประชาชน เส้นทางสายใหม่มีอยู่ 2 เส้นทาง คือ 1) Silk Road Economic Belt หรือ เส้นทางสายไหม (เส้นทางทางบก) 2) Maritime Silk Road หรือ 21st Century Maritime Silk Route Economic Belt ซึ่งแม้ว่าจีนเองจะมีศักยภาพและการเติบโตของเศรษฐกิจที่แสดงให้เห็นว่าความพยายามที่จะใช้เส้นทางผ่านการเข้าไปในประเทศต่าง ๆ อย่างไรก็ตามผลของการใช้นโยบาย OBOR จะส่งผลต่อประเทศที่เป็นเส้นทางผ่านมายังอาเซียนอย่าง 4 ประเทศ ใน CLMV มีมากหรือน้อยเพียงใด ผลของการขยายอิทธิพลทางการค้าและการลงทุนของจีนนั้น ส่งผลต่อประเทศ CLMV ทั้งผลดีและผลเสียอย่างไรเกิดผลกระทบอย่างไร และต้องปรับตัวอย่างไรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การเปรียบเทียบบทบาทการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศที่ติดต่อกับพรมแดนของประเทศทั้ง 4 ได้แก่ เมียนมา ลาว กัมพูชา และเวียดนาม จะเป็นตัวอย่างของการขยายอิทธิพลของจีนที่ชัดเจนในเชิงบริบทของพื้นที่ได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุผลสองประการคือ (1) การพัฒนาเป็นพื้นที่การรวมกลุ่มด้านการค้า การลงทุนขนาดใหญ่ อันส่งผลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจในระหว่างประเทศ และ (2) การใช้ประเทศในภูมิภาคนี้เพื่อเป็นประตูในการขนส่งสินค้า การขยายฐานการผลิต และปัจจัยการผลิตเข้าไปสู่ประเทศในภูมิภาคอาเซียน เช่น ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และสิงคโปร์

จากสถานการณ์ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวิจัยถึงรูปแบบของการขยายตัวอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนต่อพื้นที่อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายอิทธิพลทางการค้าและการลงทุนในรูปแบบของผ่านความร่วมมือที่อยู่ภายใต้กรอบ OBOR ต่อ 4 ประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม ซึ่งทั้งหมดมีพื้นที่ชายแดนทางบกติดต่อกับประเทศจีนของมณฑลยูนนานของจีน เพื่อตอบสนองต่อความรู้ความเข้าใจในประเด็นของการขยายอิทธิพลทางการค้า การลงทุนของจีน โดยใช้การวิเคราะห์โดยการหารูปแบบของการค้าและการลงทุนของจีนในกลุ่มประเทศ CLMV ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ข้อได้เปรียบเสียเปรียบจากการที่จีนเข้ามามีอิทธิพลในมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การที่ประเทศไทยสามารถนำไปใช้เป็นนโยบายทางด้านการค้า การลงทุนในประเทศ CLMV ได้อย่างเกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่จะไม่เกิดการเอาเปรียบหรือทำให้ประเทศที่เราเข้าไป (Host Country) เกิดการเสียประโยชน์จากการเข้ามาของการค้า การลงทุนของไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบการขยายอิทธิพลทางการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศทั้ง 4 ประเทศ คือ ประเทศลาว เมียนมา กัมพูชา เวียดนาม (CLMV) ถึงรูปแบบของการขยายอิทธิพลของจีนนั้นที่เข้ามามันในรูปแบบใด จินตนาการถึงสิ่งใดถึงเข้ามาในประเทศแต่ละประเทศ และเมื่อเข้าไปแล้วเจออุปสรรค ปัญหา อย่างไรบ้าง

2. เพื่อศึกษาว่าการขยายอิทธิพลเข้ามาของจีนในแต่ละประเทศ (CLMV) ก่อให้เกิดประโยชน์หรือผลเสียอย่างไรในประเทศ CLMV

3. เพื่อศึกษาถึงผลจากการรูดึงกล่าวของจีนใน CLMV นั้น ประเทศไทยจะได้ประโยชน์อย่างไรได้บ้างจากการมีรูปแบบของการขยายอิทธิพลของจีนใน CLMV

สมมุติฐานการวิจัย

1. สมมุติฐานด้วยความเชื่อว่าจีนกำลังขยายอิทธิพลเข้ามาในแต่ละประเทศ มีรูปแบบที่ทั้งเหมือนหรือแตกต่างกัน ทั้งนี้ต้องการหลักฐานว่าแต่ละประเทศโดยการสำรวจ สัมภาษณ์ และทบทวนวรรณกรรม รวมถึงสำรวจในลักษณะของการทำสัญญาของรัฐ และภาพของการเข้ามาของเอกชนจีนเข้ามาทำการค้า ลงทุนในแต่ละประเทศนั้นใช้หลักเกณฑ์อะไรในการเข้ามา พร้อมทั้งหาคำตอบว่าการลงทุนของจีนในอุตสาหกรรมในแต่ละประเทศใน CLMV รายประเทศนั้น ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไร โดยจีนเข้ามาทำการค้า และการลงทุนในอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันในประเทศ CLMV ในลักษณะที่แตกต่างกันอย่างไรเช่น จีนได้สัมปทานทำการตั้งโรงงาน หรือสัมปทานด้านการเกษตร หรือเข้าพื้นที่อย่างไร ลักษณะของการค้า ลงทุนกับคนท้องถิ่นทำในลักษณะไหน ในกลุ่มของนักลงทุนจีนในประเทศ CLMV มาจากไหนอย่างไร นโยบายที่เป็นการขยายอำนาจของจีนภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างกันกับประเทศแต่ละประเทศใน CLMV 4 ประเทศนั้นเกิดจากอะไร เพราะข้อตกลงอะไรเป็นพิเศษที่ประเทศดังกล่าวทำกับจีนหรือไม่ หรือถ้าไม่ใช่ปัจจัยใดที่ทำให้เกิดโครงการดังกล่าว และที่สำคัญจีนประสบปัญหา และอุปสรรค หรือประสบผลสำเร็จ

2. ข้อสมมุติฐานที่ว่าด้วยประเทศที่ขยายอิทธิพลเข้ามานั้นแตกต่างกันออกไปตามความเข้มข้นของกฎหมายการค้า การลงทุน หรือกฎหมายของประเทศว่าด้วยการประกอบอาชีพของคนต่างด้าว โดนข้อสมมุติฐานในข้อนี้มีความเป็นจริงมากน้อยเพียงใดที่ปัญหาของการเกิดปรากฏการณ์ของการขยายอิทธิพลของจีน ในลักษณะของ “นอมินี” ขึ้นจริงหรือไม่ โดยจะทำการสัมภาษณ์จากผู้ประกอบการในแต่ละประเทศ CLMV ว่าได้เรียนรู้อะไร มีข้อดีข้อเสียอะไรบ้างจากเหตุการณ์ดังกล่าวหรือไม่อย่างไรเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับใน 4 ประเทศ

3. จีนมีการเตรียมความพร้อมในด้านของการสร้างองค์ความรู้ของประเทศเพื่อนบ้านผ่านศูนย์การศึกษาอาเซียนของมหาวิทยาลัยของเมืองที่เป็นศูนย์ของการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ศูนย์อาเซียนศึกษา กับมณฑลที่เป็นประตูการค้าติดต่อกับอาเซียน (ASEAN Gateway) ที่สำคัญ ได้แก่ มณฑลยูนนาน กวางสี เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาถึงกรอบของนโยบาย OBOR มาขยายผลอย่างไร ในเชิงของการศึกษากับงานด้านการศึกษาของประเทศ CLMV และประเด็นของการศึกษาภายใต้กรอบ OBOR นั้น มีทิศทางของงานศึกษาวิจัยในด้านใดบ้าง

ระเบียบวิธีวิจัย

การสอบทานถึงการขยายอิทธิพลโดยการมุ่งจับประเด็นนโยบายของ OBOR 4 ด้านของแต่ละประเทศประกอบด้วย

1. Physical Level ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
2. Institutional Level ได้แก่ การแก้ปัญหาอุปสรรค อำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade facilitation) ความร่วมมือทางด้านภาครัฐและทางด้านเอกชน ลดอุปสรรคการค้า
3. Financial Level ได้แก่ การจัดหา หรือการระดมทุน

4. Mental Level หรือ People Level ได้แก่ การศึกษา การสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ ระหว่างว่าชาวจีนกับประชาชนในแต่ละประเทศถึงการแลกเปลี่ยนสังคม วัฒนธรรม

วิธีการเก็บข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ จึงประกอบไปด้วย สองวิธี ดังนี้ คือ

1. การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยการใช้สถิติข้อมูลการค้าแบบทวิภาคี (Bilateral Trade) ของประเทศจีนกับประเทศใน CLMV แต่ละประเทศ

2. การศึกษาทางด้านคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยการวิจัยเอกสารด้วยการทบทวนงานที่เกี่ยวข้องทั้งไทยและต่างประเทศ literature review ของนโยบายของจีนที่ส่งผลต่อการรุกคืบออกไปภายนอก ได้แก่ การผลักดันนโยบาย “One Belt, One Road” เป็นนโยบายหลักในการช่วยเชื่อมโยงจีนกับโลก รวมถึงการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงการขยายอิทธิพลของจีนในประเทศ CLMV ทั้งของต่างประเทศและของไทยเพื่อทำให้การศึกษาในครั้งนี้มีความต่อเนื่องและสมบูรณ์

3. การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้ด้านบริหารการค้า การลงทุนของจีน ในประเทศ CLMV โดยใช้กรอบการศึกษา 4 กรอบ 4 ประเทศ มาใช้เพื่อการลงพื้นที่ในประเทศจีน และทั้ง 4 ประเทศ เพื่อ การออกแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีลักษณะเป็นทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ จะมุ่งเน้นที่การตอบคำถามวิจัยประเภท อย่างไร และเพราะเหตุใด ข้อมูลที่ได้มาจะอยู่ในรูปแบบสัมภาษณ์ บันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และข้อความอื่น ๆ

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ยศ สันตสมบัติ (2557) ทำการศึกษาเรื่อง มังกรหลาหลี่: การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนและพันธกิจเผยแผ่อารยธรรมจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นงานวิจัยที่ให้ความสนใจในสัมพันธภาพระหว่างประเทศจีนกับประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ภายใต้เงื่อนไข 3 ประการ คือ (1) การขยายตัวของการค้า การลงทุน และความช่วยเหลือต่างประเทศ (2) การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนผ่านสัมปทานที่ดินและ โครงการขนาดใหญ่ และ (3) การแพร่กระจายของวัฒนธรรมเศรษฐกิจที่มาพร้อมกับการหลั่งไหลของจีนอพยพรุ่นใหม่สู่ลุ่มแม่น้ำโขง

จีนได้เข้าไปลงทุนในการพัฒนาประเทศที่เรียกว่าด้อยพัฒนาให้มีสาธารณูปโภคเพิ่มมากขึ้นทั้งในลาว กัมพูชา เวียดนาม เมียนมาจนหลายประเทศเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดจนในหลายประเทศจีนใช้นโยบายในแบบการสร้างเขตเศรษฐกิจของตนเองขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ในอาเซียนแล้วนำนักลงทุน แรงงาน เข้าไปมีส่วนในการจัดการ เช่น การสร้างถนนในประเทศลาว การให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาและซ่อมบำรุงต่าง ๆ แก่กัมพูชา ระหว่างจีนและเวียดนามแม้จะมีความตึงเครียดทางการเมืองแต่ในเรื่องเศรษฐกิจถือว่าจีนเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาของเวียดนามเนื่องจากการจะพัฒนาประเทศเวียดนามยังต้องการการลงทุนขนาดใหญ่หลายโครงการซึ่งส่วนใหญ่ก็หวังพึ่งพาจากนักลงทุนจีน ทำให้มีการเคลื่อนย้ายทั้งการลงทุนและแรงงานของจีนเข้ามาสู่เวียดนามมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมียนมาเริ่มมีความต้องการพึ่งพาจีนหลังจากเหตุการณ์ปราบปรามประชาชนอย่างรุนแรงในเหตุการณ์ 8888 ทำให้สถานะเมียนมาต่อชาติตะวันตกถือได้ว่าลดน้อยลงอย่างมากจนเกิดการคว่ำบาตร จึงทำให้ความช่วยเหลือจากจีนมีความสำคัญมากขึ้น แต่การพึ่งพาของเมียนมาที่พึ่งพาจีนแตกต่างจากหลากหลายประเทศในอาเซียนอย่างมากคือการที่เมียนมามีได้พึ่งพาจีนฝ่ายเดียว แต่

กลับโน้มน้าวให้จีนสนับสนุนรัฐบาลของตนภายใต้การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน สำหรับประเทศไทยแม้จะไม่ได้มีความพึงพาจากจีนในการพัฒนาประเทศแต่ก็ถือว่าไทยและจีนต่างเป็นประเทศคู่ค้ากันมาโดยตลอดโดยความสัมพันธ์เริ่มมาจากความร่วมมือทางด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคงในอินโดจีน ซึ่งมีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจอย่างมาก

ดังนั้นการแพร่ขยายอิทธิพลของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นมีการแพร่ขยายในรูปแบบของการค้าและการลงทุนและการใช้ความสัมพันธ์และการช่วยเหลือให้ประเทศเหล่านั้นพัฒนาตนเองขึ้นไปพร้อมกับจีน แต่จีนก็ไม่ได้ต้องการ การจัดระเบียบการปกครองของประเทศต่างๆ ที่เข้าไปช่วยเหลือ ลงทุน หรือไปปรับเปลี่ยนโครงสร้างของประเทศเหล่านั้นแต่กลับเข้าไปปรับเปลี่ยนการลงทุนของตนเองให้เหมาะสมกับตนเอง รวมถึงวัฒนธรรมที่ถือได้ว่ามีความใกล้เคียงกันอย่างมากทำให้มีการทำความเข้าใจกันได้ง่ายยิ่งขึ้น และการที่ประชาชนคนจีนรุ่นใหม่เริ่มมีการกระจายถิ่นฐานการลงทุนต่างๆ ไปมากขึ้นก็เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจในการก้าวสู่ประเทศมหาอำนาจ และกลายเป็นประเทศที่มีอิทธิพลมากในกลุ่มแม่น้ำโขง

จากการสืบค้นและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถนำเสนอถึงนโยบายด้านการค้าและการลงทุนของจีนในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้านที่ชายแดนติดต่อกับจีน คือ C-L-M-V ยกเว้นกัมพูชาที่แม้จะไม่มีชายแดนติดแต่มีความสัมพันธ์ในลักษณะพิเศษและผลกระทบดังกล่าวมีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกัน โดยจากการสอบถามตามกรอบของ OBOR 4 องค์ประกอบได้แก่ Physical Level, Institutional Level, Financial Level และ Mental Level โดยการเก็บข้อมูลได้ผลที่เกี่ยวข้องดังนี้

Huang Wenbin และAndreas Wilkes (2010) ได้ศึกษาขั้นตอนในการพัฒนานโยบายการลงทุนในต่างประเทศของจีน (Stages in China's overseas investment policy development) กล่าวถึง ความถี่ในการออกนโยบายการลงทุนในต่างประเทศของจีนนั้นมีการกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ของพวกเขาเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา ในสองช่วงแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 - 2544 ความถี่ของการออกนโยบายใหม่อยู่ในระดับต่ำประมาณ 4 ครั้งต่อปี ระบบการวางแผนทางเศรษฐกิจนำไปสู่กระบวนการบริหารจัดการที่เข้มงวด และการขาดทรัพยากรลงทุนส่งผลให้กิจกรรมการลงทุนมีจำกัด อย่างไรก็ตามการลงทุนในต่างประเทศก็ค่อยๆ กลายเป็นจุดสำคัญในเศรษฐกิจของประเทศ และจีนได้พัฒนากลยุทธ์ออกนอกประเทศอย่างเป็นทางการ เนื่องจากการประกาศกลยุทธ์นี้ในปี พ.ศ.2543 ทำให้นโยบายเกี่ยวกับการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศจึงได้รับการเผยแพร่บ่อยครั้งมากขึ้น โดยเพิ่มขึ้นมากกว่า 15 ครั้งต่อปีตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 ซึ่งนโยบายส่วนใหญ่เหล่านี้ได้รับการออกแบบเพื่อเพิ่มการลงทุนในต่างประเทศ

ผลการวิจัย

การค้าการลงทุนและโครงการต่าง ๆ ใน CLMV มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามความเสี่ยงทางการเมืองและความไม่แน่นอนจะยังคงเป็นปัจจัยที่ท้าทายต่อนักลงทุนจีนและต่างประเทศ บริษัทจีนจะต้องดำเนินการประเมินความเสี่ยงและเข้าใจประเทศปลายทางเป็นอย่างดี รัฐบาลจีนและประเทศต่าง ๆ ตามแนวเส้นทางจะต้องร่วมมือกันเพื่อลดความเสี่ยงเหล่านี้

เวียดนาม

เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองในเวียดนามเริ่มมีเสถียรภาพมากขึ้นและมีการขยายตัวของการลงทุนในประเทศจีนอย่างรวดเร็ว โดยการลงทุนขยายตัวจากหนึ่งโครงการในปี พ.ศ.2534 เป็น 76 โครงการใน

ปี พ.ศ.2542 มีมูลค่าการลงทุนรวม 120 ล้านเหรียญสหรัฐ และประมาณสิ้นปี พ.ศ.2557 มีบริษัทจดทะเบียนเพิ่มขึ้นเป็น 1,089 แห่งในประเทศเวียดนาม แม้ว่าการลงทุนของจีนในเวียดนามมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่การลงทุนของบริษัทจีนในเวียดนามยังอยู่ในขั้นเริ่มต้น ตามรายงานด้านการลงทุนของเวียดนามซึ่งเผยแพร่เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2557 ตั้งแต่วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2557 เวียดนามได้รับการลงทุนทั้งหมด 16,053 โครงการ ซึ่งมีทุนจดทะเบียนทั้งสิ้น 234.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ ประเทศเวียดนามนั้นได้แบ่งแยกในเรื่องของความสัมพันธ์และเรื่องธุรกิจ รัฐบาลค่อนข้างมีความชัดเจนเพราะทราบว่าประชาชนไม่นิยมของจีน และรัฐบาลมีกลยุทธ์ในการดึงดูดนักลงทุนจีน เช่น จังหวัดไหนที่ไม่มีชื่อเสียงและอยู่ห่างไกลจะมีค่าแรงที่ถูกลงเพื่อเป็นการขยายความเจริญในด้านโครงสร้างพื้นฐานจีนเข้ามาลงทุนทำรถไฟแต่ได้มีการเลื่อนออกไปด้วยปัญหาหลาย ๆ อย่างที่มีต่อจีน

เมียนมา

รัฐบาลเมียนมาเปิดเสรีนโยบายการค้าเพื่อกระตุ้นการลงทุนจากต่างประเทศในปี พ.ศ.2531 ตั้งแต่นั้นมาการค้าทวิภาคีจีน - เมียนมา มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องจนถึงต้นศตวรรษที่ 21 ในปี พ.ศ.2544 รัฐบาลจีนได้เปิดตัวนโยบาย “Go Global” ซึ่งเป็นนโยบายที่ส่งเสริมการลงทุนของบริษัทในประเทศ จากนั้นในช่วงปี พ.ศ.2548-2553 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในเมียนมาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประเด็นหลักประการหนึ่งคือการที่จีนได้กลายมาเป็นผู้บริโภครักษาพยาบาลธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดในโลกเนื่องจากเมียนมาอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติจึงทำให้ประเทศจีนสนใจที่จะเข้ามาลงทุน อย่างไรก็ตามกลุ่มสิทธิมนุษยชนยังแสดงความกังวลเกี่ยวกับโครงการลงทุนของจีน ต่อจากนั้นโครงการลงทุนขนาดใหญ่สองแห่งจากประเทศจีนประสบปัญหาร้ายแรง ได้แก่ เชื้อน Myitsone และเหมืองทองแดง Letpadaung ส่งผลให้เงินลงทุนจากบริษัทจีนลดลงอย่างมากเป็น 217.8 ล้านดอลลาร์ในปีงบประมาณ พ.ศ.2554 ในขณะที่ในปี พ.ศ. 2553 อยู่ที่ 875.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แม้ว่าจีนจะยังคงเป็นนักลงทุนรายใหญ่ที่สุดของเมียนมาแต่บริษัทจีนบางแห่งอาจยังคงรอดพัฒนาการทางการเมืองอย่างใกล้ชิด

กัมพูชา

การค้าทวิภาคีระหว่างจีนกับกัมพูชาเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในปี พ.ศ.2557 กัมพูชามีบริษัทรัฐวิสาหกิจของจีนประมาณ 1,000 ราย โดยทั่วไปแล้วรัฐวิสาหกิจของจีนส่วนใหญ่ลงทุนในโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำ การก่อสร้าง สาธารณูปโภค การทำเหมืองแร่และโครงการขนาดใหญ่อื่น ๆ ที่มีความสำคัญระดับชาติในขณะที่ยังบริษัทเอกชนจีนลงทุนด้านการผลิตเสื้อผ้า การสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ การเกษตร การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมอาหาร ภาคการผลิตเสื้อผ้าได้ดึงดูดนักลงทุนจีนเป็นจำนวนมากโดยมีการลงทุนในจีนมากกว่าครึ่งหนึ่งในอุตสาหกรรมสิ่งทอ สีนุวิลล์ก็เป็นธุรกิจของคนจีนแทบทั้งหมดส่งผลให้เกิดการก่ออาชญากรรมที่มาจากคนจีนเป็นจำนวนมาก กัมพูชานั้นไม่ได้ต่อต้านจีนเพียงแต่ต้องการความแน่ใจว่าจะลดความขัดแย้งและความตึงเครียดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต จีนยังกังวลว่าการเปลี่ยนแปลงในรัฐบาลอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทิศทางของนโยบายภายใต้การบริหารปัจจุบันของกัมพูชาซึ่งพรรคกัวชางักกัมพูชายังคงมีความขัดแย้งอย่างมากกับรัฐบาลปัจจุบันและหากมีอำนาจในการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ.2561 อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีนและกัมพูชาและอาจส่งผลกระทบต่อเนื่องกับธุรกิจของจีน

ลาว

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาจีนเป็นหนึ่งในแหล่งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของลาวซึ่งเป็นแหล่งลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ที่ลงทุนในหลายภาคส่วน ได้แก่ เชื้อเพลิงไฟฟ้าพลังงานน้ำ เหมืองแร่ การค้าและบริการ วัสดุก่อสร้าง เกษตรกรรม และปศุสัตว์ เป็นต้น ในปี พ.ศ.2556 มีบริษัทในจีนประมาณ 700 แห่งที่ดำเนินงานอยู่ในประเทศลาว บริษัทจีนกว่า 700 แห่งในลาวส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจเอกชน บริษัทจีนส่วนใหญ่ที่ดำเนินงานในประเทศลาวมาจากมณฑลยูนนานซึ่งเป็นมณฑลเดียวของจีนที่มีพรมแดนติดกับประเทศลาว

เนื่องจากปัจจัยเรื่องกายภาพที่ไม่มีทางออกสู่ทะเลส่งผลให้ลาวจัดการตัวเองไม่ได้ ในขณะที่เวียดนามแม้จะมีผลกระทบมากแต่เรื่องการต่อต้านรัฐบาลสามารถจัดการได้ ในประเทศลาวเกิดปัญหาเกี่ยวกับนักลงทุนของจีนคือการลงทุนทุกประเภทจะอยู่ใน Economic Zone ในลาว เช่น ถ้ามีการกระทำผิดกฎหมายก็จะหลบหนีเข้าไปใน Economic Zone ทำให้ตำรวจเข้าไปจับกุมไม่ได้เนื่องจากกลัวเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ไทย

สำหรับประเทศไทยนั้นในเรื่องการค้าขายและการลงทุนกับจีนก็ยังคงดำเนินอยู่ แต่ก็อาจมีบางส่วนที่เข้ามาเพื่อสอนหนังสือ มาเรียนหนังสือ นอมนีก็ยังทำอยู่ มีโฆษณาเพิ่มขึ้นซึ่งกลายเป็นศูนย์รวมของคนจีน (Entertainment Spot) อีกอันหนึ่ง สำหรับรัฐบาลไทยในปัจจุบัน แม้จะมีความเชื่อมั่นกับจีนในลักษณะที่มองว่าสจะเกิดประโยชน์กับการมีความสัมพันธ์กับจีนที่ดีมาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็มีความระมัดระวังในลักษณะที่ไม่ให้เกิดการรุกรานของจีนที่ทำให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์ของไทยเป็นหลัก การเข้ามามีบทบาทของการค้าและการลงทุนของจีนนั้นเข้ามาทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐบาล ภาครัฐวิสาหกิจ ภาครัฐกิจ นักท่องเที่ยว นักศึกษา โดยปัจจุบันมีการศึกษาวิเคราะห์ถึงความพึงพอใจ หรือสำรวจความพอใจถึงการยอมรับถึงบทบาทของการลงทุนจีนโดยสถาบันคลังสมองของจีน การหาช่องทางการเข้าถึงในลักษณะของการร่วมมือมากขึ้น ทางด้านการศึกษา และวิจัย การทำผ่าน Soft Power ด้านการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม บ้านพี่เมืองน้อง การออกมาแสวงหาการลงทุนของมณฑลแต่ละมณฑลผ่านมหาวิทยาลัย ผ่านกลุ่มนักธุรกิจที่มุ่งมาหาไปถึง โอกาสของการค้า และการลงทุน โดยผ่านมหาวิทยาลัยในไทย หรือภาครัฐกิจอื่นที่ตอบสนองกลุ่มผู้บริโภคจีนภายนอกประเทศ เช่น ที่พักอาศัย โรงพยาบาล ที่สำคัญคือ มีการตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่มีคลัสเตอร์ของจีนมาลงทุน การพยายามที่จะโยงกับกลุ่มอุตสาหกรรมจีนที่มีความถนัดของแต่ละมณฑลเข้ากับจุดแข็งของไทย การพยายามหาผู้เล่นที่แท้จริง (Real Player) การพยายามที่จะทราบและเข้าใจกฎหมายการลงทุนของไทย ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของประเทศ CLMV จีนจึงมองไทยในลักษณะของประเทศที่เปรียบเหมือนกับเป็นผู้รับรองคุณภาพสินค้าจีน เหมือนกับที่อุตสาหกรรมของญี่ปุ่นลงหลักปักฐานในไทยมาตลอด จีนเองยังขาดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของการทำธุรกิจ การค้า การลงทุน จีนมีการลงทุนในไทยเพิ่มมากขึ้น มีความต้องการที่เป็นไปโดยไทยยังมีช่องว่างที่ทั้งเอื้อและขัดขวาง ความเข้าใจถึงบทบาทของการลงทุนของจีนเองในไทย รวมถึงแผนการพัฒนาประเทศ และยุทธศาสตร์ประเทศไทย ขณะเดียวกันยังคงมีความพยายามของจีนทุกภาคส่วนในการเข้าถึงความคืบหน้าของโครงการที่เป็นตัวแทนความสำเร็จของ OBOR ได้แก่ โครงการรถไฟไทย-จีน เป็นลำดับแรก โดยไทยเองสามารถปรับตัวโดยการเรียนรู้ไปกับจีนได้ ผ่านเครือข่ายความร่วมมือของไทยในประเทศในอาเซียนที่จะต้องพยายามหาว่าจะการเรียนรู้ตรงไหนเพิ่มเติมได้บ้าง หรือใช้ฐานในการร่วมมือกัน โดยเอาจีนเป็นตัวอย่างและแบ่งปันมองจีนในแนวทางที่เกิดประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง

วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

ประเทศไทยนั้นเป็นฐานที่ใช้ความสัมพันธ์แบบพี่น้องกับจีนในการทำธุรกิจซึ่งหากเราทำกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ถูกต้องกับการถือปฏิบัติสำหรับคนต่างชาติในการทำธุรกิจ ให้ผู้มาลงทุนทราบถึงข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ เช่น แทนที่จะใช้อำนาจของวิชามาเป็นอุปสรรค เราจะทำอย่างไรที่จะแยกระหว่างคนที่มีศักยภาพที่แท้จริงออกมา รูปแบบของสถานศึกษาที่มีนักศึกษาจีนอยู่ควรเป็นหน่วยบ่มเพาะ เพื่อให้ทราบว่าจะใช้ให้เป็นประโยชน์ได้อย่างไร คนจีนที่เข้ามามีลักษณะของการรู้จักว่าจะค้าขาย เรามีนักศึกษาจีนที่มาเรียนภาษาไทยจนสามารถที่จะจับเอากระแสความต้องการของทางฝั่งจีนมาเปลี่ยนเป็นธุรกิจได้ ในประเทศจีนนั้นมีการแข่งขันสูง มีความเข้าใจในมิติต่าง ๆ ของประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงของตัวเองน้อย ทำให้ไทยมีโอกาที่จะร่วมลงทุนสูง การเข้าไปควรจะต้องเป็นคู่ค้าที่ดีเพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกันซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับทั้ง 2 ฝ่าย การตั้งรับจำต้องมีจุดแข็ง เช่น ปัจจุบันทางมหาวิทยาลัยของจีนนั้นถูกใช้เป็นจุดศูนย์กลางสำหรับการออกไปลงทุนยังต่างประเทศ ความต้องการเรียนรู้ระบบของกฎหมายด้านการค้า การลงทุน ว่าข้อกำหนดใดทำได้ ทำไม่ได้ ความเสี่ยงของการทำการค้า การลงทุนคืออะไรในแต่ละประเทศ

ตัวอย่างที่ถูกถามมากที่สุด คือเรื่องความคืบหน้าของรถไฟ ต้องทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ประเทศไทยนั้นมีจุดขายด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม ยังคงเป็นจุดแข็งมาตลอด การสร้างความตระหนักด้านวัฒนธรรมในการจับต้องอย่างไร การใช้แบบจำลองของประเทศญี่ปุ่น (Japanese Model) หรือ Soft Power ด้านสื่อ ภาพยนตร์ แฟชั่น ใน CLMV นั้นประเทศไทยมีอิทธิพลสูง การทำให้เกิดความเข้าใจกับคนจีนรุ่นใหม่ให้มาเรียนศึกษา หาความรู้เพิ่มเติมที่ประเทศไทย การเสริมจุดแข็งของคนไทยที่สามารถขายของได้แม้จะไม่ใช้สินค้า หากต้องเป็นวัฒนธรรม ต้องมีชุมชน มหาวิทยาลัย การเรียนการสอนร่วมกับจีนเพื่อตอบโจทย์อย่างยั่งยืน ซึ่งปัญหานี้ต้องมีหน่วยงานที่ชี้แนะ การติดตามข่าวและนำเสนอออกไปเพื่อเป็นการตั้งรับ ดังนั้นการที่ไทยจะตั้งรับได้ต้องแข็งแกร่งในส่วนของเราทุกภาคส่วนลงไปถึงระดับชุมชน เช่น ทำให้ทุกชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่พัฒนาตนเองได้ การรักษาความเป็นเอกลักษณ์ การเติบโตแบบมีเอกลักษณ์และมีเอกราช เป็นเมืองโบราณที่ทันสมัย ในการทำธุรกิจสิ่งที่ต้องทำคือต้องลงไปในชุมชนและต้องดึงคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษา เรียนรู้เทคโนโลยี มีเครือข่ายให้กลับไปอยู่กับพื้นที่โดยไปพัฒนาเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า ซึ่งจุดแข็งคือเอกลักษณ์ของไทยที่ต้องมีทั้งต้องมีเอกราช เอกลักษณ์ ที่การเติบโตอย่างยั่งยืนไปพร้อมกันกับจีน

อ้างอิง

ยศ สันตสมบัติ. 2557. **มังกรหลากสี : การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนและพันธกิจเผยแผ่อารายธรรมใน
อุษาคเนย์**. วนิตาการพิมพ์. เชียงใหม่. 630 น.

Huang Wenbin. and Andreas Wilkes. 2011. **Analysis of China's overseas investment
policies**. Center for International Forestry Research. Indonesia. 44 p.

Ministry of commerce of the people's republic of China. **2015 Statistical Bulletin of
China's Outward Foreign Direct Investment**. 160 p.

Ning Zhang. 2012. **Research on Trading Relations between China and Vietnam**. Journal of
Engineering (JOE) 30 Vol. 1, No. 2, 2012 Copyright © World Science Publisher, United
States.

Shihong Bi. (2010). Research on Border trade between China and Myanmar, Chiba: Institute of
Developing Economies.

Phou Sambath. **Cambodia-China Relation: Past, Present and Future**.

[http://www.ncku.edu.tw/cseas/98CSEAS/report%20SEA/CAM/cam11%20phou%20sa
mbath.pdf](http://www.ncku.edu.tw/cseas/98CSEAS/report%20SEA/CAM/cam11%20phou%20sambath.pdf) > เข้าถึง เมื่อ 1 กันยายน พ.ศ.2560